

kapitaliki

" 1/2 tłuste?

1/2 tł. ...

Cesarska Biblioteka Publiczna w Petersburgu. 1
Rękopisy Łacińskie.

Teologiczne.

wszędzie Lat. a nie Łat.

1. — Łat. F. I. vel. 32. — ~~Rkps.~~ Rękopis pergaminowy, 505 na 365 mm., jedną ręką w początku XIV wieku pisany, we dwie kolumny, kart liczbowanych 182. Oprawny w deski powleczone złotkłą, wyciskaną ozdobnie świńską skórą. Oprawa pochodzi z XVI w. na środku okładki wyciśnięty sucho herb kardynała Andrzeja Batorego, biskupa warmińskiego. Pergamin gruby, miejscami szorstki.

Zawiera: fragment Starego Testamentu, a mianowicie Genezę, bez początku. Karty są poprzewracane, zapewne przez introligatora XVI w. Kończy się na 4 Reg. 17, 16. Główna wartość tego pięknego kodeksu polega na rozpoczętych, wielkich kompozycjach ornamentowych, których kolba zawiera, oraz na licznych ozdobnych inicjałach. W rysunku i zestawieniu barw znać, pewien stopień wpływu wschodnio-europejskiego. Zielone, niebieskie i czerwone wstęgi przewijają się wśród konturów rysunku śmiało zakreślonego i znakomicie wykończonego. Ornamenty liter są bardzo piękne, przeważnie rysunkiem wy~~główne rysowa~~konane. Choć w rękopisie samym niema żadnych w tym kierunku danych, możnaby przypuszczać, że kodeks ten powstał w Polsce, może gdziekolwiek na pograniczu żywiołu ruskiego. Wykończenie jednak rysunku przewyższa wzory podane przez Włodz. Stasowa w jego pomnikowem dziele „L'ornement slave".

Hist: W XVI w. należał do kardynała Batorego; w XVII w. do biblioteki kolegium jezuickiego w Sandomierzu; po kasacie zakonu przeszedł zapewne ~~do~~ w posiadanie Tarnowskich z Dzikowa. w 1809 r., 29 listopada „Jan Felix hr. Tarnowski wniósł tę biblię do zbioru rządkiego w Puławach" jak to sam zapisał na okładce. Należał tedy ten rękopis do

1a

biblioteki Czartoryskich w Puławach przed owem znakomitem jej pomnożeniem zbiorami porzyckimi Czackiego. Biblioteka puławska liczyła wówczas, według świadectwa Lelewela, 430 rękopisów.[1] Po przybyciu zbiorów Czackiego rękopis ten został oznaczony cyfrą 1776. Z Puław przeszedł w 1831 r. do ~~Biblioteki~~ petersburg~~skiej~~ (może naprzód, ~~wraz~~ wraz z innymi rękopisami puławskimi, do Biblioteki Głównego Sztabu (?), następnie do CBP.), z niej został wydzielony do biblioteki Ermitażu, potem znowu zwrócony CBP.

Kat: oznacza ‡ mylnie Z., i odnosi ten kodeks do XIII w.

[1] Lelewel, Bibliograficznych ksiąg dwoje, II, 162.

2. — Lat. F. I. vel. 47. — Rkps. pergaminowy, 318 na 205 mm., pisany ~~jedną~~ dwiema ręk~~ą~~ami w końcu XIV i ~~na początku~~ w XV wieku, stron lb. ręką Łukasza Gołębiowskiego liczy 897 (str. 310 podwójnie liczona); oprawny w grube dębowe deski obciągnięte skórą jasnożółtą.

Zawiera: brewiarz, poprzedzony, jak zwyczajnie, kalendarzem bez historycznych zapisek. Na str. 138–142 znajduje się litania do wszystkich świętych; wśród innych wymienieni są niektórzy patronowie Czech i Polski. Znajdujemy tu mianowicie imiona (często w obu krajach używane) (ś. Wincentego, Wita, Jerzego, Wacława, Stanisława, Wojciecha, Zygmunta, Krzysztofa, Erazma, Doroty, Elżbiety, Ludmiły, Jadwigi, Krystyny, Fides ~~(Wiara, Wiera)~~, Spes ~~(Nadzieja, Nadieżda)~~, Karitas ~~(Lubow')~~, Anastazji, Konstancji, Zofii itd. W inicjałach są nieliczne miniatury, tak np. Matka Boża w literze B, na str. 15 w B(eatus vir qui non abiit in consilio impiorum; str. 33 w D(ominus illuminatio mea itd.); str. 44 w D(ixi custodiam vias meas);

str. 54, 64, 78, 90, 105, 179 itd. Miniatury te robią wrażenie typu czeskiego i brewiarz zapewne pisany był w Czechach.

Hist: Z porychnej biblioteki Czackiego z Nrem. 1208 przeszedł ten kodeks do Puławskiej Czartoryskich. Jest opisany w rękopiśmiennym katalogu Gołębiowskiego. Z CBP. oddany do biblioteki Ermitażu, powrócił do CBP.

Kat: podaje daty rękopisu 1389 — 1450.

3. — Lat. F. I. vel. 51. — Rkp. pergaminowy, 342 na 255 mm., pisany w ogóle jedną ręką XIV w. (oprócz k. 136–138, gdzie Bielowski 18 rąk (z XIV i XV ww.) odróżnił) pięknie i kaligraficznie, we dwie kolumny, na kk. 180. Oprawny w deski czerwoną niegdyś skórą pokryte.

Zawiera głównie legendy o świętych, kazania i rozmaite miechowski; a mianowicie:

a. k. 1. spis świętych, o których wpisano w kodeksie legendy.

b. k. 1–134. Legendy o świętych. Brak początku. Między innemi, k. 23b kol. 2 — k. 24b kol. 2. legenda o św. Wojciechu, incip. „De sancto Adalberto. Beatus Adalbertus ex pijs et religiosis parentibus oriundus .... Następnie na k. 130b kol. 2 — 134b kol. 2 znajduje się „Passio sancti Adalberti episcopi." incip. „In partibus Germanie locus est opibus locuplex, prepotens armis ferocibusque viris qui slawonia nuncupatur ....." Zakończenie mówi o granicach państwa Bolesława Chrobrego, o jego następcach, o Bolesławie Śmiałym „bellicosus sed sceleratissimus," qui ..." itd. z powodu zabójstwa św. Stanisława.. fin. „in quo defecit regnum et usque ad presens tempus deinceps rex in Polonia non surrexit." Jest to ~~nieznana~~ znana w rękopisach przeróbka z dzieła tz. Canaparinsa[1] o św. Wojciechu, skrócona co do części apologetycznej, lecz uzupełniona późniejszymi przydatkami. Należałoby zbadać

1c

bliżej ten pomnik i określić, ~~czy nie stoi on~~ w jakim (stoi) stosunku do [innych dzieł] ~~wspomnianego przez Galla (ks. I rozdz. 6) dzieła o~~ ~~z innymi jego~~ o męczeństwie św. Wojciecha,[2] ~~na które się powołano z powodu przyjazdu cesarza Ottona powstałym~~.

c. k. 136 – 138b. Rocznik Miechowski. (por. Literaturę).

d. k. 139 – 180b. Kazania o świętych, bez właściwego porządku. incip. „Vestigia illius secutus est....” Między innemi, na k. 155. „De sancto Adalberto sermo.” incip. „Vidi angelum descen[den]tem de celo....” Na k. 159. „De sancto Stanislao.” incip. „Talis decebat ut esset nobis pontifex...” Na k. 172. „De sancto wenceslao.” incip. „Ecce vox sanguinis fratris tui...”

Hist: Rękopis ten powstał w Polsce; nosi na sobie liczne zapiski, ~~które~~ wcale interesujące, które jego historyę objaśniają. Podaję je w porządku chronologicznym. Kończy rękopis na k. 180b kol. 2. zapiska: „Explicit liber sermonum de sanctis, nomine peregrinus, comparatus per fratrem Michaelem prepositum de Wyszegrado finitus per clericum dobeslaum de pedimino dyocesis cuyaviensis XV kal. Augusti quasi hora tercia sub anno domini M° CCC° LIX.” – Na k. 1. ręką XV w. „Liber sancti Sepulcri de ecclesia mechoviensi.” Na tejże karcie z boku „In hoc libro continetur chronica conventus mechoviensis in medio quapropter diligenter servetur nec lacerari permittatur.” – Na k. 136 u góry, ręką XVI w. „Hic continentur variae chronicae praesertim tamen conventus Miechoviensis vide et lege praesertim tu qui es zelator conventus.” Na k. 70, u dołu: „Ego Thomas Guzowski conventus generalis Miechoviensis vicecustos bibliothecarius et archivista.... hunc librum inveni inter manuscriptos libros in bibliotheca.... quare statim retuli ad archivum anno 1776 propter posteritatem.” Według jednak na nowem miejscu pozostał ten kodeks w Miechowie.

Razem z całą mechowską biblioteką i innemi klasztorneni dostał się w 1819 r. do Biblioteki publicznej Warszawskiej, skąd w 1833 przeszedł do CBP.

Liter. Monum. Pol. Histor. II pag. 880 sqq. — Monum. Germ. Histor. Script. [XIX. fol.] pag. 666 sqq. — Bielowski, rkps. str. 141.

[1] ~~M.~~ Kętrzyński w Mon. Pol. Hist. IV, 206 niezgadza się z autorstwem Kanapariusa.
[2] por. F. M. Kaindl, Bemerkungen zur „Passio s. Adalperti martiris" w Quiddego Deutsche Zeitschrift für Geschichtswissenschaft. IX, 103–111. Nr 19. i Monum. Pol. Histor. IV. 904.

4. — Lat. F. I. vel. 52. — Rkps. pergaminowy, 376 na 270 mm., pisany dwiema rękami XIV wieku, ma kk. 207. Pismo jest nadzwyczaj ozdobne, kaligraficzne, mnóstwo bogatych inicyałów ornamentowych, wykonanych złotem i kolorami; brzegi złocone. Oprawa ~~polska~~ XV wieku, być może polskiego pochodzenia.

Zawiera: ewangelie i lekcye na niedziele i święta, bez początku i końca.

Hist: na k. 1. dopisek: „Ex libris Stanislai Strazak praebendarii et mansionarii Andreoviensis in anno 1800 comparatum." U dołu tejże karty dopisek dedykacyjny, z którym 28 października 1816 r. ten sam Strazak, już wtedy proboszcz w Szydłowcu i sędzia pokoju powiatu Szydłowieckiego posłał ten rękopis Stanisławowi Staszicowi. Od tegoż rękopis przeszedł do biblioteki Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a stamtąd w 1833 do CBP.

5. — Lat. F. I. vel. 58. — Rkps. pergaminowy, 458 na 342 mm., ozdobnie pisany jedną ręką, w XIV wieku, na kk. 2–171, (składkami po 5 kart,) we dwie kolumny. Oprawny w deski pokryte brunatną skórą z sucho wyciskanemi i wycinanemi ozdobami; na okładce nalepiona karteczka z napisem ręką Łuk. Gołębiowskiego: „Kommentarz dzieł S. Jana przez S. Augustina na pargaminie." Na wewnętrznej stronie okładki znajdujemy dużą (375 na 295 mm.) kartę per-

gaminową nalepioną, z następującym napisem wielkiemi literami: „Augustinus super Johannem | Liber Johannis dlugosch senioris | Canonici cracouiensis donatus | testamentaliter Monasterio fratrum | heremitarum sancti pauli primi | Heremite Sanctorum Michaelis | et Stanislai in Rupella in oppido | Cazimiriensi sito Anno domini | Millesimo Quadringentesimo | Septuagesimo secundo. die | decima octaua mensis Junij." U boku tej inskrypcyi znajduje się sygnatura tej księgi w bibliotece na Skałce, oznaczająca zapewne szafę, półkę i numer księgi: „II. A. 4." (znaki są pisane jeden pod drugim). Następują dwie karty papierowe nlb. wprawione w Porycku, na pierwszej u góry w prawym rogu ręką Gołębiowskiego: „B. P. N. | O. 1221."; na drugiej recto: „Treść rękopismu Biblioteki JW. Tadeusza Czackiego."; verso znajdujemy skróconą treść przytoczonej powyżej łacińskiej inskrypcyi i podpis zwykły: „Treść wyciągał Łukasz Gołębiowski."[1]

Zawiera: homilie św. Augustyna według ewangelij św. Jana, bez początku właściwego i bez końca; incip. „et feruor uester in linguis sit. Nolite tacere ....." z homilii czwartej lub piątej. Por. Migne, Patrologia latina, vol. 35 (Opp. s. Augustini t. III. 2.... Jest to w ogóle niewykończony jeszcze rękopis; w wielu miejscach brak inicyałów czerwoną lub niebieską barwą malowanych i brak też niejednokrotnie tytułów osobnych homilij. Tytuły te są najczęściej tak minią pisane np. „Explicit omelia xxj incipit xxjj de eo quod dicit" (albo „ab eo quod scriptum est") poczem następują słowa św. Jana. Nader często tam, gdzie kopista zaniedbał napisać ten tytuł, jest on wpisany drobnem pismem ręką XV wieku (ręka Długosza ?). Rękopis jest niepozorny, dużo kart poprzerzucanych, wielu kart brak, u innych na dole zauważyłem

do 2 b

Szczególnego znaczenia nabiera ten rękopis zwłaszcza dla tego, że ~~[illegible]~~ daje drobny lecz znamienny dowód ~~[illegible]~~ pamięci ~~[illegible]~~ Długosza o jego fundacye. W końcu czerwca 1472 roku przyszła właśnie do skutku, staraniem jego, zamiana kościoła parafialnego na Skałce w kościół klasztorny[2] dla świeżo sprowadzonych Paulinów, tj. zgromadzenia zakonnego reguły św. Augustyna; w połowie lipca już uposażył Długosz ich bibliotekę w piękny rękopis dzieła założyciela ich reguły.

2 Patrz: Bobrzyński i Smolka, Jan Długosz, jego życie i stanowisko w piśmiennictwie; Kraków 1893. str. 294, Regesta Nr. 349 (317).

pergamin obcięty.[1] ~~malowniczego historyka Jana~~

<u>Hist</u>: Dar ten Długosza dla jednej z jego fundacyj, ~~dostał się~~ przeszedł zapewne wprost z biblioteki Paulinów na Skałce do biblioteki ~~poryckiej~~ Czackiego; a następnie z całym zbiorem poryckim do biblioteki puławskiej Czartoryskich, w obu tych bibliotekach nosił liczbę porządkową rękopisów 1221, i pod tym numerem jest zanotowany w katalogu rękopiśmiennym Gołębiowskiego. W 1831 r. przy rabunku Puław zabrany został [1] do CBP.

[1] W bibliotece poryckiej i puławskiej wszystkie rękopisy należące do bogatego zbioru bibliotecznego były opatrzone znakami BP. N. O. (numer). Sj. „Bibliotheca Porycensis. Numerus Ordinatus .....“ Wszystkie też posiadały swą „treść“ na karcie ~~na początku~~ tomu wlepioną lub wszytą, napisaną w całości ręką (lub też podpisaną przez) Łukasza Gołębiowskiego, jednego z najsumienniejszych i najpracowitszych bibliotekarzy, jakich dzieje naszych zbiorów mogą wykazać. Wspominam o tem dlatego, bo w Bibliotece publicznej petersburskiej zupełnie błędne o tem panują wyobrażenia. Biblioteka książąt Czartoryskich w Krakowie posiadająca w swym dziale zwanem „Archiwum“ główny do dziś dnia zrąb zbioru rękopisów poryckich i puławskich daje co do tego klasyczne dowody.

6. — <u>Lat. F. I. vel. 74.</u> — Rkps. pergaminowy, 320 na 222 mm, dwiema rękami XIV wieku pisany we dwie kolumny, na 94 kk., złożonych składkami po 6 kart.

Zawiera pisma teologiczne i historyczne, nie polskiego pochodzenia:

a.— k. 1–8c „Testimonia omnium prophetarum super singula opera christi per singulos articulos fidei christiane.“

b.— k. 9–11c kol. I. „Incipiunt nomina omnium prophetarum et patrum veteris testamenti et de origine eorum et de locis

nativitatis."

c.— k. 12–80ᵇ kol. I. „De gestis beati Andree apostoli in mirandonia." [!] oraz żywoty innych świętych.

d.— k. 80ᵇ kol. I – 82ᵃ kol. II. „Incipit concordancia ueteris et novi testamenti." (Karty 82ᵇ – 83ᵇ białe).

e.— k. 84ᵃ – 85ᵃ kol. II: Krótka jakaś kronika królów westgockich bez początku, incip. „placidiam teodosii imperatoris filiam cum multis aliis nobilibus cepit et deduxit et oprbus depredavit. postea in italia obiit sub imperatoribus honorio et archadio. ‖ Ataulfus regnavit annis VI. iste supradictam placidiam coniugem accepit secundo regni sui anno....." itd. — Na k. 84ᵇ kol. I, nowy tytuł: „Incipit ordo et cathalogus regum yspanorum in asturia vel in ispania. primum in asturia. pelagius regnavit annis XVIIII. iste ut supra diximus a uiticane rege de toleto expulsus ...." itd.

= MGH.

f.— k. 85ᵃ kol. II – 86ᵃ kol. I. „De officio et ordine missarum."

g.— k. 86ᵃ. „Quot sint genera iudicum."

h.— k. 86ᵇ. O siedmiu cudach świata.

i.— k. 86ᵇ – 88ᵇ. „Cronica omnium qui regnauerunt reges principes ...."

k.— k. 88ᵇ – 89ᵃ. Kronika rymowana. incip. „Tempore pape clementis tercij. Guilielmus moritur, tancredus leuatur | Bellaszgone undique regnum desolatur | pater contra filium bellum nam minatur ...." itd. =

l.— k. 89ᵃ – 97ᵃ. „Incipit dialogus de questionibus veteris testamenti a principio mundi ...."

Hist. J. A. Załuski przywiózł zapewne z zagranicy ten rękopis; należał on do Bibljoteki Załuskich, z nią przeniesiony w 1796 do CBP. Na k. 1 u góry Załuski napisał: Testimonia.

Liter: Janocki, Specimen catalogi, ~~pag.~~ str. 3. Codd. lat. in fol.

XI.

7.— Lat. F. I. vel. 81. — Rkps. pergaminowy i papierowy, 300 na 210 mm., pisany wyraźnie czterema rękami w XV wieku, na jednej kolumnie na 1066 stolb., oprawny w tekturę. Wewnętrzną okładkę stanowi fragment jakiegoś dokumentu kościelnego ~~zawiera~~ w formie aktu notaryalnego, którego pismo zupełnie wyblakłe nie daje się odczytać.

Zawiera pisma liturgiczne i ascetyczne rozmaitych autorów:

a.— str. 2. „Isti tractatus continentur in hoc libro". Spis treści w XV wieku pisany.

b.— str. 3. koniec jakiegoś poprzedzającego traktatu.

c.— str. 4—229. „Tractatus sive summa de divinissimo Eukaristie sacramento fratris Alberti Ratisponensis episcopi."

d.— str. 231—302. „Ioannis Chrysostomi aduersus uituperatores uite monastice." Tłomaczenie i przedmowa Ambrożego Traversari, znakomitego humanisty, przeora następnie generała tego zakonu Kamedułów we Florencyi.

e.— str. 303—472. „Incipit opus super canticum Marie virginis gloriose, editum ab eximio sacre theologie doctore magistro Iohanne de Garsona cancellario parisiensi." brak końca.— str. 473—488 karty białe.

f.— str. 489—500. „Tractatus magistri Engelberti abbatis admontensis de insticia dampnacionis et gracia saluacionis."

g.— str. 501—618. Tegoż autora „tractatus de lapsu et reparacione primi hominis." Na końcu, na str. 618. dopisek: „Completus est sub anno a natiuitate domini millesimo quadringentesimo tricesimoquarto Sabbato ante Andree apostoli, Basilee per me Iohannem Sokenorde."

h.— str. 618—761. Tegoż autora traktat „de vita et moribus Beate virginis." incip. „Letetur anima vestra..."

i.— str. 762—927. Traktat Alberta Wielkiego nader często napotykany w rękopisach CBP. pt. „Albertus Magnus super mulierem fortem." incip. „Mulierem fortem quis inveniet etc. Salomon in figura..."

3a

k.– str. 928 – 946. Mateusza z Krakowa ~~traktat~~ „dyalogus ad frequentacionem sacre communionis exhortatorius." Na końcu, na str. 946. „Editus per venerabilem magistrum Matheum de Cracovia egregium sacre theologie doctorem."

l.– str. 946 – 1064. „Incipit tractatus domini Alberti ordinis predicatorum super officium misse." Brak końca.

Rękopis ten jest jednym z wielu kodeksów, które ~~[illegible]~~ dostały się do Polski po soborze Bazylejskim. Przedstawiciele polscy na tym wielkiem zgromadzeniu kościelnem starali się jak wiadomo ~~[illegible]~~ sprowadzić jak najwięcej cennych rękopisów kanonicznych, liturgicznych i innych dzieł teologicznych, znakomitych i za powagi uznanych autorów. Tak tutaj znajdujemy trzy traktaty (c, i, l) największego uczonego wieków średnich Alberta Wielkiego ~~doctoris Lanna, biskupa Ratysbony~~, trzy traktaty mistrza Engelberta z Admontu, po jednym wielkiego kanonisty Gersona, (Mateusza z Krakowa i przekład jednego z najznakomitszych humanistów włoskich Ambrożego Traversari, który brał udział w obradach Soboru, chociaż niejednokrotnie przeciwko niemu piorunował.

Hist: Na k. 1 u góry i na dwóch wprawionych w początku kartach z początku tomu znajdują się znaki biblioteki poryckiej Czackiego, tj. sygnatura „B.P. N.0.1231" oraz „treść" ręką Gołębiowskiego, który taki dał temu kodeksowi tytuł: „Rękopism zawierający w sobie różne dzieła teologiczne." Z tymże zbiorem przeszedł do biblioteki puławskiej ks. Czartoryskich, ~~skąd~~ po 1831 r. ~~po rabunku~~ dostał się do CBP. Cf. inw.

8. — <u>Lat. F. I. vel. 85.</u> — Rkps. pergaminowy, 340 na 245 mm, pisany jedną ręką końca XV wieku i trzema z początku XVI wieku, na 219 kk. w składkach po 5 kart, oprawny w deski dębowe, obryte aksamitem niegdyś purpurowym, dziś zupełnie zblakłym.

Zawiera: mszał dyecezyi krakowskiej z czasów kardynała Fryderyka.

a. — k. 1a zapiski ręką XVII w. (końca) od góry: „Ex libris Ecclesiae parochialis Drzewicensis Connotat. Anno 1677."; poniżej dopisek ręką XVII w. „Hoc Missale iam non potest servire ad usum iuxta constitutione (!) Pii V. quae est posita in Missali Romano ex Decreto Concilii Tridentini Sess. XXV de Reform. et sess. 14 c. 7." — Ręka z początku XVII w. zanotowała: „Martinus Inowlodensis praepositus Drzewicensis."

b. — k. 1b. Genealogiczna tablica z herbami rodu Ciołków na Drzewicy, ręką z początku XVI w. lub z końca XV w. pisana. Por. MPH. III. 270-271.[1]

c. — k. 2-219. Mszał dyecezyi krakowskiej, z czasów kardynała Fryderyka. — Ręką z końca XV wieku bogato i pięknie ozdobiony, zawiera ten mszał mnóstwo inicyałów typu czesko-polskiego, ~~o rysunku liściastym~~ wprawną ręką ~~robionym~~ rysowanych a wykonanych w złocie i w kolorach niebieskim, błękitnym i zielonym. Głównym tematem rysunkowym w inicyałach jest liść akantu lub winny; od większych inicyałów, które się dość często napotykają, wychodzą na margines ozdoby kwiatowe, jako przedłużenia. Najpiękniej i najozdobniej wygląda stronica pierwsza (k. 2) mszału: w bogatym inicyale A klęczy postać biskupia w czerwonej sukni, w tyarze (o trzech koronach) na głowie, ze złożonemi rękami; na około całego marginesu idą ozdoby[2] kwiatowe różnokolorowe; w

dołu dwa anioły trzymające tarczę herbową, Ciołka w niebieskiem polu. Na k. 107 zaczyna się kanon. Litera T w „Te igitur" malowana w ten sposób, że belkę prostopadłą tworzy postać Chrystusa w cierniowej koronie, okrwawionego, wychodzącego z grobu, z nimbem, od którego idące ozdoby horyzontalne stanowią poprzeczną belkę litery. W rękopisie jest dużo złoceń: tak np. „Hoc est enim corpus meum"; „Hoc est enim calix" aż do „remissionem peccatorum" jest malowane wielkiemi złotemi literami. – Dodatki: na k. 105b – 106b niedbała ręka XVI w. dodała „pater noster in sollemni festo." na k. 216 – 219b ozdobna ręka XVI w. dodała ~~modlitwy~~ benedykcye i officia szczególne, z których pierwsze ~~zacz~~ zaczyna się „In die tribulationis mittat tibi auxilium de sancto ..." następują: „Ordo contra aereas tempestates" – „Benedictio gemmarum nobilium" – Forma copulae i na końcu „Visitatio sepulcri in die resurrectionis domini."

Rękopis jest pisany wysokim z ostatniej epoki gotykiem, tj. frakturą, o zwykłych skróceniach, na pergaminie ładnym, białym, średniej grubości.

Na k. 2 u góry znajdujemy notatkę ręki J. A. Załuskiego: „Missale Gnesnense Matthiae Drzewicki primatis." Do takiego oznaczenia przywiódł Załuskiego niewątpliwie wzgląd na pomieszczoną na k. 1b genealogiczną tablicę Drzewickich oraz herb Ciołek u dołu pierwszej strony mszału. Bliższe wejrzenie w tekst mszału nie pozwoliło nam jednak przychylić się do tego zdania

znakomitego ~~bibliomana~~ zbieracza. Nic bowiem nie wskazuje na to, aby to mszał był mszał gnieźnieński. Powstał on niewątpliwie za czasów panowania króla Jana Olbrachta, (patrz niżej modlitwa „pro rege") (znacznie wcześniej, zanim Maciej Drzewicki po katedrze przemyskiej, następnie kujawskiej został w 1531 r. arcybiskupem gnieźnieńskim. Nie mamy zresztą żadnej wskazówki na to, że mszał ten był przeznaczony dla Macieja Drzewickiego, chociaż być może, że później do niego należał; niewątpliwie zaś należał od pierwszej ćwierci XVI wieku do kościoła parafialnego w Drzewicy, położonej w dyecezyi poznańskiej. — Wszystkie natomiast wewnętrzne dane skłaniają nas do przypuszczenia, że jest to mszał dyecezyi krakowskiej. Mnóstwo bowiem wzmianek i modlitw znajdujemy o patronach krakowskich, o św. Wacławie i św. Stanisławie. Tak np. k. 135: „Oremus. Deus qui corpori beati Stanislai martiris tui" itd. cała modlitwa o św. Stanisławie; k. 152: modlitwa „in translacione sancti Stanislai;" następuje modlitwa o św. Wacławie i w ogóle są zaznaczone całe msze na uroczystości tych patronów, niema zaś mszy na święto św. Wojciecha jest on zresztą raz tylko wspominany i to na czwartem miejscu, na k. 181: „De omnibus sanctis oratio. Propiciare nobis, quesumus, domine, famulis tuis per sancte dei genitricis virginis marie et beatorum apostolorum petri et pauli, sanctorum

martyrum Wenceslai, Stanislai, Floriani, Adalberti necnon et omnium sanctorum ..." itd. Święty Wacław jest, jak wiadomo, patronem katedry krakowskiej, św. Stanisław spoczywa w niej; a św. Floryan jest patronem Kleparza krakowskiego. Na k. 188b znów „de omnibus sanctis oratio" i znów „cum sanctis apostolis tuis petro et paulo et beatis martyribus tuis Wenceslao, Stanislao pontifice glorioso et omnibus sanctis ...;" k. 200b (długi) hymn o św. Stanisławie incip. „Iesu Christe, rex superne, | deo patri coeterne | Tibi laus et gloria. | Cuius ope martir clemens | Stanislaus, hostem premens | Triumphat victoria" itd; ku końcowi: „Ut res gesta protestatur | Verax nomen eloquatur | A polo polonia | poli civis fit Polonus | presul prius et patronus | Ymo pater patriae ...." itd. Na k. 207 hymn o św. Wacławie: „Christe tui preclari | Militis Wenceslai | Colentes sollemnia ...." itd.

Na k. 182b znajdujemy modlitwę „pro rege". Zaczyna się „Quaesumus .... ut famulus tuus rex noster J[oannes] qui tua miseratione suscepit regni gubernacula ...." itd.

Hist.: W XVI, XVII i zapewne w XVIII w. należał ten rękopis do kościoła parafialnego w Drzewicy; w połowie XVIII w. do biblioteki Załuskich, nie wspomina go jednak Janozki w swem Specimen. W 1796 r. przeszedł do Petersburga, wydzielony został później do Biblioteki Ermitażu, gdzie nosił Nr 144. Dziś w CBP.

<u>Liter:</u> MPH. III, 270. — Bielowski ~~str.~~ 176–182.

¹ Bielowski zupełnie błędnie wywodzi, że rodowód Drzewickich ma być ~~jest~~ wypisem z ksiąg kościoła parafialnego w Drzewicy, dlatego, że w tym rękopisie jest notatka „Ex libris ecclesiae parochialis Drzewicensis. Connotatum Anno 1677". Zapiska ta, jak każdy rozumie, odnosi się do rękopisu a nie do genealogii.

9. — <u>Lat. F. I. vel. 99.</u> — Rękopis pergaminowy, 373 na 257 mm., pisany jedną ręką XV wieku, piękną obrągłą italiką, ozdobiony licznymi (inicyałami) przepięknie wykonanymi w złocie i w kolorach czerwonym, błękitnym i zielonym. Kart (II i 317) liczbowanych niedawno ołówkiem, jak większość rękopisów petersburskiej biblioteki. Oprawiony na początku XIX w., około 1820, w czerwoną tekturę. Tekst pisany w jednej kolumnie, szerokości 130mm, wysokości 230mm, po 32 wiersze. Na marginesach znajdują się gdzieniegdzie uzupełnienia ręką pisana i wskazówki inną ręką z końca XV w. robione. Górny prawy róg każdej karty jest odcięty i trochę zaokrąglony, każda karta jest oznaczona małym stemplem CBP. — Pergamin włoski, piękny, średniej grubości, biały; linie, wśród których tekst pisany, są wcinane rylcem.

Pismo rękopisu, jak wspomnieliśmy wyżej, jest piękna, równa, obrągła italika, napotykana często w rękopisach pochodzących z Florencji lub Rzymu z połowy XV wieku. Tytuły dzieł wewnętrzne, tytuły rozdziałów i pierwsze wiersze każdego artykułu są pisane majuskułami, minią lub rzadziej złotem. Inicyały w ramach i w ozdobach z kwiatów malowanych na złotem tle.

Rękopis zawiera dzieła św. Jana Chryzostoma, a mianowicie:

a.— k. 1–197b. Homilie św. Jana Chryzostoma. incip. „Joannis Chrysostomi in epistolam ad Corinthios omelia prima incipit. Corinthos urbs prima grecie multis antiquitus secularibus prerogativis....." itd. Nie każda homilia ma swój tytuł, tak np. druga; inne mają tytuł skrócony; najczęściej jednak jest tytuł zwykły, długi, np. „Joannis Chrysostomi super epistola prima ad Corinthios homelia sexta." Homilij razem jest dwadzieścia dziewięć, z tych I–XX mają tytuły i pierwsze wiersze pisane majuskułą, inne XXI – XXIX minuskułą.

b.— k. 197b – 212b. Mowa św. Jana Złotoustego o wychowaniu synów.— k. 197b „Ad Reverendissimum patrem dominum Archydiaconum ualentinum et sanctissimi domini nostri datarium in chrysostomi de filiorum educatione orationem prefatio Francisci mariotti de Aretio qui infrascripta traduxit ex greco in latinum." incip. „Incredibilis tua erga me humanitas, reuerendissime pater, adeo....."— Na k. 198 zaczyna się samo dzieło Złotoustego: „Joannis Chrysostomi de filorum [!] educatione oratio." incip. „Hortor uos et oro, dilectissimi, ut plurimum in communibus filiis diligentię adhibeamus...."

c.— k. 212b – 221. „Ad reuerendissimum patrem D. Cosmam archidiachonum terraconensem sanctissimi domini nostri datarium in Joanis chrysostomi de peccato et confessione orationem ex sermone de perfecta di-

(do 4c)

IOANNIS CHRISOSTOMI SVPER EPIS

TOLA PRIMA AD CORINTHIOS HO 10

MELIA SEXTA.

T EGO CVM VENISSEM AD VOS fratres, ueni non p sublimitatem sermonis aut sapientie adnuntians uobis testimonium dei. Nō enim iudicaui scire me aliquid inter uos, nisi iesum christum

wzór pisma

da 40

lectione prefatiuncula." incip. „Venit quispiam uestrum unquam ex palestina, dilectissimi? Ego sane arbitror....."

d.— k. 221–229. „Ioannis chrisostomi de morte et interpretatione epistole ad thessalonicenses." incip. „Multa iam dilectissimi et discenda nobis sunt et animo complectenda....."—

e.— k. 230–234². „Ioannis chrisostomi item quod sequitur." incip. „Fertur beatus constantinus cum suum aliquando simulachrum lapidibus....."— Jest to dzieło św. Jana Złotoustego „de futuro iudicio". ~~Por.~~

f.— k. 234²–243. „Ioannis chrisostomi de uirtute et malitia oratia" [!]. incip. „Sunt non nulli hoc in loco qui uirtutis ardore secessus uerbis eligentes....."

g.— k. 243–315. Mowy św. Jana Złotoustego przeciwko żydom. Jest ich sześć. incip. „Iohannis chrisostomi beatissimi contra iudeos ac iudaizantes christianos sermo primus incipit." Zakończenie tego dzieła i rękopisu: ~~kon~~: „Explicit sermo sextus & et ultimus Iohannis Chrisostomi adversus iudeos scr." (~~majuskułami~~). kapitalikami

h.— Na k. 316–317. ręką z końca XVI w., pochyłą kursywą, znajduje się wyliczenie monarchów polskich od Lecha do króla Stefana i węgierskich od Attylli. Jest to właściwie dedykacya tego rękopisu od nieznajomego ofiarodawcy dla króla Stefana, bez podpisu, oznaczenia miejsca i daty.

Nie zatrzymywalibyśmy się tak długo nad tym rękopisem, który bezpośrednio dla nas nie przedstawia większej

wartości nad ten wzgląd, że był w Polsce i zapewne należał do króla Stefana, gdyby nie to, że jest to jeden z nielicznych kodeksów rękopiśmiennych, pochodzących ze sławnej biblioteki króla węgierskiego Macieja Korwina, które znalazły przytułek w naszych bibliotekach; oprócz opisywanego bowiem rękopisu, znamy jedynie jeszcze kodeks N. 1.. Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie, opatrzony również znakami króla Macieja Korwina.

Karta tytułowa rękopisu petersburskiego, nieliczbowana, przedstawia się tak, że jej strona pierwsza, a) jest biała, a właściwy tytuł znajduje się na stronie drugiej b). Na stronie a) u góry 3 i w środku 3 wiersze jakiegoś łacińskiego tekstu, zapewne jest to motto; zapiski te robione ręką XVI w. są dziś wytarte i nieczytelne. Na stronie b) tąż ręką XVI wieku u góry zapiska: „Hic liber Matthie primi Regis Vngarie olim per immanissimam cladem Thurcarum Bude vastata et vltrocitroque deportata tota Biblioteca". Poniżej, prawie pośrodku całej strony znajduje się koło, o błękitnej powierzchni, otoczone złotym brzegiem; średnica tego koła wynosi 107mm. Znajduje się ono w większem współśrodkowem kole o średnicy 174mm. Na pozostałej powierzchni większego koła, czyli na pasie (szerokości 67mm) rozmieszczonych jest w równych odstępach pięć kółek o białych powierzchniach. Reszta pasa jest wypełniona przebogato ozdobionym ornamentem malowanym w

(do 5a)

IN HOC VO
LVMINE HAEC OPE
RA

DE
FVTVRO
IVDITIO

De pecca
to & confe
ssione

ITEM
CONTRA IVDEOS SR
MONES SEX

De mor
tes & in epi
stolam ad

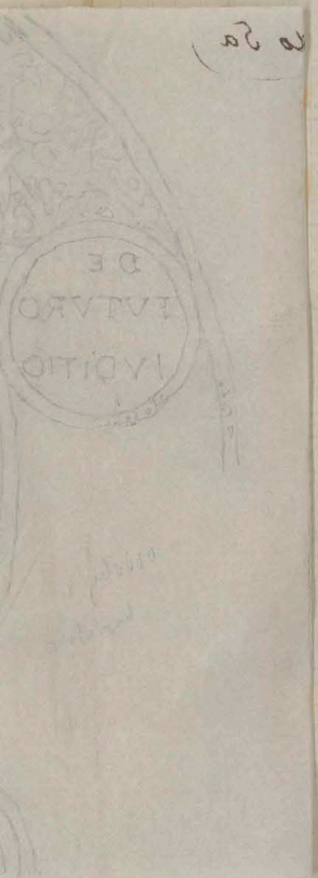
DE Vir
tute & ma

różnobarwne kwiaty. Na błękitnej powierzchni środkowego koła złotemi literami napis: „IN HOC VO‖LVMINE HAEC OPE‖RA SĀCTI IOANNIS CRY-‖SOSTOMI CONTINEN-TVR‖[omeli]E · XXVIIII · IN EPISTOLAM‖AD CORINTHIOS‖ ~~ITEM~~ ITEM‖CONTRA IVDEOS S^E R‖MONES SEX." Wzdłuż dolnej połowy obwodu tegoż koła są litery złote w tym porządku: D, Q, M, R, H, I i flores jako zakończenie. Litery te może oznaczają nieznanego mi miniatora; możeby można je czytać D..... Q..... Matthiae) R(egis) H(ungariae) I(lluminator). Trochę niżej, między literami R i H odczytał Łukasz Gołębiowski niewyraźnem i wyblakłem pismem napisany wyraz „Roma", i wnioskuje stąd, że rękopis ten był pisany i illuminowany w Rzymie. Na pięciu małych kółkach, o których powyżej wspomniałem, są na błękitnej powierzchni pergaminu ~~napisy~~ napisane niebieskiemi literami tytuły innych dzieł św. Jana Złotoustego, znajdujące się w tym kodeksie, mianowicie u góry: ~~DE FI~~ ~~LIOR~~ „De filiorum educatione"; z prawego boku: „De peccato et confessione"; z prawego dołu: „De virtute et malitia"; z lewego dołu: „De mortes [!] et in epistolam ad thesalonicenses;" z lewego boku: „De futuro iudicio."

większe kapitaliki

mniejsze kapitaliki

cursive

Karta pierwsza rękopisu jest bardzo bogato ozdobiona. Cała kolumna ma wymiary: szerokości 217 mm na 322 mm wysokości; kolumna pisana jest szerokości 143 mm na 210 mm wysokości i liczy 29 wierszy. Margines malowany i ke

wego boku (29mm na 322mm) wypełniony pięknemi arabeskami, wśród których znajdują się od góry: portret, amorek w arabesku, sowa w kółku, portret, znowu arabesk z amorkiem i studnią w kółku, wreszcie znów portret. Belka górna (ozdoba nad tekstem) ma wymiary 52mm na 144mm i dzieli się na dwie części podłużnie podzielone; w górnej znajduje się wśród arabesków sfera armillarna, w dolnej na błękitnem tle złotemi literami tytuł pierwszej homilii: „IOANNIS CHRYSOSTOMI IN || EPISTOLAM AD CORINTHIOS || OMELIA PRIMA INCIPIT." Margines malowany z prawego boku, cały wypełniony różnobarwnym arabeskiem, szeroki na 47mm wysoki na 322mm, zawiera na tle arabesków od góry: portret, księgę w kółku, dłuższym bokiem leżącą, portret, klepsydrę w kółku, i znów portret. Belka dolna, tj. ozdoba poniżej pierwszej kolumny, szer. 68mm, długości 144 mm., przedstawia w nader bogatej ozdobie otoczony czterema amorkami herb króla Macieja węgierskiego, podzielony jak zwykle na cztery pola ~~części~~ z familijną tarczą herbową w środku. W części ~~polu~~ pierwszej, herb Węgier: cztery srebrne belki w czerwonem polu; w części drugiej apostolski podwójny krzyż srebrny na zielonym pagórku w czerwonem polu; w części trzeciej lew darty skaczący w czerwonem polu (herb Czech); w części czwartej: herb Dalmacyi trzy złote głowy panter ukoronowane w niebieskiem polu;

na środkowej tarczy wreszcie herb Korwin Hunyadych.

Nieznany nam jest ani pisarz ani iluminator kodeksu, nie możemy również wskazać daty dokładnej powstania rękopisu ani miejsca, bo i ten wyraz „Roma" lub „Rome" odczytany przez Gołębiowskiego jest dosyć wątpliwy. Ozdoby pierwszej karty, owe portrety, w których może niegotowy znawca biblioteki Korwina mógłby się dopatrzeć ~~por~~ wizerunku królewskiego i królowej Beatrix Aragońskiej a zwłaszcza połączenie w jednej ramie owej beczki w kole i klepsydry w kole, mogłyby skłaniać do przypuszczenia, że iluminator petersburskiego rękopisu jest tym samym, który iluminował przepyszny kodeks korwiniański „Philostratusa" znajdujący się dziś w Wiedeńskiej Nadwornej Bibliotece. Te same ozdoby znajdują się tam na drugiej karcie tytułowej przedstawiającej triumfalny wjazd króla Macieja do zdobytego Wiednia.[1] Bliższe badania nad petersburskim kodeksem oraz nad innymi wspaniałymi rękopisami Corvinianów pozwoliłyby zapewne przyjść do dalszych ścisłych wniosków; ~~wskazałyby~~ dałyby może jakieś wskazówki co do osobistości wzmiankowanego artysty, o którym przypuszcza ~~specjalista~~ badacz Corvinianów p. Csontosi, że wyszedł ze szkoły znakomitego malarza florentyńskiego Attavante degli Attavanti.

Hist.: Z Biblioteki króla Macieja ~~Korwina~~ węgierskiego dostał się zapewne ten rękopis darem od niewiadomego ofiarodawcy do rąk króla Stefana.

następne jego koleje nieznane. Około 1817 r. znajduje się w Bibliotece Uniwersyteckiej Warszawskiej (15 lutego 1831 r. opisał go Łukasz Gołębiowski w tejże samej zapewne Bibliotece), zkąd 1833 r. został przewieziony do CBP.

<u>Liter.</u> Lelewel, Bibliograficznych ksiąg dwoje, II, 346.

[1] por. Csontosi Joh. Bildnisse des Königs Mathias Corvinus und der Königin Beatrix in den Corvin-Codexen. odbitka z „Ungarische Revue". Budapest 1890. str. 25–29.

10.– <u>Lat. F. I. 1.</u> Rękopis papierowy i pergaminowy, 303 mm na 220 mm, dwiema rękami pisany w XIV i XV wieku, w jednej kolumnie, na kk. 128. Oprawny w deski skórą obciągnięte; pochodzi z biblioteki klasztoru w Koprzywnicy. Zawiera:

a.– k. 1–118. Urywki kazań, homilij św. Augustyna i św. Bernarda.

b.– k. 119–124. „Incipiunt dissoluciones difficultatum sacre scripture." incip. „Queritur quod in celi terreque nomine significetur..."

c.– k. 124–128b. „Incipiunt excerpta de libro beati Augustini yponensis episcopi.... a se ipso ad se ipsum." W formie pytań i odpowiedzi; brak końca.

<u>Hist.</u> Z biblioteki klasztornej Koprzywnickiej dostał się ten rękopis ~~do~~ w 1819 r. do Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, zkąd w 1833 r. do CBP.

11. Lat. F. I. 3. Rękopis papierowy i pergaminowy, 294 mm na 200 mm, jedną ręką XIV w. w jednej kolumnie pisany, na 422 kll., złożony w składkach po 6 arkuszy, z tych 1 zewnętrzny pergaminowy a 5 wewnątrz papierowych, do zszywania użyto skrawków z dwóch dokumentów notaryalnych, z tych jeden wystawiony w Uniejowie w 1384 r. przez Mikołaja kustosza gnieźnieńskiego i oficjała łęczyckiego, drugi z początku XV wieku. Papier twardy, gruby i gruboziarnisty; oprawa z XV wieku. ~~Z~~:

Zawiera: „Rationale divinorum officiorum", incip. „Quecunque in ecclesiasticis officiis, rebus ac ornamentis ....". Jest to dzieło Wilhelma Durantis dominikanina z XIII wieku.

Hist. Rkps. należał do znakomitej biblioteki klasztoru Bożogrobców w Miechowie; w 1819 r. dostał się do biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, przewieziony stamtąd w 1833 do CBP.

Liter. Blumenstok, 45.

12. Lat. F. I. 4. Rękopis papierowy, 296 mm na 205 mm, pisany jedną ręką końca XIV lub początku XV wieku na 161 kll. we dwie kolumny, oprawny w deski pokryte na zewnątrz zielonkawą skórą, na wewnątrz zaś kartą pergaminową, zawierającą w sobie fragment kazań łacińskich czy egzegezy na tematy z ewangelii, z datą 1305 r. Zawiera:

6c

a.—. k. 1–65b. Jana de Lignano glossa super Clementinas. Na k. 65b kol. 2: „laus tibi sit christe || quoniam liber explicit iste || Jo. de Lignano." Brak pierwszej karty. — K. 66–69a białe.

b.—. k. 70–142. Decyzye Roty rzymskiej bez tytułu właściwego. U samej góry: „Incipiunt conclusiones rote." incip. „In nomine domini Amen. Anno nativitatis eiusdem Mo CCCo LXXVIo die mercurij XXX mensis Januarij pontificatus domini gregorij pape XI anno sexto de mandato et voluntate et vnanimi consensu omnium dominorum coauditorum sacri palacii apostolici protunc in rota existencium videlicet a. b. c. d. e. f. ego Wilhelmus herborch[1] decretorum doctor ... certas conclusiones quorundam dubiorum continue occurrencium ..." Por. Nr. 28.b. oraz tegoż autora decyzye Roty w rękopisach Bibl. Jagiellońskiej N.N. 333, 391, 407, 408. — k. 142–145 białe.

c.—. k. 146–159a. „Repeticio domini ubertini." incip. „In nomine individue trinitatis, eius matris, sancte katherine scolarium patrone necnon tocius celestis curie amen. licet in tua dyocesi ...

d.—. k. 160–161. Notatki bez wartości, spisy tytułów, rubryki z prawa kanonicznego.

Na okładce z wewnętrznej strony znajduje się dopisek: „Liber Nicolai Adolphi;" własciciela z końca XIV w. a może i pisarza kodeksu.

<u>Hist.</u>: Rkps. ten powstał zapewne na uniwersytecie praskim, gdzie w 1385 r. wykładał Ubertus (Ubertinus) de Lampugnano (por. Blumenstok 121). Jest to niewątpliwie rękopis ze szkolnych wykładów, por. cytowaną inwokacyę do św. Katarzyny, patronki scholarów. Rkps. należał następnie do biblioteki klasztornej Cystersów w Koprzywnicy, potem od 1819 r. do Uniwersyteckiej Warszawskiej, skąd w 1833 r. przewieziony do Cesp.

<u>Liter.</u> Blumenstok, 103, 121, 136, 193.

1 P. Blumenstok zalicza Wilhelma Horborch (Horborg, Horbork, a w naszym rkp. Herborch) do autorów polskiego pochodzenia(?) i powołuje się na wzmiankę dra S. Windakiewicza (w referacie na II Zjazd historyków polskich we Lwowie 1890 r.[‡] pt. „Znaczenie szkół i uniwersytetów" str. 5) o doktorze dekretów Wilhelmie Holborch. Wątpię czy to twierdzenie da się usprawiedliwić i pogodzić z datami z życia Horborcha. Nazywa się on „Almanus" w mss. Bibl. Jagiel. 391[‡] w 1372 r. oraz przedtem i potem zwany jest „decanus Hamburgensis" tudzież „ordinarius lector studii pragensis" itp. (por. Blumenstok 139 i liczne cytaty u v. Schulte, Gesch. d. Quellen d. canon. Rechts, II, 69 z innych rękopisów); od 1376 do 1381 jako audytor Roty spisuje jej Decisiones lub Conclusiones (por. v. Schulte l. c.[‡] i nasz rkps.), jest oczywiście i doktorem dekretów. Wzmiankowany przez Windakiewicza Wilhelm Holborch „doctor decretorum" i „praepositus Cracoviensis" oraz „auditor causarum sacri palacii" jest tąż samą osobistością, ale ani w Krakowie przebywa ani jest polskiego pochodzenia; nosi tylko tytuł krakowski przy wielu innych i występuje, o ile mi wiadomo, raz tylko w naszych dokumentach i to z Rzymu w 1379 r. patrz Piekosiński, Cod. dypl. min. pol. III, 331. Co do repetycyj Horborcha por. v. Schulte, l. c. przyp. 4.

‡ i w mss. Królewieckim CXXV

‡ Steffenhagen, Catal. codd. mss. bibl. Regimont. fasc. I, 57;

13. <u>Lat. F. I. 14.</u> — Rękopis papierowy, 290 mm na 210 mm, pisany jedną ręką XIV wieku, we dwie kolumny na 290 kk., oprawny w deski obciągnięte czarną skórą. Oprawa podniszczona, bo dolnej okładki w trzech czwartych już niema. Na okładce wierzchniej przylepiona kartka a na niej zapiska z początku

7a

XV wieku: „Milicius abortivus plebani de unyeow loco cuius habet Jacobuum (!) de Woragine de tempore per tres sermones." Karteczka taka, trwale przylepiona do wierzchniej okładki rękopisu, zapisana prawie zawsze tem samem pismem, wyrobnem pismem, oznacza kodeksy z zasobnej niegdyś biblioteki klasztornej Bożogrobców w Miechowie.

Rękopis zawiera: kazania Jana Milicz (Milicius) archidyakona praskiego, sławnego swego czasu kaznodziei w Pradze, w drugiej połowie XIV w. Zwalczany przez arcybiskupa Arnesta z Pardubic, był Milicz jednym z poprzedników nauki Husa. Por. o nim: Jireček, Rukovět, II, 30–33.

k. 1–284b kazania. Incip. „Emitte domine sapienciam de sede magnitudinis tuae...." Explic. „quam nobis concedat qui vivit et regnat in secula seculorum Amen. Expliciunt sermones dom[ini Milicii?] reportati Anno domini M°CCC°LXXXII° ante festum Mathei." Poniżej dwa prawie równobrzmiące dopiski: „Iste liber est domini plebani de Unyeow procuratoris generalis" oraz „Iste liber dictus Milicius est domini plebani de Vnyeow procuratoris generalis." – kk. 185–290 białe.

Hist. W 1382 r. przywiózł ten rękopis z Pragi pleban Unieowskiego kościoła (wieś parafialna w obwodzie Miechowskim, należąca do uposażenia Bożogrobców Miechowskich); był nim, zdaje się, Mikołaj, który jako rektor tegoż kościoła i prokurator występuje w 1380 r. (por. Piekosiński, Cod. dipl. min. Pol. III, 331). Drogą zamiany na kazania Jakoba de Voragine

dostał się ten rękopis do biblioteki klasztornej w Miechowie, skąd w 1819 r. przeszedł do Uniwersyteckiej Warszawskiej, gdzie nosił Nr. 399, a stamtąd do CBP. w 1833 r.

14. Lat. F. I. 27. — Rękopis papierowy, 305 mm na 205 mm, jedną ręką XIV wieku pisany we dwie kolumny na 286 kk.; oprawny w deski obciągnięte skórą; na okładce kartka z zapiską ręki XV w. „postilla magistri Conradi."

k. 2–286. Postylla. Incip. „Post illam studencium studii pragensis universalis ut supra evangelia dominicalia ...." Explic. „Anno domini M°CCC° LXXXV° ...." itd. i toż powtórzone poniżej „Iste liber vocatur postilla Conradij quam composuit idem dominus Conradus praedicator Egregius in Praga hunc librum dominus Michel prepositus Mechouiensis comparavit prage existens in studio pro duabus sexagenis grossorum latorum."

Hist. Z biblioteki Miechowskiej Bożogrobców przeszedł ten rękopis 1819 r. do Uniwersyteckiej Warszawskiej a w 1833 r. do CBP.

Liter. Dudik, 4.

Jag. 1338

Postylla ta i dzieła znakomitego profesora teologicznego fakultetu w Pradze, Konrada Soltow, były bardzo w Polsce rozpowszechnione. Por. rękopisy Bibl. Jagiell. 457, 757, 1280–1283, 1338, 1588, 1939, 2392, oraz MPH. V, 940. Autor, zwany często Conradus Pragensis, pochodził z Luneburga, na uniwersytecie praskim wykładał między 1378 a 1387 rokiem, powołany następnie do Heidelberga, umarł jako biskup w Werden w 1407 r. Por. o nim Tomek, Gesch. der Prager Universität str. 39, 45, 48 sq.

7c

15. — <u>Lat. F. I. 38.</u> — Rękopis papierowy, 290 mm na 220 mm, pisany jedną ręką w końcu XIV wieku na 368 kll., oprawny w deski obciągnięte białą skórą; na okładce kartka z napisem współczesnym: „Incipit postilla euangeliorum domini Stanislai decretorum doctoris prepositi Mechouiensis ab aduentu domini usque ad ascensionem domini." Wewnętrzne strony okładek są oblepione dwoma aktami, z tych pierwszy, przy wierzchniej, jest przylepiony textem do deski. (Jest to jakiś śląski dokument, od brzegu znajduje ~~[illegible]~~ wzmianki o księciu Ziemowicie, o Bytomiu, biskupie płockim itd.). Drugi, przy dolnej okładce, jest kopią listu suplikacyjnego Władysława Jagiełły do papieża, o obsadzenie prepozytury Wiślickiej. ~~Wyjątek tu podaję poniżej.~~

Kodeks zawiera łacińskie kazania na niedziele; glos polskich nie spostrzegłem. Jest to tom pierwszy tego zbioru.

Na k. 1. ręką XVII w. zapisano zapewne z jakiejś współczesnej zapiski lub z katalogu: „primus tomus Venerabilis Domini Stanislai decretorum doctoris, praepositi olim Miechouiensis a Venceslao clerico de Sdzechonia conscriptus anno domini 1390."

Wyjątek listu Władysława Jagiełły jest przylepiony na okładce; (brzeg lewy jest obcięty, stąd są dość znaczne luki). Król po

~~...] Sanctitati Vestrae innotescat quod prepositura Ecclesie collegiate Sancte Marie Wysliciensis Cracouiensis dyocesis cuius ecclesie ego heres et patronus [.....] quo Archidiaconos in Regno meo habere consueuerant in certis di-~~

śmierci proboszcza Dersława de Przeswod zarezerwowana Stolicy Apostolskiej (nieznana go Wierzbowski; Synopsis legatorum etc. Romae 1880), mianował proboszczem kolegiaty NMP. w Wiślicy Zbigniewa syna Zbigniewa z Oleśnicy, kleryka krakowskiej dyecezyi, i żąda, aby papież Bonifacy IX potwierdził jego nominacyę na to beneficyum, należące do kollacyi Stolicy Apostolskiej. Data listu jest z Krakowa, w 1(3)93 r.; data dnia obcięta. – Dersław, proboszcz Wiślicki, jest wymieniony kilkakrotnie w dokumentach między 1376 a 1383 r. (patrz Piekosiński, Cod. dypl. eccl. cathedr. Cracov. II, 62, 73, 77, 76, 85, 94); następca jego Zbigniewa znaleźliśmy raz tylko w dokumencie arcybiskupa Wojciecha z 1426 r. wydanym przez Kętrzyńskiego, MPH. IV, 766.

__Hist.__ Z biblioteki klasztornej Miechowskiej przeszedł w 1819 r. ten rękopis do Uniwersyteckiej Warszawskiej; a stamtąd w 1833 r. do CBP.

16. – __Lat. F. I. 43.__ – Rękopis papierowy, 295 mm na 212 mm, pisany trzema rękami XV wieku we dwie kolumny na 250 kk.; oprawny w deski obciągnięte skórą. Zawiera:

a. – k. 1[b] Rysunek piórem, przedstawia Chrystusa ukrzyżowanego, u ~~spo~~dołu krzyża stoi Matka Boska.

b. – k. 2–5. „Incipit rubrica missarum secundum consuetudinem Ecclesie Olomucensis et Cracoviensis. In prima dominica adventus domini incipit ad processionem asper-

8a

ges me..." Por. o tem dalsze idące wnioski Dudíka l.c. 12. Jest to tylko urywek, od pierwszej niedzieli Adwentu do Wielkiego piątku.

c. — k. 6, kol. I. Początek statutów synodalnych krakowskich biskupa Piotra Wysza. Niestety jest to zaledwie wstęp i początek pierwszego rozdziału „de foro competenti." Por. Starod. pr. pol. pomn. IV, 53.

d. — k. 6, kol. II — k. 12. ~~Urywek~~ „Incipit liber penitenciarius canonicalis a magistro Johanne Zinderi de deo editus de novo et veteri testamento ....." incip. „De confessionibus infirmorum ...." Nazwisko autora jest tu niewątpliwie zepsute, i tytuł dzieła przedstawia znaczne trudności. Ta ~~z~~ sama rzecz znajduje się i w innym rękopisie petersburskim Lat. F. I. 187. (patrz niżej Nr. 26.) lecz tam autor jest nazwany „Johannes Isneri de Deo." P. Blumenstok w swojej „~~Sprawozdaniu~~ Wiadomości o rękopisach prawno-historycznych" (Nr. 125) przypuszcza, że ~~[?]~~ penitencyjan tu może być dziełem magistra krakowskiego Jana Isnera, którego kazanie „de conscientia bona et mala" znajduje się w dwu rękopisach Biblioteki Jagiellońskiej (NN. 1449 i 2286) razem z wieloma ~~[?]~~ kodeksami pochodzącymi z jego zbioru.[1] Niewytłumaczony jest tylko dodatek „de Deo" w obu rękopisach.✝ Może zamiast „Zinderi" w niniejszym rękopisie, należałoby czytać z emendacyą tekstu „Nideri" tj. Jana Nider (lub Nieder, Nyder) kanonisty, autora „Manuale confessorum" dzieła bardzo rozpowszechnionego, który pochodzi z Isny[2] w Szwabii ~~[?]~~ (1380–1438)?

Bądź co bądź, czy ów liber penitenciarius przypisać mamy ~~profe~~ profesorowi krakowskiemu, czy wiedeńskiemu Niederowi, rzecz sama, według p. Blumenstoka, jest nieznana. Por. Nr. 26.

✝ bo ze znakomitym autorem kanonistycznym Janem de Deo Hiszpanem nie ma, zdaje się, żadnego związku.

e. – k. 14–23. Urywek, zdaje się, ~~[illegible]~~ księgi „Acta Pilati". Brak początku; gdzieniegdzie polskie wyrazy i glosy.

f. – k. 24–27, kol. I. Rozmaite „casus" i „quaestiones" z prawa kanonicznego i w ogóle kwestye doniosłe, ułożone w Polsce i przez Polaka. incip. „[Q]uare datur denarius sancti Petri? Responsio. Quod Polonie non erat rex sed unus monarchus tunc fuit factus per decretum Apostolicum Rex Polonorum et constituit dare talem denarium ..." Bez wartości; por. rkp. Bibl. Jagiell. 3452.

g. – k. 27. Rozmyślania na temat „Probet autem se ipsum homo."

h. – k. 28–117. „Apparatus" nieznanego autora do summy Henryka z Merseburga, bez tytułu. Zaczyna się: „[F]ecit Deus duo magna luminaria ..." Por. Steffenhagen, Catal. codd. mss. bibl. Regimontanae fasc. I, pag. 42. tudzież v. Schulte l. c. II, 244. Tenże sam „aparat" znalazł w dwóch kodeksach petersburskich Blumenstok (por. jego „Wiadomość" N.N. 60, 61).

i. – k. 118–249. Kazania i legendy o świętych. Są glosy polskie.

~~Hist.~~ Z biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej przeszedł ten rękopis w 1833 r. do CBP.

Liter. Dudik, 12. (odnosi do końca XIV wieku).

1 Wzmianki o (magistrze) Iwerze Jawre, ~~doktor~~ profesorze teologii w Muczkowskim, Statuta nec non liber promotionum, str. 1 (liber facultatis artium a. 1402); Wiszniewski, Hist. liter. IV, 209 i V, 55.

2 ~~por.~~ (o nim) v. Schulte, Gesch. d. Quellen des kanon. Rechts, II, 441. Stintzing, Gesch. d. popul. Liter. 531, 543., Quétif i Eckard, SS. ord. praed. I, 792. Dzieła jego, Manuale confessorum, niestety nie mogłem znaleźć w Krakowie.

9a

17. — <u>Lat. F. I. 49.</u> — Rękopis papierowy, 295 mm × 220 mm, pisany trzema rękami w końcu XIV wieku, we dwie kolumny i na całej stronie, na 226 kk., oprawny w deski pokryte żółtą skórą; ~~oprawy~~ Obie okładki są z wewnątrz oblepione papierem, ~~a~~ a na nim zapisano rozmaite notatki i modlitwy polskie z XVgo wieku.[1]

Rękopis zawiera:

a. — k. 1—95b kol. I. Fragment dzieła Jana Sylwana Polaka pt. „Linea salutis seu sermones de tempore." Zapewne za Lefebvre'a (lub za jakąś starą zapiską katalogiem szczerbowskim) powtórzył Gołębiowski na włożonej kartce tytuł tego dzieła: Ioannis Sylvani poloni linea salutis seu sermones de tempore." Brak początku, zakończenie brzmi: „Scriptor laudetur, editor huius opusculi veneretur; hunc librum edidit, nomen eiusdem linea salutis posuit."

b. — k. 95b—105, 152—164, 215—226. Kazania, traktaty krótkie ascetyczne, uwagi penitencyarza itd. Wśród innych na końcu kodexu „Sermo de s. Stanislao," kazanie znane (por. N. 3d.) incip. „Talis decebat esse..."

c. — k. 105b—151b. (Coeliusza Seduliusza dzieło pt. „Opus paschale". Fałszywie zanotował Ł. Gołębiowski:) „Anonymi expositio in carmen paschale sive de Christi miraculis." ~~jak zanotował Ł. Gołębiowski. Jest to opracowanie poematu w prozie księgach pięciu Coeliusza Seduliusza pt. „Mirabilium Divinorum sive operis paschalis libri quinque~~" Zaczyna się: „Bonorum honorabilium licet quamlibet scientiam notificam..." Por. rękopisy Bibl. Jagiell. 1571, 1607.

d. — k. 165—200. brak tytułu. incip. „De virtute Augustinus in epistola..." Są tu rozmaite „auctoritates patrum". brak końca.

e. — k. 201—215. Expositio missae sollemnis (brak tytułu). ~~Końcy~~ zaczyna się:

„Christus existens pontifex futurorum bonorum...." Na końcu: „Explicit exposicio misse solempnis et est finita die dominica Respice. Anno domini M°C.C.C.C."

Glos polskich nie zawiera tenże, oprócz wspomnianych już modlitw i zapisek na okładkach.

Hist. Rękopis należał do biblioteki Sieciechowskiej Benedyktynów, z której przeszedł do Uniwersyteckiej Warszawskiej; zapewne w 1819 r., a następnie w 1833 r. do CBP.

[1] Wydane przez Lelewela w Bibliograficznych księgach, I, 39. por. Nehring, Altpoln. Sprachdenkmäler, 42.

18. Lat. F. I. 51. — Rękopis papierowy, 295mm na 215mm, pisany jedną ręką końca XIV wieku we dwie kolumny na 234 kk.; oprawny w deski i skórę. Na okładce kartka z tytułem kodeksu.

Zawiera (k. 3-229b) „Postilla super Epistolas dominicales Magistri de Legenicz." Znana ta postylla Macieja z Legnicy, profesora i dziekana fakultetu artystycznego w uniwersytecie praskim w 1390 r., a następnie profesora na teologicznym wydziale w Krakowie) była bardzo rozpowszechniona w Polsce. Por. rękopisy Bibl. Jagiell. ~~[illegible]~~, 1562, 1564, 1622, 1632, ~~[illegible]~~. Zaczyna się: „Videte quoniam non mihi soli laboravi...." Kończy się: „...principio misericorditer, medio et fine liberaliter in secula seculorum Amen. Nicolaus Wenczeslaus de Szadek. Explicit postila collecta per Reverendum magistrum doctoremque sacre theologie de Legnicz super epistolas dominicales per circulum anni .... Et est finita in crastino decem milia virginum per Nicolaum Wenczeslaum de Szadek studentem studij pragensis Anno domini Millesimo

Quadringentesimo." O autorze cf. Tomek, Gesch. d. prager Universität, 15.

Następne karty zajmuje „Credo" i inne drobne modlitwy kościelne.

Hist. Z biblioteki Bożogrobców Miechowskiej przeszedł ten kodeks w 1819 r. do bibl. Uniwersyteckiej Warszawskiej, gdzie zapisany pod Nrem. 604. W 1833 r. przewieziony do CBP.

19. — Lat. F. I. 77. — Rękopis papierowy, 302mm na 205mm; pisany jedną ręką z początku XV wieku (1405 r.) we dwu kolumny, na 290 kll. — ~~Zawi~~

Zawiera postyllę Wilhelma kanclerza uniwersytetu paryskiego. Rozkład kodeksu jest następujący: k. 1–14a indeks dzieła. — k. 14b notatki odnoszące się do tego dzieła. — k. 15–289b tekst postylli. k. 15 u góry: „Incipit postilla dominicalium Ewangeliorum Magistri Wilhelmi Cancellarii Parisiensis comparata per Stanislaum Pribislai de Milacow. Orate pro eo fratres carissimi...." — k. 289b: „Et sic est finis omnium dominicarum etc. parisiensis per circulum anni. Sub anno domini Millesimo CCCCVo in Autumpno [illegible] in die sancti Stanislai 1/2 in Mechovia. Flegeton hunc urat, opus hoc qui tollere curat." — Dodane na k. 289b–290: „In conversione sancti Pauli sermo beati Augustini."

Naokoło obu kolumn dużo komentarzy, uwag i notat treści teologicznej. Glos polskich niema. Cały rękopis pisany przez owego Stanisława syna Przybysława z Milaczowa.

Dzieło to, postylla Wilhelmi Parisiensis, było nader rozpowszechnione u nas. Świadczy o tem ilość rękopisów: Bibl. teki Jagiellońskiej (N.N. 1444, 1445, 1637, 1671, 1769); Bibl. Kapitulnej Krakowskiej N. 160.

Hist. Rękopis miechowski Bożogrobców, w 1819 r. przeszedł do biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego a 1833 r. do CBP.

[1] To jest in die translacionis S. Stanislai, 27 września.

20. Lat. F. I. 80. — Rękopis papierowy, 298 mm. na 217 mm., pisany ~~jedną~~ dwiema rękami początku XV w. (1405 r.) — 1417 r.) we dwie kolumny, na 205 kk. zwięzłą, gęstą kursywą, zapewne na Śląsku. Oprawny w deski i skórę wytłoczoną. ~~Zawiera~~ Na wewnętrznej stronie wierzchniej okładki napisany współczesną ręką na przylepionej karcie spis rzeczy znajdujących się w tym kodeksie. ~~A~~ Dzieła te własnych tytułów przeważnie nie mają; podaję więc tytuły wedle spisu.

Rękopis zawiera:

a. — k. 1–23b „Questiones in materiam quarti libri sentenciarum a distinccione prima usque ad XXVIIam.” Incipit: „Queritur utrum sacramentum bene diffiniatur per hanc diffinitionem...” Jeden z licznych komentarzy dzieła Piotra Lombarda.

b. — k. 24–37. Innocentego III papieża „De vilitate humane condicionis.” Incip. „Domino et patri karissimo divina dignacione P. Portuensi episcopo Lotharius indignus dyaconus...”

c. — k. 37b–97. „Augustinus de concordancijs evangelistarum” Kończy się: „Explicit liber Aurelij Augustini episcopi de concordancijs ewangeliorum. Heu male finivi, quod scribere non bene scivi, penna fuit vilis, et scriptor puerilis. finem

cognosco et finales michi posco. finitus est liber feria quarta proxima post festum epiphanie domini hora quasi tercia noctis anno domini 1405° etc." Rękopis ten i klauzulę przytacza Lelewel, Bibliogr. ksiąg dwoje II, 57.

d. – k. 98 – 156b „Tabula seu repertorium ~~autoritatum~~ biblie". alfabetyczne ułożone konkordancye.

e. – k. 157 – 172. „Exposicio cantici beate Marie videlicet Magnificat cum annotacione plurimorum dubiorum et solucionibus eorum." Incipit „Deus canti~~cum~~ cum novum cantabo tibi in psalterio...."

f. – k. 173 – 176b „Exposicio epistole Mulierem fortem quis inveniet." Incipit „Mulierem fortem quis inveniet procul et de ultimis finibus... Et sic scribitur..."

g. – k. 182 – 192b. „Statuta neumasensis episcopi in quibus multa utilia de sacramentis ecclesie inserta sunt." Incipit „Quoniam in sacramentorum collacionibus et animarum regimine cautela .... et diligencia debet necessario adhiberi, Idcirco nos R. miseracione divina episcopus neumasensis considerantes non sine cordis dolore....."

~~Są to statuta~~ (— o ile wiem — nieznane) Rajmunda Bequin z Tuluzy, dominikanina, administratora dyecezyi Neapolis (Nemosia lub Neolemisensis) na Cyprze 1324 – 1328. O nim p. Quétif i Echard, SS. O. praed. I, 561.

h. – k. 193 – 195b. Traktat jakiś o Matce Bożej, opuszczony w spisie. Incip. „Veniens evangelizavit pacem..."

i. – k. 195b – 199b kol. I. „Tractatus Iohannis Caldarini de observacione interdicti." Kończy się: „Explicit tractatus domini

Johanis Calnani doctoris decretorum eximij per manus B. de H." — patrz Blumenstok, Wiadomości, N. 82.

k. — k. 199b kol. I — 205b „Constitutiones episcopi Vratislaviensis." Incip.: „In nomine domini Amen. Nos Wenczeslaus deigratia Episcopus Wratislaviensis ut animas nobis commissas lucri facere ....." Bez daty. Są to ustawy synodalne biskupa wrocławskiego Wacława I (1382–1417) księcia legnickiego z r. 1410.[2] Por. M. de Montbach, Statuta synodalia dioecesana s. ecclesiae Vratislaviensis, Vr. 1855, str. 16–38. i Heyne, Dokumentirte Geschichte d. Bisthums Breslau, II, 224 sqq. (Blumenstok 245).

l. — k. 205b kol. II. początek (28 wierszy) tylko konstytucyj synodalnych Konrada biskupa wrocławskiego. Następca Wacława I, Konrad książę Oleśnicki, biskup wrocławski, odprawiał synod dyecezalny w 1446 tylko. Por. Heyne l.c. III, 462–476; 703–710. raz tylko, ~~według Heynego Dokumentirte Geschichte des Bisthums Breslau III, 462–476; 703–710, odprawił synod w 1446 r.~~ oraz de Montbach l.c. 53 sqq. (Początek zachowany w naszym kodeksie ~~należy~~ jest taki sam jak w konstytucyach biskupa Wacława z 1410 r., i należy) ~~odnosi się~~ ~~zapewne~~ (do uchwał tego synodu i został wpisany późniejszą ręką, w drugiej połowie zapewne XV wieku.

__Hist.__ Rękopis ten należał do biblioteki klasztoru w Koprzywnicy (na k. 1 ~~u~~ u góry, ręką zapisane: „Liber monasterii sancte Marie in Coprovincia"); w 1819 r. zabrany został do Uniwersyteckiej Warszawskiej biblioteki, a w 1833 r. do CBP.

Blum. 247
1410? 1415?
~~początek stat. Wacława w wyd. 1885 r. jest początkiem statutów Konrada~~

[1] Gams, Series ...str. 438. — Raymund Bequin bywa często, błędnie zwany biskupem w Nîmes (episcopus Nemausensis lub fałszywie (np. Weidenbach, Calendarium) Neumasensis), ~~patrz~~ gdzie nań miejsca niema. Por. Gams l.c. pod Nîmes i Quétif, Echard l.c.

[2] Drugi synod wrocławski za czasów Wacława był w 1415 r. — Na początku ustaw z 1410 r. znajduje się Modlitwa pańska, pozdrowienie Anielskie i skład Apostolski po polsku. Nehring, Altpoln. Sprachdenkm. 43, błędnie daje rok 1412.

10c

21. — Lat. F. I. 82. — Rękopis papierowy, 300 mm. na 220 mm., jedną ręką XV wieku pisany we dwie kolumny na 353 kk. oprawny w deski powleczone żółtą skórą, zawiera:
„Sermones postillarum Venerabilis magistri Vigandi decani Premisliensis."

a. —. k. 1—227b. Incipit: „Reverendo in christo patri et domino domino Mathie dei sedisque apostolice providentia premisliensi episcopo domino sibi paterne gracioso. Dudum et iteratis vicibus vestra benigna venerandaque paternitas me Nicolaum Vigandi tunc ecclesie predicte premisliensis decanum precibus variis pulsare curavit. Quatenus sermones per modum postille wlgariter ad fidelem christi populum per me prolatos vestre gracie curare, in unum volumen redigere eosdemque vestre paternali reverencie pro communi fidelium utilitate habere congruo aliquando impertiri....."
Kończy się: „... Explicient reportata postille Reverendi magistri Nicolaij Wigandi." — ~~(~~ magister Mikołaj syn Wiganda, zapewne Niemiec, ~~(z~~ Przemyśla, doktor dekretów, ~~profesor~~ wykładał na początku XV wieku na wydziale „artium" w krakowskim uniwersytecie (Muczkowski, Statuta nec non liber promotionum, 1). Wśród rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej znajduje się dużo jego darów; dzieł, a między nimi rękopisy (N.N. 1488—1491 zawierają postyllę i kazania. Por. Wiszniewski, Hist. liter. V, 55.

b. —. k. 230—353. Kazania Taurińskie, ~~zapewne~~ może tegoż autora.
Klauzula: „Explicit subcapa per manus Alberti de Gro-

tow sub anno domini M° C° C° C° C° quinto. Finito libro sit laus et gloria christo. Amen."

Na k. 227^b drobnem pismem dopisany jest krótki list Wincentego Kota arcybiskupa gnieźnieńskiego do Jana ~~przeora~~ ~~opata~~ proboszcza, Miechowskiego, z d. 1 Maja 1438 r. z Gniezna; (w rękopisie fałszywa data 1418 r.). ~~z fałszywą datą 1418 r. zamiast 1438 r.~~

„Vincencius dei gracia Sancte Ecclesie Gnenensis (!) Archiepiscopus et primas. Venerabilis ac religiose frater noster dilecte. Scriptis vestris nos avisastis ad noticiam nobis dedecentes (!) quomodo quandam villam in districtu Myechoviensi sitam ad mensam nostram Archiepiscopalem spectantem a Reverendissimo in christo patre olim domino Nicolao predecessore nostro in possessione tenuissetis et habuistis. De qua villa quam primum dante domino Cracovie constituemur et vobiscum propria in persona cernemur amicabiliter ac indulti (!) caritate tractantes vobiscum de eadem componemur. Datum Gnezne feria quinta ipso die festivitatis Apostolorum Philippi et Jacobi. Anno domini M° CCCC X^mo octavo (!).

Venerabili ac religioso viris (!) domino Johanni preposito Myechoviensi fratri nostro dilecto."

Hist. Rękopis zapewne Miechowski; po 1819 r. był w Uniwersyteckiej Warszawskiej bibliotece (Lelewel, Bibliograf. xiąg dwoje, II, 344); w 1833 r. przewieziony do CBP.

22. — Lat. F. I. 127. — Rękopis papierowy, 296 mm na 210 mm, pisany jedną ręką z początku XV w. (1412 r.) we dwie kolumny na 362 kk. Oprawny w deski powleczone startą ciemną skórą. Zawiera:

~~—~~ Mikołaja Łukana z Wielkiego Koźmina łacińskie kazania. Zbiór ~~1412~~ ten dedykował autor „rector parochialis ecclesie in Kansowa militali" Wojciechowi Jastrzębcowi biskupowi wówczas poznańskiemu, następnie krakowskiemu, wreszcie arcybiskupowi gnieźnieńskiemu, d. 28 czerwca 1412 r. Ciekawą tę (ze wnętrz uwag dedykację wydał Kętrzyński; MPH. V, 999–1002, z (nieoznaczonego bliżej)) rękopisu biblioteki kapitulnej kieleckiej. Też same kazania Mikołaja Łukana Koźmińczyka znajdują się w rękopisie petersburskim Lat. F. I. 128., w rkpsie 2008 Zakładu Ossolińskich, tudzież w rękopisie biblioteki kapitulnej w Pradze, E. XXII, według Nehringa, Altpoln. Sprachdenkmäler, 71. O autorze por. pewne zapiski w rękopisach Bibl. Jagiell. 1501, 1722, 1743, 2210.

23. — Lat. F. I. 128. — Rękopis papierowy, 309 mm. na 210 mm., dwiema rękami XV w. pisany we dwie i jedną kolumnę, na 195 kk. oprawny w deski żółtą skórą obciągnięte. Zawiera

Mikołaja Łukana z Wielkiego Koźmina łacińskie kazania, poprzedzone tąż samą, lecz nieco skróconą, dedykacją do Wojciecha Jastrzębca, o której wspomnieliśmy pod Nrem poprzedzającym. Właściwa postylla Koźmińczyka (od dedykacji do końca (!), niema klauzuli; zbiór się urywa) sięga od k. 9 do k. 181[c] kol. I. Jest pisana pisana jedną ręką starszą we dwie kolumny. — Druga ręka, większa i więcej zamaszysta, pisała na kk. 1–8[c], na dolnych brzegach

przez pierwszą połowę rękopisu i kilkanaście w drugiej połowie; wreszcie na kk. 181^b kol. I – 194^b, najczęściej w jednej kolumnie, kazania i legendy o świętych. Między niemi są krótkie opisy „in translacione s. Adalberti,” – „in translacione s. Hedwigis” – następnie żywoty św. Brygidy, Otylii, Maurycego, Chryzogona i innych. Rękopis jest niedatowany.

__Hist.__ Oba rękopisy (NN. 22 i 23) przeszły z ~~jakiejś~~ nieznanej mi bliżej biblioteki klasztornej do Uniwersyteckiej Warszawskiej, a z tamtąd w 1833 do CBP.

24. – __Lat. F. I. 138.__ — Rękopis papierowy, 315 mm. na 212 mm., pisany jedną ręką osobliwie we dwie kolumny na 254 kk. w XV w. Oprawny w deski (górna w połowie odpadła) skórą niegdyś żółtą obciągnięte. Zawiera:

a. – k. 1–54^b. Gregora św. papieża Regula pastoralis. Incipit „Incipiunt capitula libri primi pastoralis cure editi a sancto Gregorio papa urbis Rome”. Dzieło w trzech księgach zaczyna się „Pastoralis cure me pondera fugere....” Na dolnym brzegu manuskryptu wielkiemi literami „Pastorale”. Na końcu: „Qui me scribebat Petrus sibi nomen habebat. Hic benedicatur a quo liber iste legatur. Sit, precor, et lector benedictus, sit quoque scriptor. Quisquis et hunc bellum curabit amare libellum.... itd. Hoc pastorale finitum est in die Philippi et Jacobi Apostolorum Anno domini M° CCCC° XIIII°.”

b. – k. 55–122. „Incipit liber primus beati Isidori episcopi

11c

de summo bono etcet." Dzieło to o trzech księgach zaczyna się „Summum bonum deus est quia incomutabilis est..."

c.—. k. 123—253. „Incipit theologice veritatis prologus." Siedem ksiąg; księga I incipit „Deum esse multis modis ostenditur ...." Na końcu VII księgi „Explicit compendium theologice veritatis ffratris Victoris Scrp.[illegible] Qui me scribebat Petrusque nomen habebat. Si nomen ville queris ubi me scripserit ille, Dudbrancz est dicta in qua gens est maledicta [to przekreślone] benedicta. Hic benedicatur a quo liber iste legatur. Explicit iste liber, sit scriptor crimine liber. Iste liber est finitus per Petrum de Wola que sita est penes Sluzowyam, in die S. Alexij sub annis (!) domini Millesimo Quadringentesimo XIIII."

Hist. Rękopis przeszedł 1833 r. do CBP. z biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej.

25.— Lat. F. I. 160.— Rękopis papierowy, 303 mm. na 212 mm., pisany trzema rękami XV wieku we dwie kolumny na 268 kk., oprawny w deski dębowe, pokryte skórą brunatną.

Zawiera:

a.—. k. 1-211. Homilie i kazania Tauwiskie.

b.—. k. 212—214. Repertoryum alfabetycznym porządkiem ułożone: Zaczyna się: „Item nota regulas iuris." p. Blumenstok, 176.

c.—. k. 214b. Okólnik Mikołaja Trąby arcybiskupa, 10 Marca 1421 z Uniejowa, do duchowieństwa archidyakonatu ka-

lickiego, aby odprawiali modlitwy i nabożeństwa na intencyę wybawienia kościoła „ex adversitatibus." Cf. Blumenstok, 268.

d. – k. 215–217. „Nota quod auctoritate ecclesiastica prohibetur illis omnibus communio...." wyliczenie 24ch przypadków. ~~ …~~ Blumenstok, 268.

e. – k. 218–268. Kazania łacińskie; wśród nich, na ~~fol.~~ k. 237 znalazł p. Blumenstok „Sermo de S. Trinitate magistri Stanislai de Scarbimiria."

<u>Hist.</u> Z biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej dostał się ten kodeks w 1833 r. do CBP.

<u>Liter.</u> Blumenstok, NN. 176, 268 i „Zestawienie" w spisie.

26. – <u>Lat. F. I. 187.</u> – Rękopis papierowy, 296 mm. na 210 mm., jedną ręką w (połowie (przerwy)) XV wieku (1415, 1428) pisany na 314 kk. – Zawiera pisma teologiczne i kanonistyczne, wśród nich

a. – k. 2ᵇ sqq. „Expositio in summam casuum penitentialium Raymundi de Pennaforti."

b. – k. 76 sqq. fragment dzieła Wilhelma Durantis „Rationale divinorum officiorum." Następuje jeszcze traktat „de horis canonicis."

c. – k. 106–110. penitencyarz anonima. Cf. Dudik 11, Blumenstok 166.

d. – k. 111. początek statutów synodalnych Piotra Wysza z 1396 r.

e. – k. 111 sqq. penitencyarz Jana Isneri de Deo (Gołębiowski pisze Joannis Isneri <u>Hispani</u>) zaczynający się od słów „De confessionibus infirmorum..." por. Blumenstok, 125. Jest to ten sam penitencyarz, o którym wspominałem już pod N. 16.

i, co nam ciekawa, poprzedzony również porządkiem tylko statutów Wyszа. Wskazuje to albo na wspólność pochodzenia rękopisów, albo na istnienie jakiegoś odrębnego może źródła, jeżeli bliższe badanie odkryje związek ścisły między Wyszowymi statutami a tem nieznanem bliżej źródłem spowinowaconym. Co do autora zob. także przypomnienie pod N. 16.

Rękopis jest pisany przez Klemensa ze Słupcy między 1415 a 1428 rokiem, wcale ozdobnie, z licznymi inicyałami. O nim zob. wzmiankę Lelewela, Bibliogr. ksiąg dwoje, II, 88.

Hist. W XV wieku rękopis należał do biblioteki Benedyktynów w Sieciechowie, w 1819 r. przeszedł do Uniwersyteckiej Warszawskiej, jako N. 136., zkąd w 1833 r. do CBP.

Liter. Dudik 11., Blumenstok 46, 125, 166.

27. — Lat. F. I. 209. — Rękopis papierowy, 300 mm. na 217 mm., pisany trzema rękami XV w. we dwie kolumny na 217 kk. oprawny w deski i skórę. Zawiera:

a. — k. 1–193b „Expositiones ewangeliorum seu postilla." bez porządku.

b. — k. 193b kol. II – 195. Żywot krótki św. Katarzyny ze Sieny, napisany wkrótce po kanonizacyi.

c. — k. 195b – 216. Zbiór ważnych aktów, dokumentów, pism, ustaw itd. odnoszących się do udziału Polski w soborze Bazylejskim. Niewątpliwie dużo tu rzeczy znajduje się nieznanych dotychczas. Niektóre wyszczególnił Blumenstok,

(NN. 248, 283, 344), potrzeba jednak poddać ten zbiór bliższemu badaniu.

Hist. Z Biblioteki Bożogrobców w Miechowie – pośrednio ten rękopis, może 1819 r. do Uniwersyteckiej Warszawskiej, a stamtąd 1833 r. do CBP.

28. — Lat. F. I. 321. — Rękopis papierowy z połowy XV wieku, folio.

Rękopis ten ~~jest~~ ma pierwszorzędne znaczenie dla dziejów soboru w Konstancyi i udziału w nim Polaków. Pierwszy ten i ważny kodeks należał zapewne do którego z członków polskiej delegacyi lub powstał w najbliższem jego otoczeniu. Niepodobna mi było dokładnie go zbadać, dużo wynotował zeń Dr. Blumenstock w swej „Wiadomości" ~~pod NN. 37, 38, 138, 200, 201 235, 284, 301~~. Waga i znaczenie rękopisu polega dla nas głównie na jego części pierwszej.

a. — k. 1–154[b] jest to zbiór aktów i dokumentów, mów, uchwał itd. odnoszących się do soboru w Konstancyi.

b. — k. 155 sqq. Decisiones Rotae Wilhelma Horborcha (por. N. 126). Następują trzy dzieła kanoniczne, obce.

c. — k. 358 sqq. Ustawy synodalne krakowskie Tomasza Strzempina, z 1459 r. (por. wyd. Heyzmann, Starod. prawa polskiego pomniki t. IV. str. 103–114). Rękopis dobry, lecz są różnice.

d. — k. 364–451. Ustawy synodu prowincyonalnego 1420 r. wieluńsko-kaliskiego, Mikołaja Trąby, arcybiskupa. Brak w końcu V księgi kilku ustaw, zresztą rękopis dobry.

P. Blumenstok wymienia dzieła kilku ~~autorów~~ kanonistów znajdujące się w tym kodeksie, mianowicie Franciszka de Zabarella i Fryderyka de Senis (por. Blumenstok, 37, 38), a co do aktów soboru mowy Andrzeja Laskarysa biskupa poznańskiego, Jana Falkenberga, consilia Teodoryka de Nyem (Dietrich v. Nieheim) i innych. Rękopis ten, również jak poprzedzający, należy dokładniej zbadać i określić; sądzimy że niejedno nowe przyniesie taka praca dla sprawy udziału Polski w obu wielkich soborach XV wieku.

Hist. Kodeks należał – o ile się zdaje – do biblioteki Świętokrzyskiej na Łysejgórze, następnie do Uniwersyteckiej Warszawskiej; od 1833 r. do CBP.

Liter. Dudik 20. Blumenstok 37, 38, 138, 200, 235, 284, 301.

29. — Lat. F. I. 362. — Rękopis papierowy, 308 mm. na 205 mm., jedną ręką XV wieku pisany, liczy kk. 640, oprawny w deski i skórę. Zawiera przeważnie łacińskie kazania (k. 1–464^a, 466–560) oraz traktaty teologiczne (k. 562–629), których bliżej nie roztrząsałem. Na k. 464 znajduję datę 1480 roku, na kk. 560 i 614 datę 1481 roku, jako chwilę powstania kodeksu. Karty 465, 561, 636–640 są białe.

Główny interes rękopisu polega na dwóch traktatach, znajdujących się na kk. 629–635^c a odnoszących się do sporów polsko-krzyżackich. Znajdujemy mianowicie

a.—. k. 629–631. dziełko Pawła Włodkowica „Conclusiones datae per Magistrum Paulum de Cracovia contra Ordinem Theutonicorum SMV. in sacro Constantiensi concilio" wydane przez Bobrzyńskiego w Starod. prawa pol. pomn. V, 186–194. Brak jednak

przedmowy (Opinio Hostiensis est...) i konkluzye same zaczyna-
ją się: „Sevientibus olym prutenis tunc infidelibus contra
plenos(!) christianos admittuntur in poloniam....” Zakoń-
czenie brzmi: „Datum Constancie in generali concilio anno
domini M° CCCC° XII (sic). Que conclusiones cum suo tractatu
....per priores valentissimos ~~[illegible]~~ tam diuini quam huma-
ni iuris diversorum studiorum doctores in predicto concilio
congregatos sunt vigilantissime examinate et eciam
gratissime approbate. Quia in nullo a via iusticie
declinantes etc.” Jest to dość niedbały odpis z jakiegoś
późniejszego zapewne i niebardzo czytelnego rękopisu (ko-
pista czytał np. „cayphas” zamiast „resas” lub „reysas”;
data 1412 zamiast 1415 itd. itd.), który wykazuje jednak
pewne różnice (rozszerzenia) od tekstu drukowanego.

6.– k. 631 kol. I – 635^b kol. I. Odpowiedź i refutacya na obelżywy
traktat Jana Falkenberga przez niewymienionego autora,
zapewne Zaborowskiego, który na rozkaz swych przełożonych tę replikę napisał.
Sądzę, że to tylko fragment; autor odpowiada na capi-
tula 1–6 pisma Falkenbergowego. Incip. „Inuocato nomi-
ne sancte et individue trinitatis, patris et filii et spiri-
tus sancti. Assumpsi meum propositum in quo.... deplan-
get persecucionem filiorum.... deplangendo persecucio-
nem christifidelium ~~in persona ecclesie~~, quam christi-
fideles paciuntur iam ab anno domini 1417 nimis cru-
deliter ab induratis et miserabilibus hussitis usque
ad presens, cum hussite in sua indurata apostasia
pertinaciter persistentes multis.... itd. Inny ustęp: „Co-

gor duro superiorum meorum imperio, quibus secundum doctrinam apostolicam obediendum est impericiam meam audere (?) multis et qui primos scienciarum apices non attigi iam quod peritissimorum est scribere compellor, presertim contra quendam tractatum mendaciis plenum....." itd. rozbiera każdą konkluzyę Falkenberga, (drugą np., że króla zwać trzeba Jagił a nie Władysław itp.).

Hist. Rękopis ten w XV wieku należał do Andrzeja Białobockiego, który na wewnętrznej stronie okładki napisał swe nazwisko „Andreas Byalobozky." W XVII w. (r. 1678) należał do domu wikaryuszów w Wiślicy. W 1819 r. przeszedł do biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie nosił Nr. 616. W 1833 r. przeszedł do CBP.

30. — Lat. F. I. 536. — Rękopis papierowy, 290 mm. na 195 mm., pisany siedmioma rękami od początku XVII w. do końca XVIII w., kk. 187, oprawny w deski i czarną skórę.

Zawiera, według notatki Ł. Gołębiowskiego na karcie okładkowej: „Carta caritatis czyli historya i reguła zakonu Cystersów, Statuta reformatorum ordinis Cisterciensium i akta dochodów i posiadłości zakonnych po r. 1575." Rękopis ~~rozpada~~ dzieli się na następujące części:

a.— k. 1 - 7b „Nos Cistercienses primi huius ecclesiae fundatores ...." 18 rozdziałów, od „Epistola Hugonis legati" do „XVIII. de abbatis". Incip. „Anno ab incarnacione domini 1098 beatae memoriae Robertus Molismensis ecclesiae in episcopatu

Lugdunensi fundatae primus abbas..."

b. – k. 7b – 115. „Incipiunt capitula super usuum." Tekst, poprzedzony spisem, zaczyna się od „Ecclesiastica officia"; liczy 121 artykułów i 80 dodatkowych, krótkich, wziętych głównie z carta caritatis.

c. – k. 115 – 122. „Explicit liber usuum, Incipiunt capitula in usus conversorum." wstęp i dwadzieścia rozdziałów.

d. – k. 122 – 127b. „Explicit usus conversorum, Incipit carta charitatis quod nullius comodi corporalis exaccionem mater ecclesia a filio requirat." Rozdziałów jedenaście. Na końcu: „finita est haec carta caritatis prescripta (sic!) post multorum curricula annorum et constructionem per dei gratiam plurimarum abbaciarum assensu et consilio abbatum omnium."

e. – k. 129 – 154. „Statuta reformationum ordinis Cisterciensium." incipit „Cum omnis monasticae nostrae religionis professio..." – Następują polonica:

f. – k. 152 sqq. „De numero religiosorum fratrum et monialium." Spis klasztorów, liczba zakonników, o opłatach, taxa contributionum itd. kończy się na rozdziale „de convocatione abbatum."

g. – k. 156 – 162. „Ordinatio capituli generalis A. D. 1618 die 14 Maii ..." w Citeaux. – na k. 163 tylko jeden wiersz „Descriptio Status monasterii Vanchocensis Ord. Cistercien." zresztą k. 162b – 166b białe.

h. – k. 167 – 171. „Vanchocko. Tertium monasterium ordinis

Cisterciensis in dioecesi Cracoviensi." O założeniu przez Gedeona biskupa krakowskiego. incip. „Gedeon Cracoviensis episcopus qui et Getka vocitatus, de familia et nobilitate Griffonum..." odpisano to w 1608 r. z liber beneficiorum Długosza, por. Długosz, Opp. omnia, ed. Przezdziecki, IV(IX), 400.

i. –. k. 168–171. „Antiquum memoriale monasterii eiusdem Vanchociensium Abbatum a tempore fundationis praefati monasterii usque ad nostra tempora laudabiliter de hac vita decedentium a fratribus domus eiusdem pro tempore abbatis cuiusque existentibus in charta pergamenea conscriptum et prae annosa eius vetustate codici huic insertum A. D. 1609." Jest to spis opatów od 1212–1737. zaczyna się: „I. Venerabilis frater Hayno e regno Galliae de monasterio Morimundensi monachus...." k. 172–175[b] białe.

k. –. k. 176. „descriptio status monasterii Vanchocensis... A. D. 1765..."

l. –. k. 179–182. odpisy trzech dokumentów, zdaje się sfałszowanych, Bolesława Wstydliwego z 1260 i 1275 i Władysława Łokietka z 1318 r.

m. –. k. 183–187. ręką z początku XVII w. odpis arendy tenutae koziencensis dożywotnio danej Janowi Świętosławskiemu podkomorzemu Przemyskiemu za 2300 marek oraz spis „powinności i danin z dóbr wszystkich naszego skarbu."

Hist. Z biblioteki klasztoru Wąchockiego (na k. 15 stempel) przeszedł ten rękopis do biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej, następnie 1833 r. do CBP.

31. — <u>Lat. F. I. 574.</u> — Rękopis papierowy, t. z. dutka, 295 mm. na 87 mm., pisany rękami XVII w. pisana na 184 klb., oprawna w świńską skórę. Zawiera:

„Liber suffragiorum" prowincji litewskiej Towarzystwa Jezusowego od 1655 r. do 1689 r. Zaczyna się: „Animabus fidelium defunctorum requiem aeternam dona domine ..."

32. — <u>Lat. F. I. 617.</u> — Rękopis papierowy, 320 mm. na 195 mm., pisany czterema rękami w XVII i XVIII ww. na 66 klb. oprawny w tekturę. Zawiera:

Miscellanea historyczne odnoszące się do klasztoru Koprzywnickiego.

a. — k. 1–4b. „Catalogus Reverendissimorum Dominorum abbatum monasterii Coprivnicensis ... Et piorum benefactorum eiusdem memoriae." 1183 – 1766. Zaczyna się: „Fundatum est monasterium istud ..." — k. 67. również spis opatów.

b. — k. 7–36. „Breve monasterii Coprivnicensis compendium". Streszczenia dokumentów koprzywnickich (podobno z oryginałów), spis opatów, spisy pomników, nagrobków, liber mortuorum, opis kościoła i klasztoru z mapą tegoż.

c. — k. 37–48. „Inventarium librorum bibliothecae Coprivnicensis".

d. — k. 49–66. odpisy dokumentów koprzywnickich: 2 (fałszowane) Bolesława Wstydliwego 1262 i 1277; Leszka Czarnego 1283; Władysława Łokietka 1308; Jadwigi 1388; Władysława Jagiełły 1407; konfirmacye, transsumpty itd. Dużo, zdaje się, wśród tego falsyfikatów.

Hist. Z biblioteki Kopyowskiej rkps. przeszedł do Uniwersyteckiej Warszawskiej 1819 r. a 1833 r. zabrany do CBP.

33. — Lat. F. I. 624. — Rękopis papierowy, 390 mm. na 238 mm., pisany jedną ręką w końcu XVIII w. pagina fracta, na 2 kartach. Tylko dwie i pół strony zapisane. Zawiera odpis z następnego Nru. mianowicie opis sam urwany, bez początku i końca, klęski Bukowińskiej Jana Olbrachta. Katalog: Ecclesiastica polonica 1497. (??!)

34. — Lat. F. I. 625. — Rękopis papierowy, 345 mm. na 206 mm., pisany jedną ręką w końcu XVIII w. pagina fracta na 89 kk. oprawny świeżo w półskórek. ~~Katalog: „Ecclesiastica polonica" (??!)~~

Zawiera fragment nieznanego mi dzieła historycznego, ~~współczesnego zapewne~~, o panowaniu Jana Olbrachta, Alexandra i Zygmunta I. Przypuszczam, że brak tu właściwego początku, bo bez żadnego wstępu zaczyna się dzieło: „Joannes Albertus Rex. Vulgata per Lituaniam Casimiri Regis morte tanquam signo sublati frequentes ad comitia Vilnam convolarant Litwani proceres...." itd., następnie ciągnie się opowiadanie piętnym Tacitiskim językiem aż do roku 1539, i urywa na słowach: „Quam magna igitur reipublicae impenderent" —. Autor zna i cytuje zbiór Stanisława Górskiego, Acta Tomiciana, jego listy do Janickiego i inne źródła. Niepodobna mi było oznaczyć bliżej wartości tego dzieła, czas powstania, i nazwisko autora, stwierdzić tylko należy, że w cytowanym początku jest to

dzieło w jakimś stosunku z Kojałowicza Historia Lituana, gdyż początek księgi VI części drugiej (De rebus Litvanorum sub Alexandro II principe) brzmi ~~dosłownie~~ prawie tak samo, jak w naszym rękopisie.

Hist. NN. 33; 34 przeszły z biblioteki Załuskich (?) w 1796 r. do CBP.
Kat.: „Ecclesiastica Polonica" (?!).

35. — **Lat. Q. I. vel. 105.** — Rękopis pergaminowy, 250 mm. na 180 mm., pisany trzema rękami w połowie XIV wieku na 128 kk., oprawny w drewnianą i złamaną dziś okładkę. Zawiera:

a. — k. 1–8. Statuta synodalne z 1320 r. Nankiera, biskupa krakowskiego. Explicit: „Edite sunt hec constitutiones et publicate per venerabilem patrem dominum Nankerum episcopum Cracovie anno domini M°CCC° XX° VI° Nonis Octobris." Różnice, dosyć znaczne, zachodzące między tym rękopisem a tekstem ogłoszonym przez Heyzmanna (Starod. pr. pol. pomn. IV, 3–31) wykazał Blumenstok, 231.

b. — k. 9. Urywek wiersza z nutami na cześć Matki Bożej.

c. — k. 10–85b. Kazania o świętych pańskich dominikanina Peregrina („Peregrinus de Sanctis") z Legnicy, przeora klasztoru krakowskiego i prowincjała. O nim Heyne, Dokum. Gesch. d. Bisth. Breslau, II, 135 i Quétif i Echard, Script. Ord. Praed. I, 551. Por. rkpsy. Bibl. Jagiell. 1617, 1734. Kapituły krak. 164. (Hain, 12580–12586.) (Wiszniewski Hist. liter. II, 280. — Na kk. 11–13 jest kilka wstawek na skrawkach pergaminowych zapisanych ręką XV w.; k. 52 u góry i u dołu na brzegach znajdują się łacińsko-niemieckie glosy z XV wieku, np. „que est ista que ascendit quam (?) aurora etc." — „Wer ist dy dy do of crewt dy lůchtit recht zam der morgen rot..."

14c

ł.— Na k. 85b w połowie kolumny I czytamy: „Explicit Peregrinus de sanctis et ewangelia dominicalia scripta per manus petri de zytania." Por. Dudik, 27.

d.— k. 86–128. „Summa penitencie sive confessionis," fragmenty, wierszowany penitencyarz, i td. odrębne drobne cząstki teologiczne.

Na okładce są cztery polskie nazwiska, z tych trzecie: „Johannes de przeczslawka" a czwarte „Anna de szyczycze": może notatki jakiego duchownego?

Hist. W XVIII wieku należał ten kodeks do nienazwanego wikarego wislickiego („Ex libris RP. Vicarii Vislicensis") potem do biblioteki Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a od 1833 r. do CBP.

Liter. Dudik, 27.— Blumenstok, 171, 231.

36.— Lat. Q. I. vel. 149.— Rękopis pergaminowy, 240 mm. na 195 mm., pisany czterema rękami ~~pisany~~ na początku XV wieku, we dwie kolumny na 364 kll. Oprawny w deskę obciągniętą ozdobną skórą.

Zawiera brewiarz, poprzedzony kalendarzem. Na końcu: „Explicit liber [Pauli de Pacosth] anno domini millesimo CCCC°XVII per manus Pauli Johannis de Labyschino sub anno domini M°—." Reszta, zapewne przekreślona na drugą kolumnę jest odcięta. Nazwisko Pawła z Pa~~...~~kości odczytał Gołębiowski może za użyciem chemicznych środków, dziś już się

tego nie mogłem doczytać.

Na k. 1. u góry notatki historyczne; wiersz pierwszy w połowie obcięty: „Anno domini M° CCCC. X . . . . ‖ in Regem Bohemie qui ibidem susceptus est cum magno [gaudio] quod a seculo non est auditum. Item Eodem anno Civitas ‖ Wysliciensis ffunditus est consumpta per voraginem ignis feria secunda post Bartholomei hora tercia noct[is.] ‖ Item eodem anno in die ffrancisci Secundogenitus Kazimirus filius eiusdem Regis est acceptus per Vngaros ‖ in dominum et regem." — Na k. 2, „Anno domini 1479 Magister de prussya sabato ante festum sancti Mathei [venit] ad ecclesiam ‖ Wisliciensem et descendit cum sua cuntore de nowa civitate a regia mayestate." — Na k. 15. „memorie vicariorum condam huius ecclesie anno domini MCCCCXXVII°." por. MPH. III, 125–126.[1]

Hist. Z biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej w 1833 przeniesiony ten kodeks do CBP.

Liter. Bielowski MS. 136–137.

[1] Przy wydaniu swych „Spominek Wiślickich" MPH. III, 124–126. nie podaje Bielowski ani sygnatury rękopisu ani dokładnego opisu kodeksu. Po porównaniu wydania z jego notatkami z Petersburga (Bielowski MS. 136–137) przyszedłem do przekonania, że ostatnie zapiski pochodzą z niniejszego rękopisu.

~~37. — Lat. F. I. vel. 163~~

37. — Lat. F. I. vel. 163. — Rękopis pergaminowy, 225 mm. na 155 mm., pisany ozdobnem pismem końca XIV wieku, we dwie kolumny na 136 kk. oprawny w deski powleczone skórą. Zawiera:

a. — k. 1–76. „Incipit tractatus septem sigillorum." Dzieło znane też pod tytułami: Liber septem sigillorum, albo: Liber vite Christus Jesus clausus

15a

septem sigillis..."

b.- k. 78-136. Quaestiones (bez tytułu); teologiczne kompendyum ułożone w pytaniach i odpowiedziach. Incipit: „Queritur quid sit sacramentum ..." Na końcu: „Expliciunt questiones" poczem pewne blisko 5 kolumn dodatkowych kwestyj.

Hist. na okładce dolnej zapiska „Anno etc. XLVII° [tj: 1447] sabbato infra octavas Agnetis, Symon carnifex de Sandecz reliquit hunc librum apud me magistrum Michaelem [patrz niżej] cum biblia curtata, ut pro meo velle convertam illos." - na k. 1 nlb. znajdujemy wiadomość o dalszych losach (i tyż właściciela) księgi: „Liber monasterii Sancte Crucis montiscalvi devolutus per ingressum eiusdem magistri Michaelis archidyaconi Premisliensis Anno domini ~~Mcccccl~~ mccccl." W bibliotece świętokrzyskiej kodeks pozostał aż do 1819 r., poczem przeniesiony do Uniwersytetu Warszawskiej, a ztamtąd 1833 r. do CBP.

38.- Lat. Q. I. vel. 168.- Rękopis pergaminowy (w części papierowy), 238 mm. na 175 mm., w głównej części pisany trzema rękami końca XIV w. aż do połowy XV w. na 116 kk. Oprawny w skórę w XVIII wieku; na grzbiecie: „Liber Antiquitatum."

Zawiera:

a.- k. 1-19b. kalendarz (martyrologium).- na k. 11 u góry wiersz:

„Conferat hic clerus omnis populus quoque verus
Virgineus sexus felix con...bus nexus

Pauper cum vidua largratur era minuta
Census pigmentum meritoriis praemia centum. – Na k. 14b u dołu zapiska o Stanisławie opacie lubińskim.

b. – k. 20–80b. Reguła św. Benedykta. incip. „Ausculta fili mi praecepta magistri..." W A inicyał przedstawia opata i klęczącego przed nim mnicha. ~~Na końcu~~ na końcu: „Anno domini M° CCCCXLI."

c. – k. 81–115b. Nekrolog (liber mortuorum) klasztoru lubińskiego, wydany przez Kętrzyńskiego MPH. V. 585–599. Jest to właśnie ów „oryginał" o którym wspomina opat Kieszkowski, „antiqua matricula pergamenea"; oryginałem jednak spis ten nie jest, lecz odpisem, zapewne z pierwotnego nekrologu, zrobionym w XV w. Znajdujemy pewne dopiski dwóch rąk XV w., kilku XVI i jednej XVII w. Karty od 28 sierpnia do 20 grudnia zastąpiono kartkami formatu małego 4° papierowemi i zapełniono pismem XVII wieku. Por. o tem dzielę doskonałą przedmowę Kętrzyńskiego l. c.

Na k. 1 u dołu ręką, zapewne opata Krzywińskiego, „Liber Antiquitatum N° V." na początku zapiska Jastrzębowskiego. Opis rękopisu przez Kieszkowskiego MPH. V. 588.

Hist. Z biblioteki klasztoru benedyktyńskiego w Lubiniu przeszedł ten kodeks w 1819 r. do bibl. Uniwersyteckiej Warszawskiej, a w 1833 r. do CBP.

Liter. MPH. V. 585 sqq. – Blumenstok, 348.

15c.

39.– Lat. Q. I. vel. 208. – Rękopis pergaminowy, 240 mm. na 198 mm., pisany jedną ręką w końcu XVI w. na 74 strlb. w okładce z drzewa obciągniętej skórą brunatną, gładką, z dwiema mosiężnemi sprzączkami. Zawiera:

a.– str. 1–52. Reguła Szpitalników „de Saxia" dana przez Stefana tyt. S. Mariae trans Tyberim księdza-kardynała i Rajnera tyt. S. Mariae in Cosmedin kardynała-dyakona obowiązująca dom szpitalników św. Ducha w Krakowie. Str. 1. winieta ozdobna, ale niedbale i grubo, choć ręką wprawną wykonana. por. Стасовъ, Славян. и восточный Орнаментъ. tabl. CXIX.– Na końcu: „Finis huius regule per me felicem a lanczuth professum sancti spiritus Anno domini 1576. 10 Aprilis." O nim p. Tomkowicz, Szpital św. Ducha, 15 przyp. 3. Tytuły rozdziałów pisane minią.

b.– str. 52–71. „Sermones in generali capitulo penthecosten primi diei."– c. str. 72–74. białe.

Hist. Rękopis był zapewne własnością domu krakowskiego Szpitalników u św. Ducha. W końcu XVIII w. należał do biblioteki poryckiej Tadeusza Czackiego jako Nr. 1238, od 1818 r. należał z tym samym Nrem. do biblioteki puławskiej Czartoryskich; w 1831 r. wzięty i oddany do CBP.

Liter. Стасовъ, l.c. str. 50 i tabl. CXIX.– Tomkowicz, l.c. str. 15.

40. — Lat. Q. I. 40. — Rękopis papierowy, 210 mm. na 150 mm., pisany dwiema rękami XV wieku, na 181 kk., oprawny w deski i sinawą skórę. Zawiera:

a. — k. 1-179. Dzieło nazwane na grzbiecie rękopisu: „Expositio in canticum canticorum". Na końcu: „Explicit liber cantica canticorum Gorre scriptus in Bochna anno domini 1428 post nativitatem beate Marie virginis gloriose." Dzieła tego znajdują się dwa rękopisy w bibl. Jagiell. NN. 1327 i 1328, a w ogóle komentarze Mikołaja Gorra do pisma św. są nader liczne w tej bibliotece.

b. — k. 179b-181. „Quando licet transire de monasterio in aliud" incip. „Discipulus magistrum interrogat....". — oraz „De transitu de una religione in aliam et specialiter excerpta de secundo secunde q. 189." i inne kanonistyczne roztrząsania.

Hist. Z biblioteki klasztoru Sieciechowskiego[1] (k. 1. „Sieciechoviensis Catalogi pag. 155. N. 47") przeszedł ten kodeks do biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej, a w 1833 r. do CBP.

[1] O bibliotece Sieciechowskiej i jej losach zob. Gacki, Benedyktyński klasztor w Sieciechowie, Radom 1872. str. 264 nast.

41. — Lat. Q. I. 50. — Rękopis papierowy, 210 mm. na 145 mm., pisany trzema rękami XV wieku, na 295 kk., oprawny w deski i sinawą skórę. Zawiera:

a. — k. 2-125b. Traktat o wierze. Zaczyna się bez tytułu, ozdobnym inicjałem: „Firmiter credimus et simpliciter confitemur fidem orthodoxam id est catholicam...." Na końcu: „Finite sunt iste Questiones et scripte in Robczicze

16a.

per Petrum de Conskee prezbiterum Gneznensis dyocesis feria quarta infra octauas omnium sanctorum Anno domini Millesimo quadringentesimo tricesimo quarto quo eciam anno dominus Wladislaus in regem Polonie fuit coronatus." Por. rkps. bibl. Jagiell. Nr. 1674.

b. – k. 126–132. fragment traktatu „de cena christi."

c. – k. 134–147. traktat teologiczny. incip. „Hec est via salutis..."

d. – k. 148–161. „Contra hereticos questiones." pismo przeciwko Hussytom. Na końcu: „Hec scripta sunt ut credatis et ut credentes vitam eternam habeatis. Anno domini Millesimo Quadringentesimo XXX." – ~~k. 161b. "Tit~~ Por. Blumenstok, 271.

e. – k. 162–185b. Ustawy synodalne Wojciecha Jastrzębca biskupa krakowskiego, z 1423 r. wydane w Starod. prawa pol. pomn. IV, 63–86. Rękopis wogóle dobry, data fałszywa na końcu: „Expliciunt Constituciones Reuerendi in Christo patris et domini domini Alberti dei gracia episcopi Cracouiensis. Sub anno Natiuitatis domini Millesimo Quadringentesimo vicesimo sacrosancta synodo Cracouie edite etc." Następują dwa wiersze z poprzestawianemi literami nieczytelne, zapewne zabłęcie, i „Amen." por. Blumenstok, 236.

f. – k. 186–196b. Ułomki ustaw synodalnych krakowskich, a mianowicie: α) k. 186–191b ze statutów Wojciecha Jastrzębca 1423 r. rozdziały: XVII (od ... „officijs et ecclesiasticis sacramentis...") XVIII – XXI, XXIII – XXV i XXII. – β) k. 191b–193. fragmenty jakichś kazań, czy exegez. – γ) k. 193–195. ze statutów Piotra Wysza 1396 r. rozdziały VI – VIII. „Affectuose cognicionem –

non debeant se immiscere". — δ) k. 195^{b}–196. ze statutów Nankiera „de sacramento baptismi" od „Baptismus est primum" do „recipite in patrinos". — Co do statutów synodalnych w ogóle w tym kodeksie zawartych, uważam, że różnice z tekstem wydanym są nieznaczne, teksty są dobre i zbliżają się do rękopisu Bibl. Jagiell. 2658, zwanego przez wydawcę Heyzmanna „kod. Jag. syn."

g. — k. 197–248, (251–276) Kazania, urywki krótkich traktatów teologicznych, itp. notaty, punkta do kazań. Jest to, zdaje się, brulion właściciela kodeksu, Piotra z Radomia, plebana w Koniuszowie (p. n.). Na k. 209^{b} i 211^{b} są glosy polskie. Tegoż rodzaju urywkowe notaty są na kk. 280–281, 282–295^{b}.

h. — k. 249^{b}–250. Słowniczek polsko-łaciński.

i. — k. 276^{b}–279^{b}. „Medicine equorum" z polskiemi nazwami i słowniczkiem na końcu.

k. — k. 281^{b}, 292^{b} formularz listów prywatnych i testamentu.

Hist. W połowie XV wieku rękopis należał do Piotra z Radomia, (na k. 161^{b}: „Iste liber est Petri de Radom plebani de Conuszow ora."). Niewiadomą jaką się drogą dostał do biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej, z niej w 1833 r. przeszedł do Cp.

Liter. Audiat, 36. — Blumenstok 236, 271.

do 16b
Conuszow

16c

42. — Lat. Q. I. 94. — Rękopis papierowy, 210 mm. na 155 mm., kilkoma rękami XV w. pisany, liczy k. 330 lb. i 2 nlb. pergaminowe, okładkowe, oprawny w deski żółtą niegdyś obciągnięte skórą. (Na okładce polskie przepisy na zawrót głowy.) Zawiera:

a.— k. 1–40. Statuta synodalne, ustawy odrębne biskupie, casus rez. krakowskie; a mianowicie: α) k. 1–19. Statuta Nankiera z 1323 r. (Na końcu: „Edite sunt hec constituciones et publicate per Venerabilem patrem Nankyerum episcopum Cracoviensem Anno domini M° Tricentagesimo vicesimo tercio nonas Octobris." — β) k. 19–26. Statuta Jana Grota („Johannis") z 1331 r. (Na końcu: „Edite sunt et publicate hec constituciones per venerabilem patrem dominum Johannem divina et apostolice sedis providencia episcopum Cracoviensem. Sub anno domini M° CCCC° XXXI° [!] in Opatow." — γ) k. 26 + 199. ~~29~~. konstytucje Zbigniewa Oleśnickiego (bez daty) z 1436 r. w innym układzie, niż tekst wydany u Heyzmanna l.c. 89–92. Tytuły rozdziałów i początki podaję, w nawiasach daję dla ~~ozn~~ objaśnienia odpowiednie oznaczenia textu Heyzmanna: I. „Sbigneus dei gracia episcopus Cracoviensis. Inter pastoralis officii..." (Heyzmann 1); — II. „propterea considerantes..." (H. 2); III. „Item multorum et signanter..." (H. 10); IV. „Statutum de accessu altaris et genuflexionibus." (H. 3, bez ostatniego ustępu); V. „Ne unus sacerdos alteri stando confiteatur." (H. ostatni ustęp rozdz. 3); VI. „de festis patronorum et signanter sancti Floriani." (H. 7); VII. „Festa duplicia que celebrantur in gra-

dragesima." (H. 9)$_{\gamma}$. Bezpośrednio potem następują: — δ) k. 29^{a}. „De hiis qui se ingerunt casibus episcopalibus" rozdział wyjęty ze statutów synodalnych Nankiera z 1323 r. (cf. Blumenstok, 238) i zakończenie: „Edite sunt hec constituciones et publicate per Reverendissimum patrem et dominum Nankyerum episcopum Cracoviensem confirmate et per dominum Johannem Grotkowis Anno domini M^{o}CCC^{o}XXVIII° nonas Octobris." [!]. — ε) k. 29^{b}. articuli episcopales oraz papales tudzież „Sequuntur casus Thome dei gracia episcopi Cracoviensis." — ζ) k. 29^{b}–40. Statuta synodalne Piotra Wysza, bez tytułu i bez daty. Incip. „Parwus fons crevit in fluvium magnum ...." (por. N. ...) wydane przez Ulanowskiego, O pracach przygotowawczych do historyi prawa kanonicznego w Polsce, 31–41. Na końcu znajduje się pełna błędów zapiska „Compilata per Reverendissimum in Christo patrem et dominum Albertum Dei gracia episcopum Cracoviensem de anno nativitatis domini M^{o} quadricentessimo quarto [!]. Scripte per Mathiam de Cleczow dictum Trepel ministrum tunc Ecclesie in Sdzechowycze sub anno domini M^{o} quadricentessimo sexagesimo die saturni II mensis Augusti angulorum quarto iuxta fenestram." O materyale tutaj zawartym por. oprócz cytowanych dzieł także Ulanowski, Kilka uwag o statutach synodów... krakowskich, Arch. kom. Hist. V, 1 sqq. Pisarz, Maciej z Kleczowa, jest wspomniany u Lelewela, Bibliogr. ksiąg dwoje II, 89.

2. — k. 42–95^{b}. ~~Explicac~~ Objaśnienie dziesięciorga przykazań.

17a

c.— k. 95^b–122^b. Kazania Tarnowskie nieznanego mi autora. Z polskiemi glosami.

d.— k. 123–144. „De confessione et penitencia."

e.— k. 147–194, ~~248–283^b~~. Gesta Romanorum, fragmenty.

f.— k. 195–225. Vita Alexandri Magni.

g.— k. 225–231^b. „Iterum incipit epistola Johannis principis Indie regionis." Dopis.: „per manus cuiusdam Swyathoslai clerici de Lescziyk."

h.— k. 232–237^b. wypisy z dzieł św. Izydora, św. Augustyna.

i.— k. 238–242. „Vita Adam" incip. „Adam et Ewa cum expulsi fuissent de paradiso...."

k.— k. 242^b–245. „Sequitur historia destruccionis Jerusalem."

l.— k. 246–247^b. „De iudiciis dei", oraz „exemplum valde lamentabile" civitatis Argentinae, Jakoba de Viatrico.

m.— k. 248–283^b. Visio Tugdali i ustępy z Vitae patrum

~~m~~ n.— k. 284–329. „Incipit historia trium regum." Na końcu: „Explicit fulcrum opus de tribus regibus scriptum per Stanislaum Janisz vicarium in Cowale et ffinitum infra octavam ascensionis domini feria quarta anno domini Millesimo CCCC° l°8 etc." (1458). O pisaniu p. Lelewel, Bibliogr. ksiąg. II, 89.

Hist. Z biblioteki świętokrzyskiej przeszedł ten rękopis w 1819 r. do bibl. Uniwersyteckiej Warszawskiej, a stamtąd 1833 r. do CBP.

Liter. Dudik, 40. — Blumenstok, 233, 238. — Brückner, Archiv f. slav. Philol. XVI, 605.

43. — Lat. Q. I. 99. — Rękopis papierowy, 215 mm. na 160 mm., pisany dwiema rękami XV wieku, na 441 kk., oprawny w tekturę. Zawiera:

a. — k. 1–13. „Proficere volentibus in studio iuris canonici quasdam condiciones et regulas … Ostiensis … proponit … " itd. bez tytułu; komentarz jakiś do prawa kościelnego.

b. — k. 13b. Notatki i przepowiednie o papieżach.

c. — k. 14–71. Jakóba de Theramo (w rękopisie „Choramo") znane dzieło „Belial". Na końcu: „Explicit Belial seu consolacio peccatorum feria II ipso die translacionis sancti benedicti abbatis Anno 1463 Cracovie finitus per fratrem Matheum de Coprovincia protunc inibi febrientem."

d. — k. 71b–130. „Summarii casus" z Dekretałów i Klementyn, pisane w 1463 r.

e. — k. 138–258b. Repertoryum alfabetyczne z Extravagantes.

f. — k. 268–337. „Processus ordinis iudiciarij noviter editus per magistrum Johannem Vrbach utriusque iuris doctorem …" incip. „Rex pacificus cunctorum …" na końcu zapiski o soborze lateraneńskim 1214 r. i o początku zakonu Cystersów. (i „Defensorium iuris" Cystersa Gerarda; por. v. Schulte, Gesch. d. Quellen d. canon. Rechts, II, 314.)

g. — k. 338–366b „Observaciones terminorum." por. Blumenstok, 260.

h. — k. 369–382. Kopie listów, bull, brewiów, itd. odnoszących się do Polski i Czech, a mianowicie: α) k. 369. Jan z Pniewa, archidyakon i administrator krakowski 1461 do proboszcza Sandomirskiego: przesyła mu litteras commissionis Piusa II dla opata i klasztoru Koprzywnickiego. — β) k. 369b „Reprobacio et damnatio quorundam articulorum in iure magdeburgensi contentorum."

17c.

pod tym tytułem bulla Gregorza XI z Awinionu Idib. Octobris, pontif. anno X° [!] do cesarza Karola IV. — γ) list Wacława biskupa wrocławskiego z 1397 r. do archidyakona wrocławskiego; przesyła mu bullę Gregorza XI z Awinionu 6 Idus Aprilis pontif. anno 4°. — δ) Piusa II bulla „Gregis dominici nostre custodie". cf. Lewicki, 3553. — ε) brewe Piusa II do administratora i kapituły krakowskiej; Quinto Id. Novembr. pontif. anno 4°. — ζ) Piusa II brewe do Kazimierza Jagiellończyka z tejże daty 1461 Nov. 9. — η) „Responsio domini Pij pape II facta oratoribus bohemie de obedientia sedi apostolice debita et communione taliter quam petebant sibi indulgeri. Anno 1462." i do cesarza Fryderyka III. („Etsi contemplacione ac precibus tue sublimitatis…"). — ϑ) list uniwersytetu krakowskiego do Hieronima arcybiskupa kreteńskiego legata z 1461 bez daty, incip. „Dudum colende memorie Serenus. et Illmus. princeps dominus Wladislaus antiquus christianissimus Polonie rex…." — ι) Hieronima arcyb. Krety legata, bez daty, pismo (wyrok) przeciwko Jerzemu z Podjebrad z transsumowanem brewe Piusa II do Hieronima 1463 Mart. 29 o Podjebradczyku. — κ) Piusa II brewe 1460 Iul. 15 do archidyakona krakowskiego o pieniądze, dobra, prawa i użytki przynależne klasztorowi tropryworichenum a od tegoż oderwane.

i. — k. 383–405. „De diversis regulis iuris". incip. „Regula est quod rem que est breviter enarrat…"

k. — k. 407–441. Summa super certis casibus decretalium Jana de Deo. por. v. Schulte, l. c. II, 97. Zaczyna się: Quoniam privi-

legati et exempti...." Na końcu: „Et sic finis casuum decretalium secundum Ioannem deogratias."

k. 108–111, 131–137, 259–267, 367, 368, 372, 373, 406, 416–419 białe.

Hist. Z biblioteki klasztornej w Koprzywnicy przeszedł rękopis w 1819 r. do Uniwersyteckiej Warszawskiej, skąd w 1833 r. do Cbp.

Liter. Blumenstok, ~~s.~~ 41, 63, 107, 179, 201, 260, 272.

44. – Lat. Q. I. 113. — Rękopis papierowy, 212 mm. na 148 mm., pisany dwiema rękami XV w. na 168 kk. oprawny w deski żółtą skórą obciągnięte. Zawiera:

a. – k. 1–47b. Traktat niewymienionego autora o herezyi husyckiej, przypisany Zbigniewowi Oleśnickiemu biskupowi krakowskiemu, bez daty, zapewne około 1430 r., pisany przeciwko dziełu Husa de Ecclesia. Zaczyna się: „Reverendissimo in christo patri domino Sbigneo divina providencia Episcopo Cracoviensi. Vitam beatam et hic in presentis stadii cursu more vigilantis pastoris a vinea domini wlpeculas arcere laudandam pastoralis officij sollicitudinem qua ad confutandum dogma tam ~~infal~~ insulsum quam erroneum infirmiti hominis manum misit vestra paternitas mente considerans opus hoc pernecessarium ac ad rem pontificis summopere pertinere arbitratus sum..... Arrius enim in Alexandria una scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressus est, totum orbem eius flamma populata est (XXXIIII qu. III). Resecande Bohemorum quoque genti, que nostras determinat fines,

quantum obfuerit dampnati. Hos dampnatum dogma non tantum codicibus quantum ipsa rerum experiencia senti-mus et docemur ....." Gołębiowski zatytułował to pismo: „De erroribus Arrii et fratrum Bohemorum [!] ad Sbigneum epm. Crac." Dzieli się na 9 rozdziałów.

b. — k. 49 – 168ᵇ. Statuta synodalne prowincyonalne kaliskie Mikołaja Trąby arcybiskupa gnieźnieńskiego z 1420 r. pisane w 1469 r. Bez wstępu, zaczyna się od bulli Marcina V, niema bulli Jana XXIII, ksiąg pięć, tytuł pierwszej: Rubrica de summa trinitate et fide catholica. Manuskrypt, zdaje się, dobry. Na końcu: „Acta sunt hec in choro ... etc. jak w wydaniu. Ze świadków ~~wym~~ opuszczeni biskupi, tudzież Klemens opat mogilski i Mikołaj de Kijky archidyakon gnieźnieński. Por. Heyzmann, Starod. pr. pol. pomn. IV, 258.

Hist. Z biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej rękopis ten przeniesiony w 1833 r. do CBP.

Liter. Blumenstok, ~~236~~ 229, 271.

45. — Lat. Q. I. 119. — Rękopis papierowy, 216 mm. na 159 mm., pisany jedną ręką XV wieku (równą, zwykłą, kursywą), na 130 kk. oprawny w deski obciągnięte sucho wyciskaną skórą. Zawiera:

a. — k. 1 – 18ᵇ. Explicatio canonis missae. Incip. „Circa canonem quinque sunt questiones ...." Bez tytułu. Od k. 13 do k. 18ᵇ jest tekst kanonu (Te igitur clementissime pater) z polskiem interlinearnem tłomaczeniem. Por. Maciejowski, Piśmiennictwo, III. Dodatki:

str. 50. Warto drugi raz wydać.

b.– k. 19–22b. „Complexionum varietas secundum varietatem suarum causarum...." Na końcu: „Explicit libellus de complexionibus omnium hominum in mundo existencium per Johannem parisiensem compilatus Anno domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo primo."

c.– k. 22b–25. „In isto tractatu presenti sequitur ordo vivendi philosophice secundum Aristotelem quem qui servavit...." Na końcu: „Explicit Massa medicine Johannis hyspanensis per eundem Johannem de Schydlow arcium baccalaureum in studio Cracoviensi." Jego promocya na magistra (w 1475 r.) (u Muczkowskiego, Statuta, 77).

d.– k. 25–29b. „Cum in studio et modo discendi plures videmus errantes ideoque presentem tractatulum compilare sum compunctus (?) ponendo in eo aliquas doctrinas et regulas de modo studendi. Sunt enim quidam qui omnia uno ictu studere extimant....." 23 reguł z Boecyusza itd. Na końcu: „Expliciunt regule studentum satis pulcre quibus debent regi Et sunt finite feria VI in vigilia sancti Mathei apostoli cuius festum celebratur in Autumno Scripteque per manus Johannis de Schydlow Anno domini M°CCCC°lxx primo etc." Por. Struzgnig, Gesch. d. popul. Lit. 29–38.

e.– k. 30. „Septem sunt species turpitudinis quas coniugales solent inter se exercere. Prima species est in diebus et noctibus sacris...."

f.– k. 33b. „Notandum est quod septem sunt capitalia seu mor-

18c.

talia peccata...."

g.– k. 35. o wrotach, ich nazwach itd.

h.– k. 37–44. „Ut sciant celebrantes qualiter se habere debeant circa defectus seu negligencias in missa...." Na końcu: „Expliciunt casus quos Magister Bartholomeus tunc rector scole Sandomiriensis formavit et reportavit diligenter de decretis, qui valent pro necessitate et pro negligencia et defectu presbiteris seu sacerdotibus circa celebracionem misse sive divini officii ...itd... scripti pro honorabili viro domino Gregorio canonico et officiali Sandomiriensi Anno domini M°CCCC° XXXIII° etc." O magistrze Bartłomieju z Jasła p. Nr. 46.

i.– k. 44b–58. O cnotach. „Innocencia vera est que nec sibi...."

k.– k. 59–62. „Tractatus de peccatis, quibus si anima involvitur ipsa morietur, nisi per veram penitenciam...."

l.– k. 62–66. Fragment z Gesta Romanorum (?) incip. „In diebus Thiberij cesaris imperatoris tetrarcha sub poncio pylato traditus fuit christus a Judeis celatus Thiberio. In diebus illis erat et Thitus regulus sub Thyberio in regno Brithanniae in civitate libia que dicitur Burdigal...."

m.– k. 67–70. formuły trzech listów ojców świętobliwych i jednej kredytywy.

n.– k. 72–130b ~~De inter~~ O interdykcie i sakramentach, bez właściwego tytułu. Incip. „Que permittantur tempore interdicti item de prohibicione sacramentorum tempore interdicti...."

rzecz urywa się bez zakończenia. Przypuszczam, że opiera się [dość] rozpowszechnionych dziełach o interdykcie Jana Calderina lub Joannis Andreae. Na k. III spostrzegłem polskie wyrazy: lychwa, zasthawa, plath, potherzkha, dar.

Hist. ~~Rękopis~~ [Zbiór] ten spisany został przez wspominanego powyżej Jana z Szydłowa bakałarza artium w 1471 (p. Lelewel, Bibliogr. II, 89) a promowowanego magistra w 1476. W liber promotionum dopisano do jego nazwiska „monachus in Calvo monte”. Rękopis Jana z Szydłowa należał też do biblioteki świętokrzyskiej, w 1819 r. przeszedł do Uniwersyteckiej Warszawskiej, a w 1833 r. do CBP.

46. — Lat. Q. I. 132. — Rękopis papierowy, 210 mm. na 148 mm., pisany przeważnie rękami XV wieku na 185 kk., oprawny w deski powleczone żółtą, dziś sczerniałą skórą. Zawiera:

Miscellanea [teologiczne i historyczne, a zwłaszcza] ~~teologic. magistri Bartłomieja z Jasła~~. (wedle „registrum” ~~[illegible]~~ współczesnego umieszczonego na k. 101b):

a. — k. 1 sqq. [Alanusa] „Item tractatus qui sic incipitur. De vita hominis. Cum ocia sint vicia”... ~~Dzieło Alanusa~~.

b. — k. 50 sqq. „Item Alanus de planctu nature”. Wierszem i prozą. Incip. „In lacrimas risus in luctus gaudium verto....”

c. — k. 94 sqq. „Item tractatus de corpore christi.”

d. — k. 99 sqq. „Item glosa super id Cum venerit paraclitus”.

e. — k. 101b. Spis rzeczy tego kodeksu. „Ista continentur in predicto codice. Registrum libri istius....” Niezupełnie wydrukowany ten spis w MPH. III, 315. Pierwsza rzecz, która się

19a

znajdowała w tym rękopisie, gdy ten spis powstał, już dziś tu nie istnieje. Rejestr zaznacza na samym początku: „Primo Jus terrestre." Te statuta prawa ziemskiego były wpisane zapewne na pierwszych czterech kartach, które wycięto pewnie ~~pr~~ zanim J. A. Załuski stał się właścicielem rękopisu. Nie zaznaczono również w spisie katalogu biskupów krakowskich, zapewne – jak słusznie wydawca ich w MPH. III, 315 przypomina – dlatego, że katalog wpisano później.

f.– k. 102. Katalog biskupów krakowskich, wydany jako Katalog III w MPH. III, 330–350 przez Dra. Kętrzyńskiego.

g.– k. 104 sqq. „Item X precepta." Objaśnienie dekalogu.

h.– k. 114 sqq. „Item glosa super pater noster".

i.– k. 119 sqq. „Item [de] dedicacione ecclesie quattuor sermones boni."

k.– k. 126. De beata Maria. Urywek, brak początku.

l.– k. 127 sqq. „De cronica Romanorum et quod constituerunt pontifices ibidem." W formie rocznika, wyciągi zapewne z kroniki Martina Poloni. Następują inne drobiazgi bez wartości.

m.– k. 132^b–139ᵃ. „Item tractatus magistri Bartholomei de diversis dubiis," tak w rejestrze. Właściwy tytuł: „Magistri Bartholomei super canonem misse". Incip. „Ut sciant celebrantes qualiter se habere debeant circa defectus seu negliencias in missa..." Na końcu: „Explicit tractatulus magistri Bartholomei de Jasell de officio misse etc." Jest to ten sam traktat, któryśmy spotkali pod Nr. 45. h. i który znajduje się też w rękopisie Bibl. Jagiell. 2210. Autor, mistrz Bartło-

niej z Jasła żył ~~na początku~~ w pierwszej połowie XV wieku, był rektorem szkoły w Sandomierzu; był też pono magistrem artium, leczy nazwiska jego nie znajduję w Liber promotionum[†]. Jeden z pisarzy tego traktatu (w kod. Jagiell. 2210) także daje o nim świadectwo: „... reverencia ac magno honore dignus ... qui non solum indutus artibus liberalibus fuerat sed etiam quamvis non licenciatus in iure alios in sciencia iuris excellebat doctores." Do niego, zdaje się, należał w Sandomierzu rkps. bibl. Jagiell. 2569.

n.– Następują do końca kodeksu modlitwy, egzorcyzmy, traktaciki nabożne, wśród nich, k. 160[b] sqq. wypisy z kroniki Martina Polaka (o papieżach 1284–1464 i innych rozmaitych sposobem. – Na k. 184[b] zapiska: „Anno domini MCCCCLXIIII in crastino prisce sepulta est nobilis Anna contoralis domini Crząstowsky antiqui".

Bielowski – Czartor.

=

Hist. Z Biblioteki Załuskich rękopis ten przeszedł w 1796 r. do CBP.

~~† Muczkowski, Statuta nec non liber promotionum, 41, wymienia (wśród promowanych na bakałarzy artium „Fr. Bartholomeus de ordine minorum" pod 1449 r. nie mamy jednak żadnych dowodów, że B. z Jasła był zakonnikiem.~~

Liter. Bielowski MS. 129–135 i stąd MPH. 314–315.

47.– Lat. Q. I. 201.– Rękopis papierowy, 215 mm. na 152 mm., pisany pięcioma rękami w XV wieku, na 204 kk., oprawny w deski do połowy skórą pokryte, na zewnętrznej stronie wierzchniej deski okładkowej wycięty w tarczy znak niezrozumiały [znak: tarcza z +A]. Zawiera:

a.– k. 1 pergaminowa. Część kalendarza, miesiące Czerwiec (1[a]) i Lipiec (1[b]).

Z brzegu prawego, na k. 1a inną ręką XV w. spis zmarłych na zarazę braci zakonnych tutejszego klasztoru, oraz tych, co należeli do „fraternitas". Przy oprawianiu obcięto dosyć dużo (na cztery do ~~pięciu~~ ośmiu liter) pergaminu, stąd spis ten jest zupełnie okaleczony:

„Ista sunt nomina fratrum conventus loc[i ....] in monte qui tempore pestilencie m[ortui] sunt. Et primo frater San[....] Abbas huius monasterij parvo tempore [....] mortuus. ffrater Johannes [...frater] gregorius presbiter, Item Nicola[us, frater] Nicolaus twerdis, frater J[....] lunak, frater Nicolaus ...[....] frater Albertus senex, frater [Phi]lippus senex, frater Paul[us ....] frater Stanislaus, frater [....] frater Gregorius presbiter [...Jo]hannes presbiter [..Her]manus conversus [....] Mathias conv[ersus], frater Michael [....] et murator, frater ~~Michael~~ [....]ssius et frater S...[....] et felicis memorie Johannes episcopus C[racoviensis (?)] qui se ipsum nobis o[btulit] ad fraternitatem perpetuam.

b. – k. 2–21b. Traktaty moralne, bez początku. Ascetyczne utwory, powstałe zapewne w jakimś klasztorze Minorytów.

c. – k. 22–70. Kancyonał łaciński; fragment.

d. – k. 71–73. „Hic docetur modus docendi audientes et hystoria de Sancta Edwigi" (por. niżej). Metodologiczne owo pismo tak się zaczyna: „In libris autem qui ita scribuntur quod ipsi sibi quodammodo lectorem teneant...."

e. – k. 73b–96. Hymny z nutami o św. Jadwidze, św. Elżbiecie, św. Wincentym i św. Dorocie. Hymn o św. Jadwidze, powyżej nazwany „hystoria de s. Edwigi" zaczyna się: „O decus trebnicie,

hedvigis mater gracie ....".

f.– k. 97–117, oraz k. 190–204. Objaśnienia dekalogu, kazania i traktaciki ascetyczne, fragmenty, bez wartości. Zanotowałem kilkanaście glos polskich.

g.– k. 117b–137. Dictionarium, tj. szereg ~~...~~ wyrazów łacińskich objaśnionych, jeśli użyte w znaczeniu itp. np. „Alma intelligitur virgo..." Kilka polskich tłomaczeń.

h.– k. 137b–189b. „Incipit devotus tractatulus de spiritualibus ascensionibus." zaczyna się: „Beatus vir cuius est auxilium ...." Autorem jest Gerardus Zutphaniensis. Na końcu „Optimus tractatus panye boze, si saltem bene perpendis qui ipsum legis."

Hist. Rękopis powstał może gdzie na Szląsku, należał następnie aż do 1819 r. do biblioteki klasztornej w Sieciechowie, skąd ~~w 18~~ przeszedł do Uniwersyteckiej Warszawskiej; a 1833 r. do CBP.

48.– Lat. Q. I. 281.– Rękopis papierowy, 212 mm. na 155 mm., pisany jedną ręką w początku XV wieku, na 238 kk. oprawny w deski i białą skórę. Oprawa niedawno (w 1891 r.) gruntownie poprawiona. Zawiera:

a.– k. 2–207. Praxapostolus św. Hieronima. (Gołębiowski zanotował: „Novum testamentum praeter 4 evangelia"). Na kk. 209–229: indeks do tego dzieła. Na k. 231b uzupełnienia tekstu.

b.– k. 236b–238b. Notatki rozmaite, np. k. 237b zapiska o komecie; k. 238b. zapiska o rekoncyliacji kościoła Łysogórskiego i poświęceniu ołtarza głównego, z 1411 r.

K. 1 i 238 są pergaminowe; kk. 208, 229b–231, 232–236 białe. Na

wewnętrznych str. okładki są zapiski bez wartości; k. 236[b] polskie glosy. Z tego rękopisu wyjął Dr. A. Brückner skrawki pergaminowe zszyte do pierwotnej oprawy, na których znalazł ułamki „Kazań świętokrzyskich".

Hist. Rękopis przeszedł w 1819 r. z biblioteki Benedyktynów świętokrzyskich na Łysej górze do bibl. Uniwersyteckiej Warszawskiej; a w 1833 r. do CBP.

Liter. Brückner, Kazania świętokrzyskie, Warszawa 1891. (odb. z „Prac filologicznych"). str. 9 sq.

49. — Lat. Q. I. 339. — Rękopis papierowy, 205 mm. na 160 mm., pisany jedną ręką w XVI wieku, na str. 622 lb., w okładce tekturowej, obszytej skórą. Zawiera:

„Petri Illicini Iuris Utriusque Doctoris et canonici Olomucensis Opuscula quaedam". Są to dzieła:

a. — str. 1—248. „Ad illustres et magnificos barones et dominos nobiles incliti marchionatus Moraviae sermo paraeneticus. De fidei unitate cum Episcopo tenenda et de obedientia ei praestanda."

b. — str. 251—338. „Ad illustres et magnificos dominos incliti Poloniae regni palatinos, comites, barones aliosque proceres et ordinis equestris viros nobiles et civitatum consules et senatores. De novis Sabellianis seu Samosatenianis et Arianis vitandis tollendisque sermo paraeneticus Petri Illicini ....." incip. „Cum ego vivente Samuele Craco-

vicensi praesule optimo inter vos...."

c. – str. 345–456. „Ad illustrissimum principem et dominum dominum Stephanum Bathori de Zomblio Transylvaniae gubernatorem Petri Illicini... paraenesis gratulatoria." incip. „Cum esset, vir illustris, hic in partibus auditum...." fin. „... Vale. Ex Olomucio Moraviae die 1 Febr. 1572."

d. – str. 459–479. „Ad magnificos, egregios et nobiles dominos et ad prudentes et circumspectos cives Transylvanos qui a fide catholica ad novos Sabellianos, Samosatenianos seu ad Arianos et Eunomianos et Photinianos desciverint, paraeneticon authore Petro Illicino ...." incip. „Nullus gravior potest esse morbus...."

e. – str. 483–608. „Ad Saxoniae ducem de falsa Witenbergensium religione paraenesis." Nagłówek ten dopisał Stanisław Reszka; tytułu właściwego niema. Incip. „Illmo. ... Augusto Saxoniae duci ... Petrus Illicinus ... salutem dicit. Quam praeclara sit res...." fin. „Vale. 7 Januarii 1575."

f. – str. 609–620. „Ad universos Martini Lutheri discipulos et eius doctrinae sectatores in schola Witembergensi vel alibi constitutos professores vel concionatores vel magistros et doctores Petrus Illicinus...." incip. „Anni sunt viginti et amplius, fratres, quando ego...."

Hist. Rękopis ten był własnością ~~znakomitego~~ Stanisława Reszki protonotaryusza apostolskiego, sekretarza i domownika kardynała Hozyusza. Reszka dopisał poniżej tytułu: „Sub S. Romanae

et Apostolicae Sedis censura et iudicio et non aliter. S. Rescius." Następnego właściciela oznacza napis: „Inscriptus catalogo domus Cracoviensis Societatis Iesu ad S. Barbaram." Razem z wieloma innymi rękopisami Jezuitów krakowskich przeszedł i ten do biblioteki Tadeusza Czackiego w Porycku, gdzie nosił Nr. 1244. Na niektórych rękopisach swego zbioru Czacki umieszczał ~~swe~~ zwykle uwagi; na tym dał wiadomość o autorze (profesorze języka greckiego w uniwersytecie Jagiellońskim po Jerzym Libanie z Legnicy, 1548–1550) i jego dziełach drukowanych w Krakowie. Te są uczynione. W 1818 r. przeszedł ~~A~~ niniejszy rękopis do bibl. Czartoryskich w Puławach, z tym samym Nrem., wreszcie w 1831 r. został wzięty i umieszczony w CBP.

50. — <u>Lat. Q. I. 1035.</u> — Rękopis papierowy, 195 mm. na 158 mm., jedną ręką pisany w XVII wieku, pismem drobnem, które spotyka się najczęściej w rękopisach pisanych przez Jezuitów, liczy 336 stron lb. i na końcu kart 12 nlb. oprawny w tekturę.

Zawiera nieratytułowane dzieło religijno-polemiczne, ~~jak~~ w formie dyalogów. Autorem jest zapewne jakiś Jezuita z czasów króla Jana Kazimierza. Rzecz dzieli się na znaczną ~~dyalo~~ rozdziałów: I. De evangeliis; – II. De ecclesia (bez osób); – III. De capite ecclesiae; – IV. De fide; – V. De intercessione sanctorum; – VI. De sanctarum reliquiarum imaginumque veneratione et miraculorum veritate; – VII. De bonis operibus eorumque mercede; – VIII. De ieiunio; – IX. De eleemosyna; – X. De possibili ob-

servatione mandatorum Dei. W dyalogach biorą udział: w I. Hosius et Gordianus, w III. i IV. Hermannus et Hosius, w V Joachimus et Hosius, w VI Christianus et Hosius, w VII. i VIII Zoilus et Hosius, w IX Cilius et Hosius, w X Polichronius et Hosius.

Załuski (a za nim p. Blumenstok, 274) pomylił się nazywając na str. 1 u góry autorem Hozyusza. Rzecz jest napisana w XVII wieku, między 1637 a 1657 r. Na str. 70 i 71 znajdujemy: „...est rex et dominus noster Christus neque tamen propterea non erit rex et dominus noster Joannes Casimirus Rex Poloniae aut Ferdinandus Rex Ungariae ...itd.... Vides nil Hermanne nihil detrahi Christo capiti, si subiectum illi Romanum pontificem caput in terris agnoscamus non magis quam si caput Imperii Romani Imperatorem et dominum nostrum Ferdinandum Tertium esse profiteamur...“ Autor wziął poprostu postać Hozyusza (zapewne kardynała Warmińskiego, chociaż mógłby to być też Hosius Cordubensis) jako filara prawowiernych przekonań i wprowadził go w pewnych dyalogów jako obrońcę dogmatów i wiary katolickiej.

Hist. Z biblioteką Załuskich przeszedł 1796 r. do CBP.

Liter. Blumenstok, 274.

51. – Lat. Q. I. 1168. – Rękopis papierowy, 195 mm. na 162 mm., pisany jedną ręką XVII w., pismem drobnem, na 209 kk. oprawny w sierską skórę zieloną. Zawiera:

M. K. Sarbiewskiego „Dii Gentium, seu theologia, philosophia

tam naturalis quam ethica, politica, oeconomica ceteraeque scientiae et artes sub fabulis theologiae ethnicae a veteribus contentae." O ~~rękopisach tego dzieła~~ dziele tem Sarbiewskiego i jego rękopisach w ~~XX~~ Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie, zob. M. C. Sarbiewski ...Poemata omnia. Staraviesciae 1892, pag. XLVII i XLVIII.

Hist. Rękopis należał do J. A. Załuskiego, który na k. 1 u góry napisał: „Sarbievii Matthiae Casimiri opus ineditum codex autographus." Wiadomo, jak bardzo często szafował Załuski wyrazem „autographus" i jak zbyt często się mylił. Nie znając ręki Sarbiewskiego, nie mogę powiedzieć, czy to autograf czy kopia cudza. Z biblioteką Załuskich przeszedł rękopis w 1796 r. do CBP.

52. — Lat. O. I. 68. — Rękopis papierowy, 155 mm. na 105 mm., pisany trzema rękami w końcu XV lub początku XVI wieku, zapewne w jakimś klasztorze franciszkańskim.

Zawiera kazania i traktaty ascetyczne.

Na wewnętrznej str. okładki wcale wdzięczny rysunek piórkiem przedstawia Madonnę z Dzieciątkiem Jezus. Z boku dopisano: „Iste libellus est datus pro loco Lomzensi." ~~tj. dla klasztoru Kapucynów w Łomży~~.

Hist. Z biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej (Nr. 992) przeszedł w 1833 r. do CBP.

53. — Lat. O. I. 242. — Rękopis papierowy, 100 mm. na 78 mm., pisany dwiema rękami w początku XVI w. na 129 kk. oprawny współcześnie w Polsce, w skórę wyciskaną, zawiera:

a. — k. 3 sqq. „Pro consequendis indulgenciis tempore Iubilei Ioannes Jerson docet"... fragment.

b.– k. 6. później, z druków zestawione daty z polskiej historyi.
c.– k. 12–30. Urywek ze środka pabnegoś penitencyarza.
d.– k. 34–44b. „Tractatus de abortivis Venerabilis patris fratris Joannis de Capistrano ordinis minorum de observancia". incip. „Circa quod est sciendum...."
e.– k. 45–52b „Alter tractatulus de abortivis." Jakiego autora? incip. „Ob varios et ambiguos casus...."
f.– k. 53–58. Miscellanea bez wartości.
g.– k. 58b–77b. „Ordo ad reconciliandum et absolvendum Ruthenos qui scismatici et heretici censentur....."
h.– k. 78–79. „Errores Armenorum."
i.– k. 80–129. Odpisy bull papieskich, głównie z XVI w.

Hist. Rękopis powstał prawdopodobnie w jakimś klasztorze bernardyńskim, bliskim ~~[illegible]~~ na Rusi (może lublin?), należał do J. A. Załuskiego, który na k. 1 zanotował: „listy Capistrana" (?); z Biblioteką Załuskich, 1796 r. przeszedł do CBP.

prawne.

kapitalikbi / ztt.

54.– Lat. F. II. 1. — Rękopis papierowy, 315 mm. na 210 mm., pisany jedną ręką w końcu XVI lub początku XVII wieku, na 471 str. lb. (str. 34 dwa razy liczona), oprawny w pergamin włoski. Zawiera:

„Decisiones super Concilio Tridentino". Systematycznie według treści sessyj i rozdziałów Soboru Trydenckiego ułożone zapiski o wotach i obradach członków „Congregationis interpretum Concilii Tridentini," od 1586 (?) do 1598. Załuski u góry 1 k. zanotował: „Scripsit Adam Kostkowski suffraganeus Luceoriensis."

prawdopodobnie pomyślał się tu Załuski; rękopis bowiem ma wszystkie cechy oznaczonego wyżej czasu, a Adam Kostkowski, urodz. 1650 r. um. 1738 r. (J. A. Załuski urodz. 1701 r. zapewne znał Kostkowskiego, który był w stosunkach z jego rodziną), niemógł pisać tyle właściwie decyzyj. Pomyłki takie niejednokrotnie zdarzały się Załuskiemu.

Hist. Z biblioteką Załuskich rękopis przeszedł 1796 r. do CBP.

55. — Lat. F. II. 3. — Rękopis papierowy, 320 mm. na 197 mm., pisany jedną ręką XVIII w. na 447 str. lb. i 14 klb., oprawny w zwykłą brunatną skórę. Zawiera:

a. — Str. 1–447. „Compendium sive liber novus beneficiorum ex variis documentis authenticis antiquitus et modo officiose extractis collectus, modum electionis ac ipsam electionem abbatum regularium ac alia multa in conventu practicata et peracta continens, ad futuram temporum seriem et notitiam sub felici regimine Rmi. ac Perillustris Domini Alexandri Pieniążek Abbatis Vitoviensis inceptus per Religiosum Rndum. Patrem Chrysologum Rechczynski circatorem ac procuratorem causarum sui conventus professum Anno 1739." Karta tytułowa ozdobnie malowana. Jest to kopiarjusz aktów i dokumentów, (nadań, umów, ugód, wyroków sądowych, listów i t. d.) odnoszących się do klasztoru premonstratensów w Witowie. Dokumentów średniowiecznych mało stosunkowo, erekcya z 1179 r.

(por. Knapiński; Św. Norbert i jego zakon, Warszawa 1885, str. 181 sq.)

2.– k. 1–14. „Lustracya starostwa piotrkowskiego w województwie Sieradzkiem." Opis miasta i dochodów Piotrkowa z 1661 r. Odpis z oryginalnych ksiąg lustracyj wdztwa. Sieradzkiego. ~~Hist~~

56.– Lat. F. II. 4.– Rękopis papierowy, 305 mm. na 210 mm, pisany jedną ręką w XVII w. na 62 str. lb. oprawny w tekturę. ~~Zawiera~~

Zawiera wyrok sądu zadwornego koronnego w sprawie między miasteczkiem Stawiszynem wdztwa. Kaliskiego a ~~[illegible] [illegible]~~ dzierżawcą, (gruntów miejskich) wydany w Warszawie, 6 Maja 1686. Oryginał pod pieczęcią (pod) kanclerską Michała Radziejowskiego biskupa warmińskiego. Brak pierwszej karty. Incip. „Stawiszynem". Ex quo Generosus tenutarius in iudicium Regis non comparuit..." ~~Ze~~ Relacya podkanclerza, akt pisał Stefan Kazimierz Hankiewicz, pisarz dekretów sądu zadwornego koronnego, poprzednio metrykant koronny.

~~H. ks.~~ Hist. Z biblioteki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Warszawskiego (?) lub z Uniwersyteckiej Warszawskiej; przeszedł w 1833 r. do CBP.

Kat. „Relatio Michaelis Radziejowski Epi. ~~W~~Warmiensis etc. Anno domini 1686."

57.– Lat. F. II. 9.– Rękopis papierowy, 314 mm. na 210 mm., czterema rękami w XVII w. pisany na 206 ~~str.~~ k. lb. oprawny współcześnie w skórę brunatną. Na okładce herb Rawicz, litery I. R. i w ozdobach „Promptuarium statut. Regni." Zawiera:

50

22a

a. ~~k~~ k. 2–96. Pawła Szczerbica Promptuarium statutorum, od cap. V do końca. (str. 83 sqq. współczesnego liczbowania).

~~#~~ Por. N.N.....

b. ~~k~~ k. 99–155b. „Index rerum et verborum memorabilium omnium exemplarium statutorum et constitutionum Regni necnon promptuarii Szczerbiciani." tegoż autora.

c. k. 156b – 160. Tablice „de successione novissima ab intestato ..." ułożone przez właściciela rękopisu J. Raciborskiego.

d. k. 161–166 i 203–206. Dekrety sądów sejmowych królewskich i sądów zadwornych.

e. k. 167–202. „Compendium sądow krola Jego Miłości prawem koronnem na dwie części rozdzielone przez urodzonego Jana Łacińskiego Burgrabiego krakowskiego pisarza ziemskiego Przemyskiego y grodzkiego krakowskiego secretarza krola Jego Miłości za roskazaniem Jego krolewskiey Miłości krotko zebrane.... roku pańskiego 1594." Przedmowa do krola zaczyna się: „Wykonywaiąc zaciężkę z roskazania Waszey krolewskiey Miłości mego Miłościwego Pana pracą swą...." datowana z d. 28 Grudnia 1594. Por. N......

Hist. Rękopis ten, złożony z odrębnych całości, należał w XVII w. do J. Raciborskiego herbu Rawicz z krakowskiej ziemi, który na okładce zanotował niejedno ciekawe dla swego domu. Z biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

58. — <u>Lat. F. II. 10.</u> — Rękopis papierowy, 300 mm. na 210 mm., pisany dwiema rękami w XV w. na 149 ll. oprawny w deski powleczone skórą. Zawiera:

a. – k. 1–11. Summa do statutów Kazimierza Wielkiego. Karty powyrucane. Na końcu: „ffinitum Registrum feria tercia in vigilia annunciacionis marie Anno domini M° CCCC XL° IX* etc."

b. – k. 11–45. Statuta Kazimierza Wielkiego. Incip. „Non debet irreprehensibile (!) nec inmirum (!) iudicari ..." Na końcu mimo: „Per me Mathiam petersolcz de Slupcza pro nunc morantem in pyzno Anno domini M° CCCC° XL° IX etc."

c. – k. 45^b–54^b. Statuta w Warcie wydane 1423 r.

d. – k. 54^b–57. Statut piotrkowski z 1447 r. Kazimierza Jagiellończyka. (Bandtkie, Jus polon. 252). Karty pne, około 20, karty wyjęte.

e. – k. 58–62^b. Urywek traktatu pakiego o fizyognomice.

51/p.) f. – k. 62^b–64^b. Żądania rycerstwa w Opobach 1455 r. – Po tytule („Sequuntur statuta provincialia tradita et confirmata per Illustrissimum principem dominum et dominum Kazimirum ... In Prussia in loco campestri qui vocatur Opoky ...) wyraźnie wypisanym, zaczyna się pierwsze petitum „Primo statuimus quod dominus Rex praedictus conservet omnes regnicolas in iuribus suis antiquitus ..."

g. – k. 65–83. „De leone" i inne opisy zwierząt, ptaków i owadów.

h. – k. 84–88^b. „De ieccione ade et eve". Znana średniowieczna powieść o Adamie i Ewie, oparta na apokryfie „Vita Adae et Evae". Na końcu: „Anno domini millesimo CCCC° LVI° inceptum huius".

i. – k. 89–~~88~~ 90^b. List św. Bernarda „de sacra valle" do Jana Castri S.

Ambrosii. Na końcu: „Explicit epistola Bernardi Anno domini M° CCCC° LXII."

k. k. 91–148. Rajmunda (parthenopaei) „Summa legum," zał. w „Commune" Łaskiego. — Kodeks ten znany jest w literaturze ustawodawstwa Kazimierza Wielkiego jako kodeks Ptr. II.

Hist. Rękopis ten należał do J. A. Załuskiego, który na 1 str. u góry zapisał: „Poloniae statuta." Z Biblioteką Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. Helcel, Starod. prawa polskiego pomniki I, XIX–XXI. (opis wzorowy). Rękopis ten często opisywany i wzmiankowany w ~~[illegible]~~ literaturze ustawodawstwa Kazimierza Wielkiego, zwłaszcza przez Hubego.

59. — Lat. F. II. 13. — Rękopis papierowy, 323 mm. na 193 mm., pisany jedną ręką XVIII wieku, kart nlb. około 100, oprawny w skórę.

Zawiera: „Acta legationis Viennam et deductionis in Poloniam Caeciliae Renatae 1637." Zbiór aktów, odnoszących się do małżeństwa Władysława IV z arcyksiężniczką Cecylią Renatą, poselstwo Maksymiliana Przerębskiego kasztelana sieradzkiego i następnie królewicza Jana Kazimierza. Na końcu tomu są ciekawe inwentarze podarunków.

Hist. Rękopis ten „przepisany dla Alexego Hrabi na Skrzynnie Dunina, kuchmistrza WXL. starosty Chęcińskiego" z manuskryptu biblioteki księcia Pawła Sanguszki marszałka wielkiego WXL., dostał się następnie, zapewne od Dunina, do rąk J. A. Załuskiego, który powyższy tytuł łaciński napisał. W Bibliotece Załuskich w 1771 r. miał Nr. 266. Z tą biblioteką przeszedł 1796 r. do CBP.

Liter. Janozki, Musar. Sarmatic. specim. vol. I. pag. 107, Nr. XCIX.

60. — Lat. F. II. 18. — Rękopis papierowy, 297 mm. na 195 mm., pisany jedną ręką XVII w. na 871 str. lb. oprawny w świńską skórę. Zawiera:

a. — str. 1–654. Alfabetycznie ułożony podręcznik procedury kościelnej, z indeksem. Art. I. „Abbatiae vacantis administratio."

b. — str. 661–673. „Tituli variis principibus ac tetrarchis spiritualibus et secularibus servientes et competentes."

c. — str. 674–869. „Liber epistolarum". Jest to kopiaryusz, zawierający odpisy licznych listów i pism wychodzących z kancelaryi królewskiej w latach 1633 i 1634.

61. — Lat. F. II. 33. — Rękopis papierowy, 288 mm. na 213 mm., pisany jedną ręką w XV w. na 53 kk. lb. oprawny w tekturę. Zawiera:

a. — k. 1–43. Jakóba de Theramo „processus sathanae cum christo". Znany utwór popularnej kanonistycznej literatury t. zw. „Belial". Szatan B. występuje jako prokurator, Mojżesz jest obrońcą Chrystusa, wyrok wydaje Salomon. Są pozwy, wyroki, termini peremptorii itp. Brak początku. Zaczyna się: „statim ignis accensus est et domino holocaustum..." Na końcu: „Finitus est presens libellus feria sexta ipso die sancti Anthonii XIII die mensis Iunij Anno domini Millesimo CCCC° XXXII° per me Johannem clericum Cracoviensis diocesis de Opatowecz nacione."

b. — k. 43–44[b]. „Ordo de observacione terminorum sacri pallatii apostolici."

c. — k. 45–53. „Incipiunt leges et statuta regis Kazimiri terre

23c

Cracoviensis: jest to tekst statutów Kazimierza Wielkiego, znany pod nazwą „Petrop. I" (u Hubego: Ptr. I).

Liter. Helcel, Starod. prawa polskiego pomniki; I, str. VIII. por. Nr. 58.–

62.– Lat. F. II. 53.– Rękopis papierowy, 345 mm. na 220 mm., pisany kilkoma rękami w końcu XVIII w. na kk. 43, niedawno oprawny.

Zawiera odpisy wszystkie kilku aktów publicznych, bez wartości, na stemplowym papierze.

63.– Lat. F. II. 82.– Rękopis papierowy, 322 mm. na 208 mm., pisany dwiema rękami w XVI w. na 174 kartach, liczonych 131–282 i 153–174. Oprawny w skórę brunatną, nadniszczoną, ozdobioną ślepymi wyciskami. Na okładce u góry wyciśnięto: Privilegia (wielkiemi literami), w środku bogato odbity herb Łada (lewa strzała na dół, prawa (strzała, nie ostrz.) do góry).

Zawiera:

a.– k. 131–282. Przywileje, gratiae, consensus itp. wydane przez Andrzeja Noskowskiego biskupa płockiego, 1556–1557, tyczące się dóbr kościelnych, prezentów, itd. osób, dzierżawców, kanoników, itd. instytucyj, kolegium pułtuskiego S. J. itd.– Na rlb. k. 1. naddartej: „Secund[um] volu[m]en privilegiorum sub felici praesidio in ecclesia cathedrali Plocensi Rmi. in [Christo] patris domini domini Andreae Noskowski dei gratia episcopi Plocensis feliciter incipit." Późniejszą ręką: „Andreas Noskowski N. $\frac{82}{II}$." Poniżej ręką mosu. „Dii coeptis aspirate secundis. 1557·63· Domine ne despi-

ciar me opus manuum tuarum." XXVI Aprilis." Następują dwie karty ukb. indeksu, poczem dopiero treść kk. 131-282.

6._k. 153-168b. „Inventarium donationum decimarum villarum venditionum agrorum ad mensam Episcopalem pertinentium et aliarum concessionum per Rdum. dominum Andream Noskowski Episcopum plocensem de consensu capituli ecclesiae cathedralis plocensis praestitarum. Ab anno 1547 usque ad annum 1567." Jest to indeks do całego zbioru, którego tu mamy część drugą od 1557 do 1567. K. 169-174 białe.

Hist. Z biblioteką Załuskich rękopis ten przeszedł 1796 r. do Ckp.

64.__ Lat. F. II. 106.___ Rękopis papierowy, 308 mm. na 205 mm., pisany trzema rękami XVII wieku, na 83 kk. oprawny w czerwoną, dziś już zblakłą, skórę, bogato wyciskami złotymi ozdobioną. Na okładce tytuł wybity: „Acta Decretorum S. R. M. Comitialium Relationum et Assessorialis Iudiciorum [w kwadracie tarcza herbowa króla Jana Kazimierza, z herbami Polski, Litwy, Szwedzkimi i Wazów] Anno Domini 1653". Po czterech bokach kwadratu z herbem napis: „Ioannes Casimirus Poloniae et Sueciae Rex."

Zawiera akta i wyroki sądów królewskich sejmowych, relacyjnych i asesorskich z 1653 r. Księga oryginalna. Karta pierwsza wyrwana, niezmiernie już Załuski. Zaczyna się: „sibi ad defendendam causam...." Załuski zatytułował na k. 1 u góry „Decreta Cancellariae Regni ab anno 1653 a Haubiewicz collecta."

Na wewnętrznej str. okładki: „Ta Księga mniej potrzebna bo

iest inna w Metrycze mea opera et cura pisana y do Inwentarza wpisana z przydatkiem innych wielu dekretow. Atoli dla informatiey y ta maneat. S. Hankiewicz."

Hist. Z ~~biblioteką Załuskich~~ Metryki Koronnej zapewne wprost przeszedł ten rękopis do biblioteki Załuskich, gdzie nosił Nr. 194 w 1771 r.; z niej przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. Janozki, Musar. Sarmat. I, 89 Nr. XXVII. – Blumenstok 316.

65. – Lat. F. II. 123. – Rękopis papierowy, 309 mm. na 187 mm., dwiema rękami w XVIII wieku pisany, kart kilka~~naście~~dziesiąt alb., zbroszurowany. Zawiera:

a. – ~~Statuty~~ synodalne płockie biskupa Jakóba Kurdwanowskiego z 1423 r. wydane przez Ulanowskiego, O pracach przygotowawczych do historyi prawa kanonicznego w Polsce, str. 42–84.

b. – Dwie ostatnie kartki na końcu „De missione ad sylvas conterminas Prussiis instituta anno 1650 in Quadragesima". Bardzo ciekawy opis zwyczajów u Kurpiów, z relacyi Jezuity Łukasza Załuskiego, jak zaznaczono na rękopisie: „ex originali R. P. Lucae Zaluski Soc. Jesu transcriptum quod asservatur in archivo Collegii Varsaviensis Soc. Jesu."

Hist. Biblioteka Załuskich posiadała w 1752 r. dwa egzemplarze w rękopisach tych statutów synodalnych płockich, z których jeden, pod Nrem. VIII, opisany w Janockiego Specimen catalogi, pergaminowy znajduje się obecnie razem z wielu książkami i rękopisami Załuskich (L. H.) w Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie, (Archiwum, Mss.

1287), dokąd przeszedł z biblioteką Czackiego. Z niego to ~~(p. Ulan~~ ~~wydał~~ uskuteczniał swe wydanie p. Ulanowski. Około roku 1779 r. kazał go król Stanisław August ~~oprawić, i zwykłym~~ z wieloma innymi kodeksami Biblioteki Załuskich na własny koszt oprawić, ~~jak to~~ i przy tej sposobności położono ~~wszystkim~~ na wierzchniej okładce kodd. królewski na okładce dolnej napis „Stanislaus Augustus Rex Poloniarum saeculorum posteritati vindicat." W 1779 r. nosił ten rękopis w Bibliotece Załuskich Nr. 277. – Na rozkaz J. A. Załuskiego zrobiono przed 1752 r. odpis z ~~poprzedniego~~ pergaminowego kodeksu, i numerowano w Bibliotece pod Nrem. LXV. Przytem Załuski napisał, swoim zwyczajem, na rękopisie notatkę: „Statuta synodalia Dni. Jacobi Kurdwanowski episcopi plocensis in synodo Anno 1398 8 Sept. Plociae habita." Ta błędna data synodu znajduje się i w katalogu. Z Biblioteką Załuskich przeszedł ten odpis w 1796 r. do CBP.

<u>Liter.</u> Janocki, Specimen Catalogi 1752, NN. VIII. i LXV. – Janociana, 1779, tom II, str. 137. – por. Ulanowski l. c. str. 42.

66. – <u>Lat. F. II. 124.</u> – Rękopis papierowy, 310 mm. na 215 mm., pisany ozdobnie jedną ręką XV wieku, inkaustem i minią we dwie kolumny, na 118 kk. oprawny ~~współcześnie~~ w XVI (?) wieku, w deski skórą ~~brunatną~~ jasną obciągnięte, ze skówkami. Zawiera:

a. k. 1 – 7^b kol. I. Regestr artykułów prawa Magdeburgskiego. Na końcu dopis: „Explicit registrum municipalis iuris quod per A intelligitur et iuris provincialis quod per B denotatur et iuris feodalis quod per C signatur...." itd. objaśnia dlaczego te odróżnienia, następnie: „... Explicit hoc registrum per manus Pauli Koshka concive (!) de Wyngez anno domini M^o CCCC LX III die

sabbatino proximo ante Oculi."

b.– k. 7b kol. II – 21 kol. I. Prawo Magdeburgskie. Incip. „Caesar Otto Ruffus fundavit templum in Maydemburg et dedit civitati municipale ius..." artykułów 119, na końcu: „Expliciunt Iura municipalia de civitate Meydemburg."

c.– k. 21 kol. I – 26 kol. II. „Hic incipiunt iura quedam (!) de Lubek optima." Artykułów 80. Następuje bezpośrednio:

d.– k. 26 kol. II – 65 kol. II. Zwierciadło saskie, bez nagłówka, od „capitulum primum. Deus iudex iustus, fortis, potens, mitis...." Artykułów 395. Dopis: „Expliciunt iura provincialia de Meydemburg, secuntur alia." K. 45b biała, k. 57 w połowie oddarta.

e.– k. 65 kol. II – 86b kol. I. „Sequitur prologus iuris feodalis alias lynskyego prawa." incip. „Quoniam in prima parte huius libelli..." finit. „Agnus debet redemi quatuor denariis ovis VIII...." itd. artykułów razem 158. K. 72 w większej części oddarta.

f.– k. 85b kol. I – 96 kol. II. „Hic incipiuntur constituta polonicalis (Ustawodawstwo Kazimierza Wielkiego) Iuris castri (!) Cracoviensi perpetue conseruata Capitulo primo etc." incip. „Non debet reptheanssibile nec iuram ...." aż do „observare." Następuje rozdział II (u Hubego VII) „Nemo ex parte consanguinei seu familiaris ad iudicium venire (!) II capitulo." incip. „Plerumque fit quod aliqui ....." itd. aż do „.... sententiam sive vic=|" poczem 11 kart wyciętych i na k. 87 zaczyna się od: „nandam. Si autem in tercio fuerit dominus...." Jest to układu tego artykuł 56 a u Hubego art. IX (w. 13). Razem wszystkich artykułów jest 108 tego

zbioru. Ostatni: „de invento occiso per ministerialem".

g.– k. 96 kol. II – 103 kol. II. „Incipit forma ~~de~~ de processu iudicii spiritualis secundum formam iuris." Poczyna się: „Antequam de processu iudicii dicatur..." Dopis: „Expliciunt reporta (!) per manus Pauli Koszka de Woynycz sabbato post festum sancti Bartholomei Anno domini Millesimo CCCCLX tercio." Dzieło (nieznanego autora, przypisywane dawniej) ~~Joannis Andreae~~ Janowi Andrzejowemu (Joannes Andreae) i znane pod nazwą Processus iudiciarius, lub Summula de processu iudiciario itp. por. v. Schulte, Gesch. d. Quellen d. canon. Rechts, II, 225.

h.– k. 103 kol. II – 104b kol. I. Zbiór 19 artykułów (bez nadpisu i bez nagłówków rozdziałów) zawierający definicje wyrażeń prawniczych itp. Rozdział I zaczyna się „Dies ligati sunt omnes dies dominicales..." i więcej tego rodzaju, są wśród tego artykuły o zabójstwie, o złodziejstwie, o przysiędze, o sądzie ławniczym itd.

i.– k. 104b col. II – 105 kol. I. Ustawa krakowska z 1420 r. Władysława Jagiełły o terminach wieców, w czterech artykułach; wydawana zwyczajnie jako pierwszy artykuł Ustawy Warckiej z 1423 r. Incip. „In nomine domini Amen. Institucio et ita (!) per Serenissimum principem dominum Wladislaum Regem Polonie supremumque principem Lithwanie etc. In cracovia de anno domini MCCCCXX super paschatis." Perversa consuetudo in transposicione colloquii generalis...." Por. Bandtkie, Ius polon. 201; Helcel, Star. pr. pol. pomn. I, 305.

k.– k. 105 kol. I – 109 kol. II. Ustawy warckie z 1423 r. Władysława Jagiełły. Incip. „Item nota statuta et iura edita per prelatos et barones tocius regni in Vartha sub anno domini Millesimo

quadringentesimo vicesimo tercio in vigilia Symonis et Jude et diebus sequentibus confirmataque per Serenissimum principem dominum dominum Wladislaum Regem polonie supremumque principem lythwanie etc. ac approbata et primo de statu de sede viduali. Ad abolendam dampnosam consuetudinem ~~...~~ " Rozdzielone są tedy tutaj artykuły owe (z 1420 krakowskie, wydawane zwykle jako art. 1 statutów Warckich, od właściwych ~~ustaw~~ ustaw Warckich z 1423 r., których art. 1 bywa ~~......~~ wydawany jako art. 2 całego zbioru. por. Bandtkie l.c. Helcel l.c.

l._ k. 109 kol. II – 114 kol. I. Prawo wyjątkowe ziemi łęczyckiej: „Notantur Constituciones et Iura terre lanciciensis (!) per omnes terrigenas maiores facte et ab Antiquo observate. Dum kmetho aliquem nobilem wlnerat...." artykułów nie liczbowanych i niezatytułowanych 72. są różnice z tekstem wydanym u Bandtkiego, Ius polon. 194 sqq. (artykułów 68).

m._ k. 114 kol. I – 118 kol. II. Prawa Mazowieckie. „Statuta ducum et dominorum terrigenarum terre Mazovyensis et principaliter de milite wlnerato per kmethonem. Sequitur de anno domini M° CCCC° XXI°." Datowane tu, podobnie jak w statucie łęczyckim, ustawy; rozdziałów 38. por. Helcel, l.c. str. 279.

n._ ~~na k. 118~~ k. 118 – 119. Rozporządzenie ~~Kazimierza Jagiellończyka~~ Władysława Jagiełły „de expeditione bellica" z 1432 r. in crastino sancte Scolastice in Lublin. Por. Lewicki, 1757; Helcel, Starod. pr. pol. pomn. II, 369; Hube, Ustawodawstwo Kazimierza Wielkiego str. 22 adnot. 2. i Bandtkie, Ius polon. str. 238 adn. 14. – K. 118 naderwana, ze 119tej został tylko strzępek.

Na k. 118 kol. I. Dopis: „Explicivnt libri legum Theutunicalium Juris Magdemburgensis et ffeodalis nec non statuta Kazimiri (!) in terra Cracoviensi et Statuta zlaciciensis (!) terre Et statuta ducum et dominorum terrigenarum terre Masoviensis per manus pauli kosthka Civis de Woynycz finiti et finita sunt feria quarta precise in Octava Nativitatis Beate Marie virginis Anno domini Millesimo CCCC° sexagesimo tercio. Et sit laus et decus deo patri filio et spiritui sancto per infinita secula seculorum Amen." Poniżej ręką J. A. Załuskiego: „1463".

Hist. Rękopis biblioteki J. A. Załuskiego, który na k. 1. u góry napisał „Mss. 276. pauli Kosthka Leges." W Bibliotece Załuskich był znaczony Nrem. 179, około 1779 r. W 1796 r. przeszedł do CBP.

Liter. Helcel, Starod. prawa polskiego pomniki I, str. XLV–XLVII. (dokładny opis); Dudik, 91.– Janocki, Musar. Sarmat. pag. 85, Nr. XI.– Hube, Ustawod. Kazimierza Wielkiego i w ogóle literatura nowsza statutów Kazimierzowych (tekst Petersb. III).

67.– Lat. F. II. 132.– Rękopis papierowy, 286 mm. na 193 mm., jedną ręką w XVII wieku pisany na 47 kk. oprawny w skórki pergaminu z wyciśniętym na okładce herbem (Gryf? dziś już starty) i literami N. M. AB. TH. tj. Nicolaus Mielecki abbas Thiniecensis. Zawiera: Spis dóbr, dochodów, praw i wszystkich etc. klasztoru Benedyktynów w Tyńcu (w końcu krótki spis opatów Tynieckich od Aarona do 1477, wreszcie indeks miast i wsi. Wszystko to: „ex libris monasteriorum, beneficiorum, Ecclesiae Cathedralis et dyocesis Cracoviensis descriptum sigilloque

Venerabilis Capituli Ecclesiae eiusdem communitum" (k. 44b), dnia 25 Sierpnia 1603 r. na żądanie opata. Szczygielski w Tinecii str. 109, oddaje wielkie pochwały opatowi Mieleckiemu za jego starania około uporządkowania dochodów, skarbca, biblioteki itd. opactwa Tynieckiego. Spisy te są wyciągnięte z libri beneficiorum Długosza.

68. — Lat. F. II. 137. — Rękopis papierowy, 304 mm. na 205 mm., jedną ręką XVII w. pisany; kk. 340, z tych rękopiśmiennych tylko 124, oprawny w deski żółtą wyciskaną skórą powleczone.
Zawiera odpis brakującego właścicielowi początku Łaskiego, Commune incliti r. Poloniae privilegiorum 1506. Zaczyna się od „Instructio ad conservationem terminorum" (druku fol. 1) a kończy na k. 124, karta w kartę zgodnie manuskrypt z drukiem. Na k. 124b: „Ex libris Illustris Cypriani Brzeski mihi gratuito collatis die 4 Junij 1639 Martinus Proszoviensis mp." — Od k. 125 do k. 340 jest drukowana część edycyi, nieźle zachowana, z egzemplarzem całym zbioru Łaskiego niezupełnie zgodna; cf. dopis na k. 272b „(A)lexander Rex pia in fideles suos benignitate ...." itd. por. Lelewel, Bibl. ksiąg dwoje I, paragr. 38.

Hist. Rękopis należał w XVII w. do Cypryana Brzeskiego, następnie do Marcina Proszowskiego (z Proszowic), w XVIII w. do Biblioteki Załuskich, w 1796 r. przewiezionej do Petersburga.

69. — Lat. F. II. 145. — Rękopis papierowy, 305 mm. na 195 mm., dwiema rękami pisany w XVII w. na 146 kll. oprawny w czarną skórę i tekturę. [Zawiera kopie dokumentów niektórych z XV i XVI a zwłaszcza kopiaryusz kancelaryi królewskiej z lat 1611 i 1612.

a. — k. 1–21b. Odpisy dokumentów z XV ~~ww.~~ i XVI ww. a mianowicie: α) k. 1. „Privilegium regis Casimiri de non statione faciendo ab euntibus ad expeditionem" (1457. por. Lewicki, 3378. — β) k. 2 sq. „Incorporatio ~~M.~~ D. Lithuaniae Regno Poloniae" tłd. przywilej horodelski (1413. por. Lewicki, 741. — γ) k. 5 sq. „Firmior ratificatio ducatus Lithuaniae unionis ...." tłd. przywilej Mielnicki 1501. Vol. Leg. ed. petrop. I, 131 (Lewicki, 5036.) — δ) k. 7–10b. akt unii lubelskiej 1569. — ε) k. 10b. Ziemowit III książę Mazowiecki potwierdza swą zawisłość lenną od Kazimierza Wielkiego co do ziemi Wyszogrodzkiej, Ciechanowa, Nowegodworu itd. w Kaliszu, d. 27 Grudnia ~~1359~~ 1355 (mss. błędnie 1359). — ζ) k. 11–12b. Konrad książę Mazowiecki potwierdza infeudacyę swych ziem od Jana Olbrachta 1496 fer. IV proxima post Valeriani tj. 20 Kwietnia. (por. Lewicki 4776 i 4786). — η) k. 12b–13b. Konrad Mazowiecki przysięga złożyć przysięgę królowi Janowi Olbrachtowi. por. Lewicki, 4787. — θ) k. 13b–16b. „Masovia ducatus accessit ad onera Regni. 1529 in conventu generali Varsoviensi feria quinta proxima ante Invocavit." incip. „Nos praelati et proceres Regni Poloniae ... conventu moderno Varsoviensi quem Regia Maiestate imperante absenteque celebramus ..." — ι) k. 16b–19. „Terra Ravensis corpori regni reunita. 1462 feria tertia in vigilia conceptionis Virginis Mariae (7 Grudnia) in Rawa". (Cf. Cod. epist. saec.

XV. I, 2. Nr. 192. et Lewicki, 3623). — k) k. 19–21b. „Incorporatio terr. prussiae." 1454. por. Lewicki, 2942.

b. – k. 21b – 125. Kopiaryusz listów i aktów wysyłanych z kancelaryi królewskiej w latach 1611 i 1612.

c. – k. 125 – 131b. Varia, wiersze, sentencye i t. p. bez wartości.

d. – k. 132 – 146. Ciekawe zapiski rodzinne o domu Cieleckich Zarembów i spokrewnionych rodach. „Tipus Analogiae (! zamiast genealogiae) oriundae stirpis de stemmate sublimi Zaremba per exdiversionem opidorum, villarum hereditariarum earundemque nuncupationem ac domini cognominationem." Materyały genealogiczne i pamiętniki rodziny Cieleckich.

Hist. Rękopis ten należał w XVII w. do Jana Olbrychta Cieleckiego hbu. Zaremba, który tę kronikę rodu napisał; w XVIII w. do J. A. Załuskiego, który na k. 1 u góry zanotował „Miscellanea anni 1611 et 2." Z biblioteką Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. Bielowski, MS. str. 47.

70. — Lat. F. II. 162. — Rękopis papierowy, 300 mm. na 203 mm., pisany czterema rękami w końcu XIV i na początku XV wieku, na 251 kk. oprawny w deski obciągnięte skórą. Zatytułowany „Formulare de modo iuridico". ~~Zawiera~~

Zawiera formularze prawne i akta z XIII i XIV wieków, publiczne i prywatne w odpisach.

a. – k. 2 – 11 i 17 – 39. Akta, listy, transumpty bull papieskich, kopie itd. odnoszące się do spraw kościelnych w Polsce 1348 – 1395,

niektóre dokumenty dawniejsze jak np. transumpt bulli Urbana IV z 1262 r. dla klasztoru miechowskiego. Wśród tego formuły i przepisy prawne np. k. 6–11. „de exceptionibus legalibus" z przykładami odnoszącymi się do Polski.

b. – k. 12–15 i 23a. Indeksy do formularzy.

c. – k. 40–121b. „Formularium curiae Romanae: „Incipit prohemium novi formularii."

d. – k. 121b–143. „Incipit formularium super officio notariorum archiepiscoporum et episcoporum et primo prohemium." Tu jest dużo dokumentów i aktów zastosowanych do rzeczy polskich z czasów Jarosława arcybiskupa i Kazimierza Wielkiego.

e. – k. 144–216. „Incipit summa magistri Johannis de Bononia facta super stilo notariatus nove Romane curie." Karty poprzerzucane w całym rękopisie, szczególnie zaś w tej części. „Explicit" itd. znajduje się na k. 185. Oprócz tego k. 147 list Ludwika Wielkiego, króla węgierskiego i polskiego, do Urbana VI papieża, b. r. 18 maj „ex castro meo Sygeth."

f. – k. 216–219. Dokumenty publiczne i prywatne polskie, między innemi k. 216b edykt Kazimierza Wielkiego z 1360 r. w prawie spadkowem. (por. Cod. dyplom. Maioris poloniae III, N. 1416.).

g. – k. 220–251. Ułamek formularza prawnego z licznymi aktami polskimi, zastosowanymi.

Rękopis ten, niemałej zaiste nader wagi, powinien być szczegółowo zbadany; sądzimy, że praca taka przyniesie naszym wydawnictwom zabytków średniowiecznych niemało nowego materyału. Wielka część kodeksu pochodzi z ręki magistra Nicolaus Rich-

wici de Woyborz, który prawo kościelne studyował i notował. Tytuły jego i godności, o ile w pobieżnym przeglądzie dało się znaleźć, są: najwcześniej „rector ecclesie in Welun", ~~między 1390 a 1396 r.~~ następnie zaś był on: „custos kanciciensis, diocesis Gnesnensis executor, canonicus plocensis," w latach wreszcie 13~~90~~87 – 1396 był Mikołaj oficyałem Gnieźnieńskim. Wspomniany w dokumencie z 1387 r. w Cod. diplom. Masoviae ~~dr~~ III, Nr. 1865. – Na k. 126 zapisał ~~twoje~~ sobie villae decimarum. Por. o nim Korytkowski

Hist. W końcu XIV i początku XV w. rękopis należał do wspomnianego Mikołaja z Wojborza; następnie dostał się do klasztoru Miechowskiego. Znał go Nakielski, historyk zakonu Bożogrobców, jego ręką notatki są na k. 2. – W 1819 r. zabrany do Uniwersyteckiej Warszawskiej biblioteki, a w 1833 do CBP.

Liter. Blumenstok, 264, 351. – Dudik, 97.

71. — Lat. F. II. 165. — Rękopis papierowy, 293 mm. na 200 mm., pisany dwiema rękami XVIII w. na 588 str. lb. oprawny w brunatną skórę.

Zawiera abecadłowo ułożony formularz aktów publicznych, listów królewskich, patentów, sądowych dokumentów itd. w językach łacińskim i polskim.

Hist. Z biblioteki J. A. Załuskiego, który zapisał na k. 1: „Formulare variorum instrumentorum ad usum Cancellariae Polonicae cum Indice Alphabetico scripsit Aloysius Łoski succamerarius Varsaviensis". Z

Bibliotheki Załuskich przeszedł rękopis w 1796 r. do Ces. P.

<u>Liter</u>. Blumenstok, 319.

72. — <u>Lat. F. II. 172.</u> — Rękopis papierowy, 314 mm. na 200 mm., pisany kilkoma rękami XVI w. na 245 kk. oprawny w czarną skórę z wyciskami.

Zawiera Miscellanea ~~historyczne~~ i prawne z XVI wieku, a mianowicie:

a. — k. ~~1–92~~ 6–93b. Formularz rozmaitych aktów prawnych, donacyj królewskich, dożywocia, udzielenia dostojeństw i urzędów itd. bez dat i nazwisk.

b. — k. 96–116. Formularz aktów i spraw sejmowych. „Conventus generalis Regni descriptio, quem de more praecedunt particulares."

c. — k. 117–129 i 240–241. „Articuli ktkore maią bicz opowiadane przi rozdawaniu pieniędzi Rotkmistrzom ...." itd. oraz inne akta do spraw wojskowych podczas wojny pozwolskiej.

d. — k. 131–145 i 150–165. Kopiaryusz dwiema rękami pisany listów królewskich i aktów z kancelaryi od 1535 do 1542. porównać należy ten zbiór z aktami w Tomicyanach.

e. — k. 183–192. „Federum cum Serenissimo Romanorum Rege Ferdinando per Serenissimum Dominum Regem Poloniae Sigismundum Augustum innovatio." 1549. Znajdują się tu również kilka listów króla Stefana do Jana Fryderyka księcia pomorskiego 1577 r.

f. — k. 218–221 i 237–239. Dziennik podróży Marcina Kromera w 1549 r. do miast pruskich w celu odebrania przysięgi homagialnej Zygmuntowi Augustowi (odpis), tudzież „De feudo Prussiae Martini Cromeri explicatio" i kopie kilku aktów do tej sprawy.

27a

Karty 146–150, 166–182, 193–217, 222–236, 242–245 białe. – Rękopis ten powstał widocznie z kilku odrębnych całości a odpisywany był dość niedbale. Brak starania odbił się najwięcej na ciekawym zresztą wcale dzienniku podróży Kromera, nieznanym dotąd wcale.

Hist. J. A. Załuski dał nagłówek temu kodeksowi: „Martini Cromeri Formularium cancellariae Regni Poloniae et alia miscellanea 1536–49." Autorstwo Kromera co do tych formularzy nie jest niczem w rękopisie udowodnione. Z Biblioteką Załuskich przeszedł kodeks w 1796 do CBP. (– już nosił w 1771 r. Nr. 188 –)

Liter. Janozki, Musar. Sarmatic. specimina nova, 1771, I, 87. N. XIX. – Blumenstok, 320. – Dudik, 98.

73. – Lat. F. II. 174. – Rękopis papierowy, 300 mm. na 210 mm., pisany kaligraficznie jedną ręką w XVI w. na 208 kk. oprawny w tekturę i ~~jedwab~~ atlas czerwony. Zawiera:

„Statuta | Magni duca|tus Lituaniae in| Bielscensibus co|mitiis promulgata | in Vilnensibus Anno| salutis huma|nae| M. D. LX. VI| approbata |*E Rutheno sermone in Latinum conuersa| 1576*" (i niżej). Jest to tz. Statut Wołyński, czyli Statut litewski drugiej redakcyi, podzielony na czternaście rozdziałów (dystynkcyj).

Ustęp zawarty między * w tytule jest dopisany inną ręką XVI wieku. Rękopis sam jest bardzo piękny i ważny dla historyi Statutu litewskiego. Nie badałem go bliżej, ponieważ prof. S. A. Bierszadski przygotowywał właśnie osobne dzieło Statutowi poświęcone, którego bez ~~bada~~ znajomości aktów Metryki litewskiej badać niepodobna. 1

Hist. Ze zbiorów Józefa hr. Sierakowskiego, radcy stanu Królestwa

polskiego, rękopis przeszedł następnie w posiadanie Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a w 1833 r. do CBP.

Liter. Linde, O statucie litewskim. Warszawa 1816. str. 186 sqq. — Daniłowicz Ign. Opisanie bibliograficzne dotąd znanych exemplarzy Statutu Litewskiego. (Dziennik Wileński 1823. t. II, str. 17. w. — ~~[illegible]~~ ?

74. — Lat. F. II. 184. — Rękopis papierowy, 340 mm. na 205 mm., pisany kilkoma rękami w XVI, XVII i XVIII ww. kk. 97. Zawiera:

Miscellanea odnoszące się do dyecezyi Warmińskiej, a głównie rzeczy wewnętrznego zarządu z czasów Kromera i Rudnickiego 1582–1614. Po za tem jest kilka drobiazgów z XVIII wieku.

Między innemi wynotowałem: a) k. 1. „Promulgatio synodi dioecesanae 1582 prima Junii" oraz k. 3–7. „Constitutiones synodi Heilspergae 28 Junij die Anno domini 1582 celebratae."

b. k. 7 sqq. Akta odnoszące się do wprowadzenia kalendarza gregoryańskiego.

c. Dużo aktów z czasów biskupa Rudnickiego, głównie co do kontrybucyi, także subsidium charitativum z 1613 r. i wogóle rachunkowości biskupstwa.

Hist. Niewątpliwie z archiwum biskupiego w Heilsbergu, po śmierci Andrzeja Chryzost. Załuskiego biskupa warmińskiego, przeszedł ten rękopis do J. A. Załuskiego, a z Biblioteką Załuskich w 1796 r. do CBP.

75. — Lat. F. II. 185. — Rękopis papierowy, 277 mm. na 190 mm., pisany jedną ręką XVI w. na 103 kk. zbroszurowany.

Zawiera zwód praw Mazowieckich, utworzony na podstawie zwodów Prażmowskiego i Goryńskiego, z pewnemi wszakże różnicami:

1 W Bibliotece Uniwersyteckiej we Lwowie znajduje się pod sygnaturą 111. 1. F. 14. rękopis zupełnie taki samo oprawny Statutu Wołyńskiego, będący pod pewnym względem innym egzemplarzem powyższego petersburskiego rękopisu. — Od chwili, gdym te słowa pisał, upłynęło dużo czasu. ~~Stat~~ Serg. Alex. Bierszadskij umarł, nie dokończywszy prac swych ani nad statutem, ani nad litewską Metryką; Statut Wołyński zaś został opracowany przez Prof. F. Piekosińskiego, któremu tyle znakomitych wydawnictw zawdzięczamy, na podstawie 8 kodexów, (o petersburskich i lwowskim dałem wiadomość uczonemu wydawcy) w Archiwum Komisyi prawniczej Akad. Umiejętności t. VII.

27c

Nie mogąc się rozwodzić tu nad drobniejszemi rozwiciami w obec [znanego] ustawodawstwa Mazowieckiego, a zwłaszcza w obec zwodu Goryńskiego, zaznaczam tylko 1) różnice układu. — 2) różnice treści; tj. braki i dodatki całych rozdziałów, ~~a ...~~ o ile je spostrzegłem. Do ~~tekstu~~ porównania posługiwałem się przedrukiem zwodu Goryńskiego u Bandtkiego, Ius polonicum, str. 367 — 417. (cytuję B. i str.; rękopis: mss. i kartę).

1. Artykuł 3 mss. De citacione et concitacione intra terminos. (Zwód Goryńskiego art. 4. B. 368) [przestawiony z] Art. 4 mss. Citacio ad presenciam principis. (Zw. Gor. art. 3. B. 368). — 2. Artykułu „De concitacione post mortem rei" (B. 370) niema mss. — 3. po art. „De fluvio granicali consuetudo" (B. 384) ma mss. k. 32. „Consuetudo limittandi bona principis ab hereditate subditorum." por. Dunin, Dawne Mazowieckie prawo, str. 155. Artykuł ten znajduje się, jako XCIII zwodu Prażm. w tłomaczeniu lub raczej przeróbce u Kownackiego, Pamiętnik Warszawski r. 1820, XVIII. str. 308.
4. Art. „De responsione negativa post vicionem" (B. 392) następuje w mss. k. 45 po art. „de valore membrorum nobilium et cmethonum" (B. 391). — 5. po art. „Consuetudinum aliarum reservacio" (B. 414) następuje w mss. k. 90. art. „Litterae de componendis vadiis ante sentenciam" (B. 416). — 6. po art. (B. 416) „Litterae de componendis vadiis..." następuje bezpośrednio w mss. k. 90b — 93. „Consuetudo de captivandis furibus" z 1534 r., której nie zna zwód Goryńskiego. Zwyczaj ten został wydany na „sądzie sejmowym" mazowieckim (convencio generalis iudiciaria) w 1534 r. przez ~~nieznanego nam~~ [wojewodę i namiestnika królewskiego w Mazowszu] Jana Łaskiego, mianowanego wojewodą Mazowieckim zapewne po śmierci Prażmowskiego Wojciecha a przed Stanisławem Sreńskim, [a] którego Niesiecki (ed. Lips. VI, 273) zna jako kasztelana Wiskiego w 1528 r. — i innych senatorów Mazowieckich. Zwyczaj ten podajemy poniżej. — 7. W mss. k. 93 — 99 następuje

~~Lat. F. II. 185.~~

~~fol. 32.~~ do 28

cf. Dunin 155

Consuetudo limitandi bona principis ab hereditate subditorum.

Quando hereditas principis ab hereditate subditi debet limitari commissarii per principem deputati simul cum subdito principis exeundo ad locum limitacionis debent primum deputare senes homines sciolos (sic) ex utraque parte ad educendum vera et antiqua signa granicialia inter predictas hereditates aut possessionem veram et antiquam dictarum hereditatum. Qui si concordes fuerint granicies et scopuli secundum eorum transitum debent fieri et erigi absque omni iuramento. Si vero discordes fuerint debent alios senes idoneos et fide dignos designare pro alio termino aut eodem die si poterit fieri ad idem faciendum. Qui si discordes etiam fuerint extunc capitaneus illius loci aut possessor sive tenutarius bonorum principis cui ex veteri consuetudine et dignitate ducali iniciam alias powod conceditur perque loco transibit et iurabit cum testibus plenis, istuc granicies debent poni et erigi; non transcendendo transitum senum suorum. Quod si capitaneus aut tenutarius iurare nollet, cum testibus, extunc subditus ille prout transibit cum testibus similiter nominatis et iurabit primum transitum senum et sciolorum suorum non transgrediendo neque amplificando, granicies et scopuli fieri debent.

Bandtkie 392   opuścić   Verte!

~~fol. 45.~~ ~~De responsione negativa post visionem.~~

~~Quando aliquis citatur pro cultura agri aut~~ pro confalcastracione

prati violenta seu pro aliquibus aliis damnis et violenciis injectionibus in bona aut porciones bonorum et cittatus ad visionem recepit tandem post visionem sive eciam absque visione negat prepulsionem et violenciam simpliciter, nullum ius supra dictum agrum aut pratum vel bona alia pro quibus cittacio in iudicio demonstratur neque producendo talis productis testibus ab huiusmodi violencia duntaxat et damno absolvitur nihilominus perdit agrum predictum aut pratum vel alia bona pro quibus cittacio vertitur. Et actor obtinebit eundem agrum et omnia in cittacione huiusmodi posita iuxta consuetudinem terre.

ad 28.

~~fol. 90ᵇ – 93.~~ Consuetudo de captivandis furibus.

Convencio generalis iudiciaria Warschovie celebrata feria secunda ipso die sancti Vitti et Modesti Anno domini Millesimo quingentesimo tricesimo quarto per Magnificos Joannem Loszky palatinum et vices gerentem a Regia Maiestate in toto ducatu Mazovie Andream Golinski Czernensem Jacobum de Rzwieny Visznensem Petrum de Copytowo Warschoviensem Joannem Oborsky Wyszegradiensem, Florianum Parisch de Szczecin Zakroczimiensem, Joannem Dziergowski Ciechonoviensem Castellanos et alios quamplurimos eiusdem ducatus dignitarios.

Ad querellam multorum nobilium contra capitaneos et eorum officiales de captivacione exustione et perdicione Cmethonum contra consuetudinem et iustitiam communem, non servato ordine in talibus fieri solito dominus palatinus cum consiliariis in actu presentis convencionis existentibus

concordi voto et consensu omnium consuetudinem antiquam que in
talibus observabatur tempore felicis administracionis dominorum
olim ducum Masovie ex statutis et constitucionibus antiquis ita
fore observandum declaravit et inscribendam libro terrestri mandavit
ut neminem lateat presertim capitaneos et eorum officiales supremis
quando aliquis kmetho cuiuscunque nobilis et domini sive spiritualis
sive secularis per furem qui delicta sua collo exolveret inculpatus fue-
rit et regestratus semel tantum, extunc capitaneus loci ubi talis fur
suspensus fuerit non debet detinere predictum kmethonem semel
regestratum sed ad dominum eiusdem kmethonis regestrati debet
mittere preconem ut kmethonem in iure suo statueret ad iustifi-
candum per testes homines bonos et non suspectos et si iste kme-
tho non posset se iustificare pro huiusmodi inculpacione in
iure suo tenebitur solvere penam trium marcarum numeri et
monete polonicalis videlicet medietatem domino suo et aliam
medietatem capitaneo predicto et si secundo idem kmetho per alium
furem inculpatus et regestratus fuerit, extunc similiter debet se-
cum procedere capitaneus prout prius si vero in iure domini sui
eodem modo se non iustificaverit extunc talis kmetho potest
capi per loci capitaneum et puniri secundum eius demeritum quem
dominus eius defendere non debet. Et si tercio kmetho ita per
alium furem fuerit inculpatus et regestratus tercia vice, talis
potest capi per auctoritatem capitanei et puniri iuxta eius
65. merita. Cum quo tamen officiales capitaneorum non debent magis
recipere de bonis eiusdem kmetonis solum unum equum vel
equam, aut bovem vel vaccam alias unum tantum ex his et

non plus iuxta veterem consuetudinem. Et si oficiales predicti contra istam consuetudinem et observanciam antiquitus tentam non servatis istis condicionibus excesserint et Cmethonem cuiuscunque domini sive registratus fuerit semel tantum aut bis sive non fuerit registratus captivaverint et ad tormenta tradiderint extunc ~~sunt~~ sive idem cmetho exustus tanquam innocens dimissus fuerit sive suspensus tenebuntur predicti oficiales solvere prefato cmethoni exusto et dimisso octo sexagenas grossorum pro exustione et infamia sua prout caput eius pensat et domino eiusdem alias octo sexagenas grosorum in 6 grossos et similiter si idem cmetho ipso modo suspenderetur eandem summam pueris aut consanguineis suspensi et domino cuius cmetho erat, solvere debebunt pro quibus possunt cittari ad iudicium vicesgerentis et ibidem iudicari iuxta iuris formam et consuetudinem terre hoc excepto et specialiter expresso quando aliquis hunc cmethonem pro furticinio inculparet et res sibi subtractas alias lyczic apud eum prestiterit et vellet contra eum agere alias pholdrovacz talis similiter debet capi cum rebus subtractis alias sz lyczicm et puniri iuxta eius demeritum et consuetudinem iuris absque solucione suprascripta. Et istam consuetudinem antiquam dominus palatinus mandavit omnibus capitaneis in ducatu isto publicari et ad noticiam deduci per litteras suas. –

~~Mss. Sam. F. II. 185.~~ –

„Privilegium terrarum Regis Sigismundi" z 1529 r. i ustawy B. 465–469. — 8. Następuje w mss. k. 99–103. dalszy ciąg zwodu Goryńskiego od art. „Decretum regium de hereditandis feminis nobilium" do „publicatio sententiae" (B. 414–416). — 9. Mss. niema artykułu „De bonis regalibus limitandis" (B. 417), porównaj wyżej różnicę 3cią.

Zwód ten uchodził dotąd w literaturze (p. niżej) za zwód Prażmowskiego, błędnie, zdaniem naszem, a to dla tego, że, jak się przekonać można z tablicy porównawczej zwodów Prażmowskiego i Goryńskiego w cytowanej książce p. Dunina, str. 23–30, zawiera on wszystkie przepisy prawne znajdujące się w zwodzie Goryńskiego (oprócz ostatniego „de bonis regalibus limitandis"), oraz dwa dodatki nieobjęte tym zwodem. To, że przypisano do tego rękopisu nazwisko Prażmowskiego, pochodziło niewątpliwie stąd, że Goryński włożył w swój zbiór cały zwód Prażmowskiego, z jego nagłówkiem i wyliczeniem układaczy.

Tutaj z kartki na ark. 27a

Hist. Z Biblioteki Załuskich, gdzie między 1771 a 1779 nosił Nr. 186, przeszedł ten rękopis do CBP. w 1796 r.

Liter. Janozki, Musar. Sarmat. specim. nova, I, 86 Nr. XVI. — Janociana, II, 225. — Blumenstok, 325.

76. — Lat. F. II. 189. — Rękopis papierowy, 335 mm. na 220 mm., pisany różnemi rękami w XVI i XVII w. kk. 685; oprawny w białą, wytłoczaną skórę.

Zawiera konsultacye prawnego fakultetu w uniwersytecie frankfurckim nad Odrą, od 1584 r. Jest tu zatem przedewszystkiem całkowity zbiór pism spornych w sprawie między kró-

kiem Stefanem a księciem Juliusem Brunświcko-Luneburskim o dobra i majątek po śmierci Zofii Jagiellonki macochy Juliusza, żony Henryka Młodnego księcia na Braunschweig-Wolffenbüttel. Pisma te sporne, expozycye, repliki itd. rozsądzenia wreszcie fakultetu frankfurckiego zajmują więcej niż połowę tomu. Spór toczył się w Frankfurcie. Komisarzami króla byli Marcin Skrzetuski prawnik i sekretarz królewski (Źródła dziejowe IX, B. 10, 28, 35), Głogorski, Marcin Roszkowetz, ze współudziałem i pod przewodnictwem Wawrzyńca Goślickiego sekretarza królewskiego, ~~kanonika krakowskiego, później biskupa poznańskiego~~ (p. Źródła dziejowe IX. B. 117). Na k. 1. J. A. Załuski dopisał: „Laurentii Goslicki tum praepositi Cracoviensis (post Episcopi Posnaniensis) scripta pro parte Regis Stephani in causa cum duce Brunsvicensi occasione successionis post Sophiam... ducissam Brunsvicensem 1585. Consultationes in facultate iuridica universitatis Francofurdiae ad Oderam et alia miscellanea iuridica."

Hist. (Rękopis należał, według domysłu, do Wawrzyńca Goślickiego.) Z Biblioteką Załuskich w 1796 r. przeszedł do CBP.

Liter. Janocki, Specimen catal. Nr C. str. 39. — Id. Musar. Sarmat. specimina nova I, 102 N. LXXV. (W 1771 r. rękopis ten miał Nr 253). — Blumenstok, 352.

77. — Lat. F. II. 202. — Rękopis papierowy, znak wodny głowa wołu z wychodzącym powyżej ~~między~~ rogów ~~rogami~~ podwójnym krzyżem a od głowy w dół zakończonym kołem z trzema kroplami), 310 mm. na 210 mm., pisany czterema rękami w XV wieku, na 338 kk. we dwie kolumny przez cały kodeks. (~~w~~ Oprawie współczesnej, na okładki drewnianej i obciągniętej brunatną skórą ozdobioną suchymi wyciskami, są opatrzone ozdobnemi mosiężnemi okuciami.

59

Kodeks zawiera ustawy synodalne krakowskie, dochowała się i forma kanonicznej literatury.

a. k. 1–29. Zbiór statutów synodalnych krakowskich zebrany przez Zbigniewa Oleśnickiego i ogłoszony w 1436 r. Zaczyna się: „Incipiunt statuta sive constituciones sinodales Episcoporum Cracoviensium. Et primo Nankeri prologus." — α) k. 1–9[a] kol. I. ustawy synodalne Nankiera (wyd. Heyzmann, Star. pr. pol. pomn. IV, 3–31); rękopis w ogóle dobry, niektóre artykuły pełniejsze niż w wydaniu, np. „casus episcopales" (Heyzmann l.c. 28). — β) k. 9[b] kol. I — 13[b] kol. II. „Sequuntur constituciones domini Johannis Grotth episcopi Cracoviensis. Quoniam ut ait Beatus Augustinus... itd. (Heyzmann, l.c. 35–44) z pewnemi różnicami drobnemi (cf. Blumenstok, 239) jak w wydaniu aż do k. 12[b] kol. II t.j. do słów „per sedem apostolicam poterit liberari etc." na czem się kończy tekst wydany. W rękopisie następują jeszcze bezpośrednio dwie obszerne konstytucye, „De excommunicacione maiori et minori" oraz „De excommunicacione et interdicto triplici et suspensione et forma absolucionis" (początki zob. Blumenstok, 239). Dopis na końcu: „Edite et publicate sunt hec ...." itd. jak w rękopisie (Jag. syn. (nomenklatura Heyzmanna) Bibl. Jagiellońskiej 2658) ... quod has constituciones de curia domini episcopi ... recipiant ... subsequuntur ... ab eisdem senioribus." — γ) k. 13[b] kol. II — 14[b] kol. I. Bezpośrednio następują statuty Mokrskiego. „Secuntur constituciones domini fflorian Episcopi Cracoviensis ...." (Heyzmann l.c. 47–50), brak jednak statutu „Ut layci non prohibeant circa funera oblaciones", niema też zakończenia („Finis statutorum editorum ...) bo jak w kodeksie Jag. syn. kończy się „... representet peni-

L p. 64

~~tenciam recepturos."~~ — δ) k. 14b kol. I — 18 kol. I. następują bezpośrednio statuty Piotra Wysza, b.d. między 1392 a 1396, (wyd. Ulanowski, O pracach przygotowawczych do historyi prawa kanon. 1887, str. 31 — 41). „Sequntur constituciones domini Wysz episcopi Cracoviensis. Fons crevit in fluvium magnum ...." fin. „...observare firmiter teneantur". — ε) k. 18 kol. I — 20 kol. I. „Sequntur constituciones in alia synodo edite eiusdem Episcopi domini Petri Wysz...." (Heyzmann, l.c. 53-59). — ζ) k. 20 kol. I — 27b kol. I. „Secuntur constituciones domini Alberti ...." itd. (Heyzmann, l.c. 63-86); statuty Wojciecha Jastrzębca. — η) k. 27b kol. II — 29. „Incipiunt statuta domini Sbignei dei gracia Episcopi Cracoviensis," znacznie obszerniejsze od wydanych (Heyzmann, l.c. 89-92). — Następuje „cautela" o tych wszystkich statutach i taki dopis: „Expliciunt constituciones episcoporum Cracoviensium predecessorum per Reverendissimum in Christo patrem et dominum dominum Sbigneum dei gracia cardinalem tit. s. Prisce et episcopum Cracoviensem sinodaliter in ecclesia kathedrali confirmate ad perpetue tenendum. per manus Georgii filium(!) Nicolai p~~resbiterum~~ontyficis (? pellificis ?) ~~(?)~~ de Oppavia sub Anno domini MCCCCLXXI." — Por. o tym zbiorze uwagi Blumenstoka 239.

b. — k. 29b — 74b. Piotra Lombardi libri sententiarum.

c. — k. 75 — 157. Tractatus sacerdotalis de Sacramentis Mikołaja z Błonia, znanego kanonisty polskiego. Brak tytułu, zaczyna się odrazu od „Medice cura te ipsum..." pięknym inicjał M niebieską i czerwoną farbą wykonany. Dopis: „Explicit liber qui dicitur Sacramentalis editus per magistrum Nicolaum de Blonye doctorem decretorum Abbatem (? praepositum?) Czyrnensem nec non cano-

(por. Ulanowski, Mikołaj z Błonia, Rozpr. wydz. histor.-filoz. XXIII)

nicum perszoviensem (: Varszoviensem) etc. (comparatus per Stiborium de Nassyrowo Rectorem scolarum Czirnensium finitus die dominico infra octavas corporis Christi Anno domini millesimo CCCC quinquagesimo primo." Zaraz potem czerwoną farbą: „Hic liber comparatus per Martinum de Ląky manu sua cancellatus et capitulatus in Crakouia anno domini M° CCCC° LXX° emptus pro tribus florenis."

d. – k. 159–275. Dekretały Gregora IX. księg pięć. Brak tytułu. Kodeks ozdobnie pisany z licznymi inicyałami czerwoną i niebieską farbą. Dopis: „Explicivnt tituli omnium librorum decretalium per manus Stiborii de Nassyrow Mansionarii capelle sancte Marie virginis in ecclesia collegiata sancti Johannis Baptiste scripti et sunt finiti feria quarta in vigilia ascensionis domini Anno domini M° CCCC° quinquagesimo tercio etc." Dodane inną ręką i czerwoną farbą: „Capitulatus ac cancellatus anno septuagesimo Cracovie."

e. – k. 276–310^{b}. „Sequuntur fundamenta questionum sententiarum sancti Thome." Dzieło św. Tomasza z Akwinu, pisane w Kolonii (około 1250).

f. – k. 312–323. „Summula de summa Raymundi per Martinum de pratis. Brak tytułu. Zaczyna się: „Oritur lumen indeficiens"... Jedna z licznych summul rozpowszechnionego dzieła Rajmunda de Pennaforte. (Autorem jej jest niewątpliwie (najciekawsza, że) właściciel tego rękopisu ~~około~~ w 1470 r. (zob. wyżej) o zlatynizowanym nazwisku Marcin z Łąki (Martinus de pratis), posiadamy więc tutaj autograf tego dzieła.

g. – k. 323–338. Traktaty o sposobie odprawiania mszy, casus consciencie etc. zapewne przez Marcina z Łąki pisane.

29a Hist. Kodeks ten powstał z dwóch odrębnych całości pisanych różnymi czasami przez cztery ręce. Pierwsza całość, to części a i b pisane przez Jerzego z Opawy syna Mikołaja, w 1471 r. ~~Druga~~ pewno w Krakowie lub w dyecezyi krakowskiej. — Druga całość, części c, d, e, f, g, pisana jest przez trzy ręce, mianowicie części c i d pisał w 1451 i 1453 r. Ścibor z Naszyrowa, rektor szkoły w Czersku, następnie mansyonarz przy kolegiacie św. Jana tamże. Ktoś nieznany (ręka trzecia) ~~pisał~~ posiadał ten rękopis Ścibora i dopisał część e. W 1470 r., może w Krakowie, kupił ten rękopis za trzy floreny Marcin z Łąki. przyozdobił inicyałami, podznaczał czerwonym kolorem rozdziały i ustępy i dopisał dwie ostatnie części. On sam, czy kto inny, stał się właścicielem obu całości, po 1471 r., połączył w jedno, dając najpóźniej ~~..~~ powstałą część na początek i oprawił. Nieznany dzieje kodeksu w XVI i XVII w. W końcu XVIII wieku właścicielem jego jest Michał Sołtyk wielki referendarz koronny i dziekan krakowski (podpisał się ~~..~~ „M. Sołtyk S. R. R. D. C" na pierwszej stronie u dołu). Następnie rękopis przeszedł w posiadanie p. Puchalskiego, który go w 1819 r. darował bibliotece Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Z niej w 1833 r. przeszedł rękopis do CBP.

Liter. Blumenstok, 56, 130, 234, 239. — Dudik, 101.

78. — Lat. F. II. 208. — Rękopis papierowy, 333 mm. na 210 mm., pisany jedną ręką w XVII wieku, ozdobnie, na dobrym, grubym papierze, kk. 271, nieoprawny. Zawiera:

a. — k. 1-46. „Status Controversiae". Rozprawa o jurysdykcyi i prawno-kościelnem stanowisku opatów cysterskich. „Caput primum. Quod iuris et potestatis est concessum abbatibus Cisterciensibus in populum seu saeculares quo ad curam animarum ante Concilium Tridentinum ....". i t. d.

b. — k. 47-270. Kopiaryusz. „Privilegia Sacri Ordinis Cisterciensis."

Hist. Rękopis ten powstał w 1686 r. w Niemczech zapewne, bo za panowania Leopolda I,

na k. 271 są anagrammaty na to. W 1761 r. należał do Andrzeja Mrugaczewskiego dra. filozofii, profesora matematyki i filozofii w Uniwersytecie Krakowskim.

79. — Lat. F. II. 219. — Rękopis papierowy, 290 mm. na 202 mm., pisany trzema rękami w XV wieku na 363 kk., oprawny w zwykły półskórek. Zawiera

Mowy, traktaty, akta itd. odnoszące się do Soboru Bazylejskiego w 1433 roku, a mianowicie:

a. k. 1-81b. α) Tenor responsionum Magistri Johannis de Ragusio per Concilium Basiliense deputati factarum super articulo communionis utriusque speciei per Magistrum Johannem de Rokyczani nomine regni Boemie in eodem concilio Basiliensi in congregacionibus generalibus successive proposita et disputatis sequitur et est talis: Revmi. Revdique. patres, Illme. princeps.... post valde utilem et pernecessariam exhortacionem...." Na końcu: „Finitus iste articulus de communione utriusque speciei feria quarta divisionis Apostolorum que fuit XV Julii M°CCCC°XXXIII Basiliensis tempore concilii." — Dalej k. 81b-83b: β) „Septem regule ad hanbendum (!) verum sensum sacrarum scripturarum". Kończy się: „finis est posicionis et responsionis Magistri Johannis de Ragusio sacre theologie professoris Ordinis fratrum praedicatorum fratre (!) in sacro basiliensi concilio ad dicta magistri Johannis de rockyzano bohemi in articulo communionis sub utraque specie Anno domini M°CCCC° 33 etc."

29c

b. – k. 84–88. „Sermo per Magistrum Iheronimum de Praga alias Mniszek in Ecclesia Basiliensi Cathedrali coram concilio in octava pasche factus Anno Millesimo quadringentesimo tricesimo tercio." Incip. „Hec est victoria que vincit mundum fides vestra..."

~~c. – k. 89–147.~~ Inwencnie ten znakomitego towarzysza Husa, Hieronim z Pragi należał do zakonu Kamedułów, był spowiednikiem króla Władysława Jagiełły a w 1433 r. posłany był od Soboru do króla.

c. – k. 89–147. Mowa bez tytułu. Incip. „Audistis Revmi. patres, Illme. princeps, celeberrimi... ~~Venblesque~~ venerabilesque oratores famosi Regni Bohemie ... veram posicionem de communione divinissime eukaristie..." Expl.: „Et sic est finis per manus Ernesti de Saxonia".

d. – k. 147b – 149b. „Occisio domini Werneri episcopi plocensis." Incip. „Anno domini Millesimo CCXLVto dominus petrus dictus brevis ...." por. MPH. IV, 748–754. wydał W. Kętrzyński z innego rękopisu.

e. – k. 151 – 234b. Bez tytułu, odpowiedź na trzeci artykuł pisma Husytów. Incip. „patres et domini Revmi. doctores prudentissimi, incliti Bohemie oratores egregii ceterique confratres mei preclarissimi. in medio tam magnatorum tantique..." Na końcu: „Et sic est finis huius materie videlicet articuli scilicet tercii etc. laus deo.".

f. – k. 235–258. „Sequuntur responsiones contra quartum articulum Boemorum per Ulem. mgrum. Joannem de Palma auditorem etc. nomine Basiliensis concilii factas (!) M°CCCC°XXXIII°." Incip. „Deus in adiutorium meum intende ...."

g. – k. 258b – 266b. „Sequuntur responsiones eiusdem Magistri Johannis

contra replicationes factas per Boemos seu Magistrum Petrum Anglicum proponentem." Incip. „In nomine sancte et individue ... hisque pro imploracione divini auxilii..." Na końcu: „Finis istius responsionis super replicacione Boemorum completus est M°CCCC°XXXIII feria quinta ante festum Gloriosissimi episcopi et Martiris sancti Stanislai Cracoviensis Episcopi Basilee tempore concilii etc."

h.– k. 267–269. Dekret soboru „tricesime prime sessionis de collacione graciarum expectativarum ..."

i.– k. 269b–270b. „Pro informatione summaria interrogatoria contra Wiclephistas et hussistas et eorum errores." Incip. „Primo. qui est infamatus de fautoria vel percipitur favore Iohannis Wicleph et Iohannis huss heretici...."

k.– k. 271–305. „Hec sunt collecta et exscerpta ex summa Benedicti Abbatis Massilie super capitulo „firmiter credimus"... additis paucis aliis contra diversos errores impugnancium fidem catholicam ...." Incip. „Capitulum primum Una est fidelium universalis ecclesia ...." Na końcu: „Explicit tractatus excerptus ex libro fidei ...." Ob. pat w tytule. Por. rękopis Bibliot. Jagiell. 1674.

l.– k. 306–313. „Sequuntur responsiones ad obieccciones et picturas Iohannis hus per quas nititur reprehendere Ecclesiam propter bona temporalia." Incip. „Ex tractatuli prescripti materia tamquam ex quodam fundamento..." fin. „Scriptus in civitate Basiliensi tempore Concilii M°CCCC°XXXIII° etc. pontificatus domini Eugenii pape Quarti etc. pro Jo[hanne] cu-

stode Plocensi."

m.– k. 313. „Declaracio sedis apostolice super Wederkow." Bulla papieża Marcina V o tz. wyderkafach. „Regnum universalis ecclesie..." dat. Rome apud sanctos Apostolos VI Non. Julii pontificatus anno VIII. (1427 Jul. 2). Odpowiedź na prośbę wszystkich stanów dyecezyi Wrocławskiej w sprawie censuum annuorum.

n.– k. 314. „Bulla indulgenciarum Corporis Cristi" papieża Eugeniusza IV, z daty VII Kal. Junii (26 Maja) 1433. „Excellentissimi corporis et sanguinis."

o.– k. 315–338^b. Traktat Piotra kardynała Cameratensis „de ecclesiastica potestate." bez tytułu. Incip. „Cristi nomine invocato cui data est ipso teste omnis potestas in celo et in terra (Matth. ultimo) de ecclesiastica potestate ab eo derivata tractatum hunc brevem aggredior .... ego Petrus sancte Romane ecclesie Cardinalis Cameratensis vulgariter nuncupatus minimus sacre theologie professor..."

p.– k. 339–348^b. „Collacio facta per Revmum. dnum. Julianum cardinalem S. Angeli [Cesarini] legatum etc. circa recepcionem Boemorum in generali congregacione apud fratres predicatores feria sexta post octavas Epiphanie facta et pronunciata." Incip. „Locuturus pro publica christiani utilitate opus mihi arbitror...."

q.– k. 348^b–391^b. „Sermo sive Amonicio in Sinodis generalibus pronunciandum." Incip. „Fratres, presbiteri et sacerdotes domini ... Nos quidem quamvis indigni...."

r.– k. ~~3~~ 349^b–350^b. „Statutum secundum de regendis villis prestimo-

nalibus et opcione earum." Incip. „In nomine domini Amen. Jacobus Dei et apostolice sedis providencia episcopus necnon Derslaus prepositus, Andreas archidiaconus, Mathias scolasticus, Daczbogius cantor etc. prelati et canonici ecclesie plocensis in generali capitulo .... Quoniam ex merito officii debito cure pastoralis est .... Actum et datum sub Anno domini Millesimo quadringentesimo XIIII Indiccione septima die ultima mensis Septembris pontificatus Sanctissimi in Chro. patris et domini nostri dni. Johannis divina providencia pape XXIII anno quinto .... in ecclesia cathedrali plocensi." Por. uchwałę tę kapitularną Jakóba Kurdwanowskiego biskupa płockiego z rozdziałem „De redditibus ex villis prestimonialibus ..." w jego statutach synodalnych z 1423 r. wyd. Ulanowski, O pracach przygotowawczych, str. 80.

s.– k. 351–355. Mowa na Soborze o przeniesieniu go do Bolonii: Incip. „Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, nemini dantes ullam offensionem ...." ~~[illegible]~~

t.– k. 355[b]–363[b]. ~~[illegible]~~ Kazanie (czy mowa?) na Soborze. Incip. „Simile est regnum celorum homini regi qui voluit ... Quia secundum hilarium intelligencia dictorum ex causis est assumenda dicendi ...."

Rękopis ten powstał na Soborze Bazylejskim w 1433 r. należał zapewne do wspomnianego (pod l) Jana biskupa płockiego, który znajdował się na Soborze, jeden z nielicznych Polaków w pierwszej epoce tego zgromadzenia, przed przybyciem urzędowych adhezyj i poselstw od króla i biskupów polskich.

Wskutek tego nabiera też i wartości ten rękopis dla historyi soboru w ogóle. Bliższe badanie, którego my ~~przed~~ podjąć się nie mogli, wykaże, czy nie wzbogaca ten kodeks źródeł soborowych czemś nieznanem.

Hist. Z Biblioteki Porzyckiej Czackiego (na początku manuskryptu „Treść wyciągnął" X. Gołębiowski i dał kodeksowi napis „Akta w czasie Koncylium Bazylejskim (!) w 1433 roku") gdzie nosił Nr. 1286, przeszedł ten rękopis w 1818 r. pod tym samym Nrem. do biblioteki Puławskiej XX. Czartoryskich, a z niej w 1831 r. do CBP. Oprawiony w Porzyczu.

Liter. Blumenstok, 23, 243, 279, 281, 287, 354. — Dudik, 102.

80. — Lat. F. II. 239. — Rękopis papierowy, 320 mm. na 205 mm., pisany jedną ręką w XVI wieku, na 148 kk. oprawny w pergaminową kartę. Na okładce: „Regestrum Contributionis | 1580 | D. M. P. | przez Marcina z Pilzna | C. C. C." Rękopis cały zwilgotniały, rozpada się, gdzieniegdzie trudno już odczytać.

Rękopis ten zawiera spis dochodów idących ze wszystkich beneficyów duchownych dyecezyi krakowskiej na rzecz króla, w roku 1580, pod nazwą ~~podatku (kontrybu~~ „contributio" i „honorarium". Wypis ten zrobił Marcin z Pilzna, w 1581 r. rektor uniwersytetu, kanonik katedralny krakowski, i poprzedził charakterystycznym listem do króla Stefana, którego odpis na początku zamieścił:

Exemplum literarum ad Regiam Maiestatem scriptarum: Serenissime Rex, domine et domine Clementissime. Sollicitus quidem eram dili-

gentissime, ut quam primum voluntati Sermae. Maiestatis Vestrae, scripto ipsius mihi declaratae, satisfactum fuisset in colligendis contributione et honorario quam fieri posset celerrime et copiosissime. At celeritatem remorarunt processus, monitiones, excommunicationes, aggravationes, reaggravationes, superreaggravationes, quaque versus per totam dioecesim episcopatus Cracoviensis latissime patentem omnesque ipsius decanatus, debito modo, tempore et ordine, transmissae. Copiam vero uberiorem impediverunt plurima in hoc regestro retentorum, quod Sermae. Mti. Vrae. mittitur singillatim annotata. Ex quo apparebit quanta diminutio facta sit contributionis, propter licentiam et contemptum censurarum ecclesiasticarum, eorum maxime, qui etsi videntur esse catholici; laxam tamen habent conscientiam, in beneficiis non resident, propter occupationem paroeciarum per apostatas exleges, sua quaerentes et per fas atque nefas aliena occupantes, propter direptas decimas in toto vel in parte, propter denegatos census, interceptos fundos et proventus beneficiorum ecclesiasticorum, propter profanationem templorum in hac dioecesi circiter 164, propter desolationem altarium et desertationem praebendarum fere 120, propter non persolutionem contributionum per ministros haereticorum ex bonis ecclesiae violenter usurpatis, propter decimas per nobilitatem, plerumque impiam, ecclesiis ademptas et suis praediis damnabiliter appropriatas ..... Ad. Cracoviae 15 Januarii 1581. D. Martinus Pilsnensis Rector Universitatis."

Wypaz rozpoczyna się od taksacyi biskupstwa krakowskiego. Przy

każdem nazwisku beneficium podano nazwisko posiadacza i sumę, którą płaci. Wydanie tego wykazu, lub dokładna kopia uratowałaby go od zniszczenia.

Hist. Rękopis przeszedł do CBP. zapewne z Biblioteki Załuskich.

81. — Lat. Q. II. vel. 4. — Rękopis pergaminowy, 185 mm. na 132 mm., pisany jedną ręką w pierwszej połowie XV wieku, na 89 kk., oprawa z XVII wieku, pergamin gruby, wyciskany wzorki, z dziurami.

Zawiera summę statutów Kazimierza Wielkiego („Incipiunt summaria casus iuris terrestris Poloniealis...“), ustawodawstwo wiślickie Kazimierza Wielkiego, oraz statut Warcki, i początek rozporządzenia Bodzanty biskupa krakowskiego, o dziesięcinach z 1359 r. Rękopis ten znany w literaturze pod syglą SV. jest bardzo niedokładnie dotychczas zbadany.

Hist. Niewiadomo kiedy, gdzie i dla kogo ten kodeks był pisany. Na początku XVI w. w 1503 r. należał do Sobiestiana Rusinowskiego, w końcu XVI w. do rodziny Wieszczyckich hbu. Grzymała. Tytuł rękopisu taki: „Statuta regni Poloniae Nobili Joanni Wieszczyczki Notario castrensi Radomiensi per Nobilem Albertum Wiescziczki fatrum germanum donata et sumptu grossorum 18 reformata. Anno Domini 1600“. W 1810 r. darowany przez Xcia. Alexandra Sapiehę bibliotece Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W 1833 r. przeszedł do CBP.

Liter. Bandtkie, Jus Polon. str. (XX) (niedokładnie). — Helcel, Starod. prawa pol. pomniki, I, str. VII. — Hube, Ustawodawstwo Kazimierza Wielkiego, str. 37 (wzmianka). — Dudik, 103. — Blumenstok, 321.

82. — Lat. Q. II. 105. — Rękopis papierowy, 191 mm. na 155 mm., pisany jedną ręką w 1689 r. na 200 kk., oprawny w tekturę. – Zawiera drukowaną, w Niemczech wydaną książkę pt. „Introductio ad praxin forensem caute instituendam." s. a. l. 4°, przetkniętą białym papierem, na którym prawnik lub student nakreślił swoje uwagi i komentarze. Na końcu komentator napisał: „Finitum d. 10 Mai 1689." Załuski nazywa – autora czy komentatora? – Samuel Strykius.

Hist. Rękopis pochodzi niewątpliwie z Niemiec, w 1796 r. przeniesiony do CBP. z Biblioteką Załuskich.

83. — Lat. Q. II. 111. — Rękopis papierowy, 202 mm. na 164 mm., pisany jedną ręką w XVIII wieku, na 35 kk. nieoprawny.

Zawiera formularz aktów (sądowego) procesu. Zaczyna się od rozdziałów o „Contumacia,"–„Lucrum,–Astitio,–termini conciliatorii;–appellatio post cursam" itd.

Hist. J. A. Załuski zatytułował: „Formularium iuridicum." Z Biblioteką Załuskich przeniesiony rękopis w 1796 r. do CBP.

Liter. Blumenstok, 322.

84. — Lat. Q. II. 119. — Rękopis papierowy, 215 mm. na 153 mm., pisany kilkoma rękami w połowie XV wieku, na 109 kk. Oprawny w dębowe okładki. Rękopis nadpsuty u dołu od wilgoci.

Zawiera ustawy synodalne, traktaty teologiczne, polskie modlitwy itd. miscellanea religijne.

31c

a. – k. 1–10[b]. Św. Augustyna „Dyalogus de instruccione moralis [1] vite." Incip. „Quoniam nobis (?) dicit Seneca communiter vox est nature..." Dopis na końcu: „Explicit dyalogus Augustini de instruccione moralis et (!) vite."

b. – k. 10[b] kol. II – 13[b] kol. I. Modlitwy polskie: Salve Regina („Sdrova krolowno matthko mylosczyerdza" fin. „o szlothka panno marya amen") por. Maciejowski, Piśmiennictwo III, Dodatki str. 39, Nehring, Altpoln. Sprachdenkm. 173 sqq. – i „Chrystus Jesus bog czlovyek madroscz oczcza szvego..." por. Mone, Latein. Hymnen d. Mittelalters, I str. 106 Nr. 82.

c. – k. 14–20[b]. „Secuntur statuta episcopi poznaniensis et primo regestrum." Ustawy synodalne z 1420 r. (?) Andrzeja Łaskaya z Gosławic biskupa poznańskiego. por. wydanie w Starod. prawa pol. pomn. V, Supplem. I–XL. Na k. 14 nadpis ręką J. A. Załuskiego.

d. – k. 20[b]–28. „Secuntur statuta sinodalia lanciciensia et primo regestrum." I rozdział: „Item clerici non deferant vestes incisas, zottatas..." Statut ten, zapewne ~~Statut ten~~ (gnieźnieński) dyecezalny, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ac nie prowincyalny, nie jest znany. Ustęp „Casus episcopales" jest trochę analogiczny do podobnego rozdziału w statucie dyecezalnym ~~[illegible]~~ gnieźnieńskim z 1456 r. (Rocznik. Tow. Przyjaciół Nauk w Poznaniu t. IX, str. 64 sqq.), ale ~~[illegible]~~ ustawy te są zapewne wycieczkowe.

e. – k. 28–84[b]. „Incipiunt statuta provincialia Eclesie Gneznensis." Ustawy synodu prowincyi gnieźnieńskiej wieluńsko-kaliskie Mikołaja Trąby z 1420 r. Zob. wydanie w Starod. pr. pol. pomn. IV, 173 sqq. por. N.N. 44, 91.., ~~[illegible]~~ ...... Na końcu dopis: „Expliciunt statuta provincialia finita per manus J. de Z. feria tercia post

manus G. de Z. feria

dominicam que decantatur factus est dominus anno domini Millesimo CCCC l III. Non deportabis donec fertum dabis." (1453 Jun. 3).

f.– k. 85. „[D]ate elemosinam et omnia munda erunt vobis..." itd. z pasta św. Na k. 85b dopisek Załuskiego ręką „Hucusque statuta synorum (!) provincialia Ecclesiae Gneznensis".

g.– k. 86–108. Fragment, bez właściwego początku, poematu jakiegoś religijnego. Incip. „Solvuntur labia post factam in nocte quietem | poscitur auxilium iubilat et gloria trino ...." Tekst z komentarzem. J. A. Załuski dopisał: „descriptio Rubricarum officii divini" (?).

h.– k. 108 i 109. pobożne inwokacje, podpisy, i rozmaite dopisy bez wartości. Między niemi: „Johannes Rzyesznyczek sed bonus in cute ut hic ...." – „Jacobus prepositus et Symon C[anonicus] et Officialis Ecclesiae Colleg[iatae] Beatae] marie in Calis etc."

Hist. Z Biblioteki Załuskich rękopis przeszedł w 1796 r. do CBP.
Liter. Blumenstok, (228) 244, 280, 374.

[1] Załuski dał temu rękopisowi nadpis: „Statuta provinciae Polonae Gnesnensis et dialogus de institutione monialium" (!). Tak w katalogu.

85. – Lat. Q. II. 132. – Rękopis papierowy, 199 mm. na 151 mm., pisany jedną ręką w XVI wieku, kk. 158 i 6 zapełnionych z początku i końca; oprawny w ciemną wytłaczaną skórę.

Zawiera: wyjątki i streszczenia ze statutów (państwowych) i przywilejów w XV wieku danych, oraz formularz sądowy z XVI wieku.

a.– k. 1–43. wyjątki i streszczenia ze statutów i przywilejów, a mianowicie:

α) k. 1-22. „Statuta Kazimiri magni tercii, tam ea, quae in conventione regni generali piotrkovie Anno 1447 sancivit, ut habetur in statuto magno die 20 octobris incepta 1552." Jest to prawdopodobnie wyciąg ze „statutum magnum" tj. z Łaskiego Commune privilegium 1506. — β) k. 22. Streszczony przywilej koszycki 1374. — γ) k. 23 sqq. Ustawy krakowsko-wareckie Władysława Jagiełły z 1420 i 1423 r. — δ) k. 27. Streszczenie przywileju czerwieńskiego 1422 r. — ε) k. 27b. Streszczenie przywileju jedlnieńskiego 1430 r. — ζ) k. 29a. Ustawa o dziesięcinach Kazimierza Wielkiego i Jarosława Bogorji 1360 r. — η) k. 30b przywilej z 1359 r. (mss. 1369) o dziesięcinach, Kazimierza Wielkiego i biskupa krakowskiego Bodzanty. — ϑ) k. 33. „Bonifacius pp. confirmat Carolinam constitutionem pro ecclesiastica libertate." — ι) k. 34b. „Vladislaus Jagiello ... confirmat statutum Kazimiri Magni et penam decernit contra eos, qui ad bellum eundo damna inferunt in bonis spiritualium et monasteriorum et secularium" (cf. Bandtkie, Jus polon. 235). — κ) k. 35. Kazimierza Jagiellończyka edykt o opornych na karę exkomuniki. cf. Lewicki, 3409. — λ) k. 36. Streszczenie statutu Kazimierza Jagiellończyka 1474 Mart. 11 w Nowem mieście Korczynie. Cf. (Bandtkie, op. cit. 317.) Vol. leg. ed. petrop. I, 194 (Wojcicki, Statuta polskie str. 95) i Lewicki, 4210. — Podajemy tutaj, jako przykład sposobu, w którym te statuty streszczono:

„Kazimirus tercius Vladislai Jagellonis filius in opatowiecz sanxit statuta de raptoribus et invasoribus bonorum ecclesie que edidit in nova civitate. Datum in nova civitate Corczin feria sexta ante dominicam Oculi Anno 1474.

1] Inferens alicui spirituali damnum coram capitaneo, cui subest, est conveniendus et non secus quam pro articulo

castrensi, uno ex quatuor, per eum iudicandus.
2] Actori super damno illato incumbit probatio, alias reus iurabit se esse immunem a damno illato.
3] Capitaneo a loco longe distante potest actor reum, coram rege in terra cracoviensi agente, convenire sine districtus excepcione.
4] Spiritualibus inferioribus, non habentibus impensas in iure terrestri, conceditur facultas conveniendi suos damnificatores in iure spirituali, qui si convicti censuras ultra annum sustinuerint, in turrem coniicia[n]tur. — Finit Kazimirus tercius statutum contra raptores bonorum ~~Finit~~ ecclesie." ~~Przypuszczam~~ Cry, że streszczenie to (opiera się nie na jakimś nieznanym, analogicznym co do układu, tekście, a nie na edykcie Kazimierza do starostów, wydanym w Vol. Leg. I. 22.

Cf. Łaski?

— μ) k. 36b. Littera obligatoria Kazimierza Jagiellończyka, że nigdy nie zastawi ziemi sandomierskiej. 1478. streszczenie. — ν) k. 37 sq. Ustawy Kazimierza Jagiellończyka wydane w Nowem mieście Korczynie 1465 (?) cf. Bandtkie, Jus polon. 308. (Mss. podaje 1457 rok, może na podstawie tylko Łaskiego ?). — o) k. 38b. Streszczenie statutów piotrkowskich 1447 r. — π) k. 40 sqq. „Statuty" in nieschowa et oppoky". z 1454 r.

6. — k. 44–158 i sqq. 6 kart ulombowych. „Forma processus iudiciarii conservationum (?) terrestrium in hoc contenta de anno domini 1553. Die vero divi Michaelis scriptum." Podręcznik procedury sądowej i formuły aktów.

Hist. Z Biblioteki Załuskich w 1796 r. (Znaleźć (ręk.?)) do Ctr.
Liter. Blumenstok, 324.

86. — Lat. Q. II. 152. — Rękopis papierowy, 191 mm. na 163 mm., pisany jedną ręką w XVIII wieku, na 86 str. lb. oprawny w tekturę.

Zawiera: „Informatio de iuribus terrarum Prussiae et Civitatis Gedanensis adversus novam Telonii affectationem edita Gedani Anno 1637 Authore Henrico Freihero Suetico."

Hist. Rękopis pochodzi z biblioteki Jana Fryderyka Sapiehy kanclerza wielkiego litewskiego (przylepiony piękne „ex libris" jego księgozbioru); w 1810 r. Alexander ks. Sapieha ofiarował go bibliotece Towarzystwa Przyjaciół Nauk, skąd w 1833 r. przeszedł do CBP.

87. — Lat. Q. II. 180. — Rękopis papierowy, 215 mm. na 150 mm., pisany jedną ręką w XVI wieku, na 315 str. lb., nieoprawny. Zawiera:

a. — str. 1–157. „Statuta regni poloniae. De iudiciis et actionibus terrestribus, positione actorum et dignitariorum colloquiis." Rzecz pisana przed 1556 r.

b. — str. 158 – 294. „Statuta regni poloniae de capitanealibus et officiis castrensis iudiciis nec non de capitaneis eorumque officiis etc. 1556." Resztę rękopisu zajmuje indeks do obu dzieł. Systematyczny układ nieznanego autora, formuł zawiera mało, głównie przepisy prawne i ich exegeza.

Hist. Rękopis pochodzi z biblioteki zakonnej Kamedułów w Bieniszewie pod Kazimierzem Biskupim w powiecie Konińskim (Mss. „prope Casimiriam"). Jaką drogą przeszedł do CBP. niewiadomo, może w 1819 r. przy zabieraniu bibliotek klasztornych dostał się do Uniwersyteckiej Warszawskiej biblioteki, a z niej w 1833 do Petersburga.

88. — <u>Lat. Q. II. 188.</u> — Rękopis papierowy, 198 mm. na 157 mm., pisany jedną ręką w XVII wieku, kk. 84, oprawny w zwykłą skórę.

Zawiera: „Formae inscriptionum." Formularz sporządzania akt prawnych, do podręcznego użytku, przy inskrypcyach ~~w sądach~~ do ksiąg ziemskich i grodzkich. Brak końca. Na tylnej okładce podpisał się „Samuel Zelenski de Zelanka" właściciel i może autor rkpsu. Niesiecki (wyd. lipskie, t. X s. h. n.) wspomina Sam. Żeleńskiego, ożenionego z Ożarowską, „kapitana" królewskiego w 1697 r. Rękopis powstał za czasów króla Jana Kazimierza.

<u>Liter.</u> Blumenstok, 326. (podobno z biblioteki Załuskich).

89. — <u>Lat. Q. II. 219.</u> — Rękopis papierowy, 205 mm. na 165 mm., pisany jedną ręką w XVIII wieku, na 47 kk. Oprawny w siną tekturę.

Zawiera: „Collegium politicum inceptum d. 16 Augusti 1704." Są to notaty z wykładów uniwersyteckich (w Niemczech?) prawa publicznego. Bez wartości.

<u>Hist.</u> Z Biblioteki Załuskich.

90. — <u>Lat. Q. II. 274.</u> — Rękopis papierowy, 205 mm. na 160 mm., trzema rękami pisany w początku XVI wieku na 80 kk. w oprawie współczesnej; w tekturze brunatną skórą powleczonej. Na okładce przedniej kawałki naklejone z XV w. rękopisu (treści ~~filozoficznej~~ przyrodniczej („elementa habencia symbolum" itp.), na dolnej okładce kawałki komentowanych listów Cycerona („M. T. C. Therencie salt. Si vales bene est..." itd., drugi list „eidem. Quod nos in ~~Italia~~ italia salvos venisse gaudes..."). Zawiera:

a. — k. 1–45. Ustawy prawa Mazowieckiego i „Consuetudines terre Mazovie." (tych ostatnich jest 23 artykułów).

33a

b. k. 46. Dwie zapiski o inwencesach szlachetnych Feliksa Nietyxy syna Jana z 1548 Nov. 3. i Stanisława Nietyxy, syna Jana, z 1536 Mai 30.

c. k. 47–79. „Incipiuntur iura theutunicalia. distinctiones iuris liber primus. In nomine domini Amen. Cum deus moysi ius theutunicum statuit in monte Sinaij....” Wyciągi i streszczenia z ustaw Kazimierza Wielkiego i Zwierciadła saskiego.

<u>Hist.</u> ~~Na k. 1. zapiska~~ Rękopis powstał zapewne dla użytku podręcznego w domu Nietyxów (kbl. Mora) na Mazowszu (zob. Niesiecki, wyd. Lipska, VI, s. h. n.), wedle zapiski na k. 46. – Następnego właściciela oznacza zapiska na k. 1. „Ex libris Nicolai Marianij.” W XVIII w. należał do Biblioteki Załuskich, w 1796 r. przeszedł do CBP.

Cf. wydanie Balzera [partly illegible]

<u>Liter.</u> Obszernie i naukowo opisany przez R. Hubego w Dziejach, Dawne mazowieckie prawo, Warszawa 1880, str. 31–33. – Dudik 119 (z fałszywą sygnaturą). – Blumenstok, 300, 327. – ~~Balzer~~, w przył(?) po napisaniu szczegółowego sprawozdania wydał (z tego rękopisu) prof. Oswald Balzer Średniowieczne pomniki prawa Mazowieckiego. (Archiwum Komisji Prawniczej Akad. Umiej. t. V.), gdzie szczegółowo opisał kodex.

91. – <u>Lat. Q. II. 399.</u> – Rękopis papierowy, 212 mm. na 145 mm., pisany jedną ręką, w XV wieku na 18 kk. współczesnej, zbroszurowany w niebieską tekturę.

Zawiera: statuty synodalne krakowskie biskupa Wojciecha Jastrzębca z 1420 roku. Rękopis współczesny, w redakcji (najbardziej zbliżonej do kz. „~~kod.~~ Jag. syn.” (por. wyd. Heyzmanna, Starod. prawa pol. pomn. IV, 61 sqq.) Dopis na końcu: „Expliciunt constituciones Reverendi in Christo patris et domini domini Alberti Dei gracia Episcopi Cracoviensis sub anno domini Millesimo quadringentesimo vicesimo in sacrosancta sinodo Cracouie edite etc. per dominum Iohannem rectorem Ecclesi~~a~~ in

Wepres comparate". K. 17 i 18 białe. — Rękopis ten statutów Jastrzębca (por. inne NN. 44, 80 itd.) jest jednym z najlepszych; nosi wszystkie cechy odpisu współczesnego i powinien być zużytkowany przy nowem wydaniu statutów dyecezalnych krakowskich. Podaję datę właściwą 1420 r. a nie 1423 jak przyjmuje Heyzmann i za nim inni. Ksiądz Jan, pleban ze wsi Wieprz (w powiecie Zatorskim, Długosz, Lib. benef. I, 83; II, 232. Opp. omn. ed. Przezdzieckiego) odpisał sobie zapewne natychmiast te ustawy po odbytym synodzie, i to w tym samym 1420 roku; byłby inaczej z pewnością zanotował datę kiedy rękopis powstał.

Liter. (Blumenstok, 240. (pochodzi z Biblioteki Zatorskiej). Badecki, 123.

92. — **Lat. Q. II. 427.** — Rękopis papierowy, 105 mm. na 155 mm., pisany siedmioma rękami w XV i XVI wieku, na 96 kk., w okładce drewnianej, obciągniętej brunatną skórą. Oprawa z XVI w., na niej u góry napis: STATUTA. [Rękopis cały zwilgotniały.] ~~Rękopis~~ Zawiera statuty synodalne i ustawy kapitularne biskupów krakowskich, zapiski i uchwały kapitulne itp. z XV i XVI w.

a. — k. 1. „Bulla super archidiaconatu Cracoviensi Sixti papae [IV] b.d.

b. — k. 1b rozmaite notatki i zapiski bez większej wartości.

c. — k. 2–36. Zbiór ustaw kapitularnych biskupów krakowskich, od poprzedników Jana Grota począwszy. Wydane w Starod. prawa pol. pomn. IV, 117–156.

d. — k. 37–47. Statuta summaria Capituli ecclesiae cathedr. Cracoviensis. Wydane ibid. IV, 159–169.

e. — k. 47b–48b „Ordo recipiendi canonicum in ecclesiam" i „forma iuramenti." Także „forma iuramenti" biskupów i dodatkowe postano-

wrania kapituły.

f. – k. 49–55. „Privilegium papale confirmacionis statutorum capituli ecclesie Cracoviensis" 1403. por. Piekosiński, Cod. dipl. eccl. cath. Crac. II, N. 477.

g. – k. 55b–61. Postanowienia Jana Konarskiego biskupa krakowskiego względem kapituły.

h. – k. 62–67. Ustawy o domach kanoników, z ciekawemi notatkami gdzie kto mieszkał w 1523 r.

i. – k. 68–69. Spis i taksacya wsi prestymonialnych ~~z XVI w.~~ z 1429 r. (Późny odpis z XVI w.).

k. – k. 69b–70b. „Statutum Ioannis Konarski de domibus Canonicorum."

l. – k. 71. „Staciones in ecclesia Cracoviensi in quibus penitenciarii predicare debent."

m. – k. 71b–76. Statut Piotra Tomickiego o domach; zapiski i uchwały kapitulne z 1515, 1520; odpisy z Acta Actorum. k. 77–82. białe.

n. – k. 83–86. Indeks tego rękopisu.

o. – k. 87–96. „Registrum villarum prestimonialium Capituli Cracoviensis ecclesie maioris." Dokładne opisy każdej wsi (Bieżanow, Kaym, Wilczowsze, Raciborowice, Rzeżanowice, Witkowice, Rudawa, Wangelicze, Wansow, Pychowice, Borek, Zielonki, gardlica (Vola Zacharowska, Borkow) zapewne są to streszczone z Długosza Liber Beneficiorum (I, 151 sqq.) ~~do Przeżdzieckie~~ opisy tych wsi.

Hist. Z Biblioteki Załuskich rękopis przeszedł 1796 r. do CBP.

Liter. Audit 125. – Blumenstok, 241.

93. — Lat. Q. II. 436. — Rękopis papierowy, 217 mm. na 155 mm., dwiema rękami pisany w XV wieku, na 184 kk., oprawny w deski dębowe powleczone świńską skórą pozieleniałą. Na okładce: „Gloza Clementinarum collecta per dominum nicolaum Siculum abbatem Moniacensem." ręką XV wieku. Rękopis zawiera:

a.– k. 1–91. „De libro VI Decretalium domini pape Bonifacij VIII" Mikołaja de Tudeschis.[1] Na końcu dopis: „finite sunt hee decretales libri VI per Johannem Andreae de Ploczsko feria quinta post octavas Epiphanie domini Anno eiusdem Millesimo CCCC° quinquagesimo primo. pro paupere Nicolao Odolf minuto procuratore Consistorii Sandomiriensis."

b.– k. 91b–94. „Incipit ordo iudiciarius Magistri Tangredi Bononiensis." Początek: „Assiduis postulacionibus..." Jest to tylko początek tego dzieła słynnego kanonisty Tankreda z Bolonii w XIII w.

c.– k. 94b (inną ręką): „Sciendum est quod cessio quandoque fit in ultima voluntate, quandoque inter vivos ex pacto. Si in ultima voluntate subdistingwe...." krótka notatka, zapewne pana Adolfowego, właściciela tego rękopisu. Następne 4 karty wyrwane.

d.– k. 95–182b. „Incipiunt glose Clementinarum cum quibusdam aliis allegacionibus nota digne collecte per dominum Nicolaum Siculum Moniacensem Abbatem nunc vero Archiepiscopum panormitanum." Mikołaj de Tudeschis umarł 1453 r., glosa ta była ~~pisa~~ ~~na~~ więc tu przepisana między 1451 a 1453 r.

e.– k. 183. „Privilegium super conduccione decimarum." (z 1352 r.) Wydania wylicza Balzer, Corpus iuris polonici, Lwów 1891, Nr. 45.

f.– k. 184. Przywilej Władysława Jagiełły 1433 Jan. 31. o ~~...~~ exkommuni-

kowanych. Por. Lewicki, 1864 i Bandtkie Jus polon. 246, z nieznacznemi odmiankami. Przywilej nie jest transsumowany.

Na wewnętrznej str. wierzchniej okładki zapiska: „Anno domini 1464 Coronacio domini pauli pape secundi die XVI mensis septembris. Electio eiusdem prima die mensis antedicti." – Na tylnej k. okładkowej nlb. czytamy:

„Roma tributa dari sibi per quinquennia iussit
Es primus, Argentum post, hinc indixit et aurum
Sic tria lustra suo sunt assignata tributo." poniżej:
„Si per quindenos domini diviseris annos,
Tres simul adicies, indiccio sit tibi presens;
Si nihil excrescit, quindena indiccio currit.
Dum redit october, indiccio fit nova semper
Quatuor atque tribus hyc est prelata diebus."

Hist. Rękopis jest pisany dwiema rękami, pierwszą Jana Andrzejowego z Płocka dla Mikołaja Odolfa; drugą zapewne tegoż Mikołaja, który na wewnętrznej str. dolnej okładki wśród innych notek podpisał się: „Nicolaus Odolphus subscripsit 1460." Z 1486 r. znajdujemy na nlb. k. okładkowej taką zapiskę pisaną frakturą XV w.: „Illuminatus Mayster Johannes Adolphi procurator causarum consistorii Sandomiriensis hunc codicem monasterio Coprivnicensi anno domini M°CCCCLXXXVI legavit, pro quo deus exoretur." Z biblioteki Koprzywnickiej (w katalogu Lefebvre'a zapisany pod N° 86 f. 263) rękopis przeszedł do Biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej; a z niej w 1833 r. do CBP.

Liter. Blumenstok, 68, 111, 120, 251.

1 Gołębiowski (na włożonej kartce) za uczonym benedyktynem Lefebvre przypisuje ten komentarz Mikołajowi de Tudeschis; p. Blumenstok (N. 68) Janowi Andrzejowemu.

94. — Lat. O. vel. II. 5. — Rękopis pergaminowy, 170 mm. na 120 mm., jedną ręką XIV w. pisany na kk. 341, w oprawie z XVIII w.

Zawiera: Gregorii IX Decretalium libri IV.

Hist. Z Biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej Nr. 985.

95. — Lat. O. vel. II. 6. — Rękopis pergaminowy, 185 mm. na 120 mm., pisany jedną ręką XV w. na cienkim, włoskim pergaminie, z licznymi inicjałami, kk. 278; owinięty w niebieski papier.

Zawiera: Część drugą Dekretu, XXXVII Causae.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

Historyczne. — kapitalik ½ H.

---

96. — Lat. F. IV. 18. — Rękopis papierowy, 323 mm. na 200 mm., pisany trzema rękami XVII wieku, kk. 175, oprawny w skórę brunatną.

Zawiera: Miscellanea historyczne, zdania prawne, akta i traktaty polityczne; z końca XVI w. i początku XVII w.

a. — k. 1-40. Fragment dzieła (nieznanego?) Stanisława Karnkowskiego: „Ad Serenissimum principem et dominum dominum Stephanum Dei gratia Regem Poloniae ..... De Republica Regni Poloniae libri quinque. authore Revmo. Dno. Stanislao Carncovio Episcopo Wladislaviensi et Pomeraniae, Regni Polonici Senatore." Jest to odpis, niedbały, niewykończony czy skrócony, systematycznego jakiegoś układu historyi państwa i prawa polskiego. Rzecz miała się dzielić na pięć ksiąg: Primus liber

De iure regni Poloniae; — Secundus: De iure provinciarum regno Poloniae adhaerentium; — Tertius: De iure maiorum civitatum Prussicarum; — Quartus: De feudis; — Quintus: De pactis cum externis." W rękopisie, niestety, rzecz się przedstawia inaczej. Po obszernej przedmowie, w której Karnkowski wspomina dzieła Frycza, Przyłuskiego, Wolana, Orzechowskiego i Kromera („Scripsit et, ut credimus, iam in lucem edidit vir hac aetate doctissimus, Cromerus..." o jego Polonii, wydanej 1577, więc dzieło Karnkowskiego pisane w tymże roku lub 1576) — następuje księga I, odpisana w całości, bardzo interesująca; liczy 38 rozdziałów systematycznie ugrupowanych. Jest to zarys historyi konstytucyjnej polskiej. Dalej przyjdą jakieś oderwane ułomki: list czy przedmowa Karnkowskiego do króla Stefana („Cum de numero eorum episcoporum sim, ad quos coronandi...") oraz „Epistola" Karnkowskiego, przyszłego zapewne prymasa „ad Masovios de tuenda dignitate Archiepiscopi et primatu Regni." Poczem, na k. 37ᵇ zaczyna się księga II o prowincyach i ich prawach (cf. dziełko Karnkowskiego „De iure provinciali terrarum maiorumque civitatum Prussiae" Kraków 1574, Scharffenberg) o 11 rozdziałach. Na k. 39. streszcza się księga III „de maioribus civitatibus prussicis" (por. wyżej) tylko w 11 wierszach czyli na pół strony; księga IV „de feudis" liczy jedną tylko stronę 39ᵇ, a księga V „de pactis cum externis" również jedną stronę i 6 wierszy na następnej. Księgi I i II zasługują na bliższe rozpatrzenie a całość na zbadanie przez choćby dla nazwiska autora.

wartości literackiej wcale ta nie ma żadnej. Interesującą jest jednak wiadomość, że Karnkowski zamierzał na myśli napisanie dzieła tego rodzaju i tych rozmiarów, jak to widać z tytułów ksiąg. — kk. 41 i 42 białe.

b. — k. 43. Odpis oblaty z akt grodzkich warszawskich, protestacyi Karnkowskiego i biskupów polskich z 24 listopada 1582 w Warszawie w sprawie o dyssydenty.

c. — k. 45–60b „Confoederatio anno Dni 1594." pod tym tytułem „Confoederatio generalis Varsaviae inter dissidentes de religione Christiana" mieści się ciekawy dla historyi kościoła i sekt zbiór aktów itd. Odrębną całość stanowi między innemi „Script na xstalt decretow albo Constitutiy około sekty Arriańskiej Tritheistarum et Anabaptistarum przez Krola Jego Miłość we społek z pany Radą Coronną namowiony i spisany a potym die sexta iunii panom posłom ziemskim podany w Lublinie 1566 na sejmie...." i Odpowiedź albo zdanie panow posłów na podanie scriptu." — Na k. 53–55 znajduje się „Canticum S. Adalberti vulgo Boga rodzica cum declaratione singulorum per Matthaeum a Costen [1] Cracoviensis ecclesiae paenitentiarium..." (co 4 wiersze objaśnienia łacińskie).

d. — k. 63 „Summarium perceptorum et debitorum rationis publicae Thesauri Regni pro Comitiis a. 1609."

e. — k. 70. „Chalimachowe Rady krolowi Olbrichtowi dane ktorych teraźniejszych czasow ten krol naśladuie to iest Zygmunt III." Tekst o 35 „radach"; pamflet rokoszowy. (por. Wšetečka, Rady kalimachowe, Pamiętn. Stuł. Uniw. Jag. Kraków 1887.)

f. — k. 73–175. prusko-polskie akta, sprawa o kuratelę nad młodym

Albertem Fryderykiem księciem pruskim, akta komisyi kaslewskiej; gravamina szlachty, odpowiedzi stanów pruskich itd. 1568 – 1604 sqq.

Hist. Rękopis ten należał do kolegium Jezuitów w Poznaniu; następnie do Biblioteki Załuskich, z którą przeszedł do CBP.

1/2 O nim: Janociana, III, 42. O jego pracy nad pieśnią „Boga Rodzica" zob. Pilat, Pieśń Bogarodzica. pamiętnik Akad. Umiej.: wydz. filol. i filoz. hist. IV, 6 sq.

97. — Lat. F. IV. 19. — Rękopis papierowy, 310 mm. na 220 mm., pisany rozdmaitemi rękami w XV wieku, na 333 kk. oprawny w tekturę i zielony safian w końcu XVIII lub w początku bieżącego stulecia. Na grzbiecie: „Kronika Dirswy Kadłubka Bogufała i Anonyma Archidyak. Gniezn. Rękopism."

Na k. 1 pergaminowej, ręką Bielowskiego (?): „Rękopism Lubieński w nim trzy Rękopisma I Kronika Dzirswy z Annatami zupełnie przy niej będącemi a nie wykończonemi tu od str. 1 do 68. – II. Kronika Kadłubka z jej kommentatorem wielo dopiskami zwiększonym od str. 69 – 358. – III. Kronika Bogufała z jego kontynuatorem Baszkonem i kontynuacyą dalszą od 359 – 460. oraz Kronika Archidjakona Gnieźnieńskiego. obie bez początków. od 461 – końca."

Rękopis zawiera roczniki i kroniki polskie, a mianowicie:

a. – k. 1b. W górnej części strony: spis i tablica genealogiczna Piastów (Choschisko | Pyaschk | Zemivid | ... itd.); w dolnej części: spis ~~[illegible]~~ biskupów krakowskich (tz. „Katalog II. wydał Kętrzyński; MPH. III, 328 sq.). „Prochorius 969 ordinatur 16 annis vixit...." (oraz tz. „rocznikiem franciszkańskim krakowskim".)

b. – k. 2 – 26. tz. kronika Mierzwy wraz z jej „dopełnieniem". Incip. „Ortum sive originem polonice gentis ab inicio mundi ego qui

sum incognominatus talem in scripturis inveni ...." Koniec s.:
"... Qui mortuus est [Leszek Czarny] in die beati Jeronimi Anno ... [74] ...enum omnia mala orta sunt in ...ca polonorum. Cetera vide in an... olphus fuit..." itd. por. nast. – ǂ ...olski II. Benedyktynów lubińskich ... Bielowski; MPH. II, 820–824, III, 140–164. ...rzednio w rękopisie z („dopełnieniem") kroniki tz. Mierzwy. W jednym ciągu mianowicie po „Explicit – annalibus" (zob. wyżej), następuje: „DCCCXCIX Arnolphus fuit ultimus Imperator quantum ad posteritatem magni Karoli ...." itd. Por. Kętrzyński, O Roczniku Małopolskim, w RTPN. X, 201–242. zob. str. 226.

do 35b

ǂ Teksty tz. kroniki Mierzwy i tz. dopełnienia Mierzwy oraz tz. rocznik franciszkański krakowski wydał z tego kodeksu Bielowski; MPH. II, 163–190, 283–438 (passim) III, 46–52.

d. – k. 29b–34a. Genealogia królów polskich i domu Piastowskiego (w formie tablic). Wyd. pt. „Rodowód xiążąt polskich" Bielowski; MPH. III, 281–284.

e. – k. 35–244. Kronika Mistrza Wincentego z prologiem, ~~oraz~~ glosowana, z komentarzem „Legenti mihi illas illustris Cassiodori". Tekst kroniki pisany dużemi literami, glosy i komentarz drobnemi; i to na bardzo szerokim marginesie, oraz na mnóstwie ~~drobnych~~ małych karteczek powszywanych do kodeksu. Wyd. z tego rkpsu. Bielowski; MPH. II. 249–453. por. liter.

f. – k. 245–294b. Kronika wielkopolska (tz. Boguchwała) od rozdziału: „De secundo Meschkone. Mortuo itaque magno Boleslao ...." do końca. Wyd. Bielowski; MPH. II, 484–598. Rozdziały popomieszane.

g. – k. 295–329b. Następuje zbiór drobniejszych zapisek genealogicznych etc. książąt pomorskich tudzież Przemysława, Wacława, Władysława Łokietka Kazimierza Wielkiego, Ludwika i Jagiełły; dalej tz. „rocznik kujawski" (wyd. Bielowski MPH. III, 206–212) z nagłówkami rozdziałów. Incip. Anno Domini 1266 Illustris Bo–

leslaus Pudicus dux Cracoviensis et Sandomiriensis...." Następują rozdziały: De morte pudici Boleslai, De Boleslai Mazoviensis assumptione itd. — Potem następuje ~~od k. ...~~ kronika Jana z Czarnkowa (do końca) wyd. Bielowski, MPH. II, 619–756; oraz część tz. „Spominek ukoronowanych" por. Bielowski, MPH. III, 228 sqq.

h.— k. 329b–332. Wiersze łacińskie (dystychy): „Epicedion elegiacum penthametrum magistri Laurencii Corvini Novoforensis[1] editum in nobile funus Serenissimi Casimiri olim regis Polonie ..." itd.

Incip. „Regia Sarmatiae resecavit stamina gentis
Effera tartareo parca sepulta solo..."

i.— k. 333. dwie zapiski z 1226 i 1234 — o ile mi się zdaje — niewydane:

„Anno domini 1226 Conradus dux Mazowie primus vocavit cruciferos in subsidium sibi quorum primus fuit frater hermanus de Zalcza."

„Anno domini 1234 venerunt duces Conradus Mazowie, Lestko albus Cracovie, Henricus cum barba Wratislavie et Swantopelcus Pomeranie et fundaverunt castrum et civitatem Culmensem et post hec intraverunt Territorium Prussye quod Resin (?) dicitur et vastaverunt illud multos ex Prutenis occidendo. contra quos venit exercitus prutenorum et congressu facto victi sunt pruteni. Swantopelcus ut dux Pomeranie cum suo exercitu preclusit fugam prutenis, propter quod occisa fuerunt prutenorum quinque milia."

Rękopis ten — niewątpliwie jeden z najważniejszych dla średniowiecznej historyografii polskiej — zasługuje przedewszyst-

kiem na bliższe i lepsze zbadanie. Nasz opis, pobieżny, choć dotychczas najdokładniejszy, wystarczać nie może. Sądzimy, że zyska na tem niemało uporządkowanie naszych źródeł średniowiecznych, rozpoczęte przez (przerwaną częściowo) rozprawy T. Wojciechowskiego, O rocznikach polskich. (Pam. Akad. wydz. hist. IV).

~~Liter. Bielowski MS. 6–21. — Bielowski, Wstęp krytyczny~~

Hist. Nie jest mi wiadomo na czem oparł Bielowski twierdzenie, że rękopis ten pochodzi z biblioteki Benedyktynów w Lubiniu[2]; w literaturze naszej jest on zawsze nazywany lubińskim. Między 1815 r. a 1827 r. darował go Józef Kuropatnicki bibliotece Towarzystwa Przyjaciół Nauk, skąd w 1833 r. przeniesiony do CBP.

Liter. Bielowski, MS. 6–21. — Bielowski, Wstęp krytyczny, str. 30, 130, 172. — (Tenże, Wyniki badań najnowszych o Mistrzu Wincentym w „Na dziś" t. I, 256. Kraków 1872.) MPH. II, 160, 207, 462, 610, 816; III, 46, 139, 204, 280, 314. — Na Bielowskim opierają się wzmianki u Zeissberga, Wojciechowskiego i i.

[1] O nim zob. Janociana, I, 44–46; III, 37. Wiszniewski Hist. lit. III, 319 sqq. Zdaje się, że to jego najwcześniejszy wiersz i nieznany (?).

[2] Przypuszczam, że tylko na tem, iż „na str. 8 kodeksu... w Mierzwy kronice gdzie mowa o miastach przez Leszka III założonych [MPH. II, 179] nad słowami quae nunc Lublin dodaje spółczesny farbą czerwoną na górze Lubin" (Bielowski, MS. 15). Opis rękopisu wszędzie niedokładny i pełen sprzeczności u Bielowskiego. Opisywali mu go listownie Henryk Lubomirski i Jan Szlachtowski.

98. — Lat. F. IV. 20. — Rękopis papierowy, 320 mm. na 215 mm., czterema rękami XVI wieku pisany, klb. 135, oprawny w ciemnobrązową skórę z rysunkiem linijnym na niej; w środkowem polu, w środku hb. Róża (bez tarczy), nad nią litery ZK., K.I (nieco wyżej), M.; pod nią: S. W. R. poniżej: R. 1700. ~~[illegible]~~ Oprawa z XVIII wieku.

Zawiera: dyaryusze sejmów z 1555 r. i 1558 r. wydane przez Du-

Lubomirskich, w Krakowie 18~~??~~69 r. (~~Rozbiór~~ mowy i pisma sejmowe.) Opis szczegółowy:

a. k. 1–64ᵃ. Dyaryusz sejmu z 1555 roku. Z początku doklejono 3 białe karty, na trzeciej naklejona reszta dawnego (z XVI w.) tytułu: „Acta conuentus | generalis petrikouiensis Anno domini | Mileszimo. Quin|gentessimo Quinqua|gesimo quinto Dominica conductus Pasche". Następuje od góry k. 1. dyaryusz. Rękopis bardzo zniszczony, zwilgotniały, zewnętrzne brzegi kart pogniły i odpadły, dziś są podlepione twardym, białym papierem. Końców dolnych brak zupełnie w pierwszym zeszycie. Odrazu przy tem zaznaczamy, że cały rękopis jest złożony z zeszytów, ~~[illegible]~~ i cały rękopis robi wrażenie, jak gdyby powstał * w ten sposób, że pisarz ~~brał~~ spisywał mowy każdego posiedzenia bezpośrednio po niem, albo na niem, że je później miał uzupełniać, czego wszakże nie zawsze dokonał. Stąd pochodzi, że na końcu każdego prawie zeszytu znajdują się wolne miejsca, czy dlatego, że mowa jakaś nie została wpisana, czy też że pisarz na nowe posiedzenie nowy brał zeszyt. Bliższe zbadanie rękopisu wyjaśni niewątpliwie tę sprawę. Opisywać będę kodeks wedle zeszytów, a w [ ] podam str. odpowiednie wydania Lubomirskich. — Zeszyt I, k. 1–10ᵇ: tekst wydany od początku aż do słów „na thim seimie wezmą" [wyd. 1–14]. Tekst kończy się na ~~3~~ trzecim wierszu k. 10ᵇ u góry, pozostaje więc prawie cała strona biała; u dołu kustosz „Była". — Zesz. II, k. 11ᵃ–26ᵇ: zaczyna się: „Była tho wielka y długa namowa...". Stąd a ten tytuł, który ustępowi temu dał wydawca („Namowa Rad swieckich...") jest napisany na wewnętrznym marginesie z boku, wzdłuż we dwa wiersze. Już ten szczegół charakteryzuje związanie powstania rękopisu ze sprawami w nim opisywanemi. — Zesz. III, k.

27a – 38b, ~~należy w całości~~ łączy się ściśle z do zeszytem II, w którym od k. 22a wiersz 3ci („pothim thi articuli bely czcone..." [wyd. 35]) aż do końca zesz. IIIgo jest spis owych gravaminów szlachty [wyd. 35–56]. Zeszyt III kończy się trochę dalej jak w połowie strony, poczem wypisał na znak zakończenia, miejsce wolne i u dołu kustosz „Na tho.–" Do końca zesz. VI, na k. 60a u góry, dyaryusz pisany w ciągu, aż do „Zegnanie uczinili thim sposobem"; jest to ósmy wiersz na stronicy, reszta jej (dwie trzecie) i następna strona wolna. [wyd. 88]; poczem zaczyna się „Zegnanye Posselskie a rozeszczie seymu" w zeszycie VII od samej góry. Dyaryusz kończy się na k. 64a [wyd. 94] słowami: „Zatym od Króla J. M. odeśli i rozjechali się z niełaską królewską."

6.– Następne zeszyty VIII – XIV zawierają najrozmaitszej odrębne całości, pisma i mowy sejmowe. Czy one należą do dyaryusza 1555 r. czy do innych czasów – wykaże bliższe badanie. Sądząc z zewnętrznego ~~stanu~~ wrażenia, są to rzeczy luźne. Co do jednej, tj. co do mowy M. Siennickiego (?) z 1553 r. rzecz nie ulega wątpliwości, że tylko przez pomyłkę została zaliczona do mów na sejmie 1555 r. Każda mowa zaczyna się od góry karty, strony lub zeszytu, i w końcu każdego szkicu zostaje niezapełnione miejsce.

Zesz. VIII, k. 67 – 70b „De unione Lithwanie statuth nowi uczinyon..." [wyd. 95–100]. Oczywiście ułamek jakiegoś pisma politycznego („A tak nie prze to to piszę... itd."). k. 70b biała.

Zesz. IX, k. 71 – 74?. mowa: „Najjaśniejszy a Miłościwy Królu ..." itd. [wyd. 100 – 106]. Ostatnie półtorej str. białe. Por. Zabnewski, Powstanie i wzrost reformacyi, str. ....

Zesz. X, k. 75–78b. mowa: „Aż już od wiele sejmów...” itd. [wyd. 106–113]. Część k. 78a i 78b białe.

Zesz. XI, k. 79–82b. mowa: „Najjaśniejszy Miłościwy królu. Z wielką żałością ...” itd. [wyd. 113–117]; ostatnie dwie i pół str. białe.

Zesz. XII, k. 83–86b. zawiera jedną mowę całą (k. 83–85b „Miłościwi panowie. Onegdajszego dnia dziękowaliśmy...” itd. [wyd. 117–122], zdaje się, że ta mowa kończy się zupełnie na słowach „z władzej swej senatorskiej rzeczycie.” pozostaje u dołu str. 85b ustęp na 3 wiersze biały) – i początek drugiej, która się kończy w XIII tym zeszycie (k. 86a mowa: „Dziękowaliśmy też Waszym Miłościom, Miłościwi panowie ...” itd. i przechodzi dzierganiowa wierszami na zeszyt XIII). [wyd. 122–124].

Zesz. XIII, k. 87 i 88. zawiera: 1) (Koniec mowy poprzedniej i pół strony białe. – 2) k. 87b od góry, mowa: „Miłościwi panowie, Mamy za to ...” itd. [wyd. 124–126] i pół str. 88b białe.

Zesz. XIV, k. 89–96b. mowa z nagłówkiem: „Rzecz którąm miał przed posty [w] dzień św. Macieja.” [wyd. 126–138]. Nad tym nagłówkiem tą samą ręką: „1553.” Zdaje mi się, że mowa ta została już w 1553 r. napisana, i że jej pisarz (autor?) dodał później, by się nie pomylić, ową datę 1553 r. nikłą ręką ~~na górze~~ po nad mową; papier jak gdyby inny, twardszy i z innym znakiem wodnym (środkowe 3 arkusze). Ostatnie półtorej str. białe.

c. – k. 97a – 235b. Dyaryusz sejmu 1558 r. oraz dodatek „Obyczaj sądów” itd., co aż do samego końca zostało wydane [wyd. 139–324]. Rodzaj redakcyi jest ten sam, jak dyaryusza z 1555 r.; jest to brulion zrobiony może z luźnych uwag notowanych na prędce na

posiedzeniu sejmowem; znać rękę tę samą, która nie zawsze wygodnie pisała, litery są to większe, to mniejsze, pospieszniej lub z większem staraniem stawiane, ale ręka pozostaje jedna. Później był brulion ten uzupełniany przez kogoś innego, bo są do pewnych punktów obszerne dopisy, czego w wydaniu nie odróżniono. Celem tych uzupełnień pierwszy pisarz zostawiał dużo miejsca wolnego w środku i na końcu zeszytów. Późniejsza – a może tylko inna – ręka XVI w. sygnowała u góry te zeszyty od XV do XXXI, trzech jednak nie policzyła; jest ich tedy razem 19. Temu rachunkowi odpowiada u dołu sygnowanie zeszytów literami: A, B, C itd. do V. – Przy nowem wydaniu trzeba będzie dokładnie odróżnić późniejsze wtręty i dodatki, odróżnić wreszcie i pisarzy. K. 1 zeszytu A (XVgo) jest mocno zbrukana, kilka kart w końcu uszkodziła wilgoć.

Hist. Tylko ścisłe zbadanie treści dyaryuszów i to oparte na rękopiśmie a nie na wydaniu może nam oznaczyć osobę autora i zarazem właściciela. Przypuszczenie, że rękopis pisał i posiadał M. Sienicki, jedna z najznakomitszych osobistości parlamentaryzmu polskiego w połowie XVI wieku, nie jest pozbawione pewnej podstawy. W końcu XVII w. właścicielem rękopisu był Kazimierz Ignacy z Kurozwęk Męciński, starosta Wieluński i Radomski (poseł na sejmy 1683 i 1690 oraz deputat na trybunał koronny; Niesiecki VI, 360), tak bowiem czytam cyfry na okładce wymienione (zob. wyżej). Jaką drogą rękopis przeszedł do CBP. – nie umiem powiedzieć; może z Biblioteki Załuskich.

Liter. „Dzienniki sejmów koronnych za panowania Zygmunta Augusta 1555 i 1558 r. w Piotrkowie złożonych". wydanie braci Lubomirskich. Kraków 1869.

99. — <u>Lat. F. IV. 22.</u> — Rękopis papierowy, 319 mm. na 193 mm., jedną ręką pisany w końcu XVII lub w początku XVIII w., kk. 73, oprawny w tekturę.

Zawiera (nieznany mi bliżej) opis wyprawy moskiewskiej Władysława królewicza z 1617 i 1618 r. Tytuł: „Vladislai Poloniae et Sveciae principis in Moschovitam expeditionis liber primus" (k. 1–42) i „liber secundus" (k. 43–73). Początek księgi I. „Vladislai in Moschovitam expeditionem omnium aetatum memoriae dignam pari fide ac libertate posteritati traditurus, non alienum a rerum gestarum magnitudine existimarem Moschorum originem ac potentissimi orbis terrarum dominij statum recensere ..." Początek księgi II. „Antequam hyberna Vladislai describere aggrediar ...."

// cf. Fir. bib. 7602, 7604, 8343. Иконниковъ p. 1432.

Co do autora tego dzieła rozmaite były przypuszczenia: J. A. Załuski zapisał na k. 1. „Kobierzycki seu quispiam alius. Heidenstein." na okładce ktoś inny: „Autor ignotus" a u góry „Wassenberg." Porównanie ze znanemi dziełami autorów opisujących ów pochód Władysława pod Wjaźmę nie doprowadziło do żadnego wyniku. Rzecz zasługuje na bliższe zajęcie się nią, opis jest trzeźwy, mało panegiryczny, i nie bez literackiego zakroju.‡ (Dzieło wyszło w 1771 r. Nr. 164)

<u>Hist.</u> Z biblioteki Załuskich (w 1796 r. przeszło do CBP.

<u>Liter.</u> Janocki, Musar. Sarmat. pag. 107, Nr. XCVI.

100. — <u>Lat. F. IV. 27.</u> — Rękopis papierowy, 300 mm. na 210 mm., pisany trzema rękami w XVI wieku, na 129 kk., oprawny w czarną, miękką skórę. Zawiera:

‡ do 37a

W 1752 r. posiadał Załuski inny rękopis tegoż dzieła, zdaje się w ósemce; zob. Janozki, Specim. Catal. str. 129 Nr. CCCCXLVIII. Wspomina Janocki, że w archiwum Andrzeja Stanisława Załuskiego biskupa krakowskiego znajdował się rkps. „forma longe splendidiori exaratus" tegoż dzieła. Może niniejszy Nr. jest właśnie tym kodeksem od biskupa krakowskiego, od którego niejeden rękopis przeszedł do biblioteki brata, biskupa kijowskiego.

a.– k. 1–69. Odpisy rozmaitych dokumentów i aktów publicznych, odnoszących się do stosunków polsko-pruskich. Mowy, listy, prawa, instrukcye itd. Między innemi: „Culmische Handfeste" z 1251; dokument Henryka de Balga z 1249; przywileje króla Kazimierza Jagiellończyka; ustawy Zygmunta I z 1526; Zygmunta II Augusta; króla Stefana z 1577; mowy pruskich delegatów na sejmie 1563 i innych itd.

b.– k. 70–72. Odpowiedź Jana III króla szwedzkiego na poselstwo Dominika Alemanni, burmistrza koronnego, z 29 Maja 1582.

c.– k. 72b–129. Zbiór pism, mów i aktów, odnoszących się przeważnie do czasów bezkrólewia 1587 r. a mianowicie: α) k. 72b „Oratio tempore interregni ad regnicolas Poloniae, ne de gente sua aliquem eligant."– β) k. 83. list podkanclerza koronnego Wojciecha Baranowskiego do prymasa Stan. Karnkowskiego z dokładnym opisem ostatnich dni i śmierci króla Stefana, 15 Grudnia 1586.– γ) k. 86b list Jana III króla szwedzkiego do królowej Anny po śmierci króla Stefana.– δ) k. 89. „Oratio legati pontificii [Annibale de Capua] habita Warssouiae in electione novi regis 14 Augusti Anno 1587."– ε) k. 93b. Sacri Romani Imperii Electorum nomine oratio habita a Georgio Olando I. U. D. comitiis Warsoviensibus 15 Augusti 1587."– ζ) k. 102b. Wolffgangi Couaciocci cancellarii pro principe Transilvaniae habita oratio die 14 Augusti Anno [15]87."– η) k. 114. „Poseł piastów." broszura polska polityczna, zalecająca „Piasta" na tron.– ϑ) k. 126. list Zygmunta III do arcyksięcia Maxymiliana z Piotrkowa, 7 Nov.

1587. — 2) k. 129ᵇ. Urywek (bez końca) listu księcia Ostrogskiego do króla Zygmunta III.

Hist. Z Biblioteki Załuskich rkps. przeszedł 1796 r. do CBP.

101. — Lat. F. IV. 28. — Rękopis papierowy, 316 mm. na 191 mm., pisany jedną ręką w XVII wieku, k. 10 nlb i str. 622 lb. i k. 25 nlb., oprawny w czerwony safian z herbem Elbląga.

Zawiera historyę pruską Grzegorza Hessa.

Na knlb. 7. znajduje się tytuł dzieła: „Gregorii Hesii I[uris] C[onsulti] Rerum in Prussia gestarum libri V. Quorum contenta et distributio circa finem prooemii indicantur. Opus posthumum multo labore et diligentia ex variis veterum historicorum, recessuum, privilegiorum, archivorum, documentorum collectum Et pro informatione conservationeque veritatis historicae ab authore eiusdemque haeredibus posteritati consecratum. Revisum et notis ad marginem alteroque indice auctum absolutumque studio Thomae Hesii filii, Reipublicae Elbingensis proconsulis. Anno MDCXLIX".

Następuje na knlb. 8 i 9. dedykacya tego dzieła Izraelowi Hoppiuszowi burgrabiemu, prokonsulom i innym dygnitarzom Elbląskim, przez Tomasza Hessa, datowana „Mense Julio 1649." Potem na knlb. 10 „epigramma". — knlb. 1–6 białe.

str. 1–622. Tekst dzieła. Incip. „Prooemium. Iis, qui res in orbe gestas literis consignant...." Księga I incip. „Borussi sive Prussi antiquitus Memla Vistulaque fluviis....". Opowiadanie dochodzi do 1584 r.

Treść tych pięciu ksiąg na końcu przedmowy: I. Quomodo Prussia

per ordinem Theutonicum occupata excultaque sit. — II. Quid deinde cum vicinis Pomeranis, Polonis, Lithuanisque actum usque ad id tempus, quo potentia ordinis in Prussia summum quodammodo florem obtinuit. — III. Quomodo ea inclinari paulatimque convelli coeperit. — IV. Quomodo eversa tandem et eiectis e Prussia Cruciferis ipsa Poloniae Regno coniuncta sit. — V. Postremo qualis eius sub eo regno status conditioque fuerit usque ad Sigismundi III Sueci tempora. — Por. N. 102. —

cf. Toeppen

Liter. Dudik, 145.

102. — Lat. F. IV. 29. — Rękopis papierowy, 320 mm. na 196 mm., jedną ręką pisany w XVII wieku, na 456 str. lb.; oprawny w brązową złoconą skórę, z herbem (miasta) Elbląga.

Zawiera: „Rerum Prussicarum ab excessu Divi Stephani ad excessum Divi Sigismundi III Regum Poloniae libri V. Ex pluribus tam comitiorum regni quam conventuum terrarum Prussiae recessibus aliisque documentis, actis publicis et scriptis in unum volumen congesti et curiae cancellariaeque civitatis Elbingensis dedicati a Thoma Hesio eiusdem reipublicae proconsule Anno MDCLI." — Jest to oryginał dzieła Tomasza Hesza, na początku znajduje się dedykacya podpisana własnoręcznie przez autora. Dzieło zaczyna się: „Expositurus rerum post obitum Divi Stephani Poloniae regis in Prussia gestarum seriem, necessarium fore duxi...."

cf. Toeppen

103. — <u>Lat. F. IV. 30.</u> — Rękopis papierowy, folio, jedną ręką pisany XVIII wieku na I, II i 108 kk. współczesnie, włożony w okładkę pergaminową.

Zawiera odpisy 319 listów, mów, instrukcyj itp. aktów publicznych, częściowo niedatowanych, z lat 1625 – 1643. Brak początku pierwszego Nru, jest to instrukcya dana Maxymilianowi Przerębskiemu kasztelanowi sieradzkiemu do cesarza. Zaczyna się „... vero cum ipsamet sanguinis necessitudo ...” następuje „Instructio altera” itd. Na początku, na kk. I i II spis rzeczy pt. „Elenchus contentorum huius Thomi Miscellaneorum.”

<u>Hist.</u> Z Biblioteki Załuskich w 1796 r. przeniesi. do CBP.

<u>Liter.</u> Blumenstok, 359.

104. — <u>Lat. F. IV. 31.</u> — Rękopis papierowy, 275 mm. na 198 mm., oprawny w tekturę, obciągniętą ciemno brunatnym safianem. Na wierzchu okładki herb króla Stanisława Augusta w poczwórnym herbie państwa, na grzbiecie „Boguphali | Chronica | Polonorum”; na tylnej okładce: „Stanislaus Augustus | Rex Poloniarum | saeculorum posteritati | vindicat.” Napis zwykły na tych rękopisach Biblioteki Załuskich, które królewskim kosztem zostały oprawione. Rękopis jest pisany we dwie wąskie kolumny odgraniczone linijami wzdłuż i wszerz. Pismo jest jednej (a może dwóch rąk) ~~ręki~~, zwykły gotyk (pierwszej) połowy XV wieku ~~[illegible]~~, z początku, około 20 kart, ścisłe i drobniejsze, późniejsze staje się coraz to większe. Rękopis jest pisany nader ozdobnie. Tytuły rozdziałów całe minią wypisane, inicyały liczne czerwone, wśród których duże litery

mają czerwoną odznakę. Znak wodny papieru: głowa wołu, z dużymi rogami, między niemi pręt; ów na pręcie jest gwiazda czy trójkąt na podstawie z trzema punktami, niemogłem odróżnić. Papier mocny, do dziś dnia dobrze zachowany, w niewielu tylko miejscach są plamy od wilgoci lub papier przysnął od inkaustu. Rękopis liczy kart 136, z tych 134 dawnych, a 2 dodano przy oprawie; jest paginowany ręką Janockiego od 1–267. Przy oprawie uszkodzono nieco brzegi.

Na str. 1 2ulb. karty wprawionej, ręką J. D. Janockiego, w obramieniu z dwóch czarnych linij jeh: „Cronica Magna Lechitarum | et Polonorum. | Episcopus Poznaniensis Boguphalus a Regni | Poloniae initio usque ad annum MCCLIII | conscripsit. | A quo tempore custos eiusdem ecclesiae | Glodslaus Basco cognomine ad annum | MCCLXXI continuavit. | Prosecutus deinceps est Archidiaconus | Gneznensis anonymus ad annum Millesimum | CCC Nonagesimum. | Extremo demum Scriptor anonymus alius | eo ibidem tempore quo Archidiaconus | Gneznensis uixit. gesta Polonorum | uaria adiecit." — Na str. 1. u samej góry zapiska J. A. Załuskiego (w części obcięta przez introligatora): „Boguphali II Episc. Posnan....." i znów tąż ręką „Boguphali Episcopi....." — Poniżej ręką XVI wieku: „Chronica Joannis Brigar de Ossiek, vicarij | perpetui et altariste Altaris Tituli beatae mariae virginis visitacionis, Ecclesiae Cathedralis Cracoviensis | Quam mutuo accepit a magnifico | Andrea de Koscziełiecz." Następnie zaraz dodał Załuski: „Est nomen possessoris." W środku str. ręką XVII w. „Ex libris Christophori Masini." — Na ostatniej

karcie (błędnie 268, ~~ostatnio~~ [?] zamiast 269) napis Janockiego: „Chronicon hoc integrum, descriptum est in|ipso saeculi XIIII exitu. Nostra demum aetate a| Friderico Wilhelmo Sommersbergio Equi|te Silesio inter Silesiacarum rerum scriptores| tomo II, p. 18–155, partitum publicatum fuit. E|quo volumine Josephus Andreas Comes Zalu|scius Regni Poloniae tunc Referendarius Supremus ea denuo curavit typis excudenda: quae à| Bogophalo Episcopo Posnaniensi atque Ba|scone Ecclesiae eiusdem custode posterorum| memoriae sunt prodita. Dilapsis exinde an|nis XV Zaluscius ille Musis dedi|tissimus| patriisque monumentis exquirendis genitus| codicem hunc manu exaratum feliciter ob|tinuit. Qui ab exemplaribus editis pluri|mum differt sicque multo locupletior est." — Do zewnętrznego opisu należy pewne, że notki i znaki na marginesach dawano w każdym wieku. Współcześnie z napisaniem całości dodane były minią tytuliki niektórych rozdziałów, jak np. w historyi o Walgierzu (str. 36–38), oraz poprawki samego kopisty. Inna ręka XV wieku dawała często dopiski po jednym lub kilka wyrazów, w XVI i XVII wieku dopisano niewiele. Od Załuskiego pochodzą dopiski gęściejsze [?] nawet wśród wiersza i na marginesach. Ktoś w XIX w. (Szlachtowski czy Bielowski?) robił zasami znaki ołówkiem dla porównania z wydaniem Sommersberga.

Zaczyna się rękopis na str. 2 u góry (minią): „Incipit Cronica magna |lechitarum et polonorum". Te dwa wiersze są nadpisane ponad początkiem kolumny; (podobnie na końcu rękopisu, po „Explicit Cronica longa polonorum" były według wielkiego prawdopodobieństwa dalsze wyrazy, (może data, imię pisarza lub właściciela) podpisane

Item Anno quo supra

lectio puinchar. / Explicit
Cronica longa polonor

z karty nalepionej ten kawałek wycięty.

brzeg mss. karty podlepionej.

Explicit ... principium ...
Cronica longa Polonor(um)

[illegible]

... anno quo supra

5

Vandali

Et quia multe naciones slauorum
ad ipsos confluxerant. Vnde nunc non
boemi . . . Vandali fuit appellati

. . . cepi primo . . . vnde
reges lechitarum prefuerunt vlkanus
Tempore . . . regio . . .

Dzięg . . .

ze strony 122.

obijt
. . . ex . . . dux . . .
. . . kampus . . .
cui . . . fuerat

. . . c. . . . wislicia . . .
. . . quinto . . . februarij

De morte Regis kazimiri

Igitur anno domini . . .

brzeg ms. obcięty przy oprawie.

Podobizny z rękopisu Bibl. ces. publ. Petersb. Лат. F. IV. 31.
inkaust koloru brunatnego.

Podobizny z rękopisu Bibl. ces. publ. Petersb. Nam. F. IV. 31.

pod kolumną; dziś jednak, i zapewne za czasów Janockiego, jest kawałek ten dolny ostatniej karty wycięty). — Po owym nadpisie następuje (inkaustem): „In nomine domini. Amen. Quamvis historiographi lechitarum qui nunc poloni a polo....." itd. tekst kroniki wielkopolskiej (tzn. „Bogufała") wyd. MPH. II, 467 sqq. Nie wszystkie jednak różnice kodeksu są w wydaniu uwidocznione, opuszczono niektóre, inne przekręcono. por. np. str. 22 i MPH. II, 496; str. 31 i MPH. II, 506; str. 73 i MPH. II, 550 itd. itd. — Kronika wielkopolska sięga jednym ciągiem aż do str. 121 „...victa malicia in bonitate posuit sibi praebere auxilium." — Bezpośrednio następującym wierszem, bez żadnego odstępu lub nagłówka, następują zapiski: „Item anno M°CCLXXII dominus Boleslaus Strenuus et potens in milicia etc. ut infra patet. — Anno domini DCCCCLXV dambrowka venit ad ducem Meschkonem. — DCCCCLXVI Mesko baptizatur. et fides katholica in polonia incipitur." — itd. zapiski rocznika „krótkiego" (MPH. II, 793 sqq.): lecz zapiska z r. 991 jest przed zapiską z 990; przy zapiskach z lat 1025 i 1030 była jakaś poprawka, po wyskrobaniu i wygładzeniu kopista napisał „obijt" i dodał jakiś znaczek; przy 1060 „moritur" poprawione na „obijt;" ~~it~~ zapiska z 1086 jest między zapiskami z 1088 itd. jak w wydaniu — wreszcie: „M°CXXX Wislicia cede destruitur quinto (quarto?) Idus februarij." — Następuje zaraz wiersz ~~(?)~~ (minią) „De morte Regis kazimiri" i tekst „Igitur anno domini M°CCCLXX Mensis Septembris die VIII qui fuit dies Nativitatis Marie ...." rozpoczynający kronikę Jana z Czarnkowa. Rękopis zawiera często mylki w nagłówkach rozdziałów i tekście, te są niekiedy poprawiane przez kopistę na marginesie. W stosunku

do wydania jest to samo, cośmy powyżej zauważyli; odnośniki niezupełnie podane; lekst niejednokrotnie odmienny; braki; w manuskrypcie będące, w wydaniu niezaznaczone itd. Kronika Czarnkowskiego kończy się na str. 242 kol. I, w. 8: „sed prohibere ipsum valente."

Następujące str. 242 — 267 zawierają pomieszane z sobą i pozrzucane jak disiecta membra ustępy: kroniki Czarnkowskiego, (oraz tak zwanych) rocznika kujawskiego, rocznika wielkopolskiego, spomiunek mieszanych, gnieźnieńskich, włocławskich i kalendarza włocławskiego (władysławskiego, jak go zwie Bielowski), (spomiunek) o Cystersach. W następującem zestawieniu liczba pierwsza arabska oznacza stronę rękopisu, następna rzymska kolumnę na stronie, trzecia arabska wiersz w kolumnie; liczba ułamkowa, np. 266, I, 11/27, oznacza w podanej kolumnie wiersze od 11 do 27. Co do oznaczeń odpowiednich miejsc w MPH. II lub III używam tegoż sposobu.

a) str. 242, I, 9 — 245, II, 14. (De Boleslao filio Lestconis et de aliis ducibus Polonie. Anno igitur domini CCIX Boleslaus filius Lestconis — suffraganeos coronaverunt): Rocznik kujawski. MPH. III. 206, I, 7 — 211, I, 10. (bez wiersza jednak na str. 210, II, 10/18).

b) str. 245, II, 15 — 249, II, 10. (Regno itaque dyademate — sibi reserviendo): Kronika Jana z Czarnkowa. MPH. II, 623 — 631, II, 5.

c) str. 249, II, 11/32 (De regis Kazimiri predicti morte. Hic igitur magnificus rex — ut pie creditur migravit ad dominum): Rocznik kujawski. MPH. III, 211, I, 11/24.

d) str. 249, II, 33 — 250, I, 3. Kronika Jana z Czarnkowa. MPH. II, 631, II, 6/11.

e) str. 250, I, 4 sqq. (Anno domini — tributis): Rocznik kujawski MPH. III, 212, I, 14 — II, 14.

f) str. 250, I, z dołu — 251, II, fin. (de morte Wladislai...) Kronika Jana z Czarnkowa. MPH. II, 619–622.

g) str. 252, I od góry — 253, I, rozdz. 2. (... — quinque villas ecclesie Gneznensis): Spominki mieszane. MPH. III, 229, II, 21 – 231, II, 9.

h) str. 253, I, rozdz. 3. (de Lestkone): Rocznik kujawski. MPH. III, 206, I, 1/5.

i) str. 253, II — 256, I, 3: Spominki o Ciołkach. MPH. III, 267–270.

k) str. 256, I, 4 — 259, I, 7 z dołu: Kalendarz Władysławski i Spominki Władysławskie. MPH. II, 941–945. [bez zapiski z wierszykiem (MPH. II, 943, II, 7/9) i dużo odmianek niewypisanych w wydaniu].

l) str. 259, I, 6 z dołu — 260, I, 12: Spominki gnieźnieńskie (grupa pierwsza i druga z pewnemi drobnemi różnicami). MPH. III, 42–43.

m) — z) ~~na~~ na str. 260–267 zawiera Rocznik wielkopolski, w układzie tak zupełnie odmiennym od wydanego, że muszę wyszczególnić osobne zapiski w porównaniu do wydania. A mianowicie: m) str. 260, I, 13 — 260, II, 25 (episcopi ut supra) wyd. MPH. III, 13, II, 10 — 14, II, 2. — n) str. 260, II, 26 — 261, I, 4. wyd. MPH. III, 16, I, 9/23. — o) str. 261, I, 5/27 wyd. MPH. III, 17, I, 3/14 oraz 18, I, 10/15. — (p) str. 261, I, 28/31 wyd. MPH. III, 17, I, 15/17. — q) str. 261, I, 32 — II, 24 (de eleccione episcopi poznaniensis) odmiennej zupełnie redakcji zapiska, jest to skrócenie całego opowiadania w MPH. III, 20–21, I, 21. — r) str. 261, II, 25 — 263, I, 26 wyd. MPH. III, 26, II, 7 — 27, II fin. — s) str. 263, I, 27 — 263, II, 4 (de empcione ville) wyd. MPH. III, 31, II, 15 — 32, I, 2. — t) str. 263, II, 5/27 (Item — decessit) wyd. MPH. III, 35, II, 8/25. — u) str. 263, II, 28 — 264, I, 8 wyd. MPH. III, 40, I, 1/8. — v) str. 264, I, 9 — 266, I, 10 wyd. MPH. III, 38, I, 5 — 39, II, fin. — x) str. 266, I, 11/27 (Item — et pauli) wyd. MPH. III, 40, II, 1/12. — y) str. 266, I, 28 — 267, II, 24 (Item anno domini cum idem rex — duobus annis) wyd. MPH. III, 40, II, 13 — 42, II, 2. —

z) str. 267, II, 25/36 wyd. MPH. III, 10, I, 1/9. I na tych słowach kończy się kodeks: „... ad quos de iure electio pertinebat. Explicit Cronica longa polonorum." Przypuszczamy, jak zaznaczyliśmy, że następował jeszcze dopis, który wycięto.

Streszczamy zatem zawartość rękopisu:

a.– str. 2–121. Kronika wielkopolska.

b.– str. 121–122. Rocznik krótki.

c.– str. 122–242, 245–249, 249–250, 250–251. Kronika Jana z Czarnkowa. porządek układu powinien być (por. zestawienie powyżej) taki: f + b + d + str. 122–242.

d.– str. 242–245, 249, 250, 253. Rocznik kujawski (a + c + e + h).

e.– str. 252–253. Spominki mieszane (g).

f.– str. 253–256. Spominki o Ciołkach (i).

g.– str. 256–259. Kalendarz władysławski i Spominki władysławskie. (k).

h.– str. 259–260. Spominki gnieźnieńskie. (l).

i.– str. 260–267. Rocznik wielkopolski (m – z).

Rękopis ten, zwany przez Brzozowskiego „Stanisława Augusta", jest niewątpliwie pierwszorzędnego znaczenia dla naszej historyografii. Znaczenie to stanie się zupełnie wyjątkowem, gdy przypuszczenie jednego z najznakomitszych naszych historyków, p. Wojciechowskiego, zostanie stwierdzonem, że rękopis Stanisława Augusta zawiera cały materyał historyograficznych źródeł Jana z Czarnkowa.

Hist. początkowe dzieje kodeksu niestety nie są znane; niewiemy przez kogo, gdzie i kiedy został on napisany. Na początku

XVI w. należał do Andrzeja Kościeleckiego, kasztelana wojnickiego i podskarbiego wielkiego koronnego (na dawnej oprawie był napis i rok 1514); drogą zamiany przeszedł do rąk Jana Krigar z Osieka wikarego katedralnego w Krakowie. W połowie XVII w. był własnością Krzysztofa Masini sekretarza króla Władysława IV. W 1767 r. przeszedł (niewiadomo skąd) do rąk J. A. Załuskiego; nosił w jego bibliotece Nr. 203. (przed 1779 został kosztem króla Stanisława Augusta na nowo oprawiony.) W 1796 r. (z Biblioteki Załuskich) przeszedł do CBP.

<u>Liter.</u> Janociana, II, NN. IX, XIII, LIX, LXXI. — Bielowski MS. 22–26. — Bielowski; Wstęp krytyczny, 169. — MPH. II, 460, 608.

[1] Janocki ~~i Bielowski~~ podają ~~da~~ koniec w. XIV jako czas napisania kodeksu (może opiera się na jakiejś zapisce na dawnej okładce, albo dopisanej na wyciętym dziś końcu rękopisu); Bielowski we Wstępie kryt. idzie za Janockim; w MPH. II, 608, po pobycie w Petersburgu, mówi że ~~[illegible]~~ kodeks powstał w końcu XIV albo w początku XV wieku. — Bielowski odróżnia ~~[illegible]~~ dwie ręce; co do tego nie mogę się stanowczo oświadczyć. Nieraz bywają kodeksy pisane starannie i ściśle na początku a coraz to rzadziej, bujniej i niedbalej ku końcowi — i to jedną ręką. Nie spostrzegłem zasadniczych różnic (w pisaniu) na początku i końcu kodeksu.

105. — <u>Lat. F. IV. 33.</u> — Rękopis papierowy, 310 mm. na 200 mm., pisany jedną ręką z końca XVI wieku, k. liczbowanych 645 (jest jednak tylko 544), foliowanie współczesne. Oprawny w miękką, brunatną skórę, na okładce sucho wybite (niestarannie) „Acta Interregni post | Sigismundi Augusti | Regis mortem Ad | Henrici usque | coronationem." poniżej wytarty ~~[illegible]~~ herb, zdaje się Janina. Załuski na k. 1. u góry przepisał tytuł z okładki.

Zawiera wielki zbiór aktów publicznych, instrukcyj, mów itp. z lat 1572–1573. listy, pisma, sprawozdania, akty ~~[illegible]~~ sejmowe itd. w wielkiej części znane. Zaczyna się od: k. 1–14b. Testamentu króla Zygmunta Augusta, data z Warszawy 1571 Maja 6. w formie autentycznej. — Następuje ciekawy, choć nie nadto dokładny „[illegible] królewny Jej Miłości dany

Xiędzu Fogelwedrowi z regestrow y ~~od~~ inwentarzow rzeczi nieboszczika krolia." Są tytuły rozdziałów i porządek owych regestrów i inwentarzów, ale niema liczb. — Wśród mnóstwa aktów przepisanych w tym rękopisie, których nie wyszczególniam, ponieważ są przeważnie znane i napotykają się po innych zbiorach, zaznaczyłem: k. 455–462. druk, zob. Wierzbowski; Bibliogr. polon. II, 1488. Przepyszna winieta przedstawia poczwórny herb państwa trzymany przez dwa gryfy nakryty piątą tarczą, której białe pole przedzielone białą belką, na niej trzypromienna korona otwarta. Czy to herb państwowy z czasów bezkrólewia? — k. 627–630. „Modus iudicii publici in coronationis comiciis a nunciis terrarum sancitus." — k. 630b–632. bardzo ciekawa „Reformatio cancellariae facta in comiciis coronacionis per Regiam Maiestatem et Senatores Regni."

<u>Hist.</u> Zbiór ten powstał współcześnie lub mało co później po pierwszem bezkrólewiu i zapewne w domu ~~jakiegoś~~ osobistości wybitną grającej rolę w owym czasie. W 1771 r. w Bibliotece Załuskich miał Nr. 364. Z niej przeszedł w 1796 r. do CBP.

<u>Liter.</u> Janozki; Musar. Sarmat. pag. 101 Nr. LXXI. — Blumenstok, 360.

106. — <u>Lat. F. IV. 36.</u> — Rękopis papierowy, 310 mm. na 195 mm., pisany jedną ręką w XVII wieku na 830 str. lb. (~~E~~ str. 55 podwójnie); oprawny w żółty marokin, z herbem króla Stanisława Augusta i znanym napisem na tylnej okładce (zob. N. 104).

Zawiera: „Interregni | Poloniae | Libri VIII | A | Suentoslao Orzelsky | Radeoniensi capitaneo | editi | Anno Salutis | M. D. LXXVI | Sub initium imperii Divi Ste|phani I Poloniae Regis Magni | Lithuaniae Ducis Russiae Prussiae Mazoviae Pomeraniae Samogitiae Kiioviae

Volhyniae Podlaschiae Livoniaeque etc. etc. Domini | Necnon Transsylvaniae principis." — Incip. „Quantopere totus paene terrarum orbis fluctuet..." Inny rękopis Orzelskiego w CBP. jest Lat. F. IV. 94.

Hist. Janocki na kilku miejscach[1] (zob. Liter.) nazywa ten kodeks autografem, co jest zupełnie błędnem. Jest to jeden z licznych odpisów dzieła Orzelskiego, znajdujących się po naszych bibliotekach. W XVIII w. był własnością Wacława Rzewuskiego wojewody podolskiego (następnie hetmana wielkiego kor. i kasztelana krakowskiego). W 1736 lub 1737 r. darował go Rzewuski Załuskiemu. W Bibliotece Załuskich miał Nr. 251. Po ~~...~~ 1779 r. kazał go król na swój koszt oprawić (W 1781 był pożyczony Naruszewiczowi). — W 1796 r. przeszedł do CBP.

9Z/Z. Liter. Janozki, Specimen catal. Nr. XCVIII. — Id. Musar. Sarmat. pag. 101 Nr. LXXIII. — Janociana I, 202. Nr. LXXVII i Janoc. III, pag. XLI. — Sparowicz, Dzieje pisarzy krajowi II–V. — ~~Id. Dzieła~~ i Pisma t. I, 39. — Dudik, 147.

[1] Oprócz w Specim. Catal., gdzie stosunkowo najmniej tytułem autografu rękopisy obdarzał.

107. — Lat. F. IV. 42. — Rękopis papierowy, 315 mm. na 195 mm., pisany jedną ręką, w XVIII wieku na 396 kk. Oprawny w tekturę i skórkę, sbory.

Zawiera: „Bibliotheca historica Rhedigero-Sebastianae Bibliothecae". J. A. Załuski tu dopisał „Vratislaviae" a u góry „Cathalogus rationalis". Jest to t. j. rozumowany, w stylu XVIII w., katalog rękopisów (historycznych i druków) bibl. Rhedigerowskiej, dzisiaj Miejskiej, we Wrocławiu.

108. — Lat. F. IV. 46. — Rękopis papierowy, 327 mm. na 205 mm., jedną ręką XVIII w. pisany, kart 58, oprawny w niebieską tekturę.

Zawiera: Walentyna v. Eickstet łacińskie pisma historyczne do dziejów Pomorza, a mianowicie:

a. – k. 1-43. „Epitome Annalium Pomeraniae conscripta per Valentinum ab Eickstet Cancellarium quondam ducum Pomeraniae Wolgastanae ditionis, anno a partu virgineo MDLIII." tytuł ten na k. 1 nlb.; zaczyna się „Multi persuasum habent Henetos qui Antenore duce ex Asia egressi in Illyrico...." Rzecz jest między kroniką a rocznikiem. Gdzieniegdzie krótkie rocznikarskie zapiski, gdzieindziej szersze opowiadanie faktów i przyczyn.

b. – k. 44. „Catalogus episcoporum Caminensium usque ad Martinum huius nominis secundum...." Dat niema, tylko imiona i nazwiska.

c. – k. 44b – 45b. „Descriptio Pomeraniae". Zaczyna się: „Absoluto libello quo maximas quasque res gestas...." Tegoż autora.

d. – k. 46 – 58b. „Vita Philippi I ducis Pomeraniae". pióra tegoż autora. Zaczyna się: „Cum ante decennium epitome annalium Pomeraniae...." Na końcu łacińskie epitafium Filipa.

Hist. Rękopis pochodzić może z biblioteki Załuskich. Ręka pisana przypomina pismo Janockiego.

109. — Lat. F. IV. 50. — Rękopis papierowy, 295 mm. na 195 mm., pisany jedną ręką XVIII w. na 49 kart. oprawny w tekturę i skórę.

Zawiera: akta i dokumenta prusko-polskie z XVI wieku.

a. – k. 1–17ᵇ. znane z druków dokumenta prusko-polskie z 1520–1525.

b. – k. 17ᵇ–43ᵇ. „Miasta Pruskie". Pod tym tytułem zbiór konstytucyj: α) k. 17ᵇ–21ᵇ. Elbląga 1568 i 1569. – β) k. 21ᵇ–26ᵇ. Gdańskie 1526. – γ) k. 27–43ᵇ. Gdańskie 1570 r.

c. – k. 44–45. „O części pomorskiej ziemie Kiedy zamek Bitow et Lunenburg." dokument Zygmunta I w Gdańsku 1526 maja 3. – k. 45ᵇ–49 białe. –

110. – <u>Lat. F. IV. 59.</u> – Rękopis papierowy, 311 mm. na 201 mm., pisany jedną (? [?]) ręką, w XVI wieku, knlb. 2 i klb. 1–61 współczesne, nowo zaś 62–83. Znak wodny: trzy korony na tarczy przykrytej koroną; oprawny współczesne w czarną, dziś w skutek wilgoci zupełnie połamaną skórę. Cały rękopis zwilgotniały, w środku brak kilku kart. Tytuł

Zawiera: Rachunki nadworne króla Zygmunta Augusta od 1552 do 1562.

rękopisu: „Ratio Perceptarum | pecuniarum in ua|rios usus Sacrae Maiestatis Re|giae per me Iostum Lu|dovicum Decium Ab ini|tio Anni 1552 us|que ad Finem 1562."

Cały rękopis plamisty od wilgoci, rogi poszarpane; kaligraficznie pisany. U góry każdej str. nagłówki grubemi literami. Karty białe: 3ᵇ, 5, 8, 9, 27ᵇ, 34ᵇ, 35ᵇ, 36ᵇ, 41ᵇ, 63ᵇ, 71ᵇ, 73ᵇ, 76, 78, 79, 80ᵇ, 81ᵇ, 82ᵇ, 83. Karta nowego liczenia 72 jest wedle starego liczenia 76tą. Współczesne są jednak liczone tylko k. 1–61 i 76; między 61 a 76 albo nie były liczbowane, albo przy oprawie obcięto cyfry. W każdym razie jest różnica o 4 karty, może wyrwane.

<u>Hist.</u> W pierwszej ćwierci b. w. ofiarował ten rękopis bibliotece

Towarzystwa Przyjaciół Nauk członek tegoż Jan Kosiński, literat i sekretarz generalny w ministerstwie przychodów i skarbu, w latach 1812 – 1828. Może pochodzi ten rękopis z archiwum ministerstwa (później komisyi) skarbu w Warszawie. Do CBP. dostał się w 1833 z biblioteki TPNW.

111. — Lat. F. IV. 60. — Rękopis papierowy, 311 mm. na 202 mm., pisany różnemi rękami w XVI wieku, na 135 kk. oprawny w czerwoną skórę. Zawiera:

a. — k. 1–130b. Kopiaryusz listów Mikołaja Dzierzgowskiego prymasa od końca 1551 r. do Września 1556 r. Defekt, brak początku i końca.

b. — k. 132–135. Formularz zwykły kancelaryjny o sejmikach i sejmach.

Hist. Z Biblioteki Załuskich (Nr. 247) (są dopiski J. A. Załuskiego) przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. Janocki, Specimen Catal. Nr. XCVII. — Id. Musar. Sarmat. pag. 100 Nr. LXVIII. — Blumenstok, 361.

112. — Lat. F. IV. 61. — Rękopis papierowy, 295 mm. na 205 mm., jedną ręką w XVI w. pisany, na kk. 33. Zawiera:

„Manuscriptum itineris Pauli Knibbij Juris Utriusque Doctoris Venetiis per Italiam, Anno 1574." Tytuł ten dodany późniejszą ręką. Jest to (ułożone) sprawozdanie z podróży w formie listu, może autograf autora. Zaczyna się: Salutem. Frequenter admonuisti coram et absens per literas et quae memoratu digna viderim dum abfui Romam et Neapolim cum generosis dominis Slavata et Waldstein proficiscens...." Wyjechali z Padwy, gdzie byli na studyach.

list pisany „Venetiis III Nonas Septembris" 1574 (Segl. 3), na wyjezdne do Konstantynopola. Podpisany: „Paulus Knibbius Belga I. V. D."

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

Liter. Dudik, 149.

113. — Lat. F. IV. 64. — Rękopis papierowy, 315 mm. na 195 mm., pisany kilkoma rękami w XVII wieku, str. lb. 1–366 i klb. 402, oprawny w lekturę i świńską skórę.

Zawiera: Spisy rzeczy do ksiąg Metryki Koronnej z lat 1515–1590. a mianowicie rejestry do ksiąg (z podaniem paginacji ksiąg) α) str. 1 z 1515 r. — β) str. 14 z 1516 r. — γ) str. 36 z 1517 r. — δ) str. 54 z 1518 r. (pag. 116 „Sequuntur iura Armenorum"). — ε) str. 117 z księgi drugiej tegoż roku. — ζ) str. 158 z 1528 r. — η) str. 180 z lat 1523 i 1524. — ϑ) str. 205 z księgi drugiej tychże lat. — ι) str. 259 z ksiąg Chojeńskiego 1533 i 1534. — κ) str. 274 z 1536 r. — λ) str. 279 z 1537 r. — Następujące spisy nie podają stronic w oryginalnych księgach: μ) str. 307 z lat 1538 i 1539. — ν) str. 321 z księgi lat 1539–1542. — ο) str. 331 z księgi drugiej tychże lat. — π) str. 343 z 1542. — ϱ) str. 344 z lat 1542, 1543. — σ) str. 357 z księgi Sobockiego 1546 r. — τ) k. 183 z drugiej księgi tegoż z 1546 r. — υ) k. 189 z księgi decretorum 1546 r. — φ) k. 196 z ksiąg lat 1545–1547. — χ) k. 198b z księgi Grabi z 1547 i 1548. — ψ) k. 205b z księgi decretorum 1547–1549. — ω) k. 209b z 1548 r. — αα) k. 216b z lat 1548 i 1549. — ββ) k. 226b z lat 1552 i 1553. — γγ) k. 240b z 1553 r. — δδ) k. 245 z księgi decretorum Przerębskiego z lat 1552–1558. — εε) k. 264 z 1554 r. — ζζ) k. 273 z lat 1554 i 1555. — ηη) k. 284 z lat 1553 i 1554. — ϑϑ) k. 294. z księgi Baranowskiego

41p

ιι) k. 302 z 1586 r. — κκ) k. 309b z 1588 r. — λλ) k. 318b z lat 1589 i 1590. —
μμ) k. 327 z 1589 r. — νν) k. 338b z 1590 r. — οο) k. 345 z ksiąg bez dat
z XVII, z czasów kanclerstwa Zadzika. — Następujące spisy podają
paginacye oryginalnych ksiąg: ππ) k. 360 z 1580 r. — ςς) k. 365 z księgi decretorum 1581 r. — σσ) k. 376 z 1583 r. — ττ) k. 393–399. z księgi
decretorum 1578 r. — Na k. 399 dopisek: „przygrałem co możebnem
było wynotowałem nie bez trudu 1836, 11 7bris Żegota O'Nacewicz."
— str. 255–258, k. 288–293b, 333, 352b–359b, 399b–402b białe.
Niema zatem spisów do ksiąg Metryki Koronnej z lat (w obrębie XVI wieku): 1501–1514, 1519–1522, 1525–1527, 1529–1532,
1535, 1544, 1550, 1551, 1559–1577, 1579, 1582, 1584, 1587, 1591–1600.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.
(Na k. 1 Załuski zanotował: „Poloniae Regni Metricae actorum index ab anno 1575 ad 1582)

Liter. Janozki, Musar. Sarmat. p. 84 Nr. VII. —

XXII —

114. — **Lat. F. IV. 67.** — Rękopis papierowy, 300 mm. na 195 mm., pisany jedną ręką XVII wieku. Zawiera:
„Chronologia ex diversis authoribus et annalibus conscripta rerum gestarum praecipuarum in toto fere mundo per me Stanislaum Christoporsky Anno domini Millesimo sexcentesimo primo." Daty chronologiczne, bez wartości; znajdują się i polskie.

115. — **Lat. F. IV. 68.** — Rękopis papierowy, 300 mm. na 210 mm., pisany jedną ręką (pierwszej połowy XV wieku), drobną kursywą, str. lb. 638 (210–219 podwójnie liczone), oprawny w deskę dębową i czerwoną skórę, połowa

wierzchniej okładki odpadła.

Rękopis zawiera akta i pisma do spraw krzyżacko-polskich w XIV i XV wieku, tudzież akta do spraw husyckich i inne XV w., wydane przeważnie w Liter. ac res gestae etc. I, 2 sqq. i III, 1–52, 66–150, 192–356. Zaczyna się od wyroku sądu rozjemczego na zjeździe Wyszehradzkim, następują dokumenty zjazdu Kaliskiego 1343 r. tudzież akta ugodowe w Raciążu 1404 (z datą 1403 r.) (i Toruniu 1411 r.) itd. Na k. 6 (przy dokumencie raciążskim[1]) dopisek marginalny: „Littera Wladislai moderni Regis poloniae". Rękopis ten stoi w bezpośrednim związku z kodeksami Muz. XX. Czartoryskich N.N. 232 i 233 oraz ze znanym z wydawnictwa „Liter." kodeksem Kórnickim. Przypuszczać należy, że, tak jak owe kodd. Czartor., i ten rękopis był znany Długoszowi i może przez ucytkowany. Bliższe zbadanie tego rękopisu (podobnie wzorowanemu roztrząsaniu nad kod. 233 Czartor. przez p. Lewickiego w Cod. Epist. s. XV. vol. II) może rozwiązać tę kwestyę i dać niejeden pewne akt nieznany z XV w.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł do CBP.

Liter. Prochaska, Cod. epist. Vitoldi, pag. CXV. — Blumenstok, 362.

[1] wyd. Liter. ac res gestae, edit. II. tom. II, pag. 434 Nr. XLVI.

116. — Lat. F. IV. 72. — Rękopis papierowy, 300 mm. na 185 mm., pisany jedną ręką XVII w. kk. 161, oprawny w brunatną skórę.

Zawiera kompendyum (szkolne, jezuickie?) historyi powszechnej, bez wartości. Na k. 141[b]–161[b] „De regno Poloniae." Jest to spis książąt i królów z kilkoma słowami o każdym.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

117. — Lat. F. IV. 74. — Rękopis papierowy, 292 mm. na 217 mm., jedną ręką XV w. pisany na 116 kk. w oprawie zielonej, aksamitnej.

Zawiera: „Historia Troiana Guidonis Colomnae." Piękny rękopis, pochodzenia francuskiego (?).

Hist. Ze zbiorów („Ex musaeo...") Dubrowskiego.

118. — Lat. F. IV. 82. — Rękopis papierowy, 323 mm. na 204 mm., jedną ręką XVII wieku pisany, na str. lb. 276, zbroszurowany.

Tytuł rękopisu na karcie okładkowej ręką J. D. Janockiego: „Alberti Wijuk Kojalowicz gente Lituani Societatisque Iesu provinciae Lituanae theologi atque historici maxime inclyti, Nomenclatoris familiarum lituanicarum autographum imperfectum, Kioviensi et Czerniechoviensi episcopo Iosepho Andreae comiti Zaluscio e Moscica captivitate reduci a Societatis Iesu provinciae lituanae proceribus dono oblatum MDCCLXXIII." Dzieło zaczyna się od spisu i życiorysów patronów litewskich (str. 1–8), następnie opis miejsc i obrazów cudownych (str. 9–11), dalej spis książąt bajecznych i genealogie szczepów Dowspronga, Palemona, Gedymina itd., spis województw i dyecezyi, ~~spis~~ zakładów szkolnych, opis stanu religii itd., a od str. 75 do końca herby i wzmianki o rodzinach szlacheckich litewskich.

Hist. Autograf Kojałowicza należał początkowo do archiwum prokuratoryi prowincyi litewskiej Towarzystwa Jezusowego. W 1773 r. dostał się darem od Jezuitów Załuskiemu. Z Biblioteki Załuskich 1796 r. przeszedł do CBP.

Liter. Janociana, II, str. 130.

119. — Lat. F. IV. 85. — Rękopis papierowy, 300 mm. na 185 mm., jedną ręką pisany w XVIII wieku, kk. 44, oprawny w tekturę.

Zawiera: „Brevis et accurata regiminis ac status zupparum Vieliciensium et Bochnensium sub annum Christi 1518 descriptio." W tekście są daty 1521 r. — Nie jest to opis, lecz raczej spis żupów, i systematyczny wykaz ich działalności, dochodów, praw, organizacyi itp.

Hist. Dar Stan. Staszica dla Towarzystwa Przyjaciół Nauk. V 1833 r. przeniesł do Cbsp.

120. — Lat. F. IV. 86. — Rękopis papierowy, 333 mm. na 205 mm., jedną ręką w XVIII wieku pisany, kk. 17, nieoprawny.

Zawiera: „Conferentia cum Illustrissimus Dominis de Schwerin, Serenissimae Aulae Berolinensis ablegatis." Incip. „Die 10 Decembris A. D. 1724 Illmi. DD. deputati ex comitiis tam ex senatorio quam ex equestri ordine convenerunt ad arcem regiam ...." brak końca. — Por. Komissyę z dworem Berlińskim dla eliberacyi Elbląga, i zastawionych klejnotów koronnych, wykupna starostwa Drahimskiego itd. z r. 1726. Vol. leg. ed. petrop. VI, 214 sqq.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

121. — Lat. F. IV. 98. — Rękopis papierowy, 300 mm. na 200 mm., pisany jedną ręką XVII wieku, 236 kk., oprawny w czerwoną skórę.

Zawiera: „Lexicon Historicum et Geographicum." Wypisy różnych

wiadomostek z dzieł drukowanych rozmaitych autorów. Notaty bez wartości.

Hist. „Ex Bibliotheca Johannis III Regis poloniae” – dopisał J. A. Załuski – zapewne Żółkiewskiej. Następnie w bibliotece Załuskich.

122. – Lat. F. IV. 99. – Rękopis papierowy, 316 mm. na 192 mm., jedną ręką pisany kaligraficznie w XVIII wieku. Oprawny w żółty marokin, na grzbiecie: „Terra Regia”, na okładkach złotem: „Ex Bibliotheca Gabr. Joh. Junosza Podoski” w otoku medalionu, w którego środku herb Junosza.
Spis królewszczyzn (dzierżawcych) dóbr stołowych królewskich w Koronie i W. Ks. Litewskiem z 1758 roku. Tytuł: „Terra Regia propter bene meritos cives Regni poloniae magnique ducatus Lithuaniae consecrata alias Registrum bonorum regalium, tam hybernalium quam mensalium Sacrae Regiae Majestatis collectum. Illmo. Revmo. Domino Ioanni Gabrieli Junosza Podoski Supremo Notario Regni praeposito Cathedrali Cracoviensi vice praesidi commissionis thesauri S. R. Mtis. etc. etc. Domino meo longe colendissimo oblatum. Varsaviae A. D. 1758.” a. – k. 1 – 212. spis dóbr położonych w Koronie. –
b. – k. 218 – 248. „Taryffa hybernowa Wielkiego Xięstwa Litewskiego.”
c. – k. 250 – 342. „Regestr dóbr Ekonomicznych do Stołu Krola JMci. należących, porządkiem alfabetycznym zebrany.”
Hist. Niewiadomo jaką drogą przeszedł ten rękopis z biblioteki Podoskiego, póżniej prymasa, do rąk Karola Scipio del Campo, który go w 1817 r. ofiarował Towarzystwu Przyjaciół Nauk. W 1833 r. razem z biblioteką TPN. przeszedł do CBP.

123. — Lat. F. IV. 102. — Rękopis papierowy, 300 mm. na 215 mm., pisany ~~jedną~~ trzema ręką. w XV wieku, kll. 263, oprawny w pergamin.

Zawiera (ważny) zbiór pism, listów, aktów i traktatów, mów itd. do spraw husyckich w stosunku do stosunków wewnętrznych Czech z czasów Jerzego z Podjebradu, i stosunków szląskich i polskich. Zbiór powstał w 1461 i 1463 r. Zaczyna się od ~~[illegible]~~ opowiadania „De Thaboritarum origine in Bohemia et quibusdam Wicleffitarum actibus." incip. „Wenczeslaus rex Bohemie volens obstare principiis ..." Kończy się zaś na k. 8ᵇ: „.. Anno domini 1460 confederati sunt Bohemi et Poloni in maszlogouia (!) maiori" [in Glogovia maiori, cf. Długosz, Hist. V, 309, 312]. — k. 9–18ᵇ spis rzeczy. — k. 19–140 ~~rozprawa~~ traktat: „Utrum salva conscientia in regno Bohemie heresi et schismate infecto dari potest obedientia regi ...." 1463. — Następują bulle papieskie, akta, mowy i listy itd. z czasów rządów Jerzego z Podjebradu.

Hist. Z Biblioteki Załuskich[1] w 1796 r. przeszedł ten kodeks do Cesp.

Liter. Dudik, 155 (~~tu~~ wyjątkowo obszernie i dokładnie). — Blumenstok, 282, 363.

[1] Fałszywie Dudik wskazuje na Janockiego Specim. catal. str. 116 Nr. CCCLXXXIV. Nie jest to ten rękopis, który wzmiankuje Janocki. Nasz bowiem jest folio, jest jeden, i jest łaciński; u Janockiego zaś wzmianka znajduje się o dwóch voluminach jednego dzieła, inter codd. Bohemicos tj. po czesku pisanych, i quarto.

124. — Lat. F. IV. 103. — Rękopis papierowy, 395 mm. na 240 mm., pisany jedną ręką z końca XVIII wieku, kll. 19; świeżo oprawny w półskórek.

Zawiera pt. „Duodecim diplomata ad historiam Poloniae spectantia (ex annis 1153–1205)" odpisy z Cod. diplom. Dregeri, należące zapewne niegdyś do „Tek Naruszewicza" (ze zbioru Czartoryskich? czy Wileńskich?), bo pisane ręką zwykłego kopisty Naruszewicza.

43a

125. — Lat. F. IV. 104. — Rękopis papierowy, 335 mm. na 223 mm., złożony z luźnych arkuszy, pisanych rozmaitemi rękami w XVI wieku, na kk. 63, a zawierający akta i pisma z XVI w. w odpisach, (dotyczące głównie króla Henryka) historyczne polityczne i literackie. Zatytułowany „Miscellanea historica".

a. — k. 1-2b. „Crudelitas Guisiaca in oppido Vaszeio commissa calendis Martii Anno 1562."

b. — k. 3-5b. odpis aktu notaryalnego z wywodem Tomasza Rożnowskiego, kanonika i oficyała krakowskiego, w sprawie „nobilis et famati" Mikołaja Glińskiego co do dóbr Zielenice 1525 r.

c. — k. 6-9. odpis listu „ex congregatione ordinum regni Poloniae generali" 1574 Sept. 18 do króla Henryka. Incip. „Studia et observantiam.... Quae fuit universi regni Poloniae erga Mtem. Vram. propensio..."

d. — k. 10. list króla Henryka z Ferrary 31 Jul. 1574 do stanów polskich. Incip. „Qui has litteras vobis reddet nobilis vir Zelinski poterit de valetudine..."

e. — k. 11. list tegoż do tychże z Turynu 1574 Aug. 25. „Etsi post eas quas nuper Ferraria..."

f. — k. 12-14. „Articuli pactorum conventorum" z królem Henrykiem. zob. Vol. Leg. ed. petrop. II, 133.

g. — k. 15-18a. listy sułtana Selima II do biskupów polskich o Mołdawię 1574 Jul. 29 z Konstantynopola i odpowiedź senatu z 1574 Sept. 18.

h. — k. 19-22. dwa długie dyalogowane paszkwile: „Pasquillus de electione Regis Poloniae" i „Contra pasquillum de electione". Udział biorą: Electio, Monluk, namiot, gadka na namiocie, ksiądz, Grochów, Wrzechowscy, Grochowianie, ustrawiczy itd. dalej senatorowie itd. królowie, ostatni autor.

i. – k. 23–24. protestacya Uchańskiego Jakóba prymasa z 1575 w sobotę po Trzech królach. Jan. 8.

k. – k. 26–31. „Petri Royzii Maurei ... Dirae pro Polyhymnia". incip. „Extinctum qui vult vestrum Polyhymnia nomen ....” i liczne krótkie wiersze przypisywane Rojzyuszowi. – k. 32–39 czyste.

l. – k. 40–51. „Articuli ad sacrarum regiarum Romanorum et Poloniae Maiestatum decisionem per utriusque Mttum. commissarios ex conventu Scepusiensi reiecti."

m. – k. 54–55. „Articuli de quibus in proxima sinodo deliberandum sit Warschouiae mense Martis 1561." Czternaście artykułów.

n. – k. 57–63. „Apologia seu declaratio Henrici Borbonii hodie tertii, principis regiae stirpis et sanguinis .... " incip. „Cum ita sit quod istis tristissimis et calamitosis temporibus ...." bez daty, lecz przed wyborem Henryka d'Anjou na króla polskiego.

126. — Lat. F. IV. 107. — Rękopis papierowy, 334 mm. na 195 mm., dwiema rękami pisany w XVIII wieku, kk. 705, i prócz tego 200 białych kk. na końcu, oprawny w brunatną skórę.

Zawiera akta publiczne odnoszące się do dziejów polskich (1702–) 1704 r. (dla historyi Augusta II. i Stanisława I.) Ważny ten zbiór dzieli się na dwie części. pierwsza, pisana na całej stronie, na k. 1–76, zawiera nowiny od 1702 do 1704. Interesujące są wśród innego materyału listy z Heilsberga i ~~Warszawy~~ Królewca do księdza Aleksandra Salarola posła królewskiego w Rzymie. Ręka druga pisała paginowane na k. 77–705 akta, pisma, legacye, instrukcye itd. z r. 1704.

Hist. Z biblioteki Załuskich przeszedł 1796 r. do CBP.

127. — Lat. F. IV. 113. — Rękopis papierowy, 312 mm. na 215 mm., pisany dwiema rękami XVII wieku, na 22 kk., nieoprawny.

Zawiera: „Philippi Callimachi ad Innocentium Papam octavum de bello Turcis inferendo oratio." Odpis z druku. Ręka druga pisała na k. 17b i 18.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

128. — Lat. F. IV. 117. — Rękopis papierowy, 303 mm. na 193 mm., pisany dwiema rękami w XVII wieku na 148 kk. Oprawny w świńską skórę; na okładce w ozdobach herb Korab' otoczony literami J. Z. R. P. S. S.

Zawiera: „Acta publica ad ducatum Prussiae spectantia." Dzieli się na dwie części:

a. — k. 1–80. Odpisy jednej ręki, głównie z Tomicjanów, tyczące się spraw pruskich w latach 1511 – 1525.

b. — k. 81 – 148. Odpisy drugiej ręki; akta pruskie (legacje, mowy, responsa i t. d.) z czasów Zygmunta II Augusta (1559) do Zygmunta III (1601). Odpisy staranne.

Hist. Rękopis należał do Jakóba Jadzika jak na to wskazuje herb i litery na okładce. J. A. Załuski zapisał na k. 1. „Mss. Jacobi Zadzik Supremi Secretarii Regni Poloniae post Episcopi Cracoviensis." cf. Stemma in compatura." Z Biblioteką Załuskich przeszedł do CBP.

Liter. Dod. I, 160.

130. — Lat. F. IV. 124. — Rękopis papierowy, 340 mm. na 200 mm.,

pisany jedną ręką XVIII wieku, na 192 str. lb. Zawiera:

„Liber | Legationum aliorumque negotiorum externorum | Anno Domini MDLXXXII et MDLXXXIII | Illustri et Magnifico Ioanne | De Zamoscie | Cracoviensi, Belsensi, Marienburgensi, Knyszinchensi(!), Medzyrecensi Zamechnensique | nec non generali Exercituum capitaneo | Cancellariatum Regni gerente | in cancellaria regni tractato|rum expeditorumque." Zawiera tylko nie cały rok 1582. patrz: Nr. 173. (Lat. F. IV. 155). — Odpis, ~~robiony dla J. A. Załuskiego~~, może z rękopisu

" „Stadtbibliothek" w Lipsku Nr. . . . ., albo z rękopisu CBP. Raznojęz. F. IV. 140. (nasz Nr. . . . . .).

131. — <u>Lat. F. IV. 129.</u> — Rękopis papierowy, 300 mm. na 200 mm., pisany jedną ręką w XVII wieku, na 1–971 str. lb. i 972–1004 str. nlb., oprawny w skórę brunatną; na okładce złotem wyciśnięty herb książąt Wiśniowieckich; na grzbiecie „Kroinika Rudowskiego".

Zawiera: „Historiarum Poloniae ab excessu Vladislai IV tomi primi libri IX Authore Laurentio Ioanne Rudawski Cathedralis Ecclesiae Olomucensis Canonico Sacrae Caesareae Maiestatis ac Serenissimi Leopoldi Guilielmi Archiducis Austriae Consiliario." Wyd. Wawrz. Mizler de Kolof 1755; w tłumaczeniu polskiem Włodz. Spasowicz w Zbiorze dziejopisów krajowych. Księga IX są dokumenty, na końcu indeks.

<u>Hist.</u> Na str. 7. notatka: „Iste liber devenit ad manus Fratris Ludovici Rudawski, protunc ordinarii conventus custodialis Cracoviensis praedicatoris generalis, cum licentia suorum superiorum Anno 1720 Die 11 Augusti." Inną ręką: „Ab illo donatus Celsissimo principi Iosepho Lubartowicz Czartoryski Vexillifero Supremo Magni Ducatus Lithuaniae, ab illo vero mihi Janussio Wisniowiecki Palatino Cracoviensi anno

44,a

1720 die 24 Augusti Calvariae dum ibi fui causa visitandi loca sacrata Jesu Christi Domini." Z biblioteki księcia Janusza Wiśniowieckiego przeszedł rękopis do rąk J. A. Załuskiego. W Bibliotece Załuskich miał Nr. 268. Załuski uważał go za autograf, chociaż to nader wątpliwe. W 1796 r. przeszedł do CBP.

Liter. Janocki. Specimen catal. Nr. CVII. — Id. Musar. Sarmat. pag. 108 Nr. CII. — Janociana, III str. 263 sq. — Spasowicz, we wstępie do tłomaczenia, Zbiór dziejopisów krajowych, Petersburg 1855. i „Pisma" t. I, str. 3 sqq. — Dudik, 164.

132. — Lat. F. IV. 130. — Rękopis papierowy, 320 mm. na 213 mm., pisany jedną ręką XVI w. kk. 3, nieoprawny. Zawiera:

a. — k. 1. „Instructio in Prussiam post mortem Illmi. in Prussia ducis ad Consiliarios seu Tutores Anno Domini M° D° LX° VIII° in ~~[illegible]~~ Aprili." Datum Crischini prima die mensis Aprilis 1568.

b. — k. 2. „Sacrae ac Sermae. Regiae Mtis. Poloniae etc. oratori et secretario Gnoso. Dno. Joanni Demetrio Solikowski ~~Ioann~~ Illmus. Prussiae dux, Dnus. Albertus Fridericus in hanc sententiam respondere iussit." współczesne odpisy.

133. — Lat. F. IV. 136. — Rękopis papierowy, 370 mm. na 225 mm., jedną ręką pisany w XIX wieku na 22 kk. nieoprawny. Zawiera:

„Historia Orientalis Haythoni Armeni." Incip. „Praefacio opusculi. Hae sunt historiae partium Orientis a religioso viro fratre Haythono domino Carchi, consanguineo regis Armeniae compilatae. Quas ego Nicolaus Salconi ex mandato Summi Pontificis domini Clementis

Papae Quinti in civitate Pictaviensi primo scripsi in Gallico idiomate, sicut idem frater Haylhonus mihi ore dictabat absque nota sive aliquo exemplari et de Gallico transtuli in Latinum Anno MCCCVII mense Augusto." Cf. . . . .

Aiton

Zieliński W. K. Wyspa św. Łazarza w Wenecyi. Wenecya 1876, str. 67.

134. — Lat. F. IV. 137. — Rękopis papierowy, 175 mm. na 195 mm., pisany jedną ręką XVII wieku, klb. 12, oprawny w tekturę.

Zawiera pt. „Idea Christiani principis in Celsissimo S. R. I. principe Nicolao Christophoro Radziwill, Duce in Olyka et Nieśwież, Palatino Vilnensi, Sacri Sepulchri Equite atque munificentissimo fundatore Collegii Nesvisiensis Soc. Jesu .... stylo simplici adumbrata atque in vitae compendio ad posteritatis memoriam proposita" interesujące pewnie dziełko historyczne o stosunku Radziwiłłów do Jezuitów, zwłaszcza o nawróceniu Radziwiłłów i o Mikoł. Krzysz. Radziwille (z przydomkiem „Sierotka"). Późniejszą ręką dopisana „Anno Jubilei MDCC". Autor tego życiorysu nieznany, Załuski dopisał na k. okładkowej „forte Andr. Krüger Soc. Jes."

Hist. Z Biblioteką Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

135. — Lat. F. IV. 138. — Rękopis papierowy, 318 mm. na 205 mm., pisany jedną ręką w XVIII wieku, na 8 klb., przez jakiegoś kopistę Francuza, nieoprawny, zawiera:

„Collatio facta per D[ominum] M. Ambassiatorem Regis Poloniae ex parte ...... in praesentia Domini Ducis Burgundiae et aliorum

principum in civitate Atrabatensi die VI Augusti secundum instructiones a sacro Concilio datas." Jest to odpis z „Codex Bibl. Regiae Parisiensis № 1448." Incip. „Quanquam Serme. princeps a mortalibus cunctis adeo avidum sit desiderium ...." Mowa posła ~~na soborze~~ polskiego) w Arras d. 6 sierpnia 1435 do Filipa Dobrego księcia burgundzkiego w sprawie pokoju z Karolem VII królem francuskim, miana z polecenia Eugeniusza IV i soboru bazylejskiego. Był nim Mikołaj Lasocki wówczas proboszcz krakowski, znakomity humanista i dyplomata, szczególnie wybitna postać duchownego dostojnika, jeden z urzędowych posłów polskich na soborze. Por. Grossé, Stosunki Polski z Soborem bazylejskim, Warszawa 1885, str. 51. ?

136. — Lat. F. IV. 139. — Rękopis papierowy, 330 mm. na 210 mm., pisany jedną ręką XVI w. na 14 ~~kk~~ str. lb.

Zawiera pt. „Acta Blandratae seditiosa Italicae Ecclesiae" urywki pism polemicznych i cztery listy Kalwina przeciwko Blandracie, Lismaninowi i Stankarowi z 1561 i 1562 r. a/ pianowicie:

a.- str. 3-7. urywki: α) str. 3. incip. „Quum eiusmodi sint tempora, ut quibus cordi est pietas synceraque religio...." — β) str. 5. krytyka wyznania wiary Blandraty, ~~incip~~ przytoczonego po włosku, nieprzychylna. Oba te fragmenty zapewne pochodzą od Kalwina.

b.- str. 9-14. listy [Kalwina] we współczesnych kopiach, bez wyrażenia nazwiska piszącego: α) str. 9. list do Mikołaja Radziwiłła wojewody wileńskiego. 1561 Oct. 9 z Genewy. zob. Corpus Reformatorum XLVII. Calvini Opera XIX. 3565. — β) str. 11. fragment listu [Kalwina (?)] do nieznanego. 1562 Oct. 7 z Genewy. incip. „perisse

facile conicio..." O Polsce, Blandracie, Stankarze itd. — γ) str. 11. list [Kalwina] do Stanisława [Sarnickiego]. 1561, VII Id. Oct. Genewa. zob. Corp. Reform. XLVII, Calv. Opp. XIX. 3559. — δ) str. 13. list [Kalwina] do ministrów i seniorów zboru wileńskiego. 1561, IX Id. Oct. Genewa. zob. Corp. Reform. XLVII, Calv. Opp. XIX. 3562.

[137 — 168 ~~172~~] Acta Tomiciana.]

O rękopisach, należących do zbiorów znanych pod nazwiskiem Acta Tomiciana a znajdujących się w CBP. krążyły przez długi czas w naszej literaturze historycznej jak najsprzeczniejsze wieści. Wspominają o nich L. Wegner w rozprawie o Janie Ostrorogu (Roczn. Tow. przyj. Nauk w Poznaniu I, 213 nast.), książę T. Lubomirski (?) w notatce umieszczonej w Przeglądzie polskim rok IV zeszyt X str. 159; ~~znanej pracy pt. Trzy rozdziały z historyi skarbowości w Polsce~~, wydawcy Посольской книги Метрики Вел. Княж. Литовскаго I, 440, (Stanisław Ptaszycki w artykule „Poezye Kryckiego" Ateneum, 1889,) Иконниковъ, Опытъ русской историогр., a przedewszystkiem Dr. W. Kętrzyński, w rozprawie O Stanisławie Górskim kanoniku płockim i krakowskim i jego dziełach (wyd. w Rocz. Tow. przyj. Nauk w Pozn. t. VI. i w odbitce, cytuję w dalszym ciągu z odbitki). Autor tej ważnej pracy, nie znając sam Tomicyanów petersburskich, skazany był tylko na domysły i podzielne sprzecznych informacyj. Że to jednak sprawy nie rozjaśniało, ograniczył się na krytyce owych wiadomości i uporządkował Tomicyana na podstawie znanych mu pierwszorzędnej wagi kodeksów. Zanim się jednak zabiorę do dalszego omówienia całej kwestyi i wyciągnięcia odpowiednich wniosków, wyliczę naprzód znane mi w CBP. tomy należące do ogólnych zbiorów „Acta Tomiciana". Składają się one 1° z prawie całego zwodu Uniwersytetu Jagiellońskiego (brak

tylko tomów I i IV); znamy więc z tego zwodu 17 tomów w oryginałach. Sygnatura ich w CBp. jest: Lat. F. IV. 145. (b, c, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t). — 2° z jednego tomu oryginalnego, o którym poniżej (Nr. 137). Sygnatura jego: Lat. F. IV. 145. a. — 3° z dziewięciu tomów oryginalnych należących do tz. zwodu Karnkowskiego. Sygnatura ich: Lat. F. IV. 146. (a, f, h, i, l, m, p, q, y, z). — 4° z trzech tomów kopii, o których będę mówił niżej; ich sygnatury są: Lat. F. IV. 147; Lat. F. IV. 148; Lat. F. IV. 154. — 5° z jednego tomu fragmentów: Lat. F. IV. 149. — (O tomach licznych, wyjętych z pod redakcji Górskiego, powiem niżej).

W celu właściwego rozklasyfikowania tych tomów, oznaczenia stosunku ich do znanych skądinąd, należy zbadać dotychczasowy stan sprawy inwentaryzacyi (i uporządkowania) Tomicyanów w literaturze naukowej, tem bardziej, że sprawa ta pozostaje zawsze pierwszorzędną i naglącą potrzebą, mimo wybujałe oskarżenie tz. „Tek Górskiego" i „tendencyjności" Tomicyanów. Walnym krokiem naprzód i, jak dotąd, jedynym w tej kwestyi była wspomniana już praca Kętrzyńskiego. Rozprawa ta, oparta na sumiennem i dokładnem rozpoznaniu całego zasobu bibliotek: Rogalińskiej, Kórnickiej, Czartoryskich (będącej wówczas w Paryżu i na innych miejscach), krakowskiej Jagiellońskiej, lwowskiej Ossolińskich i warszawskiej Krasińskich, stanowi dotychczas punkt zaczepny dla dalszych badań i tej wartości nie straci. Zmuszony jestem przypomnieć założenie autora i jego wnioski. Pan Kętrzyński wyszedł z założenia, że Górski, zbieracz i układacz Tomicyanów był pracowitym i sumiennym badaczem, że zatem — skoro istnieją rozmaite różnej ilości tomów zwody z niewątpliwemi cechami jego osobistego współudziału, wydane z pod jego kierownictwa i ręki — zwody całkowite o mniejszej ilości tomów stanowią redakcyę wcześniejszą, inne o większej

ilości tomów dają redakcye późniejsze. Na podstawie tego ściśle teoretycznego założenia, z którem jednak każdy się zgodzi, kto zna rękopiśmienną pozostałość Tomicyanów, odróżnił Kętrzyński naprzód tz. „oryginały" (tj. tomy wyszłe z kancelaryi Górskiego i mające pewne wskazane cechy) od późniejszych kopij, a następnie przeprowadził podział na: Redakcyę pierwszą (komplet ma składać się z XVII tomów) i na Redakcyę drugą (komplet ma składać się z XXIV lub z XXVII tomów, bo trzy tomy są dodatkowe i uzupełniające). Oprócz tego oznaczył „zbiór niegdyś do biblioteki akademii Jagiellońskiej należący", którego nie widział, lecz do którego przydzielił szereg kopij. Wreszcie wykazał pewną ilość rękopisów zawierających cenne fragmenty Tomicyanów i bruliony Górskiego, których pomijać nie należy. W granicach owych redakcyj pomieścił Kętrzyński znane sobie zwody, mianowicie do redakcyi pierwszej zaliczył zwód Sapieżyński i (nieznany) zwód Radziwiłłowski; do redakcyi drugiej przydzielił (nieistniejący) zwód Karnkowskiego I, zwód Karnkowskiego II oraz zwód Opalińskiego i kopie pojedynczych tomów obu ostatnich zwodów. Między pierwszą zaś a drugą redakcyą postawił zrekonstruowany z kopij zwód Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Pracę p. Kętrzyńskiego uzupełniam wiadomością o rękopisach petersburskich. Dodaję, że na podstawie poznanych przeze mnie rękopisów musiałem zmienić podział i układ przyjęty przez p. Kętrzyńskiego, co postaram się niżej uzasadnić. Zaznaczam w końcu, że od czasu wydania rozprawy „O Stan. Górskim" zmieniły niektóre rękopisy właściciela i sygnatury,* i przybywały wiadomości o nieznanych wówczas kodeksach.

Podstawę główną dla badań nad rozmaitymi zwodami Górskiego stanowią naturalnie tomy oryginalne; gdzie tych niema, oddają

niejakie usługi kopije; informacye zaś z literatury należy przyjmować ostrożnie i z zastrzeżeniami, bo przed pracą Kętrzyńskiego były bardzo zagmatwane pojęcia o Tomicyanach, pominąć ich jednak nie można, gdyż mogą posłużyć do wykrycia mnóstwa nieznanych nam dotychczas tomów. Nie wchodząc tutaj w szczegóły, po które odsyłam do rozprawy Kętrzyńskiego, gdzie też są zebrane skrzętnie wiadomości o nieznanych tomach, należy stwierdzić co znamy dotychczas o rękopiśmiennej pozostałości Tomicyanów w oryginałach i kopiach, tj. co istnieje rzeczywiście i o czem mamy dostateczne, choćby ogólnikowe, informacye.[1]

[Zw. Sen.] Zwód, z 27 tomów, dedykowany i ofiarowany Senatowi Koronnemu przez Górskiego w 1568 r. Wiadomość o nim w przedmowie dedykacyjnej Górskiego będącej także na czele Zw. Karn., w dziełku rękopiśmiennem (Stan. Karnkowskiego ~~prymasa~~ wówczas biskupa kujawskiego) pt. „Rerum gestarum ... Poloniae Regis Sigismundi primi ... compendium," (streszczona w Janociana III, 146–149. zob. niżej.

[Zw. Karn.] Zwód, z 27 tomów, odpis oryginału poprzedniego, należał do Jana Tomickiego kasztelana gnieźnieńskiego (synowca biskupa Piotra,) (um. 1575) i następnie do syna jego Andrzeja, sędziego ziemskiego wieluńskiego. Od niego to zapewne kupił cały zbiór (prymas Stanisław Karnkowski, po 1581 r. Znane są dotychczas z tego zbioru tomy I–III, V–XVI, XIX, XX, XXIII–XXV, XXVII, porozdzielane po bibliotekach: CBP., BK., B Jag., ZNOssol., Czartor. i Gogolewskiej hr. Z. Czarneckiego.

[Zw. X. K. F.] Zwód, z 24 tomów, własność księcia Karola Ferdynanda, biskupa płockiego i wrocławskiego, miał być w Warszawie w połowie XVII wieku.

[1] Drukiem prostym oznaczam zwody, rękopisy itd. tak oryginalne jak kopie, których istnienie stwierdzono i które w znacznej części widziałem. Drukiem pochyłym oznaczam zwody nieznane dotychczas, o których są wiadomości w dawniejszej literaturze.

wiadomość o nim dają Janociana III, 149 sq.

[Zw. Uniw. Jag.] Zwód, z 19 tomów, Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Z zbioru króla Stanisława Augusta przeszedł był w początku ~~1711~~ 1778 r. do Biblioteki Załuskich za pośrednictwem H. Kołłątaja (zob. Wisłocki, Katalog rękopisów Bibl. Uniw. Jagiell. pod Nr. 4176). Przesłano było 17 tomów, pierwszego i czwartego już wówczas nie było. Zwód ten znajduje się dziś w CBP. pod sygnaturą łączną Lat. F. IV. 145 (b, c, e–t) i zawiera tomy II, III, V–XIX.

[Zw. Sap.] Zwód, z 17 tomów, był własnością Kazimierza Lwa Sapiehy w połowie XVII wieku. Należy dziś w komplecie 17 tomów do biblioteki Raczyńskich w Rogalinie a jest złożony od ~~kilkunastu~~ wielu lat w Kórniku.

[Zw. Radz.] Zwód, z 17 tomów, (niewiadomo, czy oryginał, czy kopia) znajdował się w połowie XVIII wieku w bibliotece Michała Radziwiłła wojewody wileńskiego i hetmana wielkiego litewskiego. Por. Janozki, Specim. catal. str. 36. Około roku 1768 (Janociana III, 150: „postremi motus civilis initio") był wywieziony do Królewca. Jest dotychczas nieznany. Иконниковъ, Опытъ русской историографiи I, 2, 1241 zdaje się przypuszczać, że zwód ten jest w bibliotece Petersburskiej Akademii Nauk, dokąd w głównej części, jak wiadomo, przeszła w 1772 r. biblioteka Radziwiłłów ~~z~~ z Nieświeża.

[Zw. Opal.] Zwód, tej samej redakcyi co Zw. Karn., więc prawdopodobnie złożony z 27 tomów, należał w drugiej połowie XVI wieku do Andrzeja Opalińskiego marszałka wielkiego koronnego. Ze zwodu oryginalnego dochowały się tylko nieliczne tomy: II, VIII, IX, XIII, XIV, XVIII, z tych pięć należy do BK. a jeden (VIII, czy oryg.?) do Czartor.

[Zw. Z. A.] Zwód należący do króla Zygmunta Augusta. zob. niżej Nr. 137. Znany mi jest tylko tom I w CBP. pod sygnaturą Lat. F. IV. 145. a, błędnie przyłączony do 17 tomów Zw. Uniw. Jag.

Niektóre zwody były w późniejszych czasach, zwłaszcza w XVIII wieku kopiowane w całości. Są to:

[Kop. Jag. Czartor.] Kopia Zw. Uniw. Jag., zrobiona w końcu XVIII w. w Warszawie, zapewne w celu zastąpienia nią oryginalnego zwodu, wziętego do Biblioteki Załuskich. Prawdopodobnie tedy odpisano 17 tomów, które biblioteka uniwersytecka przysłała, czyli nie skopiowano tomów I i IV; zaginęły zaś, lub raczej nieznane są nam, kopie tomów II, III, X i XVIII. Kopie pozostałych tomów, tj. V–IX, XI–XVII i XIX były własnością poprzedniej biblioteki T. Czackiego i następnie biblioteki Czartoryskich w Puławach. Po 1831 r. złożono je w Kórniku i zwrócono stamtąd przed kilkunastu laty do Czartor. oprócz tomów VI (Czartor. 260) i VII (Czartor. 263), które jeszcze pozostają w BK.

[Kop. Sap.] Według Kętrzyńskiego op. cit. (str. 11 odbitki) cały Zw. Sap. miał być przepisany w 1785 r. w Warszawie. Niewiadomo czy istnieje ta kopia i gdzie. niepotrzebne [illegible]

Zwód Karnkowskiego pono uległ wcześnie rozproszeniu, stąd zapewne nie zrobiono zeń bezpośrednio kopii w całości, bo za taką nie można uważać Zw. Opal. Z luźnych tomów jednakże Zw. Karn. zdejmowano odpisy różnemi czasy, wykazuję je na załączonej tablicy; prawie wszystkie są opisane u Kętrzyńskiego. To samo odnosi się do kopij ze Zw. Opal. Jest jeszcze cały szereg kopij, o których Kętrzyński nie umiał orzec do jakiego zwodu oryginalnego (o 27 tomach) odnieść je należy. Za jego przykładem uwidoczniłem te kopie w osobnym przedziale tablicy.

Prócz tych ogromnych zbiorów aktów publicznych etc. które zaznaczyłem powyżej jako osobne zwody, wychodziły jeszcze z pod redakcyi Górskiego, tomy luźne, zawierające pewną jakąś odrębną całość. Niektóre z nich bywały dołączane do owych zwodów jako tomy uzupełniające i dodatkowe. Takimi są: tom XI Zw. Jag. (Epistolae commendaticiae p. Tomicki promiscue scriptae), tom XII tegoż zwodu (Epistolae de sacerdotiis Romam scriptae), tom XIII (Epistolae Ioannis Dantisci) – następnie tom XVII Zw. Sap. (Epistolae Romam scriptae i Epistolae commendaticiae) – wreszcie tomy XXV Zw. Karn. (Epistolae Romam de negotiis ecclesiasticis scriptae), tom XXVI tegoż zwodu (listy i poselstwa Dantyszka), oraz XXVII tegoż zwodu (Statuta regni Poloniae ... emendata). Posiadamy jednak wielką liczbę innych jeszcze kodeksów (lub wiadomości o nich), należących do tej kategoryi. Niektóre wymienił już Kętrzyński, op. cit. mianowicie dwa pierwsze. Znam następne:

[Kod. Radziw.] Zbiór aktów pruskich, 1509–1535, ofiarowany Mikołajowi Radziwiłłowi marszałkowi wielkiemu litewskiemu; znajduje się w BKRogal.

[Kod. Cric. Corn.] Zbiór listów i pism Andrzeja Krzyckiego prymasa i niektórych współczesnych. Znajduje się w BK. Opisał dokładnie: Morawski, A. Cricii carmina str. XII.

[Kod. Cric. Kras.] Zbiór wierszy A. Krzyckiego, opisał Morawski, A. Cricii carmina str. XIV.

[Kod. Cric. Sapr.] Zbiór dzieł i listów Krzyckiego, opisał Ptaszycki w artykule pt. „Poezye Krzyckiego" Ateneum, (1889 Warszawa t. II, str. 533 sq.) Znajduje się w CBP., sygnowany [illegible] Lat. F. XVII. 1. zob. mój Nr. 227.

[Kod. Cric. Opal.] Zapewne dodatkowy tom do Zw. Opal. zawiera również zbiór pism Krzyckiego. Opisany przez Ptaszyckiego l. c. Znajduje

46c

się w CBP. sygnowany Lat. F. XVII. 63. zob. mój Nr. 234. 1

[Kod. Radziw. Czartor.] Zbiór aktów odnoszących się do rumuńskich poselstw węgierskich, pruskich itd. 1499–1525. Ofiarowany Mikołajowi Radziwiłłowi wielkiemu marszałkowi litewskiemu w 1545 r. Znajduje się w Czartor. 2184.

[Kod. Callimach. Petrop.]. Zob. mój Nr. 229.

[Kod. Orich. Czartor.] Zbiór dzieł i listów Stanisława Orzechowskiego ułożony między 1563 a 1565. Znajduje się w Czartor. 2117. Zob. moje Orichoviana. Opp. ined. et epistulae Stan. Orzechowski; I.

[Kod. Orich. Such.] Podobny zbiór dzieł i listów Orzechowskiego ułożony w 1556 r. znajduje się w bibliotece hr. Branickich w Suchej Nr. 6. opisany przeze mnie w rozprawie O autorach żywota Piotra Kmity i opisu wojny kokonej, i Orichoviana etc. I.

Prawdopodobnie odpisywano w późniejszych czasach niejeden z tych kodeksów. Pan Ptaszycki (l.c.) wymienia np. dwie kopie zbioru dzieł Krzyckiego z XVIII wieku w CBP. z tych jedna pochodzi z Biblioteki Załuskich (zob. mój Nr. 228.), nie zaznacza jednak, czy to są odpisy z któregokolwiek z wymienionych rękopisów. Na jednym z nich J. A. Załuski zapisał notatkę o dwóch innych kodeksach u XX. Misyonarzy w Warszawie (cytowany także w Kod. Cric. Opal., zapewne to odpis tomu XXVII Zw. Sen. cf. Janocriana III, 149) i u księcia Pawła Sanguszki marszałka wielkiego litewskiego. Inny znów zbiór dzieł Krzyckiego („codex eximius") miał być w Nieświeskiej bibliotece Radziwiłłów wedle zapiski na Kod. Cric. Opal. II

Co się tyczy wreszcie działu tomów zawierających fragmenta Tomicyanów i brulionu Górskiego, zaznaczę, że liczba ich jest bardzo wielka i wiadomości dotychczasowe wszystkich nie dotyczą. Dr.

Kętrzyński opisał op. cit. kilkanaście, znajdujących się dziś przeważnie w Czartor. (Mss. N.N. 255, 262, 276, 281, 282, 283, 284 i nie zwrócone jeszcze przez BK. rękopisy Czartor. ~~254, 261, 264~~ 288, 289). Oprócz tych są jeszcze w Czartor. rękopisy 254, 261, 264, 265 i inne, w ZNOssol. 77, 158, 168, 172, 174 itd., w bibliotece Branickich w Suchej, w CBP. (dat. F. IV. 149. zob. mój Nr. 167), w BKras. W. i po innych zbiorach rękopisy fragmentów i kopij, brulionów itd. pochodzących z kancelaryi Górskiego lub opartych bezpośrednio na Tomicyanach. — W końcu należy wskazać do bliższego zbadania nieznane mi rękopisy w moskiewskiem Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych (por. Prochaska, Archiwum Królestwa polskiego w Moskwie, Ateneum 1888, III, 358 sqq.) oddział XIV szafa I, księga 23. — Tudzież kodeks opisany w Книга Посольская Метрики Вел. Княж. Литовскаго, wyd. Obolenskij i Daniłowicz, t. I, str. 440—447.

Wyliczone powyżej tomy ogólnych zbiorów („Acta Tomiciana") należy rozgatunkować według ich znamiennych cech. Pracę tę wykonał p. Kętrzyński w zastosowaniu do swego teoretycznego, wyżej zaznaczonego, założenia. Przyjmując je jednak jako podstawę klasyfikacyi nie możemy stosować jej w całej pełni. Przechodzimy tedy do innych wniosków, a mianowicie:

1° Redakcya najkrótsza, pierwsza, składała się pierwiastkowo z 13 tomów, dochodziła do roku 1535, i była wygotowana w tej formie, jak nam ją przechował Zw. Uniw. Jag. w tomach I—XIII, jeszcze za życia Tomickiego († 1535 paźdz. 29) lub bezpośrednio po jego śmierci. — Po wykończeniu tego zbioru, później, zapewne już za panowania Zygmunta Augusta dołączył Górski do 13to tomowego zwodu „reliquos sex tomos", tak że powstał zwód o 19 tomach.

2° Do tej redakcyi należał — oprócz Zw. Uniw. Jag. — inny nieznany dotychczas zwód, który nazywam Zwodem Zygmunta Augusta, ofiarowany królowi (lub zamówiony przezeń) w 1553 r.

3° Do redakcyi drugiej o 17 tomach należą: opisany przez Kętrzyńskiego Zw. Sap. i prawdopodobnie Zw. Radz. nieznany.

4° Do redakcyi trzeciej, o 24 (a z 3ma dodatkowymi) o 27 tomach należą nieznany Zw. Sen., Zw. Karn., Zw. Opal., Zw. X. K. F. (nieznany).

Celem uzasadnienia tych wniosków należy ~~zbad~~ określić bliżej Tomiciana petersburskie:

137. — Lat. F. IV. 145. a. — Rękopis papierowy, 323 mm. na 200 mm., pisany kaligraficznie trzema rękami w połowie XVI wieku na 721 str. lb. i 6 klb., oprawny w deski obciągnięte skórą brunatną ozdobną. Na okładce w wycisłach złotych z datą 1542 r., w ramie z nich w środku portret złotem odciśnięty króla Zygmunta Augusta, profilem na prawo, do stanu. U góry po nad portretem wśród linij napis: PRIMVS TOMVS | RERVM REGNI | tu portret | POLONIAE | 1553." Klamerki oderwane.

Po dwóch pierwszych kartach białych, na str. 1 tytuł minuską wypisany: „Primus Tomus Epistolarum | Legationum Responsionum | regiarum et rerum polonarum | sub Joanne Alberto, Ale|xandro, Sigismundo Regibus | Poloniae et Lituaniae Ducibus | gestarum". Poniżej czarnym atramentem: „Per me Stanislaum Gorski Cracoviensem et Plocensem Canonicum | Rmi. Dni. Petri Tomicii Episcopi Regni Poloniae Vicecancellarii | Notarium collectarum."

a. — Tom rozpoczyna się od dokumentu o przyłączeniu ziemi Rawskiej do Korony, z r. 1462 (dec. 7.) (por. Nr. ......) na str. 3. Następuje na str. 8 „Oratio seu 11

praefatio medici cuiusdam in disputatione suscipientis doctoratus insignia." Dalej str. 10 „Descriptio nationum in religione Christi differentium" i str. 14 „Deploratio Christianae reipublicae per Turcos occupatae" z dopiskiem „Ex litteris regis Galliae sumptum et ex registris Regis Casimiri descriptum." – Następują

b. – str. 17 – 51 sqq. i 93 sqq. Callimachiana: Żywot do Zbysława z Rytwian (wyd. F. Bostel w Przewodn. Nauk. i Liter. 1887.) i listy oraz dwukrotnie „consilium ... circa deliberationem in Hungariam etc. znane z wydanych Acta Tomiciana I. Appendix.

c. – str. 77 sqq. aż do str. 304. Akta, główne listy, legacye, instrukcye itd. korespondencya wzajemna etc. królów Jana Olbrachta, Aleksandra, Władysława węgierskiego, i kardynała Fryderyka (najwięcej) i Zygmunta wówczas księcia głogowskiego, z lat 1493 – 1506. – Wśród tych znajdują się bardzo interesujące i pierwszorzędnego znaczenia akta jak np. oskarżenie Macieja Drzewickiego, akta odnoszące się do spraw tatarskich, do królowej Heleny, „institutio bellicae expeditionis" itd.

116 d. – str. 309 – 339. listy Tomickiego, wówczas archidyakona krakowskiego, Krzyckiego, do Szamotulskiego wojewody poznańskiego, do Erazma Ciołka (?), do Jana Lubrańskiego biskupa poznańskiego, inne pt. „amico cuidam in curia Regis Alexandri" albo „amico Romae agenti"; Krzyckiego do Tomickiego, Piotra Opalińskiego. Wśród tych gwałtowna inwektywa („Votum seu sententia") Tomickiego przeciwko Wapowskiemu (Bernardowi? czy Piotrowi?). Z lat 1505 – 1511.

e. – str. 355 do końca, znane przeważnie z wydawnictwa Acta Tomiciana t. I. Są jednak bardzo znaczne różnice. Między innemi: po str. 488 włożona karteczka Górskiego: „hic ponatur actus diete

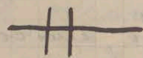
47c

Posnaniensis ad diem S. Joannis Baptiste acte, in qua fuit tractatum de Prussia per oratores Cesaris et consiliarios polonos. Iste actus est apud Do. Hosium Epm." — str. 559. Bulla Alexandra VI o krucyacie „Gradiente domino" 1500 XI Kal. Jun. z przypiskiem Górskiego „Bulla hec reponi debuit inter res et negocia Regis Alberti." — pod koniec tomu, od str. 629 sqq. są wiersze Krzyckiego, Jana Sylwiusza Amata, Jana Dantyszka, (epithalamia ~~[illegible]~~ 125) z okoliczności zaślubin królewskich z Barbarą Zapolya, oraz z powodu bitwy pod Wiśniowcem 1512 z opisem zgonem str.

Hist. Rękopis ten był w posiadaniu J. A. Załuskiego. W Bibliotece Załuskich nosił Nr. 227. Istniała też i kopia tego tomu, jak twierdzi Janocki; ~~sądzę jednak~~ jest to mój Nr. 172 (Lat. F. IV. 154) (patrz niżej). Sądzę jednak, że Janocki się pomylił i kopia pod Nrem. 172 należy do innej redakcyi. ~~Jak~~ Niewiadomo, jaką drogą dostał się niniejszy rękopis do Załuskich; w 1796 r. przeszedł do CBP.[1]

Liter. Janocki; ~~Specimen catal.~~ Musar. Sarmat. str. 94, ~~N~~ Nr. XLIX. — Id. Janociana III, 140-141.

[1] Błędnie przyłączony został do renty zw. Uniw. Jag. pod sygnaturą ogólną Lat. F. IV. 145.

138. — Lat. F. IV. 145. 2. — Rękopis papierowy, 312 mm. na 205 mm, czterema rękami XVI w. pisany, tytuły minią, kart 511 (wydarte 348-352), oprawny w deski i wyciskaną skórę. Na oprawie napis: SECVDVS TO-|MVS RERVM|POLONARVM| ANNO|RVM|(i obok tych dwa wiersze): 1513|1514|1515|1516|1517." Na oprawie wśród ozdób data 1542.

Brak tytułu. Nie spostrzegłem w tym tomie jakichś szczególnych rzeczy.

do 47c.

++ (jeden wiersz vacat.)

Pod NN. 138–154 podajemy przegląd siedmiuastu tomów za 2w. Uniw. Jag., zachowanych w CBP. Mówiliśmy już wyżej, że ogólna liczba tomów tego zwodu wynosiła dziewiętnaście, ale że tomy I i IV nie istniały już w 1778 r. w bibliotece uniwersytetu krakowskiego.

(jeden wiersz vacat)

Zdaje się, że z początku są akta pewne nie wydane, np. akta sejmu 1513 r. obszerniejsze niż w A Tomic. II.

k. 79 sqq. Akta z 1514 roku. brzmi poczyna księcego. — k. 196. Tytuł „Chronica" Górskiego czerwono wypisany, lecz samego ~~ch~~ textu niema. — k. 202. ~~2~~ sqq. Akta z 1515 roku. — k. 296 sqq. Akta z 1516 roku. — k. 403 sqq. Akta z 1517 roku. k. 476. włożona karteczka Górskiego „hoc loco reponi debent litterae pro conventu terrarum prussie indicto. 1517. petantur ex Registris Cancellarie."

139. — Lat. F. IV. 145. c. — Rękopis papierowy, 312 mm. na 205 mm., pisany czterema rękami (XVI w.), str. lb. 936 i k. 5 nlb. oprawny tak samo, jak 138. Na okładce: „TERTIVS TO|MVS RERVM|POLONARVM|ANNO|RVM|1518|1519|1520."

Tytuł kodeksu na str. 1. „Tercius Tomus legatio=|num. responsionum.|literarum. rerumque Po=|lonicarum.| Sub divo Sigismundo primo rege polonie| per sapientissimum senatorem petrum Tomicki| Episcopum Cracoviensem Regni polonie Vicecan|cellarium actarum consultarum dictarum| scriptarum.| per me Stanislaum Gorski Cracoviensem| & plocensem Canonicum eius in Cancellaria| Scribam recollectarum et in thomos Tre|decim digestarum| Continet annos| 1518| 1519| 1520".

prawie toż samo, co do 1518 r. i Bony, jak w wydaniu, chociaż zapewne są inedita. — str. 285 sqq. „Constitutiones conventus petrkoviensis anni dni. 1519." — str. 517 sqq. „Annus domini 1520" i toż samo na karteczce ręką Górskiego. — ~~str.~~ przy str. 599 karteczka Górskiego: „Hic

reponatur et inscribatur Consilium domini Jo. Lubranski Episcopi Posnaniensis de bello seu de iure Prussie pro regno. hic etiam scribatur iustificatio seu deductio iuris in Prussiam temporibus Mauricij imperatoris facta." — str. 902. „Decreta conventus Bidgostiensis in castris acti tempore belli Prutheni 4 Xbr. 1520." — str. 933. Krzyckiego wiersz „De exercitu ex Germania ..." z listem (pierwodnową).

Hist. Na k. tytuł. zapiska ręką XVIII wieku: „Pro Bibliotheca Collegii Majoris donatus [poprzednio było napisane „legatus" co wykreślono] 1768 [8 zrobiona z 9]. Z formy tej zapiski widać, że położono ją później; może bezpośrednio przed wystawieniem Zw. Univ. Jag. w 1778 do Biblioteki Załuskich.

140. — Lat. F. IV. 145. e. — Rękopis papierowy, 317 mm. na 205 mm., pisany jedną ręką XVI wieku, kk. 777, oprawny w deski skórą brunatną powleczone, z ściśniętymi wyciskami obrazków ze Starego Testamentu (np. Scala Jacob, promissio legis, Idolatria) kliszę z 1542 r. Na okładce: QVINTVS TOMVS | RERVM POLO | NARVM | ANNOR. | 1524 | 1525."

~~Na tytuł~~ Na tytule napisane były pierwsze dwa wyrazy czerwono: Sextus Tomus ....." prawdopodobnie przez pomyłkę, gdyż to jest tom piąty. To też ta sama ręka przekreśliła „Sextus" i napisała nad tem u góry „Quintus". Cały więc tytuł brzmi: „Quintus Tomus lega|tionum responsionum literarum| rerumque Polonarum | Sub diuo Sigismundo primo Rege Poloniae| Per Sapientissimum Petrum Tomiczki Episcopum | Craconiensem Regni Poloniae Vicecancellarium| con-

sultarum. actarum. dictarum. scriptarum. | Per me Stanislaum Gorski Cracoviensem et | Plocensem Canonicum eius in Cancellaria scriptorem | recollectarum ac in Thomos Tredecem digestarum. | Continet annos | 1524 | 1525."

Między innemi: str. 6 sqq. „Instructio data nunctiis Capituli Cracoviensis ad synodum provincialem Lanciciensem" obszerna i ważna. — Do str. 16 kartka Górskiego: „hic ponantur litterae conventus qui circa (finem anni) ~~anno~~ 1523 fuit institutus Piotrkowie. Legacio ad palatinatus et Decreta Contribucionum. petantur ex Regestris". — str. 61–69. „Religionis et reipublicae polone Querimonia. Per Andream Cricium Episcopum Premisliensem." cf. Morawski: Andr. Cricii carmina. Cracoviae 1888, pag. 89 sqq. — ~~Rzecz, jak mi się zdaje, nieznana, czy Krzyckiego? Przedmowa: „Religio et respublica lectori" prosząc, (utrum) ~~potem~~ wszystkim: Illa ego publica res, utinam privata vocarer..." Religio: „Migrandum est, mea cara soror qua lumina ducunt... Respublica: parce, precor, mea diva, queri nec deice mentem..." następnie „Dialogus in rempublicam" (dystycha) incip. „Quae dea? publica res. Lacera cur veste?..." oraz dwa epitaphia Reipublicae. („Quam tot non poterant..." i „publica res iacet hic morbis extincta duobus...").~~ — str. 139–161. Obszerny i nadzwyczaj interesujący list Wojciecha Gasztolda wojewody wileńskiego do królowej Bony. Pod nagłówkiem dopisuje Górski „Contra ducem Constantinum de Ostrogh et contra Radivilones. legas, miranda leges". Z Murowanych Gieranon, 1525 Jun. 2. Gasztold wylicza swoje i swoich przodków zasługi; od frazy ada; zwraca się głównie przeciwko Xcia. Konstantemu Ostrogskiemu i Radziwiłłom, ale przy tem dużo podaje szczegółów np. o Glińskim i jego ruchu itd. — str. 317. Annus domini 1525. — str. 489 sqq. Krzyckiego list „de negotio prutheniaco 1525" z

pisarna dystychami Horyusza. — str. 569. list Brodecyka do Zygmunta I z 1525 Jul. 3. Romae. z trzema wierszami cyfrowanymi.

141. — Lat. F. IV. 145. f. — Rękopis papierowy, 315 mm. na 205 mm., jedną ręką pisany XVI w., nagłówki czerwono, kk. 534, oprawny w deskę skórą brunatną powleczone, ozdobną w suche wyciski jak Nr. 140; na okładce „~~SEXTVS~~ Sextus Tomus | Rerum Polon|arum | Annorum | 1526 | 1527".

Tytuł tomu: „Annus domini 1526 [czerwono, 6 przerobione z 5] | Sextus thomus legationum | responsionum literarum et | rerum polonicarum | sub diuo Sigismundo primo rege poloniae per Sapientissimum | Senatorem Petrum Tomiczki Episcopum Cracoviensem Regni | Poloniae Vicecancellarium actarum dictarum consultarum et | scriptarum | Per me Stanislaum Gorski Cracoviensem et Plocensem | Canonicum eius in Cancellaria Scriptorem collectarum | et in Thomos ~~X~~ tredecim digestarum. | Continet annos | 1526 | 1527."

Zawiera między innemi: k. 100–127ᵇ. „Concertationes Poliandri doctoris, luterani praedicatoris Illmi. dni. Alberti ducis in prussia, quas fecit cum Rndo. patre dno. petro canonico et suffraganeo Plocensi pro verbo Dei et scripturarum interpretatione syncera, quam alter alteri derogabat." Krótki wstęp, pióra może Górskiego, następnie inne materyały do tej dysputy. — k. 199ᵇ „Salvus conductus Ioanni Alantsee Veneto aromatario Plocensi, de ducibus Mazovie veneno per eum subministrato sublatis inculpato, datus. — k. 335. Annus domini 1527. — k. 352 sqq. i 358 sqq. uchwały sejmowe we współczesnych drukach. — k. 466ᵃ sqq. Erasmiana.

list Erazma z Roterdamu do Zygmunta I, Basilee Idib. Maii 1527. i epigramat Jana Langa Szlązaka.

142. — Lat. F. IV. 145. g. — Rękopis papierowy, 313 mm. na 203 mm., pisany jedną ręką w XVI w., nagłówki przeważnie czerwono, str. lb. 912, okładka jak w Nr. 140.

Tytuł: „Tomus Septimus legatio|nnum responsionum lite|rarum rerumque Polonicarum | Sub Divo Sigismundo Primo Rege Poloniae per sapien|tissimum Senatorem Petrum Tomiczki Episcopum Cracoviensem | Regni Poloniae [sic! opuszczone: Vicecancellarium] actarum dictarum consultarum et | scriptarum | Per me Stanislaum Gorski Cracoviensem et Plocensem | Canonicum collectarum et in Thomos tredecim | Digestarum. | Continet annos | 1528 | 1529."

Do str. 636 kartka ręką Górskiego: „Desunt. hic in inicio huius libri ponantur littere regie ad dominos consiliarios regni, ad Capitaneos, ad Nobiles, ad Nuncios scripte Quibus conventus terrarum particulares ac generalis in Varssevia est indictus, simul et legatio ad eosdem conventus particulares missa. Similiter littere ad incolas ducatus Masovie scripte, ut in conventu particulari Varssoviensi convenirent, postea in generali Varsoviensi ad ~~ad~~ unionem ac ad ferenda onera regni accederent. hec ex Regestris domini Choienski Aut a domino doctore Cromero petantur." — str. 637. „Annus domini 1529." i zaczęta k. 637 – 650 białe. — str. 665 – 673. „Ducatus Masovie unitus regno Polonie" dopisek Górskiego: „Sexta februarii de unione conclusum. Littere vero date et obsignate 14 februarii 1529." Uchwała sejmu–

Warszawskiego. „Nos prelati et proceres Regni Poloniae.... manifestum facimus. Quia cum in conventu moderno Warschoviensi...." do każdego artykułu tego aktu dopiski Górskiego.

143. — Lat. F. IV. 145. h. — Rękopis papierowy, 315 mm. na 205 mm., pisany jedną ręką w XVI w. na str. lb. 1075, oprawny jak Nr. 140.

Tytuł: „Tomus octavus lega|tionum responsionum|literarum regiarum rerumque|Polonicarum|Sub divo Sigismundo primo Rege Poloniae|per Sapientissimum senatorem Petrum Tomiczki|Episcopum Cracoviensem Regni Poloniae Vicecancellarium|actarum consultarum dictarum scriptarum.|Per me Stanislaum Gorski eius in Cancellaria|scriptorem collectarum et in tomos Tredecim|Digestarum.|Continet annos|1530|1531|1532."

Między innemi: str. 49. „Coronatio Sigismundi Secundi Augusti." krótki opis koronacyi przez Górskiego (?). — str. 431. Annus domini 1531. — str. 765. Annus domini 1532. — Nie spostrzegłem w tym tomie nic niezwykłego.

144. — Lat. F. IV. 145. i. — Rękopis papierowy, 314 mm. na 203 mm., pisany czterema rękami XVI wieku, 880 str. lb., oprawny tak jak Nr. 140, z tą jednak różnicą, że zamiast wyciskanych obrazków z Pisma św. są medaliony z klasycznymi profilami, jak Hector, Aeneas, Helena itd. z tą samą datą 1542 r. Na okładce: „TOMVS NONVS|RERVM POLONARVM|ANNORVM|1533|1534."

Tytuł rękopisu: „Tomus Nonus Legati|onum responsionum | literarum rerumque | Polonicarum | Sub divo Sigismundo primo rege Poloniae | per sapientissimum Senatorem Petrum Tomiczki | Episcopum Cracoviensem Regni Poloniae Vicecancellarium | actarum dictarum scriptarum consultarum. | Per me Stanislaum Gorski Canonicum Cracoviensem | et Plocensem eius in Cancellaria scriptorem collectarum | et in Tomos tredecim digestarum. | Continet annos | 1533 | 1534."

Dużo kart białych. Po 20tej karcie włożona karteczka Gorskiego: „hic ponantur littere contributionum Anno 1533 institutarum, petantur ex regestris Cancellarie. Et ordinatio dispensationis pecunie et militum prebendorum." — str. 355. „Annus domini 1534." Nagłówki w całym tomie są przeważnie czarne, chociaż gdzieniegdzie znajdzie się czerwony. Korrespondencya obfita królowej Bony i Tomickiego.

145. — <u>Lat. F. IV. 145. k.</u> — Rękopis papierowy, 316 mm. na 205 mm., pisany trzema rękami XVI w. na 758 str. lb., oprawny jak Nr 144, lecz zamiast medalionów są obrazki z Nowego Testamentu z legendami np. Surge et Vale, Ego sum pastor, Cape crucem sequere itd. Na okładce: „DECIMVS TO|MVS RERVM | POLONARVM | 1535."

Tytuł rękopisu: „Tomus decimus lega|tionum Responsionum | Epistolarum rerumque | Polonicarum | Sub Divo Sigismundo primo Polonie rege | per sapientissimum Senatorem Petrum Tomiczki | Episcopum Cracoviensem Regni Poloniae Vicecancellarium | actarum dictarum scriptarum consultarum. | Per me Stanislaum Gorski Cracoviensem et | Plocensem Canonicum eius in Cancellaria | Scriptorem collecta-

49c

rum et in tomos XIII | Digestarum. Następuje dopisek ręką Górskiego: „hoc tomo omnes fere sunt Epistolae Tomicij."

Z porządku dużo aktów sejmowych z 1534 r. Mniej więcej dwie trzecie tomu zajmują rozproszone listy Tomickiego, nie tworząc jednak odrębnej całości. — Między innemi str. 406 dopisek własnoręczny Górskiego do listu Tomickiego do Sebastyana Opaleńskiego kanonika krakowskiego: „Voluptatibus iste homo totus se dediderat, conviviis, coenis, meretoriciis amoribus et coitui. Consuetudinem habebat cum Stanislao Benigna cive Cracoviensi in comessationibus in hortis: cum Juliano Chelmski, cum .... Czarilo, cum petro Conarski canonicis Cracoviensibus, hominibus Italica disciplina corruptissimis, qui in comessationes et scorta patrimonia sua et sacerdotiorum suorum opimos reditus abligurierunt, Epicuri fuerunt et omnes foede mortui sunt. Iste vero Opalenszki cum legationem a rege Sigismundo I rege Poloniae apud Ioannem regem Ungariae dicere orsus est, tremere coepit et dicendorum est oblitus. Is noluit sacrificium missae facere nisi in infula Episcopali factus episcopus. Sed Deus id passus non est et mero ac cibo ingurgitatus morte subita est mortuus." — str. 478. do listu Krzyckiego do Bony 1535 Czerwca 31 z Pułtuska, dopisek Górskiego: „O Crici, ambicio te cogit adulari in faciem. Sed animo cupiditate vacuo plerisque seriis scriptis detestaris muliebre hoc imperium et mercatum." — str. 563. „Provisio honoris ac famae Iosti Iodoci Decii de male gesta officina monetaria accusati." Kraków, 1535 paźdz. 1. — str. 569. „Edictum adversus Anabaptistas aliunde pulsos ad Poloniam tendentes." Kraków, 1535 Września 27. —

= ?

Hosio Epo Varmien Authore.

str. 580–632. Sredmaście listów Erazma z Roterdamu do Zygmunta I, P. Tomickiego, Seweryna Bonera kasztelana Żarnowskiego i Decyusza (?) oraz od króla i Tomickiego do Erazma. 1527–1535. Do ostatniego listu Tomickiego do Erazma z Krakowa 1535 paźdz. 20 dopisek Górskiego: „Epistola haec Revmi. Dni. Eppi. Cracoviensis paulo ante mortem suam scripta fuit ad Erasmum, quae tamen quia propter nimiam imbecillitatem et vim morbi subscribere eam non poterat, non fuit missa. Et omnium epistolarum est extrema." — str. 636–651. „Testamentum Petri Tomicki." — str. 673. kwitki zyczenia Tomickiego przez Andrzeja Krzyckiego prymasa, ręką Górskiego. — str. 675–701. „Vita Petri Tomiczki Episcopi Cracoviensis et Regni Poloniae Vicecancellarii." (dopisek:) Hosio Episcopo Varmiensi Authore." por. wyd. w Hipler et Zakrzewski, Hosii Epistolae I, pag. . . . . . . — str. 703 sqq. znane wiersze Krzyckiego, Koryciusza, Broderyka itd. na śmierć Tomickiego. — str. 713 sqq. dwa listy Koryciusza do Łazarza Bonamico (Cracoviae, pridie Non. Febr. 1536. incip. „Memini me tibi paucos ante menses scribere...") i do Piotra Bembo kardynała (bez daty. incip. „Antea pudore terrebar quominus aliquid ad te litterarum darem...") ~~1536~~.

146. — <u>Lat. F. IV. 145. l.</u> — Rękopis papierowy, 313 mm. na 205 mm., pisany jedną ręką XVI w. na 394 str. lb., około 50 kart białych na końcu, oprawny jak Nr. poprzedni, na okładce: „TOMVS VNDE|CIMVS EPISTO|LARUM COMMENDA|TICIARVM."

Na k. 1. „Tomus Vndecimus". — k. 2. „Epistole Petri Tomiczki Episcopi Cracoviensis et Regni Poloniae Vicecancellarii promiscue

scripte." Są też ostatnie w największej liczbie listy Tomickiego z lat 1525—1532.

147. — Lat. F. IV. 145. m. — Rękopis papierowy, 306 mm. na 212 mm., trzema rękami pisany w XVI wieku, 684 str. lb., oprawny w deski obciągnięte skórą brunatną z wyciskami przedstawiającemi twarze: Salvator, Petrus, Paulus, wśród nich data 1540 r. Na okładce: „TOMVS DVO|DECIMVS LI|TERARVM ROMAM|SCRIPTARVM."

Tytuł na k. 1. „Tomus duodecimus". — na k. 2. „Epistole Sigismundi|primi Regis Poloniae et Petri Tomiczki Episco|pi Cracoviensis regni Po|loniae Vicecancellarii|de Sacerdotiis Romam|scriptae."

Między innemi: str. 156 i 157. do listów Zygmunta I do Klemensa VII i kardynała-protektora, bez daty, o biskupstwie płockiem, Erazmie Ciołku itd. dodał Górski: „Stanislaus Goreczki custos plocensis dictavit" i „Goreczki dictavit." — str. 200 sqq. listy króla i Tomickiego do Klemensa VII i kardynała tyt. Sanctorum Quattuor, b.d. w sprawie mianowania penitencyarzem u św. Piotra „lingue Slavonice" (lj. „Illyricae et Polonicae" jak w innych listach) ~~po śmierci poprzednego~~ Stanisława z Rzeczycy Roboyza praw doktora, „qui pluribus annis in Italicis gimnasiis versatus" (est); arcybiskup Łaski polecał Michała z Pacanowa którego król polecał; Górski przy tych listach dopisał: „Bernard Vapowski dictavit" i „Vapowski dictavit." — str. 542. list Tomickiego do Dra. Stanisława z Rzeczycy, penitencyaryusza rzymskiego, w sprawie scholasteryi płockiej Stanisława Górskiego oraz z ustępem: „... Advocavimus ex gimnasio Patavino doctorem legum, quem in studio Cracoviensi impensis nostris fovere

et tenere volumus, ut Institutiones Justiniani Imperatoris primum, deinde Leges profiteatur. Quia vero, ut scitis, pauci apud vos sunt scholares, qui non sint clerici et sacris iniciati, rogamus vos impetretis, Maiestatis Regie et nostro nomine, indultum Apostolicum per breve, ut omnibus etiam clericis et in sacris ordinibus constitutis Instituta Justiniani et Leges audire in studio Cracoviensi liceat. Cupimus enim ex animo, ut hic quoque in regno nostro iuventus nostra Polona cum in legibus, in quibus civilis prudencia consistit, tum etiam in aliis ingenuis disciplinis erudiatur, ad quod nos operam et impensam nostram impendere non gravabimur." z Kielc, 1524 lut. 1. — str. 595. list Tomickiego do Łazarza Bonamico, z Bodzęcina, 1535 lut. 8, z ustępem: ~~... Si tuas ad nos litteras~~ „... Quod in Hosium istic nostrum tam fueris suaviter effusus, non solum ex litteris tuis, verum etiam ex sermone illius et praedicatione abunde intelleximus, fuitque nobis id gratius, quam ut verbis consequi possimus. Probari tibi mores illius neque ingenium displicere valde nobis fuit cognitu iucundum. Itaque, quanquam antea quoque fuerit semper nobis commendatissimus, tamen iudicio hoc de illo tuo commendationeque ista tua minime vulgari tantum accessit ad nostram in illum gratiam et benevolentiam, ut augendae illius nullus iam locus esse videatur; quin etiam quo est nobis a te diligentius commendatus, hoc adduci minus possumus, ut eum in Italiam remittamus, cum praesertim ipse quoque ita sibi a nobis satisfieri dicat, ut facilius Italiae se, quam nostri desiderium ferre posse affirmet. Deinde vero negat

G. Morawski Dzieje ... 2 wyd. str. 36.

ille se in Italiam redire cupere, sed te videre, te audire, te praesentem complecti desiderat. Cuius rei cum in patria sibi sua potestatem futuram speret, Italiae se compotem factum putabit, ubi praesentis tui potestas data illi fuerit. Nos autem, ne spes eum haec frustretur, cum opportunum esse nobis videbitur summo studio contendemus et elaborabimus."

Brak końca w tym tomie; kilka ostatnich kart wyrwanych. Jest to tom ważny, nie tylko ze względu na mnóstwo wiadomości o różnych współczesnych osobach, lecz także dla historyi cywilizacyi, stosunków z Włochami itd. Dużo znajduje się tu listów (i wzmianek) do Cycera i spraw Erazma Ciołka, Łaskich itd.

148. — <u>Lat. F. IV. 145. n.</u> — Rękopis papierowy, 302 mm. na 210 mm., jedną ręką pisany w XVI wieku, str. 804 nlb., oprawny jak Nr. 145. Na okładce: „TOMUS TREDE|CIMUS EPISTO=|LARUM IOANNIS|DANTISCI EPIS=|COPI."

Tytuł rękopisu: „Tomus tredecimus| Epistolarum regis| Sigismundi primi| et Joannis Dantisci| Oratoris regii" poniżej dodał Górski własnoręcznie: „Per me Stanislaum Gorski Canonicum recollectarum"

Oprócz listów Dantyszka i do tegoż, pisanych przez króla (Zygmunta I) Tomickiego i innych, są tu listy królewskie i Tomickiego pisane do różnych osób w sprawach mających styczność z poselstwami Dantyszka. — str. 13—22 karty wyrwane. — str. 525 sqq. „Joannis Dantisci .... de nostrorum temporum calamitatibus Sylva Bononiae aedita ..." 1529. — Kończy się tom początkiem listu Górskiego do Dantyszka.

149. — Lat. F. IV. 145. o. — Rękopis papierowy, 318 mm. na 203 mm., jedną ręką pisany w XVI wieku, kk. ...., oprawny jak Nr. 140. Na okładce: TOMUS QUAR=|TUS DECIMUS|LEGATIONUM|ANNI DOMINI|M° D° XXXVI".

Tytuł rękopisu: „Tomus quartus de-|cimus legationum re-|sponsionum lite-rarum|regiarum|Sub divo Sigismundo primo rege Poloniae|post mortem Petri Tomicii Episcopi Cracoviensis et|Regni Poloniae Vicecancellarii per Ioannem Cho|ienski Episcopum Premisliensem actarum et scriptarum|Per me Stanislaum Górski Cracoviensem et|Plocensem Canonicum in reliquos sex Tomos|annorum consequentium collectarum.|Continet hic tomus annum Domini|MDXXXVI."

150. — Lat. F. IV. 145. p. — Rękopis papierowy, 313 mm. na 205 mm., pisany kilkoma rękami XVI wieku, karty nie w porządku liczbowane, dwie numeracye, jedna liczy ostatnią kartę 654, druga 421, właściwie jest tylko kart 398. Oprawny ~~jak~~ w deski obciągnięte brunatną, wyciskaną skórą. Na okładce: „TOMUS QUATVOR|DECIMUS RERUM|POLONARUM|1536|1537|1538|1539". Powinno być jednak „Quindecimus". Przypuszczam, że należy to przypisać prostej pomyłce introligatora, pomyłce konsekwentnej jednak, bo odtąd aż do końca tego zwodu, różni się liczba tomu podana na okładce z liczbą tomu w tytule.

Tytuł rękopisu: „Tomus quindecimus|legationum responsorum|literarum rerumque|Polonicarum|Sub divo Sigismundo primo rege Poloniae|et Ioanne Chojenski Episcopo Cracoviensi regni|Poloniae Cancellario [„et Samuele Macieowski Vicecancellario" dopisał na marginesie Górski] actarum consultarum|Dictarum scriptarum.|

Per me Stanislaum Gorski Cracoviensem | et Plocensem Canonicum in reliquos sex tomos redactarum | Continet annos | 1537 | 1538 | 1539" ponad 1537 i pod 1539 Załuski dodał „1536" i „1540". Poniżej tytułu dopisek ręką Gorskiego: „Is Choienski Episcopus in anno 1538 absolutis Comiciis regni | Pietrkovie mortuus est. Post eum Samuel Macieowski Vicecancellariatum recepit."

Właściwie zaczyna się tom od niektórych aktów z 1535 roku. Między innemi: k. 20. list Krzyckiego do królowej Bony z 1536 r. die Cinerum, o małżeństwie Anny Mazowieckiej (do tej sprawy są tu liczne akta) i o papierach po Tomickim. — k. 27b. list Latalskiego biskupa krakowskiego z 1536 r. do króla, o spaleniu się zamku krakowskiego. Gorski dopisał: „Hosius scripsit." Z drugiej strony dopisał J. A. Załuski: „Są w poprzedzającym tomie." — k. 31. „Annus domini 1537." dopisek Gorskiego: „Sub finem anni 1536 indictus fuit conventus generalis regni Cracoviae ad diem omnium Sanctorum. Ad eum conventum rex e Lituania venit. Arcem Cracoviensem exustam invenit. Signum id erat seditionis domesticae et comiciorum turbulentorum ac furiose actorum, ut in sequentibus apparet." — ~~k. 113.~~ Liczne materyały do sejmu krakowskiego i do wyprawy wołoskiej. — k. 113. „Annus domini 1538." — k. 133 sqq. Decreta et constitutiones sejmu piotrkowskiego z 1538 r. Druk współczesny. — k. 161b. Opis bitwy z Wołochami nad Seretem 1538 lut. 1. z dopiskiem: „Eo autem tempore, videlicet in Januario et Februario comicia Regni generalia in Piotrkow agebantur turbulenter. Sed postquam nunciatum est nostros esse caesos turbae istae sunt sedatae et de defensione ac ulciscendo hoste solide consultabunt." następuje spis zabitych. — k. 210. Annus domini 1539. z obszernym dopiskiem o sejmie 1538 r. — k. 326. Król poleca protektorowi polski, kardynałowi tyt. Sanctorum Quattuor niejakiego Achacego Jordana, który po śmierci drugiej ~~jej~~ swej żony został księdzem. Gorski dopisuje: „O indignam

postulationem. vir erat indignissimus." — Posiadam niezgłoszoną konsygnacyę aktów zawartych w tym tomie.

151. — Lat. F. IV. 145. q. — Rękopis papierowy, 313 mm. na 205 mm., pisany trzema rękami XVI wieku, str. lb. 831, oprawny jak Nr. 145. Na okładce: „TOMVS QVINDE|CIMVS RERVM|POLONARVM|1540|1541." por. Nr. 150.

Tytuł rękopisu: „Tomus Sedecimus|legationum responsionum literarum| et rerum Polonarum|Sub Divo Sigismundo primo rege Poloniae|Et Samuele Macieowski Episcopo Cracoviensi|Regni Poloniae Cancellario actarum et scriptarum.|Per me Stanislaum Gorski Cracoviensem et|Plocensem Canonicum collectarum.|Continet annos 1540|1541."

Dopiski innemi: str. 72. do listu Zygmunta I do klasztoru Miechowskiego z 1540 Stycznia 10.) (dopisek autorstwa oryginalnie Górskiego, chociaż ręką kopisty: „Quia iste praepositus habuit pecuniam paratam Archiepiscopus Gamrath, prodigus homo, gulosus, luxuriosus, stultus, volens hac pecunia praepositum spoliare ex non causa finxit causam. Suggessit ac subornavit in illum avaritiae suae architectos Vilamowski et Gątkowski versutissimos servitores suos. Hi calumniati sunt illum et, ne citatus[1] compareret, deterruerunt et sic circumventum spoliarunt. Multorum hic praepositus praeda fuit: Archiepiscopus spoliavit eum duobus millibus florenorum. Mille vero florenos expendit praepositus[1] in reliquos qui eum Archiepiscopo reconciliabant. Rex id nesciebat, Regina praedae erat particeps. Macieowski Episcopus Cancellarius has precedentes litteras scripsit.[2] — str. 240. list Zygmunta I do Jakóba

---

[1] ręką Górskiego wyraz dodany. — [2] „Rex id — scripsit" ręką Górskiego.

Buczackiego biskupa płockiego z 1540 sierpnia 4 o beneficyach (Jana) Łaskiego. incip.: „Perlatum est ad nos Joannem a Lasko, nescimus quo spiritu ductum, vitae genus commutasse atque ad uxorem animum adpulisse…" dopisek: „Joannes Lasky presbiter, luteranus, hereticus, uxorem duxit, beneficia eius vaccant." — W tym tomie znajduje się dużo aktów do spraw wołoskich, (przeważnie) w języku polskim.

152. — Lat. F. IV. 145. r. — Rękopis papierowy, 313 mm. na 205 mm., pisany trzema rękami XVI wieku, str. lb. 715 (725 właściwie, bo 423-432 podwójnie liczone), oprawny jak Nr. 145. Na okładce: „TOMVS SEDECIMVS | RERVM POLONARVM | 1542 | 1543." Por. Nr. 150.

Tytuł rękopisu: „Tomus decimus septimus | legationum responsorum | epistolarumque ac rerum polonicarum | Sub divo Sigismundo primo rege poloniae | actarum ac scriptarum: Samuele Macie|owski Episcopo et cancellario Cancellariatum | obtinente | Stanislaus Gorski Cracoviensis et Plocensis | Canonicus recollegi et in hunc tomum | redegi. | Continet annos | 1542 | 1543."

Zawiera między innemi: str. 490 — 510. „Constitutiones in conventu generali Cracoviensi factae Anno domini M°D°XLIII° XI Aprilis." Obszerne, po polsku. pierwszy artykuł: „O zjednoczeniu z koroną państw księstwa wielkiego litewskiego, pruskiego, Oświęcimskiego i Zatorskiego." — str. 514-517. „Articuli Masoviensium per regem etiam in eodem conventu approbati", również po polsku. pierwszy artykuł: „Articulus o pieczętowaniu pozwów." — str. 555. „Elisabete Reginae invitacio." dopisek: „per Gauratum. Cromerus Hosianam abbreviavit." —

str. 601–664. „Clarissimi Baronis Joannis Ostrorog [iuris] utriusque Doctoris monumentum.” z dodatkiem (ręką kopisty) „pro comiciis generalibus Regni sub rege Cazimiro pro reipublicae ordinatione congestum.” wydał L. Wegner, w Roczn. Towarz. Przyj. Nauk Poznań. I, 213 sqq. tudzież A. Pawiński: Jana Ostroroga żywot i pismo o naprawie rzeczypospolitej; Warszawa 1884. — str. 665–691. Stanisława Orzechowskiego „Respublica polona proceribus Polonis in conventu Cracoviensi congregatis salutem...” zob. moje Orichoviana. Opera inedita et epistulae Stanislai Orzechowski, I, pag. 1 sqq. — str. 700 sqq. materyały do sprawy reformy skarbowo-wojskowej.

153. — Lat. F. IV. 145. s. — Rękopis papierowy, 313 mm. na 205 mm., pisany dwiema rękami XVI w., str. lb. 663 i kilkanaście kart białych, oprawny jak Nr. 145. Na okładce: „TOMVS DECIMVS | SEPTIMVS RERVM | POLONARVM | 1544 | 1545 | 1546.” por. Nr. 150.

Tytuł rękopisu: „Tomus decimus octavus | legationum responsionum | etc. | Sub divo Sigismundo primo rege Poloniae | Samuele Macicowski Episcopo Cracoviensi Cancellarium | agente actarum scriptarum. | Per me Stanislaum Gorski Cracoviensem et Plocensem | Canonicum collectus | Continet annos | 1544 | 1545 | 1546.”

Między innemi: str. 393–415. „Postulata nobilitatis totius regni Poloniae a rege in Conventu Cracoviensi 1545 celebrato.” dopisek: „Quorum executio et tunc et antea in praeteritis conventibus petebatur per nuncios equestris ordinis.” Incip. „Najprzód aby Krol J. M. wedle dawnego złączenia i unijej ziemię Litewską, Mazowiecką, Pruską, Zatorską, Oświę-

cimską zawżyt ku jednostajnym namowam, ku posłuszeństwu, ku służbie wojennej..." — Akta z roku 1545 zaczynają się od str. 297, a akta z roku 1546 od str. 381.

154. — Lat. F. IV. 145. t. — Rękopis papierowy, 313 mm. na 205 mm., pisany trzema rękami w XVI wieku (na końcu str. 514–528 są odpisy ręką XVII wieku), str. lb. 528, oprawny jak Nr. 145. Na okładce: „TOMVS DECIMVS | OCTAVVS RERVM | POLONARVM | ANNORVM | 1547 | 1548." por. Nr. 150.

Tytuł: „Tomus decimus nonus | legationum responsorum | literarum rerumque | regiarum | Sigismundo primo rege Poloniae imperante: | Samuele Macieowski Episcopo Cracoviensi Cancel | lariam gubernante actarum Dictarum scriptarum | consultarum. | Per me Stanislaum Gorski Cracoviensem et | plocensem Canonicum collectarum. | Continet annos | 1547 | 1548."

Między innemi: str. 146–160. „Wypisanie artykułów dolegtych koronnych, o ktore rycerstwo koronne w obec wszytcy Krola Jego Mtości pokornie proszą, jako przed tym tak i teraz, aby się im nieodwłoczna execucia stała na sejmie piotrkowskiem roku 1548." Grawamina te stanu rycerskiego odnoszą się do sejmu, który był zwołany na św. Mikołaja w 1547 r., który przeciągnął się jednak aż do lutego 1548 r. Pierwszorzędnego znaczenia dla sprawy ruchu szlacheckiego te grawamina (w których posłowie domagają się, by król abdykował na rzecz syna itd.... „multa etiam indigna contra regem, contra reginam a nunctiis ex suggestione consiliariorum per eosdem nunctios dicta sunt..." — str. 337–396. „Oratio Stanislai Orechowski habita in funere Sigismundi

primi" odpis z weneckiego wydania 1548 u Junty. — str. 397–442. „Oratio Martini Cromeri Canonici Cracoviensis in funere Sigismundi primi regis Poloniae 1548". z dopiskiem: „Scripta, non dicta. Intemperantius fortasse." — str. 443–449. list Orzechowskiego do Jakóba Przyłuskiego, z pogrzebu króla Zygmunta. zob. moje Orichoviana I, str.... sqq. – str. 451–514. Mowa Samuela Maciejowskiego na pogrzebie Zygmunta I. – str. 514–528. odpisy ręką XVII wieku: z listu Jana Piotra Caraffa (późniejszego Pawła IV) do Bernard. Ochino. (z druku: Jos. Silvi Antonini De clericis regularibus, pars I, fol. 213) oraz kopia listu „Ad Stanislaum Hosium S. R. E. Cardinalem epistola unius Canonici Cracoviensis". niestety fragment, bez końca. Po stylu sądząc, jest to zapewne list Górskiego, z posępnym obrazem stanu duchowieństwa polskiego. Zaczyna się: „Cognita ex litteris Domini Kutzborski voluntate Vrae. Rmae. Dtionis...."

Do tych ogólnych i krótkich notatek o ~~siedmnastu tom~~ówrewnętrznych cechach ~~tomów~~ Zw. Univ. Jag. — na obszerniejsze opisanie i więcej wyczerpujące badanie nie miałem dostatecznego czasu — dodać wreszcie kilka słów o ich cechach wspólnych. Są to przedewszystkiem następujące: W części pierwotnej Zw. Univ. Jag., w zwodzie o trzynastu tomach, skrócony tytuł na okładce brzmi w olbrzymiej przeważnej tomach „Res Polonae"; trzy pozostałe tomy są właściwie dodatkowe i uzupełniające osobne zbiory i jako takie noszą osobne tytuły. We wszystkich (tomach ~~dziewięciu~~ siedmnastu) powtarzają się te same ręce kopistów. We wszystkich prawie tomach bywają nagłówki aktów pisane czerwono. Oprawa przedstawia dwa typy główne, odznaczające się obrazkami ze Starego lub z Nowego Testamentu. Wyjątek

stanowią dwa tomy, z których jeden ma profile bohaterów klasycznego świata, drugi apostołów. Wszystkie tomy były w XVI wieku w ręku jednego właściciela, stały na półce krawędzią dłuższą, grzbietem do góry. Na dolnej bowiem krawędzi, zwróconej do światła, ręka XVI wieku znaczyła na każdym tomie jego numer porządkowy i lata, których akta zawierał, a przy tomach dodatkowych XI, XII, XIII, skrócone tytuły. — Przy sposobności dodaję, niechcąc powtarzać tego przy ~~ko~~ opisach, że prawie każdy tom opatrywał Ignacy O'Nacewicz swemi uwagami w stylu takich np. „Wielkim był Zygmunt I lecz ... itd. albo „Bona, włoszka, chciwość ... itp. W tomie pod Nrem. 153 wyrysował (na niewinnej stronie tylnej okładki, gdzie zwyczajnie swoje zapiski umieszczał) wariackie abły, a na ostatniej białej karcie zapisał „Od roku 1833 zajmowałem się w Bibliotece publicznej drukując rękopisa." ~~Na tomie pod Nrem. 150 (wyrysował ~~przyklejone~~) głowacze przedmioty~~

vacat / wię

Przechodzimy następnie do dziesięciu tomów Zw. Karn. zachowanych w CBP. Na załączonej tablicy do tych notatek o Tomicyanach, uwidoczniliśmy, gdzie się znajdują inne tomy z ogólnej liczby dwudziestu siedmiu tego zwodu.

155. — <u>Lat. F. IV. 146. a.</u> — Rękopis papierowy, 320 mm. na 205 mm., pisany dwiema rękami XVI wieku, kart 280, oprawny w deski obciągnięte ciemnobrunatną skórą; okładka ozdobna, wyciski suche we floresy, liście, i postacie emblematyczne Iustitia, Spes, Fides etc. na polu środkowem, w ramie formy równoległoboku, złotem odciśnięty herb Bogorya otoczony kołem. Oba jelca połączone. Między ~~strzałami~~ bokami ostrzy litery S. G. C. C. [Stanislaus Gorski Canonicus Cracoviensis]. Tylna strona okładki cała w wyciskach suchych. Na dolnej krawędzi napis ręką XVI w. „Primus tomus Actionum Regiarum

Continet annos 1507, 1508, 1509, 1510, 1511."

Tytuł rękopisu: „Epistole, legationes | responsa, actiones | res geste | Serenissimi principis Sigismundi eius nominis primi, Regis | poloniae et Magni Ducis Lituaniae. Russiae. prussiae. Masoviae | Domini | Sub Reueren. Mathia Dreniczki Episcopo premisliensi, petro | Thomiczki, Ioanne Choienski, Samuele Maciewski Episcopis | Cracoviensibus. Cancellariis regni polonie scriptae. | Per Stanislaum Gorski Cracoviensem et plocensem Canonicum | eiusdem petri Thomicii, post Serenissime Bone Sffortiae, Re-|gine polonie Secretarium collecte et in Tomos viginti septem | digestae. | Sigismundo ipso rege annis Quadraginta res polonas | ac Lituanas iusto ac moderato imperio administrante. | Quarum primus hic | Tomus est. | Continet anno domini 1507 | 1508 | 1509 | 1510 | 1511."

Jako przedmowa jest (na k. 2.) list Gorskiego do senatorów, odpisany przez kopistę. „Stanislaus Gorski Cracoviensis et Plocensis Canonicus senatoribus regni Poloniae. Collegi vobis, Senatores.... itd. na końcu: Datum Cracoviae die octava mensis Septembris Natalis mei anno Christi nati M° D° LXVII° Etatis mee 78." Naprzód idą legacye do Wołochów itd. potem Commentarius anni 1506 i 1507.

Na wewnętrznej stronie okładki ręką XVIII w. „NB. Ad hoc opus spectant philippi Callimachi scripta quae ille sub Casimiro Sigismundi patre et sub Iohanne Alberto regibus agens in Polonia conscripserat ipse Florentinus.[1] Item Ioh. Laski Cancellarii Regni litterae legationes responsa et aliae id genus expeditiones et scripta.[2] Item Iohannis Dantisci Episcopi Varmiensis opuscula." Poniżej obrachował ktoś różnicę lat 1506 i 1780. Jeszcze niżej wreszcie ręką Janockiego: „NB. Tomus ille Cracoviae

53a

1751 ab Andrea Zalusco Episcopo Cracoviensi a vidua alicujus advocati comparatus fuit, postquam tomi aliqui compactori librorum a vidua illa venditi, iam compacturis librorum adhibiti fuissent. Episcopus jacturae illius nunquam sine flentibus oculis recordabatur." Por. Janociana III, 146. — Na wewnętrznej stronie tylnej okładki notatki Ossolińskiego i podpis jego: „Żegota legit, notavit 1837 1/9."

✝ 1/III 2/III

156. — Lat. F. IV. 146. f. — Format i oprawa jak Nr. 155. Kkb. 342; dużo kart poreperowanych: 119, 154–159, 287–291, 343 sqq. Na k. tytułowej odbicie czarne stampilii Stanisława Karnkowskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego.

Tytuł zewnętrzny: „Tomus sextus Episto|larum legationum re|sponsorum actionum| et rerum gestarum| Serenissimi Principis Sigismundi primi| Regis Polonię et Magni ducis Lituanię.| Continet annos| 1522| 1523."

Między innemi: ciekawa charakterystyka Łukasza Górki kasztelana poznańskiego, starosty generalnego wielkopolskiego, jako przypisek Górskiego (jego ręką) do listu Tomickiego do Łukasza Górki: „Superbus hic dominus erat in cultu, pompa ac magnificencia domestica ad ostentandum divicias suas, sed male partas. Armatura apud eum nulla, sed usura cum Iudeis infinita. Melior mercator ac foenerator erat, quam bellator. Ad bellum meticulosus, alieni cupidus, sui parcus ac tenax adeo, ut ne casuro regno vel uno nummo adiutor esse voluerit. Contributiones publicas ex bonis suis nunquam in publicam aerarium intulit, sed semper a rege etiam flendo impetratas in rem suam et in usuras vertit. Hostilem gladium nunquam vidit. Regnum affectavit. In comiciis semper turbas per subornationem nunctio-

X Liter. Janocki, Musar. Sarmat. str. 95 Nr. L. — Janociana III, 146.

do 53a

1 Błędnie. Zbiór pism Kallimacha stanowił odrębną całość i do Zw. Karn. nie należał. Znany obecnie dwa z trzech tomów dodatkowych do Zw. Karn., t. XXV (zob. Nr. 164 niniejszego sprawozdania) i t. XXVII (Czartor. 269, zob. mój Catal. codd. mss. Musei principum Czartoryski sub hoc numero). Tomem XXVI ma być wymieniony w tej zapisce na trzecim miejscu tom legacyj Dantyszka, którego w Zw. Karn. nieznamy. — O tym rękopisie Callimachianów zob. Janozki, Specim. Catal. str. 31 Nr. LXXXVII. nie jest nam znany.

do 53a

2 Również błędnie. Rękopis taki nie jest nam znany. Prawdopodobnie będzie to ten sam kodeks, którego konsygnację podali wydawcy Книги Посольской Метрики Вел. Княж. Литовского, Оболенский i Данилович, tamże t. I, str. 440-447.

rum terrarum ciebat. Alibi plura."
Liter. Janocki, Musar. Sarmat. str. 95. Nr. LI.

157. — Lat. F. IV. 146. h. — Format, okładka itd. jak Nr. 155. Klb. 2–317. Karta tytułowa i wśród tomu dużo kart wyrwanych, niektóre w połowie wydarte. Na dolnej krawędzi: „Octavus tomus Actionum regiarum. continet annos 1526."

Treścią tomu akta i pisma znane skądinąd o sprawach węgierskich i bitwie pod Mohacsem, sprawa Mazowiecka, listy Gdańszczan itd.

Liter. Janocki, Musar. Sarmat. str. 96 Nr. LII.

158. — Lat. F. IV. 146. i. — Format, okładka itd. jak Nr. 155. Klb. 194 i kilka białych na końcu.

Tytuł: „Tomus nonus epistolarum | legationum responsio-|num et rerum gestarum | Serenissimi Principis Sigismundi primi | Regis Poloniae Magni Ducis Lituaniae | Continet annum unum 1527." Poniżej w środku stampilia Karnkowskiego. Po ~~jej~~ jej stronie lewej napis przekreślony i nieczytelny: „Ex libris Fratris Ludovici Elbing Minoris Conventualis pro Conventu Cracoviensi S. Francisci Minorum Conventualium". Po prawej stronie stampilii: „emi Cracoviae 1747. 16 Maij. J. A. Załuski R(eferendarz) K(oronny) mp."

Liter. Janocki, Musar. Sarmat. str. 96. Nr. LIII.

159. — Lat. F. IV. 146. l. — Format, okładka itd. jak Nr. 155. Klb. 1–205, wyrwane 2–6 i 179–180; dużo białych kart powyrywanych.

Tytuł: „Tomus undecimus Epi|stolarum legationum|responsorum rerum-

que | gestarum | Serenissimi Principis Sigismundi primi | Regis Poloniae et Magni Ducis Lituanię. | Continet unum annum 1529." poniżej stampilia Karnkowskiego.

Liter. Janocki, Musar. Sarmat. str. 96 Nr. LIV.

160. — Lat. F. IV. 146. m. — Format, okładka itd. jak N. 155. — Klb. 7–256. wyrwane 1–6. Brak karty tytułowej. Na dolnej krawędzi ręką XVI w. napisany skrócony tytuł: „Duodecimus tomus actionum regiarum Continet annum 1530."

Liter. Janocki, Musar. Sarmat. str. 97 Nr. LV.

161. — Lat. F. IV. 146. p. — Format, okładka itd. jak N. 155. — Klb. 341.

Tytuł: „Tomus quindecimus epi | stolarum legationum | responsorum et rerum | gestarum | Serenissimi Principis Sigismundi primi | Regis Poloniae et Magni Ducis Lituanię. | Continet annum domini 1534." poniżej stampilia Karnkowskiego. Z boku maleńka pieczątka w laku czerwonym odbita z herbem Łodzią i literami J. T. Niżej podpis „Andrzy z Tomic Tomicki S. Z. W. sst." pieczątka należała do Jana Tomickiego kasztelana gnieźnieńskiego, ojca podpisanego Andrzeja Tomickiego sędziego ziemskiego wieluńskiego. J. A. Załuski dopisał nad wyrazem „Continet" własnoręcznie: „Cancellariatu Petri Tomiccii Vicecancellarii Regni Episcopi Cracoviensis."

Liter. Janocki, Musar. Sarmat. str. 97 Nr. LVIII.

162. — Lat. F. IV. 146. q. — Format, okładka itd. jak N. 155. — Klb. 422 i 5 czystych.

Tytuł: „Tomus Sedecimus Epi|stolarum legationum|responsorum actionum| et rerum gestarum|Serenissimi Principis Sigismundi primi|Regis Polonie et Magni Ducis Lituanie.|Continet annum domini 1535." Poniżej stampelka Karuhowskiego, oraz podpis „Andrzej z Tomic Tomicki S. Z. W." por. Nr. 155, 161.

Między innemi: k. 154b. do listu Tomickiego z 1535 r. do Sebastyana Opalińskiego proboszcza poznańskiego, kanonika krakowskiego i sekretarza królewskiego, dopisał Górski: „Post aliquot annos mortuus est Appoplexia, non factus sacerdos. Bibebat, edebat, futuebat. Epicurus, vixit ut bestia, mortuus ut bestia." por. mój Nr. 145. — k. 253–257. Historyograficzny opis czwartej wojny moskiewskiej Zygmunta I. „Quarta expeditio belli in Moscos Sigismundi primi regis Polonie." dopisano tąż ręką: „Per quam arx Starodub eversa est et Moscorum XX millia caesa. Cuius rei narrationem paulo altius opere precium est ordiri." Zaczyna się „Anno domini MDXXXIII° decima Junii Sigismundus.... Cracovia discessit ad Lituaniam ...." Autor nie jest nazwany; nie jest nim w żadnym razie Górski. — k. 276b. przy liście Tomickiego do królowej Bony z Krakowa 1535 paźdz. 6, przylepiono do papieru pod listem pieczęć Tomickiego, prawdopodobnie w domu pana lub Andrzeja Tomickich, u których mogła być pieczęć biskupa. — k. 329–350. „Epistolae doctiorum hominum." głównie korespondencya Tomickiego z Erazmem z Roterdamu, por. mój Nr. 145. — k. 367–382. „Vita Petri Tomicii Episcopi Cracoviensis Regni Polonie Vicecancellarii." zaczyna się: „Petrus Tomiczki nobilis de maiori Polonia, natus ruri Tomice dicto, ex ea familia quae cymbae piscatoriae gerit insigne, claris ortus natalibus ...." Jest to — o ile przy pospiesznem przejrzeniu wnioskować mogę — ten sam

życiorys Tomickiego, który w jednym rękopisie z XVII wieku[1] jest przypisany prostą marginalną notką Filipowi Padniewskiemu biskupowi krakowskiemu. Jest to w ogóle niewolnicze skrócenie obszerniejszego życiorysu pióra Hozyusza, wydanego w pierwszym tomie korespondencyi Hozyusza (ed. Hipler i Zakrzewski) a znajdującego się także w Tomicyanach (zob. np. mój Nr. 145) i w rękopisach współczesnych i pochodzących od Tomicyanów. Kwestya autorstwa Padniewskiego, poruszona przez Kętrzyńskiego, wspiera się na bardzo wątłych podstawach. Może być, że to Górski wprost skrócił dzieło Hozyusza. Na marginesach w tym rękopisie są notatki robione ręką Jana z Tomic na Baranowie Tomickiego, kasztelana gnieźnieńskiego, który dodał na końcu: „Dai Boże by sie tacy Tomiccy wszyscy rodzili y iego wszyscy cnotami nasliadowali y ia sąm y dziatki moie iest co czytać y iest sie czym cieszić domkowi naszemu." — k. 383—411. „Ex comentariis Stanislai Gorski Cracoviensis et Plocensis Canonici Amanuensis ac Notarii heri sui Tomicii sumptum atque adscriptum." Zaczyna się: „Licet autem clarissimus hic senator gratiosus apud omnes ordines...." Jest to ów „życiorys" Tomickiego przez Stanisława Górskiego, o którym wspomina Janocki, Specim. catal. str. 36 Nr. XCII. Rzecz wcale ciekawa, i jak najczęściej u Górskiego, nie banalna. Autor opisuje ~~stosunki~~ zwykłym sobie językiem charakterystycznym sposobem stosunki Tomickiego ze współczesnymi, wzmiankuje jego nieprzyjaźń z Tęczyńskimi itd., objaśnia je ustępami listów Krzyckiego, Tęczyńskich i innych.

Liter. (~~przypisek — ołow.~~) Janocki, Musar. Sarmat. str. 97 Nr. LIX.

[1] (przypisek na kartce nalepionej).

54a

1 W rękopisie Nr. IV biblioteki p. Michała Szczanieckiego w Nawrze (pod Chełmżą). Dzięki uprzejmości właściciela miałem sposobność zbadać dokładnie ten rękopis, za co pozwalam sobie tutaj najszczersze podziękowanie złożyć panu Szczanieckiemu. Jest rękopis papierowy, 310 mm. na 210 mm., kk. 392, oprawny w pergamin, pisany dwiema rękami XVII wieku, na k. 32a data 1620 r. wskazuje, że około tego czasu był pisany. Na k. 1 są rozmaite dewizy i wśród nich „Per me Georgium Tomicki mp." Należał tedy ten rękopis do Jerzego Tomickiego, syna Andrzeja sędziego ziemskiego Wieluńskiego, wnuka Jana kasztelana gnieźnieńskiego, prawnuka Mikołaja także kasztelana gnieźnieńskiego, który był bratem biskupa Piotra. Jerzy Tomicki jednak rękopisu tego nie pisał. Kodeks jest ze wszech miar cenny; zawiera Miscellanea z XVI i pierwszej ćwierci XVII w. Rzeczy główniejsze i obejmujące pewną całość są: Criciana, tj. zbiór wierszy Krzyckiego i wierszy przypisywanych mu, podobno (zdaniem prof. Morawskiego Kazimierza) fałszywie; „Conciones in maximo totius ~~rei publicae~~ regni Poloniae conventu" 1537. Orzechowskiego Stanisława (wydane jako pióra Górskiego przez p. Kętrzyńskiego w Archiw. Komisyi Historycznej I, gdzie też ten rękopis scharakteryzowany. Zob. moją rozprawę „O autorach Żywotu Piotra Kmity i opisu wojny kokoszej", Kraków 1887.); życiorysy Gamrata i Tomickiego, obydwa przypisane Padniewskiemu; korespondencya Myszkowskiego; korespondencya i akta urzędowe w sprawie małżeństwa Zygmunta III z Anną Austryaczką. — Rękopis ten powstał między innemi z materyałów pochodzących z Tomicianów i na nich opartych, niema jednak najmniejszego prawdopodobieństwa na to, aby kompilujący go mieli przed sobą którykolwiek z tomów wydawnictwa Górskiego. Rękopisów takich, na których opierać się może Ławryński znamy bardzo wiele. — Dopisana wzmianka „autore Padnievio" albo „Padnievio Eppo. Crac. autore" pewnie kwestyi nie rozstrzyga. Zob. artykuł dr. Kętrzyńskiego pt. Stanisław Górski... w Przeglądzie Powszechnym 1890 z lipca. Cała sprawa autorstwa Padniewskiego, rzekomo autora Vitae Petri Kmitae, jest tam nieprawdopodobnie przeprowadzona. Obiecuję sobie powrócić raz jeszcze do tej kwestyi.

163. — Lat. F. IV. 146. y. — Format, okładka itd. jak N. 155. — Klb. 242 k. 3, 4, 8–11 wyrwane; k. 5–7, 12 białe.

Tytuł: „Tomus vigesimus quar|tus Epistolarum legatio|num postremi actus vitae | Serenissimi Principis Sigismundi primi regis | Polonie Magni Ducis Lithuanie Russiae | Prussie Masovie etc. Domini et heredis. | Continet annum domini 1548." Poniżej stampila Karukowskiego. U spodu: „Bibliotece Towarzystwa Krolewskiego Warszawskiego Przyjaciół Nauk 1818 Ofiara kolegi Stanisława Sołtyka."

Między innemi: k. 13. „Proposicio in conventu Petrcoviensi per Dominum Samuelem, Episcopum Cracoviensem regni Poloniae Cancellarium, inicio conventus in senatu dicta." dopisek z boku: „coram rege consiliariis et nunctiis terrarum Polonie." U dołu tytułu: „Qui quidem Conventus in fine anni domini 1547 ad diem XV Decembris agi ceptus est et in diebus Januarii sequentis anni 1548 sine ulla rerum conclusione solutus fuit." Dopisek Górskiego: „Hosius fecit." — k. 18–24. „Postulata legatorum equestris ordinis in Comiciis Regni Polonie Petrcoviae actis anno 1548." po polsku, nader ważne zrawanina. por. Nr. 154. Na końcu dopisał Górski: „hic poni debet oracio quam Lupa Podlowski [sic] Petrcovie in comiciis nomine equestris ordinis lingua Polona ad regem Sigismundum primum dixit instructus a Samuele Maciegewski Episcopo Cracoviensi regni Cancellario ac a Joanne de Tarnow Castellano Cracoviensi exercituum regni Polonie capitaneo generali et a Petro Kmita de Vissnicze palatino et capitaneo Cracoviensi Marsalco regni Polonie atque a ceteris id genus machinatoribus. Postulatum autem ea oratione, cum Rex non posset per senium et egritudines iudicia exercere, regnum Regi filio Sigismundo secundo dimitteret, ipse exauto-

ratus, privatus iaceret. Id autem fiebat non studio iustitie administrande, sed ut sub Rege iuvene hi triumviri, que eis collibuissent, omnia pro libidine agerent et Reginam a distributione officiorum publicorum repellerent. Quod cum Rex senex non faceret, abrogata ei fuit per conspiracionem iudicia regia exercendi potestas, id quod ex actu infrascripto cognosci potest." I następuje na k. 25. „Suspensio causarum iudicialium ad alium conventum regni generalem" z dopiskiem Górskiego „Chaos confusum". — k. 133 sqq. są mowy pogrzebowe po śmierci Zygmunta I przez Maciejowskiego (z dopiskiem „Hosius fecit"), Stanisława Orzechowskiego (z wydania weneckiego Junty), list tegoż do Prytuskiego cf. moje Orichoviana I, str. ...., mowa Kromera, wreszcie „Epicedion" Eustachego a Knobelsdorff kanonika warmińskiego.

Hist. Z biblioteki Tow. Przyj. Nauk przeszedł w 1833 r. do CBP.

164. — Lat. F. IV. 146. z. — Format i oprawa jak N. 155. – pisany jedną ręką, kk. 378 i 8 nlb. Na końcu dodatek ręką XVII w.

Tytuł rękopisu: „Tomus XXV Epistola|rum Romam de ne|gociis ecclesticis [sic] scri|ptarum| Serenissimi Principis Sigismundi primi| Regis Polonie et Magni Ducis Lituanię| et Reverendissimi Domini Petri Thomiczki Episcopi| et Regni Polonię Vicecancellarii| Complurium annorum." Stampilia Karnkowskiego. Obok herbowa pieczątka na czerwonym laku Jana Tomickiego i jego podpis: „Tomicki Jan z Tomic na Baranowie sst." Poniżej podpisał się: „Andrzej z Tomic Tomicki S. Z. W. sst." zob. Nr. 161.

k. 375b – 386b. ręką drugiej połowy XVII w. „Index materiarum in litteris

huius tomi contentarum."

Liter. Janocki, Musar. Sarmat. str. 98 Nr. LXI.

Przechodzimy wreszcie do trzech tomów kopij, nie stojących w żadnym ze sobą stosunku, przy czem, aby przedstawić cały zasób Tomicyanów znajdujących się w CBP. wciągnięmy już tutaj także rękopis Lat. F. IV. 154.

165. — Lat. F. IV. 147. — Rękopis papierowy, 295 mm. na 190 mm., pisany jedną ręką XVIII wieku, 407 str. lb., oprawny w siną tekturę.

Zawiera staranną kopię tomu XX Tomicyanów ze Zw. Karn., którego oryginał znajduje się w ZNOssol. Nr. 179. rob. Kętrzyński, Katalog rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich. t. I, str. 383-386.

Na str. 391-397. jest pt. „Cantio de Hungaria occupata" długi wiersz polski z 1541 r., zdaje mi się, nieznany. Zaczyna się:

Pan Bóg który w oczemgnieniu
Władnie we wszelkiem stworzeniu,
Przekłada nam nasze złości
Z swej boskiej sprawiedliwości.
Postał do nas widze swoje,
Już było poselstwo dwoje;
Wystrzega nas przez proroki,
Już nam niechce dać odwłoki.
Śle k nam swoje mielcinchi
Kaznodzieje, pustelniki ....itd.

Por. co do ostatniego dwuwiersza satyrę Marcina Bielskiego, pt. „Sen majowy pod gajem zielonym jednego pustelnika ... itd. przedruk. Wisłocki, Marcina Bielskiego Satyry. Kraków 1889. w Bibliot. pis. polskich.

Hist. Z biblioteki Załuskich, gdzie miał Nr. 238, przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. Janozki, Musar. Sarmat. str. 98. Nr. LX.

55a

166. — Lat. F. IV. 148. — Rękopis papierowy, 330 mm. na 200 mm., pisany jedną ręką w początku XVIII w., str. lb. 310 (opuszczono w numeracyi k. 202) oprawny w szarą tekturę.

Zawiera staranną kopię tomu XIII Tw. Karn., którego oryginał znajduje się podobno w Gogolewie (w W. ks. poznańskiem) w bibliotece. Inna kopia tego tomu jest w Archiwum muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie Nr. 267. zob. mój Catalogus codd. mann. ss. Musei princ. Czartoryski, I, str. 48. — Tytuł rękopisu: „Tomus Tredecimus | Epistolarum Le|gationum et Respon|sorum rerumque ge|starum | Sigismundi primi re|gis Polo-niae et Ma|gni ducis Lithva|niae. | Continet Annum | Domini MDXXXI."

Hist. Z Biblioteki Załuskich, gdzie nosił Nr. 235, przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. Janozki, Musar. Sarmat. str. 97 Nr. LVI.

167. — Lat. F. IV. 149. — Rękopis papierowy, 290 mm. na 201 mm., pisany przeróżnemi rękami XVI wieku, kk. 587, oprawny w podziurawioną świńską skórę i tekturę, krawędzie złote.

Zawiera pt. „Sigismundi I Regis Poloniae litterae legationes et alia scripta publica ab A. 1513 ad 1542" tom fragmentów z rozmaitych tomów „Acta Tomiciana" pisany rękami kopistów Górskiego i niejednokrotnie jego ręką. Bez chronologicznego porządku ułożone rozmaite akta, listy itd., dyaryuszy ani literackich rzeczy nie spostrzegłem. Dla wydawnictwa Tomicyanów należy oczywiście zużytkować ten tom. Przypiski Górskiego spotykające się dość licznie. — Na końcu, k. 504–587. Marcina Kromera „Publicarum Regni Poloniae litterarum inventarium et breviarium. Anno domini M. D. L. I." współczesny, z XVI w., odpis inwentarza Archiwum Koronnego M. Kromera, z dedykacyą do Zygmunta Augusta. Odpis niekompletny i, zdaje się,

[13]

do 55b ‡ Wszystkie powyżej opisane rękopisy Tomicjanów, oprócz Nru. 163 (Lat. F. IV. 146. y), dostały się do CBP. w 1796 r. z Biblioteką Załuskich. W 1752 r. posiadał J. A. Załuski w swej bibliotece niemało tomów ze zbioru Tomicjanów, zapewne kopij i oryginałów razem (Janozki; Specim. Catal. str. 36 Nr. XCII). Wśród oryginałów były już luźne tomy (Iw. Karn. a Załuski miał zamiar wydawać Tomicjana za poradą Janockiego. (zob. Załuski J. A., Duae epistolae ... fol. b. r. (1749) i m. str. V drugiego liczbowania). W BPZ:

rękopis Lat. F. IV. 146. a.	miał numer 229.	rękopis Lat. F. IV. 146. p.	miał numer 236.
" ~~Lat. F. IV.~~ " " " 146. f.	" " 230.	" " " " 146. q.	" " 237.
" " " " 146. h.	" " 231	" " " " 146. z.	" " 239.
" " " " 146. i.	" " 232	" Lat. F. IV. 147.	" " 238.
" " " " 146. l.	" " 233	" Lat. F. IV. 148.	" " 235.
" " " " 146. m.	" " 234.		

niedokładny, dla wydania jednak nie bez wartości.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł do CBP. w 1796 r.

Liter. Janozki, Specimen Catal. str. 37 Nr. XCV.—

168.— Lat. F. IV. 154.— Rękopis papierowy, 320 mm. na 193 mm., jedną ręką pisany w XVIII wieku, str. lb. 500, oprawny w brunatną skórę.

Zawiera odpis tomu I Tomicyanów zapewne Zw. Sap., bo zawiera akta z lat (1462, Terra Ravensis regno Poloniae unita, por. N.N. . . . . .) 1493—1512. Od k. 1 do 277 są akta odnoszące się głównie do Jana Olbrachta, Aleksandra i kardynała Fryderyka. Druga połowa tomu zawiera Acta Tomiciana odpowiadające wydaniu t. I. Na końcu znajduje się indeks niezupełny.

Hist. Rękopis należał do Andrzeja Załuskiego, biskupa płockiego, który go swą stampilią zaopatrzył. Następnie do J. A. Załuskiego, który u góry zanotował: „post Karnkowski – Tomicki 1510–1512 (et 1462)". Pod stampilią biskupa płockiego zapisał J. A. Załuski: „Manuskrypt Tomickiego kanclerza Wielkiego koronnego. Ex archivo episcopali in Heilsberg Varmiensi od Xcia. Stanisława Grabowskiego Biskupa Warmińskiego 1748 przepisany." Załuski zapewne się pomylił, sądząc że to kopia tomu I Zw. Karn. Zapiskę jego należy rozumieć prawdopodobnie, że w ~~bibliotece~~ Archiwum biskupiem w Heilsbergu przechowywała się jakaś kopia tomu I Tomicyanów, (może Zw. Sap.) i z tej kopii – nie ręką, lecz u biskupa Grabowskiego ~~skopiowan~~ zrobiono niniejszy odpis w 1748 r.

⁂

Przyjęcie za podstawę tej zasady, że redakcya o mniejszej ilości tomów jest wcześniejszą od takiej o większej ilości tomów, wydaje mi się

zupełnie słuszną. Zbieracz Tomicyanów, Stanisław Górski, był zrazu pisarzem w kancelaryi następnie sekretarzem Tomickiego, i jest wcale prawdopodobną, że zbierając z zapałem akta urzędowe z biegiem czasu dopiero doprowadził ich ilość do tak wysokiego stopnia, jak to nam obrazuje Zw. Karn. Skoro tworzył z nich rozmaite o różnem rozgraniczeniu chronologicznem zwody, jest wcale naturalną, że według pozostałych nam i do dziś znanych tomów i zwodów odróżniamy „redakcye", według wspólnych cech tychże zwodów. Przypuszczamy zatem, że zwód, który zachował ślady najkrótszej redakcyi, będzie należał do ~~da~~ ~~dalszej~~ grupy pierwszej, najwcześniejszej. Za taki uważam Zw. Univ. Jag. W tytule każdego tomu, któryśmy wyżej poznali, jest mowa o „zbiorze uporządkowanym w trzynaście tomów". Obejmują one mało co więcej nad cały czas podkanclerstwa Piotra Tomickiego (1513–1535). Później, może już po śmierci Zygmunta I, zgromadził Górski tyle materyału, że mógł, na wzór innych zwodów, uzupełnić Zw. Univ. Jag. aż do r. 1548, co w tytule dodatkowych czterech tomów (lata 1536 –1548) uwidocznił wyrażeniem „et in reliquos sex tomos ..." – Wobec tego należy redakcyę o 17 tomach, którą nam przedstawia~~ją~~ Zw. Sap., nazwać Redakcyą drugą (u Kętrzyńskiego pierwszą), a najobszerniejszą i ostateczną redakcyę o 27 tomach nazwać Redakcyą trzecią.

Istnienie nieznanego dotychczas Zw. Z. A. dowodzi nasz Nr. 137. Cechą znamienną tego zwodu jest wspaniała oprawa z portretem króla Zygmunta Augusta, data 1553 r. na okładce, tudzież skrócony tytuł tomu „res regni poloniae" niespotykany w innych zwodach, znany ~~napotykany~~ bowiem nazwy „res polonae" w Zw. Univ. Jag.; „actiones polonae" w Zw. Sap.; „actiones regiae" w Zw. Karn. Z tego zwodu znany jest mi

niestety tylko tom pierwszy, nie mogę przeto poddać go bliższemu rozstrząsaniu. Na podstawie różnic, jakie znalazłem między treścią tego pierwszego tomu a podaną przez Dra. Kętrzyńskiego treścią pierwszego tomu Zw. Sap., przydzieliłem Zw. Z. A. do redakcyi pierwszej; jest to tylko domysł, na którego poparcie nie mam dowodu, tem bardziej, że nie jest dotychczas znany t. I Zw. Uniw. Jag. ani w oryginale ani w kopii.

Przechodzę wreszcie do moich wniosków co do redakcyi trzeciej. Ogólnie dotychczas jest przyjęte, że Górski w 1568 r. dnia 7 września „przedłożył senatowi polskiemu" zwód Tomicyanów o 27 tomach, że zwód ten miał przejść następnie w posiadanie Stanisława Karnkowskiego, który pierwszy dał o nim wiadomość w swem „Rerum gestarum ... Sigismundi primi ex commentariis actionum regiarum in gratiam ... Stephani D. g. regis Poloniae ... Compendium". Karnkowski w dziełku tem, niedrukowanem dotychczas, podaje lata każdego tomu i treść tomów dodatkowych. „Compendium" swoje napisał Karnkowski, będąc ~~jako~~ biskupem włocławskim, i – jak twierdzi Janocki (Janociana III, 144) – posłał je Stefanowi Batoremu przybywającemu do Polski po koronę. Fakt ten mógł mieć miejsce tylko w pierwszych dniach kwietnia 1576 r., gdy z pogłoski biskupa włocławskiego Solikowski w Śniatyniu spotykał elekta-króla. Ten sam Karnkowski w innem dziele, w przedmowie do „Epistolae virorum illustrium" wspomina, że znał dokładnie Tomicyana podczas ~~bezkrólewia~~ pierwszego i drugiego bezkrólewia. Otóż przypuszczam, że tak w „Compendium" jak w przedmowie do „Epistolae" Karnkowski mówi o zwodzie Tomicyanów, który Górski „przedłożył" czy ofiarował Senatowi Koronnemu, a nie o tym zwodzie, który (różniący do niego należał a) dzisiaj nosi nazwisko Karnkowskiego; czyli że przypuszczam istnienie odrębnego Zw. Sen. nieznanego nam dzisiaj, o 27 tomach. Przypuszczenie to opieram na następujących względach. Na czele zwodu ofiaro-

wanego senatowi przez Górskiego znajduje się list dedykacyjny ofiarodawcy. List ~~taki~~ ten w takim zwodzie powinienby być podpisany własnoręcznie przez Górskiego, a podpis i autentyczność listu ważnego wzmocnione według ówczesnych zwyczajów przyłożeniem pieczęci autora listu. W tomie pierwszym zaś Zw. Karn. list cały od początku do podpisu jest skopiowany ręką kopisty. – Zw. Karn., jak się ~~przekonać~~ z wielu tomów jego przekonać możemy, ~~nie~~ należał, zanim został własnością Karnkowskiego, do Jana z Tomic na Baranowie Tomickiego, kasztelana gnieźnieńskiego, syna Mikołaja również kasztelana gnieźnieńskiego i koniuszego koronnego, który był jednym z braci biskupa Piotra Tomickiego. Około roku 1568 Jan Tomicki ~~g~~ był głową tego rodu i protoplastą rozgałęzionego domu; umarł zaś na gnieźnieńskiej kasztelanii w 1575 r. Jednym z jego synów był Andrzej, sędzia ziemski wieluński; jemu to dostał się w sukcessyi ów zwód Tomicjanów i on to na licznych tomach ~~jego~~ położył swój podpis. Od Andrzeja Tomickiego dopiero (czy po nim może?) – niewiadomo kiedy – dostał się cały zwód do rąk Karnkowskiego, który go swą stampilią z napisem w około „Stanislaus Karnkowski Archiepiscopus Gnesnensis" opatrzył. Prawdopodobnie tedy dopiero po 1581 r. nabył Karnkowski czy dostał od Tomickich ten zwód, który jego nazwisko dziś nosi. – Dziwną ~~była~~ jest też rzeczą, że ~~K~~ Karnkowski dokładnie oznaczywszy ~~23~~ 24 tomów zaczął się mylić dopiero w oznaczeniu ~~trzech ostatnich~~ trzech ostatnich. Wedle „Compendium" (zob. Janociana III, 146–149) tom XXVII opisywanego przez Karnkowskiego zwodu miał zawierać dzieła Krzyckiego, tymczasem tom XXVII Zw. Karn. zawiera coś zupełnie innego, bo korekturę praw Taszyckiego z 1532 r. W Zw. Karn. niema wcale miejsca na dzieła Krzyckiego, bo tom XXV to są „Epistolae Romam scriptae de negotiis ecclesiasticis" – tom

XXVI nieznany, więc nie wchodzi w rachubę, a tom XXVII i ostatni (dziś Czartor. 269) ma korekturę praw! Górski sam w liście dedykacyjnym podaje, że Zw. Sen. kończy się tomami: XXV, dzieła Krzyckiego; XXVI legacye Dantyszka a XXVII korektura praw. Niezgodność informacyi wprowadza zupełne zamieszanie co do tomów dodatkowych:

Tom	Zw. Sen. według listu Górskiego	Zw. Sen. według „Compendium" mss. przytoczonego u Janockiego	Zw. Karn. według oryginałów
XXV	Dzieła Krzyckiego ~~Criciana~~	listy w sprawach duchownych	listy w sprawach duchownych
XXVI	poselstwa Dantyszka ~~Dantiscana legationes~~	poselstwa Dantyszka	[nieznany]
XXVII	korektura praw z 1532 r.	Dzieła Krzyckiego	korektura praw z 1532 r.

Jeżeli więc uchylimy zupełnie świadectwo Karnkowskiego w „Compendium" zwłaszcza że znamy je tylko za pośrednictwem Janockiego, pozostaną nam dwa klasyczne świadectwa, gdzie pomyłka jest wprost wykluczona: list Górskiego do senatorów koronnych i oryginały Zw. Karn. Świadectwa te niezgadzają się co do tomu XXV, i ten szczegół wyjaśnia nam różnicę Zw. Sen. od Zw. Karn.

Streszczamy: Karnkowski, biskup włocławski, znał w 1573–1576 r. zwód ofiarowany Senatowi Koronnemu przez Górskiego, i ten opisał w „Compendium" (niepewna czy z oryginału, czy z notatek, czy z pamięci). Inny zwód tej samej redakcyi, różniący się z poprzednim tylko w dodatkowych tomach, był w domu Tomickich, jako pamiątka chwały i zasług Piotra Tomickiego, może ofiarowany przez wdzięcznego sługę Górskiego. Ten to zwód przeszedł ~~stał się~~ na własność Karnkowskiego, już wówczas arcybiskupa gnieźnieńskiego, ~~kupiony~~ od Andrzeja Tomickiego lub spadkobierców jego.

Załączam tablicę z zestawieniem znanych po dziś dzień Tomicyanów:

56 c.

Acta Tomiciana.

Tomy	Redakcya pierwsza				Redakcya druga				Redakcya trzecia							
	Lata	Zwód Zygmunta Augusta	Zwód Uniw. Jagiellońskiego		Lata	Zwód Sapieżyński		Zwód Radziwiłłowski	Lata	Zwód Senatu Koronnego	Zwód Karnkowskiego		Zwód Opalińskiego		Zwód Xcia. Karola Ferdynanda	Kopie Redakcyi trzeciej.
			Oryginały	Kopie		Oryginały[2]	Kopie				Oryginały	Kopie	Oryginały	Kopie		
I	(1462) 1493 – 1512	CBp. L. F. IV. 145. a.			(1462) 1493 – 1512	BRRogal.	CBp. L. F. IV. 154.		1506 – 1511		CBp. L. F. IV. 146. a.	Czartor. ~~CBp. L.~~ 250.		BK. 211. II. 85		
II	1513 – 1517		CBp. L. F. IV. 145. b.		1513 – 1516	BR Rogal.			1512, 1513		BK. 219. II. 93.		BK. 212. II. 86.			
III	1518 – 1520		" L. F. IV. 145. c.		1517 – 1519	BRRogal.			1514, 1515		BJag. 51.					BK. 210. II. 84.
IV	1521 – 1523				1520 – 1522	BRRogal.			1516 – 1518							
V	1524, 1525		CBp. L. F. IV. 145. e.	Czartor. 256.	1523 – 1525	BRRogal.			1519 – 1521		ZNOssol. 176.					BK. 224. II. 98.
VI	1526, 1527		" L. F. IV. 145. f.	[Czartor. 260] BK[1]	1526, 1527	BRRogal.			1522, 1523		CBp. L. F. IV. 146. f.					
VII	1528, 1529		" L. F. IV. 145. g.	[Czartor. 263] BK[1]	1528, 1529	BR Rogal.			1524, 1525		ZNOssol. 177.			BK. 213. II. 87.		BTDzik.
VIII	1530 – 1532		" L. F. IV. 145. h.	Czartor. 268.	1530, 1531	BR Rogal.			1526		CBp. L. F. IV. 146. h.		Czartor. 257.			
IX	1533, 1534		" L. F. IV. 145. i.	Czartor. 272.	1532, 1533	BR Rogal.			1527		CBp. L. F. IV. 146. i.		BK. 214. II. 88.	BK. 215. II. 89. BRRogal.		
X	1535		" L. F. IV. 145. k.		1534	BR Rogal.			1528		BK. 220. II. 94.					
XI	Ep. com. Tom.		" L. F. IV. 145. l.	Czartor. 251.	1535, 1536	BRRogal.			1529		CBp. L. F. IV. 146. l.					
XII	Ep. sac. Rom.		" L. F. IV. 145. m.	Czartor. 273.	1536 – 1538	BR Rogal			1530		CBp. L. F. IV. 146. m.					BKrasW.
XIII	Ep. leg. Jo. Dant.		" L. F. IV. 145. n.	Czartor. 274.	1539, 1540	BR Rogal.			1531		[w Gogolewie][4]	Czartor. 267. CBp. L. F. IV. 148.	BK. 216. II. 90.	BK. 227. II. 101. Czartor. 266.		LStB. 683. II. f. 86.
XIV	1536		" L. F. IV. 145. o.	Czartor. 258.	1541, 1542	BR Rogal			1532, 1533		Czartor. 271.	Czartor. 270.	BK. 217. II. 91.			
XV	1536 – 1539		" L. F. IV. 145. p.	Czartor. 275.	1543 – 1545	BRRogal.			1534		CBp. L. F. IV. 146. p.					
XVI	1540, 1541		" L. F. IV. 145. q.	Czartor. 278.	1546 – 1548	BRRogal.			1535		CBp. L. F. IV. 146. q.					
XVII	1542, 1543		" L. F. IV. 145. r.	Czartor. 280.	Ep. Rom. comm.	BRRogal.			1536, 1537			ZNOssol. 178.				
XVIII	1544 – 1546		" L. F. IV. 145. s.						1538, 1539				BK. 218. II. 92			BKrasW. 793.
XIX	1547, 1548		" L. F. IV. 145. t.	Czartor. 287.					1540		Czartor. 277.					BKrasW.
XX									1541		ZNOssol. 179.	CBp. L. F. IV. 147.		Czartor. 279.		
XXI									1542							
XXII									1543, 1544							
XXIII									1545 – 1547		Czartor. 285.	Czartor. 286.				
XXIV									1548		CBp. L. F. IV. 146. y.					
XXV									Ep. Rom. eccles.[3]		CBp. L. F. IV. 146. z.					
XXVI									Ep. leg. Jo. Dant.[3]							
XXVII									Stat. pol. 1532[3]		Czartor. 269.					

[1] w Kórniku.

[2] złożone w Kórniku.

[3] odnoszą się tylko do zw. karn.

[4] dziś w Rusku w ks. poznańskiem, bibl. Z. Czarneckiego.

169. — <u>Lat. F. IV. 150.</u> — Rękopis papierowy, 317 mm. na 202 mm., pisany jedną ręką XVI wieku, str. nlb. 6, str. lb. 1231, i nlb. 3. Oprawny w skórę żółtą z herbem króla Stanisława Augusta i zwykłym na oprawach królewskich napisem na tylnej okładce.

Zawiera kopiaryusz listów królewskich, aktów i pism publicznych z lat 1527—1570. Na str. 3 nlb. tytuł kodeksu: „Epistolarum Inclytorum regum poloniae, Sigismundi patris Et Sigismundi Augusti filii nominibus, per dominum Stanislaum Hosium et Martinum Cromerum secretarios ipsorum fere conscriptarum Itemque aliorum ad ipsos volumina duo." poniżej: „Volumen prius." Zbiór ten nie posiada dziś tomu drugiego, który zapewne zawierał listy pisane do królów; nieznał go już Janocki w bibliotece Załuskiego. Dedykowany był (str. nlb. 5): „Magnifico domino Ioanni Kostka de Stangenberg castellano Gdanensi, capitaneo Marieburgensi, Dersaviensi, Puscensi, terrarum Prussiae thesaurario Martinus Cromerus coadiutor et designatus episcopus Varmiensis S. P." (z datą dedykacyi 10 marca 1573 r.) — Całość powstała zapewne dorywczo, bo nieznać wielkiego ładu w tym zbiorze. Na str. 1–672 są (różne) listy i dokumenty z lat 1527—1538 w znacznej liczbie i porządku, następnie idą akta z lat 1560—1563, dalej z lat 1540—1549. Na str. 675—1190 pod nagłówkiem „Sequuntur litterae variae 1562 et ceterorum annorum" są akta mniej więcej z lat 1562—1570. Wreszcie na str. 1207—1231 znajdują się niektóre listy królewskie, inne Kromera, z datami i bez dat i bez ładu. Str. 673–674, 1191–1206 białe. — Przy wielu nagłówkach listów ręka kopisty dodawała „Mar. Cro." lub „Sta. Ho." wskazując na sekretarza, który w kancelaryi królewskiej ~~był~~ listy owe pisał.

57a

Przypuszczam, że jest to kopia z egzemplarza ofiarowanego Kostce przez Kromera, a nie oryginalny zbiór, w którym list dedykacyjny byłby niewątpliwie napisany lub podpisany własnoręcznie przez Kromera. Poniżej tytułu jest dopisek ręką XVII w. „Ex libris Alexandri Wolff C. F." a poniżej data ~~(r... przypuszczam r.)~~ „1576." Może więc w tym roku, w trzy lata po ofiarowaniu dzieła Kostce, odpis ten był zrobiony.

Hist. W XVII wieku rękopis należał do Alexandra Wolffa starosty Fellińskiego (o nim zob. Niesiecki, wyd. drugie, IX, 397). W ~~pierwszej połowie~~ XVIII wieku dostał się do rąk J. A. Załuskiego. W 1771 r. był okazany królowi Stanisławowi Augustowi i (wtedy zapewne), jego kosztem, oprawiony. W Bibliotece Załuskich miał Nr. 244. — W 1796 r. przeszedł do CBP.

Liter. Janocki, Musar. Sarmat. str. 99 Nr. LXV. — Dudik, 167. — Blumenstok, 364.

170. ~~169~~. — Lat. F. IV. 151. — Rękopis papierowy, 305 mm. na 185 mm., pisany jedną ręką XVII wieku, kłb. 180, Renta (około połowy tomu) k. białe i nlb.; oprawny w ciemno brunatną skórę. Zawiera:

a. — k. 1–14. nalepione kartki drukowanego pisma „Universalium S. R. Mtis. poloniae et Sueciae etc. ad dissidentes ab Ecclesia Catholica Romana .... itd. 1644. — oraz k. 23–38. druki: uniwersał króla Władysława IV z 1645 i „Orationes habitae Thorunij a deputatis ad Colloquium Charitativum ..." 1645.

b. — k. 43–180. rękopiśmienny, ważny materyał do Colloquium Charitativum w Toruniu 1645. Dyaryusz posiedzeń, listy biskupa żmudzkiego Jerzego Tyszkiewicza, mowy deputatów itd.

171. — Lat. F. IV. 152. — Rękopis papierowy, 302 mm. na 196 mm., pisany jedną ręką w XVII wieku na 326 k. lb. współcześnie, oprawny w brunatną skórę.

Zawiera: „Inventarium omnium et singulorum privilegiorum, literarum, diplomatum et monumentorum, quaecunque in archivo Regni in arce Cracoviensi continentur per commissarios a Sacra Regia Maiestate et Republica ad revidendum et connotandum omnes scripturas in eodem archivo existentes deputatos confectum. Anno Domini M.DC.LXXXII."
Oryginał, podpisany na k. ~~322b~~ 323b przez komisarzów: Stanisława Wojeńskiego biskupa kamienieckiego, Marcina Chomętowskiego[1] kasztelana Żarnowskiego, Pawła Słobowskiego kasztelana Oświęcimskiego, Franciszka Jordana[1] Kazimierza Lanckorońskiego[1] pisarza skarbu koronnego, Andrzeja Jana Żydowskiego sędziego grodzkiego oświęcimskiego, Bogusława Ludwika Radziewskiego[1] cześnika bracławskiego, Stanisława Zdanowskiego pisarza grodzkiego krakowskiego, Macieja Marcyana Ładowskiego[1] sekretarza królewskiego. Por. wydanie z kopii Biblioteki Czartoryskich i jednego z oryginałów (z Bibl. Watykańskiej) przez E. Rykaczewskiego, nakładem Biblioteki Polskiej w Paryżu 1862.

Hist. Z daru Alexandra Załuskiego wojewody Rawskiego należał ten kodeks do klasztoru [Bernardynów] w Radomiu. Klasztor ofiarował go Marcinowi Załuskiemu sekretarzowi koronnemu, który w 1747 r. dał go J. A. Załuskiemu, synowi Alexandra. (W Bibl. Załuskich[2] miał Nr. 170.) W 1796 r. przeniesiony do CBP.

Liter. Janozki, Musar. Sarmat. str. 83 Nr. IV.

1) Mylnie, lub błędnie, u Rykaczewskiego.

2) Była kopia tego rękopisu w Bibl. Załuskich pod Nr. 171. fol.

57c

172. — Lat. F. IV. 153. — Rękopis papierowy, 344 mm na 200 mm, pisany jedną ręką w XVI wieku, kk. 168 i 243. Oprawny w czarną skórę, wyciskaną, dziś trochę startą. Na okładce z jednej strony: „Regestrum perceptarum pecuniarum privatorum proventuum S. R. Mtis. tum ex restis contributionum publicarum annororum(!) preteritorum per Rempublicam S. R. Mti. donatarum | herb państwa, w nim gwiazdki | Anni 1590." Po odwrotnej stronie rękopisu: „Regestrum distributarum pecuniarum ex privatis proventibus S. R. Mtis. ac restis contributionum publicarum S. R. Mti. a Republica donatis | herb Lewart, w okół napis „Joannes Firlei de Dombrowicza Tesau. Regni. Cap. Lubli. etc." | Anni 1590."

Księga dochodów i rozchodów na utrzymanie dworu królewskiego Zygmunta III w 1590 r. Ze spisu dochodów ostatnie cztery karty wyrwane. Na ostatniej k. 243 rozchodów podpisali się jako komisya kontrolująca w 1593 r. Stanisław Miński wojewoda łęczycki i Piotr Tylicki sekretarz wielki koronny i referendarz. Na pierwszej karcie dochodów pięknie wymalowany herb Lewart. Jest to materyał bardzo ciekawy i wart opracowania i wydania. Oprócz wydatków na dwór są zaznaczone wydatki na posłów obcych monarchów, posłów sejmowych i wielu ludzi wybitnych, jak np. Skarga, Mikołaj Kochanowski, Andrzej Zbytkowski (Zbylitowski), Niemsta, Buccella, Grabowiecki Sebastyan, Dzierżek Krzysztof, Niegoszewski Stanisław i wielu innych. (zob. np. Seb. Grabowieckiego Rymy Duchowne Kraków, 1893, str. .... przedmowy mojej). Jako przykład, zacytuję rachunek wydatków na Grabowieckiego, zapisany w tej księdze Jana Firleja na k. 79; tem bardziej, że tak interesujące księgi podskarbiów nadwornych z XVI w. mało są dotych.

$48d = 68 r.$

$x = 100 r.$

$1 r. = \frac{48}{68} d. = \frac{12}{17} d.$

$1200 : 17 = 7[illegible]$

119

10

czas ogłoszone i dają obraz ówczesnej rachunkowości:

Sebestiano Grabowieczky

- Salarii a die coronationis ad diem solutionis pro annis 2/2 [tj. za 2 lata i 2 miesiące] . . . . fl. 900.
- Eidem salarii a die 22 Novembris 1586 ultimae solutionis Grodnae post mortem Sermi. olim divae memoriae Regis Stephani factae ad diem coronationis 27 Decembris 1587 pro anno 1/0/5 cedunt " 394/18
- Ratione absentiae, quae illi merito in solutione anni 1585 Niepolomicensis deducta erat et in manu ali iam posita est et nulla controversio de illa agebatur, nam medium eiusdem absentiae per Sermum. olim divae memoriae Regem Stephanum eidem condonatur, verum ad instantiam eidem condonantur denuo . . . . " 180.

Totius facit . . . fl. 1474/18.

Ad rationem horum:

Cracoviae 9 Maij 1588 . . . . fl. 100.
die 6 Octobris eiusdem . . . . . . " 30.
Ex zuppis " 180.
die 11 Octobris 1588 " 150.
Warszaviae per dnum. Thesaurarium Curiae (1587) " 186/20
Ibidem circa solutionem generalem 1590 " 388/10

facit datorum ~~fl. 1035~~ . . . . " 1035.

Restant exsolvendi . . . . fl. 439/18

1r = 12 d / 12
1004. =
17. 10 / 12
1/00 : 143
30 = 4 / 3
34 / 40
7 1/4 / 10
25 / 58
143 / 143
58 fl. ...
58 = 484
100 r = X
58 / 120 / 88 / 46
1r = 12 d. = 12

Hist. W końcu XVIII w. należał do Anieli Przebendowskiej; zapewne po jej mężu Jerzym Przebendowskim, podskarbim Wielkim Koronnym. W 1806 r. do Józefa ks. Kuropatnickiego, od niego darem przeszedł około 1817 r. do biblioteki Towarzystwa Przyjaciół Nauk, skąd w 1833 r. dostał się do CBP.

1r = 17/12 d
100 r. =
17. 100 / 12
~~1700 : 12 = 143~~
~~50 / 40~~

173. — Lat. F. IV. 155. — Rękopis papierowy, 335 mm. na 205 mm., str. lb. 193–845, pisany jedną ręką w końca XVII lub początku XVIII wieku, oprawny w skórę brunatną z wyciskami na grzbiecie.

Tytuł rękopisu: „Collectanea litterarum regum, principum diversorumque magnatum in rebus status, sceptrum tenente in Polonia Stephano Bathori." Nagłówek ten jest pisany odmienną ręką ~~XVIII~~, czy nie Andrzeja Chryzostoma Załuskiego, biskupa płockiego, a później warmińskiego i kanclerza wielkiego koronnego, którego stampilia jest wyciśnięta na str. lb. 193 a pierwszej w tym kodeksie. Tąż samą ręką na str. 833–845 spis rzeczy pt. „Series hoc volumine contentorum." Ponad tytułem, u góry, zapiski ręką J. A. Załuskiego: „Polonia. Mss. [Stephanus (przekreślone)] Zamoyski Joh. Cancellariatus R. P. Acta 1582=3." i niżej „1582 et 83." — Jest to ~~pe~~ dalszy ciąg rękopisu Lat. F. IV. 124 (zob. Nr. 130), który się właśnie urywa na str. 192. Odpis albo z rękopisu XVI wieku „Liber legationum" Zamoyskiego, który od 1692 był w bibliotece króla Jana III (dziś w CBP. sygn. Raznojęz. F. IV. 140, nasz Nr. ....), albo z cytowanego pod Nr. 130 rękopisu lipskiej „Stadtbibliothek." Rozdział tej kopii musiał być czysto przypadkowym, bo niema żadnej wewnętrznej na to racji. W niniejszym rękopisie akta zaczynają się od Nru. XLIV z 1582 paźdz. 8. — Treścią jak Nr. 130 i ..., są akta dyplomatyczne, stosunki z państwami ościennemi; z Cesarstwem, z Danią, z Kuryą w sprawie arcybiskupstwa

58[6]	=	2
59		4
60		4
61/70		40
71/4		16
75		2
		68

193
144
48

68 str. mss.
48 str. druku

X 106
91
25.4
100.-

48/68

145

68 r = 48 d
100 r. = x
68/48 = 1 20/48 5/12
1 r = 1 5/12 d. = 17/12 x

J. D. Solikowskiego itd.—

Hist. Od A. C. Załuskiego przeszedł do rąk jego synowca J. A. Załuskiego, w Bibliotece Załuskich obydwa tomy stały obok siebie pod N.N. 254 i 255. W 1796 przeszedł do CBP.

Liter. Janocki, Musar. Sarmat. str. 102 Nr. LXXVI.— Dudik, 168.

174.— Lat. F. IV. 158.— Rękopis papierowy, 355 mm. na 205 mm., pisany dwiema rękami XVIII w. na 14 k. nlb. w okładce nowej tekturowej.

Zawiera:

a.— Odpis transumptu Wojciecha Jastrzębca biskupa krakowskiego, 1432 lut. 3, z przywileju panów litewskich unii między Polską a Litwą z 1401 r. Zob. Prochaska, Cod. epist. Vitoldi, N.N. 234 i Appen. XXVI.

b.— Odpisy kilku aktów ~~z czasów~~ do spraw trzydziestoletniej wojny, z 1643 r., nie odnoszących się do Polski.

175.— Lat. F. IV. 163.— Rękopis papierowy, 314 mm. na 197 mm., pisany kilkoma rękami w XIX wieku, k.nlb. 424, świeżo oprawny.

Zawiera regesta, bez dat, z ksiąg Metryki Koronnej, a mianowicie: α) k. 1. regestów 102 z kart 182 księgi „expeditionum maioris cancellariae" za kanclerstwa Walentego Dembińskiego, 1574.— β) k. 13. regestów 427 z kart 661 księgi III [C. 3] „inscriptionum et decretorum" 1456–1466. — γ) k. 43. regestów 813 z kart 251 księgi [E] „Liber seu registrum 5 N°6" (?) zaczyna się od 1471, niewiadomo jak daleko sięga, bo się daty urywają.— δ) k. 115. regestów 531 z kart 137 księgi „Liber sextus sub lit. F. N°7 Casimiri et Conradi ducum Masoviae 1470–1497".— ε) k. 157.

regestów 234 z kart 139 księgi „liber septimus N° 8 sub litt. G." z czasów kanclerstwa Jana Koniecpolskiego. 1448–1454. — ζ) k. 179. regestów 464 z kart 217 księgi „liber octavus N° 9 sub litter. H." za czasów Jana Olbrachta z podkanclerstwa Jerzego de Lubratz. 1492–1497. — η) k. 213. regestów 660 z kart 143 ~~z~~ księgi „liber nonus sub littera J. N° 10" za czasów Jana Olbrachta z podkanclerstwa Vblis. Vincentii de Przerąmb 1497. — ϑ) regestów 561 z kart 265 księgi „liber decimus N° 11 sub litt. K. Conradi; ~~et~~ Stanislai et Joannis ducum Masoviae 1497–1506." — ι) k. 322. regestów 808 z kart 387 księgi „liber duodecimus sub littera M. N° 13" za czasów Alexandra „cancellariatu Vblis. Joannis de Lasko" 1504–1506. — κ) ~~k.~~ regestów 487 z kart 265 księgi „liber 13 littera N. N° 14 regnante Stanislao et Joanne ducibus Masoviae Cancellariatu Joannis de Zukowo" [cantoris Vladislaviensis]. 1517–1527.

Są to kopie robione przez kilku kopistów z czasów, gdy Metryka Koronna w Petersburgu przebywała. Między innymi podpisali się kopiści Muromtzoff i Georges de Bohl. Odpisy te są robione ze spisów (regestów) Naruszewiczowskich, znajdujących się podobno przed każdym tomem Metryki. Takich jak ten tomów ma być w CBP. jeszcze 12, są one zapewne pod tą samą sygnaturą. Pan Stanisław Ptaszycki mówił mi, że już niema dziś kilku tomów wykazanych tymi spisami.

176. — <u>Lat. Q. vel. IV. 1.</u> — Rękopis pergaminowy, 285 mm. na 213 mm., pisany ozdobnie jedną ręką ~~[illegible]~~ początku XV w. na włoskim pergaminie, lecz może nie we Włoszech, kk. 124, we dwie kolumny. Oprawny w skórę safianową, ciemnoszafirową ze złotymi wyciskami.

Zawiera: Gwidona de Columna „Historia Troiana." Na końcu: „Factum est autem presens opus Anno dominice Incarnationis Millesimo Ducentesimo Octuagesimo septimo eiusdem prima Indictione feliciter" [reszta wyskrobana].

Hist. Z Biblioteką Załuskich przeszedł do CBP. Był w posiadaniu J. A. Załuskiego.

177. — Lat. Q. vel. IV. 2. — Rękopis pergaminowy, 284 mm. na 200 mm., pisany jedną ręką XV wieku, nader ozdobnie i kaligraficznie, na 200 str. liczbowanych ręką Janockiego, oprawny w ~~[illegible]~~ jasnobrunatny safian, z herbem króla Stanisława Augusta i z inskrypcyą na tylnej okładce: „Patriae Patris Stanislai Augusti Cura et liberalitate regia MDCCLXXV" tj. oprawiony został w 1774 r. na koszt królewski.

Zawiera: „Matthei palmerij florentini de temporibus incipit et primo ad petrum Medicem Cosme filium proemium." Zaczyna się przedmowa: „Animis nostris innatum esse constat, ut prestantes ingenio viri..." Na końcu: „Explicit prohemium incipit prefatio libri. Quarenti michi sepenumero quibus temporibus, per quos et apud quos gentes ...." Dzieło samo zaczyna się „A principio mundi sive ab Adam primo hominum ...." kończy się dzieło na r. 1448. „Veneti Franciscum Sfortie filium sibi reconciliant et in amicitiam recipiunt pacatisque inter se rebus .... menstrua illi stipendia pollicentur. Mediolanenses Laudum receperunt."

Cf. Muratori, Poecher

Hist. Z Biblioteki Załuskich — należał do biskupa kijowskiego — przeszedł w 1796 r. do CBP.

178. — Lat. Q. vel. IV. 6. — Rękopis pergaminowy, 212 mm. na 155 mm., pisany jedną ręką XIV wieku, gęsto we dwie kolumny, kk. 16, zszyty w niebieski papier.

Zawiera fragment, bez końca, franciszkanina Borcharda de Berche opis Ziemi św. „Incipit liber de terra sancta quem compilavit frater Borchardus de ordine minorum dictus de berche. Descripcio terre sancte." zaczyna się: „Quia vidi quosdam deuocione affectos ea saltem aliqualiter ymaginari...." Urywa się w rozdziale „de vineis" na słowach „....viris sufficeret"....

O dziele i autorze "

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

179. — Lat. Q. IV. 1. — Rękopis papierowy, 205 mm. na 150 mm., pisany jedną ręką XVIII w. na kk. 95, oprawny w brunatną skórę.

Zawiera Sebastyana de Olmeda kronikę dominikańską. Tytuł: „Nova Choronica ordinis Predicatorum de initio videlicet et successu eius ipsiusque magistris generalibus et viris illustribus usque ad annum MDL qui est CCLXXX et ultra ab institutione illius." Zaczyna się: „Pio lectori. Quoniam quidem pauci sunt aut certe nulli inventi sunt...." Według dopisku na końcu jest to kopia „ex proprio exemplari asservato in Bibliotheca insignis Collegii sancti Gregorij Vallisoletani; sede quinta...." O tej kronice "

Hist. Z Biblioteki J. A. Załuskiego przeszła w 1796 r. do CBP.

Liter. Janocki; Specim. Catal. str. 80 Nr. CCLXXII.

180. — Lat. Q. IV. 2. — Rękopis papierowy, 216 mm. na 155 mm., pisany jedną ręką XV wieku, na 400 str. lb., oprawny w skórę safianową z herbem i zwykłą inskrypcyą króla Stanisława Augusta („Stanislaus Augustus Rex saeculorum posteritati vindicat").

Zawiera kronikę Mistrza Wincentego, glosowaną, bez komentarza, pisaną przez Jana z Cerekwicy w 1456 r. — Na karcie okładkowej recto napisał Janocki: „Exstat in Zalusciana hac Bibliotheca publica chronici Kadlubkonis codex folii magnitudine ordine CCII. Est ille manu antiquiori atque elegantiori descriptus differtque a codice hoc minori plurimum. Adest etiam codex alter [306. Nr. nadpisany] (formae minoris, ordine MDCCCLXXIV, charactere nitido, sub ipsum finem saeculi XV exaratus. Conveniet codex minor uterque cum Chronico Kadlubkonis ab Herburto luci publicae exposito. Codici postremo appositus est auctoris anonymi commentarius in chronicon Kadlubkonis. Estque idem ipse quem Herburtus una cum Kadlubkone publicavit." Na tej stronie verso wypisał Janocki tytuł rękopisu i błędnie podał datę. — Inicyały niektóre malowane. Na końcu rękopisu: „Explicit Cronica Johannis per manus Johannis de Cyrequicza et est finita quarta feria in viligia (!) sancti Philipi et Jacobi Anno domini M°456." W wydaniu Bielowskiego, MPH. II, kodex VI. — Rękopis ten był uważany przez J. A. Załuskiego za autograf!

Hist. Od A. A. Wessla biskupa inflanckiego otrzymał go J. A. Załuski. Na dawnej jego oprawie był nadpis ręką Załuskiego położony, który przytacza Janocki w Specimen Catalogi. W Bibliotece Załuskich miał Nr. 1973. W 1771 był okazany królowi; i na jego koszt oprawiony. Z Bibl. Załuskich w 1796 r. przeszedł do CBP.

Liter. Janocki, Specim. Catal. str. 82 Nr. CCLXXVI. — Id. Musar. Sarmat. str. 90 Nr. XXXIII. — Bielowski MS. str. 3. — Id. Wstęp krytyczny, str. 128–130. — Id. Wyniki badań najnowszych o M. Wincentym, w „Na dziś", I, 253. — MPH. II. 205. (błędna sygnatura).

181. — Lat. Q. IV. 6. — Rękopis papierowy, 207 mm. na 155 mm., pisany jedną ręką XV wieku, na 368 kk. oprawny w deski dębowe i czarną skórę.

Zawiera kronikę Mistrza Wincentego, glosowaną (k. 2–233), z indeksem (k. 234–241) i komentarzem zwykłym osobno odpisanym na k. 242b–368. — Początek komentarza „Legenti michi..." Na jego końcu do słów: „... in regem Poloniae in Ecclesia Cracoviensi coronavit," dopisał Załuski: „Hucusque textus impressus". Dalej idzie tekst i koniec „Cuius regnum [regimen?] deus omnipotens dilatet et prosperum faciet ...." itd. Mowa tu o Władysławie Warneńczyku, za którego czasów ~~[illegible]~~ komentarz ~~[illegible]~~ pisany. — Na k. 1 zanotował Załuski: „Kadlubkowis chronica in qua Textus seorsim, Commentarius itidem seorsim est expressus, contuli cum impresso et nihil amplius hic in manuscripto reperire licuit."

Hist. Jest to ten rękopis, o którym Janocki pisał (zob. Nr. 180). W 1771 był królowi okazany. W Bibliotece Załuskich miał Nr. 1974. W 1796 przeszedł do CBP.

Liter. Janozki; Specimen Catal. str. 82 Nr. CCLXXVII. [?]. — Id. Musar. Sarmat. str. 90 Nr. XXXIV. — Bielowski MS. str. 4. — Id. Wstęp krytyczny str. 130–131. — Id. Wyniki badań itd. str. 254. — Do MPH. nie był zużytkowany.

182. — Lat. Q. IV. 14. — Rękopis papierowy, 195 mm. na 160 mm., pisany jedną ręką XVII w. kk. 215, oprawny w brunatną skórę, z herbem XX. Wiśniowieckich.

Zawiera nieznane dzieło historyczne (A. S. Radziwiłła) w formie listów. Tytuł: „Manuskrypt alias Hystorya JOXcia. Imci. Albrychta Stanisława Radziwiłła, Kanclerza Wielkiego WXL. panowania trzech królów polskich Zygmunta III Władysława IV y Jana Kazimierza." Zaczyna się: „.... ad amicum. In familiari nostro colloquio cum quaedam tibi proponerem, quae

tempore trium regum (quorum ego indignus fui cancellarius) acciderant ...." Jest to list Radziwiłła jako przedmowa ogólna, poczem: „Prooemium". incip. „Naturalis amor fertur in patriam ...." Każde z trzech panowań opisane w liście podzielonym na rozdziały. Rzecz ciekawa, robi wrażenie, jakby była wykończona i przygotowana do druku. Jest to niezawodnie literackie obrobienie pamiętników Radziwiłła, w ulubionej w XVII i XVIII w. formie listów. Dochodzi do 1652 r.

Epitome z ms. „Czartor" w Krakowie

Hist. Z biblioteki J. A. Załuskiego. W 1771 okazany królowi, w BPZ. miał Nr. 269. W 1796 przeszedł do CBP.

Liter. Załuski, Programma litter. str. 21. – Janocki, Specim. Catal. str. 88 Nr. CCXCIX. – Tenże, Musar. Sarmat. str. 109 Nr. CIII. (błędnie podaje format fol.).

183. – Lat. Q. IV. 25. – Rękopis papierowy, 213 mm. na 146 mm., kaligraficznie jedną ręką pisany w początkach XV w., kk. 194, oprawny w czarną złotem wyciskaną skórę.

Tytuł rękopisu: „Cronica Martiniana pulchris addicionibus ornata". incip. „Quoniam scire tempora summorum pontificum ...." Kończy się na roku 1313 i wiadomości o ukazaniu się dwóch komet. – Na pergaminowej k. okładkowej spisy papieżów i cesarzów z kroniki, oraz na górze zapiska „liber antiquus conventus sororum in Weesp" a na pergam. karcie na końcu „liber confessoris sororum antiqui conventus in Weesp." Z Polski nie pochodzi i w niej nabyt. Inne rękopisy kroniki Marcina Opawskiego zob. NN. 186, .

184. — Lat. Q. IV. 27. — Rękopis papierowy, 190 mm. na 150 mm., pisany jedną ręką w końcu XVII w. klb. 54, oprawny w białą surową skórę.

Zawiera dzieło B. Zimorowicza o oblężeniu Lwowa w 1672 r. Tytuł: „Leopolis Russiae metropolis a Turcis, Tartaris, Cosacis, Moldavis Anno MDCLXXII hostiliter obsessa, a Deo mirifice liberata. per Bartholomaeum Zimorowicz consulem eiusdem scripta. Po wierszu „In tres colles stella insignitos a Sixto V Pontifice Maximo civitati pro stemmate datos" następuje przedmowa do konsulów lwowskich i dzieło zaczyna się: „Obsidio. — Leopolim Russiae metropolim tertio iam hostiliter obsessam ...." Podobno autograf Zimorowicza, czego sprawdzić nie mogłem, nie znając jego ręki. Załuski tak to oznaczył, i jest to dość prawdopodobne, ze względu że ~~Minasowicz~~ autograf mógł być w posiadaniu ~~autogra~~ Minasowicza. Opis ten nie jest dotychczas znany.

Hist. J. A. Załuski zapisał na k. tyt. „Mss. Zimorovicij Barth. Codex autographus." Niżej tytułu: „dono mihi dedit Clarmus. dnus. Josephus Epiphanius Minasowicz amicus meus integerrimus 1752." Z BPZ. przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. Druk Z, 175.

185. — Lat. Q. IV. 28. — Rękopis papierowy, 210 mm. na 143 mm., jedną ręką pisany w końcu XV wieku, klb. 124 i 2 nlb. na początku; nieoprawny.

Zawiera dzieło (Marina Sanuto) o wojnie między Wenecyą a Ferrarą w 1472 r. oraz wiersze włoskie, kartki i bilety tegoż autora.

a. — k. 1–61b. „Commentarii belli Ferrariensis quod senatus Venetus cum Hercule at[?] Extensi gerit. Ceptum anno domini MCCCCLXXXII chalendis Maij Joanne Mozenico Duce Inclito." Zaczyna się: „Ferraria urbs non admodum vetus, quam Forrum Libiceni quidam fuisse ...." Na

porządkowych dworch k. nlb. jest plan m. Ferrary. — K. 62—90b białe.

6. — k. 91—127b. Odpisy, wiersze, sonety włoskie, notatki rodzinne itp. Marina Sanuto. Na k. 128 zapiska „Est marini Sanuti leonardi F."

Na k. 2b nlb. zapisał J.A. Załuski: „Authorem crediderim vel Georgium Merulam vel Marinum Sanutum leonardi filium, qui fuit possessor huius voluminis. Neutrius opus apparet in Burmanniano (contuli ipse cum tota collectione Burmanniana) Thesauro Italicae huncque ad hanc diem ineditum crediderim." poniżej: „differt a Spazaria commentario belli ferrariensis cuius codicem mss. habeo autographum in parvo folio." Cf. Janocki, Specim. Catal. Nr. CCCCXXXVII.

Hist. Z BPZ. przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. Janocki, Specim. Catal. str. 127 Nr. CCCCXXXVIII.

186. — Lat. Q. IV. 30. — Rękopis papierowy, 218 mm. na 155 mm., pisany jedną ręką w XV wieku, ozdobnie, we dwie kolumny, na klb. 63, minią i niebieskim kolorem malowany. Oprawny w tekturę.

Tytuł: „Martini Poloni Chronica; XVmi saec." Właściwy tytuł: „Incipit cronica fratris Martini domini pape penitenciarii et capellani eiusdem. Sequitur prologus. Quoniam scire tempora summorum romanorum...." Dubrowskij dopisał „Il y a dans cet Exemplaire des additions qui ne sont pas de Martin de Pologne mort en 1278. Ces additions vont depuis le pape Nicolas III jusqu'et compris Clément VIe élu en 1342." Zob. NN. 183, ..

Hist. Ze zbiorem Dubrowskiego zakupiony do CBP.

60c

187. — Lat. Q. IV. 45. — Rękopis papierowy, 195 mm. na 150 mm., pisany jedną ręką w XVII wieku, kk. 31, oprawny w żółtą tekturkę.

Zawiera pamiętnik Marcina Grabieckiego, syna Jana i Zofii, kanonika regularnego Miechowskiego osobisty, spisany 1663 Września 27 od początku życia (1627 r.) a następnie dopełniany ż do 1680 r. Niewielkiej wartości.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

188. — Lat. Q. IV. 51. — Rękopis papierowy, 200 mm. na 140 mm., pisany jedną ręką w XV wieku, kk. 48.

Zawiera traktat o Turkach i wspomnienia ~~opis zwyczajów, życia i obyczajów~~ z niewoli tureckiej nienazwanego autora. Zaczyna się: „Incipit prohemium in tractatum de moribus, condictionibus et nequicia turcorum." incip. „[I]nmanissima persecutionum genera non tam humana quam dyabolica...." Incipit prologus. [N]unc autem mee infelicitatis hostoriam [!] proponere volo quomodo scilicet et quando captus fui a turcis et ductus in eorum captivitatem ...." Autor, młody Siedmiogrodzianin, mając lat 15 czy 16 dostał się do miasta „Schebesch secundum ungaros in teutonico vero muelenbag studendi gracia." Tymczasem w 1436 r. Wołosi i Turcy oblegli to miasto i wzięli go w jassyr. Uwolnił się dopiero w 1458 roku. Rzecz sama ma 23 rozdziałów, potem następuje artykulik potwierdzający prawdziwość przytoczonych szczegółów i dwie modlitwy po turecku w transkrypcji łacińskiej z tłumaczeniem łacińskiem. Rzecz, o ile wiem, nieznana.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

189. — Lat. Q. IV. 52. — Rękopis papierowy, 200 mm. na 170 mm., pisany jedną ręką XVII wieku, str. lb. 520, oprawny w skórę brunatną.

Zawiera: „Compendium rerum variarum ex historicis polonis collectum". Dzieli się na:

a. – str. 1–381. Kompendyum historyi polskiej; bez wartości, z dzieł drukowanych, do 1696 r. Następuje 12 k. białych, nlb.

b. – str. 383–434. Opis statystyczno-polityczny Polski. i str. 435–520 indeks. Ten opis ma pewną niewielką wartość; cała rzecz zresztą jest kompilacyą jakiegoś Jezuity Litwina. Kilka anegdotek, koniec panowania Jana III, współczesne autorowi rzeczy, jak np. bezkrólewie po Janie III na Litwie zawierają coś godnego uwagi.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

190. — Lat. Q. IV. 56. — Rękopis papierowy, 183 mm. na 160 mm., pisany jedną ręką w XVIII wieku, str. lb. 1136, oprawny w brunatną skórę.

Zawiera: „Memoriale rerum gestarum in Polonia a morte Sigismundi III inchoatum et continuatum levi calamo et raptim descriptum. anno 1632 initium datum a me Alberto Stanislao Radziwill Cancellario Magni Ducatus Lituaniae." Dochodzi do r. 1643go w tej części. Zob. dalszy ciąg pod Nr. 195. Kopia podobno z oryginalnego rękopisu, zrobiona w 1729 r. Przylepione rządkie „Ex libris" Załuskiego.

Hist. i Liter. zob. Nr. 195.

191. — Lat. Q. IV. 59. a. — Rękopis papierowy, 205 mm. na 160 mm., pisany jedną ręką w XVI wieku, klb. 74, 217, i nlb. 27. pisany w obu kierunkach, jak zwykle książki rachunkowe. Oprawny w czarną skórę, z wyciśniętym na

niej napisem „Percepta pecuniarum privatorum proventuum Sacrae Maiestatis Regiae a die 1 Januarii ad diem ultimam decembris Anni 1558" i w ozdobnej obwódce wytarty dziś herb poczwórny i litery S. L. Druga strona okładki, odwrotnie jak zwyczajnie, napis „Distributa pecuniarum privatorum proventuum ....itd., herb także starty (w pierwszem polu zapewne wytarty, w drugiem Nowina, w trzeciem Dołęga, w czwartem Jelita). Litery S. L. (czy nie J. L.?) oznaczają może podskarbiego nadwornego koronnego ~~Stanisława~~ Jana Lutomirskiego.

Rękopis zawiera oryginalną księgę dochodów i wydatków prywatnych króla Zygmunta Augusta, ~~z podskarbstwa lutomirskiego~~, za rok 1558. Jak wszystkie tego rodzaju księgi i ta jest w wysokim stopniu interesująca dla historyi kultury w Polsce, dla osobistości itd. zwłaszcza w regestrze wydatków. Zob. Nr. następny.

192.— Lat. Q. IV. 59. E. — Rękopis papierowy, 203 mm. na 158 mm., jedną (tąż samą co poprzedni) ręką XVI w. pisany, kk. 75, 227 i kk. w środku puste 50, oprawa taż sama.

Zawiera rachunki dochodów i wydatków oryginalne z prywatnych dochodów króla Zygmunta Augusta za rok 1560.

Hist. Do CBP. oba te rękopisy przeszły zapewne z biblioteki król. Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie.

Liter. Dudik, 178.

193.— Lat. Q. IV. 60. — Rękopis papierowy, 192 mm. na 151 mm., pisany jedną ręką XVII wieku, kk. 195 i 120, oprawny w świńską skórę.

Zawiera „Armamentarium armorum seu praecipuorum regni Poloniae stemmatum quadruplici eruditione, sacra, historica, poetica et symboli-

ca instructum" zaczyna się „Arduum sane opus et assidui plane laboris provinciam aggredior Gostomiani rhetores...." Jest to robota jezuicka, do wykładu retoryki w kolegium założonem przez Hieronima Gostomskiego wojewodę poznańskiego. Bez wartości. Załuski autorem mieni Rutkę.

Hist. Z biblioteki Załuskich.

194.— Lat. Q. IV. 69. — Rękopis papierowy, 197 mm. na 160 mm., pisany jedną ręką w XVIII w. kk. 111 i nlb. 6, oprawny w tekturę.

Zawiera: Alberta Wijuk Kojałowicza „Fasti Radiviliani. Gesta Illmae. domus Ducum Radziwil compendio continentes... Vilnae... MDCLXIII. Odpis z druku.

Hist. Z biblioteki Załuskich.

195.— Lat. Q. IV. 97. — Rękopis papierowy, 190 mm. na 160 mm., pisany jedną ręką w XVIII wieku, str. lb. 1137–1983 i kilkadziesiąt na końcu nlb., oprawny w brunatną skórę.

Zawiera dalszy ciąg pamiętników Albrechta Stanisława Radziwiłła od 1644 do 1655. (do końca). Odpisany ten pamiętnik 1749 listopada 4.— Zob. część pierwszą pod Nr. 190.

Hist. Odpis ten, wedle zapewnienia Janockiego, jest zrobiony z oryginału znajdującego się u księcia Michała Radziwiłła hetmana w. lit., może dla którego z Załuskich. Był w bibliotece J. A. Załuskiego, ~~[illegible]~~ podzielony na dwie części, pod NN. 2021 i 2022.

Liter. Janocki, Specimen Catal. str. 88 Nr. CCXCVIII.— Id. Musar. Sarmat. str. 109 Nr. CIV.— Dudik, 177 i 183.

61 c

196. — Lat. Q. IV. 105. — Rękopis papierowy, 246 mm. na 216 mm., pięknie pisany jedną ręką w XIX w. na 277 str. ll. oprawny w czerwoną tekturę.
Zawiera odpis kroniki Mistrza Wincentego, z rękopisu Kuropatnickiego ofiarowanego Towarzystwu Przyjaciół Nauk, dziś znajdującego się w CBP. pod sygnaturą Lam. O. vel. IV. 2.
Liter. Bielowski; Wstęp krytyczny, str. 128.

197. — Lat. Q. IV. 129. — Rękopis papierowy, 215 mm. na 150 mm., pisany trzema rękami w drugiej połowie XV w. na 196 kll., oprawny w deski (połowa drugiej odpadła) i czerwoną skórę. Zawiera:
a. – k. 1–41. „Vita Alexandri Magni."
b. – k. 41b–46b Historia Adam et Evae, bez tytułu. Incip. „Factum est autem cum Adam et Eva expulsi fuissent de paradiso..."
c. – k. 48–179b Gwidona de Columna Historia Troiana, pisana w 1463 r. w Polsce przez jakiegoś Konstantyna. Wstępnych litter... wcale bart wyrzeźbionych.
d. – k. 180–191. Henryka [Eryka] z Góry Tractatulus contra Cruciferos. wyd. Balzer, w MPH. IV, 143–191.
e. – k. 192–196. „Marcholth." zaczyna się „Rex Salomon quadam vice ..." kończy się „Expliciunt [ex]tricaciones Marcholdi cum Rege Salomone. Ach domine miserere mei. Hoc opusculum scriptum est Anno domini M°CCCC 57 [data ~~poprawiona~~ wsilona] Amen."
Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.
Liter. MPH. IV. str. 157.

198. — Lat. O. IV. 191. — Rękopis papierowy, 210 mm. na 165 mm., pisany kilkoma rękami w XVI wieku, kk. 2–84.

Zawiera kopiaryusz dokumentów granicznych klasztoru Koprzywnickiego od 1277 (w transsumpcie Zygmunta I) do 1582 r. W kilku aktach granicznych z 1570 i 1571 r. występuje „Joannes Cochanowski de Wola Bonduowska camerarius granicialis Sandomiriensis et Radomiensis districtuum" lub tenże „de Dąbrowa" z tytułem „iudex castrensis" itd. Zob. Windakiewicz, Nieznane szczegóły o rodz. Kochanowskich... Warszawa 1885. W wielu też aktach występuje Joannes Trzecieski de Kozuchow et Markuszowa.

Hist. Z archiwum klasztoru w Koprzywnicy, rękopis ten przeszedł w 1819 r. do Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, a stamtąd w 1833 r. do Cesp.

199. — Lat. O. IV. 81. — Rękopis papierowy, 190 mm. na 125 mm., pisany jedną ręką w początku XIX w., kk. 29, oprawny w czerwoną tekturę.

Zawiera ~~odpis zrobiony z autografu~~ odpis dzieła Eustachego z Knobelsdorf, kanonika warmińskiego, o jego czynnościach po śmierci Jana Dantyszka biskupa warmińskiego, w sprawie nominacyi następcy. Tytuł kopii: „Rerum circa Episcopatum Varmiensem gestarum capita a morte Rev. Johannis Dantisci Episcopi Anno Domini 1548 per Rev. Eusthatium a Knobelsdorf Canonicum Varmien. Capituli Varmiensis in hoc negotio ad Sacram Regiam Maiestatem oratorem conscripta deque eius authographo manuscripto in Bibliotheca Joan. Comitis Tarnovii asservato deprompta." Krótka przedmowa incip. „Quoniam imbecillitas memoriae humanae omnes res actas..." Następują akta kapituły, mowy do króla i odpowiedzi; protokoły trzech konferencyj z Samuelem Maciejowskim itd. Zob.

[illegible] kandyd. [illegible]

<u>Hist.</u> Odpis zrobiony dla Towarz. Przyjaciół Nauk, przybył w 1833 r. do CBP.

Z Innych działów. —— kapitaliki pkt.

200. — <u>Lat. F. VI. 16.</u> — Rękopis papierowy, 335 mm. na 134 mm., drobno i pięknie pisany jedną ręką XV w. na 251 kk. (we dwie kolumny, na włoskim papierze) Oprawny w deski pobyte od grzbietu do jednej trzeciej skórą wycisłaną w dwugłowe orły. Oprawa taka często się spotyka na rękopisach XV w. pochodzenia niemieckiego i klasztornego.

Rękopis zawiera Pandecta Medicinalia Ma~~cieja~~teusza Silvaticus (?). Brak tytułu. J. A. Załuski nazwał: „Lexicon alphabeticum peregrinorum vocabulorum vel a graeca vel ab arabica lingua usurpatorum in medicina....” Zaczyna się: „Quia ob nominum contraversiam litigium oritur .... multa peregrina vocabula, quorum quedam a greca quedam vero ab arabica lingua detracta latina cum varietate ydiomatum dubia demorantur, hanc ergo vobis domino Roberto illustrissimo et serenissimo iherusalem princeps (!) medicinarum dogmate prefulgetis medicinalem pandectam per uos corrigendam ex multis collectam aggredior per alphabetum ....” Nazwiska autora nie ma. Na końcu dopisek inną, chociaż podobną, ręką XV wieku, bladym atramentem: „Scriptus iste liber per manus domini Petri de Cothkow qui erat Episcopus Plocensis et Cancellarius Mazowie.” O biskupie Piotrze z Chotkowa zob. Janociana, III, str. 31.

<u>Hist.</u> Rękopis ~~ten~~ należał w ~~początku XVII w.~~ 1612 r. do Pawła Zemboruskiego kluczника, prokonsula Starego Miasta w Warszawie, ~~Następnie~~ później zaś do domu ks. Missyonarzy u św. Krzyża w Warszawie. W połowie XVIII w. do J. A. Załuskiego i ~~Biblioteki~~ BPZ, z którą w 1796 r. dostał się do CBP.

<u>Liter.</u> Janocki, Specimen Catal. str. 52 Nr. L. — <u>Id.</u> Janociana III str. 31. — Wiszniewski Hist. Liter. IV, 192.

201. — Lat. F. VI. 22. — Rękopis papierowy, 290 mm. na 210 mm., pisany przeróżnemi rękami XV w. na 654 str. lb. we dwie i w jedną kolumnę, oprawny w półskórek i tekturę w XVIII wieku. Na okładce kartka nalepiona z tytułem: „Dzieła lekarskie różnych autorów".

Zawiera traktaty (i pisma) teologiczne i filozoficzne, traktaty, antidotaria, recepty i liczne zapiski lekarskie i przyrodnicze.

a.— str. 1–88. Antidotarium łacińskie z licznymi niemieckimi i polskimi równoznacznikami. np. Arthimesia, Bilicza polna; Centonica, Wurmcraut, Glystnyk; Amanista, Romyen; Acus muscata, Boczanye nosky vel vrbanek; Spergia, zyele czso pod nym czyrwyecz rosczye... itd. Nazwy polskie nader liczne głównie w obrębie liter A i B, następnie rzadsze. Spis łaciński kończy się na str. 77, na której (do 88) zaczyna się od A spis głównie niemiecki, przy tem bez polskich glos, z cyframi i znakami.

b.— str. 91–93. Wypisy o anatomii Galiena. Zaczyna się: „[G]aliēno testante in panthangi(?) Quecunque interiorum..."

c.— str. 103–128. Alfabetycznie ułożony słownik (konkordancya) z Pisma św. bez nazwiska autora. Zaczyna się „Cum iuxta sapientis assercionem bonorum laborum gloriosus sit fructus...." Autorem jest zakonnik Augustyanin.

d.— str. 229. „Queritur quid sit febris et unde dicatur et quomodo queriratur."

e.— str. 230–240. Dialogus concupiscentiae et rationis. Incip. „Quoniam, ut dicit Seneca, communis mos vere est quod omnes appetimus esse beati...." Na końcu: „Explicit dyalogus concupiscencie et racionis per manus h. de p."

62,c

f.– str. 240–245. „Incipit tabula de virtutibus anime. [M]iserum est res propter nos factas cottidie spectare....” Na podstawie Boecyusza. Na końcu: „Explicit tabula de virtutibus anime per manus h. de p. b[accalaurei] a[rtium] l[iberalium] anno domini 1422 in fornace.”

g.– str. 245 sq. „Sequuntur proverbia ptolomei in principio Almagesti dicit ptolomeus. Conveniens est intelligenti pro deo....”

h.– str. 247–303. „Incipit gyrardina magistri gyrardi de modo medendi.” Z poprzedzającym spisem rozdziałów; gdzieniegdzie polskie glosy. Zaczyna się: „[C]um omnis sciencia a fine et utilitate....”

i.– str. 303–308. „Incipit tractatus de oleis conficiendis.”

k.– str. 308–316. (wypisy okulistyki) „Omnes audiant qui constanter cupiunt audire novam scienciam et habere famam et virtutem et adiscere probatissimam artem oculorum a me magistro Benevenuto Grapheo compositam seu dictam antiquorum phisicorum et meam experiencian....”

l.– str. 317. „Nota hoc de pulsibus.” Przepisy, na cztery kolumny.

m.– str. 319–405. „Incipiunt quedam ordinaciones receptarum conferencium (!) a capite usque ad pedes.... compilate per egregium Arcium et medicine doctorem M. Petrum de Cusignano. In descripcione receptarum conveniencium congrue nono Almansoris....” Na końcu „Expliciunt recepte Mgri. Petri de Tusignano [na marginesie dodano „alias de Tusiniano alias Tussolano”] super nono Almansoris.... etc.” Następują drobne notatki treści medycznej.

n.– str. 407–410. Pismo fakultetu medycznego paryskiego (?) o zarazie. Incip. „Scripsimus amicis nostris ubi prius inventa fuit pestilencia

hoc est quibusdam Pisanis...."

o. – str. 411–422. Pismo fakultetu paryskiego z 1348 r. o zarazie. „Incipit tractatus de causis et remediis Epidimie factus Patri [? Parisiis?] anno domini MCCCXLVIII. Sequitur prologus in quo distinguuntur capitula huius summe." W przedmowie między innemi: „... idcirco nos omnes magistri de collegio facultatis medicorum Parisiensis ad mandatum illustrissimi principis et domini nostri Philippi regis Francorum .... causas presentis epydimie.... proposuimus sub brevi compendio declarare ...."

p. – str. 423–434. traktat medyczny ogólny teoretyczny. „[M]edicina est sciencia operativa existens, in qua queritur conservacio sanitatis corporis humani et remocio egritudinis eiusdem ..."

q. – str. 435–472. „Urina hominis prout indicabilis est a medico non est quelibet pars urine ..." traktat o moczu.

r. – str. 473–478. Traktat o lekarstwach z ziół. „[C]irca instans negocium nostrum versatur propositum in simplicibus...."

s. – str. 479, 529–539, 569 sq. 613 sq. 632–636, 654. luźne zapiski medyczne, recepty, uwagi, lekarstwa itd. łacińskie, zapewne tylko praktyczne.

t. – str. 481–528. Wykłady rozmaitych sentencyj filozoficznych z dzieł Alberta Wielkiego itd. Zaczyna się „[H]omo generat hominem etc. In qua quidem proposicione quantum ad recommendacionem generacionis rerum naturalium ...."

u. – str. 573–612. Traktat lekarsko-filozoficzny. „Quoniam, ut innuit Auicenna, in libro de memoria et reminiscencia, illa, que secundum compendiosum ordinem et numerum debitum proponuntur ...."

v. – str. 637–650. Z powodu zarazy w 1345 i 1365 traktat uczonego profesora o zarazie i recepty lekarstw na nią, tudzież przepisy higieniczne. W końcu szereg różnych recept. – Str. 89, 90, 94–103, 480, 540–568, 571, 572, 615–631, 651–653 białe.

Hist. Rękopis należał do biblioteki poryckiej T. Czackiego, („Treść wyciągał Ł. Gołębiowski") gdzie nosił Nr. 1502. pod tymże numerem należał do biblioteki Czartoryskich w Puławach. W 1833 r. przeszedł do CBP.

202. – Lat. F. VI. 34. – Rękopis papierowy, 340 mm. na 240 mm., pisany jedną ręką XV w. we dwu kolumny, z licznemi rubrykami i inicjałami, na 185 kkb., oprawny w deski obciągnięte skorą.

Zawiera dwa dzieła medyczne Jakóba Żeglar z Bochni. Mianowicie:
a. – k. 2–133. Komentarz super nonum Almansoris. Zaczyna się: „Prologus in practicam super nonum Almansoris magistri Jacobi Zeglar de Bochna doctoris medicine". Na końcu: „Explicit opus super nono Almansoris editum per me Jacobum Zeglar de Bochna dum essem Padue collectum partim 1438 et partim 1440 et partim 1442, tamen valde contruncatum propter carenciam librorum me studere faciencium et debencium et propter incomoditatem temporis. tamen in posterum dilatabo et distincte omnia ponam adiuuante maiestate diuina dum habuero comoditatem et copiam librorum me studere facienciumm...." Mnóstwo przypisków, poprawek, notatek i późniejszych dodatków i uzupełnień tego autora, którego to jest autograf widocznie. – k. 135 sq. białe.
b. – k. 137–184. Drugie dzieło tego autora zatytułował Ł. Gołębiowski

z katalogu Lefebure'a „De egritudinibus cognoscendis et medendis". Zaczyna się: „Sicut ab antiquis habemus auctoribus et eorundem racio...." Zdaje się, że brak właściwego początku, bo poprzednia k. była wyrwana. Zawiera niezwykle szczeto o rozmaitych chorobach, ich dyagnozie i terapii. Na końcu: „Scriptum per me, Jacobum Zeglar de Bochna, feria ante die Mercurij quasi secunda hora noctis ante resurrectionem Domini nostri salvatoris 1438."—

Autor tych szczegółów jest, zdaje się, nieznanym dotychczas. Był on profesorem uniwersytetu krakowskiego, jak się to okazuje z zapiski na k. 185 u dołu: „1444 die 23 decembris in illa silaba mo et erat dies mercurii seu quarta feria, et post sexta feria erat nativitas christi. tunc scribebatur 1445. ego Jacobus Zeglar de Boch[na] veni cracoviam et fuit hora 16 vel 17 et fuit (!) absens 28 annis vel circa dum anno domini 1451° die nona mensis Januarij fuit intitulatus ad universitatem Cracoviensem sub egregio domino Andrea de Lath, doctore iuris canonici, protunc existente rectore alme universitatis Cracoviensis etc.

Hist. Rękopis należał do bogatej biblioteki klasztornej w Koprzywnicy, skąd w 1819 r. przeszedł do Biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej a w 1833 r. do CBP.

Liter. Lelewel, Bibliogr. ksiąg II, 92.

203.— Lat. Q. VI. 95.— Rękopis papierowy, 205 mm. na 160 mm, pisany trzema rękami XVI wieku, kk. 222, oprawny w tekturę.

Zawiera rozprawy i wykłady medyczne profesorów padewskich, przepisy, recepty,

wotnąsanna rkp. spisane zapewne przez polaka, studenta uniwersytetu w Padwie.

Na k. 193 – 208b znajduje się „Introductorium breve atque utile ad curandas febres cuiusdam Domini Dominici, diligencia et opere Eximij dni: Stanislai Rosati, artium et medicinae doctoris in eum ordinem redactum .... omnibus medicine studiosis apprime necessarium." Na początku list dedykacyjny do Andrzeja Zebrzydowskiego, biskupa krakowskiego, dany z Krakowa b.d. — Na k. 209 – 222. jedną ręką z końca XVI w. (1556 – 1575) rady lekarskie Eliaeusa Paduana Forliviensis, dane dla jakiegoś młodego polaka, (Dnus. Joannes), który był we Włoszech, do nienazwanego polskiego lekarza, może właśnie Stanisława Różyckiego (Rosata), list długi, z pozdrowieniem dla znakomitego Walentego z Lublina. Następują rady lekarskie Wiktora Trincavelli i cały szereg zapisek, ~~rozprawek~~ opisów chorób i lekarstw zbierającego rękopis.

Hist. Z BPZ. przeszedł w 1796 r. do CBP.

204. — Lat. O. vel. VI. 1. — Rękopis pergaminowy, 157 mm. na 120 mm., pisany jedną ręką w XIV wieku, kk. 84, oprawny w deski oblepione skórą.

Zawiera fragment bez początku i końca nieznanego mi dzieła lekarskiego. Incip. „ uicium (?) contrahendo. Quia cum ~~humana~~ racio nihil perficere potest precipue dum ad hoc inicium ...." Następuje rząd ustępy „Capillus ex fumo grosso et calido etc." itd. o rozmaitych chorobach. Tekst urywa się na k. 83b. Na k. 84b ręką XIV w. „gregorius ortus rome ex senatorum genere" i nic więcej.

Hist. Rękopis należał do klasztoru lędzkiego Cystersów; (na k. 84 ręką XV w. „liber sancte Marie sanctique Nicolai in monasterio Lyndą". Poniżej ręką XVI w. (? raczej późniejszą) „Autor" a niżej ręką XVI w. inną „Fr. Nicolaus Baczewius a Lomza. fuit hic ab anno Dni. 1564 usque ad annum 1575 tempore Roszkowski abbatis Jacobi usque ad electionem Matthaei Borzewski a Plocko abbatis designati 1575"). Ostatnim zapiskom w katalogu nazwano Baczewskiego autorem, na podstawie tych zapisek. L. Gołębiowski zatytułował rękopis tylko „liber medicinalis". Do CBP. przeszedł w 1833 z Bibl. Uniwersytetu Warszawskiego, dotąd został nie mogąc w 1819 r.

205. — Lat. O. VI. 33. — Rękopis papierowy, 127 mm. na 75 mm. pisany jedną ręką w XVIII-e wieku, kk. 30, oprawny w tekturę.

Zawiera pt. „Książeczka pokazująca sposób zażywania lekarstw" lecz są recept łacińskie. J. A. Załuski zapisał u góry k. 1. „Pharmacopoea Polonica." Bez wartości.

Hist. Z BPZ. w 1796 przeszedł do CBP.

---

206. — Lat. Q. XIV. 9. — Rękopis papierowy, 230 mm. na 190 mm., jedną ręką w XVIII w. pisany, kk. 24, nieoprawny.

Zawiera potwierdzony przez notaryusza Ćwiertowicza odpis z druku: „Joel | propheta | Simonis Simonidae | ... 1593". S. Szymonowicza (por. Wierzbowski, 1769.)

Hist. Prawdopodobnie przybył do CBP. z biblioteką Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

207. — Lat. Q. XIV. 11. — Rękopis papierowy, 210 mm. na 175 mm., pisany jedną ręką w XVIII wieku, kk. 48, zbroszurowany.

Zbiór wierszy łacińskich z początków XVIII w. z czasów Augusta II. Dotyczą się data 1731 r.; kilka wierszy jest pisanych do Piotra I Wielkiego, moskiewskiego. Autorem ma być (J. A. Załuski zapisał u góry k. 1 „plater") Jan Ludwik Broel-Plater, wojewoda inflancki.

Hist. Z RpZ. w 1796 przeniesiony do CBP.

208. — Lat. Q. XIV. 17. — Rękopis papierowy, 205 mm. na 175 mm., jedną ręką XVIII w. pisany, kk. 49, zbroszurowany.

Zawiera: „Fabulare Francisci Philelphi poetae clarissimi." Zaczyna się: „De tempore et sene et puero mox senescente. Pulcher ephebus iter per devia solus agebat...." Odpis z rękopisu XV wieku.

Hist. Z RpZ. w 1796 r. przeniesiony do CBP.

209. — Lat. Q. XIV. 22. — Rękopis papierowy, 202 mm. na 158 mm., pisany jedną ręką XVIII w., kk. 3, nieoprawny.

Zawiera ~~(?) wiersz~~ dwa wiersze do Jana Dantyszka, jeden (C. Ursyna Velinza (incip. „Dum tu Menapiis digressum Maxime fortes....") drugi Eobana Hessa (incip. „Quam Dantisce legis tibi noride venit ab Urbe....").

210. — Lat. Q. XIV. 96. — Rękopis papierowy, 186 mm. na 152 mm. pisany dwiema rękami XVII wieku, kk. 77, zbroszurowany w niebieski papier.

Zawiera „Simonis Simonidae Odarum libri duo." Księga I zawiera

do 64b 113

‡ Zbiór ten dzieli się na cztery części I. Carmina (k. 1-21). II. Threni Joannis Kochanovii (k. 21b-35). III. Odae (k. 35b-41). IV Erotopaegnia (k. 42-55). Dużo jest tu wierszy niepomieszczonych w warszawskiem (wydaniu łacińskich poezyj Kniaźnina z 1781 r. Zdaje się że zbiór ten zrobiony jest z rękopisów pozostałych, bo w części pierwszej jest wiersz „Thermis Carolinis a. 1789 dicatum". Trenów Kochanowskiego tłomaczenie, przypisane Fr. Karpińskiemu, różni się przy początkiem, który tutaj brzmi: Thr. I. „Omnes o lacrimae lamentaque singultusque | Angores animae moestitiaeque animi...." należy porównać z cytowanem wydaniem.

(do 64 b)

Mich. Novanij

Aelinopaean, pindaricae odae; księga II Horatianae odae.

Hist. Z BPZ. przeszły w 1796 r. do CBP.

211. — Lat. Q. XIV. 99. — Rękopis papierowy, 217 mm. na 190 mm., pisany jedną ręką na początku bież. wieku, kk. 55, zbroszurowany.

Zawiera: „Carmina Francisci Dionysii Kniaźnin selecta." ~~Pierw sz. W pierwszej jest wiersz datowany z 1789 r.~~

Hist. Z biblioteki Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

212. — Lat. Q. XIV. 100. — Rękopis papierowy, 200 mm. na 155 mm., pisany jedną ręką XVII wieku, tytuły czerwono, kk. 59.

Polskie i łacińskie wiersze, krótkie, distycha itp. sentencye moralne wierszem niezłym. pióra Jana Gołębiowskiego, zakonnika, około 1615 r. pisane. Niewiadomo dla czego przypisał J. A. Załuski te wiersze J. D. Solikowskiemu lub jego krewnemu Albertowi S., chociaż Gołębiowski kilkakrotnie się popodpisywał.

Hist. Z BPZ. przeszły w 1796 r. do CBP.

213. — Lat. Q. XIV. 128. — Rękopis papierowy, 200 mm. na 161 mm., pisany jedną ręką w XVI wieku, kk. 20, nieoprawny.

Zawiera wiersze łacińskie „Michaelis Wrantii Dalmatae" z lat 1540 i 1541. Odpis współczesny, albo może autograf. — a) k. 1. „In Valentinum quendam Polydamum Historiae Ungaricae scriptorem ineptissimum...." incip. „Non infacundo nuper comitatus amico | Mane mei stabam

principis ante ~~for~~ foras..." — β) k. 7. „Ad Revmum. D. Joannem Statilium avunculum suum iratum Mich. Wrantius sui commiseratioem 1541." incip. „Forsitan ut primum signum nomenque nepotis..." — γ) k. 14. „Ad Revmum. D. Joannem Ezecium Eppum. Quinque Ecclesiarum..." incip. „Antistes, fautor, studiorum Jane bonorum..." — δ) k. 14b „In aureum partum faustissimi pueri Joannis filii Sereni. Regis Hungarie Joannis, qui nascitur die 7 mensis Julij Anno 1540." — ε) k. 15a. Cztery wiersze o pełenca Jana (Zapolyi) króla węgierskiego. — ζ) k. 16b. „In Joannis Hungarie Regis .. obitum eiusdem Mich. Wrantij Lachrymae." incip. „Actum est. Heu, ~~multi~~ nulli vis eluctata Joannem...." — Na końcu półtorej str. notatek inną ręką.

O autorze zob. Janociana I, 304; II, 298. —

214. — Lat. Q. XIV. 129. — Rękopis papierowy, 231 mm. na 191 mm., pisany jedną ręką XVIII w. klb. 19, zbroszurowany w srebrzysty papier.

Zawiera odpis z druku, skolacyonowany i potwierdzony przez notaryusza Ćwiertowicza, z dzieła Szymonowicza „Pentesilea" wyd. w Zamościu, 1618. — Zob. N.N. 206, 214.

215. — Lat. Q. XIV. 315. — Rękopis papierowy, 183 mm. na 155 mm., jedną ręką pisany w końcu XVIII w. k. 6 nlb.

Zawiera niedołężną ~~po~~ podobiznę wydania z 1512 r. Carmen Heroicum Andrzeja Krzyckiego na małżeństwo Zygmunta I z Barbarą Zapolya.

Wyt. 2 BPZ. w 1796 r. przeszedł do CBP.

216. — Kat. Q. XIV. 316. — Rękopis papierowy, 193 mm. na 150 mm., kaligraficznie pisany w XIX wieku, kart od A do Emm.

Zawiera odpis z druku „Carminum Joach. Bilscii Liber I." wyd. krakowskie, Siebeneychera, 1588. Zob. Nehring, O historykach polskich XVI w. Poznań 1860.

Hist. Prawdopodobnie przygotowany do przedruku odpis, z bibl. Towarz. Przyjaciół Nauk, lub z Uniwersyteckiej Warszawskiej; w 1833 r. przeniesi. do CBP.

217. — Kat. O. XIV. 14. — Rękopis papierowy, 163 mm. na 110 mm., pisany jedną ręką w ~~końcu~~ początku XVII wieku, kk. 225, oprawny w pergaminową kartę.

Zawiera wiersze łacińskie rozmaitej treści, głównie pobożne, epigramy, epitafia, inwokacye itp. pisane przez Jakóba Myrecciusza [Mireckiego] z Sącza w latach 1587–1606. Był on, zdaje się, jezuitą w Ołomuńcu (zob. k. 181). Duża jest wierszy mających związek z polskiemi rzeczami, np. wiersze do świętych polskich, Aemulatio Cracoviae et Gnesnae (z powodu św. Wojciecha i Stanisława), do Bolesława Śmiałego, do różnych Polaków, np. do Stanisława Wapowskiego, epicedia na śmierć króla Stefana, „monoedia ad tumulum" tegoż, itd. Wśród tego są też odpisy obcych pism, np. „Vaticinium Joannis Regiomontani de interitu mundi Anno 1568", dalej (k. 99) Eneasza Sylwiusza „Historia de Lucretia et Euryalo ad invicem se amantibus" oraz między innemi (k. 201) „Disticha Caesarum Romanorum a C. Julio… usque ad nostram memoriam Caspare Ursino Velio auctore". Dla tego J. A. Załuski i za nim katalog nazwali ten kodex: Carmina Casp. Ursini Velii et anonymi Poloni." Wiersze Mireckiego mają pewną wartość. Rękopis jest może autografem. — Wzmianki o nieznanym zgoła autorze zob. rękopis Bibl. Uniw. Jag. 33, i Muczkowski, Statuta itd. str. 236.

Hist. Z BPZ. przeniesi. w 1796 r. do CBP.

218. — <u>Lat. O. XIV. 70.</u> — Rękopis papierowy, 189 mm. na 117 mm., pisany jedną ręką w końcu XVIII w. kk. 18, nieoprawny.

Zawiera odpis z druku, potwierdzony notaryalnie, z dzieła Szymonowicza „Aelinopaean". Zob. NN. 206, 214.

---

219. — <u>Lat. F. XV. 5.</u> — Rękopis papierowy, 313 mm. na 210 mm., pisany kilkoma rękami XV wieku, kk. 303, oprawny w deski obciągnięte skórą.

Zawiera:

a. k. 1–178. fragment Rerum familiarium Franciszka Petrarki. Na k. 49b „Explicit liber quindecimus rerum familiarium per Stanislaum de Bodzewo filium Carpentarii polonitam etc. Reverendi magistri Thome de Strzelcze minimum exoratoremque famulum ac subiectum principalissimum da(?)." Na k. 178 „Explicit liber rerum familiarium francisci petrarche laureati Poete et epistole ad inferos eiusdem anno Domini millesimo quadricentesimo quinquagesimo nono Stanislaw Rusek." Wspomniał pisarza tego kodeksu Lelewel, w Bibliogr. ksiąg dwoje, II, 89.

b. k. 179–303. Listy Eneasza Sylwiusza Piccolomini głównie z 1444 r. i Kaspara Schlick kanclerza cesarskiego. Między niemi na k. 269 sqq. historya Euryala i Lukrecyi w listach.

<u>Hist.</u> Rękopis należał do biblioteki klasztornej w Koprzywnicy; w 1819 r. przeszedł do bibl. Uniwersytetu w Warszawie, a 1833 r. do CBP.

220. — <u>Lat. F. XV. 16.</u> — Rękopis papierowy, 295 mm. na 200 mm., pisany dwiema rękami w XVII wieku, kk. 20, zbroszurowany. — Zawiera:

65/b

147

a.– k. 1–6. Orichoviana, a mianowicie: α) listów 5 (Stanisława Orzechowskiego do Jana Zaleskiego i Jakuba Prytuskiego; z tych cztery pierwsze (zob. moje Orichoviana, Opp. inedita et epistulae Stanislai Orzechowski, I, NN. 10, 15, 19, 20. List piąty z 1548 r. do Prytuskiego (incip. „Vide quod agas ne in...") nieznany dotychczas.– β) „Contra conclusiones Stanislai Orzechowski quas pro Graecis et Ruthenis suscepit scilicet defendendas scriptum ἀδέσποτον." incip. „Etsi charissime Orzechowij..." Ta sama rzecz znajduje się w Cod. Sach. (p. moje Orichoviana, przedmowę) i rękopisie Czartor. 3581.

b.– k. 7–16b. inną ręką „Facies perturbatae et afflictae reipublicae eiusque restaurandae ratio per visionem in Patmo cuidam revelata". incip. „Cum in Aegaeo mari navigarem..." rozdziałów 20. Na końcu „...et in eisdem navibus elevati aura in patriam appuli. Finis Faciey Reipublicae impositus die Mercurij 18 Augusti Anno Domini 1575. V. N. B. et N. P." Pismo to błędnie przypisywano Orzechowskiemu; wydawano je często w XVII w. Data powyżej wymieniona odnosi się niewątpliwie do napisania dziełka. Litery oznaczają autorów?

c.– k. 17–19. tąż ręką: „Oratio gratulatoria ad Ferdinandum Imperatorem per D. Stanislaum Hosium Cardinalem, S. R. Mtis. legatum et oratorem habita." incip. „Sermi. principes et domini nostri D. Sigismundus et Dna. Catherina liberi Vrae. Sacrae Mtis. ...." Na końcu: „Finis gratulatoriae orationis ... per D. Stanislaum Hosium et D. Martinum Cromerum collegam eius oratorem."

d.– k. 20. sentencye moralne, zestawione w tablicę.

Hist. Z BPZ. przeszedł rękopis w 1796 r. do CBP.

221.— <u>Lat. F. XV. 38.</u> — Rękopis papierowy, 296 mm. na 205 mm., jedną ręką w XVI wieku pisany, k. nlb. 17, zbroszurowany w niebieski papier.

Zawiera:

a.– k. 1–3. Odpis listu: „Matthias Valerianus sacrarum litterarum baccalaureus clarissimo adulescenti Michaeli Semilitio (?) Lithuano s.d." datowany z Krakowskiego klasztoru św. Trójcy. 1534.

b.– k. 3b–9a. „Basilii Magni de gentilium scriptorum libris evolvendis libellus sane aureus."

c.– k. 9b–11. „Laurentii Vallensis in quartum Elegantiarum librum praefatio."

d.– k. 11b–16. „Praelectio in Topica Ciceronis Mathiae Valeriani praedicatoris." Na końcu „Impressum Cracoviae apud Hieronimum Victorem Anno a Christo nato 1534." Bibliografie nasze niewymieniają tego dzieła autora dominikanina krakowskiego. Estreicher wspomina (Bibliografia polska, VIII,) pod latami 1534, 1536 i 1537 inne jego dzieła.

<u>Hist.</u> Z BPZ. przeszedł w 1796 r. do CBP.

222.— <u>Lat. Q. XV. 78.</u> — Rękopis papierowy, 208 mm. na 175 mm., pisany jedną ręką XVIII wieku, k. lb. 79; zbroszurowany w niebieski papier.

Zawiera: „Illustrium virorum ad Iohannem Dantiscum Episcopum Varmiensem etc. Epistolae Historicae selectae..." Są to listy pisane w latach 1526–1539 do Dantyszka przez Jana de Weze arcybiskupa Lundu, Kornel. Duplicius Scepperus, Joach. Camerarius, Jana Campensis, Eobana Hesse, Jana Valdez, Zygm. Herbersteina, Gemma Frisius, Fil. Melanchtona, Jana arcybiskupa Upsali, Fabiana v. Dammeraw, Jerzego Witzel (Vicelius).

Por. rękopis Czartor. 243, zawierający oryginalny zbiór korespondencji Dantyszka.

Hist. Rękopis ten jest kopią zrobioną w 1753 r. w Gdańsku dla J. A. Załuskiego, ze zbioru odpisów oryginalnej korespondencji Dantyszka przechowywanej w (bibliotece publicznej w) Upsali. Zbiór ten, skopiowany przez Eryka Benzel (Ericus filius Erici Benzelius) przesłał w 1725 r. W. Mascow z Lipska Walentynowi Schlieff do Gdańska („… nullibi eas collocari dignius posse credidi quam in bibliotheca tua, amplissimo illo rerum Polonicarum et Prussicarum thesauro …"), z listem dedykacyjnym i krótką biografią Dantyszka oraz objaśnieniami Benzela. W bibliotece J. A. Załuskiego miał Nr 149. Z BPZ. przeszedł w 1796 r. do CBP.

223. — Lat. Q. XV. 79. — Rękopis papierowy, 177 mm. na 143 mm., pisany dwiema rękami w XVI i XVII wieku, kk. 22, zbroszurowany, w niebieskim papier. Zawiera miscellanea odnoszące się do (Braci Czeskich i) zboru w Ostrorogu, mianowicie:

a. — k. 1–18. Na śmierć „Johannis Laurentii sacrorum praesidis apud Fratres Bohemos inspectorisque coetus fidelium in ecclesia Ostroroganа": α) (k. 1–14) „Oratio funebris … elaborata a Johanne Campensi verbi divini ministro." Z dedykacją „Georgio Israeli antistiti Fratrum primario." Jest to w formie mowy pogrzebowej ciekawy życiorys Jana Wawrzyńcowego; urodzony w Kijowie na Morawii, był w Złotogórze na Szląsku w szkole Trotzendorfa, następnie w Wittemberdze, gdzie był w przyjaźni z Melanchtonem. Przeniósł się do Pragi, gdzie się zaprzyjaźnił z Blahoslavem, Jerzym Rokitą i Jerzym Izraelem. Umarł naczelnikiem Braci Czeskich w Ostrorogu w 1587 r. — β) List Adama Tobolki

do Jana Campensis. — g) „Epicedia in obitum... Johannis Laurentij orthodoxarum per Maiorem Poloniam ecclesiarum antistitis... praepositique Ostrorogiensis." napisał „Johannes Vernerus ludi moderator Cosminzgensis" (w Koźminku).
b. — k. 21. „In obitum Revdi... Simeonis Theophili Turnovij Orthodoxarum in Polonia Maiori Ecclesiarum Senioris et superintendentis vigilantissimi inspectorisque coetus fidelium in Ecclesia Ostrorogana fidelissimi." wiersz, napisał „Johannes Wegierscius Polonus."
c. — k. 18^{b} i 19^{a} i k. 22^{a} notatki ręką XVII w. odnoszące się do miasta i zboru w Ostrorogu.

<u>Hist.</u> Z BPZ. w 1796 r. przeszedł do CBP.

224. — <u>Lat. Q. XV. 95.</u> — Rękopis papierowy, 188 mm. na 150 mm., jedną ręką pisany w 1602 r., kk. 8, zbroszurowany.

Zawiera nader ciekawą instrukcyę Piotra Myszkowskiego kasztelana lubelskiego, oryginalną, z podpisem własnoręcznym kasztelana, daną dla syna, zapewne Jana Aleksandra starosty Tyszowieckiego, w Lublinie, 1602 kwietnia 17, na wyjazd na nauki do Krakowa i za granicę. Incip. „Fili, et mea provecta et tua progressa aetas admonet me, ut educationi tuae attentam manum admoveam...." Koniec: „Vade, mi fili, Deo bene volente et nomine meo et familia nostra non indignus.... Tui (si, quod iubeo, feceris) amantissimus pater...." Instrukcya ta ma dużą wartość dla historyi pedagogiki u nas; myśli są poważne i mądre, a nawet czułe; starszym towarzyszem i preceptorem młodego Myszkowskiego jest nazwany (Kuczta / Jakub).

Hist. Z biblioteki J. A. Załuskiego, który na k. 1. swe uwagi zapisał, i BPZ. w 1796 r. przeszedł do CBP.

225. — Lat. Q. XV. 114. — Rękopis papierowy, 191 mm. na 154 mm., pisany jedną ręką XVIII w. kk. 67, z tych 44 zapisanych.

Zawiera „Vita beati Stanislai Oporovij." W czternastu rozdziałach, panegiryk bez wartości, ułożony inskrypcyjnie, podaje życiorys błog. Oporowczyka (ur. 1501, um. w Kwietniu 1552, uczył się w krakowskim uniwersytecie, ~~był doktorem filozofii~~ tamże uczył wykładać filozofię, w nowicyacie Częstochowskim paulinów zakonnym na Jasnej Górze tamże, przeorem klasztoru w Wielkich Młynach, prowincyałem paulinów, w końcu zakonnikiem w klasztorze paulinów w Oporowie).

226. — Lat. O. XV. 17. — Rękopis papierowy, 155 mm. na 100 mm., pisany jedną ręką XVI wieku, kk. 218, oprawny w deski, obciągnięte skórą wytłoczoną z datą 1558 r.

Zawiera: mowy, listy, dzieła, wiersze i notatki Macieja Piątka (Piątek) z Płocka profesora uniwersytetu krakowskiego, z lat 1558–1564 i 1592. Rękopis ma dużą wartość dla biografii Macieja Piątka i historyi uniwersytetu.

a. — k. 1 sqq. tekst do Satyr Horacego komentowany. — k. 39. „Scholia in paradoxa Ciceronis Anno dni. 1559." rozpoczęte, ledwo jedna karta. — k. 40b zapiska: „Nomina baccalaureorum. Nicolaus Habicht Glogouiensis. Bartholomaeus Habicht Cracoviensis. Nicolaus Leopoliensis. Jacobus Wągroviensis. Ioannes Drohobicensis. Albertus Squiernieviceensis."

66c

b. – k. 41 sqq. (i k. 214) „Mgri. Mathiae Plocensis de ingenuis artibus oratio".

c. – k. 51b „Vita Lucani per Matthiam Plocensem carmine elegiaco descripta." zaczyna się „Gestio Lucani vatis..."

d. – k. 53b sqq. list M. z Płocka do biskupa Andr. Noskowskiego, 1559 Grudnia 13. jako dedykacya do następującego wiersza „In natalem domini." Zob. k. 192b.

e. – k. 60 sqq. „Oratio in susceptione scholae Lovicensis Matthiae Pijałkeh Plocensis." mowy do prymasa Dzierzgowskiego i frobonora w towarzystwie Marcina Gatczeńskiego przez M. z Płocka i powitania prymasa ~~przez uczniów~~ pisane przez Macieja z Płocka dla swych uczniów Hieronima Leszczowskiego, Jana Łoskiego, Andrzeja Biskupskiego, przy objęciu szkoły łowickiej.

f. – k. 72b. „Compendiosa M. T. Ciceronis vita" wierszem przez Macieja z Płocka.

g. – k. 75b. Tegoż mowa „in susceptione Bursae philosophorum" i przy rezygnacyi z niej.

h. – k. 84 sqq. Tegoż mowa „methodum discendarum bonarum artium complectens habita in promotione magistrorum inferius descriptorum XXVIII febr. A. D. 1561." oraz k. 100 „Quaestio pro promovendis magistris. An litterae Graecae Latinis praestantiores sint nec ne". 1561 lut. 8. Egzamin, z nazwiskami kandydatów, pytaniami, odpowiedziami. – k. 137b. pytania dla kandydatów do magisterskiego stopnia w 1561.

i. – k. 107b. Mowa przy egzaminie bakalarzy; – k. 113. wiersze drobne.

k. – k. 115 sqq. „Oratio in praelegendis Tusculanarum quaestionum Ciceronis libris habita postridie S. Galli A. D. 1561." oraz k. 122b. „Oratio in libros Elenchorum Aristotelis." 1561 kwietnia 12.

l. – k. 131b. Mowa przy objęciu „bursae pauperum" w 1561, z której to posady zrezygnował w 1563 r. (jest mówka i na to, k. 153).

m. – k. 133–137, 146b–150b, 155–160, 162, 172–175, 181–191. Mowy i mówki

przy przyjmowaniu, witaniu, żegnaniu itd. rozmaitych dygnitarzy, jak Filipa Padniewskiego biskupa krakowskiego, Jana Ocieskiego kanclerza koronnego i innych miewane przez uczniów Macieja z Płocka, a mianowicie: Jana Krzyżanowskiego, Stanisława, Alberta i Jana Padniewskich, Kaspra Faber, Macieja Żeromskiego, Stanisława i Jana Jarażewskich, itd. w latach 1561–1562. Niektóre mowy pisał Piotr Szafraniec.

n.– k. 150^b i 162^b. notatki gramatyczne. Toż samo kk. 180^b i 192

o.– k. 160^b. kopia dyplomu doktoratu filozofii Jana Grzegorza Macer. 1562.

p.– k. 169^b. wiersz polski „Lament książęcia Wiszniewieczkiego" z powodu niewoli tureckiej i strasznej śmierci ks. Dymitra Alexandrowicza Wiśniowieckiego. Wiersz zaczyna się: „I bogoż mam winować w tej niepogodzie | Zdybało mię nieszczęście po przewnej swobodzie ...."

q.– k. 175^b. Edykt parczowski z 7 sierpnia 1564. po polsku; zgodny z tekstem w Metryce Koronnej; por. Zakrzewski, Powstanie i wzrost reformacyi, str. 271 przyp. 42. Na końcu dodane: „Andreas Cziklinszky manu propria scripsit Bochnae. Scriptum 18 Septembris Anno dnij. 1564." Jest to brat Piotra C. tłomacza Trinummusa Plautowego, późniejszy kanonik krakowski. Zob. Czubek, Potrójny z Plauta Piotra Ciekliñskiego, Kraków 1891. str. 2.

r.– k. 193. panegiryk dla Anny arcyksiężniczki, żony Zygmunta III. w 1592.

s.– k. 194–213. bez tytułu zbiorek Macieja z Płocka. Jest to „oratio generis demonstrativi continens laudem inclyti regni Poloniae", dedykowane [biskupowi] Franciszkowi Krasińskiemu.

Hist. Rękopis należał do J. A. Załuskiego, w 1796 r. przeniesiony do Cesarskiej Publ. Bibl.

67a

227. — Lat. F. XVII. 1. — Rękopis papierowy, 292 mm. na 195 mm., pisany ~~jedną~~ [dwiema] ręką XVI wieku, kk. 373, oprawny w ciemną skórę w XVIII wieku, na grzbiecie: „R. P. Cricii Epi. | De Sac. Missae | Contra | Luthera."

Rękopis zawiera dzieła prozą i wierszem Andrzeja Krzyckiego, oraz niektóre inne współczesnych autorów odpisy. Jest pięknie pisany, ręką jednego z kopistów Stanisława Górskiego zbieracza Tomicjanów. Sam Górski niejednokrotnie ~~[illegible]~~ odpisywał w tym kodeksie wiersze Krzyckiego, a przy licznych poezyach pododawał cenne swoje przypiski. Tytuł rękopisu czerwono: „Rdi. Patris Andreae Cricii | Episcopi Poloni | De sacrificio Missae | De afflictione ecclesiae | Concertationes contra Lutheranismum | Epistolae aliquot | Dialogi | Poemata." Zawiera:

a. — k. 1b ręką XVII w. krótki życiorys Krzyckiego.

b. — k. 2–41. „De ratione et sacrificio missae Andreas Cricius Episcopus Plocensis". Zob. Morawski, Andreae Cricii carmina, Cracoviae 1888, str. IV, Nr. 13.

c. — k. 43–49b. „Thome de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti De sacrificio misse adversus Luteranos iuxta Scripturam tractatus."

d. — k. 50–65. „De afflictione Ecclesiae. Commentarius in psalmum XXI. Andreae Cricii Episcopi Premisliensis." Zaczyna się od wiersza Leonarda Coxe. Zob. Morawski, op. cit. str. IV Nr. 12.

e. — k. 68–73. Ad Joannem Antonium Pulleonem ... de negotio prutheniсо epistola; z wierszem Korycinza. Zob. Morawski, op. cit. str. IV, Nr. 11.

f. — k. 74–151. Odpisy korespondencyi Krzyckiego [i innych]. [— α) k. 74–77.] Wśród nich: list Erazma z Roterdamu do K. (z Bazylei 1525 października 3) i Krzyckiego do Erazma z Krakowa 1525 w grudniu, tudzież wiersz Krzyckiego do Erazma, zob. Morawski op. cit. str. 256. — β) k. 78–105b „Concertationes inter Poliandrum Alberti ducis Prussiae praedicatorem Luteranum et doctorem Petrum

de Cracovia canonicum et suffraganeum Plocensem..." ze wstępem Górskiego. Por. Nr. 141. — γ) k. 108-112. „Petrus de Septembarbis civis mundi et communis veteris fidei professor ac theologus Nobili domino Jacobo Lachowski" z odpowiedzią 1528. — δ) k. 120 sqq. dwa listy wymieniane między Hieronimem Łaskim a Wawrzyńcem Międzyleskim biskupem kamienieckim. Krzycki dyktował odpowiedź Międzyleskiemu. —

g. — k. 152-171. Stan. Hozyusza „Actus... cum civibus Elbingensibus..." zaczyna się „Cum venissem Elbingam..."

h. — k. 176-373. „Poemata Andreae Cricii, laudatoria, aulica, arguta, faceta, iocosa, ludicra, mordacia, amatoria, lasciva, connubialia, sepulchralia, castrensia, senatoria, ecclesiastica, pia, religiosa, publicae rei utilia. Per me Stanislaum Gorski Cracoviensem et Plocensem Canonicum ex varia dispersione conquisita et in hunc ordinem digesta. Quibus intermixta sunt aliena quaedam Cricianis convenientia." Cały ten tytuł cynobrem. Rękopis nadzwyczaj cenny dla poezyi Krzyckiego, wiele wierszy pododawał Górski na kartkach, i podobnie jak w Cod. Corn. Cric. licznymi opatrzył przypiskami i objaśnieniami. Zob. Liter. Dużo jest wierszy przypisanych przez Górskiego Hozyuszowi, (zwyczajnie dopiskiem „Hosius fecit") inne M. Kromerowi, Filipowi Gundel i innym. Rękopis ten nie był zużytkowany przy wydaniu.

Hist. Rękopis należał w XVII w. do Tomasza Paprockiego komornika ziemskiego przemyskiego. Nie umiem objaśnić, skąd przeszedł do CBP. Zdaje się wszakże, że nie z Biblioteki Załuskich. por. przypisek przy N. 234.

Liter. Ptaszycki, Poezye Krzyckiego, Ateneum, Warszawa 1889, II, 533 sqq.

67c

228. — lat. F. XVII. 13. — Rękopis papierowy, 360 mm. na 215 mm., jedną ręką pisany XVIII w., str. lb. 286, niedawno oprawny w półskórek.

Zawiera „Andreae Cricii Epistolae et Carmina". Jest to odpis nieznanego mi zbioru, pochodzącego jednak prawdopodobnie z pod redakcyi Górskiego; ~~który należał~~ zbiór ten należał do Dunina starosty Radomyskiego. J. A. Załuski długo notował na tym rękopisie, tak np. na k. okładkowej nlb. „Ten mss. zamienić na takiż Xcia. Sanguszki." poniżej: „Takiż Mss. jest tu w Warszawie u XX. Missyonarzy" a z boku do tejże notatki dodaje „Multum differt et sola Carmina habet fuitque Andreae Liszecki Instigatoris Regni." inna zapiska „Takiż u Xcia. Sanguszka Marszałka Litewskiego". Załuski dopisywał też swe uwagi do rozmaitych epigramów i nagrobków tego rękopisu.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. Ptaszycki, Poezye Krzyckiego, Ateneum Warszawa 1889. II. 532 sqq.

229. — lat. F. XVII. 43. — Rękopis papierowy, 310 mm. na 210 mm., pisany jedną ręką XVI w., k. nlb. 163, oprawny w deski skórą ciemnobrunatną kryte, wyciskaną ozdobnie, z datą blisko 1540 i 1542. Na okładce napis: „CALLIMACH|VS."

Zawiera dzieła Filipa Kalimacha, zebrane przez Stanisława Górskiego, znanego zbieracza Tomicyanów, i ofiarowane królowi Zygmuntowi Augustowi.

k. 1. ofiarowanie zbioru: Serenissimo principi ac domino domino Sigismundo Augusto Regi Poloniae Magno Duci Lituaniae domino suo subditus Stanislaus Gorski canonicus obtulit." U góry ręką J. A. Załuskiego: „Callimachi Philippi Itali San Geminiani praeceptoris princi-

pum regiorum Poloniae Opera." Na dole tej k. ręką współczesną (XVII w.) „Ex Bibliotheca Zolkieviana cancellarii et supremi ducis exercituum Regni".

Zawiera: (podaję str. według Kwiatkowskiego, zob. liter.).

a. str. 1-21. Philippi Callimachi de Thedaldis Florentini Attila.

b. str. 25-170. Philippi Callimachi Etrusci Hystoria rerum gestarum in Vngaria et contra Thurcos per Wladislaum Polonie et Vngarie regem" z listem Benedykta Brognoli (z datą 1488 r.) i przedmową do króla Kazimierza. wyd. Kwiatkowski, MPH. VI. (i w osobnej odbitce).

c. str. 177. Wiersz Kalimacha do Jarosława z Rytwian wojewody sandomierskiego.

d. str. 199 sqq. Pismo Kalimacha pt. „...Ad Innocentium VIII. Pont. Max. ...de bello Turcis inferendo oratio" wielokrotnie drukowane.

e. str. 267 sq. i 279 sq. dwa listy Kalimacha do Zbigniewa Oleśnickiego, scholastyka krakowskiego i podkanclerzego koronnego, następnie prymasa.

f. str. 294-304. „Consilium Callimachi incirca deliberacionem in Hungariam mittendi."

Hist. Rękopis ~~ten~~ powstał w kancelarji Górskiego; jest kopią zapewne i to niezupełną jednego z kodeksów dzieł Kalimacha ~~ofiarowanych~~ będących własnością Zygmunta ~~Augusta przez~~ Augusta, mianowicie tego, który Górski królowi ofiarował. Czy ten niniejszy kodex należał do króla, niewiadomo; wydaje mi się to dość wątpliwe. Janocki ~~(zob. liter.)~~ (w Specim. Catal. str. 31-33. Nr. LXXXVII.) szczegółowo opisuje oba rękopisy, które należały do Zygmunta Augusta; oba miały oprawę królewską, znaną nam skądinąd; i oba zawierały takie rzeczy, których niema w niniejszym kodeksie. Wedle Janockiego, piszącego w 1752 r., pierwszy kodex Kalimachianów (św. „opuscula autographa" Załuskiego) miał być napisany około 1492 r., dedykacja królowi miała być napisana młodszą ręką (Górskiego lub jego kopisty), którą J. znał dobrze z Tomicjanów; ten niezgrany

nam dzisiaj kodex nosi w BPZ. sygnaturę Nr. 224 (cf. Janocki, Musar. Sarmat. str. 93 Nr. XLV.). — Drugi (kodex Kalimachianów — nieznany nam również —, papierowy, pięknie napisany, i herbem królewskim (jakim ?) zdobny, miał zawierać jakąś autobiografię Kalimacha (zob. Janocki, Specim. Catal. str. 33.). Obydwa, co dosyć niezwykłe, a nawet i niniejszy trzeci, należały do biblioteki królewicza Jakoba w Żółkwi. — Nasz kodex pochodzi z biblioteki Stanisława Żółkiewskiego kanclerza i hetmana wielkiego, pozostałej w Żółkwi; drogą spadku biblioteka przeszła w dom Sobieskich, od królewicza Jakóba zapisem testamentowym otrzymał wielką ilość rękopisów z tej biblioteki biskup krakowski Andrzej Stanisław Załuski brat biskupa kijowskiego. Prawdopodobnie do J. A. Załuskiego przeszedł darem od brata. W bibliotece biskupa kijowskiego miał Nr. 96, a w BPZ. Nr. 240. Z nią w 1796 r. przeszedł do CBP.

Liter. Kwiatkowski, Philippi Callimachi Experientis Historia rerum gestarum in Hungaria et contra Turcos... Leopoli 1891 (odbitka z MPH. VI) str. 3-4.

230. — Lat. F. XVII. 44. — Rękopis papierowy, 290 mm. na 215 mm., pisany jedną ręką XIV w. i różnemi XV w. na kk. 253 w jedną i dwie kolumny, oprawny na początku XIX w. w tekturę i grzbiet pergaminowy.

Zawiera miscellanea teologiczne i prawnicze, a mianowicie:

a. — k. 1-43 (w 2 kol.) Traktat o pokucie i spowiedzi, bez tytułu, zawiera też praktyczny „modus confitendi." Zaczyna się: „Tibi dabo claves regni celorum... Verbum hoc cuilibet dicitur confessori qui absolvendo penitentem confitentem a peccatis et per hoc eum introducendo ad regnum celi...." Nie znam nazwiska autora.

b.– k. 44–127^b (we 2 kol.) Traktat teologiczny, może św. Tomasza z Akwinu. (koniec urwany, bez tytułu, niewyprowadzony odpis). Zaczyna się: „[E]t factum

uwaga! est, cum consumasset Jesus sermones hos omnes,... sermones quos de consummacione seculi vel de destruccione finalis iudicii...."

c.– k. 129–170. (we 2 kol.) Traktat św. Tomasza z Akwinu o sakramencie eucharystyi (brak tytułu). Zaczyna się: „De sacrosancto corporis domini locuturi sacramento...."

d.– k. 170^b–184^b (we 2 kol.). Traktat ~~teologiczny~~ o wierze, bez tytułu, zapewne św. Tomasza z Akwinu. Zaczyna się: „Credo in unum deum... primum quod est necessarium christiano est fides, sine qua...."

e.– k. 184^b–195^b. Św. Tomasza z Akwinu Expositio super decem precepta.

f.– k. 200^b–230^b. Rubryki z Clementinae i z prawa rzymskiego.

g.– k. 231 sqq. Listy cesarza Zygmunta „que transmittuntur... per universum mundum pro concilio generali celebrando." Na k. 239 u dołu przypisek: „Ex parte dni. Pauli Andree de Gyczki domino Petro licentiato, tum dno. Scolastico cracoviensi."

h.– k. 241–246^b. Formularz na intytulacye osób, dygnitarzy, arengi, itd. początki listów etc.; formularz ten notaryalny pisany w 1342 r. „in vigilia sabato s. Andree apostoli." Nic zawiera nic szczególnie do Polski odnoszącego się, powstał zapewne we Włoszech, bo jest jest intytulacya do „potestas" (podestà) miejskiego.

i.– k. 249–253. Urywki exegetyczne z pisma św. bez wartości.

Hist. Z biblioteki klasztornej w Koprzywnicy przeszedł w 1819 r. do biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej, a z niej w 1833 r. do CBP.

68c

231. — Lat. F. XVII. 49. — Rękopis papierowy, około 305 mm. na 225 mm., pisany jedną ręką z drugiej połowie XV w., kk. 276, oprawny w deski niegdyś; u dołu kodeks przegnił, tak iż liczba dolnych wierszy przez cały rękopis albo uszkodzonych albo są trudne do odczytania. Zawiera:

a. — k. 1—144. Mowy, listy, akta itd. odnoszące się do soboru bazylejskiego w ogóle. Dochodzą do r. 1442.

b. — k. 145—228. Dzieło, prawdopodobnie nieznane, Jana Andrejowego, znakomitego kanonisty bolońskiego z XIV w., o św. Hieronimie. Gołębiowski na kartce włożonej do kodeksu, zatytułował je „Johannes Andree bononiensis Hieronimus seu de laudibus s. Hieronimi", niewiadomo według początku dzieła, czy czy (z „Explicit" które mogło było na wyrwanej dziś dolnej połowie ostatniej 228mej karty, czy też z rękopiśmiennego katalogu Lefebure'a. Rzecz sama zaczyna się „Jeronimianum hoc opus per Johannem Andree urgente devocione compositum ..." Text kończy się na k. 225. „Accipe Jeronymum non ex doctoribus ymum | Nec miris minimum, sed lingwe munere primum." a na k. 225b—228 „sequuntur tituli epistolarum de quibus fit mencio in quarta parte." Zawiera listy św. Hieronima, exegezę jego dzieł i wyciągi z nich. Rękopis jest piękny, liczne i ładne inicyały, na dole k. 145 równocześnie z inicyałami i kodeksem malowany herb Odrowąż. Po pismie i papierze sądząc, mógłaby przypuszczać że rękopis powstał we Włoszech, lub był przez Włocha na włoskim papierze pisany. O szczególnym kulcie Jana Andrejowego dla św. Hieronima zob. v. Schulte, Gesch. d. Quellen d. canon. Rechts, II, 212.

c. — k. 229 — 276. Armandi ord. fratr. Praedicat. tractatus de declaracione dictorum et dictionum difficilium que apud theologos et philosophos ... quam frequencius occurrunt ..." Brak końca, niema też

właściwego tytułu. Dzieło poprzedza „epistola prohemialis" o zabiera-
niu jego.

Hist. Z biblioteki Kopryweńskiego klasztoru przeszedł rękopis w
1819 r. do Uniwersyteckiej Warszawskiej, a w 1833 r. do CBP.

232. — Lat. F. XVII. 55. — Rękopis papierowy, 315 mm. na 212 mm.,
pisany przeróżnemi rękami XVI w. na 55 kk., oprawny świeżo.

Zawiera miscellanea historyczne z XVI w. a mianowicie:

a. — k. 1–24[b]. „Emerici Hungari monachi ordinis s. Pauli primi Eremitae in Vi-
bium Chronicorum sui temporis fragmentum." Jest to kronika polska, w Polsce
pisana, od 1516 do 1530. Zaczyna się „Anno dni. 1516. Qui annus non solum
Europeis tumultibus, sed etiam bello Siriaco ac Egiptiaco fuit insignis.
Enimvero sultanus Egipti qui in Siria et Arabia late imperabat .....
1517. Dum haec in Azia geruntur, in Sarmatica tumultuari est ceptum.
Lithuani et Moschovitae ab intercepta Smolensko arce infestissimis
inter se odiis certabant .... itd. Nieznana ta kronika nie posiada,
o ile się zdaje wybitnej wartości historycznej. Autor zmysłu historycznego
ma mało, opisy są słabe, wewnętrznych spraw wcale nie porusza, szczegól-
opowiada przyjazd i przyjęcie królowej Bony, opisuje wojnę pruską i
bitwę pod Mohaczem itd. Kilka najwyż. dat, szczegółów może skądinąd
nieznanych, sam fakt wreszcie istnienia jej, stanowią wartość kroniki.

b. — k. 25–30[b] inną ręką: Opis rzezi w Nocy św. Bartłomieja w formie listu
niepodpisanego autora do jakiegoś Longina, datowany z Londynu 1572
października 1. Zaczyna się: Longino suo. Intellexi ex litteris tuis, quae
mihi non ita pridem Lugduno redditae sunt, te nihil minus arbitra-

ri, quam eam in Regium animum crudelitatem...." Opis jest dość szczegółowy i stosunkowo trzeźwy, na podstawie opowiadań tych, co się zdołali uratować do Anglii. Longinus jest Francuzem, autor listu zapewne nie. Przy końcu frazes: „Habebunt iam hunc sibi regem quicumque volent, impietate, perfidia, sanguine insignem, ovium custodem, ut aiunt, lupum..." wskazuje, ponieważ autorem rzeczy głównym ma być Henryk d'Anjou, że opis ten jest pamfletem politycznym, skierowanym przeciwko elekcyi Henryka w Polsce, zapewne przez stronnictwo austryackie. Rzecz jest w każdym razie interesująca.

c. – k. 32–39. „Hominis cuiusdam privati, sed rei publicae ex animo bene consultum volentis, de electione regis ad eos, quorum interest, sincera et christiana adhortatio." Pismo polityczne, pisane przez katolika przeciwko heretykom, z okazyi pierwszej elekcyi, w 1572 lub 1573 r. Zaczyna się „Maiores nostri, homines alioqui, ut ex eorum rebus gestis satis apparet, bene industrii, quod nullam certam regulam de eligendo rege posteris relinquerent...." Co do autora, przypomnianie w XVI w. ktoś nieznany (dyssydent): „Przypatrzywszi się pisaniu themu tedi thak rozumiemy, ize to X. Sokolowskiego pissmo, bo redolet phrasium eius et scribendi stylum, doctum alioquin, sed tamen, ut illorum mos est, contra Evangelicos acerbum." Stanisław Sokołowski, znakomity kaznodzieja i teolog, był wówczas profesorem uniwersytetu Jagiellońskiego.

d. – k. 41–44. „Ad legationem Sacrae et Sermae. Regiae Mtis. Poloniae etc. qua Gnosus.... Joannes Demetrius Solikowsky S. R. Mtis. secretarius functus est, Illmi. dni. ducis Prussiae tutores et gubernatores sic respondent." b. d. [z 1568 r.] rzecz taż sama, co w Nrze. naszym 132.

e.– k. 45–55. Pod nagłówkiem „Ad articulos sinodales" (inna ręka XVI w. dopisała „1562 vel 1563 in sinodo nisi fallor warszeviensi") znajdują się niezmiernie ważne i ciekawe uwagi pobożnego duchownego (może Stanisława Górskiego (?); charakter pisma (przypomina zupełnie jego rękę) odnoszące się do uchwał synodu Warszawskiego w 1561 r. Interesujące są sądy autora o duchowieństwie, o królu i senatorach, dużo o uniwersytecie, autor sprzeciwia się sprowadzeniu Jezuitów, na sobór Trydencki chce posłać Uchańskiego Jakóba i Herburta Walentego.

Rękopis ten składa się z rzeczy luźnych, niestojących w żadnym ze sobą związku. Przypuszczam, że dopiero w CBP. sprawiając razem (odłączne zeszyty, utworzono ten kodeks.

233.– <u>Lat. F. XVII. 59.</u> – Rękopis papierowy, 328 mm. na 215 mm., pisany przeważnie jedną ręką w połowie XVI w., na 266 klk., oprawny w miękką czarną skórę. Zawiera obok rzeczy znanych z innych rękopisów i druków, nieznany a nader ciekawy materyał do historyi cywilizacyi w pierwszej połowie XVI w. Jest to kopiaryusz, który należał niegdyś do ks. Stanisława Kilowskiego, kanonika gnieźnieńskiego i prałata kolegiaty pułtuskiej między 1522 a 1550 r. (zob. o nim: Korytkowski, Prałaci i kanonicy archid. gnieźnieńskiej, II, 259.).

Zawiera: a. k. 1. Streszczenie dyalogu „de Asiana dieta".

b.– k. 3. „Carmina que erant apposita in sepulcro pape Clementis" paszkwil na papieża Klemensa VII.

c.– k. 4. „Oratio Domini Stanislai Kilowski Canonici Gneznensis et Decani Polthoviensis ad excipiendum .... Samuelem episcopum Plocensem."

d.– k. 5–80. Zapiski historyczne, krótkie, suche, w stylu rocznika, mieszane

69c

i robione prawdopodobnie na podstawie jakiegoś dzieła, bo znajduje się napis „Ex Chronica". Ten charakter noszą zapiski z drugiej połowy XV w. i początku XVI w. Następnie nabierają więcej osobistych cech, w końcu zaś rozszerzają się w dość interesujący prywatny dzienniczek, ułożony w formie kalendarza. Okres czasu nimi objęty jest od r. 1430 do r. 1537 miesiąca października. Niewiadomo kto jego autorem, być może że sam Kilowski lub jego sekretarz, w każdym razie jakiś duchowny. Późniejsze zapiski niewątpliwie odnoszą się do Kilowskiego. — 177

e. – k. 61–75. „Marci Tullii Ciceronis pro P. Quintio oratio." ręką, którą się często spotyka w Tomicianach. U dołu dopisek inną ręką: „Lecta Cracoviç per dominum Ozium doctorem etc. Anno domini 1535."

f. – k. 76–97. Odpisy rozmaitych formuł listów, przeważnie mowy polskich (po łacinie), paszkwilów itd. Brulion bez większej wartości.

g. – k. 97b–102. „Legatio pyotrkoviensis" sejmowa, z 1522 r. (?). oraz inne akta publiczne z tejże epoki.

h. – k. 102 sq. Testament Krzyckiego i wiersze Janickiego na jego śmierć.

i. – k. 104–266. Kopiaryusz korespondencyi, własnej i obcej, między 1521 a 1539, Stanisława Kilowskiego. Korespondentami są: brat jego Jakób, Jan i Andrzej Tenczyńscy, Piotr Opaliński, Jan Tarnowski i Piotr Kmita wielokrotnie, Klemens Janicki, Kaspar Szczawiński, Piotr Konarski, Andrzej Krzycki, Rafał Leszczyński, Maciej Drzewicki, Jan Łaski, i w ogóle episkopat polski współczesny, kanonicy itd. Znajdują się przytem kopie aktów publicznych. Jest to w ogóle materyał ciekawy i godzien bliższego zajęcia się nim. Kilowski był tż.

„kortezanem", w Rzymie będąc około 1518 r. starał się o beneficya duchowne w Polsce za pomocą wysokich protekcyi np. księżnej Izabelli, matki królowej Bony; korespondencya jego poda dużo szczegółów z wewnętrznego życia polskiego w początkach XVI wieku. – zob. Ćwikliński L., Klemens Janicki poeta uwieńczony. Rozpr. Akad. Umiej. wydz. fil. ser. II, tom II, str. 321 sq.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. por. C.

234. – Lat. F. XVII. 63. – Rękopis papierowy, 320 mm. na 200 mm., pisany ozdobnie jedną ręką w połowie XVI w. na 1–264 str. ll. i 133–203 kartach. Rękopis wyszedł z kancelaryi Stanisława Górskiego, zbieracza Tomicyanów, jak to świadczy dobrze znana ręka jednego z jego pisarzy. Oprawny w XVI w. w czarną skórę z herbem Łodzią, Andrzeja Opalińskiego, marszałka wielkiego koronnego, i jego inicyałami i dewizą.

Zawiera poezye Andrzeja Krzyckiego z objaśnieniami Górskiego. Na k. tyt. „Poemata Andree Cricii | Episcopi". Zaczyna się od życiorysu Krzyckiego przez Górskiego. Por. Morawski, A. Cricii carmina, Cracoviae 1888, str. XXXVII sqq. Nie wszystkich wierszy pomieszczonych w tym zbiorze zdaje się być autorem Krzycki; objaśnienia Górskiego są obfitsze niż w kodeksach, które służyły za podstawę do wymienionego wydania. Zapiska na str. odwr. oprawy: „Cricii codices carmini habentur hic Varsaviae apud R. p. Missionarios et in Nieświż in Bibliotheca Radiviliana." Tąż ręką (Załuskiego?) na odwrocie k. tyt. zapiska o Stan. Górskim.[1] Por. N. 227.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. Ptaszycki St., Poezye Krzyckiego, Ateneum 1889 II, str. 534. – Por. wyżej wstęp do opisu Tomicianów i N. 127.

[1] Wiersze Krzyckiego znajdują się także w niezapisanym poprzednio rękopisie CBP. Lat. F. XVII. 71. W Bibliotece Załuskich były trzy rękopisy dzieł Krzyckiego oznaczone numerami 241, 242, 243. Zob. Janociana III, str. 72 i 73.

235. — Lat. F. XVII. 74. — Rękopis papierowy, 315 mm. na 215 mm., pisany dwiema rękami w drugiej połowie lub w końcu XV w. na 239 klb., włożony w okładkę ze surowej skóry. Zawiera:

a. — k. 1–188b; 237b–239 (Wojciecha z Brudzewa tablice i traktaty astronomiczne i astrologiczne obramowania. około 1480) Brak tytułu; na k. 104, na marginesie u góry ręką XV w. dopisek: „Dominus Albertus | brosseno Magister | Cracoviensis | hunc librum de na-|tivitate hominis | operose collegit | et fideliter."

b. — k. 189–236. „Liber florum celestis doctrine Johannis monachi de Morigenato." (??) prawdopodobnie forbaczmira franciszkańskiego, modlitwy do Matki Boskiej itd.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

236. — Lat. F. XVII. 76. — Rękopis papierowy (i kilka kart pergaminowych), 298 mm. na 214 mm., trzema rękami w XV w. pisany na 237 klb. oprawny w deski dębowe i jasną, złotą skórę. Zawiera:

a. — k. 1–184. (we dwie kolumny): „Petri de Crescentiis civis bononiensis liber ruralium commodorum. — k. 1. „Incipit epistola Petri de Crescenciis missa fratri A. de Placencia ordinis fratrum predicatorum magistro generali. Reverendo viro etc. (w R piękny inicjał, w którym wymalowany herb Tarnawa). Następuje spis rozdziałów wszystkich ksiąg, poczem k. 5. „Incipit prologus in libros ruralium commodorum a Petro de Crescencijs ....compilatos:"... Tytuły ksiąg i rozdziałów minią pisane, inicjały różnokolorowe; dzieło całe osobną pisane kursywą, grubą i okrągłą. Na k. 184a kol. 1. kończy się tekst, poczem powtórzony herb Tarnawa i minią: „Explicit liber rura-

lium comodorum Petri de Crescencijs civis Bononiensis scriptus per fratrem Andream de Sampelborg ad mandata Rmi. in Christo patris et dni. dni. Johannis divina providencia prepositi Myechoviensis pro utilitate monasterij eiusdem praeslaute domino ihesu christo cui laus est in secula seculorum Amen. Anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono 1430 die sancte Scolastice virginis."

b. – k. 184[b] – 189[b] (we 2 kolumny). Traktat o sadzeniu drzew, bez tytułu. Incipit: „Arbores florentes et non fructum ferentes ....." ozdobnie, z inicyałami pisany; fin. „Explicit tractatus brevis Gotfridi de plantacione arborum et de conservacione fructuum ipsorum et vini".

J. Halban-Blumenstock, Kwartalnik Histor. 1894, str. 646.

c. – k. 190[a]. Dwa listy, jeden Władysława Jagiełły z 1425 Jun. 6. z Gniezna do opata Miechowskiego w sprawie wizytacyi klasztoru przez zakonników Włochów, wysłańców Hugona patryarchy Jerozolimskiego; drugi, Władysława Warneńczyka do Jana z Czyżowa kasztelana krakowskiego z 1441 Mart. 8 z obozu pod Kaniga w sprawach opactwa miechowskiego.

na końcu sprawozd. w dodatku
albo dać Lewickiemu do Cod. Epist. IV

d. – k. 191 – 214 (we 2 kolumny). Spis alfabetyczny, raczej słownik podręczny rozmaitych wiadomości. Zaczyna się: [A]bsalon dicitur proprium filii David. Najwięcej objaśnień treści gospodarczej.

e. – k. 215 – 237. „Incipit tractatus medicine de regimine senectutis editus in villa nova sub anno domini M°CCC° XL nono." List dedykacyjny: Rmo. in Christo et pijssimo domino suo domino Bertrando digna dei providencia S. R. E. hostiensi et Veletrensi episcopo et cardinali B. Traguriensis episcopus ...." Bartłomieja biskupa w Traù (w Dalmacyi) traktat lekarski, dedykowany kardynałowi Bertrandowi de Podiat biskupowi Ostii i Velletri.

//

70c

po wyfisaniu rubryk tuch księg zaczyna się: „Secundum Gallieni consilium egrotativo ....." Trzy księgi przepisów higienicznych i lekarskich.

Hist. Z biblioteki klasztoru Miechowskiego, gdzie powstał (przynajmniej w głównej swej części), przeszedł w 1819 r. do biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej a stamtąd w 1833 r. do CBP.

237. — Lat. F. XVII. 148. — Rękopis papierowy, 280 mm. na 202 mm., na 42 str. kk. we 2 kolumny, pisany jedną ręką w XV wieku; oprawny w tekturę w XVIII wieku.

Zawiera: a. — str. 1-12 kol. 1. przeróbka rocznika świętokrzyskiego (cf. MPH. III 53. ~~57 sqq~~). Jest to ~~t.~~ rękopis X, ~~Wit~~ „Sochaczewski pochodzący z klasztoru witowskiego" (u Bielowskiego MPH. III, str. 57 rękopis X) rocznika świętokrzyskiego. Już wydawca spostrzegł, że tekst ~~rękopis~~ ten różni się znacznie od innych znanych nam tekstów świętokrzyskiego rocznika ~~tego~~ i stanowi poniekąd osobne dzieło. Uwzględnił też to, ale po części tylko, w swem wydaniu; żałować należy, że (część) tekstu tego została wtłoczona w główny zrąb rocznika świętokrzyskiego; a druga część wyosobniona jako Spominki Sochaczewskie (MPH. III. 118 sqq.) sądzimy, że trzeba go było wydać osobno, i uwydatnić, naturalnie, części wspólne. ‡ Pisał ją autor (?) przeróbki w 1463 i 1464 r. — Zob. oprócz MPH. III 57 sqq., także rozprawkę Kętrzyńskiego w Przewodn. Nauk. i Liter. r. 1883 o roczniku świętokrzyskim.

b. — str. 12 kol. 2 — str. 42. „Incipit tractatus contra hereticos et incredulos de corpore christi." Zaczyna się: „Cum non modice sit reprehensionis, reprehensibilis qui avertit auditum suum ...." — Na końcu data rękopisu: „Sub anno domini M° CCCC° LXIIII° etc." —

Hist. Z klasztornej biblioteki Witowskiej przeszedł w 1819 r. do Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, a stamtąd w 1833 r. do CBP.

Liter. MPH. III. l. c.

158

do 70 s.

* Zaczyna się: „Secuntur gesta cronicalia que in polonia contingebant compendiose conscripta. Anno domini nonagesimo VI dux Mieska polonie baptizatus est..... Ze wspominkami płockiemi" (MPH. III, 118) ~~[illegible]~~ kompilacya ta ma mało wspólnego, a różnice z głównym tekstem rocznika świętokrzyskiego są zbyt duże, by można je tylko za zwykłe odmianki uważać.

238. — <u>Lat. Q. XVII. 18.</u> — Opisany dokładnie przez p. A. Brücknera, w rozprawie pt. „Średniowieczna poezya łacińska w Polsce" Kraków 1892, na str. 9–59. (odb. z tomu XVI Rozpraw Akademii Umiejętności, wydz. filolog.).

Na k. 267–329. Bez tytułu (w indeksie na końcu rękopisu: „Instrumenta iudicialia notario valencia") zbiór obfity formuł prawno-kościelnych głównie z lat 1444–1449, są jednak i dokumenty wcześniejsze, jak np. z początku kilka aktów do wyboru biskupa poznańskiego Stanisława Ciołka w soborze Bazylejskim, bez daty, prawdopodobnie z 1434 r., korespondencya króla z kapitułą i innymi, następnie szereg aktów prawno-prywatnych, odnoszących się do spraw wewnętrznych dyecezyi poznańskiej, wydanych przez arcybiskupa gnieźnieńskiego Wincentego Kota, Zbigniewa Oleśnickiego, doktorów dekretów, oficyałów i wikaryuszy Mikołaja z Kalisza, Przedwoja z Grząd (de Grandis), Stanisława z Wyśnicza, Jana Elgota, wreszcie Jana ze Słupcy. Z formularza tego ~~znalazłyby mógłby niejedno dobre por~~ dałoby się wyciągnąć kilka przyczynków do Codex epistolaris saec. XV; także i historyk prawa kościelnego znalazłby wiele w nim materyał, głównie dla dyecezyi poznańskiej. ~~(Przerwany i ostatnie karty rękopisu karty, rękop., tj. kartą okładkową jest ... notowany~~

<u>Hist.</u> Rękopis należał w połowie XV wieku do Jana ze Słupcy, o którym zob. Brückner, l. c.; w końcu XV w. należał do Erazma Szczepanowskiego ze Szczepanowa. Z jakiegoś klasztoru prawdopodobnie dostał się do biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, skąd w 1833 do Cesp.

<u>Liter.</u> Szczegółowy opis i znakomity rozbiór treści rękopisu w cytowanej rozprawie p. Brücknera.

71a

239. – Lat. Q. XVII. 26. – Rękopis papierowy, 220 mm. na 160 mm, pisany ~~jedną ręką~~ w latach 1509–1514, w Nissie, na Śląsku, „in gymnasio Divi Jacobi" przez Franciszka de Prausznicz. Kk. 406 w zwyczajnej pół współczesnej oprawie w deski obciągnięte wytłaczaną skórą. – Zawiera:

a. – k. 2–150. „Fratris Baptiste Mantuani parthenice, libri I, II." pisane w 1514 r.

b. – k. 155–174. „Luciani philosophi Philopseudes." Na końcu: „Luciani philosophi dialogus festivissimus qui Philopseudes inscriptus est a Constantio Clariti de Cancellariis latino expressus eloquio finem accepit Nise in gymnasio magni Jacobi .... 1511." – O Konstantym Clariti de' Cancell~~ariis~~ieri zob. Morawski K., Beiträge zur Geschichte des Humanismus in Polen (~~Rozpra~~ „Sitzungsberichte" Wiedeńskiej Akademii tom 118.), Wiedeń 1889 str. 4. i jego wydany list w de Nolhaca Les correspondants d'Alde Manuce. (odb. z „Studj e documenti di storia e diritto") Rzym 1888. – por. Wisłocki, Katal. rękopisów Bibl. Jagiell. 2194.

c. – k. 176–184. „Tabula Cebetis". pisana 1512 r.

d. – k. 186–214. „Lucii Annaei Senecae Hyppolytus. tragedia IV." pisał Franc. de Praussnicz w Nissie w 1509 r.

e. – k. 215–249. „Liber epistolarum Horacij". –

f. – k. 251–288. Cycerona „Cato maior vel de senectute".

g. – k. 290–314. „Dionysii Thessalonicensis de situ orbis liber, Prisciano grammatico interprete." 1511.

h. – k. 315–347. Metamorfoz Owidyusza księga I. i część II giej.

i. – k. 352–378. Cycerona Tusculanarum disputationum („quaestionum") księga I i część II giej.

k. – k. 379–406. „M. T. Ciceronis eloquentiae parentis epistolae breviores"

poprzedzone wierszem Joachima Vadiana.
Rękopis ten nie jest bez znaczenia dla dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie prawdopodobnie pisarz przebywać musiał. (U Muczkowskiego, Statuta necnon liber promotionum znajdujemy Gregora de Prawsnycz promowowanego bakałarza). Nissa na Śląsku w żywych stała stosunkach z Krakowem, wysyłała tam swych uczniów, pewno i niejednego nauczyciela ~~od~~ stamtąd otrzymała. Cała zawartość zresztą rękopisu, Seneka i Cycero, Owidyusz i tabula Cebetis wskazuje na krakowskie ~~pochodzenie~~ nauki jego zbieracza. (Do Krakowa ~~też~~ się dostał napowrót; Dodaję, że cały rękopis jest glosowany po łacinie, pewno w Krakowie przez następnego właściciela. ~~bo~~ na k. 1 znajdujemy zapiskę „Bartholomei de Wratislavia magistri liber." Jest to znany profesor na artystycznym fakultecie, od 1513–1527, który w 1516 r. czyta ~~Mantuana karmelity~~, Cycerona listy, w 1521 Mantuana karmelity De vita beata, a w 1524 listy Horacyusza. Por. ten rękopis z opisanym u Wisłockiego, katal. rękopisów Bibliot. Jagiell. 1948. — Poniżej zapiski Bartłomieja z Wrocławia, na tejże k. 1. znajduje się inna: „Anno domini 1531 grossis tribus sum redemptus in Cracoviensi venditorio."

Hist. Niema żadnych śladów, skąd się ten rękopis dostał do CBP.

240. — Lat. Q. XVII. 34. — Rękopis papierowy, 210 mm. na 165 mm., pisany jedną ręką w XVIII w. na 1020 str. lb. oprawny w tekturę.

Zawiera „Varia ex variis authoribus." W abecadłowym porządku zebrane wiadomości o różnorodnych przedmiotach, bez wartości. Rodzaj podręcznej encyklopedyi.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

71c

241. — <u>Lat. Q. XVII. 39.</u> — Rękopis papierowy, 193 mm. na 160 mm., pisany jedną ręką w XVII w. na 171 kkk., oprawa tekturowa zniszczona.

Zawiera wiersze, mowy, nagrobki, pochwały itd. odnoszące się do rodziny Zamoyskich i do akademii w Zamościu, a mianowicie:

a. — k. 1. Jana Kochanowskiego „In nuptias... Ioannis de Zamoscie... ac Griseldis Bathoreae... epithalamion. Ad lyram cecinit Christophorus Clabonus musicus Regius." — ~~początek: k. tekst, o pracier...~~"

b. — k. 2. „Istula sive Gratulatio ad... Ioannem Samoscium..." na tenże ślub. Bez nazwiska autora. Zaczyna się: Quando sat illustres verae virtutis honores...."

c. — k. 8. „Epithalamium" na ślub Tomasza Zamoyskiego i Katarzyny z książąt Ostrogskich. początek: „Unde nova Conviis sonuerant orgia lucis..." — Na tenże ślub: k. 16. „Juno pronuba" panegiryk. — k. 25. „Ode in nuptias..." i „Emblemata".

d. — k. 31 sqq. „Memorabilia ex Plutarcho de viris illustribus".

e. — k. 115–169. „Academica". Mowy miewane przez profesorów Akademii Zamoyskiej w rocznice śmierci Jana Zamoyskiego; formularze listów itd., napisy, i nagrobki itd. Materyał nie bez wartości dla historyka tej szkoły, z lat 1634–1636.

<u>Hist.</u> Z Biblioteką Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

242. — <u>Lat. Q. XVII. 46.</u> — Rękopis papierowy, 205 mm. na 165 mm., pisany dwiema rękami w XVI w. kk. 14, owinięty w papier. Zawiera:

a. — k. 1–5, 7–10. „Vota y zdanye panow rad Coronnych na Seymye

na walnym piotrkowskym syata panskyego 1558 dnia ziodnego Grudnya....." Notatki jednego z posłów z obrad senatu; wydał p. T. Wierzbowski w Uchansciana, IV, str. 205. (Warszawa 1892).

b.– k. 13-14. „Ad proceres Regni Poloniae Ordinis Equestris querela Piotrcoviae in conventione Regni anno 1563."

243.– Lat. Q. XVII. 54. – Rękopis papierowy, złożony z odrębnych zeszytów ~~różnych~~ różnych kształtów, 4°, stanowiących odrębne całości; zszytych razem. Pisany różnemi rękami, w XVII i XVIII w., na kk. 383. ~~Zawiera~~

Zawiera „Miscellanea latina opuscula ordine alphabetico nominum distincta. Zbiór mów, traktatów, wiersy itd. przeważnie bez wartości. Między innemi znajdujemy: [a.– k. 30 sq. „Bocki Stanislai Sylva Marti Polono sacra sive laureata Bucovina." panegiryk dla hetmana Stanisława Jabłonowskiego z 1689 r.

b.– k. 81 sq. „Oratio secularis iubilaea Rostochii habita 1619 a Magistro Ioanne Huswedelio Ethices professore."

c.– k. 142-152. „Res gestae in convocatione Varszaviensi quae tempore interregni per Illmum. Dnum. Archiepiscopum Gnesnensem [Karnkowski] ad diem secundam Februarii anni 1587 indicta fuit." Jest to (streszczenie mów na sejmie konwokacyjnym mianych od 2go lutego. pismo [streszczenie: łacińskie] ładne dwóch rąk w XVII w.

d.– k. 170. „Methodus historiae legendae ex codicibus Richelianis manuscriptis assumpta.... a Jacobo Lescor."

e.– k. 180–182[b]. Mowa taneczna Jana Lipskiego biskupa chełmińskiego do Cecylii Renaty z 1637 r.–

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 do Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu.

244.– Lat. Q. XVII. 57.– Rękopis papierowy, 186 mm. na 145 mm., pisany czterema rękami w XVII w. na 79 kk., oprawny w tekturę.

Zawiera Miscellanea polityczne i literackie.

a.– k. 1–4. „Oratio ... Pauli Uchanski comitis de Sługiewo capitanei Drohobicensis et ad Apostolicam Sedem oratoris." 1579 kwietnia 11 w Rzymie na konsystorzu publicznym, oraz protestacya posła Henryka III przeciwko ~~złożeniu~~ składaniu obedyencyi w imieniu króla Stefana. Zob. Wierzbowski T., Uchansciana V str. 45–47.

b.– k. 6 sq. „Foedus inter Sermos .... Sultan Murad Han Turcarum imperatorem et ... Stephanum Dei gratia Regem Poloniae ...." 1577 pokój zawarty przez Jana Sienieńskiego, kasztelana Halickiego, odnowienie traktatu czyli raczej kapitulacyi Piotra Zborowskiego z 1568 r.

c.– k. 10–16. „Pacta inter regem Poloniae et imperatorem Turcarum .... anno magni prophetae nostri millesimo decimo sexto mense Rebbiul-Evvel." Traktat z 1607 r. z Ahmedem I.

d.– k. 19 sq. Epistola de obitu .... Stanislai Hosii Cardinalis ... scripta Cracoviam per ... Stanislaum Rescium ..." z Rzymu 1579 Oct. 28. „Tacere non potui ac ne debui quidem ...."

e.– k. 30 sq. „Oratio in obitum Illmi. et Rmi. Cardinalis Hosii Varmiensis habita in templo divae Mariae Transtyberim ubi humatus est,

per Rdum. dnum. Thomam Treterum Poznaniensem." incip. „Quis dabit capiti meo aquam ...."

f.– k. 36 sq. „Joannis Kochanovij ad ... Nicolaum Firley, Castellanum Biecensem, de electione, coronatione et fuga Galli." incip. „Non est fabula quod canem creatum | Regem Pannoniis ferunt in oris | Atque hunc Sydonio cubantem in astro ...." Kochanowskiego? nieznany wiersz o Henryku Walezym. Co do bajki o psie-królu węgierskim por. Wisłocki; Bielskiego satyry, Kraków 1889 str. 98.

g.– k. 38. „O nominacie krakowskim .... Pasquin abo koło babie." Znany wiersz Grochowskiego z powodu ~~nominacyi~~ kandydatury Maciejowskiego na biskupstwo krakowskie.

h.– k. 44–73. „Artis militaris liber primus in quo universalia omnium certaminum genera tractantur autore Heraclide Jacobo Basilico (!) despota Sami et Doridis, Cicladum et Sporadum principis etc." Księg cztery.

i.– k. 77. paszkwil na M. Lutra, trawestacya Te deum.: „Rex Angliae: Te Lutherum damnamus, te hominem confitemur ...."

k.– k. 77[b]. Dwuwiersz na Andrzeja Wolana: „Vol bos Sarmaticum est, anus est bene nota Latinis | Quid tibi cum bobus, quid tibi cum vetulis?"

l.– k. 78. „Wyliczenie ludu na turecką wojnę obrachowania Króla Jego Miłości Stephana świętej pamięci." incip. „Napród kopijników trzydzieści tysięcy ...." – „Obrachowanie" jest następujące:

Kopijników ...	30000	kwartalnie	po 15 złp.	czyni złp.	450000	} 480000
rotmistrzów	300	"	" 100 "	" "	30000	
Arkabuzerów	15000	"	" 20 "	" "	300000	} 315000
rotmistrzów	150	"	" 100 "	" "	15000	
piechoty węgierskiej	10000	"	" 12 złwęg.	" "	133333	} 144432
rotmistrzów	100	"	" 100 "	" "	11099	
piechoty polskiej	30000	"	" 9 złp.	" "	270000	} 288000
rotmistrzów	600	"	" 60 "	" "	18000	
Barwa na 40000 piechoty po 9 złp. jednorazowo				" "		360000
						1537432
na impedimenta militaria połowicę tej summy						783716
Summa in totum na 1/4 lata jacet						2331148
na drugie ćwierć roku odjąwszy barwę i impedimenta bo to już będzie gotowo, samy żołnierze						1237432
Summa na pół roku					złp.	3568580.

treona, niestety, w rękopisie żadnych bliższych danych, czy to oblężenie opiera się na jakichś autentycznych liczbach ~~żołnierzy~~ króla Stefana.

Hist. Z biblioteki Józefa Kuropatnickiego rękopis ten przeszedł do ~~bibl~~ zbiorów Towarzystwa Przyjaciół Nauk (zapewne darem, przed 1826 r.) a ~~stamtąd~~ wraz z niemi w 1833 r. do CBP.

245. — Lat. Q. XVII. 62. — Rękopis papierowy, 205 mm. na 165 mm., pisany jedną ręką w końcu XVI wieku, kk. 370, oprawny w skórę wyciskaną, zapewne oprawa niemiecka.

Zawiera abecadłowym porządkiem ułożone wiadomości krótkie o rozmaitych rzeczach; jest to więc rodzaj encyklopedyi, jakich przez kilka wymieniłem przykładów. Wedle Załuskiego autorem tej kompilacyi ma być Szymon Chalicki lub Chalecki z Pilzna, w 1597 roku. Np. Ablutiones veterum — Academia — Actio in oratore etc.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

246. — Lat. Q. XVII. 69. — Rękopis papierowy, 215 mm. na 145 mm., pisany czterema rękami w XV w. na 310 kk., oprawny w deski. — Zawiera:

a. — k. 1-36. Traktat teologiczny bez nazwiska autora i tytułu. Incip. „Aristoteles primo Politicorum, capitulo vicesimo, sic scribit: Omnes vigentes intellectu sunt ....."

b. — k. 39-50. Andrzeja de Escobar „Lumen confessorum"... per me pauperem

episcopum Andream Hyspanum maiorem poenitentiarium et maga-
rensem episcopum et pontificem ....." zob. v. Schulte, Gesch. d. Quellen des canonischen Rechts II str. 439 sq.

c. — k. 51–96. Traktat „De confessione" bez nazwiska autora. Tekst uzupełniany na powkładanych karteczkach. Incip. „Confessio, ut ait Augustinus, per quam morbus latens ....." W podręcznikach kanonistycznej literatury nie znalazłem żadnej bliżej wiadomości o tym traktacie (może niemiecki?).

d. — k. 99–184. Traktat o spowiedzi i pokucie, ascetyczny, przeładowany cytatami, bez nazwiska autora, tytułu i daty. Incip. „Abicit mundus pauperes et honorat divites ....." Prawdopodobnie franciszkańskiego pochodzenia, interesujący niejednokrotnie dla życia społecznego w średnich wiekach.

e. — k. 184b–227. „Alphabetum narracionum". Incip. „Antiquorum exemplo patrum didici ....." Między innemi Visio Tundali. zob. Brückner, Archiv f. slav. Philol. XIII, 200

f. — k. 228–310. „Stimulus sancti Bernardi amoris". Klauzula: „... finitus feria quarta dominica Cantate anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo octavo etc."

Hist. Z Biblioteką Załuskich przeszedł w 1796 do CBP.

247. — Lat. Q. XVII. 84. — Rękopis papierowy, 220 mm. na 170 mm., pisany trzema rękami w końcu XVII lub na początku XVIII w., kk. 838, oprawny w tekturę (oprawa rozerwana). Zawiera: Dzieła Joachima Pastoryusza ab Hirtenberg, niewydane, i jego korespondencyę.

a. — k. 1–231. Epistolae sacrae ad quosdam principum protestantium certa occasione scriptae ab Joachimo Andrea ab Hirtenberg

73a

Pastorio, protonotario Apostolico, cantore Varmiensi, canonico Chelmensi, decano et officiali Gedanensi ac per Pomeraniam generali, ad S. Adalbertum praeposito, commissario et secretario regio." W formie listów dzieło teologiczne, z lat 1670-1671.

b. – k. 234-269. „... Epistolae curiales ac familiares temporum et necessitudinum testes" 1648-1655. Pozatem wyjęty tych więcej może niż 50 kart; kustosz na 269b: „Diarium legationis". Dopisek ręką Janockiego: „NB. legationis Suecicae Diarium hic sequebatur, missum est iussu Illmi. mei praesulis [J. A. Załuskiego] ad Clarmum. Boehmium professorem Lipsiensem 14 Decembr. 1761." – Następował niezawodnie po wymienionych listach: Diarium legationis Jana Leszczyńskiego wojewody łęczyckiego posła do Szwecji w 1655 r. (zob. niżej Liber.). Oprócz tego był tutaj „Diarium pacificationis Olivensis" 1660, przy których to pertraktacjach Pastoryusz był sekretarzem. Oba te dyaryusze (fam[...]) a może także i „Epistola Apologetica qua Sfortiae Pallavicini Cardlis. de Concilio Tridentino opus contra Pauli Servitae [Sarpi P.] propugnatorem defenditur" zostały posłane Janowi Gottlobowi Boehm, ~~który drugi z nich~~ dla zużytkowania przy wydaniu Acta pacis Olivensis. Obydwa dyaryusze powróciły do Biblioteki Załuskich przed 1771 r., bo w tym roku pokazywał je Janocki Stanisławowi Augustowi (~~[...]~~ cf. Janockiego, Musarum Sarmat. specimina str. 110), ale nie zostały już włączone do naszego kodeksu. Diarium Pacificationis otrzymał Nr. 270 w dziale historyi polskiej Bibl. Załuskich, dyaryusz Leszczyńskiego miał być włożony napowrót do zbioru dzieł Pastoryusza (cf. ibidem), co się jednakże nie stało.

c. – k. 270-285. „Ichnographia belli Polono-Suetici et secutae

cam fama." Długa i bombastyczna rzecz w stylu [illegible]; bez wartości.

d.– k. 287–291. „Catalogus Joachimi de Hirtenberg Pastorii quondam necessitudinum et commerciorum testis." Spis osób do których Pastoryusz listy pisywał.

e.– k. 293–390. Łacińskie listy Pastoryusza, historycznej treści, pisane do rozmaitych dygnitarzy, z r. 1672. zobacz pod g.

f.– k. 391–507. „Epitome chronici Prussiae ex Casparo Schützio praecipue et Casparo Hennenbergero extracta." Rzecz analogiczna do znanego Florus polonicus Pastoryusza.

g.– k. 508–587. Listy Pastoryusza z lat 1658–1660 i 1670, po części jego ręką – o ile się zdaje – pisane; zobacz pod e.

h.– k. 588–838. Pastoryusza historya roku 1666, bez tytułu. Załuski dopisał: „Historia annorum 1665–1666 et 1667." incip. „Missus fuit a Christianissimo in Hispaniam Belleforestius ut domini sui dolorem super morte soceri Philippi IV in aula illa quam solennissime testaretur....."

Materyał ten zasługuje na uwagę pod niejednym względem; co do formy, Załuski ~~ma~~ uważał ten rękopis za autograf Pastoryusza; wiemy jednak, z jaką łatwowiernością biskup kijowski pisał na swych kodeksach lub o nich „Codex autographus" co Janocki bezkrytycznie powtarzał. Autografem pewnie rękopis ten nie jest, zdaje się raczej, że jest po śmierci Pastoryusza ~~zebran~~ z jego papierów zrobionym zbiorem. Co do treści, ma on niewątpliwie ~~wagę~~ znaczenie dla historyi naszego dziejopisarstwa. Pastoryusz, jeden z tych wielu zasłużonych naszych prusko-polskich historyków i uczonych z XVII i XVIII (zob. o nim Braun, De scriptor. Polon.

et Prussiae... virtutibus et vitiis, str. 214 sqq.) godzien jest bliższego poznania. Dla historyi opinii publicznej w Polsce ważne są zwłaszcza wymienione pod e i g listy. Historya lat 1665–1667 (por. pod h) odnosi się głównie do spraw polskich; pisana jest stylem nienaturalnym, napuszonym, charakterystycznym dla tej epoki. –

Hist. Z Biblioteki Załuskich (gdzie nosił Nr. 2026 Opera Pastorii posthuma) przeszedł w 1796 do CBP. (por. Ind. str. 42 Nr. CIX).

Liter. Janocki, Specimen Catal. Nr. CCCVIII str. 91.; Tenże, Musar. Sarmat. specimina nova str. 110.

248. – Lat. Q. XVII. 102. – Rękopis papierowy, 155 mm. na 210 mm., pisany kilkoma rękami w XVI i XVII w. na 12 kk., zbroszurowany.

Zawiera: „Novella Equitis Poloni ad Equitem Polonum familiarem suum relatio." J. A. Załuski dał tytuł następujący: Novella Equitis Poloni contra Paulum Piasecki episcopum Praemisliensem per Andream Bobola[1] succamerarium Regni. Manu est Samuelis Nakielski".

Oprócz tego polemicznego dziełka znajdują się urywki łacińskich wierszy z XVI wieku.

Hist. Z Biblioteką Załuskich przeszedł w 1796 do CBP.

[1] por. Ossoliński, Wiadomości krytyczne II, 146., i Niesiecki, Korona, wyd. Bobrowicza, z przypisk. Krasickiego. II, 178. –

249. – Lat. Q. XVII. 114. – Rękopis papierowy, 160 mm. na 205 mm., pisany jedną ręką, pierwszej połowy XVI wieku na 72 kk. oprawny w deski dębowe i skórę.

Zawiera ~~varia~~ miscellanea z końca XVgo i początku XVI wieku.

a.– k. 1 sq. Wiersze łacińskie, ~~hymny~~ na cześć Matki Boskiej i ich exegeza.

b.– k. 5–11b „Hortatoria ad ingenii exercitacionem epistola studentibus pernecesaria." oraz wzory listów prywatnych; zob. niżej.

c.– k. 12–14b. „Tractatus de octo principiis grammatices Nicolai Peroti pontificis Sipontini incipit feliciter."

d.– k. 15–18b „Auctoritates per planetas ressignantes de regimine clericorum." Na k. 19 notatka właściciela i pisana tego rękopisu o śmierci swych rodziców ~~swego ojca~~ w 1534 r. zapisana niewątpliwie współcześnie.

e.– k. 19b – 72b „Epistolle missiles iuxta tenorem seu cursum modernorum diverse tamen secundum diversos status ....."

Wcale ciekawy formularz, pisany w początku XVI w. z aktów i listów głównie z końca w. XV. Dat w ogóle niema, kilka aktów odnosi się do Kazimierza Jagiellończyka i Macieja Korwina.– Rękopis ten pochodzi prawdopodobnie od jakiegoś kleryka, skryby u notaryusza ltp.– Co do c zob. Wisłocki, Katal. rękop. Bibl. Jagiell. № 2617.

Hist. Z biblioteki Załuskich.

250.– Lat. Q. XVII. 129.– Rękopis papierowy, 150 mm. na 190 mm., pisany jedną ręką w końcu XVII w. na 44 kk., oprawny w pręgowaną lekturkę.

a.– k. 1–19. „In librum 4tum Decretarium (!) de sponsalitiis et matrimoniis...." Streszczenie systematyczne czwartej księgi Dekretałów, zapewne jana „Summa" (Jana Andrzejowego w tak późnym odpisie)

b.– k. 21–43. „Medulla artis oratoriae seu exercitia rhetorica."

Rzecz bez większej wartości.

Hist. pochodzenie nieznane mi, prawdopodobnie z Bibl. Załuskich.

251. — Lat. Q. XVII. 131. — Rękopis papierowy i pergaminowy, 145 mm. na 225 mm., różnemi rękami pisany w końcu XIV w. (części pergaminowa) i w XV w. (~~w. do 1499~~); kk. 336; oprawny w deski dębowe i skórę. Składa się z odrębnych licznych całości spojonych razem, zapewne w XVI w.

Zawiera miscellanea głównie prawne i teologiczne.

a. — k. 1-11b. Zwana „Summa de processu iudicii" albo tz. Ordo iudiciarius przypisywany Janowi Andrzejowemu. Brak tytułu. Incip. „Antequam dicatur de processu monendum est quid sit iudicium ...." Skrócona znacznie, bo na końcu: „Explicit summa de processu iudicij; ordo iudi[ci]arius necessarius non est quia nulla probacio est validior quam facti evidencia ....." itd. Pisana w Polsce, w połowie XV w. Następują zapiski: „Da mihi animas, cetera tibi tolle ....." itd. oraz „Jerusalem est metropolis in iudea Samaria ....." — Zob. Blumenstok, l.c. 191. — oraz v. Schulte, l.c. II, 225 i Stintzing, l.c. 202 sqq.

b. — k. 12-25. „Stella clericorum". bez początku; pisana 1399 r. „per manus Dominici." por. rękopis Bibl. Jagiell. No 1422 str. 287.

c. — k. 25b-68. Tak zwanego Seneki „de quatuor virtutibus cardinalibus" tudzież wypisy, notatki etc. z Boecyusza, Arystotelesa itd. por. Brückner, Średniow. poezya łacińska II, str. 40.

d. — k. 68b-70. Hymn o św. Wojciechu i całe „proprium" ~~ordo~~ św. Wojciechowi poświęcone. Hymn: „Benedic regem cunctorum, Conversa gens polonorum; Te

splendor illuminavit, Quem oriens destinavit, Adalbertus christi verna, Tua astitit lucerna, Alleluia, Alleluia..... Laudate per totum capitulum omnis pontifex.... następuje Lectio z historycznemi wiadomościami aż do Bolesława Śmiałego i śmierci św. Stanisława.

e.– k. 70b – 320b Rozmaitemi rękami pisane w drugiej połowie XV w. w Polsce notatki i zapiski z pisma św., krótkie legendy i żywoty świętych itd.; między innemi na k. 205b „in die beatorum Adalberti et Georgii martirum.“ – k. 312. polska pieśń: Jezus Chrystus bog człowiek mądrości ojcza swego itd. zob. Brückner, Drobne zabytki języka polskiego, str. 24 sqq. – k. 315. „Te igitur clementissime pater;“ kanon mszy św. z polskiemi glosami: zob. Brückner, l.c. str. 54.

f.– k. 321–336. Ułamek pergaminowy, pisany zapewne nie w Polsce, we dwie kolumny, w końcu XIV wieku, zawiera zbiór (bez początku) opowieści moralnych, może jako materyał dla kaznodzieja, tudzież przystosowane legendy i wyjątki ze znanego w średniowiecznej literaturze dzieła pt. „Physiologus.“ Część ta rękopisu zaczyna się końcowym wyjątkiem jakiejś opowieści „ut eat ad episcopum iubens ut restituat eum suo beneficio et officio....,“ poczem następuje: „Predicator quidam deo permittente est temptatus.....“ – „De S. Thoma.“ – De quodam canonico. – „Erat quedam religiosa persona que primi sui propositi obliviscens communem vitam agere formidabat...“ „In ordine Cantuariensi tanta olim fuit temptacio....“ – „In civitate tridentina erat quidam latro publicus...“ – „In thuringia quidam plebanus....“ itp. itp. – Na k. 324b–327. Legenda o św. Alexym.

„Fuit vir quidam nomine Eufemianus rome, magnus et nobilis, dives valde et primus in pallatio imperatoris....".— k. 327–331[b]. Wyjątki i zastosowania z „Physiologus". (De natura aquile,— de unicorne,— de panthera,—.... De pellicano. Physiologus dicit ..... itd.).— k. 332–336. „Sermones." kilka kazań na święta Matki Boskiej i inne.

Hist. Z biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego przeszedł w 1833 do Bibl.

Liter. Blumenstok, ~~Spr~~ Wiadomość N.N. 191, 368.— Brückner, Drobne zabytki, str. 24, 54.

252.— Lat. Q. XVII. 134.— Rękopis papierowy, 150 mm. na 210 mm., pisany trzema rękami w XV wieku, na kk. 212 częścią we dwie kolumny, na grubym lnianym papierze, nieoprawny. Zawiera:

a.— k. 1–84[b]. Ułamek, bez początku i końca, (komentarza) dekretałów. Zaczyna się od słów: „quod ex quo diversi inveniuntur in suo dicto non dicunt idem, et ita sunt testes...." (w księdze II); całe księgi III i IV; urywa się w księdze V, w rozdziale de sentencia excommunicacionis na słowach: „Sequitur de interdicto.... interdictum et suspensionem. Nam prope excommunica[cionem ....].— por. Blumenstok, l.c., N.N. 205, 214.

b.— k. 85–97. „Secuntur tytuli legum. Instituta..." itd. tytuły z Digestów, kodexu itd.; ostatnia k. 97 jest mała, włożona, na niej kończy się ten spis tytułów słowami: „Anno domini Millesimo CCCC°XXIX in Augusto presens legigraphus est patratus per quem quilibet canonista et legista debet esse illustratus, pro Venerabili viro dno. Gregorio de Sancto Paulo

canonico et officiali Sandomiriensi per suum Johannem de C.[racovia ?] in studio Cracoviensi regrossatus." Na tejże karteczce inną ręką połowy XV w. zapisana jakaś wizya z rewelacyi św. Brygidy, potem: „Conclusio articulorum regis polonie contra pruthenos." incip. „Hec igitur in animo vestro revolvite universi christifideles qualis sit ordo iste fratrum et per quem institutus fuerit et qualis est hec regula monachorum, ut aliena bona rapiant..." itd. Jeszcze na tejże kartce: „Polonia est regio in partibus orientalibus posita, rebus omnibus opulenta, longis latisque provinciis distincta, quondam et nunc princeps provinciarum et domina, polonia communiter dicta et dicitur a polo antarctico in quo stelle nesciunt occasum dare, ex quarum influenciis homines ibidem existentes redduntur animosi semper et victores quorum acies nunquam retrorsum abierunt sed tanquam impetuoso flumine hostes insequendo prostraverunt." etc.

c.– k. 98–115, 121–128. w jednej kolumnie: „Tractatulus de processu iudicii." incip. „Antequam Iudicii de processu dicatur...." itd. Znany Ordo iudiciarius zob. wyżej Nr 251.a.– Po skończeniu tej summy (bez żadnego widocznego końca), przechodzi się w nader ciekawy formularz prawno-kościelny z końca XIV wieku, zastosowany – o ile z wielkiej liczby przytaczanych aktów sądów duchownych itd. wnosić można – do Polski, mimo że część pewna aktów odnosi się do kuryi arcybiskupiej w Pradze, i do dyecezyi wrocławskiej. Kończy się aktem notaryalnym poznańskim z 1391 r. Zob. Blumenstok, l.c. N.N. 192 i 265, gdzie podano bliższe szczegóły o kilku aktach.

75a

d.– k. 115–121. „Summa exceptionum ab Innocencio papa [IV°] composita."

e.– k. 128–133. Wypisy i notaty z dzieł Arystotelesa, o Alexandrze Wielkim; z Polityk, Retoryki, poetyki itd.

f.– k. 134–151. „Flos decretorum" bez tytułu; incip. „Quoniam inter cetera que utilia fore....." – k. 151b – 153b białe.

g.– k. 154–155b „Infra describuntur versiculi super tytulos decretalium principaliter super primo libro" oraz „Rubrice decretalium".

h.– k. 156–212b. Memoriale decretalium, krótki zbiór, bez tytułu, incip. „Ne prolixitatis diffusio....."; kończy się: „Explicit breve memoriale decretalium per singulas decretales sub brevibus sentenciis collectum per manus Gregorij laurencij de Opatkow scriptum sub anno nativitatis Domini M° Quadragentesimo sexto de tempore Quadragesime pro cuius finis consummatione sit deus benedictus." – Na ostatniej kolumnie: „Secuntur proverbia Senece."

Hist. Z nieznanej biblioteki klasztornej (może z Łysej Góry) przeszedł do Biblioteki Uniwersyt. Warszawskiej, a z niej 1833 r. do CBP.

Liter. Blumenstok, Wiadomości, NN. 66, 88, 185, 192, 205, 214, 265, 306.

253.– Lat. Q. XVII. 138.– Rękopis papierowy, 165 mm. na 195 mm., pisany jedną ręką w XVIII wieku, na 95 kk., nieoprawny.

Zawiera J. A. Załuskiego „Polyanthea" tj. alfabetycznie ułożony zbiór wiadomości, zapisek, anegdot historycznych itp. najrozmaitszej treści,

75b

168

1193.

+ Zawiera niewątpliwie wedle katalogu Sieniawskiego:

a. – k. 1–15. Benedicti Chelidonii Germani de vita et passione Christi. Z przypisami Stanisława z Mstowa.

b. – k. 16 sq. Publii Virgilii Maronis Bucolica. – również z notami Stanisława z Mstowa.

c. – k. 36 sq. Scenica progymnasmata .... z przypisami tegoż; z prologiem Sebast. Branta. Na końcu: „finis adest feliciter per me Stanislaum de Mstkovo Anno Dom. 1529."

d. – k. 46 sq. Ioannis Fabri carmen de ludo nocivo vitando.

e. – k. 51 sq. Francisci Nigri de conscribendis epistolis.

f. – k. 79 sq. Pallavicinii poema in historiam funeris Iesu Christi.

g. – k. 92 sq. Venantii Fortunati carmen de gloriosa resurrectione Iesu Christi.

h. – k. 95. Petri Mosellani Paedologia in puerorum usum.

i. – k. 96. Roderici Dubravii de Bohemia de componendis epistolis.

k. – k. 133 sq. Antonii Codri Urcei Aulularia, Plautina comoedia. pisano w 1530 r.

l. – k. 153 sq. Laurentii Novoforensis Corvini carmen de nativitate Christi.

Na końcu wiersz nabożny, pisany w 1569 r.

bez większej wartości, pisany w 1719 r.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

254. — Lat. Q. XVII. 139. — Rękopis papierowy, 160 mm. na 120 mm., pisany trzema rękami w XVI wieku na 161 kk., oprawny w pergaminową kartę z XIV w.

Zawiera poezye klasycznych poetów, łacińskich i późniejszych, objaśniane po łacinie, tudzież Gellia Spetek de conscribendis epistolis prozą i wierszem. Rękopis pisany po części przez Stanisława ze Mstowa (por. Lelewel, Bibliogr. ksiąg. II, str. 87 przyp. †, który przytacza nazwisko jego pod 1429). ‡

Hist. Z Biblioteki Klasztoru Sieciechowskiego (katalog Lefebvre'a Nr 65) przeszedł w 1819 r. do biblioteki Uniwersyt. Warszawskiej (Nr 199), a 1833 r. do CBP.

255. — Lat. Q. XVII. 141. — Rękopis papierowy, 153 mm. na 214 mm., pisany dwiema rękami w XV wieku, na 165 kk., oprawa zniszczona, wierzch tylko resztki dolnej okładki drewnianej. (Znak wódny: skrzyżowane dwa klucze.) Zawiera:

a. — k. 1–55. „Secuntur gesta romanorum mistice designata. Et primo de quodam milite quando ad peregrinandum profectus est Theodorus imperator…" Na końcu: „Expliciunt Gesta Romanorum per manus cuiusdam Alberti clerici de Radoszycze sub anno nativitatis domini carnaliter Millesimo CCCC LVI° A thak czy bylo etc." — k. 56 biała.

b. — k. 57–93b. Elucidarius; prawdopodobnie Berengaryusza Fredoli

75 c.

Zaczyna się: „Sepius rogatus a condiscipulis quasdam questiunculas enodari, oportunitati eorum....“ Na końcu: „Explicit Elucidarius et est finitus sub anno nativitatis domini carnaliter Millesimo CCCC sexagesimo sexto in vigilia Sancti Thome de Aquino .... per manus Alberti de Radoszycze. Tho tobye xąnsze Janye“. – k. 94–96 białe.

c. – k. 97–100b Początek kroniki (tz. Mierzwy) wielkopolskiej. Od „Ortum sive originem polonice gentis ....“ aż do „.... sine freno vestra est elacio.“ Zob. Mon. Pol. Hist. II, 163–176 przedz. I w. 19. – Podobizna początku na tabl. I w tymże tomie.

d. – k. 101–111b. Rocznik świętokrzyski. Zob. MPH. III, 59–86. Jest to u Bielowskiego rękopis VII „Wiślicki“.

e. – k. 112–115b Opowieść o jakiemś nadzwyczajnem zdarzeniu; incip. „Anno domini millesimo XLVIII Imperante (tak! wstawiono wiersz cały opuszczony z tekstu z którego przepisywał kopista) et aput partinopolim id est Magdeburg in Saxonia contigit factum terribile nimis et a seculis inauditum. Quod factum est stylo verani refferam .....“

f. – k. 115b–120. Traktat św. Tomasza z Akwinu „de casibus circa officium misse contingentibus.“ Incipit: „Ut sciant celebrantes qualiter se ....“

g. – k. 120b–146. „Sequitur tractatus beati Thome de Aquino de modo confessionis.“ incip. „Quoniam fundamentum est ianua ....“ Na k. 120b „de purgatorio“ dopisek ręką XVI w.

h. – k. 147–149. „Adam si vixisset ....“ drobiazgi, bez wartości, pytania etc.

i. – k. 150b Zapiska wiślicka: „Anno domini 1350. Anno domini MCCCL° princeps Excellentissimus Kazimirus Secundus dei gratia Polonie rex Ecclesiam Sanctae Mariae Visliciensis quadrato fabricavit lapide, de cuius beneficii memor clerus Visliciensis et populus, decus sui operis,

anno domini MCCCCLXquarto aureis inscriptas litteras etc."
k. 151–156[b] białe. Na k. 156[b] notatka Laurencii a Posnania, że został wikarym w Wiślicy w 1544 roku.

k.–k. 157–165. Notatki i przepisy lekarskie z XV wieku. – Na pozostałej części okładki tłomaczenia kilku wyrazów łacińskich „allegorice – wykładnie,"[a] ... mistice – duchownie ..." itd.

Hist. Rękopis należał niewątpliwie do kościoła parafialnego św. Maryi w Wiślicy, być może, że dopiero stamtąd dostał się do biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej; stąd w 1833 przeszedł do CBP.

Liter. Brzelowski Mss. – Brzelowski w MPH. II, 161 i III, 56.

256. – Lat. Q. XVII. 159. – Rękopis papierowy, ~~160~~ 195 mm. na ~~195~~ 160 mm., jedną ręką pisany w XVII wieku, na 164 ~~[illegible]~~ klb. i 20 nlb., oprawny w deski obciągnięte brunatną skórą.

Zawiera na k. 1–40 „Peregrinatio suscepta anno reparatae salutis CIƆIƆCXXXVII a me, Andrea de Naglowice Rey, in Daniam, Angliam ac foederatum Belgium, cum Illmum. S. R. Mtis. legatum, Andream de Naglowice Rey, patruum meum, comitarer; descripta a Johanne Laeto meo tum ephore partim Grunviczii in Anglia, (partim) Lugduni Battavorum." Zaczyna się: „Narraturus iter nostrum e Polonia ad exteros, operae pretium aestimo ....." Podróżnicy zwiedzili Danię, Norwegię, Anglię, Niderlandy; opis suchy i słaby. – k. 155 sqq. i k. 160–164 drobne notatki i listy w odpisach odnoszące się do tej podróży. – k. 41–154, 157–159 i 20 ostatnich kart białe.

Hist. Z biblioteką Załuskich przeszedł w 1796 r. do Ctsp.

25~~7~~6. — Lat. Q. XVII. 200. — Rękopis papierowy, 210 mm. na 170 mm., pisany jedną ręką XVI w. na 92 kk., oprawny w kartę pergaminową ze starego rękopisu teologicznego, łacińskiego; zawiera: Zapiski nieznanego mi bliżej ucznia Uniwersytetu Jagiellońskiego z 1562 r., ~~ki~~ z wykładów profesora na teologicznym wydziale, Jana Dobrosielskiego. Np. na k. 18 „Argumentum in prophetiam Abacuc sub Joanne Dobroszielski in sacra theologia Cracoviae" — k. 31: „auditum Cracoviae, tempore hyemali sub presencia M. Joannis Dobroszyelski Anno domini 1562". — k. 88. „Prologus in Joel prophetam inceptus est interpretari Cracovie per egregium virum Sacre Theologie Baccalaureum Joan. Dobro. prima dominica post tri[um Regum? vel trinitatem?] Anno domini 1563."

Hist. Z biblioteki Załuskich.

258. — Lat. Q. XVII. 204. — Rękopis papierowy, 212 mm. na 145 mm., pisany jedną ręką w XVI wieku, kk. 17, niedawno w tekturę oprawiony.

Zawiera miscellanea poetyczne i gramatyczne Jana Poznańczyka, ucznia zapewne jakiejś zagranicznej, niemieckiej, szkoły.

a. — k. 1. Leges scholasticae iambicis trimetris conscriptae 1542. Incip. „Vos qui venitis huc honestis moribus, Et artibus bonis studendi gratia..." Expl.: „Joannes Poznanczyk suprascripta manu propria posuit."

b.– k. 1. „Parangelmata seu praecepta discipulorum".
c.– k. 2b. „Invectiva in adolescentes vanę curę deditos autore Sebaldo." Incip. „Cur teris ingenium damnosa per ocia tempus, Immemor aetatis, cultu inventa ~~tua~~ brevis...."
d.– k. 3b–7b. Formularz listów, list Wojciecha Waliszewskiego kustosza łęczyckiego i oficjała do arcybiskupa Drzewickiego, oraz mowa powitalna (mowę owego Jana z Poznania) do jakiegoś biskupa.
e.– k. 7b–17. „Praecepta grammaticae" w pytaniach i odpowiedziach, potanie. Incip. „Grammatica quid est? Est recte loquendi...."
Hist. Ze zbiorów Dubrowskiego (zob. Wstęp).

8
259.– Lat. Q. XVII. 209.– Rękopis papierowy, ~~160~~ 203 mm. na ~~203~~ 160 mm., pisany jedną ręką w XVII w. na 19 kk., zbroszurowany.
Zawiera: „Introductorium Astronomiae Cracoviense elucidans Almanach...." Kopia z drugiego wydania z 1507 r. znanego dzieła Michała z Wrocławia, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego.
Hist. Z Biblioteki Załuskich.

259
~~260~~.– Lat. O. XVII. 14.– Rękopis papierowy, ~~100~~ 173 mm. na ~~173~~ 100 mm., pisany jedną ręką w XVIII w. na 128 kk., oprawny w tekturę.
Zawiera: „Loci communes ex variis scriptoribus ordine alphabetico scripti." Tytuł ten dał właściciel J. A. Załuski; rękopis przeszedł do CBP. z Biblioteką Załuskich.

261. — <u>Lat. Q. XIX. 20.</u> — Rękopis papierowy, ~~150~~ 200 mm. na ~~200~~ 150 mm., dwiema rękami XV wieku pisany na 13 kk., oprawny w tekturę.

Zawiera: „Iulii Catonis disticha moralia cum translatione interlinearia Sarmatica XV saec." — Glossy są czeskie, prawie każdy wyraz jest tłumaczony, tak że mamy tu wprost przekład tego rozpowszechnionego w średnich wiekach, np. w XXVIII dwuwierszu: „Cum tibi sint nati... Instrue quo [mss: ut] possint inopem defendere vitam" brzmi wiersz drugi u glosatora: „Navcz aby mohly chudy obranycy zyvot". Por. „Dionysia Katona Mrawopisy..." Praga 1834. — Na końcu tekstu: „Explicit Katho per manus Zaleziowis" glosator dodał: „Nomen meum inposuissem, si melius scripsissem.

<u>Hist.</u> „Ex Musaeo Petri Dubrowsky" zapisane na okładce.

Rękopisy Polskie.

Teologiczne.

262. — <u>Pol. F. I. 16.</u> — Rękopis papierowy, ~~215~~ 320 mm. na ~~320~~ 215 mm., jedną ręką pisany w XVI w., na 282 kk., oprawny w niegdyś piękną, dziś już zniszczoną wyzłoconą oprawę, z brunatnej skóry ze złotymi wyciskami. Na ~~oprawie recto~~ wierzchniej okładce złotem u góry: „SPRAWA · O MĘCZE. CHRISTVSO ‖ VEY", poniżej herb Odrowąż, u dołu data 1544. Na tylnej okładce herb Leliwa.

Zawiera: <u>a.</u> — (k. 1–~~152~~127.) „Sprawa chedoga o mecze | Pana Christussowey | spyssana przes swietego | Lucassa: czo dobrze obaczis | pylno czthacz. | Wthora czescz

bendzie | o narodzenyv Ssyna | Bozego | Thudzies o chwalebnych trzech | krolech. | Liatha bozego 1.5.4.4. | Lau. Las. Pel." — Incip. „Swyethy Lucass mowy we czwarthem y w dziesiathymnascie rosdzielenyv swich Ewangeliy...."

b. — k. 152 — 260. — Historya o trzech królach. Zaczyna się bez tytułu: „Gdys nawyelebnyeyssych trzech krolow y nachwalebnyeyssich....."

c. — k. 260 — 282 i 127 — 152. Ewangelia Niko~~..~~demowa. Incip. „Poth Ponskim Pilatem starosta Jerozolimskim....."

W kilku miejscach rękopisu znajdujemy oznaczenia czasu i ~~nazwiska~~ osoby przepisywacza, niedostateczne jednak, by módz o nim coś więcej powiedzieć nad nazwisko. Na k. 152. na zakończeniu tz. Ewangelii Nikodema: „.... A tylko o tym. Amen. 1544. Laur. Las. Pel.", — na k. 282 zaś: „... ssedl kazdy ssmuthny do domu sswego Amen. Lauren. a Lasko Pel cor. Sstalo ssie dokonanye w Ssobothe po swieczie Panny Mariey Offiarowanyv Latha Bozego Tyssiacznego Pieczssethnego Czterdziesthnego czwarthego." Przepisywaczem kodeksu był więc jakiś Wawrzyniec z Laska; niewiadomo jednak co ma oznaczać „Pel." i „cor." — O utworach zamieszczonych w niniejszym rękopisie oraz o nim samym pisał obszernie A. Brückner ~~w rozprawie o powieściach polskich XV. XVI wie.~~ (zob. Liter.), ~~oraz~~ i ocenił wyczerpująco wartość i znaczenie tego pomnika literackiego i językowego.

Hist. Dawniejsze dzieje rękopisu nie są znane; z biblioteki J. A. Załuskiego przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. Moszyński, Wiadomość o rękopisach polskich oddziału teologicznego w CBP. w Petersburgu. Rozpr. wydz. filolog. Akad. Umiej. I. ~~225~~ 233. — Kalina, w Archiv f. slav. Phil. III. 1 sq. — Brückner, Z rękopisów petersburskich III. Powieści. w Pracach filologicznych t. V. str. 372-389.

262. — Pol. F. I. 41. — Rękopis papierowy, 360 mm. na 230 mm., kilkoma rękami w XVIII w. pisany, kk. 26.

Zbiór rozmaitych luźnych notatek, zapisek itp. jakiegoś duchownego, zdaje się biskupa. Są też i rozmyślania ascetyczne i dewocyjne. Między innemi nieznanego bliżej księdza Zenowicza „Sposoby przywrócenia Moskwy

do jedności świętey z Rzymskim kościołem." — bardzo naiwne.
Hist. Z Biblioteki Załuskich.

263. — Pol. Q. I. 29. — Rękopis papierowy, 195 mm. na 160 mm., jedną ręką na 7 k.lb. w końcu XVII w. pisany, zbroszurowany.

„Męczeństwo S. Jana rzeczonego Soczawskiego ktory był męczony w Bilgradzie, spisane od Grzegorza Mnicha przy stołeczney cerkwi Moldowłachiyskiey, tu zaś z drukowanych żywotow Słowieńskich dyalektem polskim przewiedzione na pożytek duchowny. Żył około Roku panskiego 1497." Jest i obrazek przedstawiający św. Jana ~~Sugawy~~ Novi z Sucawy, którego zwłoki znajdują się dziś ~~ze~~ znowu w Suczawie, z powrotem po wędrówce do Polski wraz z metropolitą Dozyteuszem i jego skarbem.[1] Autor kończy „Jan III tego swiętego męczennika ciało swięte przywiozł do Polski, naprzod do Stria miasta, gdzie stał lat 12 a potym roku 1695 do miasta swego Żołkwie."

Hist. Z Biblioteki Załuskich, dokąd dostał się niewątpliwie z częścią rękopisów biblioteki Sobieskich z Żółkwi. ⊂ diler. Mosz[y]ński str. 278.

~~Lit.~~ [1] zob. Sokołowski M., Spadek po metropolicie Suczawskim Dozyteuszu i jego losy. Kraków. 1889.

264. — Pol. O. I. 117. — Rękopis papierowy, 172 mm. na 103 mm., jedną ręką w XVIII w. na 291 klb. pisany, oprawny w czarną skórę.

Zawiera wyciągi i notaty z kazań jezuitów XX. Barszcza, Brzozowskiego, Krosnowskiego, Naramowskiego oraz zapiski z innych dzieł wyjętych, zapewne jako materyał do kazań. Między innemi: str. 1-41. „Historia parabolica curiosa de avibus, animalibus, piscibus, insectis, fontibus et quibusdam aliis in quinque partes compendiose diversa." Incip. „Zimorodek ptak trochę większy od wróbla, koloru błękitnego....." — str. 205 — k. 111 (str. 221). „Krotka Informacya o Schyzmie z historyi Schyzmy greckiey ....." odpis z druku w Zamościu, 1698 r. druk. Akademickiey. — Rękopis

bez większej wartości.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

Liter. Moszyński, str. 328.

265. — Pol. O. I. 119. — Rękopis papierowy, 161 mm. na 101 mm., trzema rękami w ~~końcu~~ XVII w. na 150 k. lb. pisany, oprawny w miękką skórę.

Zawiera polskie, przez nienazwanego Franciszkan[ina], pisane legendy i żywoty świętych. Między innemi: a. — k. 1 sqq. „Żywot Jozafata y Barlaama." — b. — k. 13 sqq. „Żywot Pawła Prostaka od Paladyusza pisany." — c. — k. 18 sqq. „Żywot św. Józefa Patryarchy" przekład z Philona. — Żywoty świętych Martyniana, Alexego i innych z Metaphrasta. — Oprócz tego ascetyczne pisma, tłumaczenie reguły św. Franciszka, „Koło duchowny", modlitwy itd., dużo ~~nowy~~ niemieckich modlitw i ustępów. — Na końcu data 1666.

Hist. Z biblioteki Załuskich.

Liter. Mosz yński, str. 269.

Prawne.

266. — Pol. F. II. 3. — Rękopis papierowy, 309 mm. na 193 mm., pisany trzema rękami na 44 str. lb. w XVIII w., oprawny w czerwony papier.

Zawiera ~~Pismo polityczne~~ pod tytułem „Dyskurs" pismo polityczne a właściwie szereg luźnych uwag o stanie politycznym państwa, o wolności szlacheckiej, o sejmach itd., nie posiadające jednak cech jednolicie obmyślanego dzieła. Rozdziały zatytułowane (I) „Co rzeczpospolitą naszę psuie y wolność ruinuie." — (II) „Remedium poprawienia rzeczpospolitey dawał ktoś takie." — (III). „Odpowiedź na to dane bardzo szkodliwe wolnościom naszym remedium." — (IV). „Prośba o dyskurs o sposobie zawierania seymow." — (V). „Dyskurs jakoby seymy szczęśliwie konkludować." — Rozdział pierwszy zaczyna się: „Naypierwszą przyczynę kładę dla ktorey wolność nasza stać w swey całości niemoże, zepsowanie dobrych i staropolskich obyczajów ..." — Autorem, być może, jest niejaki Paweł Wielowiejski.

Następuje kilka mów bez znaczenia i epitafium łacińskie napisane przez jakiegoś jezuitę dla Tomasza Ujejskiego biskupa kijowskiego, następnie jezuity, zmarłego w 1689 r.

Hist. – Z Biblioteki Załuskich.

267. – Pol. F. II. 4. – Rękopis papierowy, 296 mm. na 180 mm., pisany jedną ręką w XVII w., na 139 str. lb., na początku 6 k. nlb. [w środku]; więcej niż połowa tomu jest biała i nlb.; oprawny w jasnobrunatną wycierszaną skórę.

Zawiera: „Sądy Woyskowe w ktorych są Decreta przez samego Xiążęcia Jego Mości pana Krzysztopha Radziwiłła Hetmana polnego WoXa Lithe° w obozach ferowane." 1618, 1619 i 1621–1623. – Rękopis bardzo interesujący tak dla historyi wojskowości polskiej jak i dla poznania procedury karnej wojennej, wreszcie dla nazwisk. – Na k. nlb. 3–6 z początku „Regestr spraw woyskowych w tey xiędze sądowey spisanych ....." – Między str. 74 a 75 włożono oryginalny akt „Inquisicia Chorągwi Raitarskiei Pana Szwarcochowey ktora na Dyiamencie była" z oryginalnymi podpisami oficerów. Znajdują się tu prócz tego trzy listy F. Stockiego ze Stoku i jeden Jakuszewskiego skazanych na gardło sądem hetmańskim.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

268. – Pol. F. II. 34. – Rękopis papierowy, 303 mm. na 190 mm., pisany jedną ręką w końcu XVII w. na 34 klb., zbroszurowany. Jest to wyrywek z jakiegoś większego tomu miscellaneów, bo karty są liczone 573–606.

Zawiera znane dziełko pt.: „Gratis albo dyskurs ziemianina z plebanem." Incip. „Pomaga Bog X. plebanie." – P. „Dziękuję Wam moj łaskawy panie." – Z. „Coż tu u was nowego słychać?" – P. „Nic dobrego, wojna w Krakowie ....." – K. 13v sqq. „Przywiley abo Discurs II Ziemianina z Plebanem." Incip. „Najedliśmy się i napili. Chwała Bogu ...." K. 28v sqq.

„Consens abo Discurs III Ziemianina z plebanem". incp. „Ale com słyszał, że Jezuici mają zezwolenie od dawnych akademików ....!" — Autorem jest (ks.) Jan Brożek (~~Broscius~~) ~~Estreicher, Bibliogr. XIII. 363~~ (Broscius) prof. uniw. Krakowskiego.[1]

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

[1] Por. Estreicher, Bibliogr. XIII. 363. — Franke, Jan Brożek, Kraków (1884).

269. — Pol. F. II. 35. — Rękopis papierowy, 290 mm. na 190 mm., pisany jedną ręką XVI w., na k.lb. 40, zbroszurowany.

Zawiera:

a). — k. 1-17. „Arthikuly prawa Maydeburszkyego albo nyemyeczkyego vybrany sposthemkow praw roszlyczuych xang Maydeburszkych kv prenthssemu vczynyenyv sprawyedlywosczy." — Artykułów 51. Rzecz tę wydał drukiem i opracował szczegółowo pod względem językowym A. Kalina (zob. Liter.). Załuski zapisał u góry k. 1. „Magdeburgum etc. circa 1500." Zdaje mi się wszakże, że zapiski tej nie należy rozumieć w ścisłem znaczeniu co do czasu powstania kodeksu, tem bardziej, że Załuski (wielokrotnie niezbyt dobry paleograf) w oznaczeniu ręki się mylił, i również nierzadko cyfrą 1500 lub 1600 wiek cały XVI lub XVII oznaczał. Sądząc wedle pisma i papieru, rzecz pochodzi z połowy, może pierwszej, XVI w., ale z pewnością nie z 1500go roku. Właściwości językowe i ortografia wskazują również na połowę XVI w. Pisarzem był zapewne jakiś (prawnik) mieszczanin polski pochodzenia niemieckiego.

b). — k. 17-26. „Ex primo libro Digestorum seu Pandectarum, quorum libri sunt quinquaginta ...." wyciągi i streszczenia po łacinie.

c). — k. 26v-40. „Excerpta compendiose ex libro Speculi Saxonum." Łacińskie.

Hist. Z Biblioteki Załuskich (cf. Liter.) przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. Janocki, Specimen Catalogi Nr. CLXXXII. — Kalina, Artykuły prawa magdeburskiego z rękopismu około roku 1500. w Rozpr. i Spraw. Wydz. filolog. Akad. Umiej. VII. 227-318. — Dudik 226. — Blumenstok. 231 („z pierwszych lat XV w."!), 307.

270. — Pol. F. II. 36. — Rękopis papierowy 304 mm. na 195 mm., dwiema rękami XVII wieku, na 160 k. lb., ozdobnie pisany, nagłówki minią. Oprawiony w jasnożółtą niegdyś skórę z wyciśniętym na niej monogramem IHS.

Zawiera (k. 1–145): Statut wołyński i Wielkiego Księstwa Litewskiego. U dołu karty tytułowej dopis „Ex Cathalogo librorum Mathaei Czaplycki mpp." W czternastym rozdziale statutu (i ostatnim), przy artykule 2 zmienia się ręka. — Tąż samą, drugą, ręką: k. 146–160: „Poprawa artykułów statutowych na seymie walnym Warszawskim w roku pańskim 1578." i inne dodatki ustaw.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł 1796 r. do CBP.

Liter. Dudik 227. — Piekosiński, Statut litewski drugiej redakcyi. Archiwum Komisyi prawniczej t. VII. Kraków. 1900. str. VI sqq. (opis szczegółowy rękopisu, na który wydawcy zwróciłem uwagę).

271. — Pol. F. II. 42. — Rękopis papierowy, 286 mm. na 192 mm., trzema rękami XVII w. na 176 k. lb. pisany, oprawny współcześnie w świńską skórę.

Miscellanea polityczne, zebrane przez Piotra Wiesiołowskiego, marszałka wielkiego W. X. Litewskiego, przeważnie z lat 1611–1624; znajdują się tu mianowicie: mowy senatorów, propozycye sejmowe 1611. i 1616 r.; witanie poselskie 1618 r.; instrukcya do Tatar dla posła Floryana Oleszki, wojskiego włodzimierskiego, sekretarza królewskiego 1619; mowy na sejmie 1624 r., anagramy na Jakóba Sobieskiego i Jerzego Ossolińskiego; instrukcya wojska do króla na sejm 1616 r.; transakcya z Radułem wojewodą wołoskim 1616 r.; uniwersały i listy Jana Zamoyskiego; instrukcye królewskie na sejmiki 1618 r.; mowy Gembickiego Piotra; wreszcie inskrypcye rozmaite, epitafia i inskrypcye dla (marszałka i Piotra) Wiesiołowskich, wiersz na cześć Chodkiewicza, inskrypcye rozmaite itp. Kilkakrotnie podpis swój umieścił Piotr Wiesiołowski.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł 1796 r. do CBP.

272. — Pol. F. II. 61. — Rękopis papierowy, 320 mm. na 215 mm., pisany trzema rękami w XVII wieku na 48 k. lb.; oprawiony w tekturę i dokument per-

gaminowej, zdaje się z XVII w., którego właściwą stroną został przylepiony na wewnątrz. ~~i tyt~~ Rękopis zawiera inwentarz ksiąg Metryki Koronnej zwróconych z mocy traktatu Oliwskiego ze Szwecji. Tytuł: ~~Inwy~~ „Laus deo semper. INWENTARZ | ksiąg w Metrice Koronney oboiey. To iest | w Wielkiey y w Małey będących." Następuje interesująca dla dziejów Metryki przedmowa, a po niej, na str. 2giej tytuł ogólny: „Synopsis seu connotatio variorum librorum vulgo Metrica Regni dictorum, Decreta, inscriptiones, privilegia, legationes, lustrationes in se continentium. Incipiendo ab Illustribus Ducibus Masoviae et a Sermo. Sigismundo primo, rege Poloniarum, usque ad modernum feliciter nobis regnantem conscriptorum, et per Suecos hostes Regni tempore incursionis receptorum, ex Suecia vero in Regnum Poloniae vigore pactorum Olivensium ~~restitutorum~~ ... itd. [za panowania Jana Kazimierza, i kanclerstwa Mikołaja Prażmowskiego biskupa łuckiego, a pisarstwa] ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Stephani Casimiri Hankiewicz, S.R.Mtis. Secretarii, Decretorum notarii, Volhyn. Metrices Regni cancellariae maioris praefecti accuratissime et diligentissime collecta et ad ordinem reducta ac notis alphabeticis et numero signato tenore sequenti gaudens": ~~Libri Decretorum~~.

a) „Libri Decretorum" – wyliczonych jest stosiedm ksiąg od 1537 do 1673. (brakowało księgi z lat 1544 i 1545). Oprócz tego wylicza Hankiewicz (manuałów (wileńskich?)), o których mówi: „Formulariów abo Manuałów concypowanych dekretów sądów assessorskich relatiynych i seymowych w różnych oprawach ogułem rachuiąc iest 44...." potem: „NB. że, lubo te manuały zdadzą się mniej potrzebne, bo iuż są przepisane ad mandatum w akta y księgi wyżéj... specyfikowane ...." jednakże zachować należy te formularze abo raptularze, bo się pisarz przepisuiąc mógł omylić. Spisy są dokładne, gdzieniegdzie znajdują się i sumaryczne opisy ksiąg.[1]

b). – str. 13. „Sequuntur libri inscriptionum, privilegiorum et recognitionum".

c). – str. 29. „Acta abo księgi Ruskie y Polskie województw Wołyńskiego, Bracławskiego, Kiiowskiego y Czerniechowskiego, w których znayduią się tak Decreta, przywileie, zapisy, iako y inne rozne rzeczy."

d). – str. 33. „Sequuntur libri legationum" 1502 – 1666.

e). – k. 19. – „Następuią księgi lustratiy y not."

f). – k. 21. – „Inventarium prothocollorum Decretorum." – k. 23) „Inventarium protocollorum inscriptionum variarum."

g). – k. 25. „Notandum diligenter: po zabawionej tej księdze Inscriptionum, privilegiorum tum lustrationum et revisionum, i drugiej Decretorum, J. K. Mość Jan Trzeci odebrawszy potrzebną relatię y informatię od Ur. Stefana Kazimierza Hankiewicza, insz natenczas pisarza dekretowego koronnego, że w tych aktach y księgach po wojnie Szwedzkiej ze Szwecyej przywiezionych niemało znajduje się defektów i siła ksiąg niedostaje, ex solito suo erga bonum publicum et archivum Regni literarium zelo, requisivit literaliter Status Regni Sueciae, aby cokolwiek się tam jeszcze znaleść może ksiąg albo akt tutejszych mogły być odesłane. Jakoż in Anno 1683 mense Martio przysłane i przywiezione są akta takowe, jako niżej in indice .... specifice adnotowane." ~~Akta~~ Ksiąg 39 przywieziono wówczas ze Szwecyi.

h.) – k. 30 – 41b. Rejestry ksiąg, akt, protokołów, mannałów itd. rozmaitych kategoryj znajdujących się w domu, zdaje się, już następcy Hankiewicza. Ręka pisana zmienia się tu, reszta od k. 30 do k. 48 jest pisana ręką XVIII w.

i.) – k. 42 – 48. „Index primi tomi epistolarum ...." Spis aktów pierwszego tomu Tomicyanów nieoznaczonego bliżej pochodzenia, być może analogicznego do Lat. F. IV. 145. a. (zob. Nr. 136). Zaczyna się od „Terra Ravensis Regno unita..." kończy zaś na „Epistola regis Ungariae ad Sigismundum Reg. Pol. de matrimonio Caesaris..."

<u>Hist.</u> Z Biblioteki Załuskich w 1796 r. przeszedł do CBP.

<u>Liter.</u> Dudik 228.

1 Pod sygnaturą ~~Lat.~~ Pol. F. II. 76. znajduje się w CBP. inny jeszcze rękopiśmienny rejestr Stef. Kaz. Hankiewicza ksiąg Metryki Koronnej, którego nie miałem sposobności widzieć. Wedle katalogu Biblioteki ma to być „rejestr dekretów i przywilei w 25 księgach metryki ... 1569 – 1574 zawartych, i ~~...~~ liczyć k. 69.

273. – Pol. F. II. 70. – Rękopis papierowy, różnych formatów, wieloma rękami w XIX w. pisany, na k. nl. (około) 300, świeżo oprawiony.

Zawiera ważny i interesujący materyał przygotowawczy dla uporządkowania kwestyi żydowskiej w Królestwie Polskiem w drodze ustawodawczej i administracyjnej, w latach 1815-1823. Są to papiery wojewody-senatora ks. Adama Czartoryskiego, mianowicie zarówno jego projekty, uwagi itp. bruliony, jako też listy, memoryały, raporty itp. dostarczane Czartoryskiemu przez innych, zwłaszcza przez Deputacyę spraw żydowskich, przez senatora Alexandra Linowskiego, Owidzkiego i prezydenta m. Warszawy Kar. Fryd. Wojdę; znajdują się tu wreszcie prośby i projekty podawane przez niektóre gminy żydowskie. Dla historyi żydów w Królestwie Polskiem, ich organizacyi i administracyi jest to w ogóle materyał wcale ważny.

Hist. Nie mogę znaleźć objaśnienia na pytanie, jaką drogą ten konwolut papierów Czartoryskiego wszedł w skład CBP. – Do Biblioteki Puławskiej, z której nieznaczna liczba rękopisów wpłynęła do CBP. po 1831 r., zapewne nie należał, nie napotykam przynajmniej żadnych co do tego śladów. Inne, bardzo ważne papiery X. Adama Czartoryskiego, jak np. jego korespondencya urzędowa w sprawach kuratoryi Wileńskiej (sygnowana Pol. F. XVIII. 11, – Pol. F. XVIII. 16. z lat 1803-1824) miała się, wedle katalogów CBP., dostać z Towarzystwa Przyjaciół Nauk Warszawskiego do Petersburga; nie mogę wszakże nie stwierdzić, że mi się to wydaje wątpliwem. [Zob. Nr. 324.]

Liter. Dudik 229.

274. – Pol. F. II. 84. – Rękopis papierowy, 303 mm. na 205 mm., jedną ręką końca XVI w. nader ozdobnie i pięknie pisany na k. ll. 32, zbroszurowany.

„Compendium sądow Krolia Jego Miłości prawem koronnem na dwie częsci rozdzielone przez urodzonego Jana Łączyńskiego Burgrabię krakowskiego pisarza ziemskiego Przemyslkiego i Grodzkiego Krakowskiego Secretaria Krolia Jego Miloszczi. – Iudicantem cuncta oportet rimari. – Anno Domini M.D.XC.IIII." – Po tym tytule (k. 2.) następuje na k. 4. dedykacya królowi Zygmuntowi III. incip. „Wykonywaiącz zacząłę z roskazania W. K. M.

mego miłościwego Pana pracą swą iakom ią chciał krotkością zalecić..." Praca dzieli się na dwie części. k. 6 – 23² „Pirwsza część. O formie dekretow." W osobnych rozdziałach mówi autor o excepcyach, o terminie, pozwie, kompetencyi (należności) sądu albo sędziego, o osobie powoda, pozwanego, o formie pozwu, o processie, fatalisach, i ewazyi, o dawnościach, dylacyach, litis contestatio itd. – k. 24 – 29. „Wtora część o materiei dekretow." Tu autor mówi tylko o sądach zadwornych i sejmowych, wylicza rodzaje spraw im podległych itd. Kończy krótką odezwą do Króla. – ~~Rzec Traktat ten podręcznik ten~~ Kompendyum to, o ile mi wiadomo, jest dotychczas nieznaną, i niewątpliwie zasługuje na ogłoszenie. Autor datuje swą ~~dz~~ przedmowę „z Burgrabstwa mego na Zamku Krakowskiem. dnia 28 Grudnia ... 1594..." Na marginesach cytuje ustawy polskie wedle Łaskiego Statutu Herburtowego oraz zbioru Konstytucyj 1550 – 1581 Scharffenbergera. – ~~Rękopis~~ W XVIII w. dziełko to było przełożone na język łaciński przez ~~Dali~~ Daniela Tornai, Gdańszczanina.[1]

Rękopis oryginalny, nadzwyczaj ozdobny, był ofiarowany Zygmuntowi III. Na k. 1. wymalowany herb: w polu niebieskiem lew w biegu na trzech wieżach, szyszak rycerski, w koronie pięć piór strusich, dodano litery M. W. i datę 1596. – Karta tytułowa (k. 2.) jest nader ozdobna; w ramce dla tytułu, w sześć barw malowanej, stoją, jakby pod dachem pagody, na lewo Solon, na prawo Likurg, dość fantastycznie malowani, na architektonicznie stylizowanych kwiatach; u dołu tej ozdoby są litery P. L. oznaczające zapewne pisarza lub malarza rękopisu. Na k. 3. w ramce różnokolorowej, przedstawiającej jakby gdyby rzeźbę architekturalną ~~rzeźbioną~~ z drewna, są herby państwowe Polski i Szwecyi (każdy na swojej tarczy owalnej przepołowionej poprzecznie, na pierwszej tarczy u góry Orzeł biały, u dołu Pogoń, na drugiej tarczy u góry Trzy Korony, u dołu Lew skaczący) połączone małą tarczą przedstawiającą Snop Wazów. – nad każdą tarczą korona królewska. – k. 29² – 32 białe.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł 1796 r. do CBP.

Liter. Dudik 230. – Encyklopedya Powszechna (Orgelbranda) XVII. 573.

[1] Rękopis przekładu z biblioteki J. W. Bandtkiego posiada dziś Biblioteka Fundacyi W. hr. Baworowskiego we Lwowie.

275. – Pol. Q. II. 4. – Rękopis papierowy, 193 mm. na 160 mm., jedną ręką XVIII w. pisany, na 52 k. lb., oprawny w tekturę.

„Reguły świętego Ojca Benedykta." – Rękopis bez wartości.

Hist. Z Biblioteki Załuskich; zob. N.N. 276 i 277.

276. – Pol. Q. II. 5. – Rękopis papierowy, 190 mm. na 157 mm., pisany jedną ręką w początku XVII w. na 72 k. lb., oprawiony w pergaminową kartę z jakiegoś medycznego dzieła z XV w.

„Regvla Błogosławionego y Bogv vpodobanego Oyca Benedykta S. na polski ięzyk pilnie przełożona....." Następuje długa i ciekawa przemowa dedykacyjna tłumacza, Sebastyana Klonowicza [1], do Józefa Wereszczyńskiego biskupa kijowskiego i opata Sieciechowskiego (incip. „Przyrodzenie tak sprawiło, miłościwy Prelacie, iż drzewo (wielakie im)....."), na którego polecenie Klonowicz regułę przetłumaczył i inne do niej pisma dołączył. Piękną, polszczyzną charakteryzuje tu tłumacz Wereszczyńskiego, wymienia i ocenia jego poprzedników na opactwie, wylicza jego prace drukowane i rękopiśmienne. – Po przedmowie (k. 10) polskiej do Benedyktynów z Monte Cassino, następuje na kk. 11b–13b polski i łaciński (tłumacza) wiersz do nowicyuszów zakonnych; na kk. 13b–21b Żywot św. Benedykta, przekład ze św. Grzegorza Wielkiego papieża; na k. 21b spolszczona przemowa św. Benedykta „Ausculta fili...", potem od k. 24 sqq. „Tu się już poczyna własny text Reguły.... na polskie przełożony...." Następują k. 68 sqq. św. Bernarda Opata wykład na słowa Ewangelii: „Podobne jest Królestwo Niebieskie człowiekowi kupcowi...", oraz list św. Bernarda napisany imieniem Heliasza mnicha. –

Rękopis ten nie jest przepisem ze znanego druku krakowskiego 1597 u Piotrkowczyka 4°, ale zapewne kopią z oryginału przechowywanego niegdyś w opactwie Sieciechowskiem.

Hist. Z Biblioteki Załuskich; zob. N.N. 275 i 277.

Liter. Dudik 231.

[1] Zob. Jocher, Obraz, 7686 i noty (III. 385). – Estreicher, Bibliografia XII. 471.

277. – Pol. Q. II. 6. – Rękopis papierowy, 192 mm. na 157 mm., pisany jedną ręką, XVIII w. na 116 str. lb., oprawiony w miękką wyciskaną i malowaną marokinową skórę.

„Reguła swiętego ojca Benedicta z constituciami pustelników s. Romualda zakonu kamaldulenskiego...." Rękopis z r. 1711, porządnie pisany, pełniejszy niż Nr. 275.

Hist. Z Biblioteki Załuskich; zob. NN. 275 i 276.

278. – Pol. Q. II. 16. – Rękopis papierowy, 171 mm. na 167 mm., pisany w XVII w., jedną ręką, na 43 k. lb., oprawiony w czerwoną świńską skórę.

Zawiera ustawy miejskie m. Golubia (nad Drwęcą) p. t.: ~~Zawiera: a)~~ „Krotkie nauki zebranie jako się ma kto podług przysięgi swej na urzędzie będący sprawować także praw, wilkierzow, przywileiów przystrzegać co tu w tej książce łatwie znaidzieć może czego się trzymać y iako sobie postąpić każdy będzie mogł zachowując się podług niżey pisanego porządku miastu Golubiowi nadanego." – a) k. 2. Przysięga radziecka. – b) k. 3–9. „Przepis przywileju z łacinskiego na polskie miasteczkom ziemie pruskiej nadanego iako się mieszczanin przeciwko staroście swemu, tak też starosta z mieszczany mają obchodzić." Zygmunta III z Warszawy, 12 kwietnia 1593. – c) k. 10–43. „Plebiscit albo Wilkierz miastu Golubiowi zdawna nadany...." statut miejski; w końcu potwierdzenie przywilejem Zygmunta III.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

279. – Pol. Q. II. 21. – Rękopis papierowy, 183 mm. na 148 mm., ozdobnie pisany jedną ręką XVII w. na 118 k. lb., oprawny w czarną skórę.

„Nauka Braciey mnieysych ktore zowią conventuales albo ustawy na reformacią albo postanowienie życia Braci żyiących w zakonie tym, przez naiprzewielebnieyszego na ten czas ministra powszechnego zakonu tego (to iest generała) Philipa Gezualdego S. Th. Doctora a teraz Biskupa Kariadzkiego

z roskazania naiwyzszego oyca Clemensa Osmego według ustaw S. Zgromadzenia Trydentskiego napisane y sporządzone y na kilku Kapitułach powszechnych głosone (tak!) zebrane przez Wielebnego oyca Hippolita Liricinsa S.T.D. z Starego Sącu (!) y z włoskiego ięzyka na łacinski przełozone za staraniem zaś wielebnego Oyca Stanisława Krethowskiego tegoż zakonu brata Gwardiana na Radomsku wydane z dozwolenia starszych." – Piękny rękopis przekładu, wiernego dobrą polszczyzną zrobionego, z drukowanego dzieła Geswalda pt. Disciplina Conventualium seu Constitutiones... Kraków 1615. 12° u Loba.[1]

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

[1] Jocher, Obraz, 7703. – Estreicher, Bibliografia. XVII. 126. – Druku tego nie widziałem w ręku. Obaj bibliografowie nazywają wymienionego w tytule gwardyana Radomskiego Krzętowskim, rękopis niniejszy, z pewnością błędnie, Krethowskim.

280. – Pol. Q. II. 23. – Rękopis papierowy, 196 mm. na 160 mm., pisany jedną ręką XVII w. na 28 k. lb., zbroszurowany.

Zawiera: „Zako[nne] Siostrom Reguły Swię[tego Au]gustyna na Kazimierzu przy Krakowie u kościoła Swiętey Katarzyny przez xiędza Symona Doctora Pisma Swiętego y Prowinciała ..... W Krakowie Roku Panskiego MDC." Rzecz dzieli się na dwie części: a) k. 2–22. „Sposob krotki oznaymienia Reguły Augustina Swiętego siostrom zakonnym trzeciey reguły w Kazimierzu .... przez oyca Simona Mnisevinsza z Łowicza ... podany y przez oyca generała ... umocniony." – b) k. 23–28. „Constitutiones regulares monialium. Vstawy Zakonne Zakonniczkom ...." Przepisy karne zakonne.

Rękopis ten wygląda, jakby był przygotowany do wydania, w druku wszakże nie wyszedł.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

Liter. Dudik 232.

281.— Pol. O. II. 1. — Rękopis papierowy, 150 mm. na 100 mm., pisany jedną ręką XVII w., na 780 str. lb., oprawiony w świńską skórę.

Zawiera ~~po~~ encyklopedyę podręczną praw i zwyczajów prawnych polskich alfabetycznie ułożone. Tytuł: „Prawa i zwyczaje Koronne i W. X. Litewskiego albo terminy prawne i polityczne w historyi, statucie i konstytucyach uważowane przy seymach, seymikach, sądach i dyskursach zwyczajne z fundamentu dla łatwości wytłumaczone i dla snadniejszego zażywania statystów, sędziów i polityków porządkiem liter obiecadła rozłożone. Roku P. 1696." — Obejmuje artykuły od „Abdykacya" do „Augustiniani"; rzecz nie bez pewnej wartości.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

Historyczne

282.— Pol. F. IV. 4. — Rękopis papierowy, 302 mm. na 200 mm., pisany trzema rękami XVII w., na około 400 kart., oprawny w żółtą świńską skórę.

Przekład polski (znanego z) dzieła Wilhelma [1] arcybiskupa Tyru ~~Historia rerum in partibus~~ ~~wojnie~~ ~~o pierwszej krucyacie~~ ~~krzyżowej~~ ~~transmarinis gestarum~~": [Guilelmus Tyrius] „Belli sacri historia libris XXIII comprehensa seu Historia rerum in partibus transmarinis gestarum" 1095–1184.
Na k. 1 zamiast tytułu, u samej góry ręką Załuskiego: „Wilhelmus Tyrius Archiepiscopus. Historia belli a principibus Christianis in Palaestina gesti." Poniżej ręką XVII w. „Pisał te historiam ksiąg dwadzieścia i trzy łacińskim językiem Gwilchelm Arcibiskup Tyrski y królestwa Jerozolimskiego kanclerz. Przełożył na polskie Zygmunt Stephan z Koniecpola Koniecpolski Sędzia Województwa Sieradzkiego Starosta Będzinski Anno 1652. Dokończenie tejże historyi pisał Jan Herald Hoechstoencius [tak!] [2] ksiąg sześć po łacinie, te przełożył po polsku onże czo y te dwadzieścia ksiąg y trzy zwysz napisane." U dołu inną ręką XVII w. „Historia o rzeczach wschodnich Państw Arcibiskupa Tirskiego od czasu Machometa pisana." — Zaczyna się ks. I rozdz. I. „Po pierworodnym szatańskim synu Machomecie za panowania Heracliusza Augusta Cesarza Rzymskiego ....."

Dzieło to w oryginale łacińskim było wydawane kilkakrotnie w XVI

i w XVII ww., przekład ten wnakże jest zrobiony z rękopisu, bo tłumacz cytuje strony manuskryptu, w którym brakowało końca. Niewątpliwie jest to rękopis Koniecpolskiego,[3] zapewne z jego brulionów na czysto przepisany; należałoby się bliżej zająć tym przekładem na polskie jednego z najlepszych dzieł o wojnach krzyżowych.

Hist. Rękopis należał (pierwszy posiadacz) w XVIII w. do Jana Połuarowskiego, kanonika gnieźnieńskiego i archidyakona łowickiego, który go ofiarował do biblioteki „Congregationis domus Loviciensis" (zapewne) XX. Misyonarzy. Ztamtąd przeszedł w posiadanie J. A. Załuskiego, a w 1796 r. do CBP.

[1] Zob. Potthast, Biblioth. histor. medii aevi. str. 560 sqq.

[2] Kontynuacya ta Wilhelma z Tyru wyszła w Bazylei 1549 u Oporina „Joanne Herold Hochstettensi" authore".

[3] Zygmunt Stefan Koniecpolski, autor barwnego Rodowodu Koniecpolskich, wydanego przez Przyłęckiego w jego Pamiętnikach o Koniecpolskich, Lwów 1839 str. 161 sqq.

~~283.~~ –

283. – Pol. F. IV. 12. Rękopis papierowy, 311 mm. na 195 mm., jedną ręką XVII w. pisany, klb. 128, oprawny niedawno w półskórek.

Zawiera interesujący pamiętnik z podróży Stanisława Golskiego wojewody ruskiego[1] do Francyi, Anglii, Hiszpanii i Włoch od 1607 do 1611 r. Wśród innych spotkałem tu ciekawe szczegóły o Henryku IV. Zaczyna się: „Anno Domini 1607. Wyjechałem ja z Krakowa do Francyey do Paryża po chwalebnych świętach Zmartwychwstania pańskiego ...".

Hist. Z Biblioteki ~~Warszawskiej Głównej~~ Uniwersytetu Warszawskiego przeszedł w 1833 r. do CBP.

[1] Zob. o nim ~~[illegible]~~ artykuł L. Huberta w Encyklopedyi Powszechnej Orgelbranda t. X. str. 188.

284. – Pol. F. IV. 23. – Rękopis papierowy, 315 mm. na 203 mm., pisany jedną ręką XVII w. na 23 klb. i 2 k. nl. z początku; zbroszurowany.

Mirona Kostyna „Chronika ziem Mołdawskich y Multanskich". Jako

przedmowa znajduje się na początku list autora, bez podpisu, i bez daty, do (nienazwanego) podskarbiego koronnego; był nim Józef Karol Lubomirski,[1] późniejszy marszałek w. kor. — List ten zaczyna się po intytulacyi: „Za osobliwszą fortunę moię to kładę, że się części Chroniki moiey o Wołoskiey ziemi, nim ieszcze na świat Wołoski wyszła, dostać przydzie do rąk tanti viri....." cytuje Drona Vita Traiani, i innych „a ta ziemia aż do tych czasów o początku swoim niewie i nie pyta y Historiey niema ...." Rzecz cała dzieli się na krótkie rozdziały, z których pierwszy: O Dacyey; o Zaciu Trojanie; o zamkach ... itd. a ostatni (XIX) „Miasta w ziemi multańskiey." Kończy się własnoręcznym przypiskiem autora: „Racz że te W.M.M.M.Pan mało przysługę za wdzięczne przyjąć oraz et autora w łaskę et patrocinium swoie odebrawszy coby consilium w pełnorzynie przebaczyć darując to nieszczęśliwym naszym czasom teraźnieyszym W.M.M.M.Pana dożywotnie życzliwy podnożek y sługa Miron Kostyn." W rozdziale o języku wołoskim albo rumuńskim podaje autor szereg wyrazów wołoskich i ich pochodzenie. Rzecz ta, niesłusznie zwaną kroniką nazwana, raczej opis geograficzny historyczny i polityczny [zob. liter.] ziemi mołdawskich i wołoskich, była do niedawna nieznana; różni się bowiem i treścią i formą od wydanego[2] dwukrotnie już w naszej literaturze wierszowanego opisu ~~Multan~~ Mołdawii i Wołoszczyzny (z 1684 roku) tegoż Mirona Kostyna, logofety, znakomitego patryoty wołoskiego.

Hist. Od Lubomirskich wprost, albo też może od (ale spadkobiercy Pawła) Sanguszki, marszałka w. lit., i ~~podskarbiego, Józefa Karola Lubomirskiego~~, z którym Załuski utrzymywał stosunki, wszedł ten rękopis do Biblioteki Załuskich, a z nią w 1796 r. do CBP.

Lit. Rękopis ten wydał (w 1895 r.) prof. Ioan Bogdan w Cronice inedite atingătoare de istoria Românilor. Bucureşti 1895. str. 139–204.

[1] Wiadomość tę zawdzięczam Drowi E. Barwińskiemu (we Lwowie); o Lubomirskim zob. Encyklopedya Orgelbranda XVII. 366.

[2] ~~W Bibliotece~~ zob. Borkowski Dunin hr. Józef, Pisma. t. I. Lwów 1856. str. 239–274. — Rogalski Leon, Dzieje księstw nad-dunajskich, t. I. Warszawa. 1861. str. 758–784. — W Bibliotece Załuskich był pod sygn. CCCLXXIII polski rękopis tego wierszowanego utworu (cf. Janozki, Specimen Catalogi s.h.n.), zob. rkps. CBP. Pol. F. XIV. 26.

285. – **Pol. F. IV. 25.** – Rękopis papierowy, 305 mm. na 195 mm., ~~jedną~~ dwiema rękami XVII i XVIII ww. pisany na k. lb. 145, oprawny w brunatną skórę.

Zawiera: a) k. 1–138. „Extrakt Metryki Wielkiej Koronnej spisania granice między Koroną a WXLitewskiem..." w transsumpcie Zygmunta III z 1620 r. pod pieczęcią królewską i podpisem Andrzeja Lipskiego biskupa łuckiego, kanclerza Wielkiego Koronnego. Sam opis granic pochodzi z 1546 r. i został zrobiony na rozkaz Zygmunta Augusta przez Wojciecha Lenartowicza i Wasyla Ciszkiewicza[1]. Por. Nr. ~~297~~ 295. ₣

₣ Wydrukowany w Dogiela Limites Regni Poloniae. Vilnae 1758. str. 67 sqq. (cz. II.)

b. – k. 140–143. „Obwod granic między powiatami w województwach Wołyńskiego, Kijowskiego y Bracławskiego". Odpis z XVIII w.

__Hist.__ Rękopis pochodzi z biblioteki XX. Radziwiłłów w Nieświeżu.

[1] Błędnie. Jest to Wasyl Tyszkiewicz, zob. Boniecki, Poczet rodów, str. 357.

286. – **Pol. F. IV. 26.** – Rękopis papierowy, 350 mm. na 208 mm., pisany jedną ręką w XVIII w. wyblakłym atramentem na 43 str. lb., oprawiony w zwykłą tekturę.

„Regiestra Xiąg y Aktow województwa Smolenskiego". Oryginalny opis tytułów aktów sądowych z dziewięciu ksiąg trybunalskich województwa Smoleńskiego i czterech „paków" z aktami, z lat 1650 – 1691. Spis ten został zrobiony w 1720 r. i podpisany przez Krzysztofa Antoniego Bieniowskiego pisarza ziemskiego i deputata powiatu Starodubowskiego oraz przez Michała Frąckiewicza podkomorzego i deputata województwa Smoleńskiego. Zob. Nr. 291.

__Hist.__ Z Archiwum Radziwiłłowskiego w Nieświeżu.

287. – **Pol. F. IV. 33.** – Rękopis papierowy, 302 mm. na 192 mm., pisany jedną ręką XVII w. i jedną ręką XIX w., k. lb. 193, oprawny świeżo.

~~Zawiera~~ Rękopis zatytułowany: „Historya Dmitra fałszywego". Zawiera właściwie miscellanea historyczne z lat 1603 – 1625, a wśród tych dużo ~~nowy~~ drobiazgów odnosi się do dziejów Samozwańca. Rozpoczyna się fragmentem bez właściwego początku, ręką XIX w. na 8 dodanych kartach, które zawierają w innej redakcyi początek pierwszej części tego zbioru tj. „Porządku albo wypisu sponsaliorum posła wielkiego moskiewskiego z Maryną Mniszchówną..." Wśród

wielu innych, interesujące są wiersze polskie odnoszące się do walk moskiewskich, np. na k. 6. (brak początku): „Jako inszym [Polacy] dawnych czasów ojcach, [Poki] jeszcze nie mieli granic rozmierzonych, [Cisnąć swe okoliczne sąsiady musieli,] Jeśli potrzebne włości swe rozszerzyć chcieli ..... itd. Długi wiersz, bez żadnej wartości literackiej, ciągnie się przez 10 kart gęsto pisanych. Jest to utwór Sebastiana Lifftela p.t. „Gody Moskiewskie tamże na Moskwie opisane" wydany w Krakowie w 1607 r., a przedrukowany przez p. Teod. Wierzbowskiego z pierwodruku w jego wydawnictwie Матеріалы къ исторіи Московскаго государства въ XVI и XVII стол., zeszyt III p.t. „Смутное время" въ современной ему польской литературъ. Ч. I. 1605-1607. Варшава. 1900. str. 107 sqq.

Z innych rzeczy uwidocznić należy: k. 15ᵇ „Krótkie opisanie W. X. Moskiewskiego ...." i jego prowincyi; — następnie k. 20 — 58ᵇ dość szczegółowy historyczny opis, bez właściwego tytułu, o zjawieniu się Dymitra i następujących wypadkach, sposobem rozmaitym opowiedziany. Zaczyna się: „Anno 1603. Ziawił się w Polszcze który się mienił być synem Iwana Wasilewicza imieniem Dmitr Iwanowicz ....." Rzecz przeplatana aktami ciągnie się do 1613 r. — Następujące dalsze akty, odnoszące się do spraw wewnętrznych i wołosko-tureckich polskich, do 1625 r.

Hist. Według katalogu rękopisów polskich CBP., pochodzi ten rękopis z Bibl. Załuskich.

288. — Pol. F. IV. 34. — Rękopis papierowy, 328 mm na 205 mm., dwiema rękami pisany w XVIII w. na 133 k. lb., nieoprawny, zbroszurowany.

Zawiera miscellanea zbioru Jerzego Dzieduszyckiego, koniuszego Koronnego ~~1704-1730~~.

a). — k. 1-85. „Relatia Legatiey Tureckiey.... Jana Gnińskiego Woiewody Chełmińskiego .....do Machmet Soltana cesarza Konstantynopolskiego ... czyniona w Grodnie na seymie dnia 8 mies. Februarii 1679". poprzedzona na k. 1, 2. mową Gnińskiego przed złożeniem tej relacyi.

b. — k. 87 — 113ᵇ. Relacya Rafała Leszczyńskiego, wojewody Łęczyckiego, posła do Turków 1699 r. — Brak tytułu, zaczyna się: „Zaczynam relatię drogi

mojej ȝ same w imię tego, który każdego dirigit gressus..."

c. – k. 118–133. – „Relatia Legatiey p. Woyciecha Miaskowskiego podkomorego Lwowskiego, posła wielkiego do Amuratha y Imbraima cesarow Otthomanskich. 1641." –

d. – k. 135–144ᵇ. – „Traktat o Elekcyey krolow Polskich przez pewnego spisany ziemianina d. 19 Augusti 1707." – Załuski, wykreśliwszy wyrazy „przez pewnego" i „ziemianina", dodał na ich miejsce „przez Jenego Dziedoszyckiego koniuszego koronnego." Zaczyna się „Do czytelnika, ieśli go casus poda. Niech się nikt nie dziwuie że się częstokroć..."

e. – k. 146–153. – „Ex Tacito reflexye." incip. „Jak subuia do statury, tak polityka i modus agendi....". – Zapewne ~~tez~~ także Jerzego Dziedoszyckiego.

Hist. – Z Biblioteką Załuskich, (gdzie był opisany pod Nr. 117) przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. – Janocki, Specimen. CXCVI. – ~~Encyklopedya powszechna VII. 883.~~ Id. Musar. Sarmat. specim. str. 112. – Wiszniewski, Hist. Liter. I. 69. – Encyklopedya powszechna VII. 883. – Kronika domowa Dziedoszyckich, str. 173–176.

1) O nim zob. obszerną biografię Maurycego Dziedoszyckiego w Kronice domowej Dziedoszyckich str. 119–203.

289. – Pol. F. IV. 37. – Rękopis papierowy, 320 mm. na 187 mm., kilkoma rękami XVIII w. pisany, liczy kk. 1010 i około 50 kk. na końcu; oprawiony w brunatną skórę.

„Popis woyska Wielkiego Xięstwa Litewskiego in praesentia Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jegomości Radziwiłła kasztelana Wileńskiego, Hetmana Polnego Wielkiego Xięstwa Litewskiego przedemno Karolem Sapieko [!] pisarzem polnym Wielkiego Xięstwa Litewskiego trzema dywizyjami, jedną pod Rosią die decima Septembris, drugą pod Zabłudowem die 20 eiusdem, trzecią w Grodnie podczas seymu ordynaryinego to iest regimentow pieszych i Artyleryi. Anno 1744 expedyowany." Zob. Nr. 296.

Olbrzymi ten rękopis zawiera spis nazwisk wszystkich „towarzyszów" w rozmaitych chorągwiach służących, rozdzielonych wedle chorągwi, z liczbą koni;

z którą każdy służył, podaną przy każdem nazwisku. Niemały to zatem wartości materyał tak dla dziejów wojsk zaciężnych na Litwie, jakoteż dla historyi wojska litewskiego. — Oprócz bowiem powyżej ~~podanego~~ wymienionego popisu znajdują się w tym kodeksie tz. „rolle" rozmaitych regimentów a następnie, i to przedewszystkiem, „Regestra" chorągwi usarskich, petyhorskich i przedniej straży WXL. podawane na ratę marcową co roku, lub co dwa lata, od 1746 do 1761. Z ostatniego roku niema wszakże wszystkich, rękopis zatem widocznie nie został wykończony. Regestr każdej chorągwi podpisywali namiestnicy, nie wszystkie tu jednak podpisy są oryginalne.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.
1) Michał Radziwiłł „Rybeńko".

290. — Pol. F. IV. 40. — Rękopis papierowy, 330 mm. na 210 mm., czterema rękami w XVI w. pisany, kkb. 59, oprawiony w kartę z jakiegoś pergaminowego pontyfikału.

~~Zawiera~~ Miscellanea odnoszące się do wyboru Henryka Walezego na króla polskiego, akta, listy, przysięgi, relacye z Paryża i z drogi do Polski itd. Są to kopie różnemi pisane rękami, ale jedną ręką częstokroć na marginesach uwagami opatrywane. Być może, że manuskrypt ten należał do prymasa Uchańskiego, na okładce jest zapisane jego nazwisko z tytułami. — Rękopis zawiera między innemi:

a. — k. 7 - 8b. „Żądania od większej części szlachty która Ewanielią w Polsce wyznawa ....."

b. — k. 13. — „Reces sejmu Ellectionis". —

c. — k. 19. — „Articuli pactorum conventorum ...." Henryka Walezego.

d. — k. 27 - 29b. — „Articuły wielkopolskie na sejm Cracowski na Coronacię." ze spisem posłów; artykułów piętnaście.

e. — k. 39 - 59. Odpisy listów Karola IX i kilku Henryka Walezego w sprawie wyboru, listy, uniwersały itd., między innemi k. 43. Artykuły Henrycyańskie w transumpcie przez króla.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

291. – Pol. F. IV. 43. – Rękopis papierowy, 325 mm. na 213 mm., pisany jedną ręką XVIII w. na 24 k. lb., oprawny w tekturę.

Zawiera: „Regiestra xiong y aktow woiewodztwa Smolenskiego." Jest to kopia rękopisu CBp. Pol. F. IV. 26. zob. wyżej Nr. 286.

292. – Pol. F. IV. 48. – Rękopis papierowy, 313 mm. na 210 mm., dwiema rękami XVII w. pisany, klb. 72, oprawny w tekturę.

Zawiera interesujące pisma odnoszące się do dziejów ~~Smoleńskiego województwa~~ oblężenia i poddania Smoleńska ~~w XVII wieku~~ w 1654 roku; a mianowicie:

a. – k. 3–20[b]. Akta sądu sejmowego na Wilhelma Korffa, Mikołaja Tyzenhauza i Michała Obuchowicza pułkowników, o obronę i poddanie Smoleńska wojskom moskiewskim, w 1654 r. – Są tu listy ... więźniów z Moskwy i tegoż Obuchowicza, późniejszego kasztelana nowogrodzkiego, który w Moskwie razem z Wincentym Gosiewskim hetmanem polnym litewskim był więziony. Cf. w tej sprawie Volum. Leg. (ed. Ohryzki) t. IV. str. 221. Konstyt. 1655 r. Sprawa Smoleńska; i tid. str. 242 i 319. Konstyt. 1658 i 1659 r.

b. – k. 22–52[a]. – Inwentarz uzbrojenia i zaopatrzenia, dochodów, załogi itd, wsi i miasteczek należących do zamku Smoleńskiego, z roku 1654., niepodpisany. Dokładny i ciekawy inwentarz podaje nazwiska wsi, ludzi w nich, towarzystwo, dochodów miasteczka Krasnego, włości itd. itd. Zaczyna się: „Zamek JKMści. Smolensk. Do niego: Brama ~~c. – k. 53–70. – „Co~~ Krulewska z przyiazdu przez Dniepr nad mostem z zawarciem mocnym i z kratą żelazną ....."

c. – k. 53–70. – „Compulh Ich Miloscziow Panow Obywatelow Woiewodztwa Smollenskiego od Cara Moskiewskiego Ollexieia Michayllowicza y woysk iego w oblężeniu na Smolensku przy J. W. J. M. Panu Phillipie Kazimierzu Obuchowiczu woiewodzie Smolenskim osobami swemi zostaiących z czeladzią swą.... przez Samuela Druckiego Sokollinskiego podkomorzego... Stanisława Unichowskiego podsędka... Alexandra Porczewskiego pisarza ziemskiego... Olbrychta Gollmonta podczaszego Lidzkiego y sędziego grodzeskiego urzędników Smolenskych zordynowany ....1654. Iun. 9.", ~~więc przed poddaniem~~ na końcu: „W tym Compucie samych Ichmościow Panow Obywatelow, ktory osobami swemi

na murach stawają N° 349 — pocztów tychże Ichmościów, którzy sami tu nie będąc, na swym miejscu stawią N° 507 — Gospodarzów N° 122 — Wszystkich in summa czyni N° 978." Spis ten jest oryginalny, opatrzony podpisami Uniechowskiego i Parczewskiego; jest on ważny dla wielkiej ilości nazwisk szlachty osiadłej na kresach państwa. — Cały ten rękopis warto opracować; przynosi on dużo nieznanych wiadomości tak do ważnego epizodu wojen polskich, jak utraty Smoleńska, jakoteż w ogóle do dziejów Smoleńszczyzny.

Hist. Katalog rękopisów polskich CBP. podaje Bibl. Załuskich, jako źródło pochodzenia. Być może, że dostał się tam z jakiegoś zbioru Radziwiłłowskiego.

293. — Pol. F. IV. 51. — Rękopis papierowy, 323 mm. na 210 mm., pisany trzema rękami pierwszej połowy XVII w. na 735 klb., zbroszurowany.

Zawiera przekład polski dzieła Jakóba Bosio pt. „Istoria della sacra religione di San Giovanni Hierosolimitano." (Rzym 1594 – 1602). Tytuł rękopisu: „Wtora część | Historyey | Ziemie świętey | dzielnych y przeważnych spraw | na Morzu y na Ziemi | Zacnego rycerstwa zakonu S. Jana | z Jerozolimy kawalerow Maltenskich | z wiecznym y dostatecznym opisaniem wszytkich woien | y Expeditiey, Monarchow, krolow y książąt krzescianskich | przez kilkaset lat do Ziemie Św. odprawowanych | przytym położenia co przednieyszych miast, zamkow | y wszytkiego krolestwa Jerozolimskiego | przez | Jakuba Bozyusa po włosku wydana | a teraz nowo na polski ięzyk przełożona | w Krakowie | Roku 1623." — Rękopis zawiera obie części tj. pierwszą i drugą, czyli całość, chociaż z części pierwszej brak z początku około 10 kart wraz z tytułową, brak też końca części drugiej. Tekst rozpoczyna się na k. 2. „Aegypt y potym sie uczynili panami w Persyey. Naostatek chcące opanować ziemie żydowską, łatwo tego dokazali ...." karta ta nosi u dołu oznaczenie arkusza B., k. 10 oznaczona C, k. 18 znaczona D itd., w ogóle rękopis sprawia wrażenie jakby był przygotowany do druku lub odpisem z druku, nie zna jednak takiego druku Bibliografia Estreichera. — k. 211v. „Koniec pierwszey części Historyey dzielnych y przeważnych spraw kawalerow Maltenskich poki mieszkali w Tholo-

naydzie od Jakoba Bossiusa napisany".— k. 212—735. część druga, do której się odnosi karta tytułowa manuskryptu. Pierwsza litera G w księdze pierwszej części II jest ozdobnym drukowanym inicyałem. Rękopis urywa się w ks. XIX słowami: „... Martynguez prosił Wielkiego Mistrza, aby go przyjął do swego zgromadzenia zakonnego, czego mu z chęcią pozwolił."... renty tekstu brak, zapewne niewiele już niedostawało. Ręka I pisała k. 2—211ᵇ; ręka II karty 212—368ᵇ; ręka III karty 369—735.

Jest to jeden z najwcześniejszych przekładów tego wielokrotnie przedrukowywanego dzieła o zakonie maltańskim; przekład francuski np. wyszedł pożnięj z druku, bo w 1643—1659 r.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do Ubp.

294.— Pol. F. IV. 52.— Rękopis papierowy, 330 mm. na 200 mm., jedną ręką XVIII w. na kk. 57 pisany, oprawny w brunatną skórę.

Zbiór miscellaneów historycznych z XVI i XVII w., odpisany w XVIII w. pod tytułem: „Acta publica, tractatus pacis inter Sigismundum III Poloniae Regem et Michaelem Theodoridem Magnum Russiae ducem 1618 [!] y inne publica do Rzeczypospolitey polskiey regulujące się." Tytuł błędny po części; rękopis zawiera:

a.— k. 2-15.— Odpis traktatu zawartego w Polanowie 1634 r. między Władysławem IV i Michałem Fiodorowiczem; tekst pisany z polska po rusku, ciekawy dla języka.

b.— k. 16-17ᵇ.— „Odkaz Ich MM. panow Rad duchownych, świeckich i wszystkiego Rycerstwa WXL. na ten czas u Mołodeczna przy Jego Król. Mości [ze]branych na poselstwo Ich MM. panow Rad i wszystkich stanów koronnych posłom Ich M. X. Piotrowi Myszkowskiemu biskupowi płockiemu, podkanclerzemu koronnemu, panu Mikołajowi Łysakowskiemu kasztelanowi lubaczowskiemu, panu Stanisławowi Czarnkowskiemu referendarzowi dworu JKMci dany." [z 1568 r.?]

c.— k. 17ᵇ—34 i 40—47.— „Kopia niektorych spraw rokoszowych Aᵒ 1606 i 1607" i późniejszych, z lat 1613, 1616 itd., np. protestacya Poradowskiego pisana lubelskiego 1613 r. w grodzie lubelskim przeciw działalności posła lubelskiego na sejmie tego roku; listy z 1620 r. ks. ~~Janusza~~ Krzysztofa Zbaraskiego koniuszego koronnego; delikt

Jana Karola Chodkiewicza hetmana wielkiego WXL. na jakiegoś Tupalskiego itd.

d. – k. 34–39. – „Commada pokazane o Moskiewskim." – Ciekawe ~~uwagi~~ pismo, bez daty, powstałe najpewniej po ucieczce Henryka Walezego, a przed wyborem króla Stefana.

e. – k. 39. – „Co czynić daley ku zabieżeniu gwałtów w nabożeństwie." Również z XVI w. interesujące pismo. Autor radzi porozumieć się w braterskiej rozmowie z Grekami, zjechać się na synod, następnie ogłosić konfederację i posły na sejm wyprawić.

f. – k. 48–57. – „Rellacya dóbr Smoleńskich z rewizyi." (Z czasów Władysława IV, albo w połowie XVII w., ~~niedatowane~~ niedatowane pismo do króla nienazwanego autora. Zaczyna się: „Miłościwy, Najjaśniejszy Królu, Panie a panie mój miłościwy. Będąc ja z młodości najniższy wierny poddany majestatu W. K. M.... i raz w sędziwym wieku mym w ojczyźnie nieustaję. Widząc wielki unnerbek w Skarbie W. K. Mci.... i Rzpltej. to jest w rozebraniu ziemie Siewierskiej, którego wizerunek W. K. Mci.... podaję..." itd. Włości Smoleńskie dzielą się na stany albo wójtostwa. Autor relacyi wylicza wszę stany: Katyński, Karpelski, Swadycki, Porzecki, Szczucki, Ruski, Skarzkowski, Wielicki, Berezański, duchowny, Dąbrowieński, Matakowski, Maximowski, Iwanowski, Jeleński, Dołhomowski, Iwankowski, Wojsiecki, Raczyński, i starostwa Dorohobuskie, Rostawskie, Bielskie, Newelskie. Opis to wcale ciekawy, niedługi i nieszczegółowy, ważny wnałżę dla miejscowych wiadomości i ogólnego poglądu; należałoby go wydać łącznie z innemi Smolenscianami.

__Hist.__ – Z Biblioteki Nieświeskiej XX. Radziwiłłów (ich ex-libris) przeszedł niewiadomo kiedy do CBS. Może być wnałżę że z Radziwiłłowskiej dostał się naprzód do Biblioteki Załuskich, jak wiele innych rękopisów Nieświeskich.

295. – __Pol. F. IV. 55.__ – Rękopis papierowy, 310 mm. na 191 mm., jedną ręką XVIII w. pisany, kk. 109, oprawny w tekturę.

Odpis z extraktu z Metryki Litewskiej opisania obwodu granicy między Koroną i W. X. Litewskiem, zrobionego w 1546 r. przez Wasyla Tyszkiewicza i Wojciecha Lenartowicza. Extrakt był w transumpcie Augusta III, ~~of~~ z 1754 r., opatrzony pieczęcią wielką litewską i podpisem Michała Czartoryskiego

kanclera wielkiego WXL. – Zaczyna się: August Trzeci... Oznaymujemy tym listem extraktem naszym... [że w księgach Metryki litewskiey znajduje się „granica" itd.]... Leta... 1546 Awhusta 3 dnia... za roskazaniem hospodara korola Jego Miłosti Welikoho kniazia Zigimonta Auhusta Wasylem Tyszkewiczem a Woytechem Lenartowiczem stał sia popis hranic y zhod meży Welikoho Kniażstwa Litowskoho y Korony Polskoje. Obwod korony. Naypierwey od Beresteyskoho powetu dwora y mesteczka Wosinia a z Korony Polskoje od Parcowa z imenia zemian powetu Lubelskoho Andreia y Jadama Braneckich....." Ten odpis zrobiony był bezpośrednio z ekstraktu 1754 r. i posłany „Ad Arhiwum (!) JOXJMci. Michała Radziwiłła Wojewody Wileńskiego, Hetmana wielkiego WXL...." Por. z tym ruskim teksty polskie z Metryki Koronnej zob. N.N. 285 i 297. oraz druk u Dogiela, Limites, I str. 67 sqq.

Hist. – Od hetmana Michała Radziwiłła dostał się ten rękopis do biblioteki J. A. Załuskiego, skąd w 1796 r. przeszedł do CBP.

296. – Pol. F. IV. 59. – Rękopis papierowy, 322 mm. na 193 mm., pisany jedną ręką, XVIII w. na 87 klb., w skórę brunatną oprawny, u prawego górnego brzegu odgnity.

„Popis woyska Wielkiego Xięstwa Litewskiego in praesentia JO. Xiążęcia JMci. Radziwiłła kasztelana Wileńskiego, hetmana polnego WXL., przed JMną Karolem Sapieho (!) pisarzem polnym WXL. trzema dywizyami, jedną pod Rosią die decima Septembris, drugą pod Zabłudowem die 20 eiusdem, trzecią w Grodnie podczas seymu ordynaryinego to iest Regimentow Pieszych i Artyleryi Anno 1744 expedyowany." – Zob. Nr. 289.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

297. – Pol. F. IV. 80. – Rękopis papierowy, 314 mm. na 200 mm., pisany jedną ręką w XVIII w. na 131 str. lb., oprawny w tekturę.

Kopia transumptu Zygmunta III z 20 Grudnia 1620 r. (wydanego na prośbę Hieronima Wołłowicza starosty Żmudzkiego), Opisu granic między Koroną

a Wielkiem Księstwem Litewskiem, z 1546 r. Akt rozgraniczenia rozpoczyna się: „Za rozkazaniem Krola Jego Miłości Wielkiego Księcia Zygmunta Augusta .... przez mnie Wasyla Cziskiewicza [! zob. przypisek do Nru. 285] y Woyciecha Lenhartowicza .... od Jarczowa ziemian powiatu lubelskiego Andrzeia a Adama Braniecckich ...." Odpis jest wcale dobry, i przy porównaniu z tekstami pochodzącymi z Metryki Litewskiej (np. pod Nr. 295), powinien być zużytkowany. Zob. NN. 285 i 295.

298. – Pol. F. IV. 93. – Rękopis papierowy, 296 mm. na 188 mm., pisany trzema rękami XVII. w. na str. lb. 425., oprawiony świeżo w półskórek.

„Acta interregni po smierczi Krola Jego Miłości Zygmunta III i dyaryusz actu i seymu Coronacyi Władysława IIII w domu JMci. Pana Sobieskiego krayczego koronnego pisane, y przez JMść. samego accurate trutinowane. Annus domini MDCXXXII ultima die Aprilis." – Rękopis ten zawiera wielki zbiór pism, aktów, dokumentów itp. odnoszących się do bezkrólewia i konwokacyi oraz obszerny (od str. 233 do końca) dyaryusz sejmu koronacyjnego z 1633 r.; zbiór ten jest tem ważniejszy, ile że Jakob Sobieski, krajczy koronny, od którego ten zbiór pochodzi, na sejmie 1632 elekcyjnym marszałkował izbie poselskiej.

Hist. Z Biblioteki Załuskich. Jest to zapewne rękopis wzmiankowany tylko przez Janockiego w Specimen Catalogi pod Nr. CLXXXVI.

299. – Pol. F. IV. 97. – Rękopis papierowy, 300 mm. na 195 mm., ozdobnie pisany jedną ręką w XVII w. na kk. 42, zbroszurowany. Nagłówki czerwoną i niebieską farbą grubo malowane. Zawiera Miscellanea z czasów rokoszu i Dymitra Samozwańca, a mianowicie:

a. – k. 1-6. – „Lament żałosny Corony Polskiey, ojczyzny miłej, na rozruchy rokoszowe i trwogi rzeczy pospolitej w roku 1606 i 1607 dnia 4 Augusta przez Wawrzyńca Chlebowskiego z Łowicza wylany." Lichy i długi wiersz zaczyna „Przemowa do ojczyzny." w te słowa: „Droga Ojczyzno, przecz tak lamentujesz? – Czyli upadek i zgubę swą czujesz? – Utul się, proszę, przestań na-

uchowa, – Ulży wzdychania....." Utwór ten płochego rymopisa nie jest, zdaje się, znany, nie wymienia go Estreicher, Bibliogr. XIV, wśród licznych dzieł Chlebowskiego.

b. – k. 6 – 8[b]. – Uniwersały króla i Janusza Radziwiłła z 1607 r.

c. – k. 9 sqq. – „Artykuły sejmiku powiatowego województwa Bełzkiego spisane dnia 8 Decemb. 1604." Ciekawą tę instrukcyę podpisał Zbożny Zaliński pisarz ziemski Bełzki i marszałek koła rycerskiego województwa Bełzkiego.

d. – k. 15 sq. – „Instructia na sejmik powiatowy do Proszowic na 16 lutego i na generalny do Korczyna na 23 lutego złożony Wielebn. Księdzu Henrykowi Firlejowi z Dambrowice scholastykowi krakowskiemu, referendarzowi koronnemu i posłowi naszemu, dana w Krakowie d. 19 Grudnia 1603.

e. – k. 18 sq. – „Declaratia rokoszu": jest to wyliczenie „rokoszów;" pierwszy za bajecznego Leszka, który „cursu equorum doloso pro principe declaratus", drugi za Popiela, itd. itd.

f. – k. 23. – „Nowiny z Moskwy roku 1606." incip. „Tak z listów pisanych z samego miasta Moskwy od naszych którzy tam są w więzieniu..."

g. – k. 24 sq. – „Echo rokoszowe audita verba reportans." Kraków 1606 Czerwca 21. incip. „Iam rex venit Cracoviam ...." ~~Bez~~ [illegible] wartości, – tudzież dwa polskie utwory wierszowane, mianowicie: ~~[illegible]~~ 1° „Script w Warszawie podrzucony in Maio 1606." incip. „Czuj, nie śpij Zygmuncie Trzeci, – Wojewoda zapał nieci...." oraz: „Drugi script" pod tytułem: „Trwoga, niechaj biją!" incip. „Zygmuncie Trzeci, – W Tobie się kręci – Niechaj, rada, – Bo już twa zdrada – Odkryta wszędzie – U szlachty będzie ...." itd.

h. – k. 30. – „Script albo omowa JMPana Zygmunta Myszkowskiego marszałka koronnego."

i. – k. 32 i 33. – „Artykuły na rokoszu pod Sendomirem dobrowolnie przez wszytkich uchwalone." 13 Sierpnia 1606. – oraz uniwersał królewski z 23 września 1606.

k. – k. 38. – „Lament Carowey Dymitra cara Moskiewskiego małżonki in anno Dni 1606." incip. „Carowa cara z wielkim żalem ostaluje, – Dzień minie, noc przyjdzie, ona się frasuje, – Łzy krwawe z oczu jej żałośliwe płyną ....." itd., 42 wiersze, wcale ciekawego ~~politycznego~~ pośługowego utworu. ~~wier~~

l.– k. 39.– „Instrukcya na sejmiki sługom wszytkim cuiuscunque conditionis gorliwego jednego szlachcica coronnego." Pamflet polityczny, złożony z krótkich 12 artykułów. Incip. „Obaczywszy wszytkie wielkie periculum miserrarum nostrarum...."

m.– k. 41²– 42. Prognostyki itp. drobiazgi bez wartości.

~~Wszytkie [illegible] w rękopisie~~

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

300.– Pol. F. IV. 100.– Rękopis papierowy, 305 mm. na 193 mm., pisany jedną ręką w połowie ~~XVII~~ w. na 136 k. lb., oprawiony w świńską skórę zieloną.

Zawiera opisy państwa tureckiego w polskim przekładzie, oraz ~~przerobiony~~ tak zwany Pamiętniki Janczara w ~~przerobionej~~ znacznie przerobionej redakcyi.

a.– k. 1–35. Opis polityczno-statystyczny (t. zw. „Kanunname") państwa tureckiego z czasów sułtana Ahmeda I. (1603–1617, lata hegiry 1012–1026), o ile mi się zdaje, nieznany dotychczas europejskim historykom państwa tureckiego. Autorem jego jest Aini Ali sekretarz dywanu, poprzednio „będący regestrowy starszy pisarz... za czasu... Sułtan Achmeda syna Sułtan Machmedowego [Mohammed III] syna sułtan Muradowego [Murad III],... weyra... Murad Basze..."– ~~[illegible]~~ W następnem swem dziełku podaje autor datę: 1018 (heg.) tj. rok 1609, jako czas napisania go, oznaczenie to zgadza się i dla pierwszego dziełka, bo (Murad pasza słynny) jest wielkim weyrem w latach 1606–1611.– ~~Opis to nader interesujący i bogaty w szczegóły i cyfry~~ Rzecz dzieli się na siedem ~~rozdziałów~~ części, poprzedzonych przedmową, która się zaczyna: „Świata stwórcy, papieru, pióra i pisma wynalescy, na świecie będącego rządu postanowicielowi....."– Opis to nader interesujący, obfity w szczegóły i cyfry, wzbogacony jeszcze ~~[illegible]~~ obszernymi i ciekawymi „przydatkami" ~~[illegible]~~ w których niezgłoszonemi informacyjami ~~który po [illegible] rozdziale~~ tłumacz uzupełnia i objaśnia ~~[illegible]~~ treść wielu rozdziałów.

~~[illegible]~~

b.– k. 36–54. Opis wojska, ~~floty itd.~~ floty i uzbrojeń tureckich, napisał tenże sam Aini Ali „od niemałego czasu pisarz dywański" a poprzednio „będąc przedtem starszym pisarzem ogulnych regestrów cesarskich a teraz maiąc sobie zlecone popisowe regestra."– Drugie to dziełko Aini Alego dzieli się na cztery części. Przedmowa zaczyna się: „Wielkiemu niezwyciężonemu wszytkich państw i osiadłości niebieskich i ziemskich dywańskiemu pisarzowi.... Mehmedowi Mustafie..." itd., za tegoż sułtana Ahmeda I. i wielkiego weyra Muradapaszy, oraz r. 1018 (heg.) tj. 1609 r.– Mehmed Mustafa jest zdaje się wymienionym przez Hammera, Gesch. d. osman. Reichs II. 855., w roku 1606 Reis-Effendim Mustafą.

zwł

c. – k. 54 – 126[b]. – Dzieło historyczne o dziejach państwa tureckiego, oparte na tak zwanych Pamiętnikach Janczara. Stosunek tego dziełka do Pamiętników nie mógł być przedmiotem moich studyów. Zdaje się wszakże z przeglądu większej ilości rozdziałów tego rękopiśmiennego utworu, że nie jest to tylko inna jakaś redakcya Pamiętników Janczara, lecz nowe ich opracowanie w odmiennym układzie, a uzupełnione ważnymi przydatkami. Dziełko ma liczy „rzeczy" dwadzieścia siedem. Rzecz (rozdział) I „O początku cesarzów ottomańskich i familiej ich" wraz z krótkim dodatkiem jest to Pam. Jancz. IX. – Rzecz II „O cesarzach po Ottomanie następujących" odpowiada Pamiętn. Jancz. X – XIII z ciekawym przydatkiem. – Rzecz III. „O Muradzie pierwszym jako był rzezany do Greczy." = Pam. Jancz. XIV. – Rzecz IV. „O Baiazyt Sułtanie Ildyrym nazwanym i o jego bitwie z wielkim Hanem Tatarskim" = Pam. Jancz. XVIII., ale w odmiennej, krótszej redakcyi, z uzupełnieniem. – Rzecz V. „O Muradzie wtórym y iego synu" = Pam. Jancz. XX – XXII. (bardzo ciekawy przydatek o derwiszach). – Rzecz VI. „O królu Władysławie y o iego bitwie u Warny" = Pam. Jancz. XXIII. – Rzecz VII. „O Janbule wojewodzie jako się na Turki zbierał" = Pam. Jancz. XXIV. i tak dalej, w układzie odmiennym lub z interpolacyami nieznajdującemi się w Pamiętnikach. Tak np. Rzecz XXVI „O sprawiedliwości tureckiej" = Pam. Jancz. VIII z bardzo ważnym przydatkiem. Rzeczy zaś ostatniej XXVII „O przyjmowaniu posłów chrześcijańskich y ceremoniach koło tego i o porządku dywanu" niema wcale w Pamiętnikach Janczara. Cf. poniżej uwagi.

d. – k. 131. Przerachowanie tureckiej monety na polską.

e. – k. 134. Tytuł cesarza tureckiego.

f. – k. 136. „Rescriptum litterarum super dotatione terrae septentrionalis genti Sclavoniae, Bohemos, Polonos, per Alexandrum Magnum in thesauro Regni Bohemiae repertum" (sic). „Nos Alexander Philippi Regis macedonum heres ..."

Oznaczenie osoby zbieracza powyższych części tego rękopisu, oraz tłumacza obu dzieł Aini Alego sprawia niemałe trudności z powodu braku w naszej literaturze historycznej wyczerpującego przedstawienia stosunków wzajemnych Polski do Wołoszczyzny, Mołdawii i Turcyi, jak również z powodu braku wszelkich spisów agentów dyplomatycznych polskich. Rękopis ten bowiem był bez wątpienia w rękach takiego agenta, czy posła (?), był zbiorem cennych informacyi dla niego, tem wiarygodniejszych, iż pochodziły z pod pióra urzędnika Dywanu.

(tureckie zwłaszcza oba dzieła)

Z przydatków do pierwszego dziełka Aini Alego, wynika, że tłumacz był w bitwie pod Cecorą (1621); ~~czy~~ i z ~~(przed tą datą czy po niej, niewiadomo)~~ zdaje się również, że był posłem polskim w Konstantynopolu, bo opowiada, jak osiągnął jakąś sprawę ~~jednego~~ kupca polskiego; – niemożna jednak wywnioskować, czy sprawował swe poselstwo przed bitwą pod Cecorą, czy po niej. – Co do autora przydatków do owej przeróbki Pamiętników Janczara, zachodzą również wątpliwości; z ~~dodatku~~ uzupełnienia do „rzeczy XXVI" widać, że był nim jakiś agent polski, który w wołoskich sprawach i intrygach żywy brał udział, miał bowiem zatarg z hospodarem ~~Tomżą (Tomszą)~~ Stefanem Tomszą, który nań skarżył przed Gürdżi'm (?) namiestnikiem i wezyrem sułtańskim[1]. Mogło to być zatem w 1616 r., gdy posłem ~~polskim do~~ z naszej strony do Carogrodu ~~był~~ Jerzy Kochański i miał missyę ~~usunąć~~ starać się o) usunięcie Tomszy z ~~a na~~ hospodarstwa ~~(osadzenie~~ oraz o) osadzenie Gratianiego; z ~~a równocześnie Otwinowscy~~ Z drugiej wreszcie strony znajdujemy w jednym z przydatków wzmiankę o więzieniu Islam Giraja w Polsce, po 1629 r. a przed 1634 r., kiedy to za staraniem Szahin agi i Murteza paszy Islam Giraj ~~uwolniony~~ został uwolniony. Być więc może, że rękopis ten był w posiadaniu, lub powstał ze współudziałem Kochańskiego albo jednego z Otwinowskich, którzy ~~w~~ i w Cecorskiej batalii udział brali, i ~~do~~ w Wołoszcze i ~~do~~ w Carogrodzie wielokrotnie nasze sprawy prowadzili; – pewnego wreszcie nic się na razie o tem nieda powiedzieć.

Hist. – Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

[1] ~~Może Gpet bo~~ Gurdżi Mohammed pasza, Kajmakam (podskarbi) oraz zastępca wielkiego wezyra 1624–1626.

301. – Pol. F. IV. 102. – Rękopis papierowy, 305 mm. na 205 mm., pisany jedną ręką, XVI wieku, na 385 k. lb., oprawny w pergamin z złotymi niegdyś wyciskami, brzeg złoty.

„Regestr lustratiei Woiewodztw Płoczkiego y Mazowieckiego Roku Bozego M° D° LX°IX°." – Poniżej pięknie wymalowany herb Zygmunta Augusta, z herbem Sforzów na środkowej tarczy. Rękopis oryginalny lustracyi królewszczyzn wymienionych dwu województw z 1569 r.; k. 1. biała, 2ga tytułowa, na k. 3 wstępna protestacya. – K. 3ᵇ–29. rewizya województwa Płockiego; – k. 38–385. rewizya województwa Mazowieckiego. – Spisy te są szczegółowe i godne opracowania.

Hist. Rękopis pochodzi z Biblioteki Radziwiłłowskiej w Nieświeżu [ex-libris] gdzie miał sygnaturę: Loc. III. Nr. 6. – Na k. tyt. zapiska „N° 19 z biblioteki nowey JXR" (eferendana (2). – Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP. –

302. – Pol. F. IV. 110. – Rękopis papierowy, 338 mm. na 205 mm., pisany jedną ręką XVII w. na 344 klb., oprawiony w czerwony safian, z napisem złotem wyciśniętym: W ROKV 1615 | LICZBA WIELMOZNEGO | JEGO Mo PANA JAROSZA | WOLLOWICZA POD | SKARBIEGO ZIEM. | Y PISARZA W. X. L. | S PIENIEDZY | STOLOWYCH | ZA LAT 12.

Tytuł rękopisu: „Liczba | Wielmożnego Jego Msci Pana | Jarosza Wollowicza Podskarbiego | Ziemskiego y Pisarza W. Xtwa. Litewskiego | z pieniędzy za administratiy y za podskarbstwa | Ziemskiego przez pana Łukasza Mamonicza Skar | bnego, także przez Jego Miłości samego przez pana Pawła | Jakimowicza Stołownię pisana y przez pana Mikoła | ia Brolnickiego Skarbnego do Skarbu przyimowanych | iako ten Urząd Jego Miłość Pan Podskarbi po śmierci godnego pamięci Wielmożnego Pana Andrzeia Zawiszę Pod | skarbiego Ziemskiego za listy Jego Krolewskiey Miłości w administra | tią swoię wziął a potem Podskarbim Ziemskim został, | poczęwszy odednia 6 Miesiąca Marca Roku 1604 | aż do dnia 16 Nowembra w Roku | teraźnieyszym 1615 za lat No 12". Pięknie wypisany tytuł w podwójnej obwodce czerwonej, w której u góry znajduje się data „Roku 1615" a u dołu: „w Wilnie". – Jest to ~~opracowanie~~ ważne i interesujące, oryginalne, sprawozdanie ~~H~~ Hieronima Wołłowicza z rachunków skarbu litewskiego i dworu, które opracował należycie. Komisyę kontrolującą stanowili: („deputatowie od Jego Król. Mości na słuchanie tej liczby wysadzeni") Jan Zawisza, wojewoda witebski, Adam Talwosz kasztelan żmudzki, Leon Sapieha kanclerz wielki litewski, który każdą pozycyę sprawdzał i pod każdą kategoryą rachunków się podpisał, Krzysztof Naruszewicz podskarbi nadworny i łowczy WXL. – Deputaci dwukrotnie podpisali to sprawozdanie.

V Miesiąca

Hist. Rękopis należał do Archiwum Radziwiłłowskiego w Nieświeżu, następnie jako Nr. 53 do „Biblioteki Nowej" (por. Nr. 301). – Z Biblioteki Załuskich przeszedł do CBP.

303. – Pol. F. IV. 111. – Rękopis papierowy, 310 mm. na 200 mm., kilkoma rękami ~~XVI~~ w początku XVII w. pisany, k.lb. 582, oprawiony w świńską skórę; na okładce wyciśnięty herb Łodzia i litery I. A. Z. P. R. P. P.

Akta historyczne z lat 1605–1607, przeważnie akta rokoszowe, pięknie i wadko ponadnie i pobnie pisane, poprzedzone kilkoma aktami z 1592 r. Jeden z

najlepszych rękopisów zawierających materyał historyczny z czasów rokoszu Zebrzydowskiego i Radziwiłła. Zawiera między innemi:

a.– k. 3–9. Akta z 1592 roku.

b.– k. 9–40. Instrukcya i dyaryusz sejmu warszawskiego zaczętego 20 stycznia 1605 r.

c.– k. 40b–49a. Akta sejmików odbytych 1606 r. w Proszowicach i Nowem Mieście Korczynie.

d.– k. 49a–96b. Mowy senatorów i korespondencya z kołem rycerskiem na sejmie 1606 r. Szereg mów, choć luźnych, tworzy rodzaj dyaryusza.

e.– k. 97–112. Listy Mik. Zebrzydowskiego do króla w sprawie małżeństwa z Konstancyą Austryaczką.

f.– k. 113–147.– Pisma polityczne w czasie rokoszu rozpowszechniane, jako to α) „Votum szlachcica polskiego pod Stężycą".– β) „Deklaracya albo refutacya skryptów i postępków pana Wojewodzinych".– γ) „Dyskurs o rokoszu wydany".

g.– k. 148 sqq.– Dyaryusz zjazdu stężyckiego 1606 r.

h.– k. 165–202.– Akta i dyaryusz zjazdu lubelskiego 1606 r.

i.– k. 205–365.– Akta i obszerne dyaryusze zjazdów rokoszowych pod Sandomierzem, Pokrzywnicą i pod Wiślicą.

225

k.– k. 366–406. Akta i opisanie spraw pod Janowcem; polemika listowna między Mikoł. Zebrzydowskim wojewodą krakowskim a Zygmuntem Myszkowskim marszałkiem wielkim koronnym.

l.– k. 406b–582. Akta zjazdów wielkopolskich oraz inne akta rokoszowe z 1607 r.

Hist. Pierwotnego właściciela rękopisu nie udało mi się wyjaśnić mimo podanych ~~w około~~ jego na około herbu inicyałów.– Herb Łodzia i litery ~~z Biblioteki Załuskich~~ wskazują może na jakiegoś Roskowskiego z Pampowa, ~~podkom~~ na jakiegoś podkomorzego lub podstolego poznańskiego (?).– Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

304.– Pol. F. IV. 116.– Rękopis papierowy, 313 mm. na 205 mm., pisany kilkoma rękami XVI w., na 125 k. lb., oprawiony w deski obciągnięte skórą z wyciskami. Na okładce wyciśnięty sucho herb Starykoń i litery S. S.

Zawiera akta historyczne z lat 1567 – 1570, a mianowicie:

a.– k. 1–2. Drobne notatki gospodarskie, o ordynaryi; życie itp.

b.– k. 4–7. „Poselstwo panow Rad coronnich Ich Mczi pana Valentego Dembienskiego kanczlerza, Xiedza Piotra Myszkowskiego podkanczlerzego coronnich, pana Mikolaia Lyszakowskiego castellana Lubaczowskiego, pana Stanislawa Czarnkowskiego referendarza postow od Ich Mczi panow Rad y wsech stanow koronnich do Ich Mczi panow Rad y wsech stanow Wielkiego Xięstwa Litewskiego w roku panskym 1567 w Mlodecznie sprawowane." Jest to odpowiedź na poselstwo litewskie na sejm piotrkowski 1566 r.

c.– k. 8–9. Obszerny akt prywatny ugody między kilkoma obywatelami po zabójstwie Stanisława ~~Siluickiego~~ (czy też Krzysztofa, ~~Siluickiego~~ por. Niesiecki, Korona, IV. 107), Siluickiego, z 1569 r.

d.– k. 10–28. „Listky z strony Tarnowa".– Akty (i listy, urzędowe po polsku), obszerne i ciekawe, o sprawę Tarnowską 1570 r. Andrzeja Zborowskiego, Olbrachta Łaskiego, Tarnowskiego, Sienieńskiego i innych.

e.– k. 29. „Minuta listku Krola Jego Milosci czo dac zolnyerzom na syę in Anno 1569 w Lublinye".– Nazwiska wszystkich rotmistrzów i summy im wypłacone; dla dziejów wojskowości ~~polskiej~~ ważny dokument.

f.– k. 33–37. „Postanowienie w Radomiu miedzy pany zolnierzmi....." 1570. Mowa Stanisława Cikowskiego podkomorzego krakowskiego do króla w sprawie ruchu żołnierskiego.

g.– k. 39–84. Zbiór aktów do poselstwa Piotra Zborowskiego kasztelana Wojnickiego do Konstantynopola w 1568 r.– Ważny ten zbiór zawiera dwie obszerne instrukcye dla posła, listy królewskie oraz ciekawą i obszerną korespondencyę Zborowskiego z Turcyi do Stanisława Sobka kasztelana sandomierskiego podskarbiego wielkiego koronnego ~~nadwornego~~. Do legacyi Zborowskiego należał także Mikołaj Brzeski sekretarz i dworzanin królewski oraz w 1566 r. również poseł do Turcyi, który z poselstwa swego, z Jass, przywiózł kronikę turecką i wołoską. Zob. o tem Nr. 328.

h.– k. 85–125. Zbiór aktów sądowych, prywatnych, ugód, korespondencyj itd. w latach 1568 – 1570. właściciela i zbieracza tego rękopisu, którym według wielkiego prawdopodobieństwa był Stanisław Szafraniec z Pieskowej Skały, ~~Secymina i Pi~~ dziedzic Secymina, starosta lelowski, wojski sandomierski, następnie kasztelan biecki, później za króla Stefana kasztelan i wojewoda sandomierski,

Między 37 i 38 oraz między 84 i 85 kartą, dzisiejszego liczbowania wycięto pewno po 50 kart; brakuje więcej niż połowy tomu.

Hist. ~~pochodzenie~~ Dzieje rękopisu po wyjściu z domu Szafrańców nie ~~jest~~ są pewne. Katalog rękopisów ręczny w CBP. podaje, że kodeks ten dostał się do CBP. z Biblioteki Załuskich.

305. – Pol. F. IV. 119. – Rękopis papierowy, 313 mm. na 200 mm., pisany czterema rękami w początkach XVII wieku, na 1441 str. lb., oprawiony w deski i żółtą, wyciskaną skórę. Na oprawie wycisk czarny: Sigismundi Tertij Regis Poloniae et Sueciae Rerum gestarum Tomus Tertius A. D. 1614. Andreas Lisieczki."

Akta publiczne z lat 1605 – 1614., zebrane przez znanego prawnika i instygatora koronnego Andrzeja Lisieckiego, autora ~~Apologii~~ nader rozpowszechnionej w rękopisach wszystkich prawie naszych bibliotek Apologia pro libertate Reipublicae. Rękopis zawiera przeważnie ~~pi~~ akta historyczne z czasów rokoszu Zebrzydowskiego, tudzież i inne, zwłaszcza mowy, listy, relacye, opisy, manifesty i uniwersały itp., pism ~~kancelar~~ wnaktie wychodzących z kancelaryi królewskiej prawie niema. Zbiór to ważny, tak ze względu na materyał sam, jakoteż ze względu na osobę zbieracza, i wśród (rękopisów licznych) zawierających akta rokoszowe jeden z lepszych, podobnie jak opisany poprzednio pod Nr. 303. – ~~Z powodu~~ Nie mogąc dać ~~nie~~ podobnie ~~szczeg~~ szczegółowego opisu, ograniczam się tylko do zacytowania niektórych pism:

a. – str. 1. „Artykuły województw poznańskiego i kaliskiego 1605 r. pod Środą.

b. – str. 183 – 199. Opisy zaślubin Maryny Mniszchówny przez Dymitra Samozwańca, oraz inne do Dymitra odnoszące się akta.

c. – str. 201. „Porządek abo opisanie wesela krola J. M. Zygmunta III z krolewą Jei M. Constantią Rakuszanką anno 1605."

d. – str. 283 sqq. Mowy posłów, grawamina, odpowiedź królewska na sejmie warszawskim 1606 r.

e. – str. 625 sqq. „Rokosz Sendomierski roku panskiego 1606." Dyaryusz i akta. ~~Szczegółowy~~ Obfitszy to i ponadudejny zbiór w ogóle od innych rękopisów rokoszowych; spotyka się w nim pisma, których zwykle po podobnych zbiorach niema.

f. – str. 1005 sqq. „Wizerunk postępków królewskich z szlachtą. Genuina rectificatio calamitatis Poloniae." zaczyna się „Niewierzę, żeby w którym tej Korony kącie..."

Rękopis ten uchodził błędnie jako dzieło historyograficzne Lisieckiego o panowaniu

i czasach Zygmunta III, i równie błędnie ~~[illegible]~~ za autograf Lisieckiego. Wiadomo jak rozrzutnie napowali Załuski i za nim Janocki tytułem autografu. Z faktu, że niniejszy rękopis jest trzecim tomem zbioru aktów z epoki Zygmunta III oraz z tego, że Załuski nie spotkał nigdzie pierwszych dwu tomów tego zbioru, wysnuto nawet wniosek, że ich umyślnie zgubiono, i to z powodu, że miały zawierać dzieje rokoszu!

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszły w 1796 r. do CBP.

Liter. Janocki, Specimen Catalogi, CLXXXIX. — Encyklopedya Powszechna (Orgelbranda). XVII. 132.

306. — Pol. F. IV. 127. — Rękopis papierowy, 304 mm. na 196 mm., pisany jedną ręką XVII w. na 400 str. współczesnie liczbowanych, oprawny w brunatną tekturę.

~~Zawiera zbiór~~ Miscellanea p.t. „Pharetra politica to iest Sahaydak polityczny Alberti Rylski. — Adsis inceptis Christe benigne meis." Tytuł ten pisany czerwono wśród ozdób, nad nim krzyż i trzy ~~wśród~~ róże, pod nim trzy róże. Następuje przedmowa „Do Czytelnika. Sahaydak ma nazwisko ta xięga nadane — Aby y to y owo było w nie pisane, — Jednak baczni, uważnie, by ich w sahaydaku znalazł każdy co k myśli swoiey y bez braku. — Lecz ktoby chciał lada co tu przydać z swej głowy — powiedziecz mu że kawisz lub krotkimi słowy. W(ojciech) R(ylski) W(ojski) Z(ytomirski)." Zawiera między innemi:

a. — str. 1. Rady Kallimachowe. — „Callimachi Florentini krola Olbrachta praeceptora rada ad absolutum dominium wypisana ex authentico manuscripto z Bibliotheki Kmitskiey [sic!] na Wisznicu." — Redakcya o 35 „radach", po polsku. O bibliotece wiśnickiej Kmitów nic nie wiadomo.

b. — str. 6 sqq. „O spolku panow chrześciańskich przeciw Turkowi. Summa consilii Guilielmi Brussii Scoti de suscipiendo bello adversus Turcam." (z r. 1596.) Zob. Estreicher, Bibliografia, XIII. 380 sub Brussius.

c. — str. 12 i passim. Listy, mowy itd., wierne na pokojach, instrukcye, etc. Jana Kiszki starosty żmudzkiego 1577 – 1584. Wśród nich są i sejmowe mowy z lat 1582, 1584 i 1585.

d. — str. 21. — „Illustris Domini Marphorii Dialogus de principe Regni." paszkwil. Toż z 1607 r. na str. 91. — (Rylski odpisywał z rozmaitych rękopisów, między innemi z rękopisów Jana Tarnowskiego Kasztelana krakowskiego sentencye i aforyzmy łacińskie).

e. – str. 111. – Reskrypt króla Stefana do Mikołaja Radziwiłła wojewody wileńskiego z Włocławka 28 mar. 1577 o zbory i szkoły heretyckie, tudzież odpowiedź Radziwiłła.

f. – str. 128. – „Skarbowa explicacia z strony podatków Coronnych mianowicie jakoby wiele poborów na jak wiele podymia w którym województwie złożyć trzeba." dwie tablice z obrachowaniami.

g. – str. 134. – „Tytuły szlachty koronnej i Wielkiego X. Litewskiego, którzy niemaią ski, cki, ani wicz". Incip. „Sangurzko, Fieduszko, Olutzko....." itd.

h. – str. 140. – „Litania panieńska": Żartobliwy wiersz o przyjaciela czyli kawalera.

i. – str. 156. – „Stephani Regis oratio ad Polonos." incip. „Excandescit animus dum ad vos verba facio o Poloni...." tudzież: „Eiusdem regis responsio nuntiis terrestribus Toruniï A. D. 1575." ~~incip. „Non sum~~ (błędnie, zam. 1576.) incip. „Non sum in [stabulo] sed homo liber natus, neque antequam in has terras veni victus mihi aut amictus defuit...." mowa znana z Heidensteina.

k. – str. 163. – Rokosz Gliniański.

l. – str. 173 – 305. „Rokosz pod Stężycą roku 1606" oraz inne dyaryusze, mowy, pisma i akta rokoszowe.

m. – str. 305. „Wiersze na Tyszki albo kubki": tylko trzy.

n. – str. 310. – „Callendarium Aeconomicum" Zawiadom przepisy gospodarskie na cały rok ułożone miesiącami, z uwzględnieniem dni pierwszych „feralnych" itp.

o. – str. 328. – Wiersz: „Szlachecka condicia". incip. „Pan to wielki, kto na stronie – Dość ma na swoim zagonie; – Czegoć potrzeba, – Gdy z gębe chleba. – Toć maje wszystkie klejnoty – Dobra myśl, taniec, zaloty.... itd.

p. – str. 331. „Consideratie gdyby panowie Polacy Cesarza albo Niemca za króla obrali, coby przyść musiało?" Incip. „Inprimis toby się im stało, co się dostało Węgierskiey Ziemi...."

q. – str. 339 – 385. Akta, listy itd. z 1632 r.

r. – str. 393. „Regestrum eorum, quae in hoc volumine continentur."

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 do CBP.

[1] Wojciech Rylski, herbu Ostoja, zbieracz tego rękopisu, był wojskim żytomirskim i pisarzem grodzkim kijowskim.

307.– Pol. F. IV. 138.– Rękopis papierowy, 293 mm. na 195 mm., pisany jedną ręką w XVII w. na 28 k. lb., nieoprawny.

Zawiera:

a.– k. 1-23. „Compendium rerum in Polonia gestarum a die 6 Martii anni 1618 ad diem 18 Julii anni 1632.“ – Zbiór zapisek w rodzaju dziennika pióra nienazwanego, zdaje się, sekretarza królewskiego. Rzecz wcale interesująca, autor notował ważniejsze zdarzenia na dworze królewskim, znajduje się tu itinerarium króla. ~~i~~ Incip.: „Anno Domini 1618 die 14 Februarii. Seim się zaczął w Warszawie. Marszałkiem izby poselskiey Krzysztof Wiesiołowski...“

b.– k. 25.– „Listy niektóre.– Poselstwo województwa Podolskiego przez urodzonego Alexandra Trzebińskiego podkomorzego lwowskiego po świeżey incursiey Tatarskiey na Podole, w Warszawie odprawowane, de dato w Kamieńcu 9 Sept. 1624.“ – k. 27.– „Instructia ur. Janowi Sierakowskiemu, cześnikowi podolskiemu, posłowi naszemu z electiey deputatskiey województwa podolskiego do JKMci. postanowiona.“ – oraz „Respons od J. K. Mci.“ dany temuż 20 Sept. 1624.

Hist.– Z Biblioteki Załuskich.

308.– Pol. F. IV. 140.– Rękopis papierowy, 310 mm. na 205 mm., pisany jedną ręką XVI w.* na 46 k. lb., i 19 (na końcu) k. nlb. białych, oprawiony w świńską skórę. Na okładce złotem już dziś zczerniałem wyciśnięty herb Półkozic, w otoku napis: „Frustra vivit qui nemini prodest.“ oraz litery M. W. M. NC. ~~z~~ ~~napisem właściciela~~

* lub w samym początku XVII w.

Rękopis Mikołaja Wolskiego marszałka nadwornego koronnego (1595-1615) następnie marszałka wielkiego koronnego (1615-1630), zawiera miscellanea historyczne ~~odnoszące się do po części~~ z końca XVI wieku, a mianowicie:

a.– k. 1.– „De exequiis factis Romae Sermo. Sigismundo Secundo Poloniae Regi per Illmum. DD. Cardinalem Hosium Epm. Warmien. et nationem Polonicam tunc praesentem.“ Szczegółowy opis po łacinie, w formie listu, zapewne ~~pióra może~~ przez Mik. Wolskiego.

b.– k. 4. „Porządek obchodu który był sprawowan w Wilnie na thumie w kościele JMci. panu Christofowi Batorzemu wojewodzie Siedmiogrodzkiemu.“ 16 Czerwca 1581. po polsku.

c. – k. 5v. sq. „Opisanie pompy i exequiei pogrzebu Karla IX. krześciańskiego króla francuskiego ...." opis dokładny, po polsku, widocznie Wolski był jego świadkiem.

d. – k. 12. „Decreth który król JMć. Zigmund August uczynił między pany Marszałki polskiemi a litewskiemi." w sprawie rozgraniczenia ich władzy podczas sejmów, na warszawskim sejmie 15 Kwietnia 1570. po polsku.

e. – k. 14v. sq. Formularz aktów urzędowych polskich i litewskich, przysiąg dygnitarzy i urzędników itd. – Incip. „Taki dekret bywa na czci odsądzone." Między innemi przysięga hołdownicza Piotra Alexandra wojewody Mołdawskiego nad Dniestrem w Bakocie, z krótkim opisem.

f. – k. 22. ~~sq.~~ „Porządek" podany przez marszałka wielkiego [Andrzeja Opalińskiego] 1587 r. na sejm konwokacyjny warszawski, „ale dla odium marszałkowego nie przyjęto."

g. – k. 24. „Decretum Caesareae Maiestatis in causa civitatis Augustanae contra Imperii Marschalcum ..." 17 Sept. 1587.

h. – k. 26v. – „Artykuły z roskazania JKMci ... jako się każdy przy dworze JKMci i na teraźniejszym sejmie będzie sprawować ma ..." oraz „Artykuły spraw i rządu jaki ma być na teraźniejszym sejmie warszawskim."

i. – k. 31v. „Postanowienia cesarza Maxymiliana etc. z strony rządu około pokoju i żywności na sejmie koronnym czeskim w Pradze in anno 70 ad 8 Febr. złożonem." – Współczesny polski przekład obszernej konstytucji zawierającej szczegółowe instrukcye o urządzeniu domowem, ~~o cenach~~ taryfę cen żywności itd.

k. – k. 41. „Iuramentum króla polskiego." zaprzysiężenie pokoju Zapolskiego 1582.

l. – k. 41v. „Pogrzeb króla Stephana tym sposobem odprawił się w Krakowie 23 Maij A° 1588." – Opis szczegółowy.

Nie sądzę, by rękopis ten ~~k~~ mógł być autografem Wolskiego, zapewne wnakże powstał w jego otoczeniu i dla niego został napisany. Wedle Niesieckiego (Korona, IV. 570) Wolski był miecznikiem koronnym (aż) do swej nominacyi na marszałka nadwornego w 1595 r. Litery M. NC. mogłyby i pierwszą ~~jedną~~ z jego godności oznaczać, ~~inne~~ treść wnakże rękopisu wskazuje, ~~na później~~ że był ~~ten rękopis~~ on sporządzony już dla marszałka.

~~d.)~~ Hist. Biblioteka Mik. Wolskiego dostała się, jak wiadomo klasztorowi XX. Kamedułów na Bielanach pod Krakowem; przypuszczam, że i ten rękopis tam się znajdował. W XVIII w. należał do Załuskiego (Józ. Andr.), który na str. 1. zanotował: „Miscellanea polonica 1572–1584." Z Bibl. Załuskich przeszedł 1796 r. do CBP.

309. – Pol. F. IV. 142. – Rękopis papierowy, 305 mm. na 207 mm., przeważnie pisany jedną ręką z końca XVI w. na 93 – 186 klb., nieoprawiony.

Krótka ~~historya~~ kronika szwedzka po polsku pod tytułem: „Origo Regni Sueciae y Poczetk wszystkych krolow Sweckych y Gotskych" spisana. Obejmuje okres od początków do 1594 r. i Zygmunta III. ~~Zaczyna~~ Spis zaczyna się od: „Swenno y Getar | Vbbo | Sigo ...." potem następuje: „O początku narodu Sweckiego y Gotskiego. Narod Swecky albo gotski (tak yako kronika ich swiadszy) szedl jest od Magoga syna Japhetowego a wnęka Noego ....." Następuje rozdział: „O Gotach albo Getach co z Scandinawiey do Sarmatiey weszli. – Beryk tedy za społną wszystkych zgodą tak Saxonów ...." Urywek z większej całości; autor (czy tłumacz?) nie jest mi znany.

Hist. pochodzi z Biblioteki Załuskich.

310. – Pol. F. IV. 159. – Rękopis papierowy, 322 mm. na 215 mm., jedną ręką ~~XV~~ pisany w XVI w., na klb. 269, (na końcu 25 kart. białych), oprawny w skórę czarną. Oprawa dziś już mocno zniszczona, na okładce wierzchniej wybity napis niegdyś złoty: Regestrum Conscriptio|nis militum stipendiario|rum in annis | 1561 | 1562 | 1563 | 1564 |. – Poniżej tej daty, z której pewne 564 jest tam błędny, wyciśnięty herb podwójny państwa, w kole nachylone do siebie i połączone jedną koroną królewską dwie tarcze z Orłem i Pogonią.

„REGESTR a popis zol|nierzow polskich za | roskazaniem oswieczo|nego maiestatu Zigmu|nta Augusta z laski bozei krolia | polskiego a vielkiego xiązęczia | litewskiego &c. &c. Przecziwko | vielkiemu kniaziu moskiewskiemu | do ziemie iflanczkiei przyiętych i popisanych pod sprawą vielmoz|nego pana Floriana Zebrzidowskiego castellana lubelskiego starosty sądeczkiego | i tyszowieczkiego burgrabie cracowskiego iako hetmana a vrodzonego Sebastiana Tarnowskiego | chorążego ziemie Sieraczkiei dvorzanina Jego Krolewskiei milosczi iako pisarza polnego od Jego Krolewskiei Milosczi | do tego voiska vrzędnikow | danych. Ktory sie poczal | w roku od narodzenia syna Bozego 1561."

Cały ten tytuł, również jak i na okładce, jest pisany majuskułami; poniżej tytułu ręką XVIII w. zanotowano: „Znowu przekopiowano za Jana Sapiehy pisarza polnego koronnego.“ — Jest to z niezmierną dokładnością wygotowany spis wojska polskiego z lat 1561–1564,† „towarzysze“ i rotmistrze, gdzieniegdzie i „draby“ są ~~imiennie~~ ~~nazwiskami~~ imiennie wyliczeni; także i roty piesze z wyszczególnieniem uzbrojenia, konie z oznaczeniem i narysowaniem piętna, które nosiły, głównie herby właścicieli; a wśród tych dużo znajduje się herbów mniej lub wcale nieznanych. Dla historyi wojskowości polskiej, o której tak mało wiadomo, rękopis ten przedstawia niemałą wagę, również dla heraldyka oraz dla hippologa. — Wśród rotmistrzów wymieniony na k. 129, 177 i 203 Mikołaj Rej.

† według kwartałów płacy.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

311. — Pol. F. IV. 165. — Rękopis papierowy, 378 mm. na 250 mm., pisany jedną ręką XVIII w., na 42 kk., oprawny ~~w półskórek zwykły~~ zwykła w skórę i tekturę.

„Journal zaczęty dnia 14 Czerwca 1794 Roku w obozie pod Utratą.“ — Są to odpisy rozkazów dziennych wodza naczelnego i innych dowódców w czasie od 14 Czerwca do 9 Października 1794 r.

Hist. Pochodzenie rękopisu nie jest mi znane, podobno przeszedł do CBP. w 1833 z Biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej.

Liter. Korzon, Wewnętrzne Dzieje, IV. 2. str. 469.

312. — Pol. F. IV. 166. — Rękopis papierowy, 340 mm. na 210 mm., pisany w XIX w. jedną ręką, na 16 str. lb., nieoprawiony.

Zawiera pod tytułem „Kampania oddziału woysk polskich pod jenerałem Sierakowskim 1794 roku odbyta“, wspomnienia Zenowicza marszałka gubernialnego Mińskiego z jego ~~w~~ udziału w wojnie 1794 r. poprzedzone przedmową „Do dzieci moich“. Tekst opowiadania ~~ważny od~~ 3 jest tylko na str. 3–9. Zaczyna się: „Kiedy jenerał rossyjski Derfelden po odparciu u Chełma słabszego widział jenerała polskiego Zajączka....“ Reszta, na str. 10–16, są to bardzo ciekawe przypiski o Kościuszce, Zajączku i ówczesnych ~~wojs~~ wodzach, o wojnie i wojsku. Charakterystykę trafną dziełka zob. Korzon, Wewnętrzne Dzieje Polski za Stanisława Augusta. t. IV. cz. II. str. 328–330.

Hist. Pochodzenie rękopisu nie jest mi znane, zanotowane na nim: P. 47., być może że dostał się do CBP. z Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego.

Liter. Wydał to dziełko, z innego wszakże rękopisu, J. I. Kraszewski, w Bibliotece pamiętników i podróży po dawnej Polsce. t. VI. Drezno 1871. str. 21–59.

313. – <u>Pol. F. IV. 169.</u> – Rękopis papierowy, 400 mm. na 250 mm., kilkoma rękami XVIII w. pisany na 145 str. lb., niedawno w skórę i tekturę oprawny.

~~Zawiera~~ Kilka razem zeszytów odrębnych całości pod ogólnym tytułem: „Manuskrypta rozmaite z daru Aleksandra Kossyana tyczące się rzeczy polskich." Inną, bujną ręką XIX w. dopisano: „wrzuć do akt tz. materyałów historyi polskiej." ~~Zawi~~ Rękopis zawiera między innemi:

<u>a</u>. – str. 1-8. „Rokosz Gliniański Granowskiego roku 1379."

<u>b</u>. – str. 41-46. Toż samo współczesną ręką z XVII(?) wieku.

<u>c</u>. – str. 47-52. Konfederacyi chłopskiej znaleziony projekt na rynku w Tarczynie.... 1767.

<u>d</u>. – str. 53-90. Fragment jakiegoś zbioru miscellaneów z XVII w., listy, mowy, urywki itd., często odnoszące się do ~~tego~~ Lubomirskich ~~marszałka w. koronnego~~ z lat 1665-1670. – Wśród tego na str. 63-80 ciekawy polityczny dyalog p.t. „Rozmowa Ziemianina w domu zostającego z ziemianinem z pospolitego ruszenia z obozu z pod Palczyna powracającym."

<u>e</u>. – str. 91-98. Oblata instrukcyi posłom województwa Sieradzkiego Stanisławowi Ossolińskiemu, Mikołajowi Mycielskiemu, Stanisł. Małachowskiemu i Franciszkowi Zapolskiemu na sejm warszawski 1682 r.

<u>f</u>. – str. 99-137. „Demonstratio liquidi iuris urzędowi podkomorskiemu competentis do zagajenia sejmików w niebytności senatorów świeckich tudzież do precedencyi miejsca i głosu przed starostą sądowym przez refutacyę przeciwnych zarzutów i wyraźne z prawa dowody objaśniona...." Rzecz zwrócona do Andrzeja Stanisława Załuskiego, biskupa chełmińskiego 1739-1747 i kanclerza w. koronnego.

<u>g</u>. – str. 139-145. „Wypis z ksiąg grodzkich Inflantskich Dyneburskich" oblaty instrukcyi województwa Inflanckiego z 17 sierpnia 1735 na sejm pacyfikacyjny warszawski dla Jana Ludwika Platera.

<u>Hist.</u> Rękopis ma pochodzić ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej.

314. – <u>Pol. F. IV. 173.</u> – Rękopis papierowy, 370 mm. na 230 mm., jedną ręką pisany w XIX w., na 120 k. nlb. niedawno w ~~skórę~~ płótno i tekturę oprawny. Papier jest gruby, czerpany, koloru sino-niebieskawego, ~~ze~~ ze znakami wodnymi

„Rotter" na jednej ~~karcie~~ a „Solec" i pod tem „1824" na drugiej karcie arkusza.

~~Rękopis zawiera~~ Dyaryusz sejmu 1597 r. — Jest to ~~odpis~~ kopia z rękopisu CBP. Pol. F. IV. 241. [zob. Nr. 326.], zrobiona zapewne w Bibliotece Puławskiej XX. Czartoryskich między ~~1810~~ 1824 a 1830 r. Przypuszczenie to, o tyle ważne, że odnosi się do całego szeregu rękopisów ~~dzie~~ podobnych w Cesarskiej Bibliotece publicznej, opieram na tem, że znalazłem w tym kodeksie (rewers jeszcze nie podpisany) na ~~pożyczoną~~ książkę ~~klucz pożyczo~~ wypełniony d. 15 Września 1825. Objaśnia to zarazem zkąd ~~pochodzą~~ znajdują się ~~w CBP.~~ w Bibliotece petersburskiej tą jedną i tąż samą ręką przepisywane materyały historyczne z Archiwum Radziwiłłowskiego, jak korespondencye Chodkiewiczów i inne [zob. NN. 315. 316. 319. 320.]. Wszystkie one są na tym że grubym papierze, z tymiż samymi znakami wodnymi. Zapewne w Bibliotece puławskiej robiono i zbierano zkądinąd odpisy na wzór tz. Tek Naruszewicza, które się już wówczas w Puławach znajdowały.† Kopie te niebyły jednak wykończone, nie skolacyonowane i nie oprawiane, zapewne też jednak nie wciągnięto ich do inwentarza. W Petersburgu dopiero, za dyrekcyi uczonego Muralta podobierano luźne arkusze i potworzono z nich kodeksy.

† dla użytku Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

315. — Pol. F. IV. 174. — Rękopis papierowy, 370 mm. na 230 mm., pisany jedną ręką na 95 str. lb., ~~świeżo oprawn~~ w XIX w., w połowie tego wieku oprawiony. Papier, jak w rękopisie Nr. 314.

Dyaryusz sejmu warszawskiego z 1623 r. — Siedm mów marszałka poselskiego Jakóba Sobieskiego, do króla, jedna mowa Janusza ks. Zbaraskiego kasztelana krakowskiego, respons od króla na konkluzye izby poselskiej.

Hist. zob. Nr. 314.

316. — Pol. F. IV. 175. — Rękopis papierowy, 370 mm. na 230 mm., pisany jedną ręką, w XIX w. na str. lb. 1-51, 1-60 i 1-103, oprawiony w połowie XIX w. w półpłótno. Papier jak w rękopisie Nr. 314.

Zawiera materyały do ~~dzi~~ historyi sejmów w XVII w., a mianowicie:

a. — str. 1-51. Dyaryusz sejmu warszawskiego z 1625 r.

b. — str. 1-60. Dyaryusz sejmu warszawskiego z 1626 r.

c. — str. 1-63. Dyaryusz sejmu warszawskiego z 1628 r.

d. – str. 64–90. – „Mowa JMP. Jakuba Sobieskiego krajczego pod interregnum na sejmiku Wiśnińskim konwokacyą uprzedzającym in Junio a° 1632."

e. – str. 91. – Mowa Jak. Sobieskiego 1638 Kwietnia 14 z pożegnaniem do izby poselskiej, gdy został mianowany wojewodą Bełzkim [rkps. „Bielskim"!].

f. – str. 93. – „Skrypt podany od Jmci. Pana Krakowskiego Hetmana Koronnego na sejmie 1638 strony zatrzymania in ordine kozaków." [Stanisława Koniecpolskiego].

g. – str. 98. – „Skrypt na tymże sejmie podany od tegoż Jmci. pana Krakowskiego jakoby mogło być zawsze cztery wojska bez poborów."

h. – str. 101. – Mowa ks. Michała Poniatowskiego kanonika krakowskiego i deputata na Trybunał koronny od Trybunału do Króla 1761.

Odpis tegoż samego pochodzenia jak Nr. 314.

317. – Pol. F. IV. 177. – Rękopis papierowy, 375 mm. na 243 mm., pisany jedną ręką, w XIX w. na 26 k. lb.

Zawiera „Macieia Strikowskiego o Początkach, wywodach, dzielnosczach, sprawach Rycerskich i Domowych sławnego narodu Litewskiego, Zemoidzkiego y Ruskiego Przed tim nigdy od zadnego ani kuszone ani opiszane, Znatchnienia Bozego a uprzeimie pilnego doszwiadczenia Xięgi pierwsze etc." – Jest to odpis (nieściły, dosyć lichy) rękopisu kroniki Stryjkowskiego ~~odmiennej~~ redakcyi, ~~bez wstępnej~~ zapewne pierwsze, ~~redakcyi~~ w każdym razie znacznie odmiennej od drukowanego tekstu. Różnice polegają na tem, że znajdują się tu obszerne wierszowane ustępy, ~~następnie~~ oraz różne dodatki o osobistych Stryjkowskiego przejściach, ~~wręcz~~ których brak w tekście wydanym, wreszcie odmianki od tekstu drukowanego.

Rękopis rozpoczyna się (po tytule wyżej przytoczonym) od wiersza przeplatanego ustępami prozaicznymi:

Woiny y męzow wskrzesam ktorzi z Auzonskiego
Brzegu w zaglistych nawach zprzeirzenia boskiego
Przypłyli przez ciasnosci duński Zundzie twoje
Nad port Zmoidzki rozbili gdzie namioty swoje...

Po tym wstępie następuje na k. 2 u dołu: „Rozdział Pierwszy". incip.:

88a

Musa niech Homerowa slawi Troyanczyki,
Greckie meze, Neptuna y Marsowe syly,
Niech Maro Aeneasa, Livius Rzymiany
Slawią Nazo z Wenerą kupidowe rany ... itd.

Na k. 4 (w połowie) przerywa się wiersz i następuje dodatek prozą na całą kartę, w nawiasach: „(Acz rzecz przerwacz muszę iednak tego potopu swieżą naszego wieku przygodę podeprę. roku panskiego 1570 narajutrz po Wszech Swiętych w nowy przysla thak czieska a niesłychana powodz ......" (Porównaj wydanie Kroniki z 1582 r. księgi wtóre str. 25 i 26.)). W połowie k. 5 idzie dalej przerwany tok wiersza aż do k. 5[b], w połowie ~~której~~ tej zaś następuje ustęp prozą: „Sersze swiadectwo Floruszowo o Czimbrach przodkach Litewskich, Swedskich, dunskich ..." (porównaj z tem ~~jest to~~ ustęp tekstu drukowanego Kroniki (wydanie z 1582 r.) w księdze wtórej str. 26 w. 10 od dołu do str. 27 w. 8 z góry.) Różnica z drukiem ciekawa ~~polega~~ między innemi i dla tego, że w rękopisie Stryjkowski ~~nie~~ cytuje tylko Florusa, nie uwidoczniając zależności jego od Liwiusza.).

Na k. 6, od jej połowy, aż do k. 8[b] ustęp prozą odpowiadający w wydaniu 1582 r. str. 27 Rozdz. II do str. 29 wiersz 22, aż do słów: „... skal na nich gdy insz|..." Na tem urywa się odpis i połowę strony pozostawiono białą. Są wreszcie wyższe różnice w tym ustępie z tekstem drukowanym, tak np. dodatek cały o Magnusie duńskim, który miał być nader wysokiego wzrostu i którego Stryjkowski porównywa z Teutobochem. — K. 9. urywek, 5 wierszy prozą, o Teutonach, koniec jakiegoś ~~rozdziału~~: „Tygurynij drugie woisko towarzyszy Cymbrom ktory byli zasadzeni dla posilku na gorach Alpach .... gdys ich było 300000 tysięcy" (!) ~~Cf~~ poczem bezpośrednio następuje wierszowane zakończenie: „Tak Lythwinie, prusaku, Swedzie y dunczyku
Macie thu Historiią o przodkow swych zyku ...."

K. 9, u dołu, znowu wierszowany ustęp pod tytułem: „Wedenuto, pierwszy król Pruski y tych ziem gdzie Lythwa, Zemodz y Lotwa iedno młodsza według starych kroinik Cymbryskich Roku po narodzeniu Chrystusowym 373:"

„S tych Gotow Wedenuto krol w Prusiech panował
Dwanascie synow splodził, ktorych tak mianował ...."

K. 10. — nowy wiersz pod tytułem: „O przysciu włoskiego narodu do Litwi z Palemonem albo dowodnicy Publiuszem Libonem y z Slachtą Rzimską domniemania, zdania, dowody y przyczyny rozne." rozpoczyna się:

„Rozne pisse przyczyny y rozne mniemania
Rzimskich mezow w Litewskie strony zeglowania ...." itd.

k. 15 – 17b w. 3. – prozą, ustępy o Miechowicie i Długoszu. – k. 17b – 18 wiersz.

k. 19 – 26. List Stryjkowskiego do Xcia. Jerzego Olelkowicza Słuckiego, b.d. – incip. „Żaden lepiey, gruntowniey y dostateczniey a kroczey ....” itd. Jest to dedykacya polska dzieła Stryjkowskiego, w treści taż sama, co łacińska przedmowa do króla Stefana w drukowanym tekście Kroniki.

Rękopis ten ~~cały~~, acz tylko późną i ułamkową jest kopią, przedstawia dużą wartość dla dziejów powstania dzieła Stryjkowskiego i przy nowem opracowaniu Kroniki i jej osoby autora niezbędnie użytym być powinien. Wedle przypuszczenia ~~Mierzeniowa~~ p. Stanisława Ptaszyckiego* jest to może kopia z jakiegoś rękopisu Kroniki Stryjkowskiego, znajdującego się w nieświeskich zbiorach. Należałoby odszukać ten rękopis[1] i przeprowadzić ścisłe porównanie z wydaniem Kroniki oraz z „Goniecem cnoty”.

Hist. Pochodzenie rękopisu tego nie jest mi znane. Katalog CBP. wskazuje na Bibliotekę ~~Główną~~ Uniwersytecką Warszawską.

[1] Życzeniu powyżej wyrażonemu stało się już dziś zadość. W Pamiętniku Literackim (lwowskim) rocz. II. 1903. str. 220–246 podał p. Stanisław Ptaszycki obszerną i szczegółową wiadomość o rękopisie nieświeskim (XVI w.) tej nieznanej dotąd redakcyi Kroniki Stryjkowskiego, przyczem przeprowadził parallelę ~~porównał go~~ z drukowanym tekstem. Wnioski me z 1892 r., powyżej oddrukowane, zostały przez ~~wszystkie~~ pełne szczegółów ~~studia~~ p. Ptaszyckiego w zupełności potwierdzone.

318. Pol. F. IV. 180. – Rękopis papierowy, 30.5 mm. na 20.0 mm., pisany jedną ręką (w końcu XVI lub w początku XVII w.) na 174 k. ll., oprawny w zieloną świńską skórę. Na okładce złotem herb Zaremba i litery J. K.

„Pielgrzimstwo do Ziemie Swiethey Jasnie Wielmoznego Pana Jego Mości Woiewody Troczkiego. * Przithim wsystkich Miesc Swietich na ktorich Pan Christus Czuda cziniet y zbawienie nasze sprawowat Tudzies thes Egypthu, Alexandrey, Seriey, Insul a Miasth wiela insich przednieysich dostateczne opisanie W roku panskym MDLXXXIII. vczinione.” – Jeden z lepszych rękopisów znanej ~~i w wielu rękopisach istniejącej~~ podróży Mikołaja Krzysztofa Radzi-

(Cenny przedewszystkiem tem, że jest odpisem tekstu oryginalnego, a nie przekładu Wargockiego z łacińskiego tłumaczenia Tretera.)

88c

witta Sierotki. Rękopis ~~cały~~ zawiera cały opis podróży, jest przeważnie pisany w kilku kolorach. Tytuł przyozdobiony częściowo czerwonym atramentem, mianowicie od ~~[illegible]~~ „Pielgrzymstwo" do „Trockiego" oraz ~~trzech cyfr ostatnich~~ data rzymska oprócz M.; w ciągu zaś rękopisu czerwono noty marginalne, inskrypcje, tytuły rozdziałów, dnie itd., nawet niektóre ustępy. Sądząc po tytule danym Radziwiłłowi, rękopis ten powstał między 1590 a 1604 rokiem, t.j. w tym okresie, gdy Radziwiłł był wojewodą Trockim; w 1583 r. bowiem był marszałkiem ziemskim ~~nie piastował żadnego se-~~ (najwyższym) ~~natorskiego urzędu~~; w 1586 r. dopiero został kasztelanem Trockim, w 1590 r. wojewodą Trockim, w 1604 r. zaś wojewodą wileńskim i w tej godności umarł 1616 r. (Wolff, Senatorowie i Dygnitarze).

Na karcie tytułowej u góry dopisał Józ. Andrz. Załuski: Mss. Nicolai Christophori ducis Radzivil ex Archimareschalci Lituaniae Castellani tum Palatini Trocensis demum Palatini Vilnensis Peregrinatio Ierosolymitana 1583. Codex autographus." Obok tego napisał „Wojewody Trockiego" i przekreślił. U spodu k. tyt. znajdują się Załuskiego bibliograficzne notatki o wydaniach Peregrynacyi. — Bokiem, z brzegu k. tyt., ręką XVII w. zapiska: „Sum donatus Stephano Casimiro Hankiewic a Spectabili viro domino Luca Drewno Apothecario et proconsule Civitatis antiquae Varsaviensis die 6 July Anno 1652." Ta sama zapiska w podobnem brzmieniu powtórzona na k. 2 u dołu. — Bynajmniej nie jest to autograf, — Załuski, jak wiadomo, a za nim jego bibliotekarz Janocki, ~~był kopiy w~~ często nazywali odpisy autografami, — ale dobra i wczesna kopia pozytnego pamiętnika podróży.

Hist. Na początku XVII w. własność nieznanego J. K. herbu Zaremba, następnie Łukasza Drewno aptekarza w Starem mieście Warszawy, od niego darem przeszedł w 1652 r. na rzecz Stefana Kazim. Hankiewicza pisarza Metryki Koronnej; z księgami innymi rękopisami ~~tegoż~~ Hankiewicza przeszedł po jego śmierci (1701. w Warszawie, pogrzebany w kościele św. Jana) do J. A. Załuskiego. Z Biblioteki Załuskich dostał się 1795 r. do CBP.

tu należy, po 2 wierszowym odstępie, złożyć strony rkpsu, oznaczone A, B, C, D, E, F.

319. — Pol. F. IV. 181. — Rękopis papierowy, 370 mm. na 240 mm., pisany jedną ręką w początku XIX w. na 230 k. nlb., oprawny świeżo w tekturę i płótno.

Zawiera odpisy z nieoznaczonego bliżej Archiwum Sapieżyńskiego 115 listów rozmaitych korespondentów do Jana Chodkiewicza ~~starosty~~ żmudzkiego, kasztelana wileńskiego, do Jana Karola Chodkiewicza hetmana ~~polnego~~ do Aleksandra Chodkiewicza wojewody Trockiego i do Krystyny Chodkiewiczowej. Listy te obejmują przeciąg czasu od 1568 r. do 1617 r.; oprócz jednego są wszystkie pisane po polsku i odnoszą się ~~przeważnie~~ częściowo do przeważniejszych spraw politycznych, mnóstwo wszakże jest tu listów w sprawach gospodarskich niekiedy

88c A 195

F

<u>319 – 321. – Korespondencye Chodkiewiczów, Radziwiłłów i Sapiehów.</u>

Ces. Biblioteka Publiczna posiada w obrębie swego działu polskich rękopisów długi szereg tomów, zawierających odpisy z nieoznaczonych bliżej archiwów Radziwiłłowskich i Sapieżyńskich. Są to, obok materyałów historycznych innej treści, jak dyaryusze sejmowych i aktów, po największej części kopie listów pisanych przez różnych korespondentów do wybitniejszych członków trzech rodów historycznych, a mianowicie do Chodkiewiczów z drugiej połowy XVI w. aż do połowy XVII w., do Sapiehów z tegoż czasów, oraz do książąt Radziwiłłów od drugiej połowy XVI w. po koniec wieku XVII go. Korespondencya Chodkiewiczów i Sapiehów pochodzi z jednego źródła, oznaczonego stale na każdym prawie liście nazwą „Archiwum Sapieżyńskie" – prawdopodobnie ma to oznaczać archiwum rodowe i majątkowe Sapiehów przeniesione w końcu XVIII w. i początku XIX w. z Różanej do Dereczyna. Korespondencya Radziwiłłów jest stale sygnowana „z Archiwum Radziwiłłowskiego" zapewne z Nieświeża. Nie miałem grzeszka ani czasu ani możności przejrzeć dokładniej te kopie, tem mniej zaś zbadać skąd one pochodzą, ~~te odpisy~~ a nawet nie mogę stwierdzić jaką drogą dostały się do ~~CBP.~~ Petersburgskiej Biblioteki. Katalog działu polskich rękopisów wskazuje na Warszawę, jako na miejsce pochodzenia, przypuszczać wolno, że przeszły na rzecz Biblioteki Publicznej w 1833 r. albo z Biblioteki Uniwersyteckiej Warszawskiej, albo też prawdopodobniej ze zbiorów Towarzystwa Przyjaciół Nauk, które gromadziło w odpisach źródła historyczne dla zamierzonego i po części wykonanego zbiorowego opracowania „panowań" królów polskich. Być wszakże może, że tworzy je jakaś styczność ze zbiorami puławskimi lub z osobą Księcia Adama Czartoryskiego. [zob. uwagi przy opisie Nru. 314].

Kopie te, pisane kilkoma rękami w pierwszej ćwierci XIX w. na luźnych arkuszach papieru formatu folio (370 mm. na 230 mm.) w tym stanie dostały się do CBP., gdzie dopiero oprawiano je w tomy w drugiej połowie ubiegłego stulecia. Miałem sposobność dorywczo tylko oglądać niektóre z nich, stanowczego tedy sądu nie mogę o wszystkich wydać, lecz wnioskując z trzech, których niegotową wiadomość poniżej podaję, oraz z innych, które przelotnie tylko w ręku miałem, stwierdzić muszę, że

B

odpisy te, mimo że niezbyt starannie robione, mimo że błędów pełne i nieskolacjonowane, posiadają dla badacza naszych dziejów niemałą ~~doniosłość~~ wagę i interes, jako zbiór korespondencyi, przeważnie ciekawej a niekiedy doniosłej, wybitnych postaci historycznych. Tem ~~większy~~ więcej zaś budzą interesu ~~tem że~~ ile że dziś już trudno, a niekiedy nawet wprost niepodobna, dotrzeć do oryginałów, z których je robiono.

Dla informacyi naszych badaczów ~~P~~podaję poniżej zestawienie tych kopij, wraz z ich sygnaturą oraz z krótką ~~charakterystyką~~ ilością zamieszczonego treści, głównie na podstawie rękopiśmiennego katalogu ~~dział~~ polskich rękopisów. (= Kat.), ~~który jak to już powiedziano~~ mimo, że tegoż niedokładności i pomieszania ~~osób~~ imiona nazwisk korespondentów i adresatów.

A. – Korespondencya Chodkiewiczów.

½ tłusto – większe

½ tł. mniejsze

1. – Pol. F. IV. 181. – Zob. poniżej opis szczegółowy pod Nr. 319.
2. – Pol. F. IV. 182. – Listy wspólne, prośby itd. różnych osób do Jana starosty żmudzkiego i kasztelana wileńskiego i Jana Karola ~~Chodkiewiczów, starosty żmudzkiego~~ i hetmana wielkiego litewskiego. 1562 – 1620.
3. – Pol. F. IV. 188. – Listy bez podpisów do Chodkiewiczów. 1573 – 1599.
4. – Pol. F. IV. 189. – Listy Iwana Baki od 1573 r.; Jana Leśniowskiego podczaszego lwowskiego 1577 – 1579; Michała Jasieńskiego 1577 – 1578; Konstantego Ks. Ostrogskiego 1577 – 1597; Piotra Zborowskiego wojewody krakowskiego 1577 – 1599; Jana Michałowskiego 1578 – 1608. – do J. K. Chodkiewicza hetmana.
5. – Pol. F. IV. 196. – Listy W. Białyńskiego 1591 – 1597; Michała Konarskiego wojewody pomorskiego, 1592 – 1598. – do J. K. Chodkiewicza hetmana.
6. – Pol. F. IV. 200. – Listy Jakuba Prosickiego do J. K. Chodkiewicza hetmana. Tom ten zawiera również listy różnych (Heliaszewicza, Piestrzeckiego itd.) do Lwa Sapiehy kanclerza Wielkiego Litewskiego 1599 – 1627.
7. – Pol. F. IV. 209. – Listy Tyszkiewiczów do Lwa Sapiehy, Chodkiewiczów i Radziwiłłów. 1613 – 1716.
8. – Pol. F. IV. 212. – Listy Tomasza Ramusa do hetmana Chodkiewicza 1616 – 1619. – oraz listy Andrzeja Wardackiego (?) do Jana Stanisława Sapiehy marszałka wielkiego litewskiego. 1617 – 1630.

½ tłusto większe

B. – Korespondencya ~~Sapiehów~~ Radziwiłłów. (Zob. ~~poniżej~~ ~~IV. A. 6~~ 8. IV. 7. 42.).

9. – Pol. F. IV. 183. – Listy Baranowskiego Wojciecha, 2 Dziedzińskiego, 3 Zadzika Jakóba, Konarskiego, 4 Wężyka Jana, Woronieckiego, Trzebickiego, Myszkowskiego,

Karnkowskiego, 4 Tylickiego Piotra, Witwickiego, Wiezbowskiego, Chlewickiego, Skiliarzewicza, Hrehorowicza i innych do Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła i innych członków tego rodu z lat 1548 do 1680. [Kat.]

10.- Pol. F. IV. 184.- Zob. poniżej Nr. 320.

11.- Pol. F. IV. 185.- Korespondencya Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła, marszałka nadwornego W. X. L. a w końcu wojewody wileńskiego, do Krzysztofa hetmana W. lit. i syna jego Janusza kasztelana Wileńskiego, Radziwiłłów, z lat 1571 - 1620. (kart 296).

12.- Pol. F. IV. 186.- Listy królów Michała i Jana III, cesarza Leopolda I i innych z lat 1571 - 1698.

13.- Pol. F. IV. 187.- Listy „od różnych biskupów do Krzysztofa Radziwiłła" (Kat.) z lat 1572 - 1679. Zapewne do Krzysztofa (†1603) hetmana W. lit. i do syna jego Krzysztofa (†1640) również hetmana W. lit.

14.- Pol. F. IV. 190.- Korespondencya Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła Sierotki do różnych jego urzędników i zaufanych (1579 - 1596.

15.- Pol. F. IV. 191.- Korespondencya Radziwiłłówien z lat 1580 - 1687.

16.- Pol. F. IV. 192.- ~~Korespo~~ Listy różnych osób do króla Jana III oraz inne pisma ~~x~~ i akta historyczne odnoszące się do dziejów Jana III. Odpisy te pochodzą z Archiwum Radziwiłłowskiego, dokąd się dostała znaczna część papierów Sobieskich z Żółkwi. Są tu między innemi spisy więźniów tureckich i tatarskich pod wartą zamku złoczowskiego oddawanych, dalej układy z Moskwą z 1679 r. itd.

17.- Pol. F. IV. 193.- Listy ~~Al.~~ (Mikołaja ~~lub Michała~~) ~~Jazłowieckiego~~ i Aleksandry z Tyszkiewiczów Jazłowieckich ~~do~~ z Buczacza do Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła Sierotki z lat 1585 - 1598.

18.- Pol. F. IV. 194.- Listy Sieniawskiego (Jakóba ?) do Krzysztofa Radziwiłła wojewody wileńskiego, hetmana W. litew. 1586 - 1640.

19.- Pol. F. IV. 195.- Listy Bernarda Maciejowskiego, biskupa łuckiego, następnie krakowskiego i arcybiskupa gnieźnieńskiego, kardynała, do Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła z lat 1588 - 1607.

D.

20.- Pol. F. IV. 197.- Korespondencya Teodora Skumina Tyszkiewicza wojewody nowogrodzkiego do Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła Sierotki z lat 1593 – 1605. oraz listy Marcina Szyszkowskiego, biskupa łuckiego, następnie płockiego i krakowskiego do tegoż i innych z lat 1593 – 1625.

21.- Pol. F. IV. 198.- Listy ~~ks.~~ Benedykta Woyny biskupa wileńskiego do Jerzego Radziwiłła kardynała i innych z lat 1595 – 1600. tudzież listy Jana Abramowicza i innych ~~Abramowiczów~~ tegoż nazwiska do Krzysztofa Radziwiłła hetmana w. lit. ~~1595 – 1660.~~ oraz innych z lat 1595 – 1660.

22.- Pol. F. IV. 199.- Korespondencya Janusza Radziwiłła koniuszego i podczaszego WKL. wreszcie kasztelana wileńskiego (†1620) z jego ojcem Krzysztofem hetmanem w. lit. (†1603). z lat 1596 – 1602. p. 241.

23.- Pol. F. IV. 201.- Listy Andrzeja Leszczyńskiego do Bogusława Radziwiłła koniuszego WKL. i innych z lat 1600 – 1672.

24.- Pol. F. IV. 202.- Listy Janusza Radziwiłła kasztelana wileńskiego do Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła i innych, z lat 1601 – 1659.

25.- Pol. F. IV. 204.- Listy Jarosza (Hieronima) Wołłowicza, podskarbiego w. lit., z lat 1605 – 1616 oraz Jana Kopcia, z tychże lat, do Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła.

26.- Pol. F. IV. 205.- Korespondencya Stanisława wojewody krakowskiego i Jerzego marszałka wielkiego koronnego Lubomirskich z lat 1606 – 1664 oraz Mikołaja Paca z lat 1606 – 1624. do Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła i innych Radziwiłłów.

27.- Pol. F. IV. 206.- Listy Anny z Kiszków Radziwiłłowej do Krzysztofa męża jej, wojewody wileńskiego i hetmana w. lit., oraz do innych Radziwiłłów z lat 1606 – 1645.

28.- Pol. F. IV. 207.- Listy Samuela Grądzkiego, dworzanina Krzysztofa Radziwiłła hetmana w. lit. (†1640), do niego. Grądzki jest autorem ~~opisu~~ dzieła historycznego o wojnach kozacko-polskich 1648 – 1657.- Listy ~~Jakóba~~ Sobieskich do Radziwiłłów, ~~zob~~ z lat 1609 – 1689. (Kat.).

29.- Pol. F. IV. 208.- Listy Jana Albrychta Radziwiłła na Klecku do krewnych z lat 1610 – 1654.

30.- Pol. F. IV. 211.- Korespondencya Stanisława, wojewody rawskiego i łęczyckiego, oraz Hieronima, podkanclerzego koronnego, Radziejowskich do Radziwiłłów 1613 – 1697.

E 197

31. – Pol. F. IV. 213. – Listy Aleksandra Gosiewskiego pisarza i referendarza litewskiego, wojewody smoleńskiego, z lat 1617–1632 i Daniela Mikołajewicza z lat 1620–1632 do Krzysztofa Radziwiłła wojewody wileńskiego, hetmana w. lit.

32. – Pol. F. IV. 216. – Zob. poniżej: Nr. 321.

33. – Pol. F. IV. 219. – Listy Stanisława Radziejowskiego wojewody łęczyckiego, z lat 1629–1636, do Krzysztofa Radziwiłła ~~w.~~ hetmana w. lit.; oraz listy Rysarda Lewes, 1630 sqq., Jakuba Zadzika biskupa chełmińskiego i krakowskiego, kanclerza W. Koronnego, Bogusława Radoszewskiego biskupa łuckiego, Macieja Łubieńskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego, Andrzeja Trzebickiego biskupa krakowskiego, Franciszka Dołmat Isajkowskiego referendarza i pisarza lit. później biskupa smoleńskiego, Piotra Parczewskiego biskupa smoleńskiego następnie żmudzkiego, z lat 1634–1651. do Jana Stanisława Sapiehy marszałka w. lit. i do Radziwiłłów.

34. – Pol. F. IV. 221. – Listy Józefa Jana Bodanowicza, Jana Dowgiałły Zawiszy referendarza i pisarza lit., w końcu biskupa wileńskiego, Jerzego Białłozora biskupa wileńskiego, Jana Stanisława [? Leszczyńskiego] biskupa kijowskiego do Jana Władysława Radziwiłła na Klecku, z lat 1654–1680.

35. – Pol. F. IV. 222. – Listy Andrzeja Olszowskiego biskupa chełmińskiego, podkanclerzego koronnego z lat 1667–1673 do Michała Kazimierza Radziwiłła wojewody wileńskiego, hetmana polnego litewskiego; – listy Jana Karwowskiego do Jana Sobieskiego marszałka i hetmana w. kor. z 1668 r.

36. – Pol. F. IV. 223. – Listy książąt Konstantego, Janusza i Aleksandra Ostrogskich do ~~Krzysztofa i Janusza (+1620) Krzysztofa Radziwiłłów~~ Krzysztofa (+1603) i Janusza (+1620) Radziwiłłów.

½ Fl. wszystko. C. Koresfondencya Sapiehów. –
(Zob. powyżej NN. 7, ~~33.~~ 8, 33.)

F.

37.- Pol. F. IV. 203.- Listy Piotra Małachowskiego z lat 1602-1624.- Hydrycza(?) J. z lat 1604-1621. do Lwa Sapiehy kanclerza w. lit.

38.- Pol. F. IV. 210.- Listy różnych osób do Jana Stanisława Sapiehy, marszałka nadwornego 1617-1620 i marszałka wielkiego litewskiego 1620-1635.

39.- Pol. F. IV. 214.- Listy T. Bieleckiego do Jana Stanisława Sapiehy z lat 1621-1631.

40.- Pol. F. IV. 215.- Listy Jana Faszczewskiego do tegoż z lat 1624-1627.

41.- Pol. F. IV. 216.- zob. poniżej Nr. 321.

42. Pol. F. IV. 217.- Listy Grzegorza Zdanowicza, sekretarza Lwa Sapiehy, (o nim zob. Niesiecki, Korona, IV. 721. i Wiszniewski Hist. liter. I. 67) do Jana Stanisława Sapiehy marszałka w. lit. z lat 1626-1633.- Listy Andrzeja, Gabryela, i Mikołaja Lubienieckich do Krzysztofa Radziwiłła i innych Radziwiłłów z lat 1626-1705.

43.- Pol. F. IV. 218.- Listy Stanisława Serafina Jagodyńskiego, (znanego pisarza,) z lat 1627 i 1628; oraz Andrzeja Piotrkowczyka, drukarza krakowskiego, z lat 1629-1631 do Jana Stanisława Sapiehy marszałka w. lit.

44.- Pol. F. IV. 220.- Listy Piotra Gembickiego, biskupa krakowskiego i podkanclerzego koronnego, do ~~Jana~~ oraz innych Sapiehów z lat 1637-1679.

---

319. (ark. 88c)

niezmiernie interesujących. Odpisy są niestety niestaranne, nie skolacyonowane. Zbiór ten należy, zdaje się, do szeregu odpisów Puławskich, jak N.N. 314–316 i 320. Podaję poniżej wyszczególnienie (korespondentów) nazwisk), przyczem muszę zaznaczyć, że ~~gdzie~~ zaś brak cyfry przed nazwiskiem ~~niema cyfry~~ oznacza, że tylko jeden list korespondenta tego nazwiska ~~się~~ znajduje się w niniejszym zbiorze, cyfra wreszcie po nazwisku oznacza datę względnie daty listu.

(cyfra przed nazwiskiem oznacza ilość listów tegoż samego korespondenta;)

Borubowski Jan 1578; Bościski (?) 1594; Broniowski Marcin sekretarz królewski 1578; Bylnor Fryderyk Bernatowicz 1599.

Castell (?) Marcin 1581 do Krystyny Chodkiewiczowej list gospodarskiej treści; Chreptowicz Adam 1609; Czarkowski Bieniasz 1599; Czarnkowski Piotr 1578; Czartoryska Zofia z Chodkiewiczów Michałowa 1578; Czartoryski Michał książę 1578.

Dubicki Daniel 1600; Dulski Jan kasztelan chełmiński 1579.

2 Górki hr. Stanisław wojewoda poznański 1578; Gradowa (?) 1599; Graniecki (?) Stefan, bez daty; 2 Gregorowicz Bartosz do J. K. Chodkiewicza 1591. 1592; 2 Grodzieński (?) 1607. duży list gospodarski.

Hołowczyński Zygmunt Jarosław ~~starosta~~ luboszański 1599; Hornostaj G. bez daty.

Jarmoła Jan 1578; Iłowski Kasper 1578.

Komar Jarosz 1594; 2 Korecki Joachim 1591. 1599; Korsak Józef 1574; Korycinski Rafał 1600; Koryzna Heliasz 1609; Krzeczetowski Jan 1598; Kulcik Jan 1594; Kurbski Andrzej Michajłowicz kniaź 1577; 2 Kwassowski Marcin 1602.

Laskowski Jakub 1573; Leomarnus Andreas 1617 (po łacinie); Leniczyński Andrzej 1598.

3 Madaliński Jakób 1606; Maliszewski Jan 1599; Mielecki Jan 1599; Młodzski (?) Kasper 1576; Mogilnicki Adam 1597; Montanus F. L. ksiądz 1600.

Nicolaus Andreae (?) 1609; Nieczajewicz Fiedor 1599; Nonhardt Piotr 1616.

2 Ocieski Joachim starosta Olsztyński 1597, 1598; Odachowski Jan 1592; Offanassiewicz Andrzej 1609; Olelkowicz Jerzy książę Słucki 1577; Ostrowski 1592.

Piotrowicz Furs (? Jurij ?) 1597; 3 Podwiński Adam 1576; 2 Pro....(?) Jakób 1612; Pukszta Stanisław 1599 z aktami i listami.

Rahoza Ostafiej i Dobrzyński Jarosz, bez daty; Rajecki Alexander bez daty;

89a

Rawell S. 1608; Ratomska Anna Kierszniowska 1610; Rdultowski 1600; Rogozinski Ignacy 1609; Rządkowski Jan 1608.

Sanguszko-Koszyrski ks. Hrehory 1593; 2 Sawicki Maciej kasztelan podlaski 1577, 1578; Serny Jan 1599; Siestrzewitowski Paweł, bez daty; Skrulski Andrzej 1602; ~~Skumin Tadeusz wojewoda nowogrodzki 1590~~; Stupecka Zofia kasztelanowa lubelska 1577; Stabrowski Wojciech 1577; Stadnicki Stanisław 1587 do Krystyny Chodkiewiczowej; Stanecki Krzysztof porucznik 1609; Stanisławski Jan 1591; Strzębosz Stanisław 1576; Stygielius Ludwik 1602 (ogromny list gospodarski); Szemeth Jan 1599; Szklarski Adam 1610; Szkoda Józef 1609.

Talipski Wawrzyniec, rotmistrz w Kiesi, 1568; Tański Seweryn 1608; Tarło Jan wojewoda lubelski 1578; Tyszkiewicz Skumin Teodor wojewoda nowogrodzki 1590.

~~Wazyński (Waziński) Bartłomiej podkomorzy derptski 1608~~

2 Wargocki Andrzej karnodziej warszawski 1600; Wazinski (Wazyński) Bartłomiej, podkomorzy derptski, 1608; Wiesiołowski Piotr [1599] marszałek wielki litewski].

2 Zabłocki (? ~~może Żabka, cf. Niesiecki~~) Malcher 1598, i bez daty; Żalińska Halszka Chodkiewiczówna 1599; Zamoyski Jan 1574; Zbaraski Stefan 1578; Zborowski Andrzej 1579; Zdzitowiecki Mścisław 1608; 2 Zembocki J. 1578; 2 Zieliński Krzysztof 1602; Żółkiewski Stanisław 1598.

~~Hist. Katalog CBJ. podaje Warszawę jako źródło miejsce pochodzenia tych odpisów, niewiadomo wszakże, czy z Towarzystwa Przyjaciół Nauk czy też z Biblioteki Uniwersyteckiej przeszedł ten rękopis do zbiorów CBJ.~~

≡ Inne odpisy korespondencji ~~Chodkiewiczów z XVI, XVII~~ w. zawierają rękopisy ~~CBJ. Pol. F. IV. 182~~, ~~Pol. F. IV. 183, Pol. F. IV. 189, Pol. F. IV. 196.~~

320. – Pol. F. IV. 184. – Rękopis papierowy, 370 mm. na 230 mm., pisany jedną ręką w początku XIX w. na 84 k. nlb.; podobnie jak Nr. 315.

Zawiera odpisy z archiwum (XX.) Radziwiłłów ~~skiego~~ w Nieświeżu, t.j. części korespondencji Radziwiłłów z XVI w. i z początku XVII w. Znajdują tu się mianowicie:

a. – Filipa Padniewskiego, biskupa krakowskiego, do Xcia. Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła marszałka nadwornego WXL. z lat 1567–1572 listów 19.

b. – Wiktoryna Wierzbickiego, biskupa łuckiego, do tegoż, listów 9 z lat 1568–1570.

c. – Walerjana, biskupa wileńskiego, do tegoż, listów 7 z lat 1568–1573.

d. – Ponadto znajduje się tu kilka fragmentów, listów bez dat lub podpisów itp. między niemi: 1 list kapituły krakowskiej z 1572., – 2 listy, bardzo ciekawe, Jana Tarnowskiego podkanclerzego koronnego ze Stokholmu z 1593 r., – 1 list ~~Mateusza~~ Macieja Pstrokońskiego biskupa przemyskiego z 1604 r., – 1 list Melchiora Diciusa jezuity z 1607 r., – 2 wreszcie niepodpisane i bez daty z XVI w.

~~Hist. Zob. Nr. 314. 316. 319.~~

X

321. – Pol. F. IV. 216. – Rękopis papierowy, 370 mm. na 230 mm., jedną ręką w XIX w. na 42 kart. pisany; ~~zatytułowany: „Kopie listów~~

„Kopie listów P[iotra] Stankara i dr[ugich]." Odpisy ~~zebrane~~ z Sapieżyńskich i Radziwiłłowskich archiwów korespondencyi różnych osób z XVII w. – ~~Do~~ do Krzysztofa Radziwiłła hetmana wielkiego WXL. i wojewody wileńskiego (†1640) ~~listy Piotra Stankara pisarza grodzkiego horodelskiego (z lat 1624–1629) i Felixa Przyłupskiego (Przyłubskiego)~~ oraz do Jana Stanisława Sapiehy marszałka wielkiego WXL. – Listy Piotra Stankara‡, pisarza grodzkiego horodelskiego, do Radziwiłła z lat 1624–1629; Felixa Przyłubskiego (Przyłupskiego) do Sapiehy z lat 1625–1628; wreszcie najliczniejsze Stanisława Lubieńskiego biskupa łuckiego, podkanclerzego koronnego, do Radziwiłła. –

‡ Tegoż samego Stankara rękopis posiadał ś.p. (znajomy mój) Ćwieciński w Petersburgu. Jest to rękopis papierowy, 320 mm. na 200 mm., pisany czterema rękami w XVII w. na 130 k. ll. oprawiony w czerwoną skórę, z ~~wybitym~~ wyciśniętym na niej czarno herbem Stankarów i literami P.S. – Na k. 1. motto z Cycerona Epist. ad famil. V. 121. „Nihil est aptius ad delectationem lectoris ...." Na k. 1v kolorami wymalowany herb Stankarów (bez orła, jak u Niesieckiego), w czerwonem polu miecz krótki rękojeścią na dół, nad ostrzem półksiężyc rogami do góry; na hełmie zwierzę czerwone stojące chorągiew. – K. 2. tytuł zbioru: „Selectiorum epistolarum, orationum, sententiarum seu suffragiorum, testamentorum aliorumque documentorum a magnis et de magnis tomus secundus collectore Petro Stancaro Anno salutis humanae MDCXX." pod tem wytarty napis: „Collegii Slucensis Societatis Jesu". Zawiera rzeczywiście listy, mowy itd. miscellanea różnorodnej, przeważnie historycznej treści, z pierwszej połowy XVII w.

89c

322. – Pol. F. IV. 232. – Rękopis papierowy, 395 mm. na 240 mm., pisany czterema rękami w końcu XVIII wieku, na 287 k. nlb. świeżo oprawiony.

Zawiera pod błędnym tytułem „Negocyacye z Tatarami 1502–1625" szereg odpisów robionych dla Naruszewicza, zapewne do jego tzw. „Tek" z rozmaitych aktów historycznych. Głównie są tu wprawdzie odpisy aktów odnoszących się do stosunków między Polską a Turcyą i Tatarami, ale z lat 1553 do 1747, w przekładach dawniejszych oraz umyślnie dla Naruszewicza robionych. Przytem wszakże znajduje się tu szereg aktów odrębnej treści, wśród nich, z samego początku: „Ordynacya Xiążęcia Jegomości Ostrowskiego kasztellana krakowskiego" (jest to urządzenie ordynacyi ks. Janusza Ostrogskiego); następnie akt zatytułowany: „Granice Korony. Komissia między województwy Brzeskim i Podlaskim z strony granice wydana ...." 1578 Decembr. 1. – Akty tatarskie są przeważnie z (czasów) króla Stefana, Zygmunta III i Władysława IV; dużo jest również do czasów Augusta II i Augusta III.

Hist. Pochodzenie rękopisu nie jest mi znane; zapewne przeszedł do CBP. ze zbiorów Towarzystwa Przyjaciół Nauk w 1833 r.

‡ Tu wstawić Nr. 323. na str. 89d

324. – Pol. F. IV. 239. – Rękopis papierowy, 370 mm. na 230 mm., jedną ręką XIX w. pisany na 7 k. lb.

Zawiera spis (protokół) pism, podań, listów itd. do Xcia Adama Jerzego Czartoryskiego, kuratora okręgu naukowego wileńskiego, przychodzących w 1816 i 1817 r., podczas pobytu jego w Warszawie i w Puławach. – [Zob. Nr. 273.]

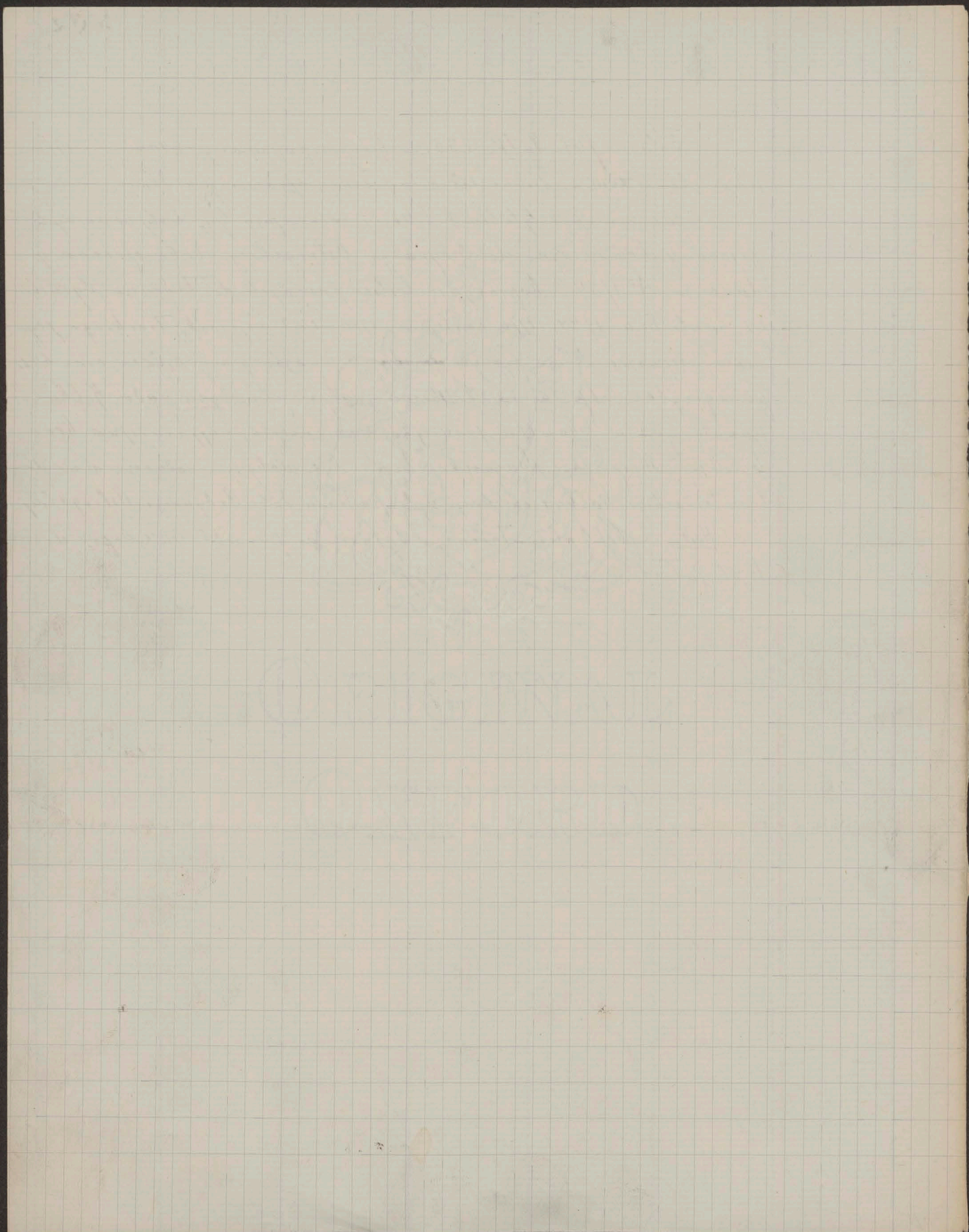
Katalog działu polskich rękopisów CBP. wymienia szereg ważnych, do dziejów Uniwersytetu Wileńskiego z czasów kuratoryi Xcia Adama Czartoryskiego odnoszących się tomów rękopiśmiennych, których widzieć nie miałem sposobności. Przywodzę je jednak poniżej, w nadziei, że się wiadomość o nich przyda historykom tych czasów i tej instytucyi. Są to rękopisy:

Pol. F. XVIII. 11. – „Protokuły pism edukacyjnych wychodzących od kuratora Imperatorskiego Uniwersytetu Wileńskiego JO Xięcia Adama Czartoryskiego. Ko-

323. – Pol. F. IV. 233. – Rękopis papierowy, 340 mm. na 195 mm., jedną ręką w XVIII wieku na 120 k. lb. pisany, oprawny w skórę.

Zawiera pod tytułem: „Mowy różne przy tym listy od różnych pisane y kommissya do Ordynacyi Ostrogskiey dóbr opisana y dana in A° 1754" kopiaryusz listów pisanych do Tadeusza Ogińskiego, kasztelana 1744–1770 następnie 1770–1783 wojewody Trockiego, jego mowy sejmowe i inne pisma ~~do niego~~ w związku z nim będące, oraz kilka panegiryków itp., a na k. 116 sqq. satyrę pt. „Łysa rada Kolbuszowska, jasna lwowska, jaśniejsza warszawska, najjaśniejsza królewska." Incip. „Xiążę Sanguszko. Jużem był stały...." odnoszącą się do t.zw. transakcyi kolbuszowskiej czyli podziału dóbr Ordynacyi Ostrogskiej.

Hist. Z biblioteki Tadeusza Ogińskiego przeszedł ten rękopis do Bibl. Załuskich, a z nią do CBP.

respondencya ... tycząca się szczególnie Akademii Wileńskiej ...” z lat 1803, 1804, 1812, 1816–1818, 1821–1824. z regestrem, dziewięć tomów.

Pol. F. XVIII. 12. – „Protokoły albo regestry pism edukacyjnych urzędowych przychodzących, alias pisma edukacyjne urzędowe ...” z lat 1815, 1816, 1817, 1819, 1822, 1823; pięć tomów.

Pol. F. XVIII. 13. – „Protokoły albo raczej kopie protokołów posiedzeń rządu, rady i czterech oddziałów naukowych Uniwersytetu Wileńskiego, przesłane do JOX. JMP. Adama Czartoryskiego jako kuratora tego Uniwersytetu za 1823 rok”; dwa tomy.

Pol. F. XVIII. 14. – „Rapporta kommissyi sądowej Edukacyjnej do Kuratora Wydziału Nauk Wileńskiego Adama Czartoryskiego” z lat 1816–1821.

Pol. F. XVIII. 15. – „Wyciągi z Rapportów kommissyi sądowej Edukacyjnej do Kuratora Uniwersytetu Wileńskiego Adama Czartoryskiego” z lat 1819 i 1820.

Pol. F. XVIII. 16. – „Rapporty Uniwersytetu Wileńskiego do JOX. Adama Czartoryskiego kuratora tego Uniwersytetu i szkół jego Wydziału” z lat 1816–1818; trzy tomy.

325. – Pol. F. IV. 240. – Rękopis papierowy, 360 mm. na 205 mm., pisany dwiema rękami w końcu XVIII w., na 5 k. lb., nieoprawiony.

Zawiera: a. – k. 1–4b „Regestr paków z zabranym archiwum dyplomatycznym z Warszawy miesiąca lutego ~~17~~ roku 1795.” podpisany własnoręcznie przez Cypryana Sowińskiego, kancelaryi większej koronnej metrykanta, oraz przez odbierającego urzędnika rossyjskiego „kollezkiego sowietnika” Cyryla Józefowicza. Odnosi się do przewiezienia do Petersburga zabranej z Warszawy ukazem Katarzyny II z 21 listopada 1794 r. Metryki Koronnej, i archiwum kancelaryi koronnej.[1]

b. – k. 5. „Regestr ksiąg Archiwum Koronnego w skrzyniach Anyuarta w miesiącu Lutym roku 1795 zapakowanego.”

[1] Zob. Пташицкій, Описаніе книгъ и актовъ Литовской Метрики str. 12 i nast.

90a

326. – Pol. F. IV. 241. – Rękopis papierowy, 297 mm. na 182 mm., pisany trzema rękami końca XVI i początku XVII ww. na 730 str. lb., oprawny w skórę brunatną.

Zawiera: a. – str. 1–306. obszerny dyaryusz sejmu warszawskiego 1597 r. poświęcony Januszowi Xciu. Ostrogskiemu kasztelanowi krakowskiemu. Por. Nr. 314.

b. – str. 307–342. „Legatio in Sueciam" i traktaty z posłami cudzoziemskimi (w sprawie ligi przeciw Turkom) ~~po~~ sejmie 1596 r., jako alegaty do poprzedzającego dyaryusza.

c. – str. 343–566. – „Apologia pro libertate Reipublicae et legibus regni Poloniae contra callidos novi iuris repertores ... scripta pro comitiis 1625." Pismo to znane i niezmiernie rozpowszechnione, prawie każda ~~tu~~ zamożniejsza biblioteka posiada je kilkakrotnie[1] – bywa zwykle przypisywane Andrzejowi Lisieckiemu sekretarzowi koronnemu (por. Nr. ~~303~~ 305), tu zaś jest jako autor wymieniony „Marcin Żegocki sędzia Wieluński[2] a teraz już kasztelan Przemęcki". Współczesna notatka ~~wymieniająca~~ podając powyższą wiadomość dodaje, że „on wywodzi wszystkie [prawa] z fundamentu wolności szlacheckiey, dowodzi, że krolowey Jey Mci. Constantiey nie godziło się kupować ani godzi trzymać Żywca, szlacheckich dobr w Koronie."

d. – str. 567–577, 658–681, 707–722. Akta, listy, mowy, spisy wojsk itd. z lat 1624–1627, odnoszące się do „wojny pruskiej" z Gustawem Adolfem, do sejmu Toruńskiego 1626 r., do sejmu Warszawskiego 1627 r., oraz w ogóle do polsko-pruskich i zwedzkich stosunków w latach 1624–1631.

e. – str. 579–583, 592–604. Akty do stosunków Polski z Turcyą i z Tatarami w latach 1624–1626.

f. – str. 584–591. Kopie czterech listów Tomasza Zamoyskiego wojewody kijowskiego, następnie podkanclerzego i kanclerza Koronnego, Lwa Sapiehy wojewody wileńskiego ~~kanclerza~~ i hetmana w. lit., oraz Krzysztofa Radziwiłła hetmana polnego litewskiego z 1625 r.

g. – str. 605–658, ~~695~~ 682–698. Akty do spraw ~~polsko~~-Kozaczyzny z lat 1625, 1630 i 1631 r.; mowy na sejmie warszawskim 1631 r.

h. – str. 699–707. Listy księcia Janusza Zbaraskiego kasztelana krakowskiego do Stanisława Koniecpolskiego wojewody sandomirskiego i hetmana polnego koronnego, z 1626 r.

i. – str. 723 sqq. „Modus aerarii publici completandi."

Na początku rękopisu znajduje się szczegółowy spis rzeczy sporządzony przez Łukasza Gołębiowskiego.

Hist. ~~Z Biblioteki Puławskiej Czar~~ Rękopis należał do Biblioteki Tadeusza Czackiego w Porycku, gdzie nosił Nr. 758. Tam został zregestrowany przez Gołębiowskiego. Z tymże samym Arem. przeszedł 1818 r. do Biblioteki Puławskiej XX. Czartoryskich, a w 1833 r. do CBP.

1 Tak np. w CBP. znajdują się (egzemplarz, rękopisy Pol. F. IV. 10, Pol. F. IV. 38, Pol. F. IV. 41 i Pol. F. IV. 65) cztery, w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie 2, (dwa egzemplarze) rękopisy Nry 9 i 10.; w bibliotece Zakł. Narod. im. Ossolińskich trzy 3 (tegoż) rękopisy Nry. 61, 62, 63.; w Bibl. ~~Fundacji~~ W. hr. Baworowskiego we Lwowie pięć 5 egzemplarzy. Bibl. Załuskich posiadała przekład tego dzieła rękopis. Cf. Janocki, Specim. (CKC.)

2 Niesiecki, Korona, IV, 728 nazywa go sędzią ziemskim wschowskim; Żegocki był w 1626 i 1632 r. marszałkiem izby poselskiej. Co do autorstwa jego Apologii Łowieckiego por. rkps. Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu Nr. 16.95. Sosnowski, Katalog, str. XXVII.

327. – Pol. F. IV. 244. – Rękopis papierowy, 400 mm. na 258 mm., pisany jedną ręką z końca XVIII w. na 7 k. lb., nieoprawiony.

Zawiera pod tytułem: „Opisanie poselstwa Konarskiego y Ostroroga wysłanych do zaszlubienia Bony Sforty Zygmuntowi Augustowi [tak!!]. Instrukcya y Ceremoniał." brulion (nieznanego autora) rozprawy o zaznaczonym w tytule przedmiocie. Zaczyna się od przekładu instrukcyi: „Skoro nasz poseł na miejsca stanie...," potem tekst autora: „Odpowiedział na mowę Ostroroga tenże Biskup krótko...."

Hist. Z daru Józefa Sierakowskiego przeszedł do zbiorów Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie, a stamtąd w 1833 r. do CBP.

328. – Pol. F. IV. 250. – Rękopis papierowy, 335 mm. na 215 mm., pisany jedną ręką XVI w. na 57 k. lb., niedawno oprawiony, od k. 39 w skutek ~~ognia~~ wilgoci u góry uszkodzony.

Zawiera ~~[illegible]~~ nieznane opracowanie t. zw. Pamiętników Janczara oraz kronikę wołoską zbioru Mikołaja Brzeskiego.

a. – k. 1–47 i 54a–57. „KRONIKA TURECZKA". Incip. „Napierwszi początek Turkow iest s Tatarow ktorzi liata Bozego ~~755~~ (siedmsetnego pięćdziesziątnego piątego) wysli spulnoczi z ziemie Zagorza hori Caucasu ....." Następnie, po 15 wierszach tego wstępu: „Poczina szie popiszanie czaszow o Tureczkich sprawach A na pierwey Przedmowa do wszitkich liudzi Chrzesczyanskich." incip. „Wsziszczi rodzaiowie liudezi ktorzi szie sprawnią szwiętą viarą...." Następuje rozdział I. „O różności poganów i o wierze Machometowey" itd. razem rozdziałów jest 48, z tych rozdział 33 umyślnie wysunięty na końcu rękopisu (~~patrz~~ zob. c), ~~co w tekście uwidoczniono~~ po kronice wołoskiej, i to w tekście zaznaczono: „hoc caput vide post chronicam Valachiae".

b. – k. 48–54. „Spissanie kroniki o ziemi Wołoskyey takze i o Hospodarach iei iako napirwei Volochowie przisli do ziemie Volosky i ktori napirwsy Hospodar albo Voievoda ich byl od roku pirwsego Stworzenia Swiatha s 8624 [!][1] Od narodzenia Bozego 1352. W roku 1566, 28 die mensis Octobris W iassiech." Zaczyna się: „S Bozei voley napirwsi Voievoda Dragossa...." kończy zaś na k. 54. „.... sam Hospodar karze zarasz gardlem, on szam sządzi."[2]

c. – k. 54b–57. „Vipysz skroniki Tureczky popisanei przesz Michala Constantinowicza z Ostrowicze Rącza iednego ktori bil wzięth do Turkow miedzi Janczari ktorey dostal urodzoni Mikolaj Brzeski K. J. M. Secretarsz i dworzanin bendącz poslem in anno 1566." Jest to trzydziesty trzeci rozdział poprzedzającej kroniki tureckiej (zob. a). Incip. „Dragula voiewoda Voloski dwa sini miał...." (ręką .... wieku)

Na k. 57 dopisek: „Kronika wołoska Wielmożnego Jegomości pana Chełmskiego"

~~Rękopis ten przedstawia, mimo rozczłonkowania powyżej uwidocznione na trzy części, całość jednolitą: jest to dzieło historyograficzne (o rzeczach i sprawach tureckich i wołoskich) zebrane przez Mikołaja Brzeskiego lub kogoś z jego otoczenia, w Jassach w 1566 roku.~~

Rękopis ten przedstawia, pomimo ~~swego~~ rozczłonkowania na uwidocznione powyżej trzy części, całość jednolitą: jest to dzieło historyograficzne o rzeczach i sprawach tureckich i wołoskich, zebrane przez Mikołaja Brzeskiego, a spisane przez niego samego lub przez kogoś z jego otoczenia, w Jassach w 1566 roku. – Brzeski sekretarz i dworzanin królewski, posłował do Turcyi w 1566 r. w sprawach najazdów pogranicznych tatarskich i wołoskich, brał również udział w następnem wielkiem poselstwie, 1567–1568, Piotra Zborowskiego kasztelana wojnickiego, później wojewody krakowskiego. (zob. wyżej Nr. 304.) ~~(Por. wyżej Nr 304 oraz Hammer, Gesch. d. Osman. Reiches, Pesth 1834. II. 288. 372 i Liter. poniżej)~~ O czynności jego dyplomatycznej

91.
203

niewiele wiemy: wspomina o nim Hammer, Gesch. d. Osman. Reichs, Pesth 1834, II. 288, por. też II. 372; Zborowski Piotr na końcu swej relacyi (Kraszewski, Podróże i poselstwa do Turcyi, Kraków 1860, str. 81) (szczegółów o jego niewoli podaje), najwięcej wreszcie p. Joan Bogdan w swem wydaniu kroniki wołoskiej z niniejszego rękopisu, o którym mu dałem wiadomość (zob. Liter.). Za panowania króla Stefana był Brzeski starostą kamienieckim (zob. Źródła dziejowe IX. str. 187 i 209), w tym urzędzie cytuje go Niesiecki, Korona II, 205 jeszcze w 1590 r. –

Rękopis sam, który p. Bogdan nazywa oryginałem i autografem Brzeskiego, na co wszakże żadnych nie mamy dowodów, – zawiera pod nazwą Kroniki Tureckiej nieznaną dotychczas a nader interesującą redakcyę t. zw. Pamiętników Janczara, i to redakcyę tak samoistną, że zasługuje na nazwę osobnego opracowania tego ciekawego pod wielu względów dziełka. Wskazaliśmy już wyżej (Nr. 300) na inną również nieznaną redakcyę z XVIII wieku Pamiętników Janczara; przy krytycznem ich wydaniu, którego dotychczas nie posiadamy, oba te rękopisy koniecznie winny być uwzględnione.

<u>Hist.</u> W . . . wieku właścicielem tego rękopisu był . . . . kasztelan Chołuński. – Do CBJ. przeszedł w 1796 r. z Biblioteki Załuskich.

<u>Liter.</u> <u>Bogdan</u> Joan, Cronice inedite atingătoare de Istoria Romînilor, Bucureşti, 1895. str. 103–137.

[1] Tak! zamiast 6862. Omyłka ta, obok wielu innych, świadczy (wbrew p. Bogdanowi), że niniejszy rękopis nie może być uważany ani za „oryginał" ani za autograf Brzeskiego. Kopista w tem, jak i w innych miejscach nie umiał sobie poradzić z datami, i tu z liczby 6 zrobił literę s, a z następującej po dacie litery A zrobił liczbę 4. Konjekturę tę stawia sam p. Bogdan.

[2] W tzw. Tekach Naruszewicza (Rękopis Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie Nr. 75) z r. 1566 istnieje kopia z XVIII w. tej kroniki.

91a

329. – Pol. F. IV. 253. – Rękopis papierowy, około 350 mm. na 210 mm., wieloma rękami XVI – XVIII ww. pisany, na więcej jak 500 k. ulb., nowo oprawny i zatytułowany na grzbiecie „Сборникъ".

Zawiera miscellanea do dziejów polskich od 1572 do 1700, zebrane z rozmaitych luźnych odpisów, kart ~~najrozmaitszych~~ różnych formatów, w jedną całość niedawno ściągniętych. Między innemi znajduje się tu:

a. – Kopia listu do kanclerzów wielkich Koronnego i litewskiego, z Łowicza d. 13 lipca 1572 wysłanego przez Jak. Uchańskiego, Stan. Karnkowskiego biskupów, Olbrachta Łaskiego sieradzkiego i Jana Sierakowskiego łęczyckiego wojewodów. Jest to odpowiedź na urzędowe zawiadomienia o śmierci Zygmunta Augusta z pochwałą do owczas uczynionych kroków. Odpis z XVI w.

b. – Kilka kopii z XVI i XVIII ww. aktów dotyczących spraw po odjeździe Henryka Walezego; listy senatorów litewskich z 1574 r. itd.

c. – Obliczenie kwot wypłaconych dowódcom wojskowym: „Roku pańskiego 1581 odprawa żołnierzow wedle roskazania J. K. Mci." Odpis z XVI w. lub oryginał (?), niepodpisany i bez pieczęci.

d. – Akta, uniwersały itd. odnoszące się do elekcji Zygmunta III w kopiach z XVI wieku.

e. – Urywki z listów rozmaitych duchownych, odnoszących się do Annibala z Capui nuncyusza, z r. 1588, w odpisach z XVI w.

f. – „Relatia JMP. Sulisżewskiego poselstwa Tureckiego." Incip. „Przedtym niżem wyiachał za granice panstw WKM. Pana mego Miłościwego, dałem znać o sobie Hospodarowi Wołoskiemu ...." Legacya z r. 1590, kart 9 ręką XVII w.

g. – „Słowa panow Polakow do krola o kniazia Polubieńskiego." Incip. „Najjaśniejszy Miłościwy Królu, powiedzieli nam Ich MM. pan gnieźnieński, pan sędzia sandomierski ...." Bez daty, ręką i językiem XVI w.

h. – „Copia uniwersału Krola Stephana do starostow i dzierżawcow ...." bez daty. Krol posyła Zygmunta Brzostowskiego celem wybierania piechoty w województwie Sandomierskiem.

i. – „Artykuły na seim." Instrukcya ~~dla~~ posłom i inne materyały sejmowe z 1590 r., ze zjazdu Kolskiego, instrukcya sejmiku Środzkiego itd. – Incip.: „Iż

między pactami przez króla J. M. z Rzpltą. wznowionemi i świątobliwie poprzysiężonemi naypnedurezy artykuł jest o przywróceniu do Korony Estonii którem się za instanciami przeszłych sejmów dosyć dotąd niestało....." Odpisy XVI w.

k. – „Summariusz rozuych wiadomości zebrany roku 1606." Odpis z XVIII w. z jakiegoś zbioru materyałów rokoszowych; jest też tu fragment tłomaczenia na polskie t. zw. „Conciones." Incip. „Rokosz, który się odprawował za króla Zygmunta I w roku 1533 [!] a u Bielskiego w roku 1537 pod Lwowem, wziął się na pospolitym ruszeniu, z sejmu krakowskiego przeciwko Wołochom uchwalonym, sposobem takim odprawował się. Zwykłym sposobem ~~obwieszczony~~ wyciągany był czas obwieszczony stawić się na dzień Nawiedzenia Panny Maryi...."

l. – „Informatia panu Molendzie na wyjezdnym do Gdańska 17 Decembr. 1621 w obozie zostawiona." 8 kart, własnoręcznie przez Krzysztofa Arciszewskiego pisana.

m. – „Roku 1622 d. 15 Martii w Mitawie Summariusz zapłaty trzeciey czwierci woysku J. K. M. pod regimentem Oświeconego Xiążęcia JP. Hetmana W. X. L. będącemu. Posłanych pieniędzy z skarbu J. K. M. Wielkiego Xięstwa Litewskiego złp. 82000..." Hetmana wielkiego w tym czasie nie było, polnym hetmanem był X. Krzysztof Radziwiłł).

n. – „Inwentarz budowania we dworze Grażawskim poddanych i sprzężaju ich w Grażawach i Łaszewie przy oddaniu skrzyni zapieczętowanych i innych drobnych rzeczy podług regestru przez urząd Brodnicki z inwentowany.... 1623." Inwentarz wsi, spis poddanych, bydła itd.

o. – Ważny list Krzysztofa Arciszewskiego (?) do Xcia. Krzysztofa Radziwiłła hetmana polnego i kasztelana wileńskiego, z Kojdanowa 18 Sept. 1623. (nie podpisany).

p. – „Contenta artykułów ziemie Żmudzkiey."

r. – „Apparatus bellicus anno 1635". Incip. „Compat tego ile kosztować może apparat wojenny z artilerią i proviantem..."

s. – „Propositia seymowa J. M. Xdza. Canclerza koronnego Anni 1639." Incip. „Machinę świata materyalnego wszechmocność Boska wystawiwszy...." Kanclerzem koronnym był wtedy Piotr Gębicki biskup przemyski.

91c

t. – Artykuły (ustawy) cechowe miasta Lwowa z 1658 r.; odpis z XVII w. kart 8.

u. – „Lustracya starostwa Sochaczowskiego z [wsią] Czerwonką 1661."

w. – „Regestr szkód i krzywd przez stanowisko w mieście Stawatyczach w dobrach dziedzicznych .... Leszczyńskiego starosty Dubieńskiego poczynionych przez chorągwi dwie JW. JMSS. Wojewody Trockiego ...." kart 11; szczegóły interesujące dla historyi stosunków ludności włościańskiej.

x. – „Declaratia od Tronu" i dwie mowy na sejmie 1679 r., tudzież trzy mowy z sejmu 1681 r., mianowicie Michała Kazim. Paca wojewody wileńskiego, Maryana Ogińskiego wojewody trockiego, Przyjemskiego posła kaliskiego, Lubomirskiego Hieronima chorążego koronnego, marszałka izby poselskiej 1681 r., oraz ustęp mowy Jana III.

y. – „Specificatia szkód w księstwach Słuckim i Kopylskim przez powtórny ... Podkanclerzego W. X. L. [Karola Stanisława ~~ks.~~ Radziwiłła] zajazd in Maio w roku 1695."

330. – Pol. F. IV. 254. – Rękopis papierowy, 365 mm. na 210 mm., wieloma rękami ~~pisany~~ XVI – XVIII ww. pisany; k. nlb. ~~przeszło~~ 498.

Zawiera zbiór odpisów materyałów historycznych, a mianowicie dyaryusze sejmowe z XVII i XVIII ww., lauda sejmikowe, instrukcye na sejmy i sejmiki XVI – XVIII ww. oraz na synod brzeski itd. itd. w wypisach z ksiąg grodzkich lub ziemskich oraz trybunalskich ze wszystkich prawie stron Polski. Z początku znajduje się trochę aktów prywatnych, ~~ale~~ przeważną jednak treść tomu stanowią publiczne. Między innemi:

a. – Manifest województwa Połockiego za rokoszem 1607 r.

b. – Oblata laudum województwa Wołyńskiego z 1683 r. – laudum podatkowe tegoż województwa 1696 r. – Manifest litewskich posłów 1698 r. – Laudum wołyńskie 1699 r. – Oblata laudum sejmiku boni ordinis Wojew. Wołyńskiego 1758 r.

c. – Lauda sejmikowe województwa Nowogrodzkiego z lat 1704, 1707, 1710, 1712.

d. – Manifest patryotów powiatu Starodubowskiego 1760 r.

e. – Dyaryusz sejmu Warszawskiego 1649 r. (tylko półtorej ~~karty~~ str.).

d. – Dyaryusze sejmowe z XVIII w., to jest sejmu: grodzieńskiego 1729 (fragment); – grodzieńskiego 1730 (obszerny); – warszawskiego 1732; – tegoż inna redakcya –

w trzech egzemplarzach; — warszawskiego sejmu pacificationis 1735 (dwa dyaryusze, przerucone); — warszawskiego 1738; — fragment dyaryusza bez daty; — warszawskiego 1739; — grodzieńskiego 1752; — warszawskiego 1758 (obszerny); — warszawskiego 1760.

g e. — Dyaryusz sejmików orszańskich 1764. — Cf. g.

h f. — „Relacya albo dyaryusz o przystąpieniu i odstąpieniu Xcia Daszkowa pod Kamieniec 1764."

i g. — Dyaryusz z Grudziądza (bez daty). — Dyaryusz sejmiku powiatu Rzeczyckiego ~~(bez daty)~~ i dyaryusz sejmiku powiatu Orszańskiego (bez daty, obszerna, po 1764 r.). —

k h. — Dyaryusz trybunału w Mińsku, bez daty, w dwu egzemplarzach.

l i. — „Artikuły województwa krakowskiego zlecono panom posłom na sejmiku proszowskim który był dnia 15 Septembris Anno 1576". Oryginał z XVI w., kart 4, bez podpisów, co ich zapewne w XVI w. nie kładziono pod instrukcyą.

m k. — „Instruccia" dla senatorów litewskich podczas bezkrólewia po Zygmuncie Auguście, jak mają odpowiedzieć senatorom koronnym. Odpis z XVI w. na pięciu 3 kartach.

n l. — „Artykuły posłom oddane na sejm Warszewski Sieradzkie i Łęczyckie etc." z czasów króla Stefana, odpis z XVI w.

o m. — „Puncta instructiej Krola Jego Miłości" (bez daty).

p n. — „Instructia ... na synod do Brześcia litewskiego [1595] ... przez Ich Mość pany rady, dignitarzi, urzędniki i rycerstwo religiej greckiej s korony i z W. X. Lit. ..." z XVI w., 2 karty.

r o. — „Exorbitancię K[rola] Zi[gmunta] III." Jest to instrukcya na sejm posłom województwa brzeskiego z XVI w.

s p. — Instrukcya posłom krakowskim na sejm 1627 r. (obszerna, oryginał). — Instrukcya posłom ziemskim na sejm konwokacyjny 1632 r. — Instrukcya obszerna posłom sejmiku generalnego średzkiego 1634. — Instrukcya sejmiku proszowskiego 1651 r. — Instrukcya od wojska do prymasa 1663. — Instrukcya posłom województwa sandomierskiego na sejm 1665. — Instrukcya od wojska do senatorów 1668 r.

t r. — Instrukcya posłom z generału mazowieckiego do hetmanów

koronnych 1672 r. — Instrukcya posłom łowickiego „ujazdu" [!] na sejm warszawski 1673 r. — Instrukcya do króla od wojska litewskiego 1678 r. — Instrukcya na sejm 1679 r. — Instrukcye ~~na~~ z lat 1691, 1692, 1693, 1697 na sejmy, do kanclerza i z kancelaryi koronnej na sejmiki etc. etc.
ad 3. — Liczne instrukcye na sejmy z XVIII w., głównie z czasów Augusta II i Augusta III.

Cały ten zbiór, sztucznie utworzony, ~~pochodzi~~ (na jakiejś) zdaje się, (związek) z archiwum kancelaryi koronnej. Kilka indorsatów wskazuje niewątpliwie na pochodzenie urzędowe. Być może, że stamtąd dostał się do Biblioteki im. Załuskich.

Hist. — Katalog rękopisów polskich CBP. podaje, że zbiór ten przeszedł do Petersburga z Biblioteki Załuskich.

331. — Pol. Q. IV. 8. — Rękopis papierowy, 200 mm. na 162 mm., pisany jedną ręką ~~na 16 k.lb.~~ XVIII w. na 16 k.lb., oprawiony w tekturę.

Zawiera nader ciekawy „Diariusz zabójstwa tyrańskiego Senatorow Moskiewskich w Stolicy Roku 1682 y o obraniu dwoch Carow Joanna y Piotra." Incip.: „Za żywota starego Cara Alexieia Michaylowicza rządził dworem carskim Artemon Sergiewicz ...." Brak końca. — Por. rękopis Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie Nr. 179. str. 157 sqq. [Teki Naruszewicza].

Hist. Wedle katalogu CBP. ~~m~~ pochodzi ten rękopis ze zbiorów Dąbrowskiego.

332. — Pol. Q. IV. 23. — Rękopis papierowy, 203 mm. na 166 mm., pisany jedną ręką w XVII wieku na 15 k.lb., nieoprawiony.

„Excerpt genealogiy Nayiasnieyszego sp. Krola Imci Jana Sobieskiego z własnego jego manuskryptu wypisany." Zaczyna się: „Poniewasz Imć. X. Nuncyusz mnie curiositatem wiedzieć gesta domu mego nie wchodząc tedy w dawniejsze czasy ...." Po powtórzeniu (znanej) legendy rodowej o Leszku Czarnym i Jadźwingach [Jazyges], mówi król tylko o swym dziadzie Marku wojewodzie lubelskim

i o ojcu swym jakóbie kasztelanie krakowskim. „Ex linea materna" wymienia pradziada swego hetmana Stanisława Żółkiewskiego, Daniłowiczów i innych. Jest to odpis z autografu królewskiego.

Hist. Do Biblioteki Załuskich dostał się zapewne bezpośrednio jako ~~ht~~ kopia z oryginału, stamtąd w 1796 r. do CBP.

1 Zob. Chrościński Stan. Adalb., Clypeus Sermi. Ioannis Tertii... Brigae 1717.

333. – Pol. Q. IV. 30. – Rękopis papierowy, 192 mm. na 160 mm., różnemi rękami XVII w. pisany, na k. lb. ~~II~~ 1–20, str. 33–185, i k. 93–323. oprawiony w ciemną skórę.

Miscellanea historyczne i literackie z XVII w., odnoszące się przeważnie do rokoszu Zebrzydowskiego i ~~wypadków~~ dziejów lat następnych, tudzież do wojny moskiewskiej 1633 ~~1634~~ oraz do wojen kozackich, zebrane, zdaje się, przez jakiegoś Litwina.

Zawiera mi.ędzy innemi:

a. – k. 13 i 14. – „Rokoss", notatki o t. zw. „rokoszach" z lat 1271, 1282, 1295(!)

b. – str. 33–40. Zakończenie jakiegoś polskiego opowiadania o wojnie kokoszej 1537 r., będącego wolnym przekładem t. zw. Conciones.

c. – str. 41–185, k. 93–134b, 142–169, 176–177, 182–197, 210–227c, 232–259, 298–308: akta i pisma rozmaite do dziejów rokoszu Zebrzydowskiego i lat 1605–1609, znane po części ~~przeważnie~~ z innych, podobnych temu, zbiorów, (listy i uniwersały Stan. Żółkiewskiego hetmana itd.)

d. – k. 169a – 174. Uniwersały wojskowe Adama Kisiela wojewody bracławskiego, listy Bohdana Chmielnickiego do Janusza Radziwiłła wojewody wileńskiego i hetmana polnego litewskiego 1649. itd.

e. – k. 174–175. – Wiersz na bitwę pod Zahalem (17 czerwca 1649) wygraną przez wojska litewskie nad ~~[illegible]~~ Kozakami pod wodzą Kołoty: „Pieśń o tey bitwie złozona A° 1649. Nota jako o Koreckiem. przes Samuela Gadomskiego, który tam beł...." Incip. „O miły Boże, świat się pewnie mieni – Że się zuchwałe serce w chłopstwie pieni, – Ostrzą się zęby kozackie na Litwę – Już toczą bitwę...."

f. – k. 178–181. – „Wzgenie bolu y zalu przez spalenie y spustoszenie miasta Potocka od nieprzyiaciela Moskiewskiego w roku 1633." Wiersze ~~nie bez pewnej~~ nie bez ~~pewnej~~ wartości literackiej.

g. – k. 198–201. – „Opisanie wzięcia Smolenska" 1611. Incip. „Kto chce wzięcia istotnego – dosiądz zamku Smolenskiego – Przeczytay tę kartę małą...."

h. – k. 201b–207, 229–231. Materyały do dziejów ~~lat~~ wojny moskiewskiej 1633–1634 i akta z lat 1637, 1651 i 1652.

i. – k. 260–269b. Wiersze, z początku treści nabożnej, dalej ruski wiersz o Chocimiu p.t. „Pieśń Wołoszczek" z 1620 r. zaczyna się: „O Chotimiu hrodie dawny, – Na wsiu zemlu wielmi sławny."..." Następuje pieśń na odsiecz Smoleńska z nadpisem ~~p.t.~~ „Pieśń złożono w roku 1634", wreszcie „Nowa pieśń albo Tryumph Moskiewski." Incip. „Sławna korono polski niezwalczoney...."

k. – k. 270–273, 276–297. Akta i pisma do dziejów lat 1609–1611, sprawy Dymitra Samozwańca itd.

Hist. – Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 do CBP.

Liter. – Bielowski Mss. str. 159.

334. – Pol. Q. IV. 33. – Rękopis papierowy, 205 mm. na 170 mm., pisany jedną ręką w końcu XVI lub w początku XVII w. na 34 k. lb., ~~świeżo~~ oprawiony w drugiej połowie XIX w.

„Kronika z Łacińskiego Języka na Polski przetłumaczona krolow Polskich y Koroney Polskiey a nayprzedniey o narodu polskiego prawdziwym początku." ~~Do się~~ Jest to przekład wydanego w Toruniu 1597 r. dzieła Erazma Gliczmera p.t. „Chronicon Regum Poloniae una cum origine gentis Regnique poloniae..." Incip. „Niz Catalog krolow wszystkich narodu wielkiego Polskiego wyliczać będę y te rzeczy, ktore w opisaniu ich potrzebne być rozumiem, skreślę, słuszna rzecz jest abych początek narodu tego jak najkrotszy wyrazić..." Na k. 4–13b jest więc rzecz o początkach, dużo o „Henetach", polemika z Kromerem i Krantzem; k. 14 i 15. Spis książąt i królów polskich od Lecha do Zygmunta III. – k. 15b. o Lechu. – k. 23b. o Wizimierzu. – k. 25b. o dwunastu wojewodach. – k. 27. „Krakus czwarty król." – k. 29. – Lech II. – k. 30. „Wenda panna." – k. 32. „O dwunastu wojewodach znowu po śmierci Wendy w Polszcze krolujących." – k. 33. „Przemysław albo Lesco." – k. 34. bez osobnego tytułu o t.zw. Leszku II. – Koniec: „Co gdy o tym panującym pogańskim przodkow naszych piszemy, niech uważą teraźnieyszy wielcy panowie i szlachta polska, gdzie mają być policzeni, lecz ony dla pijaństwa swego rzadko albo wschod albo zachod

słońca widzieć zwykli."

Gliczner miał napisać dzieło swe w czterech częściach, wydał wszakże tylko część pierwszą (Braun, De ~~H~~ Scriptor. pol. et pruss. virtut. et vitiis, str. 108 sq.), której niezupełny przekład ~~zab~~ tu zanotowaliśmy. Całość ~~(?) czy też tylko z druku wydaną część — rzecz niepewna, bo niewyraźnie o tem mówi~~ — tłumaczył Józ. Andrz. Załuski (zob. jego ~~Programma str. 28~~ Bibliot. hist. prawn. str. 25)[1] ~~porów. wszakże Wiszniewski Hist. liter. I. 57~~, zachęcony, być może tym właśnie przekładem, który do niego należał. W tytule bowiem, przy wyrazach „z łacińskiego języka" dopisał Załuski: „Erazma Glicznera" a u góry k. tyt. w rogu: „Emi Dantisci 3 fl. J. Z." Przekładu Załuskiego w CBP., o ile się zdaje, niema.[2]

Liter. Bielowski Mss. str. 160. Załuski, Programma 28.

[2] Por. Maciejowski, Piśmiennictwo III. 406. — O Glicznerze najobfitszą literaturę podaje Estreicher, Bibliogr., XVII. 170.

[1] Gdy Bielowski w 1857 r. rękopis ten przeglądał, był on oprawiony „w pergaminowy półarkusz na którym niemieckie z 15 wieku modlitwy."

335. — Pol. Q. IV. 34. — Rękopis papierowy, 196 mm. na 157 mm., jedną ręką XVII w. na 117 str. lb. pisany, w skórę brunatną oprawny.

Zawiera ~~przekład~~ wyciąg[2] kroniki Stryjkowskiego p. t. „Compendium Kroiniki (tak!) ab anno 861." Incip. „Xięstwa Ruskie na wschod słońca zostające mianowicie Wielki Nowogrod który był głową wszythkiey Rusi..." do 1531 r.

Hist. Rękopis należał do (znakomitego bibliofila) Józefa Stanisława Sapiehy, ~~proboszcza~~ prałata prepozyta katedry Wileńskiej, koadjutora wileńskiego, następnie referendarza WXL. Zapiskę jego „Ex libris... itd." (zob. 206.) na końcu rękopisu. Od niego przeszedł do J. A. Załuskiego, który przy tytule dopisał: „Polskiey Stryikowskiego J. Z." (a zapiskę Sapiehy skreślił). W 1796 r. przeszedł do CBP.

Liter. Załuski, Programma 28.

336. — Pol. Q. IV. 40. — Rękopis papierowy 195 mm. na 168 mm., pisany jedną ręką XVI w. na 168 k. lb. i 4 nlb., oprawny w brunatną skórę, na okładce wybity u góry napis „Peregrinaccia".

Zawiera polski opis podróży Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła „Sierotki" do Ziemi świętej. Jeden to z wcześniejszych ~~odpisów~~ rękopisów pol-

(przed wydaniami Tretera i Wargockiego)
skiego tekstu pielgrzymki Radziwiłłowej, sporządzony w Przemyślu, d. 12 Czerwca 1600 r. przez jakiegoś „F. G. N." – Na k. 2 nlb. jest wiersz ~~nieznanego bliżej~~ Andrzeja Biesiekierskiego podwojewodzego łęczyckiego, który w nim mówi o swym udziale w bitwach pod Lubieszowem i pod Byczyną. Przypuszczam, że F. G. N. skopiował sobie peregrynacyę Radziwiłłową w 1600 r. z rękopisu będącego własnością owego Bieskierskiego.

Hist. – Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

337. – Pol. Q. IV. 45. – Rękopis papierowy, 203 mm. na 160 mm., pisany jedną ręką XVI w. na 96 k. lb., oprawny w skórę niegdyś czarną, z wyciskami; pośrodku wyblakłe dziś ~~niegdyś~~ złote w medalionie herby połączone Polski i Litwy z napisem w około + Sigismundus + Augustus + rex + Poloniae + Mag. + dux + Lituanie. Po nad tem: „Anni | 1557." – poniżej zaś „Augusti." Rękopis jest prześlicznie pisany.

Zawiera ważne dla historyi wojskowości polskiej XVI w. materyały.

a. – k. 1–14ᵇ. – „Artikuly ktore mayą byc opowiadane panom Rotmistrzum iako sie mayą zachować takiesz towarzischum swem i czeliadzi roskazac woiscze tak y w obozie tak na liezeniu iako y w ciągnieniu. A izby kazdy pamiętal a nyewiadomoscią sie nyewymawial bo w kazdym stanie a zwlascza w ricerskim bez porządku zadna rzec stac nye moze. Abowyem gdzie yest kazn tam tez y boiazn tam milość y rząd a przodkiem laska boza ktorei kazdemu nadewssitko potrzeba." – Artykułów (przepisów) razem 47.

b. – k. 30–43ᵇ (tytuł na k. 32.) – „Articuli wedlug ktorich sie pusskarze sprawowac maią." poprzedzone edyktem królewskim (Zygmunta Augusta, bez daty) i „przysięgą pusskarską." Artykułów tych 32.

c. – k. 50–67. – „Strzelba i wszitka munitia ku niei przinalieząca ktorę Jego Kᵃ Mć. raczil miec ku Iphliantom Anno 1557. 16 Iulii." Jest to wyszczególnienie całej artyleryi, dział, kul i przyborów, wyprowadzonej na wojnę poswolską.

d. – k. 68–96. Pod tytułem „Wyprawa" szczegółowe spisy tych wszelkich

zasiłków w amunicyi i przyborach, które posyłano wśród wojny inflanckiej 1561–1563 wodzom królewskim, mianowicie 14 Czerwca 1561 Mikołajowi Radziwiłłowi Rudemu wojewodzie trockiemu, hetmanowi ~~w~~ wielkiemu lit.; d. 11 Sierpnia 1561 Floryanowi Zebrzydowskiemu kasztelanowi lubelskiemu, hetmanowi polnemu [nadwornemu] koronnemu; d. 2 Czerwca 1562 Radziwiłłowi; d. 14 Sierpnia 1562 Grzegorzowi Chodkiewiczowi kasztelanowi trockiemu; d. 17 Stycznia 1563 Radziwiłłowi; d. 30 Lipca 1563 „wyprawa do Iphlant s knechty niemieckimi"; d. 28 Listop. 1563 do litewskiego a d. 11 Grud. 1563 do koronnego wojska.

k. 15–29^b, 44–49^b, 81, 89. białe. – Na k. 2. tytułowej podpisał się z brzegu ręką XVII w. „Johann Michel Arnlt (?)", zapewne jako właściciel rękopisu.

<u>Hist.</u> Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

‡ pod ogólnym, na k. 2 rękopisu, pięknie wykaligrafowanym tytułem: „Porządek praw Ricerskich woiennych ktory K. J. M. postanowic raczył gdi woisko miał przeciwko Iphliantom Anno 1557, 3 Augusti."

338. – <u>Pol. Q. IV. 54.</u> – Rękopis papierowy, 210 mm. na 165 mm., jedną ręką XVIII w. na 55 str. lb. pisany.

Zawiera: „~~Romans~~ O przyjeździe królowej Bony do Polski". Rzecz podobna do t. zw. Romansu o królowej Bonie[1]. Podobnej treści i tytułu dziełko pisał J. E. Minasowicz.

<u>Hist.</u> Z Biblioteki Załuskich.

[1] Zob. niżej ~~Różnojęz.~~ Nr. 393. (Różnojęz. F. XVII. 74).

339. – <u>Pol. Q. IV. 59.</u> – Rękopis papierowy, 205 mm. na 170 mm., pisany dwiema rękami XVII w. na 401 str. lb., tekst pisany (jedną ręką) na stronach nieparzystych, na parzystych zaś nader nieliczne drugiej ręki dopiski; oprawny w tekturę.

„Historya polska a bardziey Krolowey Ludowiki Maryi." Józ. Andrz. Załuski dopisał nad tym tytułem: „Wydżgi prymassa".— Incip. „Osiadszy tron krolewstwa Szwedzkiego, za dobrowolnem ustąpieniem Krystyny Krolowey a za zgodą stanow Szwedzkich, Karol Gustaw...." Rzecz tę (łuckiego i kanclerza królowej Maryi Ludwiki, a następnie) biskupa prymasa Jana Stefana Wydżgi drukowaną w XVII w., bez oznaczenia autora, miejsca i roku, podobno tylko w 80 egzemplarzach[1] (Estreicher, Bibliografia, VIII, 321 daje ją pod r. 1662), p.t. „Historya abo opisanie wielu poważniejszych rzeczy które się działy pod czas woyny Szwedzkiey... od r. 1655 aż do r. 1660..." przedrukował z przedmową i wstępem opatrzył Kaz. Wł. Wójcicki, p.t. Jan Stefan Wydżga i jego pamiętnik. Warszawa 1852. 8°. Zdaje się, że rękopis niniejszy należał do autora, który przypiski swe i uzupełnienia na stronach pustych dodawał.— Dzieło to, przedstawiające na tle wojen szwedzkich zabiegi Maryi Ludwiki, doczekało się królowéj nader surowej oceny u Brauna de scriptor. Polon. str. 175.

Hist.— Z Biblioteki Załuskich przeniesł w 1795 r. do CBP.

[1] Por. o tem Załuski, Bibliot. histor. prawn. Pol. str. 69. przyp.— Obszernie pisał o niem Czermak, Studya historyczne, Kraków 1901. str. 260-266.

Liter.— Bielowski, Mss. str. 164.

340.— Pol. Q. IV. 79.— Rękopis papierowy, 183 mm. na 143 mm., jedną ręką w XVII w. pisany na 22 k. lb.

Zawiera interesujące zapiski („Polonicae memorabilia ab anno 1621 ad 1661." Golińskiego, kanonika regularnego — zanotował na k. 1 J. A. Załuski) rocznikarskim sposobem zredagowane, głównie z lat 1621–1649. Znajdują się wszakże i wcześniejsze przeważnie z książek czerpane, i późniejsze luźne aż do 1661 r. Incip. „Pod ten czas woyny Chocimsky krol Szwedzki Gustaff Adolph do Inflant z woyskami przyszedłszy ...." Kończy się na notatce o Maciku Borkowiczu.

Hist.— Z Biblioteki Załuskich.

Liter. Bielowski, Mss. str. 163.

341.— Pol. O. IV. 10.— Rękopis papierowy, 146 mm. na 95 mm., jedną ręką XVII w. na 282 k. lb. pisany, nieoprawny.

Zawiera encyklopedycznie ułożony w porządku abecadłowym zbiór wiadomości

z rozmaitych gałęzi wiedzy. Artykuły są dość obszernie opracowane, rękopis zawiera niestety jednak tylko literę A, aż do wyrazu „Awizy". Autor dał zbiorowi temu ~~jest błędny~~ nieodpowiadający zawartości tytuł: „Prawa i zwyczaje narodu polskiego." W przedmowie, p.t. „Fundament księgi tej praw i zwyczajów narodu polskiego" podaje tuy powody, które go skłoniły do podjęcia tej pracy, mianowicie 1° chwała boska, 2° „żebyśmy z młodych Polaków poformować doskonałych statystów," wreszcie 3° żeby pokazać „materyję do codziennych rozmów konversacyi albo diskursów, żeby nie zawsze o psach tylko albo o gospodarstwie dyskurowali, żeby niewstydliwemi żartami Boga nieobrażali ... itd. - Jest to robota jezuicka z końca XVII w., sądząc po wszelkich danych wewnętrznych, bez wymienienia autora i miejsca powstania.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

kapitalikami średnicemi, jak poprzednio.

Z innych działów.

342. - Pol. O. VI. 1. - Rękopis papierowy, 155 mm. na 115 mm., pisany bardzo ozdobnie jedną ręką z pierwszej połowy XVII w. na 135 k.lb., oprawiony w czarną skórę.

St. 261

Zawiera: „Księgi polskie z rozmaitych medyków zebrane ku poratowaniu zdrowia ludzkiego." Alfabetycznie zebrane rozmaite przepisy odnoszące się do hygieny i leczenia chorób, tudzież rozliczne „środki," od A do S; dalej niema. Tytuł na k. 1. brzmi: „Księgi pierwsze do zachowania zdrowia" (ale następnych ksiąg ~~wcale~~ niema. W miejscach wolnych późniejsza ręka various dodawała uwagi i przepisy. Dla historyi medycyny w Polsce rękopis ten nie jest zapewne pozbawiony niejakiej wartości.

Hist. Z Biblioteki Załuskich, gdzie nosił Nr. „324 in O." przeszedł w 1796 r. do CBP.

343. – Pol. O. VI. 10. – Rękopis papierowy, 90 mm. na 80 mm., jedną ręką XVII w. na 48 k. lb. pisany.

Zawiera rozmaite rady lekarsko-gospodarskie o ziołach. Załuski zatytułował: „Botanica Anonymi Poloni de virtutibus Herbarum. Codex saec. XV" (!!). Błąd ten przeszedł oczywiście i do katalogu CBP.

344. – Pol. F. IX. 2. – Rękopis papierowy, 433 mm. na 277 mm., jedną ręką w XVI w. wspaniale i ozdobnie, niebieskim i czerwonym atramentem pisany, wieloma inicyałami i ornamentacyą przyozdobiony, 601 k. lb., z planami bitwy i mapami oraz rysunkami; oprawiony w skórę ozdobną.

Zawiera ~~dzieło~~ księcia Albrechta pruskiego dzieło: Von der Kriegsordnung...[1] ~~libri de arte militari~~ w przekładzie na polskie Macieja Strubicza (pisarza królewskiego z Inflant) pod tytułem „Xięgy | o postęp|kach, a, spra|wach woye|nich, z pilno|ścią zebra|ne, a spi|sane." List dedykacyjny autora do króla Zygmunta Augusta oraz tłómacza do tegoż.[‡] Dzieło samo podobno dotychczas nie zostało wydane ani w oryginale ani w przekładzie; wyszła tylko ~~w 1858 r. w Paryżu~~ cząstka jego, tj. przedmowy obie ks. Albrechta i Strubicza, oraz wstęp wierszowany i spis treści, w nader wytwornem wydaniu, staraniem X. Adama Czartoryskiego, w 1858 r. w Paryżu.

Hist. Rękopis ten należał do Jana Karola Chodkiewicza, hetmana wielkiego litewskiego i wojewody wileńskiego, który się na k. 2. podpisał; był następnie w XVIII w. własnością ~~księcia~~ królewicza Jakuba Sobieskiego, który podarował go Andrz. Stan. Załuskiemu biskupowi łuckiemu i kanclerzowi. Od tegoż dostał się do Biblioteki Załuskich, a z niej do CBP.

Liter. Janociana II, 3 sq. –

~~[1] Książę Albrecht ofiarował królowi~~ [1] W król. Bibliotece w Berlinie (Maciejowski, Piśmiennictwo, Dodatki 242–245) ma się znajdować oryginał niemiecki, niewiadomo jednak, czy ten właśnie egzemplarz, który przez autora był królowi ofiarowany w 1555 r. Polskiego przekładu Strubicza istnieje kilka egzemplarzy, jeden w Bibliotece Kórnickiej, inny w Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie, z którego uskuteczniono cytowane wyżej wydanie, trzeci wreszcie w CBP. – Można, jak się zdaje, przypuszczać, że król polecił Strubiczowi wykonać kilka egzemplarzy tego rękopisu, na podarunki dla swych wodzów. Jeden z nich, petersburski, dostał się J. K. Chodkiewiczowi,

[‡] Na k. 1. znajdujemy zapiskę charakterystycznej treści:

„Roku Bożego 1576 dnia 29 Novembris we Czwartek wilią S. Andrzeia. Na seimie pierwszym po koronacij yego krol. Miłosci w Toruniu postowie ziemscy z wielkiego Xięstwa Litewskiego, nad zmowe, postanowienie i poruczenie Braci swei, nienamowiwszy sie ani sie znioszy z Radami Litewskimi pozwolili i uchwalili ruszenie pospolite na woine przeciwo Moskiewskiemu, zkąd temu Panstwu Wielkiemu Xięstwu Litewskiemu pewna zguba i upad. Co dlia pamiątki wiecznei z roskazania jego miłości iest napisane. Fiedor Łastowsky."

~~Wszystko się to wyjaśni~~, (Być może, iż którego z nich sekretarzem był wymieniony wyżej Teodor Łastowski) może od Jana lub od Hrehorego Chodkiewiczów). Historya rękopisu przywiedziona w przedmowie do paryskiego wydania odnosi się do rękopisu ~~paryskiego~~ petersburskiego, błędnie zaś została przyczepiona do egzemplarza XX. Czartoryskich. Świadczy o tem podpis Chodkiewicza na rękopisie w CBP. i różnica w tytule.

345. – Pol. F. IX. 4. – Rękopis papierowy, 380 mm. na 238 mm, pisany trzema rękami w XVII – XVIII ww. na 10 k. nlb.

Zawiera:

a. – k. 1–3. „Porządek około zachowania się żołnierza". Pochodzi zapewne z Archiwum koronnego, wskazuje na to indorsat: „Disciplina militaris". Rzecz ta, bardzo ciekawa dla dziejów wojskowości, pochodzi z początku XVII wieku. – K. 4. biała.

b. – k. 5–8. – Instrukcya dla ~~pontonierów~~ służby pontonów przez J. G. Sparremana (kapitana), z czasów Stanisława Augusta, p.t. „Pontonierowie".

c. – k. 9. – Inną ręką brulion memoryału do Deputacyi wojskowej o kompaniach pontonierskich. Bez podpisu.

346. – Pol. Q. IX. 4. – Rękopis papierowy, 192 mm. ~~155~~ na 155 mm, jedną ręką ~~koń~~ w końcu XVI w. na 18 k. lb. pisany.

Zawiera „Kalendarz na każdy dzień przez cały rok według porządku nowego rozpisany." Z objaśnieniem, jak używać epakt itd. Rzecz napisana w 1591 r., nie bez wartości dla historyi wprowadzenia do Polski kalendarza gregoriańskiego. Nie zawiera zresztą żadnych innych zapisek.

Hist. – Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

347. – pol. Q. IX. 5. – Rękopis papierowy, 305 mm. na 193 mm., ozdobnie pisany jedną ręką z XVII w. (początku), kk. 238, oprawiony po włosku w pergamin ze złotymi wyciskami.

~~Zawiera~~ Andrzeja dell' Aqua „Praxis Ręczna działa rozdzielona na trzy xięgi to iest na trzy części....“ Prześlicznie pisany i wielką ilością rysunków starannie sepią wykonanych ozdobiony rękopis dzieła o nauce artyleryi. Autor „indzinier Jego Krolewskiey Mości“ dedykował rzecz swą „Jerzemu z Ostroga Zasławskiemu z Zasławia“ staroście włodzimierskiemu, bez oznaczenia roku, prawdopodobnie ~~około~~ przed 1622 r. [1] Rzecz bardzo interesująca i godna ~~wydania~~ opracowania wraz z innemi tegoż autora działami o sztuce artyleryjskiej w Polsce.

Hist. Podobno, wedle katalogu CBP., z Biblioteki Załuskich.

~~[1] Estreicher, Bibliografia XII, 194. wymienia tegoż autora inne dzieło, drukowane po polsku i po włosku, w Zamościu, 1622–1623 r. 4°~~

[1] Istniało kilka przeróbek lub redakcyj tego dzieła, które nie było drukowanem. Jedna z nich zachowała się w rękopisie Nr. 1515 Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie; wspomina o niej, acz niedokładnie, jak zwykle, Ciampi, Bibliografia Critica I. 1. Pochodzi z roku 1630, jest dedykowana Janowi Daniłowiczowi podskarbiemu koronnemu, podzielona na cztery części, ozdobiona portretem autora, liczącego wówczas 55 lat życia, oraz wielką ilością rysunków mniej ~~ozdobnie~~ starannie wykończonych. – Inną, prawdopodobnie starszą, przeróbkę widział Ciampi l.c. w posiadaniu niejakiego Jakubowskiego oficera artyleryi. Miała być podzielona na * cztery części, dedykowana Tomaszowi Zamoyskiemu; po dedykacyi miał iść dyalog między autorem i ks. Krzysztofem Zbaraskim koniuszym koronnym († 1627). – Inne dzieło tegoż samego autora, Wenecyanina, cytuje Estreicher, Bibliografia XII, 194. Jest to druk p.t. „Della congregatione et scola de bombardieri....“ w Zamościu, 1622–1623. 4° drukowane po włosku i po polsku. – Zob. również Żebrowski, Bibliografia 253.

348. – Pol. Q. XIV. 12. – Rękopis papierowy, 210 mm. na 163 mm., pisany dwiema rękami drugiej połowy XVII w. na 14 klb.

~~Zawiera, tzw. intermedya~~

„Drammata y 5 Intermedia po Rusku, Mazowiecku, Cygansku" zapisał u góry J. A. Załuski. ~~Obejm~~ Rękopis zawiera:

a) k. 1–12. pierwszą ręką: ~~[illegible]~~ prolog „Rusticus" i intermedya. ~~zaczyna się: Rus. „Rus..~~

„Rus"[ticus] tj. Żmudzin:

cursive

„Gdym zadrymau sindenu trzohę pod mym gmahem, || Ali iak srzogim sen iakis prerzazil mię strzahiem....." Występuję w tym prologu i inne żmudzkie postacie, Warschaytis, Paschaytis itd. – Następuje: Intermedium I. „Calo, Rusticus, Puer." incip. Calo „Byłem przedtym człowiekiem y sławnym rycerzem....." – Intermedium II. „Daemon et pueri illius, Rusticus, Iudaeus." incip. Puer I. „Ach pan nasz ~~Z~~ Osmoleyko srodze zachorował....." – Intermedium III. „Mazur, Starosta." incip. Mazur: „Boday zeby wciornasty z piekła opętali....." – Intermedium IV. występuję Olbrzym, puer pierwszy, drugi, trzeci, Germanus (Niemiec). incip. Olbrzym: „Jenore nasze olbrzymskie niezginęło plemie....."

b) k. 13 i 14. drugą ręką odmiennego typu utwór „Cingarus filium commendat Iudaeo"; występuję Cygan Ociec, Syn cygański (śpiewa), Żyd (mówi z ruska).

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

Liter. Obszerne uwagi krytyczne temu rękopisowi poświęcił prof. Brückner w Archiv f. slavische Philologie XIII, 212–231. – ~~Różnice w odczytaniu niektórych wyrazów przez p. Brücknera i przezemnie zostały stwierdził p. Stan. Ptaszycki w Petersburgu.~~ ~~P. Rów.~~ Kopista pisze bardzo niewyraźnie i niedbale, oraz prawie nie odróżnia między h i k; pochodzą stąd pewne różnice w odczytaniu ~~między~~ prof. Brücknerem a mną. Lekcyę moją stwierdził prof. St. Ptaszycki w Petersburgu.

349. — Pol. Q. XIV. 19. — Rękopis papierowy, 196 mm. na 170 mm., pisany dwiema rękami XVII w. na 34 klb. ~~pisany~~, oznaczonych liczbami 43–76.

~~Zawiera ul.~~ Urywek z większej całości, jak świadczy oznaczenie kart, zawiera utwory dramatyczne i liryczne.

a) k. 43–56. dramat bez tytułu, — późniejsza ręka (czy nie Janockiego?) dopisała „Sepulchrum Jesu Christi." Prolog i pięć aktów. Zaczyna się: „Prologus wszytkiey rzeczy sprawę daie. — „Po zgubionym Jezusie lamenty przynosim....."

b) k. 57–70. dramat drugi; bez tytułu; prolog i pięć aktów; występują same personifikacye, jako to Natura, Justitia, Misericordia, Amor, Aniołowie itd. Zaczyna się: „Hoyniejsze nad inny czas niech oba łzy toczy....."

c) k. 71–76. drugą, znacznie późniejszą ręką: „Threni sepulchrales" Rzecz słabsza, zawiera dużo mitologii.

Hist. Z biblioteki Załuskich.

350. — Pol. Q. XIV. 26. — Rękopis papierowy, 200 mm. na 155 mm., dwiema rękami (w XVII i XVIII w. na 107 klb. pisany.

Rękopis zawiera odpisy poezyj Jana Kochanowskiego tudzież rozmaite utwory poetyczne, ~~itd. z XVII w.~~ — satyry, nagrobki itd. z XVII w.

a). — Odpisy dzieł Kochanowskiego: k. 1. „Muza Jana Kochanowskiego." ~~(...)~~ k. 3. Satyr. — k. 11b. Monomachia Parisowa z Menelausem. — k. 20. Broda. — k. 21b Zgoda. — k. 24b. „Na obrazy konterfektu żywota ludzkiego." (Świat, pokój, Bogactwo, Pycha, Zazdrość, Woyna, Ubóstwo, Pokora, Sąd; — odrębnych wierszy kilka, np. „Pieśń. O studzy pana głupiego, tego świata szalonego..."). — k. 24 sqq. Fraszki Jana Kochanowskiego. — k. 53. Carmen macaronicum. — k. 57b. trzy wiersze odrębne tzw. „O pijaństwie" ~~wyd~~ zob. wyd. pomnikowe dzieł Kochanowskiego II, 298. — Koraz

18 pieśni, poczęwszy od „Kto ma swego chleba....” zob. ~~wyd~~ Dzieła Kochanowskiego I. 277. – k. 68b „Marszałek” Jana Kochanowskiego oraz luźne pieśni, z Fragmentów i Fraszek. – k. 75. Pieśń świętojańska o Sobótce, dalej Psalmy LXXVIII i LXXXIII. tudzież „Szlachetne zdrowie....” k. 104–107. „Zuzanna” Kochanowskiego. –

b.) – k. 84–103. Luźne utwory drobne z XVII w. bez większej wartości; modlitwy, uniwersały, epitafia satyryczne, paszkwile itp. na Jana Kazimierza itd. Wśród tego: k. 95b „Memoriale in anno 1669” i nast. oraz ładna „Pieśń dziękczynienia Panu Bogu za zwycięstwo pod Chocimem”; zaczyna się: Słuchaycie wszyscy jako Bog łaskawy....” Dalej k. 102. „Pieśń nowa zacnego jednego y z nauki y z świątobliwości autora godna z wszystkich wielkiey dziś uwagi.” incip. „Pomni o Matko Wszechmocnego Boga – jaka królestwo Polskie ściska trwoga, – Pomni a doday osłabiałym mocy – Strapionym łaski, straconym pomocy....” k. 103. Zapiski o urodzeniu i ~~ur~~ śmierci 1661 r. Jerzego Krasickiego oraz Urszuli Krasickiej w 1659 r.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

351. – Pol. Q. XV. 11. – Rękopis papierowy, 180 mm. na 160 mm., pisany jedną ręką XVII w. na 64 kk. – Uszkodzony z początku i z końca przez robactwo.

Zawiera (nieznaną bliżej) „Apologię” Jerzego Lubomirskiego z 1659 r. po polsku, bez właściwego tytułu. Zaczyna się od dedykacji pracy Matce Bożej, „prawdziwey królowey Polski”; potem następują dwie przedmowy do czytelnika, z tych druga wierszem, wreszcie szczera sama rozpoczyna się od słów: „Postanowiwszy nowego sejmu nową (bo od rozszerzenia państw chrześciańskich po świecie mym zdaniem pierwszą)

do wiadomości obywatelów polskich podać tragedyą ....." itd.
Rzecz zwrócona przeciwko królowej Maryi Ludwice, księciu Kondeuszowi, przeciw Mikoł. Prażmowskiemu i Janowi Gnińskiemu.
~~Jest to, zdaje się, znany „Jawnej wiadomości manifest Jerzego Lubomirskiego, marszałka W. kor. z r. 1665.~~

Hist. – Z Biblioteki Załuskich.

Sprawdzić i przerobić

352. – Pol. Q. XVI. 2. – Rękopis papierowy, 180 mm. na 160 mm., dwiema rękami w połowie XVII w. na ~~kk~~ 36 k. lb. pisany.

Zawiera: a). – k. 2-30. Gramatyka włoskiego języka po polsku, ~~prze kilo nienazwanego Polaka napisana~~ bez nazwiska autora. – b) ~~k. 30^b~~ k. 35 – 30^b (odwrotnie) „Lekarstwa różne doświadczone y skuteczne y approbowane." – c) k. 1 i 36. rozmaite notatki bez wartości i liche wiersze polskie treści religijnej.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

353. – Pol. F. XVII. 3. – Rękopis papierowy, 330 mm. na 205 mm., dwiema rękami w połowie XVII w. na 76 k. nlb. pisany, zszyty z kilku odrębnych całości.

Zbiór ~~Zawiera~~ mów, listów, instrukcyj sejmowych itd. publicznych oraz różnych innych ~~oraz~~ prywatnych materyałów od końca XVI do połowy XVII w. Rękopis zawiera:

a). k. 1. – Mowa Jana Zamoyskiego na sejmie warszawskim 1590 r.

b.) k. 1^v. – „Period z listu pana Wojewody Krakowskiego [Mikołaja Firleja †1601] do brata swego X. Firleia [Henryka] miałliby Xiędzem zostać."

c). k. 2^a. – List polityczny nieznanego autora w sprawie wyboru następcy za życia Zygmunta III.

d). k. 4. sqq. – Wotum, propozycya, x.^{ii} mowa kanclerska itd. na sejmie 1629 r.

e). k. 11. sqq. – Długa mowa Jana Zamoyskiego na sejmie 1605 r. i ułamki dwóch innych jego mów.

f.) k. 17. – „Instructie (różne) Rycerstwu.... Sapieżyńców z pod Smoleńska.

g.) k. 18. – „Instructia Rycerstwa Inflanckiemu na seym." 1626.

h.) k. 24. – „Proiect ad indigitandam [? vindicandam] honoris divini od narodu polskiego offensam in persona Kazimierza Łyszczyńskiego podsędka Brzeskiego, sprosnego Atheusza, ktory aby na całe panstwo sprawiedliwey pomsty bożey niezaciągnoł Stanom Rzpltey proponitur."

i.) k. 28 sqq. Fragment bardzo ciekawych ~~[illegible]~~ grawaminów szlachty inflanckiej z pierwszej połowy XVII w.

k.) k. 42. – Mowa polityczna, incip. „Pod tak ciężkich a nigdy niesłychanych w oyczyznie tey paroxyzmach w odbieraniu Trubecka do ~~[illegible]~~ Moskwy...."

l.) k. 45 do końca tomu. Mowy weselne, pogrzebowe itd. osob historycznych i innych.

Hist. – Z Biblioteki Załuskich.

354. – Pol. F. XVII. 8. – Rękopis papierowy, 330 mm. na 200 mm., jedną ręką w drugiej połowie XVII w. na 240 k. lb. pisany, oprawiony w czarną skórę, źle zachowany.

Miscellanea prywatne i publiczne, ≠ ~~[illegible]~~. Mowy weselne, zaręczynowe i inne ceremonialne, przytem odpisy mów sejmowych z lat 1623, 1627, 1629 itd., znanych już zkądinąd w lepszych rękopisach, a nawet z sejmu abdykacyjnego 1668 r.; dalej kopie listów rozmaitych bez wartości. Jest to w ogóle zbiór z kilku odrębnych całości złożony. Józ. And. Załuski zapisał na k. 1. u góry: Woyszнarowicz Casimirus. Collectanea epistolaria et seymowe.... circa A. 1677." – Między innemi znajdują się tu:

≠ zebrane przez księdza Kazimierza Woysznarowicza regenta kancelaryi większej litewskiej i sekretarza królewskiego. –

a.) k. 128 – 148; 210 – 234. dwa ułamki ze znanej „Apologia pro

libertate Reipublicae et legibus regni contra callidos novi iuris repertores" ~~bez końca~~ Andrzeja Lisieckiego. (brak końca). Zob. Nr. 326. c.

b.) k. 123b–124b. – „Rada Kalimachowa według którey wszytko się niemal [u] nas dzieie." Incip. „Maiąc dwu albo trzech do swey taiemney rady ...." Zwykły, obszerny tekst.

c.) k. 154–160. – Sześć listów „do iedney Paniey" z odpowiedziami. Rzecz nie pozbawiona pewnej wartości literackiej.

Hist. Z Biblioteki Jaburskich.

355. – Pol. F. XVII. 12. – Rękopis papierowy, 320 mm. na 215 mm., różnemi rękami pisany w XVI i w XVII w. na 149 k. lb., oprawiony w skórę brunatną.

Zawiera zbiór różnych odrębnych całości historycznych, utworzony z kilku źródeł, zapewne w Ruskiem województwie. Rękopis jest wcale ciekawy, zawiera bowiem nieznane lub mało znane miscellanea od drugiej połowy XVI w. do 1662 r.

a.) k. 1 sqq. „Diariusz y progress Commissiey Pereasławskiey z Woiskiem Zaporowskim przez Ichmść. pp. Commissarzów d. 26 Februarii odprawioney, napisany przez Jemci. P. Podkomorzego Lwowskiego." Autorem tej relacyi jest Wojciech Miaskowski podkomorzy lwowski, opisuje w niej fakta od 1 Stycznia do 5 Marca 1649 r. Rzecz nader ciekawa.

b.) k. 9. – „Na Discurs o stanie żup krakowskich incerto authora wydany prosty ale szczery Szlachcica Polskiego respons." Incip. „Abym na subtelny a chytrem napełniony iadem...."

c.) k. 24 sqq. – Kilka pism odnoszących się do rokoszu 1606 r. Spór Jazłowieckiego i Stadnickiego, pamflety i ciekawe wiersze rokoszowe.

d.) k. 38 sqq. Pisma w sprawie żup Wielickich z XVII w.

e.) k. 42 sqq. – Miscellanea z ~~[illegible]~~ XVII ~~w.~~ w. Między innemi: „Nowiny z obozu Seremesa" [Szeremetiewa, około 1660 r.] okolicznościowe humoru pełne żarty; – Radziwiłła [Michała Karola na Klecku ?] podczaszego litewskiego mowa do króla Jana Kazimierza; – pismo od skonfederowanego pod Sokalem wojska (1665); – Stan. Żółkiewskiego hetmana w. kor. i wojewody kijowskiego układy z Turkami oraz mowa do króla. Mowy pogrzebowe itd.

f.) k. 61–66. – „Pokaranie błędów i naprawy ich w naszej Rzeczy Pospolitej polskiej in hoc interregno gdyż potem insz czaszu niebendzie." traktat polityczny z 1573 r. ~~interesujący~~

Interesujący

g.) k. 76 sqq. – Miscellanea historyczne z końca XVI w. i początku XVII w. – Między innemi: Opisy bitwy pod Byczyną, przymierze króla Stefana z Mehmed Girajem 1578 r., listy Samuela Koreckiego i Stefana Tomszy ~~wojewo~~ hospodara wołoskiego 1622 r., list od archiepiskopa smoleńskiego do patryarchy moskiewskiego; testamenty króla Stefana, oraz pismo polityczne: „Discurs po utraceniu Moskwy albo stolice."

h.) k. 96 sqq. – Materyały, akty, pisma itd., odnoszące się do dziejów wojny moskiewskiej z 1633 r., kondycye do pacyfikacyj i traktatów itp. Również pisma odnoszące się do sprawy Bohdana Chmielnickiego i kozaków z czasów Władysława IV. – W całym rękopisie dużo jest kart pomieszanych, zwłaszcza zaś w tej partyi.

i.) k. 116–117: „Artikuły in negocio compositionis inter status a statu seculari J. M. pp. ~~[illegible]~~ Duchownim podane i odpowiedź od J. m. pp. Duchownik." – Ułamek, bez daty, z drugiej połowy XVI w., nieznanego układu artykułów kompozycyi z duchowieństwem, pisany po polsku, lecz jakby nie przez Polaka.

k.) k. 118 sqq. – Miscellanea historyczne (por. powyżej h.) z lat 1633 –1662.

~~Rękopis~~

Hist. Pochodzenie rękopisu nie jest mi znane. Katalog CBP. podaje, że pochodzi z Biblioteki Załuskich.

356. – Pol. F. XVII. 14. – Rękopis papierowy, 310 mm. na 195 mm., przeważnie jedną ręką XVII w. na 199 k. lb. pisany, oprawiony w tekturę.

Zbiór mów publicznych i prywatnych, licznych wierszy, aktów itd. rozmaitego znaczenia miscellaneów, pochodzący niewątpliwie z domu nieznanego bliżej Aryanina polskiego. [Samuela Przypkowskiego ?] z pierwszej połowy XVII w.

a.) k. 1–85. – Mowy głównie prywatne, przeważnie weselne i dziękczynne przy rozmaitych okazyach, oraz kilka publicznych z 1634 r.

b.) k. 85b–105. Poezye Samuela Przypkowskiego, Andrzeja Wiszowatego, Hieronima Morsztyna i innych, wśród nich jeden Krzysztofa Arciszewskiego („Recurs z Indiey ex Brasilia do Niderlandu....“ incip. „Chwała bądź Bogu, – żem dom w nałogu – złym zostawiające...“). – Zbiór ten poezyi jest niezmiernie interesujący nietylko swą treścią, ale także i pochodzeniem ściśle aryańskiem. Autorem większej części tych utworów jest Sam. Przypkowski; obok wymienionych już wyżej; wspomniani są nadto Moskorzewscy, Morsztynowie i inni.

c.) k. 106–119. – Mowy sejmowe na elekcyi Władysława IV.

d.) k. 121–177. – Mowy pogrzebowym aktom służące.

e.) k. 178–195. – „Spiżarnia fraszek rozmaitych“. Tegoż samego autora (S. Przypkowskiego ?) zbiór interesujący drobnych wierszy.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszł. 1796 r. do CBP.

357.– Pol. F. XVII. 16.– Rękopis papierowy, 300 mm. na 185 mm., trzema rękami w końcu XVII w. na 149 k. lb. pisany, w skórę brunatną oprawny.

„Miscellanea, Orationes, Epistolae etc. a Loski succamerario Varsaviensi connotata ab Anno circiter 1690." Tytuł dany przez J. A. Janockiego; miscellanea te rozpoczynają się wszakże od r. 1676. Rękopis zawiera dużo rzeczy odnoszących się do rodziny Denhoffów.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

358.– Pol. Q. XVII. 5.– Rękopis papierowy, 195 mm. na 160 mm., pisany jedną ręką w XVIII w. na 488 str. lb., oprawny w tekturę.

Zawiera pod tytułem niewłaściwym „Zbiór historyczny" ~~anto~~ antologię przeróżnych opowiadań, anegdot, powiastek zarówno o osobach historycznych, jako też i niemających żadnego związku z historyą. Karty tytułowej brak; zaczyna się od spisu rzeczy pt. „Regestr xiąg i rozdziałów zbioru chistorycznego z wyrażną o czym się w którym traktuie informacyią." Literę c w wyrazie „chistorycznego" przekreślił Załuski i napisał u góry „J. A. Załuski – Zbior Historyczny." Jest to ~~zatem~~ zatem zbiór opowiadań de omni re scibili zebrany przez Józ. Andrz. Załuskiego, oczywiście nie jego ręką. Dzieli się na pięć ksiąg; ks. I ma rozdziałów 52, ks. II rozdz. 29, ks. III rozdz. 66, ks. IV rozdz. 74, ks. V rozdz. 45.– Rozpoczyna Księgę I rozdział 1. „O złocie i skarbach", kończy zaś księgę V rozdział 45 „O Hipohondrykach albo niewyperswadowanych a głupich rozumieniach."

kapitelikami!

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

359. — Pol. Q. XVII. 6. — Rękopis papierowy, 195 mm. na 165 mm., pisany jedną ręką XVIII w. na 52 k. lb., oprawny w tektarę.

Zawiera liche odpisy kilku mów prywatnych, kopje listów prywatnych, t. zw. Ostatnie Vale Jana III i inne znane wiersze.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

360. — Pol. Q. XVII. 14. — Rękopis papierowy, 200 mm. na 153 mm., pisany dwiema rękami XVII w. na 157 k. lb., oprawiony w ~~końcu~~ XIX w. w półskórek, na grzbiecie napis „Ekonomia domowa."

Obszerne i obfite przepisy kucharskie polskie oraz duży zbiór rozmaitych przepisów lekarskich, recept domowych itd., zebranych przez ks. Tomasza Jabłonowicza Soc. Jesu.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

361. — Pol. Q. XVIII. 9. — Rękopis papierowy, 235 mm. na 195 mm., pisany jedną ręką początku XIX w. na 4 k. lb., nieoprawny.

Autobiografia ks. Stanisława Staszica, pt. „Krótki Rys życia mego." podpisał: Stanisław Staszic. — Kopia poświadczona przez X. Edwarda Czarneckiego, kanonika płockiego, sekretarza Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie 1826 r. Zaczyna się: „W roku 1755 w miesiącu Listopadzie urodziłem się w mieście Pile ...."

Hist. Ze zbiorami Towarzystwa Przyjaciół Nauk przeszedł 1838 r. do CBP.

Rękopisy Różnojęzyczne.*)

Prawne.

362. – Raznojaz. F. II. vol. 1. – Rękopis pergaminowy, 344 mm. na 232 mm., różnemi rękami pisany od XVI-go do XVIII-go wieku, na 166 str. lb.; oprawiony w deskę obciągniętą bogato w stylu niemieckim wyciskaną ~~ob~~ jasno żółtą skórą, rogi w okuciach.

Kopiaryusz (oryginalny) przywilejów miasta Parnawy od 1561 do 1726 r. Zawiera (nietylko) (wszakże) przywileje miejskie, ale także i inne ważniejsze akty odnoszące się do praw Parnawy, jako to komissye, ich uchwały, rezolucye władz itd. Akty z czasów panowania polskiego są pisane po łacinie, rozpoczynając się ~~dokumen~~ od potwierdzenia dawniejszych przywilejów danem przez Zygmunta Augusta w Wilnie 26 listop. 1561 r.; pod szwedzkiem Karola IX i Gustawa Adolfa ~~panowaniem~~ oraz pod rosyjskiem panowaniem akty są wystawiane w językach szwedzkim i niemieckim.

Hist. Rękopis był niegdyś własnością miasta Parnawy. Do CBP. dostał się podobno „niedawno", może w połowie drugiej XIX w., nie ~~wiadomo~~ mogłem zbadać jaką drogą.

363. – Raznojaz. F. II. 7. – Rękopis papierowy, około 360 mm. na 225 mm., pisany licznemi rękoma XVIII w. na 728 klb., oprawny w brunatną skórę.

Zawiera zbiór rozmaitych pism politycznych, projektów aktów sejmowych i inne miscellanea polityczne głównie z XVIII w., zebranna

*) Rękopisy tego działu bywają cytowane po łacinie: Divers. ling. tj. diversarum linguarum, po rosyjsku Разноязычные albo На разныхъ языкахъ.

liczne elekcyi i z czasów panowania Augusta III. Nie brak tu jednak i odpisów aktów luźnych wcześniejszych, pism ulotnych, i całych rękopisów. Zbiór to sztuczny, zszyty przypadkowo razem z całości odrębnych o różnych formatach. Między innemi:

a) k. 1–201. – „Akta przednieysze trzech seymow za trzech dyrekcyi JMci pana Jakuba Sobieskiego marszałka koła poselskiego....” z lat 1623, 1626, 1628. Dopisano inną ręką: „Manuskrypt przepisany z biblioteki Żółkiewskiey 1737 in Martio”. Zawiera dyaryusze sejmów, mowy, recesy itd.

b). k. 202 sqq. – „Expedycya przedseymowa 1748.”

c) k. 248 sqq. – „Projekt do aukcyi woyska przekopiowany od JMci pana podkanclerzego koronnego.” Takich projektów jest tu więcej, a wśród różnych instrukcyi znajdują się w tym rękopisie także „desideria” miast Krakowa, Poznania, Lwowa i innych drugorzędnych.

d.) k. 285 sqq. – „Pacta Conventa” z Fryderykiem Augustem II. (Augustem III) oraz bardzo liczne, zebrane pod koniec rękopisu, materyały do dziejów elekcyi Augusta III z lat 1733–1735.

e) k. 356 sqq. „Głos Oyczyzny z pod prasy nieprzyjacielskiey do marnotrawnych synów zakamieniałego serca bolący.” Incip. „Wola Oyczyzna a rzadki syn słucha — Czy ślepa żądza, czyli chciwość głucha...” itd.

f.) k. 370 sqq. „Testament politique pour les Intérêts du Corps Germanique 1735.” Incip. „Prêt à rendre compte devant le juge de tout l'Univers....” Bez ~~podpisu~~ oznaczenia autora.

g.) k. 414–418b. – „De iudiciis et moribus corrigendis ad Stephanum Regem Poloniae... Paraenesis. Posnaniae. Anno Dni 1578.” ~~Podpisany 1577 mense Februario fidelis subditus Franciscus Gostaonis (sic) de Nadarzice~~ Franciszka Gosławskiego, odpis z druku, zob. Wierzbowski, Bibliografia III, n. 2647. i Estreicher, Bibliogr. XVII. 275.

h.) k. 460–493b. – Sprawozdanie nader obszerne do Jana III nienazwanego komisarza królewskiego z Gdańska 17 listopada 1677 r.; ważnej politycznej treści o stosunkach ze Szwecyą, z Inflanty, Żmudzi itd. Incip.

„Iussu Regiae Mtis. Vrae. Rmus. ac Illmi. Domini Dnus. Episcopus Luceoriensis [Stanisław Dąmbski], Dnus. palatinus Mariaeburgensis [Stanisław Działyński (+1677) lub Jan Ign. Bąkowski] et Dnus. castellanus Novogrodensis [Krzysztof Jesman] die 6 Novembr. me convenerunt, inde exposuerunt… palatinum Vilnensem [Jerzy Karol Hlebowicz]….."

i.) – k. 504–510b. – „Votum in Senatus consilio Anno 1700 d. 28 Mai podane." Własnoręczny Stanisława Lubomirskiego Marszałka W. Kor. rękopis na czysto pisany i pod pieczęcią podpisany. – k. 512–517. „Votum…" tegoż samego z d. 18 stycznia 1701. również pieczęcią i podpisem opatrzone.

k.) – k. 724 sqq. „Catalogus hoc volumine contentorum" zawiera 120 numerów.

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł 1796 r. do CBP. –

364. – Rozmaite. F. II. 9. – Rękopis papierowy, 283 mm. na 195 mm., tuszem ręką XVII w. na 82 klb. pisany.

Zawiera zbiór pism odnoszących się do spraw dyssydentów w XVII w., a mianowicie:

a.) – k. 1–24. Rozmaite tzw. grawamina dyssydentów podawane do sejmu 1648 r., wreszcie „puncta dissidentium…" i t.p. oraz Andrzeja Lisieckiego „Praetextus gravaminosorum decretorum tribunalitiorum a dissidentibus in religione accusatorum iustificatio." – (k. 5–7, 25–28 białe).

273 b.) k. 29–40. – „Uwaga pokoiu przez confoederatią terazniejszą dissidentibus in religione Christiana warowanego. Tasz uwaga odłożenia do electiej przyszłej nowego pana Exorbitanciy od tychże Dissidentów praetendowanych." – Pismo polityczne ~~XVII wieku (po~~ z roku 1573, nieznanego bliżej autora.

c. – k. 41–65. – Leges et constitutiones regni de haereticis et

schismaticis statutae." Akta z 1424, 1438 (edykt wieluński i konfederacya z Nowego Miasta Korczyna), 1573 iuramentum Henrici i inne iuramenta, oraz historyczne przedstawienie sprawy dyssydentów, stanu ich praw itd. (czy nie Goślickiego?), dalej edykt parczowski z 1564 r. po polsku, 1647 (?) edykt warszawski i inne.

d. – k. 65b–67b. – Kilka aktów odnoszących się do najazdu Rakowskiego. Str. 273. ark. 18

e. – k. 71 sqq. „Protestationes spiritualium pro immunitatibus ecclesiarum" 1607 i 1609.

Hist. – Z Biblioteki Załuskich. –

365. – Krasnojar. F. II. 11. – Rękopis papierowy, 297 mm. na 195 mm., kilkoma rękami XVII w. na 875 k. lb. ~~prześlicznie~~ starannie pisany i doskonale zachowany, oprawiony w czerwoną świńską skórę.

„Acta cancellariatus anni 1532 usque ad 1611. Ex manuscripto Illmi. ac Revmi. D. Jacobi Zadzik olim supremi Cancellarii Regni." Rękopis zawiera ~~odpisy~~ prześliczne odpisy aktów publicznych, listów itd., z XVI w. zwłaszcza początkowo trochę materyału z czasów Zygmunta Starego i Bony, a mianowicie w sprawach tureckich, zapewne z Tomicyanów ~~od~~ z 1532 r., następnie idzie szereg ogromny aktów publicznych z czasów kanclerstwa Jakóba Zadzika do 1610 r. Można odróżnić wśród olbrzymiej ilości luźnych aktów pewne osobne całości, niegdyś inne: a) k. 7b–11b ciekawy komentarz (Stan. Górskiego?) na list Bony do Tomasza Lubrańskiego biskupa poznańskiego 1532. – b.) k. 122–268. sprawy tureckie, poselstwa, instrukcye, relacye itd. – c.) k. 407–875. Akta, pisma etc. z czasów rokoszu Zebrzydowskiego w pięknym komplecie.

Hist. – Z Biblioteki Załuskich, gdzie nosił Nr. 258, przeszedł 1796 r. do Cesarskiej.
Liter. Janozki, Musar. Sarmat. (Nr. LXXXII. pag. 103.) – Zal. Janociana III. 378.

273 str.
18 ark.

366. — Raznojaz. F. II. 36. — Rękopis papierowy, 315 mm. na 210 mm., kilkoma rękami pisany w XVII w. na 255 k. lb., nieoprawiony.

Zawiera: „† | Acta Visitationis [Ecclesiarum] | Dioecesis Luceoriensis [sub feli]|ci regimine Illustrissimi et Reverendis|simi Domini D. Stanislai e Lubraniec Dam|bski Dei et Apostolicae Sedis gratia Epi|scopi Luceoriensis et Brestensis pastoris | nostri vigilantissimi post peractam eandem variis in Decanatibus per Perillu|strem et admodum Rdum. Dnum. Stani|slaum de Bedlno Bedlinski Archidiaconum | Cathedralem et Visitatorem Generalem Luceoriensem in anno Domini 1680 delegatum." — Zawiera: a) k. 1–131 i k. 198–255. Szczegółowe i dokładne akta wizytacyi, inwentarze skarbców, paramentów, ksiąg itd. itd. z lat [1666], 1680 i 1681, tudzież wsi i miast dyecezyi Łuckiej, niektóre oryginalne, przez archidyakona Będlińskiego podpisane. — b) k. 132–197. Decreta reformationis z powodu tejże wizytacyi.

367. — Raznojaz. Q. II. 8. — Rękopis papierowy, 195 mm. na 162 mm., pisany jedną ręką w końcu XVII w. na 152 k. lb., oprawiony w skórę brunatną.

Zawiera formularz kancelaryi koronnej z czasów Jana III, i był w użytku zapewne jakiegoś sekretarza królewskiego lub pisarza kancelaryi. Oprócz niektórych i bez większej wagi pism politycznych, są tu głównie prawnicze, czerpane z prawa cywilnego. — Między innemi aktami tu wymieniam: a) k. 99. instrukcya dla Ignacego Gnińskiego opata koronowskiego do stanów pruskich 1682 r. — b) k. 131b przemowa podkanclerzego Jana Gnińskiego do cesarza Leopolda po odsieczy Wiednia 15 Września 1683. (cf. ~~Kluczycki~~ list Jana III do Maryi Kazimiery z 17 Września t. r., Kluczycki, Akta do dziejów Kr. Jana III sprawy r. 1683. str. 396.)

c.) passim. – Materyały sejmikowe ziem Wiskiej, Opatowskiej, Proszowskiej i innych. – ~~Nie ma~~ Zdaje się, że uważać należy, iż rękopis ten powstał w najbliższem otoczeniu Xdza Gurowskiego, podkanclerzego koronnego.

Hist. ~~Z~~ Biblioteka Załuskich posiadała pod NN. 2071 i 2072 dwa formularze kancelaryi koronnej z czasów Jana III. Jednym z nich jest ten powyżej opisany.

Liter. Janozki: Musar. Sarmat. str. 88. NN. XXII. XXIII.

Historyczne.

368. – Rozmaite. F. IV. 29. – Rękopis papierowy, 310 mm. na 200 mm., jedną ręką XVII w. pisany na 32 kart., oprawiony w tekturę.

„Instruktarz na wybieranie Ceł Krola Je. Mci: y Rzpltey z Constytuciey koronnych wypisany. Według ktorego sprawować się powinni PP. Pisarze tak w taxowaniu towarow iako tesz y w pisaniu Quitow." – Taksy przywozu i wywozu z 1676 r. – K. 25. „Taxa towarow rozuych na dobrą monetę."

Hist. Na k. tyt. dopisek: „Ex libris Casimiri Sasin Descript. 1676 mpp." – Z Bibl. Załuskich.

369. – Rozmaite. F. IV. 36. – Rękopis papierowy, 310 mm. na 200 mm., pisany różnemi rękami w XVI w., w drugiej połowie XVI w., k. lb. 383, oprawny w skórę brunatną wyciskaną, typ polskiej prowincyonalnej oprawy, bez daty, klisze zwykłe, na wierzchniej okładce u góry wybite złotem: * REGESTRUM.

Miscellanea polityczne z lat 1563–1574. Jeden z najlepszych i najciekawszych rękopisów odnoszących się do końca panowania Zygmunta

Augusta, i z czasów pierwszego i drugiego bezkrólewia, oraz początków króla Stefana, należał, – zdaje się – i powstał w domu Walentego Orzechowskiego, sędziego ziemskiego przemyskiego, znanego polityka tej epoki. Zawiera (pisownia zmodernizowana):

a). – k. 1–30. – „Sprawa posłów województwa Ruskiego, : pana Jana Sieniemskiego z Pomorzan, pana Trzebińskiego ze Lwowskiej ziemie, pana Valentkego Orzechowskiego sędziego przemyskiego, pana Alexandra Krasyczkiego z Przemyskiej ziemie, pana Andrzeja Jazowskiego stolnika Sanockiego, pana Czarnoczkiego sędziego Sanockiego z ziemie Sanockiej, pana Grzegorza Makowieczkiego chorążego Halickiego, pana Łowczego Dobanowskiego i pana Dubrawskiego z Halickiej ziemie na sejmie walnem Varsawskiem Roku pańskiego 1563 złożony (!) na dzień Marcina świętego z tym poselstwem panow Rad województwa Ruskiego i od rycerstwa postani aby na ten artykuł exekucyej ktorey constytucyami postanowili na piotrkowskiem sejmie blisko przeszłym nie przyrwalali, to jest aby Alexandra króla statutem miały być wyjęty rycerskie brane, ktore jeno są dane ludziom rycerskim po tym to statum krola Alexandra za potczywe służby ich. Ktemu prosić rozkazali aby Krol J. M. nie zawierał ręki swej krolewskiej zasłużonym ludziom." – Ten cały tytuł jest wypisany majuskułami na 2 str. i czterech wierszach trzeciej; poczem rozpoczyna się rzecz: „Na początku tedy sejmu tego, ktory się począł w poniedziałek pierwszy po św. Marcinie .....". – Między k. 5^tą^ a 6^tą^ (paginacja jest nowoczesna) zachodzi jakiś brak, albo karty poprzemieszane, albo raczej brak jednej karty. – Całość zawiera same tylko mowy Wal. Orzechowskiego i sprawy (poprawna) posłów województwa ruskiego, stanowiące nader ciekawe ~~objaśnien~~ przyczynki do tzw. sprawy o egzekucyę, objaśniające stanowisko popularnych ruskich posłów.

b. – k. 31–242. – „Sejm Valny Coronny Polski złożony w Lublinie y z wielkiem xiestwem litewskiem przes Najjaśnieyszego Pana Sig-

muntha Augusta z bozei laski krola..... we czwartek pierszy po S. Tomaszu anno domini 1568..... ktory sejm niepoczął się aż X Januarii in anno dni. 1569...." — Dyaryusz sejmu ~~lub~~ Unii Lubelskiej 1569 r. wydany przez Kojałowicza: Дневникъ Люблинскаго Сейма 1569 года. ~~С. Петерб.~~ Petersburg 1869. wydanie Archeograficznej Komissyi:

c. — k. 243 – 248. — „Modus in interregno": incip.: „Gdyż JchMM. Panowie Senatorowie podać to między posły ziemskie...."

d. — k. 249 – 250. „Forma konstytucyi napisana na sejmie Warszawskiem anni dni. 1572 przez urodzona pany Dobrogosta Potphorowskiego y Walentego Orzechowskiego sędzie ziemskie kaliskiego i przemyskiego, posły ziemskie za ten sejm wyprawiona, ktora niedoszła prze niezwolenie inych postow.... jakoby ta exekutia nieobacznie uczyniona koniec swoj wzięła około dobr stolice K. J. M." — Następuje k. 250b – 255b. „Alia forma de interregno et modo elegendi regis." incip. „Nowa y i wielka rzecz proponowana...."

e. — k. 256 – 258. „Confederatio albo Captur panow Rad duchownych, swieckich i wszego rycerstwa wojewodztwa Ruskiego i Podolskiego czasu interregni.... w Glinianach uczyniona ta Confederatia ostatniego dnia Lipca Roku panskiego MDLXXII." — Incip. „Gdyż za ześciem z tego swiata...."

f. — k. 258 sqq. Akta odnoszące się do bezkrólewia po śmierci Zygmunta Augusta i wyboru Henryka. — α) k. 258 – 262. Uniwersał z Knyszyna 24 Sierpnia 1572. — β.) k. 262 – 266. Postanowienie zjazdu w Kaskach z 27 paźdz. 1572; na końcu spis: „Panowie ktory sie beli zjachali do Kassek." — γ.) k. 267 – 273. „Warszawskie postanowienie czasu i miesca electiey" z 23 Stycznia 1573. — δ.) k. 273 – 275. konfederacya Warszawska z 28 Stycznia 1573. (zob. Vol. Leg. wyd. Ohryzki II. 124). — ε.) k. 275b – 277. „Wiszeńskie postanowienie po konwokacyi sub interregno." 1573 Marca 2. — ζ.) k. 277b – 282. ~~uchwała sejmu elekcyjnego o wyborze Henryka Walezego~~ t. zw. „Artykuły Henrykowskie" z d. 20 Maja 1573. ~~η.) k. 281b – 282~~ oraz „Poruczenie do obrony" z tejże daty ~~na tymże sejmie~~. — η.) k. 282b – ~~286~~ 291. druga mowa Montluca [incip. „Prolixiorem ad vos orationem superioribus diebus..."] z 25 kwietnia 1573 oraz „List posła francuskiego i kondycye podane" w Koninie 28 paźdz. 1573. — ϑ.) k. 292 – 293. „Potwierdzenie capturu Glinianskiego w Wisznej na sejmiku...." 1573 Września 1. — ι.) k. 293 – 307. Gravamina prawdopodobnie przez

ruskie województwo podniesione w 46 artykułach, po elekcyi Henryka. Tytuł zamazany i niektóre artykuły. Incip. „Art. I. Naprzód ante omnia starać się mamy, aby nam sprawiedliwość....” — κ.) k. 307-317. Pacta conventa, formuły przysięg króla, Montluca etc. [zob. niżej g. η.]

g.) k. 319 sqq. Akty i dokumenty odnoszące się do drugiego bezkrólewia. — α) k. 319-324. Uchwały województwa ruskiego na zjeździe we Lwowie ~~1574~~ 28 lipca 1574. — β) k. 324b-336. Listy króla Henryka [do senatorów] z 18 Czerwca 1574) do Karnkowskiego, Andrzeja Zborowskiego i Piotra Wolskiego, do Olbr. Łaskiego, Tenczyńskiego, Radziwiłła marszałka, do Stanów z 25 Sierpnia 1574. wraz z odpowiedzią Stanów z 18 Września. — γ.) k. 337-342. Konfederacya Warszawska z 18. IX. 1574. — δ.) k. 342b. Kopia listu czausza tureckiego do Mikoł. Mieleckiego wojewody Podolskiego z Jass 22 pazdz. 1574. — ε.) k. 346-353. „Iudicia ordinaria generalia primum in conventu electionis novi Regis sub Warschovia, deinde in conventu coronationis Cracoviae correcta ac demum in convocatione generali Warschoviensi post discessum Sereni. Henrici Regis ~~Galliarum et~~ approbata et ratificata.” Artykuły: o sejmikach, obieranie sędziów, przysięga, jako sądzić mają, co sądzić mają, miejsce sądom, pisarze, bezpieczeństwo sądów, czasy sądów, chowanie akt, pieczęci, sądy trwać mają, opatrzenie sędziów i pisarzów, o placeniu od causy, o pozwiech przed on sąd, o zapisiech, protestacyach, o odpowiedzi, o dylacyach, o exekucyi tym sądom. Por. Zakrzewski W., Po ucieczce Henryka, str. 173 sqq. — ζ.) k. 354-361. „Postanowienie sprawiedliwości przez pany rady koronne i rycerstwo wszystko województwa Ruskiego (w) Wiszny na zjeździe die 1 Decembris 1574.” bardzo ciekawe. — η.) k. 361b-371. Pacta conventa ad. 206. wyżej f. κ. — ϑ.) k. 372. „Confederatio Leopoli fer. VI post Conductum Pasche Aº Dni 1575 facta.” akces do konfederacyi Wiszeńskiej; — ι.) k. 373. ręką XVII w. „Wzor Rzpltey. polskiey” kilka aforyzmów; oraz na tejże karcie „Rady Philippa Kalimacha Olbrachtowi królowi polskiemu dane....” zaś „rad” tylko od „Mieć dwu...” aż do „Ruszeniem pospolitem...” — κ) k. 373b-375. „Confederatia Wiszeńska po Strzyżowem

zjeździe" z 11 Lipca 1575 przystępujące do uchwał stężyckich, z nazwiskami szlachty, która podpisała. — λ.) k. 375–377ᵇ. „Confederatia Wiszeńska przed elekcyą warszawskiego sejmu." 26 Oct. 1575. Obszerne i ciekawe uchwały; por. Zakrzewski po ucieczce Henryka str. 410.

(k. 377–383.) h. — Akta i pisma odnoszące się do wyboru królem Stefana Batorego: — α) k. 377ᵇ. „Vitanie krola J. Mci. Stefana Batorego gdy jechał na krolestwo pod Medyką od rycerstwa ziemie przemyskiej przez urodz. pana Valentego Orzechowskiego sędziego ziemie przemyskiej." Incip. „Gens Polonorum ab origine suo ...." — β) k. 379ᵇ–381ᵃ. List do szlachty, zdaje się, ruskiego województwa, bardzo ciekawy o pierwszych wrażeniach króla Stefana przed jego koronacyą, o opozycji litewskiej itd., z Krakowa 30 Apr. 1576. podpisany przez Jana Sienieńskiego podkom. sanockiego, Jana Biejkowskiego stolnika przemyskiego i Mikołaja Sienieńskiego stolnika sanockiego. — γ.) k. 382. „Witanie krola ..." itd. jak wyżej pod α., ale po polsku. Incip. „Narod polski z przyrodzenia swego tę cnotę wrodzoną ...." — δ.) k. 383ᵇ. „Respons K. J. Mci. na tę przemowę jeo Mci. pana Valentego Orzechowskiego ..." incip. „Non ambitio regnandi, non cupiditas dominandi me ducit in Poloniam ...."

Hist. Rękopis pochodzi z Biblioteki Załuskich.

Liter. Козловичъ, Древнія Люблинскаго Сейма 1569 г. С. Петербургъ 1869. (dobry opis i podobizna rękopisu).

370. — Różnojęz. F. IV. 37. — Rękopis papierowy, 340 mm. na 200 mm., kilkoma rękami w XVIII w. pisany, k. ll. 54.

Zawiera:

a.) k. 1. „Respons pewnego Senatora na pograniczu mieszkającego na pewny list od jednego kawalera pisany ... 14 Jan. 1705...." pismo polityczne. —

b. — k. 10. Breve Klemensa XI. do biskupów polskich z Rzymu 28 Oct. 1702. (kopia oryginalna pod pieczęcią nuncyusza Pignatelli; egzemplarz biskupa warmińskiego.).

c. — k. 12. Odpisy edyktów Zygmunta I z 1532 r. i Zygmunta Augusta z 1564 Febr. 14.

„Decretum regium quo parocho Elbingensi decem mansi prope villam Fischau adiudicantur."–

d.– k. 14–18b. Kopia testamentu kardynała Michała Radziejowskiego. Rzecz interesująca, rodzaj autobiografii prymasa.

e.– k. 20. „Memoriale ablegatorum ducatuum Curlandiae et Semigalliae pro iis ducatibus et districtu Piltinensi."

f.– k. 22–24. Andrz. Chryzost. Załuskiego bpa. Warmińskiego kazanie na św. Trójcę, bez daty.

g.– k. 26. „Ultima voluntas Ioannis Friderici ducis et electoris Saxoniae..." z 1532 r., odpis z XVIII w.

h.– k. 28. Odpis protokołu „Senatus consilium convocationale" z 2 Maja 1702 w Warszawie.

i.– k. 30. Informatio super iuribus episcopatus Varmiensis ex occasione fractensae cuiusdam appellatione per Alexandrum Okiński quondam vasallum Varmiensem ad tribunal Revmae Nuntiaturae Apostolicae Regni Poloniae interpositae."

k.– k. 34–41. „Status Episcopatus Varmiensis" w formie relacyi listowej do papieża, bez ~~p~~ oznaczenia autora, z Gutstadt 26 marca 1701. Incip. „Ut primum regimini huius episcopatus Varmiensis..."

l.– k. 44. „Excerpta ex quibusdam manuscriptis sub titulo de iure indigenatus terrarum Prussiae." Notatki bez wartości.

m.– k. 50. „Konkluzya kontynuowanej Rady Malborgskiej" i inne fragmenty z początku XVIII w.

Jak to index na końcu umieszczony okazuje, cały ten rękopis jest urywkiem z większej całości i pochodzi z Warmii; ~~niewątpliwie też należał do tych, którymi biblioteka~~ ~~bogata~~

Hist. Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

371. — Różnojęz. F. IV. 46. — Rękopis papierowy, 286 mm. na 190 mm., jedną ręką w XVII w. pisany, str. 1330 (przez Janockiego) liczbowanych, nlb. z początku 2 karty (1 biała), z końca 2 karty indexu i 7 białych. Oprawny w żółtą safianową skórę z herbem Stanisława Augusta i napisem zwykłym na tego rodzaju oprawach; (zob. Nr. ....) na grzbiecie złocenia i napis na czarnem tle: „Insignia Prussorum gentilicia."

Herbarz szlachty polskiej w ziemiach pruskich osiadłej. Na k. 2 nlb. ręką J. D. Janockiego wykaligrafowany tytuł ~~rę~~ kodeksu: „De Prussicarum | familiarum insignibus | gentiliciis: viris que et domi | et militiae clarissimis: | auctoris ignoti | fragmentum nobile | E supellectili libraria Ioannis Gottfridi Roesneri | Praesidis Thoruniensis, publica auctione anno MDCCXXVII | divendita: florenis CCC comparavit Iosephus Andreas Cosmus Załuski Regni Poloniae tunc referendarius supremus." — Na str. 2. notatka: „De illustribus familiis Prussiae. Citatur hoc mss. a Dyryewski[1] in Pamiętka p. 58..." — Treść ~~[illegible]~~ mieści się na str. 3 — 1188; (spisy rodów, ich genealogie opatrzone rysunkami herbów) rozpoczyna się od Bażeńskich vel Bażyńskich (von Baisen) w alfabetycznym porządku nazwisk rodów pruskich. Brak właściwego początku, lecz można przypuszczać, że stosunkowo nie wiele zaginęło; zapewne przedmowa oraz opis herbów i rodzin na lit. A. — Na str. 1193 — 1330. „Przychodniowie senatorii jako i Equestris ordinis do Prus." Spis indygenowanej szlachty pruskiej. — Następuje rejestr klejnotów i nazwisk na 2 kartach nlb.

Bardzo cenny ~~i ważny~~ jest ten rękopis dla heraldyki i genealogii rodów ~~rodzin~~ prusko polskich jednem z najważniejszych źródeł. Znał go Niesiecki i wielokrotnie go wspomina jako „Mss. Załuscianum o familiach pruskich". ~~[illegible]~~ Brak czasu nie pozwolił mi sprawdzić w jakim stosunku stoi ten herbarz do rękopisu wyszczególnionego niżej pod Nr. 375. Porównać należałoby oba te ~~herbarz~~ kodexy z herbarzami szlachty polsko-pruskiej zachowanymi w bibliotekach Kórnickiej i Fundacyjnej hr. Baworowskiego we Lwowie.

Hist. Wedle tytułu powyżej podanego rękopis należał do bibliotekí prezydenta (burmistrza) toruńskiego Jana Gotfr. Roesnera, straconego ~~zmarłej ofiary~~ wyrokiem w tzw. „sprawie toruńskiej" r. 1724. Z licytacji ~~po nim~~ kupił go J. A. Załuski za 300 złp. w 1727 r. – W 1771 r., zapewne, otrzymał oprawę królewską. W 1795 r. przeszedł z Bibl. Załuskich do CBP.

Liter. Załuski, Programma literar., str. 30 Nr. 13. ~~gdzie autor~~ przypomina, że autorem ~~kodeksu~~ kodeksu mógłby być Joach. Posselius.

1 Duryewski Andrzej; Pamiątka niezeszła już zeszłego domu ~~panów~~ ... Kostków.... Kraków 1702. fol.

372. Raznojaz. F. IV. 47. – Rękopis papierowy, 320 mm. na 215 mm., pisany różnemi rękami XVI – XVIII ww., na 41 kk., w zniszczonej oprawie; cały manuskrypt pogniły.

Zawiera pod ~~[illegible]~~ tytułem: „Epistolae et alia scripta ad Domum ducalem Radivilianam spectantia" zbiór kopij różnych listów, przeważnie kardynała Jerzego Radziwiłła, z końca XVI w. oraz ~~innych~~ inne akta i miscellanea bez większej wartości. ‡ ~~Znaczy~~ Między niemi: listy kard. Radziwiłła z 1594 r. do Zygmunta III, do starosty Niepołomskiego i innych; dalej wykaz „potrzeb do postanowienia gór kieleckich"; następnie: „Instrukcya od deputatów Trybunału Koronnego Piotrkowskiego do JMci panów na zjeździe Radomskim blisko przyszłym 1 Febr. będącym dana Franciszkowi Krasińskiemu kasztel. Ciechanowskiemu" 28 ~~Stycznia~~ 1594, i wreszcie kopia testamentu Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła [Sierotki † 1616] wojewody Trockiego w Krakowie 1595. –

‡ Por. Nr. 374.

Hist. Z Bibliotekí ~~Nieświeskiej~~ Radziwiłłów w Nieświeżu [na odwr. okładki „ex libris" i sygnatura doc. XIV № 29] przeszedł do Bibl. Załuskich, a stamtąd do CBP.

373. – Rapperswil. F. IV. 55. – Rękopis papierowy, 283 mm. na 205 mm, różnemi rękami XVIII w. na 800 str. lb. pisany, oprawiony w półskórek i deski. Na grzbiecie: „Acta miscellanea sub Casimiro Magno, Ludovico, Vladislao Jagelone." ~~Jagelone~~ – ~~Rękopis ten~~ a ~~zespół~~ (czeski) Kopiaryusz dokumentów i aktów historycznych ~~politycznych~~ ~~państwa~~ czeskich z XIV w. – Rękopis ten należał do Tad. Czackiego; na wstępnych 11 k. nlb. „Treść wypisał" Łukasz Gołębiowski szczegółowo, z taką ogólną uwagą: „Wśród mnóstwa pism należących do królestwa Czeskiego i innych Rzeszy Niemieckiej Stanów znajdują się jednak niektóre akta za panowania Kazimierza Wielkiego, Ludwika króla Węgierskiego i Polskiego i Władysława Jagiełły," – a Czacki wynotował ~~następujące~~: szczegółowo niektóre Polonica, jako to: a. – p. 142. № 64. – „Liga inter Regem Poloniae Kazimirum, quod Imperator debeat eum iuvare contra Cruciferos et Bavaros et quietat Imperatorem de debito prout in litteris regis hungarie precedentibus expressatur" Prage 1356 in die Philippi et Iacobi. – b. – Nr. 65. „Renunciatio iurium terre Swidniczensis" przez Kazimierza Wielkiego, w Pradze 1356. – c. № 66. p. 145. Kazimirus … donat oppida Bithen et Cruceburg[1] pro ducatu Plocensi et quietat omnia debita ducis Swidnicensis. Praga ~~[illegible]~~ 1356. i inne. Dużo wreszcie znajduje się w tym kodeksie aktów (odnoszących się do Wyszehradzkich traktatów z 1335 r. i Namysłowskich z 1348 r. (Zob. Caro, Gesch. Polens II, 305 sq.)

Bliższe opracowanie tego kodeksu nie mogło być przedmiotem moich zajęć w CBP., trzeba będzie jednak porównać tekst dokumentów tu ~~[illegible]~~ znajdujących ze znanymi dyplomataryuszami; gdy przyjdzie do skutku ~~nauka historyczna polska zajmie się~~ nowem opracowaniem kodeksu dyplomatycznego państwa polskiego.

Hist. Z Biblioteki Poryckiej Tad. Czackiego, gdzie nosił Nr. 236, przeszedł ten rękopis z tąż samą sygnaturą w 1818 r. do Biblioteki Puławskiej Czartoryskich, skąd wzięty w 1831 r. dostał się w 1833 r. do CBP.

Liter. Bielowski Ksi. pag. 87.

[1] Byczyna i Kluczbork.

374.– Kraśnojar. F. IV. 58.– Rękopis papierowy, 345 mm. na 215 mm., pisany kilkoma rękami XVII – XVIII w. na k. kk. 7 – 91, oprawiony świeżo w półskórek. Na grzbiecie: „Epistolae et alia scripta ad Rempublicam Poloniae spectantia 1555 – 1726."

Zbiór kopij i oryginałów, fragmentów itd. rozmaitej wartości aktów, listów itp. odnoszących się przeważnie do Radziwiłłów.– Zob. Nr. 372.– Między innemi:

a. k. 7-12; 14-19. „Brevis declaratio pro parte Regiae Cathol. Maiestatis Sermi. Archiducis Alberti ducis Brabantiae et Revmi. atque Illmi. Card. Andreae Belgicarum provinciarum gubernatoris... Coloniae 7 Febr. 1599." dwa egzemplarze.

b.– k. 51-52. (ręką XVI w.) Katalog biskupów krakowskich od Prochoriusza do Myszkowskiego.

c.– k. 72. „Upadek Monety polskiej na sejmie Warszawskim 1629 uchwalony." Polityczna satyra, (pamflet raczej), lekko wierszowana, treścią interesująca.

d.– k. 73 Dyaryusz sprawy Konstantego Brzostowskiego biskupa wileńskiego z wojewodą wileńskim Kazimierzem Sapiehą przed sądem kard. Radziejowskiego prymasa w 1694 r.– Rzecz wcale ciekawa, i wyrok.

e.– k. 89. „Deputati ex Synodo ad compositionem Varsaviam": spis deputatów na sejm Warszawski 1609 r., między nimi z krakowskiej dyecezji Paweł Szczerbic proboszcz sandomierski.

Wbrew napisowi na grzbiecie niema nic do 1555 r., zwraca uwagę jednak, że nowa paginacya rozpoczyna się od k. 7; widocznie zatem usunięto pierwszych sześć.

Hist. Z Biblioteki XX. Radziwiłłów w Nieświeżu (dwa ex-librisy) przeszedł do Biblioteki Załuskich, a stąd do CBP.

375. — <u>Raznojaz. F. IV. 59.</u> — Rękopis papierowy, 365 mm. na 230 mm., jedną ręką w 1799 r. pisany (druga ręka dodała marginalne noty i indeks w 1801 r.) na 653 str. lb. i 14 k. nlb. na końcu, oprawiony świeżo w półskórek.

„Herbarz pruski primarias illustrans paraphrasi genealogias aliaque decoris et honoris huic operi corolaria multo labore subministrans." — Na k. 654 obszerna notatka Józefa Turowskiego „regenta kancelaryi zadwornej duchownej JOXcia Imci. Krasickiego Arcybiskupa Gnieźnieńskiego", z której dowiadujemy się, że w 1799 r. został ten odpis zrobiony z rękopisu kapituły Warmińskiej. Kopista zostawił wolne miejsce na herby, które z tegoż ~~tego~~ kodeksu dodał i wymalował Turowski a na boku z Paprockiego i innych ~~itd.~~ podadawał notki marginalne, indeks rozszerzył itd. — Kodeks kapituły pochodził z XVII w. — Zob. Nr. 371.

<u>Hist.</u> Nie jest mi wiadomo, jaką drogą dostał się ten rękopis do CBP. Być może, że pochodzi z Biblioteki Puławskiej Czartoryskich. (?).

376. — <u>Raznojaz. F. IV. 69.</u> — Rękopis papierowy, 365 mm. na 225 mm., pisany jedną ręką XIX w. na 34 k. lb., oprawiony w tekturę.

„Zbiór niektórych pism tyczących się dziejów panowania Zygmunta Augusta, Henryka Walezyusza, Stefana Batorego i Zygmunta III. wypisany dla Towarzystwa królewskiego Warszawskiego Przyjaciół Nauk z Archiwum domu Chodkiewiczowskiego." Zawiera kopie 43 aktów, z niedokładnym ich na końcu spisem. Na str. 33b jest poświadczenie Aleksandra hr. Chodkiewicza, z Warszawy 5 Grudnia 1820, o wierności tych kopii. ~~z oryginałami~~. Są tu z 1608 r. 3 listy miasta Rygi i jeden od wojsk zaciężnych do Jana Karola Chodkiewicza wojewody wileńskiego i hetmana W. Litewskiego, list Augusta elektora Saskiego ~~z~~ 1578 do Kazimierza Sapiehy kasztelana Trockiego, list m. Królewca z 1626 r. do Jana Stanisława Sapiehy, marszałka wielkiego WXL., list Jana Burnisch z Toreiden 1578 do Stefana Batorego z opisem smutnego stanu Inflant;

12 listów Zygmunta Augusta do Jana Chodkiewicza Marszałka W. WKL., do biskupa Ozelskiego, do miast i mieszkańców Inflant uniwersały, Krzysztofa Radziwiłła wojewody wileńskiego, Pawła Iwanowicza Sapiehy wojewody nowogrodzkiego, kilka listów Henryka Walezego do Jana Chodkiewicza, króla Stefana do tegoż z 10 paźdz. 1577; dalej 10 listów Zygmunta III do J. K. Chodkiewicza i jeden list Jana III króla szwedzkiego z 1574 r. do Jana Chodkiewicza.

Hist. Ze zbiorami Warszawskiego Towarz. Przyjaciół Nauk przeniesiony w 1833 r. do CBP.

377. – Różnojęz. F. IV. 72. – Rękopis papierowy, 335 mm. na 210 mm., kilkoma rękami XVI i XVII ww. pisany na 378 k. lb., oprawny w szarą tekturę.

Zawiera p.t. „Rerum farrago ad facem religionis 1530. 1550. 1623. Ibi varii libelli, codicilli, colloquia lectu scituque non indigna in Borussia, Saxonia, Palatinatu" ważne materyały do historyi reformacyi w Niemczech, rozprawy, akta itd. po niemiecku i łacinie.

Hist. Na odwrocie okładki ex-libris J. P. Ludewig'a z jego herbem, poniżej zapiska: „Hunc codicem mss. ex bibliotheca Ludevigiana Aº 1749 mihi comparavi. Io. Erhardus Kappius, Eloquentiae Professor." Do CBP. ~~przeszedł~~ dostał się ten rękopis z Biblioteki Załuskich.

378. – Rozności. F. IV. 73. – Rękopis papierowy, 312 mm. na 200 mm., kilkoma rękami XVII w. na 151 k. lb. pisany; oprawny w żółtą świńską skorę.

~~na okładce wypisany już napis „Katalog"~~

Zawiera liczne miscellanea historyczne polskie od końca XVI do połowy XVII ww., przedewszystkiem wcale ciekawy ~~i obfity~~ materyał do historyi handlu w Polsce. Są tu więc taryfy komor celnych, dla wwozu i wywozu, wagi, miary, ceny produktów, taksy itd. itd. Między tem znajdują się i varia rozmaite, jako to proroctwa o królach polskich, z czasu rokoszu Zebrzydowskiego ~~ta~~ ciekawe satyryczne dyalogi polityczne, ~~ta~~ dalej kopie dokumentów i przywilejów cechów krakowskich i Kazimierskich, „Kalimachowe Rady królowi Albrachtowi dane" po polsku (k. 97.), tudzież na k. 114–119[b] Opisanie kościołów krakowskich w 1638 r.

Właściciel i zbieracz zapewne tych miscellaneów nazwał się na k. 1. Cypryanem. Załuski (w dopisku) przypomina, że był nim Cypryan Cwarkowicz patrycyusz i wójt wiślicki.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

379. – Rozności. F. IV. 76. – Rękopis papierowy, 325 mm. na 195 mm., jedną ręką XVIII w. ozdobnie pisany, klb. 130., oprawny w skorę brunatną.

Zawiera:

a. – k. 1–56[b]. „Słodkie przypomnienie złotej staropolskiej wolności.... itd. Tak zatytułowana rzecz, ciekawa literacko, zawiera po „Przedmowie do czytelnika" ~~prozą~~ prozą moralizującą satyrę „Małpa człowiek w cnotach" wierszem i prozą.

b. – k. 57–78. Kronika od 1648 do 1724. ułożona rocznikarskim sposobem, treściwemi zapiskami chronologicznemi. Bez większej wartości, obszerniej zaczyna się od 1690 r.

c. – k. 79–130. Miscellanea rozmaitej treści, mowy, listy, epitafia itp. bez wartości. Między tem k. 97–104: „Process duchowny pokutującego

grzesznika wprzód kompromisem prywatnym agitujący się a potym w Trybunale Chrystusowym approbowany i skutecznie zakończony: Przez grzesznika ... w chwili śmierci.

Hist. Z Biblioteki Radziwiłłowskiej w Nieświeżu [ex-libris z herbem i napisem „Ex Bibliotheca ~~ducali~~ Radivilliana Ducali Nesvisiensi" i na ochronnej kartce sygnatura: Loc. XIII. № 25.] przeszedł do Biblioteki Załuskich, a stąd w 1796 r. do CBP.

380. — Rarnojaz. F. IV. 105. — Rękopis papierowy, 324 mm. na 220 mm., licznemi rękami ww. XV, XVI i XVII. pisany, klb. 514, zbroszurowany w miękką tekturę.

Zawiera ogromny zbiór materyałów historycznych i prawno-historycznych do ~~ostatnich lat~~ drugiej połowy rządów Kazimierza Jagiellończyka, dalej do dziejów politycznych i kościelnych Polski w XVI w., zwłaszcza do czasów bezkrólewia z 1572 r., następnie wyroki sądów królewskich i Trybunału Koronnego z XVI w., wreszcie luźne materyały historyczne z XVII. w. ~~Całość~~ Rękopis powstała z kilku odrębnych całości, drogą sztuczną.

a. — k. 1–23b. Odpis wyroku Kurji rzymskiej z 5 kwietnia 1560 w sprawie między sukcesorami Seweryna Bonara i kapitułą krakowską o spadek po Gamracie biskupie krakowskim, którego Bonarowie byli wierzycielami.

b. — k. 24–89b. Fragment jakiegoś nieznanego bliżej zbioru wyroków sądów królewskich na sejmach z lat 1525–1546, ułożonego widocznie przez zawodowego prawnika. Nadzwyczaj ciekawy ten zabytek jest niestety ułamkiem; z początku brak dwu kart, na końcu urywa się. Nie jest to formularz, lecz zbiór ~~jurisprudencji~~ królewskich orzeczeń w sprawach prywatnych (nazwiska osób są wymieniane) mających moc prawną. Nagłówki wyro-

ków uogólniają kwestyę i streszczają normy, tak np. „Decretum Mtis Regiae quod obligatio debiti, specifice in hereditariis bonis non inscripti, est debitum personale, quod debitum in persona iure repeti debet." poczem następuje tekst wyroku.

c. – k. 90–132. Zbiór wyroków Trybunału Koronnego z 1578 r., trzema rękami pisany; na początku spis deputatów. Zbiór składa się z dwu części; w pierwszej spisano wyroki więcej sumarycznie, w drugiej znacznie obszerniej.

d. – k. 133–140. Akta rzymskie i krakowskie (kopje) w sprawie następstwa w kanonii krakowskiej po Janie Łaskim, reformatorze; rozpoczyna breve Pawła III do biskupa i kapituły krakowskiej o koadjutoryi Macieja Żeleńskiego w kanonikacie krakowskim Łaskiego. Papież zatwierdził Żeleńskiego koadjutorem quoad Łaski vixerit; po ożenieniu się Łaskiego (cum ... ad vota matrimonii convolaverit ...) powstał wahanie.

e. – k. 143–148. List oryginalny (tryplikat) Jana Dantyszka do króla Zygmunta z Madrytu 18 Grudnia 1525.

f. – k. 149–158. Oryginalna instrukcya kapituły krakowskiej dana 27 Marca 1573 jej posłom na zjazd Warszawski. – k. 158b–160b białe.

g. – k. 161–164. (ręką z połowy XVII w.) kopje kilku łysogórskich dokumentów: α) Zbigniewa biskupa krakowskiego 1431 fer. II in vigil. s. Adalberti (czy nie błąd zamiast 1437?). – β) Paschkonis domini et heredis de Syzana, villae Ruda et sculteliae ibidem ad fluvios Wielki et Mały Świdnik erectio. Dat. in Opatkowicze 1372. – γ) potwierdzenie przywilejów Naukera i Grota biskupów krakowskich przez Tom. Strzempińskiego z 1459. – Transumpt przywileju Naukera b.d. oraz dwa inne z 1431 r. i 1522. Wszystkie te dokumenty odnoszą się do klucza Uszewskiego w okolicach Łysej Góry, do wsi Doby, Łunów, sołtystw itd.

h. – k. 165–168b. Odpisy 8 dokumentów prywatnych wydanych przez Jerzego kard. Radziwiłła biskupa krakowskiego w 1595 r.

i. – k. 169–179b. Odpisy przywilejów miechowskich, exempcyi z pod jurysdykcyi biskupiej itd., i.a. breve Urbana IV z Orvieto 1262 w transumpcie Grzegorza XI.

k. – k. 180 — 234; 254-258. – Zbiór pism politycznych, dokumentów aktów itd. odnoszących się do dziejów pierwszego bezkrólewia a zwłaszcza do spraw duchownych: α) k. 180-185. „Acta w Łowiczu przez JchM. rady coronne sub interregno." 1572 Jul. 23. – β.) k. 186 sqq. „Pokazanie błędów i naprawy ich w naszej R. P. polskiej in hoc interregno gdyż potym już czasu niebędzie". incip. „Gdyż nam już na interregnum..." – γ.) k. 191 sqq. „Sententia cuiusdam de eligendo rege." incip. „Już wam nie stawa pana panowie Polacy..." – δ.) k. 196 sqq. „Deliberatio super articulis comitialibus A° 1572 die Veneris ... 29 marcii: pismo polityczne jak i poprzednie. – ε) k. 202-210. „Postulatum nunciorum terrestrium in Comiciis Piotrcoviensibus 1559 ne admittantur ecclesiastici status viri ad electionem regis ex vulgari Polonico quoad eius fieri potuit verbum verbo reddendo conversum." ważne pismo polityczne z 1572 r. – ζ.) k. 211-217b.; 220. „Iż na społecznym zjeździe panów rad koronnych w Kaskach ..." bez tytułu, pismo polityczne z 1572 r. – η.) k. 218. sprawozdanie z poselstwa do Litwinów. „Decima quinta die Januarii articulus primus. Referowali poselstwo..." – ϑ.) k. 221-230b. Kopje i regesty dokumentów i aktów, edyktów, statutów etc. z XV w. odnoszących się głównie do „sprawy z duchownymi". tak np. Kazimierza Jagiellończyka edykt z 1456 r. (zob. Lewicki Index actor. XV saec. 3377.) w dokładnym całym odpisie; ~~statut~~ z 1458 potwierdzenie statutu z 1433. Lewicki 3409. regesta 9 dokumentów Kazimierza Jagiellończyka z 1458 z Piotrkowa do starosty krakowskiego o egzekucji statutu Jagiełły z 1433 r.; z 1474 Mart. 15 z Nowego Miasta Korczyna, z 1456 Apr. 5 z Krakowa mandatum ad capitaneos et iudices, ut non iudicent subditos capitaneatus Cracoviensis in causis quibuscunque. [z duchownymi] sed eos ad episcopum Cracoviensem remittant; ~~dalej~~ edyktów z 1456, 1469 (zob. Lewicki 3991), z 1470 Nov. 20. in conventione generali Petricoviensi „Casimirus rex dum post bellum Prutenicum ... regnicole ... in conventione generali Piotrkoviensi pro exemptione arcis Mariemburgensis et stipendio emerito militibus exsolvendo decreverant eidem regi subsidium peccuniarium, cavet et ... spondet id trahi nunquam debere in sequellam ..." oraz z 1459 Jan. 22 propterea quod Thomas eps. Crac. mandaverat subditis

nis de districtibus Severiensi et Slawcoviensi ducere robora pro munitione castri Oswięczimensis, promittit ~~qu~~ [scil. rex] quod hoc subsidium non debet trahi in debitum neque in sequellam." — dalej ~~...~~ statut Korczyński z 1475 zob. Lewicki 4264., tudzież potwierdzenie praw, przywilejów i swobód biskupstwa krakowskiego przez Jana Olbrachta w Łęczycy 1501 Apr. 30., oraz w końcu „Decretum conductionis decimae in Chrzanow, w Krakowie 1463 Dec. 14. Zdaje się, że jest to wszystko materyałem do jakiejś protestacyi przeciwko konfederacyi warszawskiej. — i) k. 231 sqq. i 254–258 „Artykuły w Krakowie postanowione sub interregno" 1572 Jul. 21. — oraz pomniejsze ~~k) k. 254–258~~ dokumenty do spraw ~~bez~~ pierwszego bezkrólewia.

l. — k. 235–253. „Pobor pogłowny na sejmie walnem Warszawskim Coronnem w Roku MDXC uchwalony."

m. — k. 261–270. Zbiór wyroków królewskich sądów asessorskich, ułożony 1559 r. pt. „Decreta Sacrae Regiae Magestatis Sigismundi eius nominis primi Regis Poloniae atque assessorum cum approbatoriis sive retractatoriis Anno domini Millesimo quingentesimo quinquagesimo nono foeliciter incipiunt. Zbiór w ogóle niewielki, nie wszystkie wyroki są datowane, ~~nietylko również~~ niektóre wreszcie sięgają przed czasów Zygmunta Augusta z 1552 r. Pierwszy dekret jest z 1542 r. następne z 1539 r. — Na k. 271–276. następują α) oryginalne wyroki dwóch kantelanów konarskich łęczyckiego i sieradzkiego Stanisława z Szamowa i Klemensa Bechrzicky (? Biedrzyckiego) w sprawie kapituły krakowskiej o wieś Pabianice, z pieczęciami ich jako komisarzów królewskich, z 1522 r. — oraz β) dwa inne oryginalne wyroki królewskie z 1543 r. i 1548 r. (Zygmunta Augusta).

n. — k. 277–284. Akta do elekcyi Władysława IV. w kopjach z XVII w.

o. — k. 286–297. Odpisy z XVI w. dwóch długich literacko-filozoficznych listów Stanisława Reszki do Stanisława Sobotowskiego z Rzymu 1577 z 13 września i 30 pazdz.

p. — k. 298–301. Wyrok Kuryi rzymskiej z 1549 do kanoników krakowskich Filipa Padniewskiego, Alberta Kijewskiego i Rafała Wargawskiego w sprawie o Krzesławice. Odpis z XVI w.

q. – k. 302–308. Spis wsi, praw i dochodów archidyakonatu Uniejowskiego z 1610 r. w formie dokumentu wydanego przez kapitułę gnieźnieńską. ~~(kopja)~~ Odpis ~~z XVII w.~~ współczesny.

r. – k. 310–326. Wizytacye dóbr kapitulnych krakowskich z 1516 i 1519 r. w dobrym odpisie z XVII w.

s. – k. 327–341. „Index seu inventarium privilegiorum et literarum omnium ecclesiae cathedralis Cracoviensis super libertatibus et bonis ecclesiae ac super aliis diversis materiis in Archivo Vblis. Capituli Cracoviensis originaliter contentarum.” Kopja tego interesującego inwentarza z końca XVI w.

t. – k. 342–343. „An privilegia mendicantium per praescriptionem tolli possunt?” Późniejszą ~~[illegible]~~ ręką skreślono „mendicantium” i napisano „Religiosorum” a poniżej odpowiedź: „possunt Excellentia Vestra” [!].

u. – k. 345–362. „Oratio ab oratoribus Caesaris in comitiis Warschouiensibus habita anno dni. 1596 octava die Aprilis.” Obrady nad ligą przeciw Turkom; ~~[illegible]~~

v. – k. 364–367. Urywek bez końca traktatu z XVI w. o stanowisku prawnem księstwa ~~[illegible]~~ Siewierskiego. Incip. „Xięstwo Siewierskie i obywatele iego należą a przysłuszają do uniej ku koronie polskiej z tych tu przyczyn niżej opisanych.”

w. – k. 370–382. ~~Brulion~~ Rachunki dworu Kazimierza Jagiellończyka z lat 1482–1484. przez Jana z Oporowa wojewodę brzeskiego i starostę inowrocławskiego. Jest to rodzaj brulionu lub konceptu księgi skarbowej. Bezpośrednio po rachunkach są odpisy pokwitowania Oporowskiego z zarządu starostwa inowrocławskiego. Rzecz jest bardzo interesująca i łączy się z ogłoszonym w t. II Tek Pawińskiego Liber Quitantiarum regis Casimiri 1484–1488.

x. – k. 386–502. Ogromny zbiór ważnych dokumentów i aktów publicznych z lat około 1467–1475. ~~Kopja~~ Odpisy erekcyj, listów, mów, bull papieskich, instrukcyj, obligacyj, kwitów i rekognicyj królewskich itd. itd. Materyały te odnoszą się do stosunków Polski

z Węgrami (poselstwo Marcina Chorążyca i inne) z Maciejem Korwinem i Wołoszyzną, z Czechami, z Krzyżakami itd. Są i szeny wcześniejsze, kopje dokumentów Wacława króla z 1296 r., książąt śląskich, kopja transumptu cesarza Zygmunta w formie notaryalnej z 1428 r. traktatu zawartego w Lubowli 15 Marca 1412 (dokumentu wystawionego przez Jagiełłę) ze wszystkiemi nazwiskami senatorów, który też sam dokument wystawiają, pełniejszy tekst niż u Dogiela, itd. itd. Dużo dokumentów odnosi się do katedry krakowskiej. ~~Z~~ Z tego to rękopisu wydał ~~Dr~~ Pawiński mowę Ostroroga do Pawła II. z 1467 r.

y. – k. 503–508. – Odpisy listu Karola V do Zygmunta Augusta z Brukselli 3 kwietnia 1554 i odpowiedzi króla polskiego z Wilna 7 Lipca 1554., tu obie kopje z błędną datą 1556. Por. Scriptores rer. Polon. I. str. 100–103.

z. – k. 509–519. Trzy rozprawy polityczne z czasów pierwszego bezkrólewia. Zob. wyżej pod k. Cały ten materyał literatury politycznej z tej epoki należałoby krytycznie opracować i wydać.

Dorywczy przegląd tego ze wszech miar interesującego i obfitego treścią rękopisu nie wystarczył na wyśledzenie ~~do~~ jego pochodzenia. Być może – stawiam to w formie niepopartego ~~[illegible]~~ żadnym pozytywnym dowodem przypuszczenia – powstał ten kodeks w otoczeniu ~~[illegible]~~ któregoś z Myszkowskich. (?). ~~W każdym razie byłoby pożądanem~~

Hist. Z Biblioteki Załuskich, gdzie nosił Nr. 334. przeszedł w 1795 do Cesarskiej Bibl. – J. A. Załuski zapisał u góry na k. 1. „Miscellanea varia ad Hist. pol. spect."

Liter. – Pawiński A., Jana Ostroroga żywot i pismo o naprawie Rzeczypospolitej. Warszawa 1884. str. 182 przyp.

381. – Rzym. Łac. F. IV. 107. – Rękopis papierowy, 342 mm. na 210 mm., dwiema rękami w XVII w. pisany, str. 434 lb., w zielonej oprawie skóry prawej.

„Acta podczas woyny szwedskiey między królem Jegomością polskim, Szwedami, Cesarzem, królem francuskim, duńskim, kurfirsztem

19 ark. 103 str. rękop. 228

str. 189.

[?] brandeburskim, Holendrami, Xiążęciem Neyburskim etc. ab Anno 1654 tudzież Diariusz drogi krola Jegomości do Prus, także Tractatów Szwedskich w Oliwie do roku 1660." Rękopis bardzo obfity i w części tylko przykrzkowany. J. A. Załuski zanotował ponad tytułem że autorem rękopisu tego ma być Skarszewski [Stanisław] kasztelan Wojnicki, bo na str. 239. jest ustęp: „Die 31mo [Jan. 1660] in absentia mea (bom odjeżdżał do Skarszew) była Sessia ....", — u dołu jednak k. tyt. znajdujemy dopisek: Auctorem huius Diarii fuisse Christoph. Pacium Supremum Lithuaniae Cancellarium et ad Tractatus Olivenses Legatum Poloniae ostendit Bochmerus qui et Acta publica quae in hoc codice insunt et cetera memorabilia edidit et recensuit in Actis pacis Olivensis ineditis T. I. — Scripsi memoriae caussa Joh. Gotth. Bochmerus."

Zawiera akta odnoszące się do pokoju Oliwskiego 1660 r. w językach polskim, łacińskim i francuskim.

a. — pag. 1–103. Akta (przeważnie wydane), plenipotencye, konferencye etc. Zob. Liter. — pag. 104–108 karty białe.

b. — pag. 109–438. „Diariusz drogi do Prus z krolestwem Ichmościami y Tractatow z Szwedami także transactorum miedzy Commissarzami Koronnemi y Wo Xa Lit. et Foederatorum Cesarskiemi mianowicie y Brandeburskiemi in Anno 1659." Dziennik ten sięga od 12 paźdz. 1659 do 20 kwietnia 1660; spisany po polsku przez Krzyszt. Paca kanclerza WWKL. Nadto opowiadania i zapisek codziennych wyłączone są akta i dokumenty transakcyi pokojowej. Boehm wydał tylko częściowo dyaryusz Paca przełożywszy go na łacinę z tłumaczenia na niemieckie przez Trotza. Zob. przedmowę jego wydania.

Hist. Z Biblioteki Załuskich, gdzie nosił Nr. 332, przeszedł do Cesarsk.

Liter. — Boehm, Acta pacis Olivensis. I. pag. XI sq. — Janozki, Musarum Sarmatic. str. 109.

382. – <u>Petersb. F. IV. 131.</u> – Rękopis papierowy, 330 mm. na 220 mm., pisany kilkoma rękami XVI w. na 244 k. lb., zbroszurowany.

Miscellanea historyczne do dziejów wewnętrznych i religijnych XVI w. w Polsce. Zawiera:

<u>a</u>. – k. 1–20. Dyaryusz sejmu piotrkowskiego 1548. Początek zupełny, tekst pełniejszy niż ten, który wydał Szujski w Script. rer. Polon. I, brak natomiast końca; zdaje się, że są wielkie różnice w tej redakcyi; mowy niektóre odmienne. Zaczyna się odrazu od witania poselskiego: „Najjaśniejszy Miłościwy Królu. Gdyż Pan Bóg wszechmogący [tak] to uczynił...” kończy się na mowie wojewody poznańskiego Latalskiego z 14 listopada. [Cf. str. 19 rękopisu].

<u>b</u>. – k. 21 i 22. Fragment jakiejś mowy sejmowej, zapewne z 1555 r. oraz odpisy aktów. Cf. Koneczowski, Orzechowiana I. Appendix.

<u>c</u>. – k. 23–26[b]. Fragment nieznanej bliżej relacyi o sprawach sejmu 1555 r. Na boku zapiska „Acta comiciorum [Piotrkoviensium] anno domini 1555.” Dwie mowy polskie, tekst sprawozdania poprawiany, (bo to jest brulion a nie czystopis) po łacinie i ~~f~~ piękną łaciną. Papier włoski, cienki, formatu fol. mniejszego, znak wodny włoski. Autor ~~ten~~ relacyi jest ~~bar~~ nader wykształcony, zapewne literat. Niestety jest to tylko mały fragment. Incip. „Cum neque facendum (? ferendum?) sibi nobilitas de religionis causa...” Kończy się ten ustęp (którego początek wykreślony i innym atramentem oraz inną ręką coś na to miejsce napisano) – „cum interea rex edicit in hunc modum: Kościoły z których kapłani są wygnani albo zmarli aby puste niebyły...” wiersz 7 tej mowy królewskiej; potem znów relacya: „Primi ex edicto regio facile intelligebat nobilitas. Itaque cum conquiescere non posset, omnem, ut videtur, movit lapidem....” 8 wierszy tego tekstu, potem ~~14 maja~~ mowa kanclerza z 14 maja (1½ str.) od króla; mówi on ~~w niej ustęp~~ o porozumieniu się ze Stolicą Apostolską o sobór powszechny, na tym sejmie niewątpliwie postowie będą uradowani, ...przytym złożone będzie concilium provinciale przez X. Arcybiskupa ... na które concilium każdemu będzie wolno przyjechać, mówić i odjechać. Dlatego chce JKM. aby wszyscy którzyby w czym wątpliwość mieli, przyjechali na to concilium.... Księża Ichmość

zaniechaią iurisdictiei swei o religią aż do takiego provinciale concilium.... Haec rex et senatus. At nobilitas cum sibi iam concilii ipsius spem ...itd. Poczem mowa od posłów do króla 18 Maja: „Wielkiej żałości używamy Naj: Miłościwy Królu z onegdajnej odpowiedzi, którą nam dał Jeh. p. kanclerz od WKM. naszego Miłościwego Pana. A to z dwu przyczyn..." itd. przypominają, że mianowali dwie osoby, które miały być praesidentes na soborze narodowym (concilium provinciale), mianowicie książę Albrecht pruski i Radziwiłł Mikołaj Czarny, i podają cautele itd.; długa mowa, ~~nie skończona~~ urywa się przed końcem, i na niej cały ten zabytek. Pod nim inną ręką (podobną do Kromerowej ale zapewne nie jego) podpisane „Andr. Patricius. Fr. Lismaninus Petricoviae (nad przekreślonem: Varsaviae) in comitiis 1551 vel 1552." (??). Rzecz cała jest bardzo ciekawa, przy ~~op~~ nowem opracowaniu dziejów sejmu 1555 musi koniecznie być uwzględnioną.

d. — k. 27–28b. Recess sejmu 1555 r. (14 Czerwca). „Zygmunt August.... Oznajmujem ... iż obawiając wielkie niebezpieczeństwa królestwa naszego, które się pokazowały..." F — k. 29–31a. Recess sejmu 1556 r. (22 Grudnia). „Zygmunt August etc. Mocą uchwały sejmowej jawno to każdemu czynimy i oznajmujemy, iż gdyśmy się zjechali byli na sejm...." — Obu recessów kopie współczesne, może urzędowe rozsyłane senatorom, bez śladów pieczęci.

F zob. poniżej ustęp f. v. (grudn.)

e. — k. 32–52. Akta do dziejów polskich w drugiej połowie rządów Zygmunta Augusta, zebrane do lat 1561 i 1562. — α) k. 32. Zygmunt August do Mikołaja Sieniawskiego wojewody ruskiego, hetmana polnego koronnego, z Łomży 30 Dec. 1561., oryginał, ślad pieczęci, podarcie, ważny list o sprawach inflanckich i sejmowych. Następne akta, zdaje się, także do Sieniawskiego są zwrócone. — β) k. 34. Propozycya królewska na sejmik nowokorczyński z Łomży, 30 Dec. 1561, o sprawach inflanckich, wojnie moskiewskiej i sejmie 1562 r. wraz z blankietem drukowanym zwołującym sejmik do Kamieńca i generalny do Nowego Miasta Korczyna w 1562 r. — γ) k. 36. List przypowiedni królewski z Wilna, b.d. (1561?) odpis blankietu. — δ) k. 37. Okólnik

królewski do senatorów wszystkich z Wilna 16 Febr. 1561. o odpowiedzi cesarskiej na poselstwo króla w sprawie Jana Zygmunta Zapolyi.— ε.) k. 39. „Instructia panom dworzanom ktory jadą do Rotmistrow." incip. „Pan Rylski ma naprzod jechać..."— ζ.) k. 40–58. Szereg odrębnych całości, brulionów, odpisów, aktów, listów etc. do czasów Zygmunta Augusta; między innemi: k. 42. odpis listu posłów królewskich (Jana Szemkowicza (?) Jana Haybo i Marcina Wołodkiewicza) do Moskwy, z daty Zarubi in finibus, 4 Marca b.r., do króla o Inflanckie sprawy.— k. 44. kopia listu Iwana Groźnego do Zygmunta Augusta 7071 r. Iunia miesiąca 16. indykta 6.— k. 48. „Słowa W. księdza moskiewskiego do PP. Rad Korony polskiej i WXL. przez Fedora Zienkowicza Woropaja posłańca [senatu] polskiego i litewskiego, roku po śmierci króla p[olskiego] Zygmunta Augusta wskazane, z ruskiego języka [na polskie prze]łożone." incip. „Fiedorze Zienkowiczu Woropaju przyszedłeś do mnie od panów ..."— k. 51. „Articuli de quibus in proxima Synodo deliberandum erit." na synod Warszawski 1561. artykułów czternaście.

ƒ.— k. 59–219. Ogromny zbiór kopij, brulionów itd., minut rozmaitych aktów i dokumentów odnoszących się do obu bezkrólewiów z lat 1573–1575. Są tu instrukcye i korespondencye między senatami polskim i litewskim, uchwały sejmików etc., dużo polityczno-literackiego materyału, mowy posłów konkurujących, kopie ulotnych ówczesnych pism politycznych, satyryczne wiersze i dyalogi itd. Między innemi: α) k. 59–64. List Zofii Jagiellonki ks. Brunświckiej z Schening 3 Jan. 1573 do Senatorów i drugi z 1 Jan. 1573 do Uchańskiego prymasa obszerny (w ~~sprawie~~ interesie królewnej Anny, poryta posłów na zjazd Warszawski, akcentuje swe pochodzenie jagiellońskie).— β.) k. 95. „Sententia cuiusdam de eligendo rege." incip. „Isz Wam pana niestało panowie Polacy, widzę de eligendo rege że variant sententiae..." rozbiera wartość kandydatów, jest za Walezym.— γ.) k. 97–103. „Pokazanie błędów i naprawy ich w naszej rzeczypospolitej polskiej in hoc interregno gdyż potym już czasu nie bendzie." incip. „Gdyż nam już na interregnum ktoregośmy się dawno obawiali ...." δ.) k. 109–112. Artykuły od rycerstwa

Chełmskiej ziemi i od sejmiku proszowskiego na sejm warszawski 1572, uchwalone w 1571 r. (pisane do Zygmunta Augusta). — ε) k. 113–116. Pismo polityczne o wyborze króla, za Walezym, po polsku, w formie listu, bez właściwego ~~początku~~ tytułu; incip. „Miłościwy Panie, Iż WM. tego po mnie żądać raczył, gdy o to mowa między nami przychodziła, abych w tej mierze ~~M~~ WM. rozmyśliwszy się, zdanie swe wypisał...” — ζ) k. 117–122. Inne pismo polityczne o wyborze króla, brulion poprawiany i uzupełniany; incip. „Jeśliem kiedy Pana Boga prosił, com zawżdy czynił, tem więcej teraz, w tym akcie, na którem należy wszytko dobre matki naszej Rzpltej:...”; jest to ~~brulion~~ koncept mowy w senacie nieoznaczonego senatora, mianej po mowie biskupa płockiego, który był za kandydaturą arcyx. Ernesta, autor mowy jest za Walezym. — η) k. 157/158ᵇ „O przyjeździe króla jmci pana naszego obranego wierna i potrzebna przestroga.” Incip. „Tak filozofowie rozą, iż finis est praestantissima causarum....” — ϑ) k. 172–175ᵇ „Rozmowa na potkaniu dwu dobrych towarzyszów... ziemianina borowego i ajduka albo drabicha górnego o niedawno przypadłych sprawach w Koronie polskiej A° Dni. 1575 die 10 Januarij.” incip. „Poliak borowy z drabom gornym rozmawiają. Pol.: Witaj bracie, zkąd wendrujesz, Iakoż sobie poskakujesz”? Drab.: „Niedaleko trochę w gory, Przeto poskok jest mi spory.” Pol.: Ja zaś myślę o Skawinie, Jechaliś tam mam, czyli nie.” Drab.: „Płaci to pnecin Łaskiemu, wojewodzie Sieradskiemu...” itd., wiersz polityczny, wcale oryginalny. — ι) k. 184–185 i 190–193. Korespondencya między Uchańskim prymasem i senatem (koronnymi ~~z~~ oraz rycerstwem) z 1575. 28 Jul. — κ) k. 194–197. brulion odpowiedzi panów litewskich i rycerstwa na poselstwo Xdza. Jakóba Woronieckiego proboszcza Gieranońskiego od zjazdu Warszawskiego do zjazdu litewskiego w Wilnie 20 paźdz. 1575 i na list koronnych panów, bez daty i końca. — λ) k. 201–204ᵇ. Opis elekcyi 1575 r. nie skończony, interesująco rozpoczęty sprawozdaniem z mów poselskich, do dziejów Stefana króla ważny. — μ) k. 208–213. Utwór literacki, satyryczno-polityczny, proza, rozmowa między Gąską a św. Bartłomiejem. Tytuł zamazany, rękopis uszkodzony bo poplamiony i zwilgotniały; zdaje się rzecz bardzo interesująca, z epoki drugiego bezkrólewia. Incip. „Gąska. — Pomoczi Bog swiętky

Barthlomieiu." Berlt. – „Wilhaize thes [panie] Jaśka na thę naszą Conwocacyą....". – ν) k. 215. „Acta octo hebdomadarum in comitiis praesentibus Piotrkoviensibus." niestety tylko jedna karta jakiegoś opisu sejmu 1555 r.; rzecz ciekawa, incip. „Czo sie tam dzialo przez tę ośm niedziel na sejmie ....". –

9. – k. 220 – 244. – Akta i pisma do pierwszych lat panowania Zygmunta Augusta. – α) k. 220. instrukcya na sejmiki 1548. – β) k. 224 – 231. „Oratio ad Equites Maiores Poloniae de regis coniugio inhonesto." incip. „Etsi nihil dubium est, F." Stanisława Orzechowskiego pierwsza mowa przeciwko Barbarze królowej; zob. Korzeniowski, Orichoviana I. str. 131 i nast. γ) k. 232. „Exequiae przez Caroluszа czeszarza chrześciańskiego i krola rzymskiego Sigmunthowi kroliowi w Auspurku sprawowane latha bozego MDXLVIII diebus Iunii." incip. „Panowie jako cesarz rzymski ...". δ) k. 233 – 235ᵇ. „Epicedion in funere Sereni. Sigismundi Regis Poloniae." incip. „Si quis expers ignarusque tante rei ....". – ε) k. 238. list Sulejmana sułtana do Zygmunta Augusta, b. r. dnia ostatniego księżyca Czawsza w Konstantynopolu, o niepo~~rządkach~~ bojach na granicy. – ζ) k. 240 – 244. „Oratio de confirmandis nuptiis inter Serenum. Sigismundum Secundum regem Poloniae et inter filiam Ferdinandi Regis Romanorum." Odpis zapewne z Tomicyanów, dodano objaśnienie (niewątpliwie Stan. Górskiego) że to mowa Chojeńskiego, który miał jechać w poselstwie, lecz umarł, postami więc byli biskup ~~pozn~~ warmiński Jan Dantyszek i Janusz Latalski wojewoda poznański. Mowa zaczyna się „Si per Regni reique publicae occupationes ...."

Rękopis wielkiej wagi dla ~~dziejów~~ najważniejszych spraw polskich wewnętrznych drugiej połowy XVI w., oraz dla dziejów literatury politycznej w czasie bezkrólewi.

Hist. – Z Biblioteki Załuskich przeszedł w 1796 r. do CBP.

383. — Raznojaz. F. IV. 138. — Rękopis papierowy, 315 mm. na 197 mm., pisany kilkoma ręlami w ~~połowie~~ XVII w., na 48 k. ll. i str. 49—245. Oprawny w półskórek. ~~(z niektórymi dodatkami z XVII i XVIII w.)~~

Materyały historyczne z XVI i XVII w. odnoszące się głównie do dziejów Kościoła w Polsce w XVI w. — Znajdują się tu żywoty biskupów krakowskich, arcybiskupów gnieźnieńskich, korespondencye Kromera, Orzechowskiego i innych, tudzież nieliczne materyały historyczne z XVII w.

Zawiera: a. — k. 1-32. (Długosza) „Vitae et gesta episcoporum ecclesiae Metropolitanae Cracoviensis." — Incip. „Aeternus miseratione patris..." Dochodzi do Jana Konarskiego włącznie; na k. 28b wśród życiorysu Jana Rzeszowskiego: „Additio Matthiae de Miechow canonici Cracoviensis" o kardynale Fryderyku Jagiellończyku i Janie Konarskim. — Cf. Dlugossii Opera edid. Przezdziecki I. p. 379-99.

F Autobiografia Orzechowskiego.

b. — k. 32-37b. F „Vita Stanislai Orichovii alterius illius (ut illum Rescius vocat) Poloniae nostrae Demosthenis. Ad Commendonum." — Incip. „Feci quod iussisti Commendone..." ~~Cf. Leiter~~ cf. Korzeniowski, Orichoviana I. Nr 96.

F (Dotychczas nieznany)

c. — k. 37b — 48. Listy Stanisława Orzechowskiego: do Samuela Maciejowskiego z 1549 Iun. 29. [Orichoviana Nr. 32], do Tomasza Płazy z 1562 fer. IV ante Sebastiani, F do Alojzego Lipomana nuncyusza z 1555 r. [Orichoviana Nr. 65]; — list Andrzeja Opalińskiego do papieża Grzegorza XIII z Poznania 1579 Mart. 17. odpowiedź na list papieski z oświadczeniami o dbałości około wiary; — list Marcina Kromera do kard. Hozyusza o Orzechowskim, bez daty; — list Stanisława Reszki archidyakona warszawskiego ~~do~~ z 1590 Febr. 24. do arcybiskupa gnieźnieńskiego (Stan. Karnkowskiego) oraz biskupów kujawskiego (Hieron. Rozrażewskiego) i chełmskiego (Wawrz. Goślickiego) o kanonizacyi św. Jacka, interesujący, streszcza rozmowę z Sykstusem V. — Oprócz tego znajdują się tu: k. 43-45. Brevis series episcoporum Cracoviensium aż do Jak. Zadzika, następnie do Szaniawskiego dopisano tylko nazwiska; — oraz k. 45-48. p. tyt. „Quaedam notabilia" 13 artykulików rozmaitej treści, bez większej wartości.

d. — str. 49-115. Długosza „Vitae et gesta archiepiscoporum Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis" aż do Jakóba z Sienna, poprzedzone dedykacyą Długosza do Sienieńskiego. F Zob. Dlugossii Opera edid. Przezdziecki I. pag. 337-378.

F Odpis z 1621 r. —

e. — str. 117-150 i 153-158. Hosiana, t.j. listy i pisma odnoszące się do kardynała Stanisława Hozyusza biskupa warmińskiego: α) Stanisława Reszki archidyak. warszawskiego „De transitu et dormitione Stanislai Hosii." — β) Lau-

rentii Arrighi Bononiensis crucigeri elogium Stan. Hosii Cardlis. imagini supponendum." incip. „Quem per amplae frontis ...." — γ.) p. 136 Lazarus Bonamicus Hosio. 1543 V Id. April. Patavii. incip. „Quanti te faciam ..." List, zdaje się, dotychczas nieznany; B. poleca Hozyuszowi Jana Przerembskiego. — δ.) p. 136–138. Mart. Cromerus Hosio. Cracoviae 1551 Febr. 23. — incip. „Mirantur multi felicitatem tuam ...." o Stan. Orzechowskim, również list nieznany. — ε.) p. 140–145. „Oratio legati a Sermo. Rege Poloniae Sigismundo Augusto ad Caesarem." dopisek: „Hosii Cardlis. ut in vita eius legitur." — Incip. „Legatus ad S. M. V. venio non hominis magis mortalis ...." tudzież p. 145–150. „Alia in eandem sententiam" incip. „Deo solo fretus a quo tanquam a fonte ..." Drugą mowę zob. Hosii ... Epistolae ... edid. Hipler et Zakrzewski, I. Nr. 313. — ζ.) p. 153–158. List Stan. Reszki z Rzymu w Grudniu 1579 do Jana [z Berdan Hozyusza] kanonika warmińskiego, o życiu i cnotach kard. Hozyusza. incip. „Quod a morte ...."

f. — str. 151–153. Epistola Lovaniensis Academiae ad Cracoviensem. — O sporach jezuickich z 27 Maja 1627 r.

g. — str. 158–167. Instrukcye stanów i mowy posłów z sejmu elekcyjnego do Stefana Batorego.

h. — str. 167–180. „Threnodia Valachiae" oraz „Dialogus de Asiana diaeta". Odpisy z manuskryptów Stan. Górskiego z jego dodatkami.

i. — str. 181–208. „Series obsidionis Cracoviensis a Sueco sub anno 1655 ...". Dyaryusz oblężenia Krakowa wraz z listami itd. — od 25 Września do 19 Paźdz. 1655 r. tj. aż do poddania się miasta. Interesująca relacya nieznanego autora.

k. — str. 208–245. „Sposób szturmowania y dobycia Warszawy Anno 1656 in Junio" i inne drobne urywki, listy i obwieszczenia które były ogłaszane i kursowały „stante dominio Suetico 1655 et 1656 per Poloniam a diversis spargebantur." Jak np. paszkwil na Radziwiłła, tzw. „Lament utrapionej Matki Korony Polskiej już już konającej ...." itd.

· Na k. 1 przed tekstem niełiczonej krótkie streszczenie zawartości kodeksu ręką J. D. Janockiego spisane.

Hist. Z Biblioteki Załuskich, gdzie nosił Nr. 156., przeszedł do CBP. w 1796 r. — ~~Bibl. Załuskich~~ Janocki, w Specimen Catalogi 1752, wymienia pod Nrami LXXVIII i LXXIX dwa rękopisy Długoszowych żywotów arcybiskupów gnieźnieńskich i biskupów krakowskich, zaś pod Nr. CV, oddzielnie, kodeks zawierający wymienione wyżej pod lit. e dziełka i listy. Zdaje się wszakże, że żaden z tych opisów nie odnosi się do niniejszego kodeksu.

Liter. Białecki, Rękopisma Długosza w petersburgskich bibliotekach. Petersburg 1860. str. 95–98. (Szczegółowy opis ~~dzieł~~ ~~żywotów~~ dzieł Długosza). — Bielowski Mss. str. 96.

384. – Raznojar. F. IV. 140. – Rękopis papierowy, 315 mm. na 205 mm, pisciona ręcami XVI w. pisany na 435 k. nlb. (w końcu około 20 k. nlb. czystych), oprawny współcześnie w czarną skórę.

„Liber legationum aliorumque negociorum externorum Anno Domini MDLXXXII et LXXXIII. Illri. et Magco. Joanni de Zamoscie Cracoviense, Belsense, Mariemburgense, Knissinense, Medirzecense Zamechnenseque etc. necnon generali exercituum capitaneo cancellariatum regni gerente In cancellaria regni tractatorum expeditorumque." – ~~Istnieje kilka egzemplarzy~~

~~Pod tymże samym tytułem znajduje się inny rękopis z XVI w. księgi poselskiej Jana Zamoyskiego~~

Księga poselska Jana Zamoyskiego z lat 1582 i 1583 istnieje w kilku egzemplarzach rękopiśmiennych, pochodzących, jak się zdaje, z niniejszego petersburskiego. Stwierdzić to da się napewno tylko o kodeksie (XVII w.) Biblioteki Dzikowskiej hr. Tarnowskich opisanym w wydawnictwie X. Ign. Polkowskiego pt. Sprawy wojenne króla Stefana Batorego, Kraków 1887. str. XV. (Acta Histor. XI. wydawn. Akademii Umiejętności). – Tamże znajdujemy wiadomość o dwu ~~innym~~ innych ~~kopiarzu~~ kopiach libri legationum † będącej w Bibliotece Miejskiej we Wrocławiu Nr. Inwent. 1672. – W katalogu Biblioteki Miejskiej w Lipsku, wydanym przez Naumanna (Catalogus librorum manuscriptorum qui in bibliotheca senatoria civit. Lipsiensis asservantur. Grimma 1838.) pod Nrem 684. zapisany jest ~~inny~~ również rękopis (z XVI w.) księgi poselskiej Zamoyskiego ~~pod~~ z tychże lat pod takim samym tytułem. ‡

† jednej istniejącej w kodeksie XVII w. w klasztorze Dominikanów w Gdańsku i drugiej

‡ I w CBP. znajduje się wreszcie kopia z końca XVII lub z początku XVIII w. rozdzielona na dwa kodeksy. Zob. nasze N.N. 129 i 172.

Rękopis petersburski należał w drugiej połowie XVII w. do uczonego Józefa Górnickiego, który go w 1671 r. ofiarował bibliotece OO. Dominikanów w Gdańsku. – Na żądanie Jana III a za staraniem ks. Michała Antoniego Hackiego opata Oliwskiego, który kazał ~~przepi~~ zrobić ~~odpis~~ kopię tego rękopisu (dzisiejszą dzikowską), został on podarowany królowi w 1692 r. O tych wszystkich przejściach świadczą zapiski na ~~k.~~ pierwszej karcie kodeksu: I. „Ex gratia M. D. Josephi a Gorni Gornicki A° 71 pro bibliotheca Gedanensi Ord. Praed." – II. „Hic liber ex requisitione Sermi. Regis

ac Dni: Ioannis III Regis Poloniae per R. D. Michaelem Antonium Hacki Abbatem Olivensem a RR. PP. Dominicanis Conventus Dantiscani cessit in servitium S. R. Mtis. Ao Dni: 1692."–

Treścią rękopisu są listy, instrukcye, mowy, relacye ~~etc.~~ i inne akta dyplomatyczne w stosunkach z Cesarstwem, Kuryą, Danią i państwami ościennemi w latach 1582 i 1583.

Hist. – Od Sobieskich – był może ~~[illegible]~~ razem z wieloma innymi rękopisami biblioteki Wilanowskiej lub Żółkiewskiej – dostał się ten kodeks w posiadanie J. A. Załuskiego. Poprzedzającą historyę rękopisu patrz wyżej. – Biblioteka Załuskich liczyła kilka kodeksów tejże treści. Dwa z nich oznaczone Nrami: 254 i 255 opisaliśmy wyżej pod Nr. 129 i 172. Oprócz tych był jeszcze rękopis w ćwiartce pod Nrem. 2016. z XVIII w. (Janocki, Musarum Sarmatic. LXXVII.) i zapewne dawniejszy, może z XVI w., folio, jedną ręką pięknie pisany, który wymienia Janocki, w Specimen catalogi, 1752, pod Nrem. CI. Nie jest to jednak kodeks niniejszy. Ten z Biblioteką Załuskich przeszedł do CBP.

385. – Raznojaz. F. IV. 144. – Rękopis papierowy, 313 mm. na 205 mm., jedną ręką XVI w. na 104 k. lb. pisany, oprawny w pergamin; na oprawie wytarty dziś wycisk przedstawia, zdaje się, herb Radziwiłłów tj. Orła z Trąbami na piersi; nad nim litery M. i (wątpliwe) R., pod nim W. i N.; mógłby zatem właścicielem pierwotnym rękopisu być Mikołaj Radziwiłł wojewoda Nowogrodzki († 1589).

Zawiera: a. – k. 1–65. Miscellanea historyczne inflanckie ~~od~~ 1556 – 1575. ~~Jest to~~ Zaczyna się od znanego „Vaticinium Rhetici." Potem następuje zbiór historyczny o Inflantach; jest to szereg zapisek historycznych mniejszej lub większej rozciągłości, objaśnianych i przeplatanych przez wielką liczbę aktów; wszystko w języku łacińskim. Zaczyna się od opisu Inflant: „Provincia Livonia dum floreret in duas primarias divisa erat partes, quarum altera statui seu magistratui spirituali, nempe Archiepiscopo Rigensi, episcopo Derpatensi, episcopo Revaliensi ....." itd.; następuje spis miast i zamków inflanckich, potem akta z lat 1558, 1561, 1566 i ~~[illegible]~~ dalszych. – k. 66 i 67 białe.

b. – k. 68–104. Miscellanea historyczne ~~polskie~~ odnoszące się głównie do historyi Litwy i ~~stosunków~~ spraw sejmowych, tudzież do spraw inflanckich, w języku polskim: α.) k. 68. przywilej Stefana Batorego o ustanowieniu Trybunału litewskiego 1 Marca 1581 na sejmie walnym warszawskim; urządzenie trybunału i statut. – β.) k. 80b. konstytucya sejmu warszawskiego z 8 Marca 1581 dla Litwy, odnosząca się do wydania porządku sądów

głównych, poprawy statutu litewskiego, oraz o sprawiedliwości w krzywdach pod czasem wojennym. — γ.) k. 84. Transumpt aktu unii 1569 w Grodnie 7 ~~grudnia~~ Novemb. 1579 przepisany. — δ.) k. 90b—95. „Postanowienie stanów duchownych z świeckiemi r. 1583 Marca 9 w Wilnie." — ~~ε.) k. 92.~~ XXII tudzież inne materyały sejmowe: „W tymże roku 83 na temże zjeździe podali panowie posłowie tę cedułę panom senatorom" incip. „Mciwi. Panowie, przed P. Bogiem który widzi wszytkie rzeczy na ziemi..." między innemi: „A to nas przymusza do tego [zjazdu i postanowień na nim] żeśmy przyszli do wielkiej wzgardy u braciey naszey panów Polaków, że też jusz samo jedno przezwisko Litwa ostało, a rzeczy niemasz...." Długa rzecz i ciekawa. — k. 95. „Cedula druga od panów posłow." — ε.) k. 96b—104. „Contenta et praecipua capita privilegiorum Livoniensium". Polskie streszczenie aktów odnoszących się do Inflant z lat 1422, 1436, 1492, 1501 (7 artykułów z obozu pod Kiesią 13. Czerwca), ~~1529, 1544~~ 1526 (odnosi się do Waltera v. Plattenberg), 1529, 1540 i 1541, 1557 (~~dużo,~~ liczne akta z Pozwolskiej wojny) 1559 — 1568.

Hist. Rękopis Biblioteki Załuskich; Józ. Andrz. Załuski dał mu Nr. 200., opatrzył znakiem „rzadkości" i dopisał „Xięga o Inflanciech". — W 1795 przeszedł do CBP.

Liter. Prawdopodobnie do tego rękopisu odnieść należy ~~eg~~ wykaz umieszczony pod Nr. CXIII. w Janockiego Specimen Catalogi, 1752.

386. — Rasnojaz. F. IV. 147. — Rękopis papierowy, 310 mm. na 195 mm., jedną ręką w pierwszej połowie XVII w. pisany, klk. 324. Papier niemieckiego pochodzenia, znak wodny przedstawia orła cesarskiego nakrytego otwartą książęcą koroną. Oprawiony w ozdobną świńską skórę.

„Tomus vigesimus primus Epistolarum legationum responsionum | et rerum gestarum Serenissimi Principis Sigismundi primi | Regis Poloniae et Magni Ducis | Lithuaniae... | In Anno Domini 1542". Zawiera Acta Tomiciana z 1542 r. i jest kopią XXI tomu tzw. zwodu Karnkowskiego. Por. wywody nasze przed Nrem. 136 oraz rozprawę W. Kętrzyńskiego, O Stanisławie Górskim etd. (Roczniki Tow. Przyj. Nauk w Poznaniu t. VI i odbitka osobna) str. 25 odbitki. — Tom ten

zwodu Karnkowskiego nie jest znany ani w oryginale ani w żadnej kopii, niniejszy rękopis zatem musi zastąpić oryginał. Do jakiego egzemplarza (serji) należy wzmiankowany powrzedzić, brak bowiem wszelkich na to danych, niewiadomo dla kogo ta kopia była zrobiona i do kogo w ciągu XVII w. należał; ~~jest tylko~~ w XVIII w. należał do Ferdynanda Ernesta hr. ~~Mollatth~~ Mollarth, którego piękne i wielkie „Ex libris" z datą 1700 r. widniejе na tym kodeksie.

Hist. — Niewiadomo zkąd dostał się ten rękopis do CBP., czy z Bibl. Załuskich (?) w 1795, czy też po 1831 r. z ~~jednej z dwu~~ Warszawskiej Uniwersyteckiej lub ~~[illegible]~~ z Biblioteki Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

387. — Raznojaz. F. IV. 165. — Rękopis papierowy, 300 mm. na 190 mm., trzema rękami (w końcu) XVI w. na 703 ~~kartach~~ k. lb. pisany, oprawiony w półskórek w drugiej połowie XIX w.; z na grzbiecie napis: „De obsidione Plescovii a Stephano Rege poloniae A. 1581–82."

Rękopis zawiera obfite materyały historyczne do dziejów sejmu warszawskiego 1581 r. oraz do wojny moskiewskiej tegoż roku aż do zawarcia pokoju zapolskiego w 1582 r., tudzież liczne akty prywatne i publiczne, duchowne itd. z tychże lat. Z tego to kodeksu wydał Mich. Kojałowicz dziennik X. Piotrowskiego oraz akta do historyi oblężenia Pskowa. ~~przez~~ W rękopisie brak początku i końca; z trzech rąk pierwsza pisała na k. 1–329, druga na k. 329b–429, trzecia wreszcie od k. 430 do końca.

a. — k. 1–7b. Fragment edyktu króla Stefana wydanego 14 Stycznia 1581 w Drohiczynie dla miasta Rygi.

b. — k. 8–82. „Act seymu walnego Warszawskiego in Anno 1581 ad 22 Januarii złożonego." Obszerny i cały dyaryusz sejmu wraz z aktami do spraw na nim toczonych, excerpowany tylko do spraw moskiewskich przez Kojałowicza. 1

c. — k. 83–178b. Szereg rozmaitych aktów i dokumentów, listów prywatnych itp.; akty do stosunków z Gotardem Kettlerem, z książętami pomorskimi Janem i Fryderykiem, z Magnusem duńskim, z król. Elżbietą angielską; dużo z nich odnosi się do spraw duchownych, oraz do osób, jak Jana do Łukasza i Andrzeja Kościeleckich, do Cystersów Sulejowskich, do Stan. Karnkowskiego przy objęciu gnieźnieńskiej katedry itd. z 1581 r. po sejmie; znajdujemy tu opis pogrzebu Krzysztofa Batorego itd. oraz początkowe akta wojenne.

d. — k. 179–703. Bez osobnego tytułu zaczyna się wydany przez Kojałowicza

Dziennik X. Jana Piotrowskiego o oblężeniu Pskowa i innych wypadkach wojennych†, przeplatany bardzo licznymi aktami różnorodnej treści. W końcu gnie dziennik a w dalszym ciągu znajdujemy już tylko zbiór aktów do oblężenia Pskowa i wojny moskiewskiej oraz do pokoju Zapolskiego i jego wykonania się odnoszących, w przeważnej części przez Kojałowicza wydany.

† w formie listów do Andrzeja Opalińskiego Marszałka koronnego pisany,

Wśród grupy rękopisów przedstawiających materyał źródłowy dla dziejów króla Stefana zajmuje ten kodeks peterburski poczesne miejsce. Interesującym jest zbadanie jego stosunku do rękopisu Dzikowskiej Biblioteki XXIV. A. 23. spożytkowanym przez X. Ign. Polkowskiego w jego wydawnictwie pt. Sprawy wojenne króla Stefana Batorego, Kraków 1887. [Acta Historica r.g. Pol. illustrantia XI.], oraz do rękopisu Biblioteki Jagiellońskiej N. 3705. W każdym razie należałoby dokładnie skonfrontować rękopis i skopiować niewydane dotychczas akty.

<u>Hist.</u> Pochodzenie rękopisu i jego historya ~~Historya rękopisu nie jest~~ bliżej znane. Wedle X. Polkowskiego, który go ~~wnakże~~ ~~nie~~ znał ~~nawet~~, tylko z opisu (niedokładnego) Kojałowicza, ma to być kopia rękopisu Dzikowskiego. Sam wnakże X. Polkowski wskazuje na poważne różnice tak co do treści jako też ilości aktów w obu kodeksach zawartych. W ~~drugiej~~ końcu XVII w. albo też pewnie w początkach XVIII w. należał do jakiegoś Preysa. Na k. 250b znajdujemy bowiem rękę z końca XVII w. notatkę: „Hic liber meus, testis est Deus. Quis illum quaerit hoc nomen erit: Joannes Natus Preys et Paedagogus vocatus. Kto tę xiąśkę ukradnie temu renka po łokieć odpadnie, A kto znaydzie, temu bendzie przed Bogiem nagroda." Zresztą niema śladu innych właścicieli. M. Kojałowicz, ~~wy~~ na podstawie aktów urzędowych CBP. podaje ~~że zapisek na kilku, które przy nowej oprawie mogły zniknąć, czy~~ ~~skądinąd~~ ~~nie~~, że posiadał ~~go~~ ~~zapewne w początkach XIX w.~~ arcybiskup prawosławny mohilewski Gabryel i że darował go ‡ senatorowi Zejmern, ten zaś ofiarował ~~od niego zapewne dostał się do CBP.~~ go w 1856 r. do CBP.

‡ darem od nieznanego księdza otrzymał go

‡ po 1850 r.

1 Кojałowicz M., Дневникъ последняго похода Стефана Батория на Россію. С. Петербургъ. 1867. 4°

388.— Raznojaz. F. IV. 169.— Rękopis papierowy, 327 mm. na 205 mm., kilkoma rękami pisany w XVI i XVII ww., kart nieliczonych zawiera stokilkadziesiąt (?), z kilku odrębnych całości ~~złożony~~ razem oprawiony świeżo i zatytułowany: Сборникъ.

Zawiera: a.— „Quaesita in maiori metrica ab anno 1400 folio 21." Jest to 14 kart regestów, krótkich i wcale niedokładnych, bez zachowania porządku chronologicznego w obrębie XV w., następnie ~~zapisano~~ od księgi Łaskiego do połowy XVII w. jeszcze gorzej i nie chronologicznie wyciągniętych. Następuje 11 kart regestów p.t. „Quaesita ex minori metrica" od 1515 do połowy XVII w. Dalej 5 kart wypisów ~~tąż samą ręką~~ rozmaitych donacyj itd. z metryki XVI w. oraz 5 kart regestów tąż ręką po rusku z aktów ruskich i z porzy XVI w. Cf. nast.

b.— Miscellanea, akty, inwentarze dóbr itd., przywileje odnoszące się do rzeczy i dóbr biskupów ruskich lwowskich i innych w XVII w.— Zdaje się w ogóle, że te kwerendy w metrykach i wypisy (zob. wyżej) są robione ze względu na dobra biskupów ruskich i tyczą się przeważnie województwa ruskiego. Wszystkie są pisane jedną ręką w połowie XVII w.

c.— „Constitutiones conventus Piotrkoviensis de bello in Turcas et eius expeditione pro anno domini 1544 celebrati." Incip. „Cum Sacra Mtas. Regia pro sua cura quam gerit tuendi regni ...." Zapewne odpis z Przyłuskiego, Leges seu Statuta, 1553. p. 942 sqq.

d.— Konstytucye sejmu krakowskiego 1543 r. (bez osobnego tytułu). Artykuły „O zjednoczeniu z coroną panstwa xiąsthwa wyelkiego Lithewskiego, Pruskiego Oswyączimskiego y Zathorskiego" aż do artykułu „O mężobojstwie" kończy się: „... zabił w drodze, w gospodzie albo w domu o winności."— Fragment, brak końca, zapewne jednej lub dwu kart. Por. Balzer, Przyczynki do historyi źródeł prawa polskiego, Kraków, 1903. tabl. III.

e.— Konstytucya sejmu ~~1550~~ piotrkowskiego 1550 r. 26 Lipca.— Zaczyna się (po arendzie i tytułach) „... Gdy przed dwiemadziesty laty za żywota jeszcze św. pam. króla Zygmunta ojca naszego ...."

Hist.— Z Biblioteki Załuskich.

389. — Raznojaz. O. IX. 5. — Rękopis papierowy, 170 mm. na 108 mm., jedną ręką pisany w 1591 i 1592 r. na 185 klb.; oprawiony (zbroszurowany) w kartę pergaminową wyciętą z rękopisu ~~...~~ Biblii.

Wykłady astronomii, kosmografii i geometryi w latach 1591 i 1592 w uniwersytecie krakowskim, notowane przez ucznia uniwersytetu Adama syna Macieja Ujazdowskiego.[1]

a. – k. 1–15. Geometrya katechizmowym sposobem pytań i odpowiedzi wyłożona; bez tytułu, zaczyna się: „Quid est geometria? – Unde nomen habet geometria? ......" itd.

b. – k. 15b–20. Zdania filozofów i uczonych klasycznych o kobietach, o żonie itp. anegdoty po łacinie.

c. – k. 20–44. Notaty z wykładów Marcina Wadowczyka. „Scholia in cosmographiam Honteri scripta anno a Christo nato 1591 sub magistro Martino Wadovio viro doctissimo privatim data et explicata."

d. – k. 45–163. Notaty szczegółowe i ponadne o Sferze według Jana de Sacrobusto; właściwego tytułu niema, zdaje się wszakże, iż są to wykłady Jana Ursyna[2] ze Lwowa (następnie, w pierwszych ~~późniejszych~~ latach XVII w., profesora akademii w Zamościu), z krótkiej epoki jego nauczycielstwa w Krakowie. Zamiast tytułu na k. 45 znajdujemy: „M[agister] Ioannes Vrsinus Leopoliensis Dnum. Adamum Viazdowski sphaerae Ioannis de Sacro Bosco diligentissimum auditorem fuisse testatur."

e. – k. 164–176. „Phaenomena Jana Kochanowskiego." Ujazdowski ~~...~~ przepisał je sobie widocznie z druku 1585 r. wydanego, lecz dodał dwie tablice astronomiczne.

f. – k. 177–184. Urywki niedokończonych wypisów, rachunki astronomiczne, wezwania do Matki Boskiej, podpisy Ujazdowskiego ~~właściciela~~ i inne drobiazgi bez wartości.

Hist. Rękopis należał do biblioteki klasztoru Kamedułów na Bielanach pod Krakowem, następnie przeszedł do J. A. Załuskiego, a z Biblioteki Załuskich do CBP.

Liter. – Bielowski Mss. pag. 88.

1 został bakałarzem w 1594. – Muczkowski, Statuta nec non liber promotionum. str. 248.

2 O Janie Ursynie ze Lwowa zob. Janociana III. str. 354 sqq. oraz Jocher, Obraz I. str. 176 nast.

390. – Raznojaz. O. XVI. 45. Rękopis papierowy, formatu małej ósemki, klb. 100, w XVII (?) w. pisany, oprawny w skórę i deski.

Gramatyka w pytaniach i odpowiedziach po grecku i po starosłowiańsku. Tekst grecki rozpoczyna się: Χάριν παράσχου τριάς τοῖς ἐμοῖς πόνοις.... Po drugiej stronie przekład tegoż na język starosłowiański. Autorami tej gramatyki są bracia (według Bielowskiego) Joannikij i Sofronij Łychudiewy z Kefalonii. – Tej samej treści rękopis ~~Ważn~~ znajduje się pod sygnaturą Raznojaz. O. XVI. 46.

Hist. – Z biblioteki Dym. ~~Hr.~~ Tołstoja. ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ Liter. Bielowski Mss. str. 87.

391. – Raznojaz. F. XVII. 58. – Rękopis papierowy, folio, kilkoma rękami w drugiej połowie XVI w. pisany, klb. 287, oprawiony w skórę i tekturę ~~[illegible]~~ z wyciśniętym na niej napisem „Regestr."

Miscellanea historyczne, ~~teologiczne~~ i polityczne, poezye Kochanowskiego, ~~[illegible]~~ listy, akta, wiersze, itd. Rękopis Jana Osmolskiego z Pobiedzisk, wielkiej wagi zarówno ~~ważny tak~~ dla historyi politycznej, jakoteż dla dziejów literatury polskiej i dziejów reformacyi w Polsce.

a. – k. 1. Luźne notatki gospodarskie właściciela rękopisu: „Naiem p. Osmolskiego na rowy" i inne. Późniejszą ręką: „Czego chcesz ponas po nas [tak] panie za twe choyne dary...." Dopisek nową ręką: „Joh. Cochanovii Elegiae et alia Miscelanea theologica et statistica 1563."

b. – k. 3b. wiersz pt. „Pacierz". Incip. „Prossim czie ktori mieszkasz [na] wisokym niebie | Nieracz oycze odrzuczacz dzieczi swich od siebie | ...." 28 wierszy.

c. – k. 4 sqq. „Matthiae Brzozowij contra mœras calumnias Stanislai

Czechowski[1] concionatoris Lublinensis pia defensio."

d.- k. 10-15. Układy Zygmunta Augusta z Gotardem Kettlerem z września 1559 r. z Wilna; dwa akty i wyjątek trzeciego. Incip. „In nomine Dni. etc. Notum facimus etc. Quod cum superiori anno Livoniam provinciam magno ducatui Lithwaniae vicinam ... Moschorum princeps armis invasisset...."

e.- k. 17b-22. Actum Augustae 3 Martii 1559. Sprawozdanie o rzeczach tureckich i węgierskich na sejmie cesarstwa w Augsburgu.

f.- k. 23 sq. List p. p. Wergeriusza (Vergerio) do księcia Krzysztofa Wirtenberskiego z Tęgrycy 1 Czerwca 1558.

g.- k. 26-28. „Mercurii et Charontis dialogus."— k. 28b-32. „Pasquillus redivivus de papa et eius legatis sic concionatur." Incip. „Inter Sauromatas coelestia semina Christus...." Na końcu „Colleopius recessuit". Obydwa pamflety zwrócone przeciwko ~~Lipomanowi~~ nuncyuszowi Alojzemu Lipomano.

h.- k. 32b-50. Joannis Cochanovii elegiarum libri duo. Zob. o tym rękopisie elegij Kochanowskiego rozprawę Alex. Brücknera ~~w Ateneum~~ p.t. „Nowe przyczynki do dzieł Jana Kochanowskiego" w Ateneum, 1891. tom II. oraz Dzieła Kochanowskiego, wydanie pomnikowe, t. IV. 1. str. 663-674 i przedmowę R. Plenkiewicza.

i.- k. 51. „Pyesn. Oko szmyertelne boga nyewydziało...."

k.- k. 51b-55. Missiva Henrici regis Gallorum ad electores, principes, duces, comites, status et civitates S. Romani Imperii nationis Germanicae in causa illorum praesentis bellicae armationis Anno 1552. oraz wypowiedzenie wojny Henrykowi II przez Karola V i odpowiedź króla francuskiego.

l.- k. 56 sqq.- „Pieśni.- Gratiarum actio pro victu. Czego chcesz od nasz panye...." zob. cytowaną wyżej rozprawę Brücknera.— k. 56b „Groffowie polscy. Kmita, Kita, Plichta, Ota, Lasota.... itd. szereg nazwisk. k. 58. „Na ogrodek Jana O[smolskiego]. W ogrodku piękne zioła a

wonnące sadzą...." – następuje: „Sumptus censum ne superet. Niechay widatek czinszu nie przenoszy..." – k. 58ᵇ. A. Tri.[cesii] Psalm. Blogoslaw nam nasz panie z milosierdzia swego..." dalej: „Kto dobrze widzi, Ten stego szidzi | czemu sie ludzie dziwują..." – k. 59ᵇ. „L'ordine del anticho exercito romano."

m. – k. 60–65. „O usprawiedliwieniu naszem. – Pytanie. Czos iest usprawiedliwienie...."

n. – k. 65ᵇ–68. „Anno 1582. Goracza i usilna prosba do KJM. przi radach y inich staniech Coronnich napisana o obrone od nieprziaczioł dusznich i cielesnich." – k. 69–70. białe.

o. – k. 70ᵇ sq. „Officium dominorum Seniorum ex ordine equestri 1562 pro Generoso domino Joanne Osmolski... seniore inaugurato districtus Lublinensis Joannes Crovitius." następnie: „Vrząd seniorow ex ordine equestri then iest 1562. – Od k. 70 zmienia się ręka i pisze aż do k. 173.

p. – k. 72–97. „Rzecz wsech ricerskiego stanu poliakow o niektorich artikuliech czo w nich prawie wsithki ych wolnosczi zawisnęly w ktorey tesz przidana yesth rzecz Pana Hieronima Osolinskiego ku krolowi JMczi. Anno dni. 1561....." ~~Od~~
~~k. 72 zmienia się ręka i pisze aż do k. 173.~~

q. – k. 98–162. Dyaryusz i konstytucye sejmu warszawskiego 1556 r.

r. – k. 164–173ᵇ. Akty z 1558 r. Listy: senatorów koronnych do króla z Osiecka z 18 Stycznia; odpowiedź królewska z 20 Lutego; odpis na ten list [królewski] od pana krakowskiego [Jana Tarnowskiego] z 10 Marca 1558 r. – W końcu obliczenie ilości wsi królewskich i szlacheckich w stosunku do majętności duchownych i do dziesięciny.

s. – k. 174–206. Materyały do dziejów reformacyi w Polsce 1558–1565. mianowicie: α) k. 174. „Ex litteris Calvini et ecclesiae Italicae Genevensis ad palatinum Vilnensem [Mikoł. Radziwiłł Czarny] et ecclesias Lithwanicas scriptis A° Dni. 1561. IX Oct. de Blandrate doctrina judicium." – β) k. 176. „Propositiones synodi Pinczoviensis per Lismaninum et alios seniores Pinczovie 25 Aug. 1562. – γ) k. 176ᵇ. „Summa fidei nostre 16 Oct. [1562?] ex Cracovia. Stanislaus ffredro, Christopherus Jerzi ffredro .... senioribus ecclesiae Lublinensis et Chelmensis." – δ) k. 177ᵇ–178. Edykt królewski

przeciw dyssydentom Cracoviae fer. VI post festum Conceptionis 1550. — ε.) k. 179b–182. „Listi do panow iakie bycz maią." (z wezwaniem od szlachty zebranej w Sandomierza na zjard do Piniorowa) — oraz „Listki do sliachti maią bicz ktorich tu nymas, ktore maią poslowie powietny rosznosycz do powyaltow wsiczkich ktore maią braz w Sandomierza u p. Jarossa Ossolinskiego, p. Philipowskiego, ktori bil teras marssalkiem w Sędomierzu..... A my dublinianie u posla swego p. Misskowskiego Antnera mamy viadomoscz wrzęcz...." — ζ.) k. 183. Responsum Regiae Mtis. nuntiis a nobilitate Minoris Poloniae Vilne XXVI m. Maij datum. — η.) k. 185–189. ~~Gregorius Paulus~~ listy Gregora Pawła ministra krakowskiego z 1562. i jego wyznanie wiary. — ϑ.) k. 189b Ecclesias que sunt in Polonia non esse Arianas ut Stancarus calumniatur. — ι) k. 190. Consensus catholicus tam primitivae quam recentioris ecclesie cui sese tota ecclesia dei Zatoriensis et Oswieciniensis ducatus in sua particulari synodo Cracoviae die 16 Oct. A.D. 1562 celebrata fideliter adiungit. — κ) k. 194–204. dwa pisma od ministrow kalwińskich: „Gratiam, pacem vobis in Christo dilectis..." drugie datowane z Lublina 23 Nov. 1562 podpisali ministrowie Paclesius Stanisław, Krowicki Marcin i Żytno Mikołaj. — λ.) k. 205–206. wyznanie wiary. — ~~XXX~~

t. — k. 207–211. Mowa króla Zygmunta Augusta na sejmie piotrkowskim 13 Stycznia 1563 r. oraz Witanie poselskie Rafała Leszczyńskiego na sejmie piotrkowskim 1562 die S. Andreae.

u. — k. 211b. Pozew o zbór, wystawca Jan Tęczyński starosta lubelski; 1565. w Lublinie.

w. — k. 212b.–218. O wieczerzy Pańskiej. — k. 219. czysta.

x. — k. 220–235. Konstytucye sejmu piotrkowskiego 1562/63 r.

y. — k. 235b–267. Wyznanie wiary.

Hist. — Z Biblioteki Załuskich — na k. 1. u dołu oznaczenie: $\frac{\text{Caisse 27}}{\text{№ 13.}}$ —

Liter. Bielowski Mss. p. 94–95. — Brückner Al., Nowe przyczynki do dzieł Jana Kochanowskiego, w: Ateneum, 1891. tom II. str. 1–25. (Obszerny opis

kodeksu oraz szczegółowe opowiedzenie ~~zawarta~~ trzech ówczesnych dotychczas elegij Kochanowskiego). — Plenkiewicz Roman, Jan Kochanowski; Warszawa 1897. str. IV. (albo Dzieła Koch. wydanie pomnikowe, t. IV. części 1.).

1 Rzecz ta nie wyszła drukiem; przeciwko niej wydał Ciechowski kaznodzieja lubelski dziełko pt. Apologia contra fratrem (si dis placet) Mathiae Brzozonij Depassionem... Cracoviae, Szebeneicher, 1561. 8°.

392. — Raznojaz. F. XVII. 68. — Rękopis papierowy, 335 mm. na 220 mm. dwiema rękami z początku XVII w. pisany na 142 k. współczesnie liczbowanych; oprawiony w czerwoną świńską skórę.

~~Zawiera~~ „Poselstwo i krothie spisanie rosprawy z Moskwą y Tractatow w Roku 1601 przez osm a dwadziescia niedziel pirwey z strony wiecznego pokoiu a potym strony przimierza doczesnego ktore sie zawarło od Roku 1601 dnia 11 Marca do liat 22 kładąc w to ostatek starego przimierza miedzy Naiasnieyszym Krolem polskim Wielkim xiązęciem Litewskim Ruskim Pruskim Zmodzkim Mazowieckim Kiiowskim Wolinskim Podolskim Podliaskim Ifflianckim, Hospodarem naiwyzszym Woloskim y Multanskim, Krolem dziedzicznym Swedskim, Gotskim, Wandalskim, Xiązęciem Finlanskim y inych A miedzy Wielkim Hospodarem y Wielkim Kniaziem Borysem Phiedorowiczem Wszeia Rusi, Władimierskim, Moskiewskim, Nowhorodskim y inych, przez Wielkie Posly Iego Krolewskiey Milosczi Jasnie Wielmoznego Pana Lwa Sapiehy Canclierza Wielkiego Xięstwa Litewskiego, Staroste Slonimskiego, Parnawskiego, Mohilewskiego, Pana Stanislawa Warszyckiego Castellana Warszawskiego, Staroste Osieckiego y Kobrinskiego a pisarza Iego Krol. Mczi W. X. L. Pana Eliasza Pielgrzymowskiego w Moskwy odprawowane." — Całość dzieli się na dwie części: ~~a. — k. 2–109.~~

a. — k. 2–109. „Diarium i krothie spisanie rosprawy z Moskwą y Tractatow w Roku 1601 ....." oraz: b. — k. 110–142. „Poselstwo do ... Zigmunta trzeciego ..... od ... Borysa Phiedorowicza .... z strony zawarcia przymierza do liat dwadziestu dwuch .... 1601 ..." — Karty 94–98 są białe, poczem na ostatniej kolb. spisany „Regestr podarków:". —

Ozdobnie pisany (zwłaszcza ~~k~~ tytuł główny oraz ~~obydwa~~ tytuły ~~każdej~~ obu części) rękopis

zawiera wierszowany, pięknym, jędrnym językiem, opis ~~trak~~ układów polsko-moskiewskich i poselstwa, akta ~~załączone~~ i niektóre mowy są przytoczone prozą. Autorem ~~dzieła~~ rzeczy tej, ~~niemałej wartości~~ ~~niepozbawionej~~ ~~dla szczegółowych dziejów~~ niepozbawionej pewnej literackiej wartości a przynoszącej obfity materyał (kulturalny i) językowy, jest Eliasz Pielgrzymowski

F (+1603.) pisarz W. X. L. Dedykował swe dzieło kanclerzowi Lwu Sapieże; po dedykacyi zaczyna się: „Gdy tysiąc lat sześćsetny rok pełna pisano | Sejm walny był w Warszawie, o tym radę miano, | Aby wielcy posłowie do Moskwy jachali ....." — Szczegółowo zajął się tem dziełkiem i liczne ustępy zeń wydrukował prof. Al. Brückner w rozprawie pt. „Źródła do dziejów literatury i oświaty polskiej: IX. Wiersze historyczne." w Bibliotece Warszawskiej 1896, t. I. str. 78–96, 254–275, 412–442.

Hist. — Z Biblioteki Załuskich, gdzie nosił Nr. 324., (w r. 1771 ofiarowany Stanisławowi Augustowi), przeszedł do CBP.

Liter. — Janocki, Musarum Sarmaticarum specimina nova, p. 104. NN. LXXXVI i LXXXVII. — Id., Janociana III. pag. 276. — Brückner, op. cit. zob. wyżej.

393. — Różnojaz. F. XVII. 74. — Rękopis papierowy, folio, kilkoma rękami XVIII w. na 281 k. kk. pisany, oprawny w półskórek.

Zawiera: „Miscellanea Polonica ab A. 1696 ad 1710. Stan. Casim. Rubrakowski." — Akta, listy, mowy itp. rozmaitej treści z oznaczonych lat. Między innemi:

a. — k. 197b – 202. „Romans o Donpedrze."

b. — k. 202 – 216b. „Romans o królowej Bonie." Brak końca. — Por. Nr. 338.

c. — k. 228b – 248b. „Dyaryusz podróży ... Raphała Leszczyńskiego wojewody Łęczyckiego ... do Porty Otthomańskiey Anno 1700." Por. Nr. 288.

Hist. Z Biblioteki Załuskich.

394. — Raznojaz. F. XVII. 136. — Rękopis papierowy 310 mm. na 220 mm., jedną ręką w końcu XVIII w. pisany, k. lb. 11., w okładce tekturowej. Na wewnętrznej stronie okładki zgrabny rysunek kolorem różowym i sepią wykonany przedstawia ratusz krakowski. Zob. Liter.

„Summaryusz wszelkich skryptów, numizmatów w trzech puszkach blaszanych w gałce pięć razy przestrzelonej w czasie ośmniedzielnego zamknięcia miasta podczas konfederacyi od woyska moskiewskiego oblężonego w roku 1768 z wieży ratusza krakowskiego zdiętey w czasie reparacyi z funduszu JO. Xiążęcia Kajetana Ignacego Sołtyka biskupa krakowskiego, xiążęcia Siewierskiego, Benefaktora, na którą dał złp. 50000 = teraz przekopiowane niżey specyfikuią się. Też gałka zdięta dnia 9 Lipca 1783go." — Zapiski z lat 1556 (spisy konsulów miejskich), z 1589, z 1611 i z 1680.

Hist. Niewiadomo jaką drogą dostał się ten rękopis do CBJ., być może razem ze zbiorami Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Liter. Bielowski Mss. str. 127. — Muczkowski J., Dawny krakowski ratusz. (Rocznik Krakowski VIII.) str. 5 (fig. 3.), 22 i 24. Oryginał tego „Summaryusza" znajduje się obecnie w posiadaniu rodziny Ambrożego Grabowskiego.

395. — Raznojaz. Q. XVII. 14. — Rękopis papierowy, 220 mm. na 165 mm., kilkoma rękami w końcu XVI i początku XVII ww. na 236 k. lb. pisany, obszyty w akt pergaminowy.

Manuskrypt Hieronima Balińskiego z Balina i Siedlec, wojskiego, później podkomorzego Sandomierskiego, zawiera przeważnie pisma polemiczne religijne przeciwko Socynianom.

a. — k. 1–6. „Declaratio iuramenti Regii et confoederationis ex qua clare constat et convincitur quod non patrocinentur licentiae Evangelicorum ...." fragment, po polsku.

b. — k. 7–18. „Apologia pro legibus statutorum Regni contra haereticos sancitis...." po łacinie, incip. „Quia nostrates Evangelici...."

c. — k. 19–30. „De educatione pueri nobilis ad Generosum dominum Lanczynski, S. R. Mtis. secretarium, Burgrabium Cracoviensem, dapiferum

terrae Praemysliensis et Notarium castrensem Cracoviensem, etc. Dominum et amicum singularem ipsumet id studiose pro iure mutuae inter nos amicitiae exigente." Traktat o wychowaniu młodego szlachcica, po polsku; rzecz pod każdym względem ciekawa i godna opracowania. Ów Łęczyński (Jan) ~~Mikołaj~~, przyjaciel Balińskiego, był autorem dość rozpowszechnionego po rękopisach Compendium sądów królewskich, z 1594 r. Zob. Nr. 274.

d. – k. 31–43. Wypisy z dzieła św. Epifaniusza „contra LXXX haereses."

e. – k. 44–55. „Sequitur Tractatus contra impugnatores et praepeditores decimarum." po łacinie.

f. – k. 56–65. „Manifestatio crudelitatis horrendae gentis perfidae et sanguinariae Iudaeorum." oraz „Przypadky domowe okrucieństwa i mordów żydowskich ...."

g. – k. 66–70. „De cincturae honestate et utilitate ad generosum dominum Christophorum Kochanowski, Vexilliferum Sandomiriensem et Malogostensem capitaneum." po łacinie, zaczyn. „Cum proximis diebus Schidloviae proficisceremur...."

h. – k. 71–146. „Symphonia albo Wjednobrząk nauki Nowokrzczenskiey Samoszatanskiey z Alkoranem Machometowym, o panu Christusie i o inszych częściach wiary, przeciwny starodawney powszechney nauce i wierze krzescianskiey." Obszerna rzecz, po polsku, wstęp zaś po łacinie. Baliński był bardzo oczytany w Piśmie św. i autorach kościelnych, a w ogóle miał wykształcenie staranne, co znać z całego tego rękopisu, mówi np. „ego qui Alchoranum attentius legi." Zwraca się przeciwko Socynowi i Socynianom.

i. – k. 147–205. „Contra cavillationes calumniosas Bartholomaei Pithneri.... assertionum catholicarum Hieronymi Balinski de cultu et veneratione sanctorum et de imaginibus sacris .... apologia pro iisdem assertionibus ab eodem Hieronymo Balinski de Balin, laico catholico conscriptae Aº Dni 1599."

k. – k. 206–236. „Sequitur Apologia pro imaginibus contra cavillationes Bartholomaei Bitneri."

Rękopis z wielu względów interesujący godzien jest opracowania szczegółowego, zarówno ~~ze względu~~ dla jego treści jakoteż dla osoby jego autora zupełnie dotychczas nieznanej. Przedstawia on (rzadki) typ ~~ale~~ wykształconego i oczytanego zwłaszcza w literaturze religijnej obywatela wiejskiego, podejmującego polemikę religijną z ~~kształconymi~~ ~~różnowierc~~ zawodowymi teologami różnowierców.-

__Hist.__- Pochodzenie rękopisu nie jest mi znane; ~~Z~~ z Bibl. Załuskich prawdopodobnie nie pochodzi.

__Liter.__ Bielowski Mss. p. 126.

Kapitalikami

Rękopisy
Niemieckie, Hiszpańskie i Włoskie.

396. — Germ. F. II. 193. — Rękopis papierowy, 310 mm. na 195 mm., jedną ręką w końcu XVII w. pisany, str. lb. 1–598 tekstu i 1–49 indeksu; oprawiony w tekturę.

„Das gantze Statuten Buch des Grosz=Fürstenthums Littauen. Aus dem Pollnischen ins Teutsche gebracht und übersetzet. Geschriben Anno 1694 von Wilhelm Melchior Neumann Schreibern in Bahten."

Nieznane mi ani nazwisko tłomacza ani pochodzenie tego rękopisu. Pod Nr. 398. podaję inny rękopis przekładu na niemieckie Statutu Litewskiego; być może iż zachodzi między nimi bliższy związek, którego zbadać nie miałem sposobności.

397. — Germ. Q. II. vel. 1. — Rękopis pergaminowy, 215 mm. na 160 mm. –

Zawiera statuta Zakonu Niemieckiego.

Hist. Z Biblioteką Załuskich przeszedł w 1796 r. do Cbpl.

Liter. Rękopis ten jest opisany dokładnie w: Minzloff, Die altdeutschen Handschriften der Kaiserl. Öffentlichen Bibliothek zu St. Petersburg. – Por. również: Perlbach, Die Statuten des Deutschen Ordens, str. XXVIII.

398. — Germ. Q. II. 135. — Rękopis papierowy, formatu ćwiartki, z XVII wieku, str. lb. 943.

Zawiera Statut Litewski, tłumaczony ~~z~~ na język niemiecki w 1676 r. przez Karola Gustawa Prebentoff. – Zob. Nr. 396.

399.— Germ. Q. IV. vol. 1. — Rękopis pergaminowy, niezwykłej formy, tzw. „liber plicatilis." jest to pasek pergaminowy, długości 1m 62cm, szerokości 15cm, złożony w karty formatu 12°, po obu stronach zapisany. Obydwa końce paska są przyklejone do deseczek tegoż ~~[illegible]~~ formatu, obwiedzionych brunatną skórą, tak iż pasek ten złożony wygląda jak książka in-12° bez grzbietu. ~~Na~~ Na końcu herb Herbersteina w sztychu (?).

Zawiera: „Mein Sigmundts Freyherrns zu Herberstain etc. Dienst und Raisen mit dem Khurtzisten vergriffen."— Krótkie notatki rocznikarskim sposobem spisane, z lat 1506, 1509, 1510, 1514 — 1558, o głównych wypadkach prywatnego i publicznego życia znanego dyplomaty i posła austryackiego do Polski i Moskwy. Rzecz bardzo ciekawa (dla jej stosunku do innych dzieł Herbersteina,) i — o ile wiem — dotychczas nieznana.— ~~[illegible]~~

Wedle wszelkiego prawdopodobieństwa jest to ten sam rękopis, ~~z~~ który należał niegdyś do biblioteki Uffenbacha w XVIII w. i o którym wspomina ~~Adelung~~ Fryderyk Adelung w swem dziele Siegmund Frhr. von Herberstein, St. Petersburg 1818., Nr. V. str. 407. Byłaby to zatem kopia z ~~[illegible]~~ odpisu z oryginału ~~[illegible]~~ wykonana dla Uffenbacha przez Schwartza profesora z Altorffu. ~~[illegible]~~ co do tej. por.: Krones, Sigmund v. Herberstein, str. 69 Nr. 12. w Mittheilungen des histor. Vereins f. Steiermark Hft. XIX. Graz 1871.

400.— Hisp. F. IV. 21. — Rękopis papierowy, 320 mm. na 210 mm., jedną ręką XVII w. na 31 klb. pisany.

„Relacion que hizo el Almirante de Aragon de las cosas, de los Reyes y Reyno de Polonia y provincias adjacentes a el por lo que entendio el tiempo que estuvo en aquellas partes y algunas cosas toccantes a los reynos circunvezinos, por el comercio, amistades o enemistades que tienen con el Reyno de Polonia."— Sprawozdanie .... posła Filipa II hiszpańskiego, z roku 1597, do dworu polskiego w sprawie Ligi przeciwko Turkom. Jest to już po legacyi kard. Gaetanego; ma-

teryału też politycznego jest niewiele, więcej ~~znacz~~ natomiast spostrzeżeń ~~społecznych~~ ~~i ludzkich~~ o dworze Zygmunta III, ~~na~~ senatorach i dygnitarzach, szlachcie itd. – Misya autora tego sprawozdania miała też część dworską, miał bowiem w imieniu Filipa II tryumać do chrztu najmłodszą infantkę polską, Katarzynę, urodzoną w 1596 r. Sprawozdanie dzieli się na 31 krótkich rozdziałów, zaczyna się: „Primeramente hallo el Almirante en el Rey y Reyna mucha afiçion y voluntad a las cosas de la~~s~~ Magestad Catolica del Rey nostro señor....." – O królu i jego rodzinie: „El rey Sigismundo tercero de Polonia es de edad de treynta y dos años, alto y de muy buena disposicion y entendimiento.... – Un hizo varon llamado Ladislao de edad de dos años y la princesa Anna Maria que va para quatro años y la infante Catalina que nascio a los postreros del mes de septembre de noventa y seys, que era la que el Almirante avia de sacar de pila en nombre del Rey nostro señor...."

Hist. – Z bibljoteki J. A. Załuskiego, który dopisał na karcie tytułowej: „circa 1592 = 600."

401. – Ital. F. I. 7. – Rękopis papierowy, 262 mm. na 190 mm., str. lb. 1–250 i 1–378 oraz 6 kart nlb., pisany jedną ręką XVIII w. oprawiony w tekturę i pergamin.

Zawiera ~~żywot~~ dwa dzieła o Sykstusie V papieżu, t.j.

a. – str. 1–250. „La vita di Sisto V principiando dalla di lui nascita sino alla sua morte, scritta dall' Illmo. Signor Conte Alfonzo Loschi Istorico."

b.- str. 1-378. „Qualità di Sisto V raccolte da un manoscritto esistente nella famosa libraria del Sign. Cardinale già Pio, dove si raccolgono anche le memorie della sua primizia, dove egli nascesse ..... con altre memorie curiose più scielte e più veridiche."

Hist. Z Biblioteki Poryckiej Tadeusza Czackiego, gdzie miał Nr. 1524, w 1818 r. przeszedł pod tymże nrem. do Biblioteki Puławskiej XX. Czartoryskich, a 1833 r. do CBP.

402.- Ital. F. I. 9. - Rękopis papierowy, 260 mm. na 195 mm., jedną ręką XVIII w. na kk. 227. pisany, oprawny w tekturę i pergamin.

„Memorie istoriche de' fatti più notabili occorsi nel Pontefìcato di Clemente Undecimo tra l'Imperatore Gioseppe primo, Carlo suo fratello e Clemente sommo pontefice."- Incip. „Due sono le cause dalle quali hanno riceuto il fomento le correnti emergenze....."- fin. „..... mà con poco onore e minor fortuna della Santa Sede Apostolica e suo degnissimo vicario."

Hist. Z Biblioteki ~~Poryckiej~~ Czackiego, ~~Nr. 1523,~~ następnie Puławskiej Czartoryskich, Nr. 1523, przeszedł do CBP. w 1833 r.

403. - Ital. F. I. 10. - Rękopis papierowy, 263 mm. na 193 mm., kilkoma rękami XVII w. na 1360 str. lb. pisany, oprawiony w tekturę i pergamin.

„Raccolta di varj Manoscritti spettanti alle vite di diversi sommi pontefici, si antichi, come moderni."

Zawiera według indeksu następujące odrębne działa:

a.- Memorie di papa Innocenzo III della casa Conti.....-

b.- Relazione del pontificato di Pio III.

c.- Rimostranze della vita di Paolo IV e delle caggioni, per le quali mosse guerra al Re Filippo II.

d.- Memorie de fatti più notabili occorsi nel pontificato di Paolo IV.

e.- Estratto di un manoscritto esistente nella Biblioteca Vaticana

dai libri del duca di Urbino circa la cadata dei nipoti di Paolo IV e quando furono esiliati da Roma.

f.– Memorie memorabili di cose occorse in Roma prima et doppo il pontificato di Paolo IV, Pio IV e Pio V.

g.– Vita di Fabio Ghigi [Chigi] poscia Alessandro VII, scritta dal Cardinale Sforza Pallavicino.

h.– Succinta relazione della vita di Papa Innocenzo XII scritta dal conte d'Elce Fiorentino.

i.– Genealogia della famiglia Orsina, vita del pontefice regnante [Benedykt XIII, 1724–1730] e suo pontificato.

k.– Memorie notabilissime di cose occorse nella vita di Benedetto XIII e nel suo pontificato.–

Hist. z Biblioteki Czackiego; następnie Puławskiej Czartoryskich Nr. 1527., przeniesi. 1833 do CBP.

404.– Ital. F. II. 3.– Rękopis papierowy, 275 mm. na 200 mm., czterema rękami w końcu XVIII w. pisany, k. ll. 346; papier pisz. wyższej tzw. „Carta di palomba"; oprawiony w niebieską tekturę.

cursive

Zawiera opisy wyborów papieży, czyli tak zwane conclavia, a mianowicie: Kalikста III 1455, Mikołaja V 1447, dwa Urbana VI 1378, dwa Piusa II 1458, Pawła II 1464, Sykstusa IV 1471, Innocentego VIII 1484, dwa Aleksandra VI 1492, Piusa III 1503, Klemensa V 1305, Juliusza II 1503, Grzegorza X 1271, dwa Leona X 1513, dwa Adryana VI 1522, Klemensa VII 1523, Pawła III 1534, Juliusza III 1550, Marcella II 1555, Pawła IV 1555, dwa Piusa IV 1559, Piusa V 1566, Grzegorza XIII 1572, Sykstusa V 1585, Urbana VII 1590, Grzegorza XIV 1590.

Bardzo dużo odpisów pochodzi z ręki Jana Albertrandi'ego, późniejszego biskupa Zenopolitańskiego i prezesa Towarzystwa Przyjaciół Nauk, który w latach 1782–1785 z polecenia Stanisława Augusta materyały rękopiśmienne w bibliotekach i archiwach włoskich kopiował. Odpisy jego

Hist. Z Biblioteki

własne lub z jego zlecenia przez innych zrobione dostały się później; zapewne po 1796 r., w przeważnej części do rąk Tadeusza Czackiego, który je wcielił do swej biblioteki w Porycku. Tam zostały po części ściągnięte w kodeksy i tomy, i opisane lub inwentoryzowane przez bibliotekarza Łukasza Gołębiowskiego. ~~[illegible]~~ do inne, odnoszące się bezpośrednio do historyi polskiej wcielono ~~weszły~~ do zbioru materyałów historycznych Naruszewicza ~~[illegible]~~ tzw. Tek Naruszewicza, znajdujących się dzisiaj w Bibliotece XX. Czartoryskich w Krakowie. Niniejszy rękopis ~~nosił napis~~ nosił w Bibliotece Poryckiej Nr. 1516., Gołębiowski dał mu tytuł: „Wybory papierów."

Hist. Z Biblioteki Czackiego przeszedł 1818 r. jako Nr. 1516 do Biblioteki Puławskiej Czartoryskich, a stamtąd 1833 r. do CBP.

405. – Ital. F. II. 6. – Rękopis papierowy, 280 mm. na 200 mm., czterema rękami na ~~36~~ 368 str. lb. w końcu XVIII w. pisany, oprawny w niebieską tekturę.

Zawiera conclavia papieży: dwa Innocentego IX 1591, trzy Klemensa VIII 1592, dwa Leona XI 1605, Pawła V 1605. Między niemi, na str. 155-173 traktat: „Qualità e natura dei cardinali viventi nell'anno 1602 nel pontificato di Clemente VIII con un succinto discorso intorno à i soggetti all'hora stimati papabili." – Część odpisów ręką Albertrandiego pisanych.

Hist. Rękopis Biblioteki Czartoryskich Nr. 1518. Zob. Nr. 404. –

406. – Ital. F. II. 10. – Rękopis papierowy, 280 mm. na 200 mm., czterema rękami na 285 k. lb. w końcu XVIII w. pisany, w tekturę niebieską oprawny.

Conclavia papieżów oraz inne materyały do historyi Kuryi w XVII w. odnoszące się.

a. – Conclavia: Pawła V 1605, dwa Grzegorza XV 1621, cztery Urbana VIII 1623, Innocentego XI 1676.

b. – k. 46-60. „Relatione de Cardinali 1623."

c. – k. 61–77. „Teatro della Corte di Roma fatto nell'ultimo [anno] del pontificato di Papa Gregorio Decimo quinto 1623." –

d. – k. 79–84. „Difesa del Cardinale Sacchetti." –

e. – k. 85–92. „Discorso de Cardinali 1630."

Część odpisów pochodzi z ręki Albertrandiego. – Zob. Nr. 404.

Hist. Rękopis Biblioteki Czartoryskich Nr. 1517.

407. – Ital. F. II. 22. – Rękopis papierowy, 263 mm. na 195 mm., jedną ręką w XVIII w. na 912 str. lb. pisany, oprawny w tekturę obciągniętą pergaminem.

„Raccolta di varie giustizie e morti seguite in diversi tempi." – Ma początku dokładny spis rzeczy.* Zob. Nr. 404.

*Rękopis zawiera opisy spraw kryminalnych przeważnie w XVII w. przez trybunały Kuryi sądzonych.

Hist. Rękopis Biblioteki Czartoryskich Nr. 1521.

408. – Ital. F. II. 28. – Rękopis papierowy, 280 mm. na 200 mm., różnemi rękami w XVII i XVIII ww. na 210 k. lb. pisany, oprawny w tekturę niebieską.

„Różne pisma względem wyboru papieżów i Dworu Rzymskiego." Tytuł ręką L. Gołębiowskiego, zob. Nr. 404. – Zawiera:

a. – k. 1. „Discorso del conclave sopra l'esclusiva de' principi."

b. – k. 6. „Discorso sopra due dubj circa l'elezione del nuovo pontefice."

c. – k. 11. „Discorso politico per i Cardinali capi di fazione e papabili in conclave."

d. – k. 23. „Il conclavista, cioè quanto si appartenga di operare ad un gentiluomo eletto per il servizio del conclave; compendiato sotto brevi ricordi da Alessandro Biffi."

e. – k. 34. „Trattato del conclave."

f. – k. 53. „Discorso della dataria e Cancellaria de' loro officiali e materie... dall' Illmo... Mons. Filippucci."

g.– k. 119. „Instruttione data dal Marchese di Bedmar, già Ambasciatore Catolico in Venetia a D. Luigi Bravo suo successore .... 1619." –

h. – k. 145. „Discorso e pensiere del Sign. Don Innocentio Conti ... col quale la Santità di Nostro Signore può haver pronto un grosso essercito de proprii sudditi ..."

i. – k. 153. „Al grande, al pio, al Beatissimo padre Urbano Ottavo, Niccolo Lambeccaro .... in Orleans, cioè Avviso esatissimo di tutto ciò parla il mondo universale intorno al di lui governo ...."

k. – k. 172. „Relatione della Corte di Roma data dal Sign. Cavaliere [Nicolo] Erizzo alla Republica di Venetia 29 Ottobre 1702." – Obszerny rozbiór tej relacyi w Rankego ~~gesch~~ d. Römischen Päpste III. exkurs 154.

Hist. – Z Biblioteki Poryckiej Czackiego Nr. 1520, ~~następnie~~ przeszedł 1818 r. do Czartoryskich w Puławach z tymże Nrem, a 1833 r. do CBP.

409. – Ital. F. II. 31. – Rękopis papierowy, 280 mm. na 200 mm., ~~kilkoma~~ trzema rękami XVII i XVIII ww. pisany, str. lb. 316, oprawny w niebieską tekturę.

„Conclave czyli wybory papieżów." Tytuł ~~ręką~~ przez L. Gołębiowskiego dany; zob. Nr. 404. Rękopis zawiera:

a. – p. 1. „Conclave d'Innocenzo X." 1644.

b. – p. 31. „Discorso sopra i cardinali papabili dopo la morte d'Innocenzio X." 1655.

c. – p. 71. „Conclave di Alessandro VII." 1655. – p. 83. inny opis tegoż samego konklave. –

d. – p. 157. „Discorso sopra i cardinali papabili ... dopo la morte di Clemente IX." 1669.

e. – p. 181. „Relazione di quanto è successo nell'elezione al pontificato del Cardinale Benedetto Odescalchi, chiamato Innocenzo XI." 1676.

f. – p. 233. „Parere sopra i cardinali papabili ... dopo la morte d'Innocenzio XI." 1689.

g. – p. 249. „Historia del Conclave ... d'Innocenzio XII." 1691.

h. – p. 273. „Conclave .... di Clemente XII. il dì dodici Luglio 1730."

Hist. Z Biblioteki Czartoryskich (poprzednio Poryckiej Czackiego) Nr. 1519.

410. – Ital. F. II. 32. – Rękopis papierowy, 280 mm. na 200 mm., kilkoma rękami XVII i XVIII ww. pisany, str. lb. 1364, oprawny w kartę pergaminową, u spodu całkiem przegniły.

„Raccolta di varj conclavi principiando da quello fatto per la morte di Alessandro VII." – Rękopis ~~przywieziony~~ pochodzenia włoskiego, z Włoch był może przywieziony przez Albertrandiego; zob. poniżej pod g. oraz Nr. 404. – Zawiera:

a. – p. 1. – „Gl'Afforismi politici composti dall'Emmo.... Cardinal Decio Azzolini per i signori Cardinali nel Conclave."

b. – p. 63. – „Discorso politico per i signori conclavisti."

c. – p. 85. – „Conclave ... di Clemente IX." 1667.

d. – p. 217. – „Conclave ... di Clemente X." 1670.

e. – p. 315. – „Conclave ... d'Innocenzo XI." 1676. Zob. 409. e.

f. – k. 1–11. „Relazione del Conclave nella Sede vacante di papa Clemente decimo l'anno 1656."

g. – p. 594. „Conclave ... di Alessandro VIII." 1689. Na końcu zapiski i uwagi ks. Jana Albertrandiego.

h. – p. 652. „L'intrighi del conclave nel quale fù eletto il cardinal Antonio Pignatelli che prese il nome di Innocenzo XII." 1691.

i. – p. 816. – „Conclave ... nel quale fù creato Clemente XI." 1700.

k. – p. 848. – „Stato in cui si trovavano le cose precisamente per l'elezione del nuovo Pontefice in occasione del Conclave e morte di Clemente XI." 1721. Wybór Innocentego XIII.

l. – p. 886. – „Conclave .... di Benedetto XIII." 1724.

m. – p. 1080. – „Discorso politico, istorico e legale d'autore anonimo circa l'esclusiva d'alcuni soggetti, fatta dalle Corone nella hodierna Sede vacante per la morte di Benedetto XIII." 1730.

n. – p. 1154. – „Conclave ... di Clemente XII." 1730.

Hist. – Zob. Nr. 404. – Z Biblioteki (Puławskiej) Czartoryskich, Nr. 1522 +

Tu włożyć kartę dodatkową z tym znakiem!

413
~~III~~.– Ital. F. IV. 14.– Rękopis papierowy, 280 mm. na 200 mm., dwoma rękami XVII w. pisany, str. lb. 1–428; k. lb. 215–227., oprawny w pergamin.

Zawiera dwa pisma w sprawie represyi stronnictwa Barberinich po śmierci ~~przez papieża~~ Urbana VIII, ~~Innocentego X~~ oraz ucieczki do Francyi kardynała Antoniego Barberini w 1645 r.

a.– p. 1–428. „La fuga de' Barberini, sdegno di papa Innocenzo X°, beni stagiti, sospensione de' carichi, atti contumaciali, sequestri e multa contro di essi per il rendimento de' conti, protezzione della corona di Francia, maneggi de' Francesi appresso il papa, grazia impetrata dal Rè e loro ritorno in Roma." 1644–1655.

b.– k. 215–227. „La mal consigliata fuga del Signor Cardinal Antonio Barberino dalla Corte di Roma."

Hist.– Zob. Nr. 404.– Z Biblioteki Puławskiej Czartoryskich, Nr. 1532.

414.– Ital. F. IV. 22.– Rękopis papierowy, 280 mm. na 200 mm., jedną ręką, w XVIII w. na str. lb. 674 pisany, oprawny w pergamin.

„Brevi notizie delle azioni e costumi degli Eminentissimi Cardinali viventi in Roma e nelle Legazioni dello Stato Ecclesiastico sotto il pontificato di Nostro Signore Benedetto XIII sino a tutto l'anno 1728, e de' Signori Prelati in carica residenti in Curia, siccome di quelli destinati al privato servigio della Santità Sua che compongono la Camera Segreta."

Hist.– Zob. Nr. 404.– Z Biblioteki (Czartoryskich) (Puławskiej) Nr. 1531.

415.– Ital. F. XVII. 4.– Rękopis papierowy, 280 mm. na 200 mm., różnemi rękami w XVIII w. pisany, str. lb. 1176, oprawny w pergamin.

„Miscellanea ò sia Raccolta di diverse materie." Zbiór drugorzędnych materyałów do dziejów Państwa Kościelnego ~~w drugiej połowie XVII w.~~ od, oraz do stosunków dyplomatycznych europejskich poczęty od połowy XVII w.

a.– k. 1. „Discorso fatto dal Card. Mazarini ... sopra li motivi di guerra che sono in Italia frà il papa e li Principi à dì 20 Luglio 1643."

411.— Ital. O. II. 3.— Rękopis papierowy, 192 mm. na 132 mm., jedną ręką XVII w. na 176 k. lb. pisany, oprawny w pergamin, w górnej prawej części prawie cały pognity.

Zawiera następujące opisy wyborów papieskich, tz. conclavia:
a.— k. 1-72. Conclave Alexandra VII. 1655.
b.— k. 73-132. „Conclave per la morte di papa Clemente VIII, nel qual fù creato pontefice ... Leone Undecimo". 1605.
c.— k. 133-164. Conclave Pawła V. 1605.
d.— k. 165-167. Conclave Grzegorza XV. 1621. i kilka drobiazgów bez wartości.

Hist.— Zob. Nr. 404.— Z Biblioteki Puławskiej Czartoryskich Nr. 1545.—

412.— Ital. O. II. 4.— Rękopis papierowy, 193 mm. na 132 mm., kilkoma rękami XVII w. pisany, oprawny w pergamin, k. lb. 160.

Zawiera instrukcye dla nuncyuszów apostolskich, opis następstwa papieży i inne materyały dla historyi Stolicy Św. z XVII w.
a.— k. 1-65. „Istruttione a Mons. Spada arcivescovo di Amiata [Damiette] destinato da N. S. Urbano VIII nuntio ordinario appresso la Maestà Christianissima." z 23 Stycznia 1624. Streszczenie i rozbiór tej instrukcyi daje Ranke, ~~Geschichte Die~~ römischen Päpste, III exkurs 106.
b.— k. 69-99. „Instruttione a Mons. de Torres arcivescovo d'Andrianopoli nuntio destinato da Gregorio XV in Polonia, l'anno 1621." Zob. Relacye Nuncyuszów Apostolskich wyd. Rykaczewski, II. str. 116.
c.— k. 105-125. „Conclavi dal 1305." Opis następstwa papieży, suchy, obszerniej tylko opisany wybór Mikołaja V. w 1447 r.
d.— k. 128-142. Mowa do żołnierzy, ognista i pełna zapału, z XVII w. incip. „Eccovi o generosi compatriotti quell'hora fortunata..."

e. – k. 101–104 i 142–160. Kopiaryusz listów („registro di lettere“) nieznanego autora; zdaje się bez większej wartości.

Hist. – Zob. Nr. 404. – Z Biblioteki Puławskiej Czartoryskich Nr. 1544.

b. – p. 25. – „Affari del tempo." Incip. „La guerra che oggi giorno da tanto che fare all' Europa...."

c. – p. 135. – „Dialogo naturale, schietto e familiare tra Clerio et Ernesto sopra la successione di Spagna...."

d. – p. 209. – „Discorso fatto al senato di Venezia dal conte di Rabenach, Inviato straordinario di S. Mtà. Christianissima."

e. – p. 325. – Propositiones ad Seruam. Poloniae Rempublicam Celsissimi principes Livii Odescalchi...."

f. – p. 329. – „Lettera scritta dal Sign. Card. Spada [sekretarza stanu za pontyfikatu Innocentego XII] per ordine di Sua Santità al Sign. Card. Visconti arcivescovo di Milano."

g. – p. 349. – „Risposta del generale Antonio Caraffa al breve di papa Innocenzo XII."

h. – p. 409. – „Rimostranze del generale Tesè a papa Clemente XI...."

i. – p. 419. – „Riflessioni sopra la pretensione della Sala Regia in questa Corte di Roma messa in campo dal Sign. Ambasciatore della sagra Religione di Malta."

k. – p. 443. – „Raggioni del prefetto di Roma... che deve precedere a tutti gli Ambasciatori delle corone." i inne pisma w tej kwestyi zawiłej, która była poruszona, których trudności za rządów Innocentego XII.

l. – p. 613. – „Ristretto delle procedure seguita trà il Re di Sardegna e il Papa defonto e ordinazioni dal Sign. Cardinal Camerlengo...."

m. – p. 657. – „Concordati sopra li spogli pretesi dal re di Sardegna...."

n. – p. 709. – Dwa pisma o wolności w papiestwie.

o. – p. 885. – „Memoriale dal re di Portogallo presentato da un ministro subalterno."

p. – p. 909. – „La difesa del Re Filippo V contro Don Giovan Tomaso Enriquez Cabrera, grande di Spagna fugitivo...."

q. – p. 933. – „Instruzzione à Nunzi della Sede Apostolica in materia del Patriarcato di Costantinopoli...."

v. – p. 957. – „La verità svelata ò siano riflessioni che si fanno per mancanza della successione di Sua Altezza Serma. il Gran Duca di Toscana...."

s. – p. 1080. – „Sommario delle cose più notabili... nella caduta del Sign. Cardinale Alberoni dalla grazia di S. Mtà. Cattolica..."

t. – p. 1098. – „Memoriale circa la renunzia dell'Arcivescovato di Benevento per il Cardinal Coscia."

u. – p. 1165. – „Testamento del Sign. Abbate Vecci Romano."

Hist. – Zob. Nr. 404. – Z Biblioteki Puławskiej Czartoryskich Nr. 1528. –

Zbiór Autografów i dokumentów.

416. – Collect. Autogr. Nr 62. – Zbiór listów oryginalnych, autentycznych, albo innych itd. królowej Bony, Zygmunta Augusta, królowych Katarzyny i Anny Jagiellonki tudzież króla Stefana zwróconych ~~do~~ przeważnie do rozmaitych członków rodu Radziwiłłów, zwłaszcza zaś do Mikołaja Radziwiłła Rudego, podczaszego litewskiego, wojewody trockiego, następnie wileńskiego, kanclerza i hetmana wielkiego WXL. –

a. – Listy królowej Bony: 1. do Jerzego Radziwiłła kasztelana wileńskiego 1535 Jul. 22. in Vasiliski (o zdobyciu zamku Homya (?); król kazał posłać mu świeżą amunicyę). – 2. do Mikołaja Radziwiłła kasztelanica wileńskiego (Rudego) z Krakowa, 30 Nov. 1542. – 3. do Barbary Radziwiłłowej (z Wolskich) kasztelanowej wileńskiej, z Krakowa 16 Dec. 1542. (polski list o jej synu Mikołaju). – 4. do Mikołaja Radziwiłła kasztelanica wileńskiego z Krakowa 1 Apr. 1543. (o siostrze jego Barbarze Gasztołdowej wdowie). – 5. do Barbary z Wolskich Radziwiłłowej, z Brześcia, na zamku, 1544. (polski list, o kimś nienazwanym, za kogo ma wydać córkę).

b. – 6. Listy Zygmunta Augusta do Mikołaja Radziwiłła (?) bez daty (zapewne z 1548 r., o zachowaniu przysięgi małżeńskiej; brak pierwszej karty.)

c. – 7. list Katarzyny z Tomickich Radziwiłłowej, żony Mikołaja Rudego, do Piotra Opalińskiego kasztelana gnieźnieńskiego z Wilna, 1542 Jun. 9.

d. – Listy Zygmunta Augusta do Mikołaja Radziwiłła Rudego: 8. ~~z~~ Rudniki, 1546 Aug. 20. (list łaciński, żartobliwy, o swych polowaniach,

o odpustach w Częstochowie, o Lutomirskim). — 9. Wilno 14 Nov. 1547. ‡łaciński list,
w sprawie z kasztelanem Małogoskim, marszałkiem dworu (zapewne Piotr Zborowski(?). —
10. współczesna kopia energicznego reskryptu Zygmunta Augusta, bez daty, do arcybiskupa Mikoł. Dzierz-
gowskiego w obronie Andrzeja ~~i innych o~~ (Frycza; ~~Modr~~ zapewne alegat do listu króla do Mikołaja Radziwiłła. —
11. Ejszyszki 1 Mai 1548. ‡o królowej Barbarze i o sługach podczaszego‡. — 12. Sandomierz
15 Febr. 1548. [feria V prima quadragesimae] Radziwiłł ma z Dowojną do Grodna przyjechać. —
13. Niepołomice 14 Aug. 1548. ‡uwiarogodnienie Mikołaja Radziwiłła Czarnego, Marszałka
Wielkiego WXL. ‡. — 14. kartka dołożona, bez daty, do któregoś z poprzednich listów Zygmunta
Augusta. — 15. Radunia 2 Mai 1548. ‡~~przysyła~~ król posyła mu listy podwodne. — 16. Wołkowyska
6 Mai 1548. o królowej Barbarze i królowej Bonie. — 17. Kołotowice 14 Mai 1548. o nieprzy-
stojnych gadaniach jakiegoś Łobockiego w Drohiczynie. — 18. Zawichost 17 Mai 1548. o śmierci
kasztelana sandomirskiego (Mikołaja Wolskiego). — 19. Kraków 2 Jun. 1548. — 20. Kraków 6 Jul. 1548. —
21. Kraków 22 Jul. 1548. — 22. Kraków 25 Jul. 1548. długi i ważny list o sejmie, o (Kmicie (Piotrze)
itd. — 23. Niepołomice 19 Aug. 1548. — 24. Łagów 25 Aug. 1548. o królowej Barbarze. — 25. Radom
26 Aug. 1548. — 26. Kunów 4 Sept. 1548. — 27. Skrzynno 16 Oct. 1548. aby królowa nie wstępowała
do Św. Krzyża. — 28. bez ~~zapew~~ miejsca (z Piotrkowa), 23 Oct. 1548. aby królowa ze szklanek, nie z kubków piła i żeby, o ile
możności (mężczyzna jej trunki podawał, nie kobiety. — 29. Piotrków 24 Oct. 1548. ma unikać Kmity. — 30.
Piotrków, 30 Oct. 1548. ciekawy list, o bezpieczeństwie królowej. — 31. Piotrków 2 Nov. 1548. o Piotrze
Boratyńskim i o sejmie. — 32. Piotrków 9 Nov. 1548 długi list o sprawach sejmowych. —
33. Piotrków 15 Nov. 1548. wiadomość o chorobie królowej. — 34. Piotrków 18 Nov. 1548.
o rozprawach sejmowych. — 35. Piotrków 20 Nov. 1548 o sejmie. — 36. Piotrków 24 Nov. 1548
obszerny list o sprawach sejmowych. — 37. Piotrków die S. Joannis [27 Dec.] 1548. — 38. Piotr-
ków 1 Dec. 1548. o projektach i stronnictwach w sejmie. — 39. Piotrków 11 Dec. 1548. o sejmie
w Parczowie i unii z Litwą. — 40. Piotrków, die innocentum [28 Dec.] 1548. — 41. Piotrków
3 Dec. 1548. — 42. Piotrków 20 Dec. 1548 z osobną kartką. — 43. z tejże daty, o sądach
królewskich. — 44. Katarzyna królowa do Mikołaja Radziwiłła Rudego, z Niepołomic,
21 Aug. 1553. — 45. Rudniki 30 Apr. 1556. — 46. Olkieniki 20 Mai 1556. o marszałku in-
flanckim. — 47. Myszagoła 14 Jun. 1556. — 48. Wilno 8 Jul. 1556. — 49. Wilno 6 Jul. 1556. — 50.
Wilno 8 Jul. 1556. — 51. Wilno 9 Jul. 1556. — 52. Wilno 10 Jul. 1556. Listy 48—52 odnoszą
się do spraw inflanckich i wojny. — 53. Wilno 20 Jul. 1556. — 54. Wilno 22 Jul. 1556. —
55. Wilno 28 Aug. 1556. ważny list o ~~projek~~ zamiarach króla szwedzkiego, o lidze prus-

Moskwie itd.

e. – 56. Uniwersał Zygmunta Augusta o przyszłej Unii; o stanowisku Wilna, o przywilejach, wzajemnych stosunkach itd., dany w Wilnie 21 Jul. 1563. incip. „Significamus.... Cum iam certos ex ordine quisque suo....“ – Oryginał pod wielką litewską pieczęcią i podpisem. –

f. – 57. Zygmunt August do Stanisława Cikowskiego „na ten czas przełożonemu wojska naszego polskiego“; aby polscy rotmistrze nie legali w imionach litewskich rotmistrzów. – Piotrków, 31 Mai 1565. oryginał.

g. – 58. Zygmunt August do Karola IX francuskiego, Knyszyn 1568 Jul. 28. oryginał; w sprawie wojny ~~duńsko~~ między Danią i polską, i Szwe~~dzkiej~~cją.

h. – 59. „Instructio a S. R. Mte. ad proceres et equites Magni Ducatus Lithuaniae data.“ z podpisem króla Stefana i pieczęcią, bez daty, o wtargnięciu Moskwy do Inflant. Incip. „Dolenter S. R. Mtas. dominus noster clementissimus accepit ea, quae de Mosci in Livoniam irruptione...“

AN 321

i. – 60. Anna królewna polska do Mikołaja Radziwiłła wojewody Wileńskiego, z Płocka 22 Sept. 1572.

k. – ~~III~~ Akta króla Stefana: 61. Stefan król do Wawrzyńca Wojny podskarbiego ziemskiego WXL., z obozu ad Laternam pod Gdańskiem 28 Aug. 1577. oryginał. – 62. Edykt oryginalny do szlachty inflanckiej z Grodna 26 Oct. 1579.; z po tytułach, incip. „Cum sit certis rumoribus ad nos allatum hostem nostrum ducem Moscorum....“ 63. „Instructio Illmo. et Revmo. in Christo patri Dno. Cardinali Radivilo Episcopatus Vilnensis administratori, in Livonia locumtenenti et in negotio Curoniae episcopatus commissario nostro unacum aliis concommissariis in eodem Curoniae negotio, data Cracoviae XII Ianuarii MDLXXXV.“ oryginał. – 64. Pełnomocnictwo oryginalne, dane przez króla Stefana w Niepołomicach 14 Jan. 1585 Wawrzyńcowi Goślickiemu na zjazd frankfurcki w sprawie z Fulsatzem X. Brunszwickiem.[1]

Wszystkie powyżej wymienione listy i akta, z wyjątkiem Nru. 10., są oryginalne, prawie wszystkie listy Zygmunta Augusta polskie, oprócz Nrów. 8, 9, 26. – Własnoręcznego listu niema ani

jednego, niektóre kartki dołączane do listów może są kreślone ręką królewską. Kilka listów ~~zostało~~ wycięto z tego tomu i włożono w witrynę w głównej sali rękopisów C.B.P. tak np. list Zygmunta Augusta do Mikołaja Radziwiłła, pisany z Łukowa 14 stycznia 1553, w sprawie ~~korony~~ pogłosek o staraniach czynionych ~~o koronę~~ przez Iwana IV Groźnego u papieża o koronę ~~moskiewskiej do papieża~~; do listu tego dochowała się koperta (w tomie umieszczona) (k. 102.)

Niepodobna nie zwrócić szczególnej ~~uwagi~~ na ważność tego zbioru dla historyka XVI wieku. W żadnym komplecie znajdujemy tu korespondencyę króla z zaufanym jego powiernikiem w latach 1548 i 1556. Korespondencya ta obejmuje zarówno najważniejsze ~~osobiste~~ jego sprawy ~~jakoteż~~ i zapatrywania jakoteż i cały szereg spraw publicznych łączących się z objęciem rządów, sejmem piotrkowskim, wojną inflancką itd. Listy te uzupełniają znakomicie wydane[1] już przez Łachowicza[2] częściowo korespondencye króla z Radziwiłłami; pierwszorzędny to materyał dla charakterystyki Zygmunta Augusta.

[1] Zob. wyżej Nr. 76. na str. 65.

[2] Łachowicz St. Aug., Listy oryginalne Zygmunta Augusta do Mikołaja Radziwiłła Czarnego... Wilno 1842. — Zob. także: Baliński, Pisma historyczne I. oraz Przeździecki Al., Jagiellonki polskie. t. I.

417. — Collect. Autogr. № 63. I. Listy oryginalne, przypowiednie i zwykłe oraz inne akty Zygmunta III w sprawach wojennych (związanych z wojną z Karolem X. Sudermanlandskim) i odnoszących się do wojska w latach 1589—1601.[1] Listy przypowiednie były pisane według pewnych (mniej więcej ustalonych) form, których sześć typów ~~Podajemy poniżej~~ odnaleźliśmy; nie wszystkie wymieniają nazwiska tych, dla których były przeznaczone; wysyłano je bowiem do hetmanów, na ich ręce, w większej ilości, celem rozsyłania w miarę potrzeby i uznania. Podajemy poniżej typy listów przypowiednich dla rotmistrzów i pułkowników oraz dla rycerstwa:

[1] Zbiór ten pochodzi od Krzysztofa Mikołajewicza Radziwiłła, wojewody wileńskiego, kanclerza i hetmana wielkiego W.X.L. (†1603). Zob. N.N. 418—423.

cursive

Typ I. — Zygmunt III z łaski Bożej król.... itd. — Urodzonemu...... wiernie nam miłemu.... Iż Rzeczpospolitą niebezpieczeństwa od Carolusa zachodzą, postrzegając tedy, aby w niegotowości naszej czego w ziemi Inflantskiej niezbroił, rozkazaliśmy i poruczyli JWmu. Chrzysztophowi Radziwiłowi, xiążęciu z Dubinek na Birżach, wojewodzie wileńskiemu, Hetmanowi najwyższemu WXLitewskiego, ludzi służebnych do ziemi Inflantskiej przyjąć i wywieść. A mając zalecona od tegoż Hetmana..... itd. itd. Warszawa 20 kwietnia 1600.

Typ II. — Zygmunt III..... itd. — Za niespodziewanym i gwałtownym nastąpieniem Xa Carolusa na prowintią Inflantską chcąc zamysłowi jego odpór dać, rozkazaliśmy ludzie rycerskie na wojnę przeciw niemu jako naprędzej zbierać. A mając zaleconą dzielność.... itd. — Warszawa 30 kwietnia 1601.

Typ III. — Zygmunt III..... itd. — Urodzony, wiernie nam miły. posłaliśmy do JW. wojewody wileńskiego list nasz przypowiedny na rotę jedną Wierności Wasej. Wiedząc o chęci i miłości ku ojczyźnie Wierności Wasej..... żądamy, abyś Nam i Rzeczypospolitej służyć nie wzbraniał się.... itd. Warszawa 1 czerwca 1600. — Podpis królewski i pieczęć na kopercie; tak zwany „list zawarty".

Typ IV. — Zygmunt III..... itd. Urodzony, wiernie nam miły. Acz pewniśmy tego, iż pieniądze na drugą ćwierć, o któreśmy się starać rozkazali Wierności Wasej dojdą, jednak jeśliby się jakie omieszkanie w tem stało, rozumiemy, iż Wierność Wasa z ~~tej~~ chęci tej, którą masz do służb Naszych..... omieszkać nie będziesz chciał, ale..... itd. — Bożecin, 9 Oct. 1600. — Adresy na kopertach.

Typ V. — Zygmunt III.... itd. — Urodzonemu.... rotmistrzowi naszemu.... Wdzięcznie przyjmujemy przysługę, którąś Wierność Twoja dla Nas i Rzeczypospolitej w opieraniu się Xciu. Carolusowi w Inflanciech..... itd. [i zapowiedź dalszej służby z wyszczególnieniem uzbrojenia]. Radoszyce 1601 Jan. — Podpis królewski i pieczęć; list otwarty.

Typ VI. — Zygmunt III ..... itd. — Urodzony, wiernie nam miły. Potrzebując wojska niemałego przeciwko Carolusowi, który ziemię Inflantską, prowincję Naszą i Rzeczypospolitej nieprzyjacielskim sposobem posiada, używamy Wierności Twojej, którego do służb Naszych ....., abyś z tej posługi teraźniejszej niewymawiając się, rotę ..... itd. — Warszawa, Maj. 1601. — podpis królewski.

W następującem zestawieniu ~~które tego tomu~~ cyfry odpowiadają numeracji ponadpisanej (?) każdego z osobna dokumentu tego tomu.

a. — 1. Król Zygmunt III do Teodora Skumina [Tyszkiewicza] podskarbiego ziemskiego i pisarza WXL. Ryga, 31 Oct. 1589; [aby 4000 złotych jurgieltu hetmańskiego wypłacił z myt Krzysztofowi Radziwiłłowi wojewodzie wileńskiemu]. — 2. Tenże do Dymitra Chaleckiego podskarbiego ziemskiego i pisarza WXL., z Warszawy 1590 (bez bliższej daty) o toż samo na rok 1590.

b. — 3. Zygmunt III do Krzysztofa Radziwiłła, wojewody wileńskiego, hetmana wielkiego litewskiego, z Warszawy 28 Kwietnia 1590. List przypowiedni na 12000 wojska przeciwko Turkom. — 4. Exempt Krzysztofa Radziwiłła od podsądności podczas wojny tureckiej; pod imieniem królewskiem i wielką pieczęcią litewską, z kancelaryi wielkiej litewskiej; oryginał, po rusku, 1590 r.

c. — 5–7, 15, 38. Listy przypowiednie typu I., z podpisem i pieczęcią litewską; z Warszawy, 20 Apr. 1600. ~~do~~ nazwiska rotmistrzów: Jan Burzacki (?), Jan Gratus hr. z Tarnowa; Nr. 15. bez nazwiska; Nr. 38. z roku 1601. księciu Michałowi Drucbiemu (?) Sokolińskiemu staroście Jezierzyskiemu.

d. — 8. List przypowiedni typu II. do Andrzeja Oźmiejewskiego. — 37, 39, 59, 61–67. toż samo bez nazwisk.

e. — 9–14, 68. — Listy przypowiednie typu III. bez nazwisk.

f. — 16, 17. — Listy królewskie do rotmistrzów z wymówieniem, że nie stawili się na popis do Kokenhauzen na termin we dwa miesiące po wzięciu pieniędzy. Warszawa, 2 Września 1600. Nazwiska: (17) Jan Sapieha.

g. — 18 — 31. Listy królewskie do rotmistrzów według typu IV. Nazwiska adresatów: Fereus, Tuszyński, Sulima, Jarosz Zdanowicz, Chrzanowski, Sadłowski, Piotrowski, Lwowicz, Bałag Demer, Suchorzewski, Niewiarowicz, Wawrzyniec Rudomina, Andrzej Orzechowski, Siemy... (?).

h. – 32 – 36. Listy przypowiednie typu V. Nazwiska: Ludwik Waier [Wejher], Sulima, Jan Sapieha, Jan Ostafi Tyszkiewicz, Piotrowski.

i. – 40 – 58. Listy przypowiednie typu VI. bez nazwisk.

k. – 60. List Zygmunta III do Jana Abramowicza wojewody smoleńskiego, z Warszawy 24 Marca 1601. w sprawach wojennych. –

418. – Collect. Autogr. Nr. 63. II. – Część druga poprzedniego Nru. zawiera dalszy ciąg aktów wojennych Zygmunta III, jego korespondencyę z senatorami i dygnitarzami litewskimi; zwłaszcza z Krzysztofem Radziwiłłem [Krzysztofowiczem], hetmanem polnym litewskim, wojewodą wileńskim, wreszcie hetmanem wielkim litewskim (+1640). Akty zawarte tym tomem odnoszą się do lat 1601 – 1623; obok oryginałów znajdują się tu ~~kopie~~ kopie, transumpty itd. – Zob. Nr. 417.

a. – 1 – 4. Listy przypowiednie typu II, bez nazwisk. – 5, 7, 12. Toż samo, typu VI, bez nazwisk. – 6, 8, 10, 11. Toż samo typu V. Nazwiska: Jarosz Zdanowicz, Piotr Niemierowicz, Teras Tuszyński, Lwowicz.

b. – Listy króla Zygmunta III oryginalne: 9. do Rokozińskiego poborcy wendeńskiego z Radoszyc 17 Jan. 1601. – 13. do Krzysztofa Zenowicza wojewody brzeskiego z Krakowa 18 Febr. 1604. bardzo ciekawy, o Dymitrze Samozwańcu. – 14. do tegoż z Krakowa 15 Jul. 1604 o swem powtórnem małżeństwie. – 15. do Henryka IV króla francuskiego z Krakowa 29 Mart. 1605 w sprawie pruskiej. – 16. do Szymona Rudnickiego biskupa warmińskiego z Krakowa 14 Nov. 1605 (o terminie sejmu). – 17. do tegoż z Krakowa 12 Mart. 1608. – 20. do Maryi Medycejskiej królowej francuskiej 24 Jan. 1612. –

c. – 18. Transumpt ~~dokumentu~~ edyktu Zygmunta Augusta z 1570 r. o zakresie władzy obu Marszałków wielkich podczas sejmu. – 19. transumpt protestacyi Krzysztofa Radziwiłła wojewody wileńskiego przeciw prawu o uwięzieniu senatorów przy broni. z 28 Febr. 1609. (transumpt z 1615 r.).

d. – 21. „Veryfikacya liczby, którą czynił JMość Pan [Jarosz] Wołłowicz administrator podskarbstwa ziemskiego WXL....“ 1613 na sejmie warszawskim. Jest to potwierdzenie (kwit) króla na zgrawozdanie Wołłowicza. – Toż z innych summ 1613 r. (Nr. 22.), ~~oba obszerne i ciekawe~~. – Toż z 1618 r. (NN. 29, 30, 33.) trzy kwity; wszystkie obszerne i ciekawe.

e. — 23. Uniwersał o sejmikach na Litwie celem zabezpieczenia najazdu od Moskwy. z Warszawy, 24. Jul. 1619.

f. — 24 — 27, 28, 39 — 42. Listy przypowiednie Krzysztofowi Radziwiłłowi hetmanowi polnemu WXL. z Warszawy, 9 Apr. 1615., 10 Jul. 1616 i 7 Mai 1621.

~~g. — 29, 30, 33. Trzy kwity Wołłowiczowi z 1618 r. obszerne i ciekawe. Zob. wyżej pod~~

g. — 31, 41, 44, 47 — 49, 51, 52. Listy oryginalne Zygmunta III do Achillesa i Filipa de Harlay, barona de Sansy, posłów francuskich w Carogrodzie 1618 — 1630.

h. — 32. Uniwersał Zygmunta III o nieporządkach wojskowych („milites catervatim sine scitu et voluntate nostra pervagantur"). z Warszawy 24 Jan. 1619. — 34. wyjęty z tomu, rzadki edykt, wystawiony w witrynie w głównej sali oddziału rękopisów CBP. Podobnej treści jak Nr. 35. Uniwersał z 23 Jan. 1619. aby nikt się nie ważył zbrojnych kup zbierać.

i. — 36. Zygmunta III oryg. instrukcya dla Alex. Rajeckiego marszałka Wiłkomirskiego, Jana Mleczko sędziego ziemskiego żmudzkiego, Wojciecha Łośnickiego strukczaszego i dworzanina królewskiego, i Jana Marcinkiewicza sekretarza królewskiego, komisarzów do wojska inflanckiego; z Warszawy, 27 Jan. 1619.

k. — 37. List Zygmunta III do Ludwika XIII z Warszawy 1 Febr. 1621 o pomoc przeciw Turkom. —

l. — 38. Blankiet podpisany na list przypowiedni dla rotmistrza kozackiego, z Warszawy w lipcu 1621.

m. — 43. Kopia listu Zygmunta III do Jerzego Wilhelma margrabiego brandenburgskiego, z Warszawy 26 Aug. 1623. bardzo ostry, obwiniający go o związki z Moskwą.

n. — 45. Zygmunt III do Mikołaja Kiszki wojewody dorpackiego z Warszawy 13 Apr. 1622. Ciekawy list o wydobyciu skarbu w dworzyszczu niegdyś Xcia. Alexandra [czy króla, jagiellończyka ?], w którem później żył i umarł Albrycht Gasztold. Znaleziono tam złote misy, talerze, konwie, roztruchany kubki, klejnoty, portugały etc.

o. — 46. Zygmunta III do Krzysztofa Naruszewicza, podskarbiego ziemskiego, pisarza i Łowczego WXL., list przypowiedni z Warszawy 14 Apr. 1622.

p. — 50. Uniwersał o rozpoczęciu pertraktacyi pokojowych ze Szwedami z Warszawy 7 Jul. 1625. Komisarzami królewskimi są Gotard Tyzenhaus

kasztelan wendeński i Magnus Ernest Denhoff starosta dorpacki.—

419.— Collect. Autogr. Nr. 64. — Listy i akty oryginalne Władysława IV z lat 1626 – 1647.— na grzbiecie tomu: „Lettres et rescripts originaux de Vladislas IV roi de Pologne 1626 – 1642". Zawiera ogółem (123 sztuk, (z tych jedna w witrynie głównej sali rękopisów CBP.). ~~Jeż nie wszystko to należy wszakże do korespondencyi oryginalnej (dużo listów własnoręcznych) Władysława IV, jaki jako królewicza do Krzysztofa Radziwiłła oraz do Janusza, Krzysztofa i Mikołaja Kiszków~~ oryginalnych (niektóre własnoręczne)

a.— 5 listów oryginalnych królewicza Władysława Zygmunta do Krzysztofa Krzysztofowicza Radziwiłła hetmana wielkiego WXL. z lat 1626, 1628 i 1632.

Następnie z lat 1633 – 1647:

b.— 42 uniwersałów, listów przypowiednich, reskryptów królewskich (itd. do miast i gmin etc.; oryginały pod pieczęcią i podpisem; ~~z lat 1633 – 1647~~.

c.— 20 listów oryginalnych Władysława IV do Janusza Kiszki, wojewody połockiego, hetmana polnego a później wielkiego WXL. (kilka własnoręcznych).

d.— 2 listy do Krzysztofa Kiszki wojewody witebskiego.

e.— 41 listów do Mikołaja Kiszki podskarbiego wielkiego WXL. Korespondencya ta obfituje w listy ważne i ciekawe, dużo autografów.

f.— Listy do Gotharda Tyzenhauza wojewody derptskiego; do biskupa płockiego (Stanisława Łubieńskiego lub królewicza Karola Ferdynanda); do Władysława Kierdeja pisarza ziemskiego Grodzieńskiego i sekretarza królewskiego, oraz do Jerzego Eperiaszy podstolego żmudzkiego, rewizorów i komisarzy w sprawie między bojarami ciwuństwa Retowskiego a Alexandrem Massalskim wojewodą mińskim; do Samuela Starosielskiego sędziego ziemskiego witebskiego, Jana Hektora Podbereskiego oraz do Łukasza Brzostowskiego rewizorów w sprawie uporządkowania dóbr królewskich w województwie Witebskiem; do Jerzego Karola Hlebowicza wojewody smoleńskiego; do Aurelima Wilczka kasztelana połockiego. Razem listów pojedynczych sześć.

g. – 2 listy do Fryderyka Wilhelma elektora Brandenburgskiego.

Oprócz tych listów i aktów znajdujemy w tym tomie:

h. – 1. Pismo polityczne p.t. „Pro Serenissimo Principe Wladislao"; rozbiór względów, dla których byłby pożądany jego wybór na tron.

i. – 29. „Rejestr chorągwi, które zarazem Wielm. Hetman nasz polny WXL. pod regiment Wielm. wojewody smoleńskiego dać i plenariam onemu nad temi ludźmi ma zlecić potestatem." Z podpisem i pieczęcią.

k. – 121. „Porządek między Marszałkami Wielkiemi i Nadwornemi tak koronnemi jako i WXLitewskiego namówiony i postanowiony." Pod podpisem i obiema pieczęciami. –

420. – Collect. Autogr. Nr. 65. – Zbiór listów i aktów oryginalnych króla Jana Kazimierza. Tom, folio, na grzbiecie: „Lettres de Jean Cazimir Roi de Pologne 1632 – 1669." Zawiera:

a. – Przywilej Zygmunta I z 1540 r. w sprawie uwolnienia z miasteczka Torczyna w łuckiej dyecezyi na rzecz biskupa łuckiego Jerzego Falczewskiego; transumowany i potwierdzony przez Zygmunta Augusta w 1546, przez Zygmunta III i Jana Kazimierza. Kopia.

b. – List oryginalny królewiczów polskich Jana Kazimierza, Jana Olbrychta, Karola Ferdynanda i Alexandra Karola z 1632 r. do Krzysztofa Radziwiłła Hetmana polnego WXL.

Następują listy i akty oryginalne króla Jana Kazimierza:

c. – List króla do Jerzego Wilhelma margrabiego brandenburgskiego z Warszawy 29 Aug. 1651.

d. – 10 uniwersałów, reskryptów, blankietów etc. (jeden uniwersał po niemiecku).

e. – 26 listów do Bogusława Radziwiłła, chorążego, później koniuszego litewskiego. 1649 – 1668. (pierwszy list w witrynie w głównej sali rękopisów CBP.; niektóre trochę zniszczone).

f. – List króla do Alexandra Połubińskiego hetmana polnego WXL. 1658 Dec.

g. – 2 listy do Jana Pawła Sapiehy wojewody wileńskiego i hetmana wielkiego WXL. (pierwszy) z pod Torunia Dec. 1658; drugi z 14 Jul. 1660 do Pawła Sapiehy.

h. – listy (pojedyncze) do Alexandra Korwina Gosiewskiego podskarbiego wielkiego WXL. z Płocka 15 Sept. 1658. – do Janusza Kiszki wojewody połockiego, hetmana wielkiego WXL. z Warszawy 22 Dec. 1649. – do Samuela Oskierki sędziego ziemskiego mozyrskiego, podkomorzyca, z Warszawy 14 lipca 1660.

421. – Collect. Autogr. Nr. 66. – Zawiera oryginalne listy, przywileje, reskrypty, uniwersały itd. królów Michała i Jana III tudzież królowej Eleonory Maryi, Maryi Kazimiery, z lat 1669 – 1694.

a. – „Conservatio praw przywilejów miastu Pińskiemu służących z dopuszczenia Bożego teraz w Krakowie na Klepartu pogorzałych." 1669, bez oznaczenia ~~miejsca~~ bliższej daty, podpisany przez króla pergamin bez pieczęci. [Na koronacyę króla Michała przyjechali dwaj rajcy m. Pińska z przywilejami miejskimi dla potwierdzenia ich i stanęli w domu Jana Słonowskiego na Kleparzu; nagły pożar zniszczył im te akta].

b. – „Instructio ... Michaeli Radziwilio, duci in Olyka et Nieswież, ... M.D. Lituaniae procancellario et campi duci ad Serenum. Romanorum Imperatorem ...." 1679, bez dnia i miesiąca, oryginał pod pieczęcią koronną, w Grodnie, przez króla jeszcze niepodpisany.

c. – „Extrakt przywileju na wójtostwo Podbrzezkowskie Ur. Tyzenhauzowi wydane[go]." z podpisem Michała Kazimierza Radziwiłła podkanclerzego litewskiego i pieczęcią.

d. – Króla Michała listy: 1 do deputatów trybunału litewskiego 1672.; – 1 do Michała Kazimierza Paca wojewody wileńskiego hetmana wielkiego WXL.; – 1 uniwersał.

e. – Królowej Eleonory Maryi: 2 listy do Michała Kazim. Paca.

f. – Króla Jana III listy: do deputatów trybunału litewskiego 1690; – do Andrzeja Stanisława Załuskiego biskupa kijowskiego (później płockiego).

g. – Króla Jana III okolniki; uniwersały, listy przypowiednie, blankiety itd. i niezaadresowane listy, razem sztuk 15. Z tych liczby są 2 listy przypowiednie do Karola Stanisława Radziwiłła podkanclerzego litewskiego, 1 do Benedykta ~~Wojcy~~ Sapiehy podskarbiego wielkiego WXL. (rewersat), 1 o Marku Matczyńskim wojewodzie ruskim.

h. – Królowej Maryi Kazimiery 3 listy i okolniki bez nazwisk adresatów.

422. – Collect. Autogr. Nr. 115. – listy oryginalne, niektóre własnoręczne, bruliony i minuty listów, instrukcyj itd., odpisy również aktów wychodzących od Krzysztofa Radziwiłła hetmana polnego litewskiego, tudzież wielkiego rodzaju notatki, spisy itp. – T.d. „Minutes et lettres originales de Chrystophe prince de Radziwill. 1588 – 1635." –

a. Instrukcya od Zygmunta III dla posła do ~~Kazy Giraja~~ Ghazi Giraja [tzw. Kazy Giraj] ~~po rusku chana~~ cara Wielkiej Ordy. Minuta ruskiej instrukcyi, spisana na 9 wąskich (dutkowych) stronnicach, niepodpisana i bez pieczęci; z roku 1623 (?).

b. – Około 60 listów oryginalnych, brulionów, kopij listów itd. do różnych osób najczęściej nie nazwanych, lecz tylko tytułami (urzędem) oznaczonych; największa tych brulionów lub minut jest z 1626 r. Między innemi: 2 listy do króla Zygmunta III., z tych jeden 1588 r. oryginalny; 6 listów do podskarbiego wielkiego WXL. (Krzysztofa Naruszewicza); jeden do Aleksandra Radziwiłła wojewody brzeskiego litewskiego; 2 do Jakóba de la Gardie wodza szwedzkiego; 5 do Eustachego Wołłowicza biskupa wileńskiego 1626 r., z tych dwa własnoręczne, ogromne, na kilkunastu prawie stron folio.

c. – 30 listów przypowiednich, uniwersałów, kwitów, asekuracyj, extraktów itp. aktów urzędowych, oryginalnych i minut.

d. – 20 listów, biletów, notatek, rachunków etc. oryginalnych Krzysztofa Radziwiłła do Krzysztofa Arciszewskiego.

e. – 9 sztuk notatek, skryptów, spisów etc. treści wojskowej.

f. – 5 sztuk spisów rozmaitych przedmiotów, ~~garderoby~~ ubrań naczyń i tym podobnych notatek na karteczkach, najczęściej dla sprawozdań robionych.

g. – Do Krzysztofa Radziwiłła listy oryginalne 1 Albrychta Władysława Radziwiłła kasztelana trockiego i 1 Albrechta Stanisława Radziwiłła kanclerza litewskiego.

Oprócz powyższych wyszczególniam następujące pisma, posiadające większe znaczenie dla ~~[illegible]~~ dziejów i spraw „królewiątka" Krzysztofa Radziwiłła:

h. – (Nr. 56.) Sprawozdanie niepodpisanego sekretarza Radziwiłłowskiego (~~zapewne~~ Stanisława Kurosza ~~albo~~ starosty orlańskiego albo Piotra Kochlewskiego) o sprawie Radziwiłła z królem Zygmuntem III i o mowach i radach senatorów, zwłaszcza wojewody bełzkiego Rafała Leszczyńskiego. Kopia, bez daty (1623 ?).

i. – (Nr. 64.) „Regestr gospód w Warszawie na przyjazd Xcia JMci na ten seym teraźnieyszy". 1623.

k. – (Nr. 69.) „Towarzystwo .... za różne excessa według praw i artykułów wojskowych z wojska wytrąbione .... 1625 i 1626."

l. – (Nr. 100.) x „Informatia słudze memu Ur. Stanisławowi Kuroszowi". Oryginał, ~~inf~~ instrukcya ciekawa i długa (67 kart gęsto zapisanych) o sprawach prywatnych i publicznych Radziwiłła.

m. – (Nr. 105.) Gravamina Krzyszt. Radziwiłła. Pismo bez nagłówka i podpisu zawiera spis krzywd i uraz Radziwiłła do króla. Na końcu: „chcę też wiedzieć iako JKM. urazy ma odemnie y skąd mi jest JKM. tak głównym nieprzyiacielem...."

n. – (Nr. 106.) „Declaratia odemnie Krzysztofa Radziwiła na to co JM. Pan Woiewoda Połocki [Janusz Kiszka ?] imieniem JMci Pana Woiewody Wileńskiego [Lwa Sapiehy] proponował. Dana w Wilnie 18 Junij 1627." W sprawie tegoż sporu z królem, zob. wyżej.

o. — (Nr. 109.) „Informatia Wielmożnemu Panu Stanisławowi Kuroszowi słudze memu na seym odemnie dana d. 28 Sept. 1627." Długa i ważna, w sprawie obrony od zarzutu zdrady co do praktyk Radziwiłła przeciwko królowi. Dodane następnie „Supplementum do Instructiey pp. Kuroszowi i Bazarzewskiemu danej."

p. — (Nr. 113.) „Memoriał do Warszawy Wielmożnym Panu Stanisławowi Baczyńskiemu staroście słuchiemu i Panu Stanisławowi Kuroszowi staroście Orleńskiemu sługom moim" „z kopią listów „Xcia JMci. które do tey instructiey należą...."

Materyał[1] ten ma pierwszorzędne znaczenie dla dziejów drugiej połowy rządów Zygmunta III. Odsłania on z jednej strony zamysły i praktyki jednego z najciekawszych „królewiątek" litewskich, z drugiej przynosi mnóstwo nieznanych szczegółów do historyi ~~wewnętrznej~~ spraw i ludzi w pierwszej ćwierci XVII w. Razem z opisanymi ~~[illegible]~~ pod Nr. 418, 419, i 423 rękopisami ~~zbiorami~~ uzupełnia ~~[illegible]~~ ważny materyał wydany w znanem dziele: ~~Sprawy~~ Krzysz. Radziwiłła Sprawy wojenne i polityczne 1621–1632. Paryż 1859.

[1] W 1892 r. dałem wiadomość o tym zbiorze p. Alex. Kraushharowi, ~~[illegible] na to~~ zob. jego dziełko o Arciszewskim, Petersburg 1892 tt. dwa.

423. — Collect. Autogr. Nr. 116. — Korespondencya Krzysztofa Radziwiłła hetmana polnego litewskiego. Listy oryginalne od różnych osób z lat 1584 — 1635. Tom, folio, na grzbiecie: „Lettres originales de différentes personnes adressées à Chrystophe de Radziwill."

Listy te są ułożone i oprawione ~~bez żadnego~~ mniej więcej według chronologicznego porządku. Niemogąc trzymać się tego dla przejrzystości i celem uniknięcia powtarzań wymieniam najwięcej korespondentów w porządku alfabetycznym, przy czem zaznaczam, że liczba przed nazwiskiem ~~[illegible] oznacza~~ podaje ilość listów, numer (brak liczby znaczy, iż istnieje tylko jeden list,) w nawiasie oznacza miejsce listu w rękopisie.

3 Abramowicz Mikołaj 1626 w Toruniu (62). — 1628 Jun. 25. (66 i 67.). — Aston Arthur 1623 Jun. 23 Wilda ~~(Wilno, list niemiecki)~~ (=

Barczikowski L. z Kojdanowa 1623 Jun. 20 (33). — Bazarzewski Paweł, sługa Radzi-

witta, razem z Hurorzem, z Warszawy Febr. 1. (87). — Brolnicki Mikołaj, z Wilna 1618 Sept. 8. (20). — Butler James, z Wilna Jan. 23. (29. zob. Aston).

Chrapowicki Krzysztof stolnik i sędzia kapturowy witebski 1632 Aug. 22. (90). — Chrystyan książę śląski, z Kiejdan 1635 Apr. 12. (91). — Do [Krzysztofa] Arciszewskiego: Stanisław Claski (??) 1621 Aug. 8. (26).

Dönhoff Kaspar [później] wojewoda derptski, z Warszawy 1621. Jul. 28 (25). — Finchs [Finck] Krzysztof, z Valhoff [Waldhof ?] 1625 Dec. 12. (37). — Firlej Henryk referendarz koronny, ~~1628~~ z Warszawy 1628 Jul. 18 (71). — Firlej Jan [syn Mikołaja] z Dąbrowicy, 1628 Jul. 26 z Warszawy (80). — v. Frieben (?) bez daty, długi niemiecki list (88).

3 Gosiewski Alexander Korwin, wojewoda smoleński: z Janów, 1626 Apr. 13. (46); 1626 Jun. 4. (55); 1626 Jun. 6 (59).

2 Kazanowski Adam [marszałek nadworny koronny] z Warszawy 1626 Mai 17 (47); 1628 Jul. 26 (75). — Kazanowski Samuel, z Kokenhauzen 1618 Sept. 13 (22). — Kazanowski Zygmunt, podkomorzy koronny, z Warszawy 1628 Jul. 23. (74). — 2 Koniecpolski Stanisław, wojewoda sandomierski 1628 Jun. 14 (64); 1628 Jun. 29 (65). — Korsak J[ózef ?] ~~Jan~~, z Warszawy 1628 Jul. 28 (85). — Krosnowski M[ikołaj ? kanonik kujawski, sekretarz królewski] ~~Warszawy~~ 1628 Jul. 18 (72). — Kryski A[dam z Bychowa starosta gingski ?] z Warszawy 1628 Jul. 28. (84). — 2 Kulesza Piotr S. Jes., z Wolmirza 1621 Jun. 26 (24); z Mitawy 1622 Aug. 6 (28). — Kunicki Hrehory, z Czelewicz 1629 Jan. 23 (86). — 3 Kurosz Stanisław starosta orleński, dworzanin Radziwiłła, z Orla 1623 Apr. 17. (32) [Dwóch innych listów (33, 36) dat niemam, K. był herbu Rawicz]. —

Łaziński Maciej 1600 Oct. 24. (6. gospodarski długi list). — Leszczyński Rafał wojewoda bełski, z Brzeźnia 1616 Febr. 14. (14). — Leszczyński Wacław kanclerz koronny, z Warszawy 1626 Apr. 29 (45). — Lewicki (?) Maciej, z pod Wolmirza 1600 Nov. 23 (9. treści wojskowej). — Ligęza Hermolaus podskarbi koronny, z Warszawy 1628 Jul. 26 (79). — Lipski J[andrzej ? biskup krakowski ?] z Warszawy 1626 Apr. 25 (42). — Łubieński Stanisław biskup łucki i podkanclerzy koronny, z Warszawy 1626 Apr. 26 (43). — Lucylienski Mikołaj, porucznik, 1600 Nov. 23. i minuta odpowiedzi (8).

F zob. Rajecki.

Marcinkiewicz Jan, z Pojezior 1622 Apr. 23 (27). — Mohiła Hieremiasz „z Łaski Bożej" wojewoda i hospodar ziem Mołdawskich: Jassy 1601 Oct. 21. (10). —

~~Kraków 3/2 1906~~
~~Kochany [illegible]!~~
~~Bardzo byłbym radi [illegible]~~
~~ale [illegible] kiedy idzie [illegible]~~
~~nie wolno [illegible]~~
~~przez cały tydzień – więc [illegible]~~
~~o [illegible] na pewnej.~~
~~Serdecznie pozdrawiam i [illegible]~~
~~Wolffa [illegible] – a trzymaj się~~
~~na prawdę cięto.~~
~~Twój [illegible]~~

4 Naruszewicz Krysztof, podskarbi wielki WXL., 1618 Sept. 5. (18); 1626 Mai 17 (49); 1626 Mai 28 (52); 1626 Jun. 3 (54).

Oborski Marcin, z Warszawy 1628 Jul. 28 (82). — Opaliński Łukasz, marszałek nadworny koronny, z Warszawy 1628 Jul. 26 (76). — Ostrogski książę Adam Konstantyn wojewodzic wołyński, z Lubartowa 1615 Oct. 19. (13).

4 Pac Samuel, chorąży wielki litewski, 1626 Jan. 1. (38); 1626 Febr. 22 (40); 1626 e.d. (48); 1626 Jun. 20 (57). — Pioro Mikołaj, 1626 Nov. 21 z Bolnik (61). — Potrykowski Konrad 1600. ~~[illegible]~~ i minuta odpisu (7). — Przedwojewski Gabryel, ze Szkłowa, 1626 Sept. 30 (60).

Radziejowski Stanisław wojewoda łęczycki, z Warszawy 1628 Jul. 26 (81). — Radziwiłł Jerzy, z Warszawy 1626 Jul. 26. (92). — 5 Radziwiłł Albrycht Stanisław kanclerz wielki litewski, z Warszawy, 1626 Mart. 30 (41); 1626 Apr. 29 (44. długi i ważny); ~~[illegible]~~ 1626 Mai 19 (50); 1626 Mai 23 (51); 1628 Jun. 28 (68). — Radziwiłł Janusz i Zofia z książąt Słuckich Radziwiłłowa, z Narwied, 1600 Sept. 27 (4). — Rajecki Alexander, Łosiewski Wojciech i Marcinkiewicz Jan, z Kokenhauzen 1619 Febr. 22 (23).

2 Sapieha Lew wojewoda wileński, z Warszawy 1628 Jul. 6 (69); 1626 Jul. 23 (73). — Schmolingk Henrich 1626 Jan. 29 (39). — Słucki Olelkowicz książę Jan Siemion, ze Słucka 1584 Mart. 1. (1). — Słucki Olelkowicz książę Jerzy, z Nakrzwi, 1585 Jun. 6. (2). — Sokoliński Drucki książę Jerzy, z Sobolni, 1600 Oct. 1. i minuta odpisu (5). — Stechiewiczky (?) Adam, 1623 Mart. 28 (31). — Świrski Stanisław, z Wilna 1626 Dec. 5 (63). —

v. Tiesenhausen Caspar, z Rygi 1617 Jul. 10 (12).

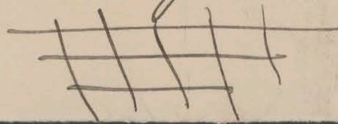
2 Ulrici Ioannes, z Rygi, 1618 Sept. 3 (17); 1618 Sept. 6 (19). — v.d. Unhall (!) Benedictus „Starost zu Altemida", z Rygi 1617 Jul. 30 (15). —

Ważyński Bartłomiej podkomorzy derpski, z Derptu 1618 Sept. 12 (21). — Wołowicz Eustachy biskup wileński, z Grodna 1626 Mai 31 (53). — Wołowicz Piotr cześnik WXL., z Sidry 1600 Apr. 10 (3).

Zamoyski Tomasz kanclerz wielki koronny, z Warszawy 1628 Jul. 28 (78). — Zbaraski książę Jerzy kasztelan krakowski, z Krakowa 1628 Jul. 14 (70). — Zienkowicz Wasil, z Nowogródka 1607 Jul. 22 (11).

NN: 16. list z Dunemundy, niemiecki; 1617 Sept. 6. cyfrą, podpisany; 89. list z Pragi 1630 Dec. 18 podpisany „Georg Graf zu ...." objaśniony jako list Jerzego, podskarbiego koronnego.

Na szczególną uwagę w tym bogatym zbiorze korespondencyi hetmana Radziwiłła zasługują listy senatorów i posłów z sejmu warszawskiego 1628 r. Są to listy: Mikołaja Abramowicza, Henryka i Jana Firlejów, Adama i Zygmunta Karanowskich, Stanisława Koniecpolskiego, Korsaka, Krosnowskiego, Krzyckiego, Hermol. Ligęzy podskarbiego, Oborskiego, marszałka Opalińskiego, Stanisł. Radziejowskiego, kanclerza Albr. Radziwiłła, Lwa Sapiehy, kanclerza wielkiego Tom. Zamoyskiego i kasztelana krakowskiego Jerzego Zbaraskiego.

424. – <u>Collect. Autogr. Nr. 204.</u> – Zbiór oryginalnych dokumentów pergaminowych z XV w., zatytułowany: „Acta Lithuanica. Коллекція автографовъ и грамотъ. № 204." – Dokumenty niniejszym zbiorem objęte pochodzą z Archiwum Koronnego na Zamku Krakowskim i według inwentarza z 1682 r. należą do działu „Litterae Magni Ducatus Lithuaniae". (Por. Rykaczewski: „Inventarium omnium et singulorum privilegiorum ...." Paryż 1862, str. 371 i nast.).

Zakres i termin ~~studyów~~ zajęć moich w CBP. nie pozwalał mi na rozszerzenie badań drobiazgowych nad tymi zbiorami. Praca ta pozostanie wdzięcznem i łatwem zadaniem dla przyszłych badaczy; ograniczam się więc tylko do wskazania tego ważnego materyału. Wielka część dokumentów (do 1430 r.) z niniejszego zbioru została wzorowo wydana przez Dra Ant. Prochaskę w jego znakomitym Codex epistolaris Vitoldi, pozostaje jednak pewna poważna ilość dokumentów pierwszorzędnej wagi zaledwo nam dzisiaj znanych z krótkich i niedostatecznych regestów u Rykaczewskiego lub w Skarbcu Daniłowicza a w najlepszym razie wydanych z prawie zawsze niedokładnych kopij Naruszewiczowskich w Codex epistolaris saec. XV. t. I. Potwierdza to krótki przegląd cennego Indexu dokumentów XV w. wydanego przez Anat. Lewickiego. (Oryginałów najważniejszych naszych źródeł dokumentalnych, o ile nie znajdują się w Archiwum Głównem Warszawskiem lub w ~~Krakowskiem~~ Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie, należy poszukiwać w Moskiewskich Archiwach Ministerstwa Spraw Zewnętrznych i Sprawiedliwości tudzież w Ces. Bibliotece Publicznej w Petersburgu, w tym właśnie dziale „autografów i dokumentów", jak tego już dowodzą prace Dra. Prochaski.

Biblioteka Głównego Sztabu w Petersburgu.

425. — 37529. — (77–1, 2–1). — Rękopiśmiennych tomów osiemnaście, folio, z końca XVIII w. (każdy pisany bibliotekarza ręką) ~~każdy~~ oprawionych w półskórek safianowy zielony, ze złotymi wyciskami na grzbiecie: „Akta | Historyczne | Rok. (....) – (....) | (numer tomu)."

Odpisy z aktów odnoszących się do dziejów polskich od 1140 r. do 1732 r. Jest to część tak zwanych Tek Naruszewicza[1], których główny zrąb dostał się darem od króla Stanisława Augusta w 1797 r. Tadeuszowi Czackiemu staroście Nowogrodzkiemu. Obszerny ten zbiór odpisów ~~tworzył~~ ~~liczący~~, w luźnych arkuszach, ~~(wówczas 230 tek był po~~ zawarty wówczas w 230 tekach, był złożony aż do 1819 r. w Bibliotece Poryckiej: ~~Tad. Czackiego~~. W tym czasie stał się, wraz z ~~ca~~ całym prawie księgozbiorem Czackiego, własnością ks. Adama Czartoryskiego, który go umieścił w swej Bibliotece Puławskiej. W 1831 r. zbiory puławskie zostały w części zrabowane przez oddział armii rossyjskiej pod dowództwem
i przy tej sposobności, zdaje się, uwieziono pewną ilość Tek Naruszewicza, które się następnie dostały do Biblioteki Głównego Sztabu i tu zostały oprawione w 18 tomów. Pozostały główny zrąb tego olbrzymiego zbioru aktów historycznych, liczący ~~obecnie~~ 218 ogromnych tomów, znajduje się dziś, jak wiadomo, w Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie. ~~Zob. o tem przedmowę do mego Catalogus codicum manuscriptorum Mus. principum Czartoryski, Kraków, 1887, str. 3.~~

Nie opisując szczegółowo ~~zawartości~~ treści osiemnastu tomów Tek będących w posiadaniu Biblioteki Głównego Sztabu, podajemy poniżej granice lat, do których każdy z nich dokumenty zawiera.

Ogólnie tylko powierzchownie należy, że zbiór ten jest ważny, i że zbadać go bliżej t. j. ~~p~~ spisać treść jego trzeba, bo uważany, ~~nie~~ przeceniany wzorem, jak się to zbyt często zdarza, gwarancją tek Naruszewicza; kopie w zbiorze tym będące są najczęściej mało ~~dokładne~~ poprawne i nie rzadko w błąd historyków wprowadzały. Zaprzeczyć się jednak nie da, że gdy do oryginałów, z których dla Naruszewicza odpisywano, dotrzeć bezwzględnie nie można, z konieczności posługiwać się trzeba jego kopiami. W tomach ~~z~~ petersburskich tek znajdujemy na wielu aktach uwagi i notatki Czackiego, dużo też podpisów Naruszewicza, świadczących o bliższem jego zajęciu się niektórymi ~~odpisa~~ aktami.

Tom	I.	~~zawiera~~ Akta	z lat	1140 – 1400.
"	II.	"	"	1401 – 1456.
"	III	"	"	1457 – 1507
"	IV	"	"	1508 – 1524.
"	V	"	"	1525 – 1529
"	VI	"	"	1530 – 1544
"	VII	"	"	1545 – 1547
"	VIII	"	"	1548 – 1575
"	IX	"	"	1587 – 1612.
Tom	X.	Akta	z lat	1613 – 1623
"	XI	"	"	1575 – 1591.
"	XII	"	"	1589 – 1627
"	XIII	"	"	1628 – 1635
"	XIV	"	"	1636 – 1665
"	XV	"	"	1666 – 1668
"	XVI	"	"	1669 – 1683
"	XVII	"	"	1684 – 1704.
"	XVIII	"	"	1705 – 1732.

Tomy IV – VII zawierają przeważnie odpisy z Tomicyanów, ponadto także tom III, w którym nadzwyczajnie dużo jest aktów do czasów Aleksandra króla. Dyaryuszy sejmowych z XVI w. nie spotkałem.

[1] Zob. Korzeniowski, Catalogus codicum manu scriptorum Musei principum Czartoryski Cracoviensis, fascic. I. Cracoviae 1887. str. 1–4.

426. – 37530. – (82 – 1 – 8). – Rękopis papierowy, 320 mm. na 215 mm., wieloma rękami w XVI i XVII ww. na k. lb. 320 pisany, lekko oprawny w półskórek i tekturę; oprawa Poryckiej biblioteki.

„Akta od 1585 do 1606 Roku". Zawiera w oryginałach i odpisach

tudzież w drukach akty ~~odnoszące się~~ do dziejów Stefana Batorego, bezkrólewia i Zygmunta III. – Księga Jakóba Żeleńskiego.

a. – k. 1–31. Mowy senatorów na sejmie 1585 r. Ułamek dyaryusza.

b. – k. 33–45b. „De modo Interregni.“ polskie przepisy, ustawy itd. o (administracyi i) zachowaniu się podczas bezkrólewia. Interesujący pomnik dla prawa politycznego.

c. – k. 46–53. „Sposob rokoszu.“ – „Jaki rokosz ma bydz y czo na nim stanowic.“ Incip. „Ziazdy y consultacya takowe ktore z starodawna polaczy....“

d. – k. 54–55b. – „Condicie y commoda ktore ex Electione krolewica szwedzkego Zygmunta krolestwu polskiemu prziPadaią.“

e. – k. 56. „Artikuly na siem prisli ktory ma byc w ~~pol~~ polu yako rokoszenie w niemcie przez wielkie polaki padacz gotowy....“ Na odwrocie napisano: „articuli na seim prisly proponowacz in Anno 84.“ – Artykuł I. „Aby pan Zamoiski puszcil piecząc y Hethmanstwo....“ ręką XVI w.

f. – k. 57. Kopia listu Piotra Stostowskiego, stolnika nadwornego, posła królewskiego do Turcyi w 1583/4 r. w sprawie o zabicie Jakóba Podłodowskiego podkomorzego królewskiego, do Pana Kamienieckiego [Stanisława Włodka kasztelana kamienieckiego]. 28 Decembris [1583].

g. – k. 58. Wiersz łaciński „In excidium aedis Cracoviensis orthodoxae“ podpisany „Nicolaus Thenandus recordationis gratae ergo“; łaciny wiersz jakiegoś protestanta o zburzeniu (zboru kalwińskiego na ul. św. Jana w Krakowie, tzw. „Brog“) ~~Brogu~~.

h. – k. 59. „Nowiny z Kalabryi“: prognostyki z 1585 r.

i. – k. 60–72 i 101–182. Obfity zbiór aktów, listów, pism itd. do dziejów elekcyi Zygmunta III., kilka listów oryginalnych ze zjazdu Pruszowskiego, Krzysztofa Sancharowskiego kasztelana Małogoskiego, itd. itd. – Zbiór to w ogóle ważny. Między innemi znajdują się druki:

(odmiany) k. 101. „Confirma|tio iurium et | conditionum in electione | Novi Regis Varsoviae utrinque propositarum | Anno Domini | Millesimo Quingentesimo Octogesimo septimo.“ b. m. dr., fol., kart 8. Jest to konfirmacya arcyks. Maxymiliana. Druk nieznany bibliografom.

k. 109. – „Universal." fol. A₂: Universal y Pacta Kola Generalnego Uprzywilejowanego około postępków Elekcij." uniwersał od senatorów i posłów, stronników Maxymiliana. Zob. Wierzbowski, Bibliogr. III, 2815. (zna tylko jeden egzemplarz w Archiwum Państwowem Wrocławskiem).

k. 117. – „Confoederatio | senatorum et nobili|tatis pallatinatuum Cra|covien. Sandomiricn. et Lublinen. | post mortem olim Stephani primi regis | Poloniae. Cracoviae modo infra| scripto ordinata." fol., karty A–A₃. – b. m. dr. i r. (1586). Zob. ~~Wierzbow~~ Estreicher, Bibliogr. XIV. 360 i Wierzbowski Bibliogr. XVI s., t. I. Nr. 701.

k. 120. – „Actum in Curia Regia Varsha-|viensi feria secunda post Dominicam | Letare in Quadragesima proxima Anno Domini Millesimo Quingentesimo Octua-|gesimo septimo." – b. m. dr. i r. [1587.] fol., kart A–A₄, B–B₄. Incip. „Przyszedszy do urzędu niniejszego Grodzkiego Warszawskiego ...." Konfederacya generalna z 1587. – Zob. Estreicher, Bibliogr. XII, 36.; por. Wierzbowski I, 701.

k. – k. 73–76ᵇ. „Relatio eorum, quae Blesi a XXIII ad vigesimam sextam Decembris diem Anni 1588 successerunt." O śmierci ks. Henryka de Guise [tzw. „le Balafré"] i kardynała Ludwika Lotaryngskiego.

l. – k. 77–81ᵃ. Wypis z ksiąg ziemskich proszowskich zawiera protestacyą polską do króla, datowaną z Warszawskiego sejmu 10 Marca 1590, podpisaną przez urzędników ziemskich i posłów województwa krakowskiego.

m. – k. 82–100. Druk: „Opisanie Spraw | ziazdu Szrzedzkiego | Elekcyey Deputackiey | ktore w sobie ma dostate-|czną sprawotę wszytkich spraw Seymu | przeszłego Warszawskiego | Anni 1590. | Salustius in Catil. Gloriam honorem imperium bonus & | ignavus aeque .... (itd. 4 wiersze cytatu) | (winietka) | W Poznaniu: cum licentia superiorum dru-|kował Jan Wolrab. | Anno M. D. XC. mense Octob." – Drukiem gockim, fol. A–E₂, kończy się na [E₃] a [E₄] białe. Nieznany druk, zawiera opis i uchwały zjazdu [w Środzie] wielkopolskiego, w formie autentycznej. Incip. „Posłowie z województw Poznańskiego i kaliskiego, co na przeszły sejm warszawski in Anno 1590 jeździli, obywatelom wszytkim stawaiąc Korony Polskiey i Wielkiego Księstwa Litewskiego et incorruptae posteritati

S. et perpetuum incrementatum. Aczkolwiek sumnienie dobre jest taki dar Bozy, ktory czlowieka ...."

n. – k. 181ᵇ–182. „Gedeon Stachezizna Polskiego Jaszcze Wielmoznemu Panu Panu Janowi Zamoyskiemu kanclerzowi y Hethmanowy Wielkiemu Koronnemu etc. etc." – po 8 wierszach do Zamoyskiego i 4 ad Zoilum, incip. „Gedeon Stachezizna Polskiego. | Kiedy lud Izrahelsky Madianstowie ...." itd. 96 wierszy. Wlasciciel kodeksu tego, Jakób Zelecski dopisał nazwisko autora: „P. Marczina Suskraiowskiego podsędka ziemskiego Sendomirskiego."

o. – k. 182ᵃ. Krotka (na 1 str.) biografia króla Stefana, per Jak. Zelecskiego własnoręcznie napisana.

p. – k. 183–202. Mowy w lipcu 1590 r. imieniem województw Sandomirskiego, Rawskiego, ziem Lwowskiej, Nurskiej itd. do króla miane per Jak. Zelecskiego, Łukasza Brzozowskiego, Stanisława Zielińskiego wojewodzica płockiego i innych; każda mowa i respons króla dwukrotnie wpisana.

q. – k. 203–225. Memoryały, pisma polityczne, akta, kopie listów itd. z lat 1589 – 1607., własne Jak. Zelecskiego lub odpisywane przezeń. Między innemi: α) „Consideracie y zdania:" etc. zapewne właściciela rękopisu; – β) Kopie listu Beglerbega ~~[illegible]~~ (jakiego?) do Zamoyskiego i odpowiedź tegoż: – γ) „Obyczaj zgody między stanem duchownym a stanem świeckim." – δ) „Postanowienie Rady tajemnej Ich MM. Panów Rad duchownych przed kilkiemdziesiąt lat, która iż im uszła na on czas, tedy się teraz zaszie do niey znowu uciekły." – ε) O dziesięcinie ad importunam instantiam et varias obiectiones Księżey Ichmości." – ζ) „Protestatia na sejmie walnym w roku 1601 czyniona per pewne posły z consensem pewnych senatorów". – η) Spisgrawamimów dyssydenckich „urazy polskie" i „urazy ruskie". oraz inne materyały, np. „Warunek pokoju między rozwózniowcami w zabójstwa"; dalej „Sposob pokoju pospolitego ...." między dyssydentami i inne podobnej treści pisma.

r. – k. 226 – 239. Breve Klemensa VIII do Zamoyskiego z 8 Nov. 1595 i odpowiedź jego z 10 Jan. 1596. – List Rudolfa II cesarza do króla Zygmunta III o wjeździe Tatarskim i inne drobiazgi włoskie tudzież kopie dwu listów prywatnych, z tych jeden Stanisława Orlika chorążego arcyksiążęcego z Strygonium 1596., dalej „Nowiny" z pod Cecory 1595.

s. – k. 240 – 255. Materyały do dziejów przedsejmowych 1591 r., zjazd wielkopolski; zjazd protestantów w Radomiu, odpisy konfederacyi, aktów i listów. 1/=

t. – k. 256 – 298. Dyaryusz sejmu warszawskiego (1590/91. – Cały, obszerny, bardzo dokładny dyaryusz tego sejmu, dotychczas nieznany. Incip. „II decembris dnie w Warszawie na zamek zjechawszy się, iż sejm koronny na Niedzielę dzień święty przypadał a panow posłow wiele przez złe drogi przybyć nie mogło...." Spór o wybor marszałka, [Rusiecki] [kandydacya] i Ozaliński, obrany marszałkiem Rusiecki. Koniec sejmu 16 Stycznia 1591 r.

u. – k. 299 – 316. ~~A~~ Akta i pisma i inne materyały sejmowe z r. 1592. w sprawie odjazdu króla do Szwecyi, w odpisach dość niedbałych.

Cały ten rękopis posiada pierwszorzędną ~~niepośledną~~ wagę dla ~~d~~ historyi pierwszych lat panowania Zygmunta III a zwłaszcza dla dziejów sejmowych oraz innych zjazdów szlacheckich z lat 1589 – 1592. Powstał on w domu Jakóba Żelewskiego, sekretarza i dworzanina królewskiego, posła na sejm z województwa Sandomirskiego, ~~prawdopodobnie stronnika Zamoy~~ i w części przezeń ~~został~~ był pisany.

Hist. – Z Biblioteki Poryckiej Tad. Czackiego (przeszedł w 1819 r. do Biblioteki Puławskiej XX. Czartoryskich z tymże samym numerem Nr. 334.) – Na pokrywach tomu „treść wypisał" Łukasz Gołębiowski, bibliotekarz Porycki. – W 1831 r. przy rabunku Puław dostał się w ręce ~~wojsk~~ rossyjskiej armii; zapewne po 1833 r. przeszedł na rzecz Biblioteki Głównego Sztabu.

Liter. Archiwum Komisyi Historycznej t. IX str. 495. Kraków 1902.

1/= Ztąd wydał prof. W. Zakrzewski Recess z Zjazdu Radomskiego 1591 oraz „Legacyę prymasa Karnkowskiego na sejmiki deputackie wielkopolskie" w Dyaryuszu zjazdu protestantów w Radomiu 1591 r. (zob. ~~Liter.~~ wyżej Liter.).

pred 119. 259

427. — 37531. — (79-2-4). — Rękopis papierowy, 368 mm. na 230 mm., spisany jedną ręką w końcu XVIII w. na 276 str. lb., oprawny w pół skórek. Pięknie i wyraźnie

Akta Konfederacyi Barskiej od 27 października 1769 do 18 kwietnia 1772 r. Kopiaryusz oryginalny p. tyt.: „Actorum konfederacyi Generalney Koronney y Wielkiego Księstwa Litewskiego sprzymierzonych stanów, pod laską JW. JMci Pana Michała Jana Hrabi Paca, starosty Zidowskiego, Generała Majora w Wojsku Litewskiem, Marszałka konfederacyi Litewskiej Generalnego razem nieprzytomność JW. Michała na Krasnym Gutowie y Tuchowiczach Korwina Krasińskiego Marszałka konfederacyi Glney. Koronney od dnia 27 Października 1769 aż do dnia 18 Aprila 1772 zastępującego, potym zaś pod laskami obudwoch JWW. Marszałków tak koronnego iako y Litewskiego złączonych narodów celebruiącey się, a za Sekretaryi JW JMci Pana Ignacego Bohusza, miecznika Wileńskiego, sekretarza konfederacyi W. X. Litt., potym konsyliarza konfederacyi województwa Wileńskiego, z protukułów [!] oryginalnych spisana y zregestrowana." — Następuje spis rzeczy pt. „Summaryusz wszystkich transakcyi". Rękopis cenny, prawdopodobnie dla Bohusza ~~skryptor~~ przepisany.

428. — 37532. — (89 – i – 6). — Rękopis papierowy, 286 mm. na 207 mm., kk. 165, pisany dwiema rękami ~~XVI w.~~ w połowie XVI w., z których jedna cały prawie rękopis zapisała; oprawiony w Puławach w półskórek i tekturę, i. d. złotem: „Chwalczewski | Kronika | — | Seym R. 1548 | — | MS."

Zawiera kronikę Chwalczewskiego oraz dyaryusze sejmów z 1548 r. i 1550 tudzież drobne materyały do polskiej historyi XVI w.

a. — k. 1–120a: „KRONIKA Polska | lyatha Panskyego od naro/dzenya Bozego 1549". Z boku tego tytułu dodano tąż ręką: „Przepyszano"; poniżej tytułu: „Capitula oszma" incip. „A yze pamyathka dzyala sye o szwyethym Woczyesse pretko thak sye ma Historia o nym ...." Tekst tej kroniki liczy rozdziały VIII — LII, w ostatnim dochodzi do śmierci Bolesława Wstydliwego i kończy się jego charakterystyką oraz temi słowy: „.... a knyga [!] zona yego panna przyela zakon s. Klary z kolendy z zoną halysskyego xyazeczya w koscyele v s. francyszka w Kracowye, pothym szly do Sacza do klasztora tamze swego zywota dokonczely. finis." — ~~Następuje~~ Poniżej wykrętas, w nim litery A i O. (zapewne ma to być ~~znak~~ symbol wieczności A i Ω), po czem tąż samą ręką zapiska: „Ta kronyka polska yesth napyssana press vrodzonego Stanislawa Chwalczewskyego Starosthe kobrynskyego, dzyedzycza Raskowskyego z wyelka pylnoscyą od starych ludzy zebraną dlya pamyeczy potomkow nass wszythych. Day Boze aby po nasz lyepy belo. Roku Bozego 1549 yesth przepysana w raskowye." Poniżej tej zapiski znajduje się niezgrabnie wyrysowana tarcza herbowa, ~~z Trąbami~~ w niej hb. ~~Trą~~ Trąby, nad niemi litery S. C., pod niemi zaś „ręką swą." Należy ~~to~~ zatem ~~przypuszczać~~ stwierdzić, że jest to kopia zrobiona pod okiem autora, u niego w Raszkowie, w 1549 r. i przez podpisana.

Interesujący ten pomnik pisarski został wydany z tego właśnie rękopisu przez Łukasza Gołębiowskiego w Zbiorze pisarzy polskich Gałęzowskiego, tt. IX i X. Warszawa 1828. — O Chwalczewskim i jego kronice zob.

literaturę zestawioną w Finkla Bibliogr. Historyi polskiej NN. 7221–7224.

b. – k. 121b – 138b. „Siem Piotrkowski w roku 1548 | Posłow ziemskich ze wszithkiey korony Polskiey. | Vitanye krolia ie° mcz. na seymye Piotrkowskym". Fragment dyaryusza sejmu 1548 r., uzupełniający tekst wydany przez Szujskiego w Script. rer. polon. I, zrażany w początku. Zaczyna się ~~od~~ witaniem króla przez Skrabowskiego [31 Oct. 1548]: „Gdy bog wszechmogący tak to mieć raczył, że nam swiętej a sławnej pamięci króla ....", który sięga do k. 125b, poczem autor dyaryusza ~~po~~ opisuje dni jedenastego i dwunastego sprawozdanie ~~od~~ dn. 12go Listopada: „W poniedziałek in crastino S. Martini król dał odpowieć panom na ich proźbę w ty słowa: Na onegdajsze przyjście i żądanie ku mnie, ktorem wczora był wziął przed się na rozmyślenie sobie do dzisiejszego dnia ...." itd. Następuje: „we wtorek post festum S. Martini" mowa króla, rdając się długa od ~~po~~ ogłoszonego tekstu, a po niej: „Potym, po tej powieści K. J. M. było pytanie przez pana Marszałka [Piotra Kmitę wojewodę krakowskiego] jeśliby kazał mowić. A na to Król JM. odpowiedział „niechaj mowią, chcąli, ale na ty wzory dosyciem i ja odpowiedział około ozyzwienia panów w tym mniemaniu, innego wam nietrzeba. Wszak nie powiadam, ~~aby~~ mi kto radził, alem powiedział, iżem był wolen sobie żonę obierać jako każdy z was."– Na k. 132b – 137b „Oratia pana poznańskiego [Andrzeja Górki kasztelana pozn.] ku królewi jego miłości w Piotrkowie;" incip. „Nie jestem łaską bożą obdarzon tak daleko, abych temu według potrzeby dosyć uczynić mógł ...." itd. Następuje ~~mowa~~ początek mowy Jannsła Maciejowskiego pod nagłówkiem: „Wczorajszego dnia taka była odpowieć dana panom posłom przez księdza biskupa krakowskiego: Gdyście się na to wszyscy zgodzili ..." poczem: „Zatym posłowie wystąpili z izby do swej izby, iż się było spoźniło, odłożyli to do dnia dzisiejszego ...." – Jest to więc współczesna w ~~p~~ół sejmu relacya, o charakterze odmiennym od zwykłych dyaryuszy, tekstu innego niż ~~od~~ wydany przez Szujskiego.

c. – k. 139 – 154. Fragment dyaryusza sejmu piotrkowskiego z 1550 r. oraz inne ~~zawiera~~ materyały sejmowe: α) k. 139. „Żaloba Voiewody Poznanskiego [Janusza Latalskiego] na pana Poznańskiego [Andrzeja Górkę] w Piotrkowie na seymie Roku 1550". Incip. „Nietrzimałem urzędu podeyrzanego, nienaymowałem pozithkow

pospolitych, podathkym wydawal wiernye..." itd. część dyaryusza sejmu 1550 r., mowa [Jana] Sierakowskiego, [przemowienie] ~~mowy~~ wojewody i kasztelana łęczyckich. — β) „Poselstwo cesarza tureckiego na tymże sejmie roku 1550." — γ) k. 146: „Przywilej Krola Jego Miłości który dał na sejmie w Piotrkowie Roku 1550 w sobotę w dzień św. Anny." Recess sejmu.

d. — k. 155. „O smyerczi a zeszczyu sthego swyatha Nayasnyeysego pana a pana Sigmuntha krolya Polskyego starego." Opis zgonu ~~króla~~ i najbliższych dni po śmierci Zygmunta I. ~~Od~~ Kopia listu prywatnego z Grabowa 5 ~~Ma~~ Apr. 1548. od bezpośredniego świadka.

e. — k. 156ᵇ—159. O podziale ludzi: „Mamy wiedzecz yze lyudzie ~~kres~~ krzesczyansczi są rosdzyelyeny na dziesiecz częsczi." ~~Incip.~~ Pierwsą zowyemy Rzymyanye albo Łaczynnyczy, drugą Greki, trzeczyą yvdy [Indy] to yest murzyny...."

f. — k. 159ᵇ—162. „Testament niebosscziha xiedza Samuela Maczieiowskiego Biskupa Crakowskyego." Incip. „Gdiż człowiek nyewye koncza swego ale yako ryby bywayą chphithany...."[!].

g. — [drugą ręką:] k. 146. „Na gorączkę lyekarstwo doswyathczona ...." i inne przepisy lekarskie.

h. — [drugą ręką] k. 162ᵇ—165ᵇ. Wiersze polskie. Incip. „Już widzę, że mi przyjdzie fortelem uchodzić — coby utrata albo serca, albo myśli zchodzić ...." itd., wiersz miłosny. Inne, o tem jakim ma być zlachcic, itd.

Hist. — Z Biblioteki Puławskiej XX. Czartoryskich [Nr. 1578], ~~przen~~ przeniesiony po 1831 r. do Bibl. Głównego Sztabu w Petersburgu.

Liter. Gołębiowski w wydaniu (kroniki) Chwalczewskiego, który to jest jedyny rękopis, i cała literatura o Chwalczewskim. Zob. Maciejowski, Piśmiennictwo I, 371—375; Finkel, Bibliografia Historyi Polskiej Nr. 7221—7224.

429. — 37533. — (61 — 4 — 5). — Rękopis papierowy, 320 mm. na 204 mm., jedną ręką pisany w końcu XVII w. na 53 ~~klb.~~ kartach nieliczbowanych.

Zawiera: ~~A~~ — k. 1—47. „Dyaryusz Elekcyi i koronacyi krola Michała." drobnem, ścisłem pismem, nader szczegółowy opis. — ~~B~~ k. 47b sqq. kopie listów i aktów z lat 1669 — 1670 ~~...~~ do dziejów króla Michała. — Całość poprzedzona „Treścią" przez Ł. Gołębiowskiego spisaną.

Hist. Rękopis pochodzi z Biblioteki Puławskiej XX. Czartoryskich, gdzie bez Nru był umieszczony w Świątyni Sybilli. Po 1831 r. dostał się do Bibl. Głównego Sztabu.

430. — 37534. — (18a — 1 — 36). — Rękopis papierowy, 320 mm. na 200 mm., pisany jedną ręką końca XVIII w. na (2 k. nlb. i) 110 k. lb., oprawiony współcześnie w brunatną skórę.

„Dyaryusz podroży Nayiaśnieyszego Stanisława Augusta Krola Polskiego W. Xa Litewskiego na seym do Grodna ſześcio niedzielny przez Pinsk, Nieswiż, Nowogrodek w Roku 1784 odprawioney." — Incip.: „Dnia 26 Sierzpnia wyiechał krol JMć. z Zamku z Warszawy o godzinie w pół do dziesiątey, maiąc z sobą w landarze JPana Chreptowicza ~~...~~ Podkanclerzego W.X. Litewskiego, JMXa Naruszewicza Pisarza Wielkiego Litewskiego y JP. Generała Komarzewskiego...." Ten tytuł znajduje się na klb. pierwszej, poprzedzają 2 karty nieliczbowane, na pierwszej z nich: „Dyaryusz podroży [!] 1784 Nayiaśnieyszego Pana zebrany iak naydokładniey dla domu XX. Radziwiłłow 1784." Na k. 54 urywa się tekst, uzupełniony ręką Łukasza Gołębiowskiego na klb. 55 — 57b. Od k. 58 idzie dalszy ciąg pierwotnego tekstu. — K. 107—110. „Oznaczenie Wsiach y Miasteczek kędy Nayiaśnieyszy Pan przeiezdzał y z wyrażeniem onych, do kogo należą." — Na końcu k. 110b: „Kart numerowanych ~~110~~ Stodziesięć connotał J. Wilamowski Archivarius JO. X. Stefany Radziwiłł."

Hist. Niewiadomo jaką drogą dostał się ten rękopis, sporządzony wyłącznie dla zachowania go w Archiwum Nieświeskiem, z tegoż Archiwum do Biblioteki Puławskiej Czartoryskich. Po 1831 r. przeszedł do Bibl. Głównego Sztabu.

431.– 37537.–(87-3-16). Rękopis papierowy, 173 mm. na 110 mm., pisany jedną ręką w drugiej połowie XVIII w. na 217 i 98 str. lb., oprawny w tekturę.

Zawiera: „Dzieje krotko zebrane generałow Artyleryi koronney z wypisaniem praw y prerogatyw przynależących .... do tey godności krolestwa polskiego." 1756.– Część I. ~~str. 1 – 1~~ obejmuje dzieje generałów Artyleryi ~~od~~ poczęwszy od Ernesta Weyhera za krola Stefana, aż do Fryderyka Alojzego Brühla.– Część II. zawiera wyciągi praw i przywilejów odnoszących się do tego urzędu.–

432.– 37538.–(43-1-10). Rękopis papierowy, folio, jedną ręką pisany w końcu XVIII w.

Zawiera[1] kopiaryusz korespondencyi Jana Nepomucena Małachowskiego, starosty opoczyńskiego, posła polskiego w Dreźnie 1789–1792.

Hist. Rękopis ten prawdopodobnie pochodzi ze zbiorów Towarzystwa Przyjaciół Nauk Warszawskiego.

[1] Brak mi bliższych o nim informacyi; w 1892 r. ~~został odpisany u mnie~~ posłałem ~~p.~~ odpis p. ~~p.~~ Wład. Smoleńskiemu, zob. jego „Ostatni rok sejmu wielkiego" Kraków 1896. str. 449.

433.– 37542.–(89-2-1).– Zbiór oryginalnych listów króla Jana III oraz listów oryginalnych rozmaitych osób, senatorów i dygnitarzy, przeważnie do króla tegoż pisanych. Całość jest nieuporządkowana, listy niektóre poszarpane. Nie pochodzą one z jednego ~~zbioru~~ źródła, lecz zapewne były zbierane jako autografy.

434.— 37543.—(17a-2-36).— Rękopis papierowy, folio, jedną ręką pisany w 1805 r. ~~kilku rąk luźnych oprawny~~, kart. 42. Brulion.

„Myśli o równowadze politycznej czytane w wydziale literatury Towarzystwa Przyjaciół Nauk w r. 1805 w miesiącu Listopadzie."— Rozprawa w interesie zjednoczenia ~~o tendencyi panslawistycznej~~ słowiańskich narodów. Czy nie [Surowieckiego Wawrzyńca]?

435.— 37544.—(96-2-102).— Rękopis papierowy, 198 mm. na 157 mm., jedną ręką w XVIII w. pisany, kart. 31, zapisanych 26, oprawny w tekturę.

Zawiera regesty aktów politycznych odnoszących się do Polski, z lat 1696, 1701-1718., z dzieła: de Lamberty, Mémoires pour servir à l'histoire du XVIII-e siècle. Wyciągi te zatytułował Tad. Czacki: „Polonia" i dodał „od roku 1696 do roku 1718".— Zob. Nr. 452.—

Hist. Zapewne z Biblioteki Czartoryskich.

436.— 37545.—(156-3-2).— Fascykuł luźnych papierów różnych rąk i formatów zawiera: „Rapporta tyczące się szkoły korpusu inżynierów z roku 1790 i 1791."— Ważny materyał do dziejów tej szkoły, o której prawie nic nie wiadomo. W ~~fascykule tym~~ aktach tych znajdujemy nazwiska nauczycieli, ~~stopni~~ uczniów, stopnie ich, sprawozdania o stanie szkoły itd.

Hist. Ze zbiorów Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.—

437.— 37553.—(15-6-18).— Rękopis papierowy, 210 mm. na 165 mm., jedną ręką w XVIII w. pisany, kart. 40, zbroszurowany.

„Część I. woyny Tureckiey Rellacyą w sobie zawieraiąca, ktora niechętnych Turczyna zamysłow przeciw Chrześciańskiemu Cesarzowi była rozerwaniem." Incip. „Ottomańska Porta pod panowaniem Sołtana Achmeta IV y pod rządami dwoch wielkich jego zostaiąca Wezyrów Kuprolich, oycem y synem, tak straszna

była ....." — Autor brał udział w odsieczy wiedeńskiej 1683 r.; i opisuje ją dość szczegółowo i uczciwym językiem; jeśli nie drukowana warto tę część ogłosić.

438. — 37555. — (17-6-8). — Rękopis papierowy, 135 mm. na 185 mm., jedną ręką XIX w. pisany, k. nlb. około 200. Odpis na sinym papierze, na początku XIX zrobiony; oprawa w podbiciach i tekturę.

Dziennik podróży po Europie w 1677 r. odbytej przez Michała Kazimierza Radziwiłła, podkanclerzego i hetmana polnego litewskiego, spisany przez niewymienionego towarzysza podróży. Autor dziennika ~~wyruszył~~ wyjechał 30 lipca 1677 r. ze wsi swojej Średnik, 6 sierpnia stanął w Białej u Radziwiłła; w tydzień później wyruszył w podróż z obojgiem podkanclerstwem. Trzeźwo i skrupulatnie a w dość interesujący sposób opisana jest cała ~~wojaż~~ droga przez Niemcy, Szwajcaryę, Włochy, Francyę i Anglię. Autor, zda się, jest człowiekiem świeckim.

439. — 37560. — (144a-1-41.). — Zbiór aktów urzędowych, t.j. rozporządzeń, korespondencyi urzędowej oryginalnej, protokołów, wizytacyj, reskryptów itd. odnoszących się do spraw szkolnictwa z lat 1809—1824 w Księstwie Warszawskiem i na Litwie. Dużo papierów podpisanych przez ministra Stanisława Grabowskiego; znajdują się tu również druki rozmaite szkół pijarskich i innych.

Materyał ten wcale nieuporządkowany, pochodzi, o ile mi się zdaje, od Józefa Ignacego Kossakowskiego wizytatora generalnego szkół i członka Komisyi Rządowej Wyznań i Oświecenia publicznego († 1829). Dla dziejów szkolnictwa z tych lat posiada niezaprzeczoną wagę i jest zupełnie nieznany.

440. — 37561. — (146a-1-1). — Opis statystyczny parafij polskich z lat 1784–1786. — Zbiór odpowiedzi plebanów na kwestyonaryusz rozesłany po wszystkich dyecezyach w początku 1784 r.[+] — Zbiór ten obejmuje 23 tomów folio, nieoprawnych, i zawiera odpowiedzi na następujące pytania: „1. O kościele parafialnym i o wsiach do parafii należących; — 2. O odległości i położeniu sąsiednich kościołów parafialnych; — 3. O odległości miejsc znaczniejszych od parafii i położeniu onychże; — 4. O drodze do pomienionych miast; — 5. O bagnach, błotach, jeziorach, stawach, brodach, sadzawkach, kanałach, mostach, przeprawach, groblach, jamach, kępach, rzekach wielkich, spławach, rzeczkach, strugach i innych wód; — 6. O górach znaczniejszych, wąwozach, borach, lasach, zaroślach, krzakach, gatunkach drzewa; — 7. O młynach, tartakach, rudniach, hamerniach, hutach, o miejscach starożytność oznaczających, o wodach słonych; — 8. O drogach partykularnych i traktach publicznych; — 9. O granicach wojewódzkich, ziemskich, powiatowych tej parafii." [1]. — ~~Ułożenie~~ Układ i zakres tego kwestyonaryusza wskazuje na jakieś cele topograficzno-przemysłowe; odpowiedzi ~~są~~ wyjątkowo tylko są obszerniejsze, przeważnie bardzo krótkie, i niezbyt szczegółowe, w obec ubóstwa wszakże materyału statystycznego z ~~stu~~ końca XVIII w. i ten zbiór, ~~acz~~ choćiaż niedokładny, nie jest pozbawiony pewnego znaczenia. — Opis archidyecezyi gnieźnieńskiej obejmuje 6 tomów; dyecezyi krakowskiej 8 tt.; dyec. płockiej 3 tt.; dyec. poznańskiej 5 tt.; dyecezyi kujawskiej i chełmskiej razem 1 tom. — Opisy parafij są łączone wedle przynależności do dziekanatów. ~~odpowiedzi są pisane ...~~

Hist. — Zbiór ten pochodzi z Biblioteki Historycznej Tadeusza Czackiego; do Biblioteki Głównego Sztabu dostał się z Biblioteki Puławskiej Czartoryskich w 1831 r.

Liter. Halban Alfr., Statystyczny opis parafij polskich w XVIII w. (Kwartalnik Historyczny XII. 99).

[1] Pytania te podaliśmy według artykułu powyższego prof. Halbana.

441. – 37561.[c] – (146a – 1 – 2). – Rękopis papierowy, 315 mm. na 200 mm., jedną ręką w XVII w. pisany, str. lb. 1–75, kart. lb. 13, str. lb. 1–67, 1–46, 1–55, 1–48, kart. lb. 8; oprawiony w tekturę.

Spis dochodów kościelnych w województwie krakowskiem z 1696 r., ułożony powiatami. Wypis oryginalny, pod pieczęcią grodu krakowskiego. Zaczyna się: „Powiat krakowski – F(ara) Panny Maryey w Krakowie. Bronowice .....“ [daty dochodu razem złp. 210 gr. 19.]

442. – 37723. – (92 – 7 – 21). – Rękopis papierowy, 198 mm. na 159 mm., pisany jedną ręką w XVIII w., kart. lb. 126; oprawny w tekturę.

„Kurtze Beschreibung was sich gedenckwurdiges zu Riga begeben und zugetragen habe A° 1521.“ – Autorem jest Gotthard Vieckens; ~~jego~~ dziełko pisane nowszym językiem niemieckiem obejmuje lata 1521 – 1626. Interesujące szczegóły o szkołach, o wprowadzeniu protestantyzmu itd.

443. – 37724.[A] – (82 – 2 – 11.). – Rękopis papierowy, 310 mm. na 200 mm., jedną ~~ręką~~ czysto i wyraźnie pisany w XVII w., str. lb. 590 i indeksu kart. 4., oprawiony w czarną tekturę.

„Historia vom Aufruhr zu Dantzig, welcher sich angefangen Anno 1522 und ist durch Konigl. ~~Ma~~ Maytt. von Pohlen anno 1526 gestillet, ~~mit~~ mit allem Fleiss beschrieben von Stentzel Bornbach cive Gedanensi. Pars prima.“ – Jeden z licznych odpisów dzieła Bornbacha, które prawie każda zamożniejsza w rękopisy biblioteka posiada.

444. – 37724.[B] – (89 – 2 – 10). – Rękopis papierowy, 330 mm. na 200 mm., jedną ręką XVIII w. na 550 str. lb. pisany, oprawny w świńską skórę.

~~„Historia vom Aufruhr zu Dantzigk welcher sich angefangen hat A° 1522 undt durch Königlich Majestät von Pohlen A° 1526 gestillet ist, mit allem Fleiss~~

Ten sam tytuł, jak w Nrze. 443: „Historia ... beschrieben durch den Erbahren Stanislaum Bornbach Civem Gedanensem Anno Domini 1587.“ Zaczyna się od przedmowy podpisanej: „Scriptum Gedani A° Dni. 1587 d. 9 Martii Stanislaus Bornbach Warszaviensis.“

445. – 37726. – (60-2-3). – Rękopis papierowy, 335 mm. na 215 mm., jedną ręką w końcu XVII w. pisany, str. lb. 1–703 i kul. 19; oprawny w świńską skórę.

Zawiera Stefana Grau „Historyę Gdańska ~~Dantziger Geschichten~~" oraz inne jego drobniejsze prace. Na początku znajduje się spis (conspectus).

a. – str. 1–703. Stephani Grau Dantziger Geschichten von A° 824 bis A° 1694.

b. – k. 1–9. Tegoż „Preussisches Müntzwesen von A° 1309 bis 1650.

c. – k. 11. Series der Creutzherren Orden in Preussen.

d. – k. 12. Ordnung aller Hohmeistere Teutsches Ordens in Preussen, wie lange jeder regieret, was vor Todes und wenn jeder gestorben und wo er begraben. – Następują luźne ~~nota~~ zapiski bez wartości.

e. – k. 19. Ordnung aller Könige von Pohlen bisz auf den Jetzigen unsern gnädigsten König und Herrn. [Jan III., rzecz pisana w 1694 r.].

446. – 37728. – (89-2-12). – Rękopis papierowy, 322 mm. na 203 mm., jedną ręką w 1596 r. na 184 klb. pisany, oprawny w świńską skórę czerwono pomalowaną.

„Cronica des Landes Bruthenia itzund Preusserlandt, welches auch etwan Pruttenia, Bruszeria, Pruszia .... genennet ist worden ....". – „Auszgeschriben durch Mart. Mollerum Cotbusiensem Lusacinum Anno 1596". – Jest to skrócenie i streszczenie kroniki Szymona Grunau. Zaczyna się „Wie das Landt zu Preussen ist erfunden worden. Von Christi unsers heilandes geburtt 47 Jahr schreibet der Ertzbischoff in Preussen Christianus ...." Dochodzi do 1525 r.

447. – 37731. – (153ª-1-14). – Rękopis papierowy, 402 mm. na 250 mm., jedną ręką ~~z początku~~ w pierwszej połowie XIX w. na przeszło 500 knlb., pagina fracta pisany.

Zawiera kopie listów księcia Albrechta pruskiego do biskupów ~~warmińskich~~ i chełmińskich i warmińskich: Jana Dantyszka, Tidemanna Giese, i Stanisława Hozyusza. Główna korespondencya z Dantyszkiem, po większej części z lat 1530–1545, z późniejszych lat znacznie mniej;

ogólna ilość listów wynosi 232, z tych 21 do Hozyusza; większa część listów adresowanych do Zygmunta I. i Zygmunta Augusta.— Nader cenna kolekcya ta pochodzi prawdopodobnie z królewieckiego archiwum, z minut korespondencyi księcia pruskiego. Na początku kodeksu znajduje się przeszło 50 kart streszczeń i regestów.—

Hist. Prawdopodobnie z Biblioteki Puławskiej Czartoryskich.

448.— 37800.— (58-2-1).— Rękopis papierowy, 270 mm. na 205 mm., kilkoma rękami XVII w. pisany, kol. wyżej 800.

Zawiera kilka odrębnych całości, a mianowicie włoskie traktaty polityczne, relacye posłów państw włoskich ze stolic europejskich, ~~tyz.~~ opisy conclavów papieskich itd. z XVII w. Rozpoczyna zbiór ten relacya Tomasza Campanella pt. Discorso sopra la monarchia di Spagna.

Hist. Z Biblioteki Porzyckiej Tadeusza Czackiego, gdzie nosił Nr. 1533, przeszedł w 1819 r. do Biblioteki Puławskiej XX. Czartoryskich z tymże Nrem, po 1831 r. dostał się do Biblioteki Głównego Sztabu.

449.— 37801.— (56-2-9).— Rękopis papierowy, 255 mm. na 187 mm., trzema rękami XVIII w. pisany na 310 klb., świeżo oprawny.

„Conclave di Alessandro VII.— 1655."— Zawiera pod tym tytułem trzy traktaty:

a.— k. 1-200. „Discorso politico intorno l'elettione del futuro Pontefice." Incip.: „Niuna cosa è più importante à gl'huomini...."

b.— k. 202 sqq. „Discorso politico sopra sei cardinali papabili per la sede vacante d'Innocentio X° 1655."

c.— k. 226-310. „Avvertimenti per un Cardinale papabile da osservarsi nelli Conclavi."—

450.— 37802.— (56-2-8).— Rękopis papierowy, 255 mm. na 187 mm., jedną ręką w XVII w. pisany na 138 klb., świeżo oprawny.

„Conclave fatto per la seda vacante di Papa Urbano Ottavo nel quale fù eletto Sommo Pontefice il Cardinale Giovanni Battista Panfilio detto Innocentio Decimo del Cardinale Rapaccioli." Incip.: „Non mi domanda poco, chi mi chiede...."

451. – <u>37806</u>. – (56 – 2 – 6). – Rękopis papierowy, 255 mm. na 187 mm., jedną ręką w XVII w. na 148 klb. pisany, świeżo oprawny.

„Relatione della corte di Roma fatta dall' Eccmo. Signor Giovanni Giustiniano Ambasciatore Veneto l'Anno 1652." – Dzieli się na trzy części. Incip.: „Serenissimo Principe. Doppo si lunga pellegrinatione ...."

452. – <u>37807</u>. – (96 – 2 – 101). – Rękopis papierowy, 194 mm. na 157 mm., jedną ręką XVIII w. na około 80 kulb. pisany.

Zawiera wyciągi i streszczenie z aktów wydrukowanych w zbiorze „de Lamberty, Mémoires pour servir à l'histoire du XVIIIe siècle," odnoszących się do Hiszpanii. Zob. Nr. 435. –

453. – <u>37808</u>. – (56 – 2 – 11). – Rękopis papierowy, 255 mm. na 187 mm., różnemi rękami w XVII w. pisany na 312 klb., świeżo oprawny.

(kopie) „Instruttioni di Gregorio XV e Urbano VIII. – 1621 – 1635." – Zbiór instrukcyj dawanych nuncyuszom i legatom papieskim w oznaczonych latach. –

454. – <u>37809</u>. – (93 – 4 – 7). – Rękopis papierowy, 260 mm. na 190 mm., jedną ręką w początku XVIII w. pisany, str. lb. 320, 524 i 232; oprawny w świńską skórę.

Zawiera, ~~jak to już z paginacyi~~ trzy odrębne ~~[illegible]~~ pisma treści politycznej, pochodzące prawdopodobnie od jakiegoś dyplomaty ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Włocha.

<u>a</u>. – str. 1 – 320. „Instruzione necessaria, christiana e politica per un Ambasciador Cesareo, Spagnolo ò Francese ...."

<u>b</u>. – str. 1 – 524. „Relazione di varj fatti memorabili et accidenti occorsi in diversi tempi." – Odnosi się głównie do włoskiej i włosko-hiszpańskiej historyi XVI i XVII w.

<u>c</u>. – str. 1 – 232. „Indolenze dell' Imperatore, Francia, Spagna e la Santità di N. S. Papa Clemente XI per la morte di Carlo II l'anno 1700 e 1701 nel quale fù chiamato a regnare Filippo V."

<u>Hist</u>. Z Biblioteki Poryckiej Czackiego, następnie Puławskiej Czartoryskich pod numerem Nr. 1529, przeniesiony po 1831 r. do Biblioteki Głównego Sztabu.

455. – <u>37810</u>. – (56 – 2 – 10). – Rękopis papierowy, 255 mm. na 187 mm., różnemi rękami XVII w. pisany, klb. 486; oprawny świeżo w tekturę.

„Raccolta di memoriali dati da diversi Ambasciatori alli Nostri Signori Papi Innocentio X e Alessandro VII con altre relazioni e instruttioni diplomatice. 1644 à 1666."

456.– 37812.– (149 – 7 – 31*).– Rękopis papierowy, 190 mm. na 130 mm., jedną ręką w XVII w. pisany, kartk. 125, oprawny w świńską skórę.

Zawiera ~~sprawozdania~~ relacye ~~posłów~~ posłów ~~z XVIII w.~~ weneckich z XVII w., a mianowicie:

a.– k. 1–33. „Relatione della Germania del Cavalier Battista Nani nel ritorno della sua ambasciaria appresso la Maestà di Leopoldo Primo per la Serenissima Republica di Venetia."–

b.– k. 34–82. „Relatione della Corte di Spagna dell' ~~Ecc.mo~~ eccellentissimo Cavalier Domenico Zani nel ritorno della sua ambasceria appresso il re cattolico per la Ser.ma Republica di Venezia." Zob. katalog Bibl. Głównego Sztabu Nr. 37819.

c.– k. 83–125. „Relatione della corte di Francia dell' eccellentissimo cavalier Battista Nani ...." Zob. tenże katalog Nr. 37811.

Hist. Rękopis Biblioteki Paryskiej (Nr. 1543) następnie Biblioteki Puławskiej.

457.– 37814.– (146a – 1 – 24).– Rękopis papierowy, 270 mm. na 205 mm., czterema rękami w XVII w. pisany, str. lb. 1–818 i 460–615, oprawny w świńską skórę.

Zawiera p.t. „Raccolta di varj manoscritti spettanti alla dignità cardinalizia" szereg pism, omawiających znaczenie, stanowisko, prerogatywy itd. ~~tudzież~~ kardynałów w ogóle, sposoby odbywania konklawów itd.

Hist. Rękopis Biblioteki Paryskiej, następnie Puławskiej Nr. 1530.

458.– 37815.– (82 – 3 – 4).– Rękopis papierowy, 190 mm. na 130 mm., jedną ręką XVII w. pisany, kartk. około 150, oprawny w świńską skórę.

„Relationi d'altre corti." Pod tym tytułem mamy tu sprawozdania posłów weneckich i traktaty o państwach ~~następujące~~ z XVI i XVII w. następujące: a. Relatione della republica di Venetia.– b. Relatione ò Diario del viaggio in Costantinopoli del Soranzo.– c. Relatione di Vienna.– d. Relatione dello Stato della Chiesa.– e. Relatione della Toscana, di Savoia, ~~di~~ Mantova, Modena, Parma, Milano ..... oraz innych państewek włoskich.–

Hist. Rękopis Biblioteki Paryskiej, następnie Puławskiej Nr. 1542.

37817.–

459.–[(56–2–7).– Rękopis papierowy, 255 mm. na 187 mm., jedną ręką w XVII w. na 47 k. lb. pisany, oprawny świeżo w tekturę.

„Relatione moderna del stato et essere in che si trova al presente la Città di Roma, fatta da N. N. Ambasciatore Veneto, l'anno 1647."
Incip. „La città di Roma è soggetta à ricorrere varij aspetti conforme la varietà delle massime ...." Autorem tej relacyi ma być jeden z Contarinich.

460.–. 37833.–(71–2–15).– Rękopis papierowy, 225 mm. na 180 mm., jedną ręką XVIII w. pisany, str. nlb. i lb. około 300, oprawny w ciemnoczerwoną wyciskaną skórę.

Zawiera osobno wykonane kopie kilku ważniejszych aktów publicznych odnoszących się do Kurlandyi i Inflant; a mianowicie:

a.– „Pacta subiectionis inter Serenissimum Regem Sigismundum Augustum et Illustrissimum Ducem Curlandiae Gothardum." 1561.

b.– „Forma regiminis ducatus Curlandiae et Semigalliae a dominis dominis commissariis Regiis Mitaviae die XVIII Martii Anno MDCXVII publicata."

c.– „Statuta et leges Curlandiae et Semigalliae in usum nobilitatis ibidem Anno 1617 die 18 Martij promulgatae."

d.– „Decisiones Regiorum Dominorum Commissariorum super gravaminibus a nobilitate Curlandiae et Semigalliae propositis Anno 1717 die 14 Julii Mitaviae publicatae" itd.

Hist. Z Biblioteki Puławskiej XX. Czartoryskich, gdzie nosił No. 1958 przeniesi po 1831 r. na rzecz Biblioteki Głównego Sztabu.

123
268

Biblioteka
Rzymsko-Katolickiej Akademii Duchownej
w Petersburgu.

461. – Rękopis papierowy, 304 mm. na 205 mm., jedną ręką pisany w końcu XIV w., k. lb. 12, oprawny świeżo w tekturę.

„Incipit regula beati Augustini episcopi." – k. 2–11b. „Ante omnia sorores carissimae, diligatur Deus, deinde proximus...." – Expl. k. 11b „... orans ut sibi debitum dimittatur et in temptationem non inducatur. Explicit regula beati Augustini episcopi. Deo gratias."

k. 1b i 12. Marcina V papieża litterae salvi conductus dla „Dantos Guidoni da Castellane" [sic!]. – Na k. 12. dopisek: „Codicis manus videtur italica nec fine XIV saeculi antiquior. J. B. Pitra O. S. B." – Na k. 12b: „1819. Michael Bobrowski comparavi 2 flor. pol. Bononiae et dono obtuli Bibliothecae generalis Vilnensis Seminarii 1824 Anno. M. Bobrowski."

Verte

462. – Rękopis papierowy, 336 mm. na 230 mm., jedną ręką w ~~końcu~~ XV w. we Włoszech prześlicznie pisany, k. lb. 353, w zwykłą tekturę w XIX w. oklejony, z wyjątkiem dwu pierwszych kart, dobrze zachowany.

Przekłady Jerzego z Trapezuntu niektórych dzieł św. Bazylego arcybiskupa Cezarei i Cyryla arcybiskupa Aleksandryi oraz własne Jerzego z Trapezuntu prace. Cenny ten dla dziejów wczesnego humanizmu kodeks przywieziony został do Polski przez Jana Sylwestra Amata, Sycylijczyka, który w latach 1501–1504, w Uniwersytecie krakowskim, zapewne prawa rzymskiego nauczał. Rękopis jest pięknie pisany i pięknie ozdobiony; tytuły dzieł i rozdziałów oraz inicjały minią pisane oraz kolorami malowane; na k. 1. w wieńcu laurowym i bogatych ozdobach herb (zapewne pierwszego właściciela): na trójkątnej włoskiej tarczy podłużnie przepołowionej na lewe czerwone i prawe czarne pola wyrasta ze złotej otwartej korony czarna lilia trójlistna bez kwiatu. Pisarzem kodeksu jest nieznany bliżej Mikołaj Philecticus. – Na k. 1. ręką XIX w.: „B. Basilii Aeppi. Caesareae De Deitate Filii et Spiritus Sancti." Rękopis zawiera:

a. – k. 1–84. „Beati Basilii Archiepiscopi Cesaree Cappadociensis de deitate filii et spiritus sancti adversus Eunomium liber a Georgio Trapezuntio traductus." – Por. wydanie paryskie z 1638 r. tom I pag. 695–803 dzieł św. Bazylego. Uwidocznionych w rękopisie jest ksiąg czworo, choć

dzieło jest całe; w wydaniu paryskiem jest ksiąg pięć; tutaj księgi IV. i V są razem ściągnięte; znaczne różnice i odmianki tekstu.— k. 84b–86 białe.

b.— k. 86b – 132b. Św. Bazylego: De Spiritu sancto liber ad Amphilochium Iconii episcopum. Brak tytułu; na końcu: „Ad Amphilochium de Spiritu sancto adversus Eunomium capitula XXX explicita feliciter. Nicolaus philecticus celeri manu scripsit." Jest to tłumaczenie Jerzego z Trapezuntu.— k. 133 – 134b białe.

c.— k. 135 – 302b. „Cyrilli Archiepiscopi Alexandrini liber qui appellatur thesaurus adversus hereticos .... a Georgio Trapeçuntio traductus." Z przedmową tłumacza do króla Alfonsa neapolitańskiego. Dzieło podzielił tłumacz na 14 ksiąg, każda z nich dzieli się na rozdziały; oprócz tego jest wstęp Ad Nemessinum fratrem. Z początku każdej księgi pełne rozdziały.

d.— k. 303 – 327b. „Georgii Trapezuntii contra grecos de processione spiritus sancti opusculum translatum e greco in latinum per Candianum Bolanum et beatissimo pape Eugenio IIII° dedicatum."— Następuje list dedykacyjny tłumacza do Eugeniusza IV, ~~...~~ dalej początek dzieła: „Verebar quidem primum ad te aliquid scribere ...." Na końcu: „Finis. Nicolaus philecticus scripsit. Anno Domini M° CCCC° et LXVIIII die XVI Januarii. In domo magistri Francisci fini Rome."— k. 328 biała.

e.— k. 329 – 353. „Vitę Sanctorum Basilii et Athanasii e beato Gregorio Nanzazeno [tak!] a Georgio Trapezuntio conversę." Incip.: „Cum multas nobis dicendi causas ...."

f.— k. 353b. ~~Not~~ Zapiski własnoręczne Jana Sylwiusza Amata i jego uczniów. Szczegóły te, nie bez wartości dla dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego, podaję tutaj w całości: Napis ręką Amata:

„Registrum quo indicatur quo ‖ quisque die ad me Joannem Silvium ‖ J. V. D. convenerit audiendum. M° ‖ D. I. in gymnasio Craccovię militantem."

Następują własnoręczne uczniów jego zapiski:

Ego hieronymus Schafraneyer veni ad doctorem feria sexta octave corporis cristi proxima.

Ego Johannes baccalaureus unodona [? z Włodawy ?] cum predicto domino Jheronimo discipulus [cum ?] eo.

Ego Johannes Chrazthowsky veni sequenti feria sexta post dominum Jeronimum prescriptum.

Verte

Ego bernardus gallus veni feria septima post prescriptum dominum ioannem.

Ego Valerianus dzrewyczky veni in die visitacionis beate Marie virginis vnacum domino Johanne latalsky. | dotąd druk str. 352

Ego johannes latalsky veni anno domini 1504 die dive marie visitacionis etc.

Ego Johannes cowalsky veni cum predictis dominis meis latalsky et Dzrewyczky eo die quo etc.

Ego — Tu urywają się zapiski.

O pobycie Amata na uniwersytecie krakowskim 1) zob. wzmianki ~~[illegible]~~ w Morawskiego Historya Uniwersytetu Jagellońskiego t. II p. 247. Zob. ~~[illegible]~~ również Voigt, Wiederbelebung d. class. Alterthums t. .. rozrzucone uwagi o przekładach Jerzego Trapezuntczyka.

Hist. ~~Z ilustrujących dziejów tego rękopisu~~ Jak wynika z powyżej cytowanych zapisek, rękopis powstał w Rzymie w 1469 r. (1468) przez pisarza Mikołaja Philecticus w domu „magistra Franciszka Firmi"; prawdopodobnie na zamówienie wzmiankowanego bliżej właściciela opisanego wyżej herbu. (Czy nie był nim Jan Vitéz, biskup i kanclerz Macieja Korwina?) Z początkiem XVI przywiózł go do Polski Jan Amatus Sycylijczyk; następne dzieje kodeksu w ciągu XVI w. ~~[illegible]~~ są nieznane; w XVII w. został ofiarowany bibliotece Kolegium Jezuitów w Wilnie przez Kazimierza Sapiehę podkanclerzego litewskiego. (Zapiska na marginesie karty pierwszej). Do Petersburga dostał się niewątpliwie po zamknięciu Uniwersytetu Wileńskiego.

1) przy sposobności podaję pewną interesującą zapiskę o dochodach profesorów Uniwersytetu krakowskiego (XVI w.). ~~Zapis~~ znajduje się ona na końcu egzemplarza Hozyuszowej Confessio fidei catholicae Cracoviae 1553, który w 1576 r. i później należał do biblioteki klasztoru św. Ducha w Krakowie a dziś znajduje się w Bibliotece Akademii Duchownej (rzymsko-katolickiej) w Petersburgu.

O dochodach profesorów szkoły krakowskiej.

~~ręką~~ XVI wieku.

Collegium studii Cracoviensis hos habet proventus:

Canonicus senior theologus 200 flor. fere ex decimis praeter ecclesiae hebdomadarias refectiones.

Iurista . . . . . 120 similiter.

Parochus Luborzicze 140

Novorum iurium duo lectores 80

Decretista 60

Decretalista ——

Ordinarius 40 Marcas

Senior burse 16 Marcas

Institutorum lector 25 Mrc.

Ecclesiae sancti Floriani 8. 600 flor. in decimis et praediis.

Ordinarius theologiae 26 Mrc. ex zuppis Bochnensibus.

Trądowicze 26 Mrc. deducto onere.

Alter ibidem 15 Mrc.

Regales sex lectores 100 Mrc. ex teloneo Cracoviensi.

Astrologus 22 Mrc. ex Piortkowicze [!] et praetorio.

Szidzina 40 Mrc. ex agris, pratis et praedio.

Prebendarius s. Alberti 20 Mrc.

In Zator Altarista 15 Mrc. a civibus Zator.

Astronomus 14 Mrc. a procuratore arcis.

Orator 17 Mrc. ex lapidea Wladzysawska [!].

Poeta 12 Mrc. ex Zarnowicza place etc.

Grammaticus 14 Mrc. ex praedio dicto Grammatica.

Transfigurationis domini XI Mrc.

Alter eiusdem altaris 9 Mrc.

Corporis domini 7 Mrc. ex quampluribus.

Altarista Annae Rudowski (?) 14 Mrc. in zuppis.

Summa 1365 flor.

~~Notatka ta znajduje się na końcu egzemplarza Hozjuszowej Confessio fidei catholicae, Cracoviae 1553, który w 1576 i później należał do~~

bibliotheki klasztoru świętego Ducha w Krakowie, … do biblioteki rzymskokatolickiej Akademii Duchownej w Petersburgu. 14/XII 1891 o. st.

W rękopisie Akad. duch. N. …
zatytułowanym D. Basilii opera – str. k. 353b

rzekoma Silviusa

„Registrum quo indicatur quo
quisque die ad me Joannem Silvium
J. U. D. commencerit audiendum. M°
D. I. in gymnasio Cracconię militantem

własnoręczne podpisywali się notablee.

Ego hieronymus Schafrancyer veni ad doctorem
feria sexta octave corporis cristi proxima.
Ego Johannes baccalaureus vnodona(?) cum predicto
domino Jheronimo discipulus [cum]? eo.
Ego Johannes Chrazkowsky veni sequenti feria sexta
post dominum Jeronimum prescriptum.
Ego bernardus gallus veni feria septima post pre-
scriptum dominum ioannem.
Ego Valerianus dzrewyczky veni in die visitacio-
nis beate Marie virginis vna cum domino Johanne
Latalsky.
Ego johannes latalsky veni anno domini 1504
die dne marię visitacionis etc.
Ego johannesz cowalsky veni cum predictis domi-
nis meis latalsky et Dzrevyczky eo die quo etc.
Ego ——

Strona 352 kończy się:
Następują własnoręczne uczniów jego zapiski:

271

Ego hieronymus Schafraneycz veni ad doctorem feria sexta octaue corporis cristi proxima.

Ego Johannes baccalaureus uuodoua [? z Włodawy?] cum predicto domino Jheronimo discipulus [eum?] eo.

Ego Johannes Chrazthowsky veni sequenti feria sexta post dominum Jeronimum prescriptum.

Ego bernardus gallus ueni feria septima post prescriptum dominum ioannem.

Ego Valerianus dzrewyczky veni in die visitacionis beate Marie virginis vnacum Domino Johanne Latalsky.

To wszystko już jest na str. 352.

Ego johannes latalsky veni anno domini 1504 die diue marię visitaciónis etc.

Ego Johannesz cowalsky veni cum predictis dominis meis latalsky et Dzrevyczky eo die quę etc.

Ego« — Tu urywają się zapiski.

O pobycie Amata na Uniwersytecie krakowskim [1] zob. wzmianki u Morawskiego Historya Uniwersytetu Jagiellońskiego, t. II. p. 247. Zob. również Voigt, Wiederbelebung d. class. Altertums. t. rozrzucone uwagi o przekładach Jerzego Trapezuntczyka.

Hist. Jak wynika z powyżej cytowanych zapisek, rękopis powstał w Rzymie w 1468 i 1469 r. przez pisarza Mikołaja Philecticus w domu »magistra Franciszka«, prawdopodobnie na zamówienie nieznanego bliżej właściciela, opisanego wyżej herbu. (Czy nie był nim Jan Vitež, biskup i kanclerz Macieja Korwina?) Z początkiem XVI w. przywiózł go do Polski Jan Amatus, Sycylijczyk; następne dzieje kodeksu w ciągu XVI w. są nieznane; w XVII w. został ofiarowany bibliotece Kolegium Jezuitów w Wilnie przez Kazimierza Sapiehę, podkanclerzego litewskiego. (Zapiska na marginesie karty pierwszej). Do Petersburga dostał się niewątpliwie po zamknięciu Uniwersytetu Wileńskiego.

[1] Przy sposobności podaję jeszcze interesującą zapiskę o dochodach profesorów Uniwersytetu krakowskiego z XVI w. Znajduje się ona na końcu egzemplarza Hozyuszowej Confessio fidei catholicae, Cracoviae 1553, który w 1576 r. i później należał do biblioteki klasztoru św. Ducha w Krakowie, a dziś znajduje się w Bibliotece Akademii Duchownej (rzymsko katolickiej) w Petersburgu.

O DOCHODACH PROFESORÓW SZKOŁY KRAKOWSKIEJ.

Collegium studii Cracoviensis hos habet proventus:

Canonicus senior theologus 200 flor. fere ex decimis praeter ecclesiae hebdomadarias refectiones.

Iurista . . . . . 120 similiter.

Parochus Luborzicze 140

Novorum iurium duo lectores 80

Decretista 60

Decretalista

Kor I

Ordinarius 40 Marcas
Senior burse 16 Marcas
Institutorum lector 25 Mrc.
Ecclesiae sancti Floriani 8 600 flor. in decimis et praediis.
Ordinarius theologiae 26 Mrc. ex zuppis Bochnensibus.
Trądowicze 26 Mrc. deducto onere.
Alter ibidem 15 Mrc.
Regales sex lectores 100 Mrc. ex teloneo Cracoviensi.
Astrologus 22 Mrc. ex Piontkowicze [!] et praetorio.
Szidzina 40 Mrc. ex agris, pratis et praedio.
Prebendarius s. Alberti 20 Mrc.
In Zator Altarista 15 Mrc. a civibus Zator.
Astronomus 14 Mrc. a procuratore arcis.
Orator 17 Mrc. ex lapidea Wladzysawska [!].
Poeta 12 Mrc. ex Zarnowicza plaze etc.
Grammaticus 13 Mrc. ex praedio dicto Grammatica.
Transfigurationis domini XI Mrc.
Alter eiusdem altaris 9 Mrc.
Corporis domini 7 Mrc. ex quam pluribus.
Altarista Annae Rudowski (?) 14 Mrc. in zuppis.
Summa 1365 flor.

463.

Rękopis papierowy, 310 mm. na 220 mm., we dwie i jedną kolumnę pisany jedną ręką XV w. na 360 k. lb.; oprawiony w deski obciągnięte ciemną skórą.

Fragment przekładu Pisma Św. (Stary Testament) na język czeski. Rękopis pochodzi z 1485 r.; był widocznie bogato miniaturami ozdobiony, o czem świadczą zarówno pozostałe jeszcze inicyały, pięknie wykonane niebieskim, zielonym, szarym, perłowym itd. kolorami, jakoteż bardzo licznie powyrywane karty.

a.—k. 1—39[b]. *Genesis;* incip.: »buoh neb sziela ssedsscie na zemi a czlowiek.... [Gen. 2, 5]. explicit: »skloniw nogy swe na lozieczku y skonczial gest a przilozen gest k lidu swemu«. [Gen. 49, 32]. Następne karty wyrwane.

b.—k. 40—72[b]. *Exodus.* — Incip. »byleczna ffaraonowi ffiton a Ramesses«. [Exod. 1, 11]. — Expl. »pokrytie zboż skopowych rudnych y gine pokry....« [Exod. 39, 32]. Z początku i końca wyrwane karty.

c.— k. 73—96. *Leviticus*, fragment, brak początku. Incip. »przied hospodinem a synowe Aaronowi....« [Levit. 1, 5]. Expl. »na huorze Synay synom yzrahelskym«.

d.— k. 96—128ᵇ. *Numeri*. Incip. »Mluwil gest hospodin....« explic. »Tobie panu nassemu« [Num. 36, 2] brak końca; następna karta wyrwana.

e.— k. 129—156. *Deuteronomium*. Fragment, brak początku; incip. »miestom pospiessiti A pak když mi se rziecz....« [Deuter. 1, 22]. Expl. »prziede wssim yzrahelskym lidem«. — k. 159ᵇ—158ᵇ karty białe.

f.—k. 159—197ᵇ. *Esaias*. Incip. »Poczina se przedmluwa na kniehy Izaiasse proroka«, z pięknym inicyałem, cały, następna karta wyrwana.

g.—k. 198—246ᵇ. *Ieremias*. Incip. »proczież tehdy pczinieyn gest....« [Hierem. 2, 15] do końca, pierwsza karta wyrwana.

h.— k. 246ᵇ—357ᵇ. *Lamentationes Jeremiae* i *Prophetae minores*. — Incip. »Stalo se gest potom....« Z proroctwa Ozeasza brak końca a u Ioela początku. — Na k. 357ᵇ minią: »lleta bozieho tisiczieho CCCClXXX piateho«. Ostatnie dwie karty białe.

Na wewnętrznej stronie wierzchniej okładki nalepiona karta z modlitwami i zażegnaniami, na tejże zaś stronie dolnej okładzinki zapisano różne notatki.

464.

Rękopis papierowy, 415 mm. na 304 mm., jedną ręką w XV w. ozdobnie pisany, licznemi miniaturami i inicyałami ozdobiony, k. lb. 284, w dwie kolumny.

Zawiera mszał franciszkański. »Incipit ordo missalis fratrum minorum secundum consuetudinem romane curie. A dominica prima de adventu statio ad sanctam mariam maiorem....«

Na dole k. 1. dopisano: »Anno 1839 die $\frac{17}{5}$ februarij Hoc missale romanum eleganter manuscriptum certe aetate inventae artis chalcographicae antiquius bibliothecae Academiae Ecclesiasticae Vilnensis dono obtuli ego Andreas Benedictus Klongiewicz Episcopus Chrysopolitanus Suffraganeus Vilnensis et sede vacante administrans dioecesim Vilnensem«. — Na k. okładkowej nalepione obcięte sztychy na pergaminie, z XVII w. przedstawiające jakąś parę królewską z herbem Anglii (zapewne Jakób II.). — W całym rękopisie znajduje się wielka ilość prześlicznych i bogatych inicyałów, kilka scen wewnętrznych aktów kościelnych w miniaturach, kilka herbów zachodnio-europejskich; wogóle rękopis cały niezwykle artystycznie ozdobiony.

Na k. 285 (pustej zresztą) napisano u góry: »Missale Romanum in Burgundia scriptum in fine seculi XV. Petersburgi die 4 Sept. [brak oznaczenia roku] Dr. Beda Dudik O. S. B.«.

465.

Rękopis papierowy, 296 mm. na 215 mm., trzema rękami w XV w. pisany, k. lb. 163, oprawny w deski dębowe obciągnięte skórą zwykłą; z wewnętrznych stron okładki nalepione są karty pergaminowe zapisane tekstami Pisma Św.

Zawiera: Liber Barlaam i inne pisma Arnolda de Venrade kanonika warmińskiego.

a.—k. 1—66. »Incipit historia Barlaam de conuersione Iosaphat multum fundata et deuota. — Cum cepissent monasteria construi ac monachorum congregari multitudines....« — Expl. »Contingat ergo nobis legentibus et audientibus utilem animarum narracionem ut in partem sanctorum qui ab inicio placuerunt domino....« [minią]: »Explicit liber Barlaam de anno domini M°CCCC°XXVII° et est mei A[*rnoldi de Venrade*] plebani in Heilsberg«.

b.—k. 66ᵇ—69. Odpisy bull 1° Marcina V »Ineffabile sacramenti....« Dat. Rome apud SS. Apostolos VII Kal. Iun. pontif. anno XII (1429) — oraz 2° Eugeniusza IV. »Excellentissimum corporis et sanguinis....« Dat. Rome apud S. Petrum 1433 VII kal. Iun. pontif. anno III. obie o święcie Bożego Ciała. wraz z notatkami Arnolda de Venrade o tych bullach. Wreszcie odpis bulli Eugeniusza IV z 1439 r. o unii florenckiej z soboru, i zapiska Arnolda o znaczeniu tego faktu. Notatkę swoją o drugiej bulli zakończył temi słowy: »Cuius bulle tenorem hic scripsi de verbo ad verbum ex vera originali bulla ego Arnoldus de Venrade Officialis Curie Warmiensis. De Anno dni. M°CCCC°XLXXV° die sancti lamperti martyris«. — k. 69ᵇ fragment jakiś bez początku i końca i — zdaje się — bez znaczenia.

c.—k. 70—91. »Incipit Tractatus de obitu sancti Jeronimi doctoris eximii quem beatus Eusebius discipulus eius conscripsit«. Incip. »Patri reuerendissimo damasio portuensi Episcopo et christianissimo theodoro Romano senatori Eusebius, olim Jeronimi sanctissimi discipulus. Nunc vero eodem orbatus lumine....«

d.—k. 91—95. (in margine): »Incipit epistola beati Augustini ad Cyrillum Ierosolimitanum episcopum de laude sancti Ieronimi«. Zaczyna się: »Gloriosissime christiane fidei adlethe, sancte matris ecclesie lapidis angularis....«

e.—k. 95—100ᵇ. »De registro Gregorii«. Wyjątki z listów Grzegorza Wielkiego.

f.—k. 101—124ᵇ. »Speculum futurorum ex libris sancte Hildegardis«. Zaczyna się od listu »Gebecionis prioris in Eberbach ordinis Cister-

ciensium in librum qui vocatus est speculum futurorum temporum extractus de propheciis sancte Hildegardis«.

g.—k. 125b—127b. Rozpisanie lekcyj i ewangelij na cały rok.

h.—k. 128—169. »Modus procedendi in sermones de sacramento corporis domini«. — Formularz homilij. Incip. »Vel sic de sacrosanto corporis sacramento proponimus....«

i—k. 170—190. »De ocio religiosorum ad fratres maioris carthusie. Francisci Petrarche.« (we dwie kolumny, kilkoma rękami).

k.—k. 190b. Proroctwa św. Brygidy wierszem niemieckim (34 wierszy). Incip. »Die Wort gehoren dorczu || lot is nicht syn czu fru || die christus czu sente brigitten sprach || in dem lande czu sweden das geschach....«

l.—k. 190b—193. »Epistola ad Sagramors de Pomeriis monachum Cisterciensem exhortatoria ad perseveranciam religiosi principii«. Incip. »Semper et vivis vocibus tuis et litteris delectatus sum.... — Veneciis XV Kal. Apr.«

Hist. Na k. 1. u dołu: »Testamento legatus Collegio Vilnensi Soc. Jesu a P. illustri ac R. D. Michaele Sidler S. T. D. C[anonico] V[ilnensi?].

466.

Rękopis papierowy, 295 mm. na 188 mm., jedną ręką w XVII w. pisany, karty nie liczone, oprawny w tekturę obciągniętą brunatną skórą.

»Hymni per totius anni circulum dicendi iuxta ritum sacri ordinis Cartusiensis 1648«. Z nutami. — Incip. »Iam lucis orto sydere, Deum precemur supplices....« — Expl. »Ad laudes hymnus. Iesu salvator saeculi....« Laus, honor, virtus, gloria Deo patri et filio, sancto simul Paracleto in sempiterna saecula. Amen«.

467.

Rękopis papierowy, 410 mm. na 260 mm., jedną ręką XVII w. na 83 k. lb. pisany, oprawny w tekturę pokrytą świńską skórą.

Zawiera »Architecturae liber primus«. Tylko księga pierwsza teoryi architektury z licznemi rysunkami na całych arkuszach. Dobra, jezuicka praca.

Hist. Rękopis należał w XVIII w. do Kolegium Jezuitów w Żodziszkach 1732 r., w XIX w. »dono oblatus Musaeo Mathematico« Uniwersytetu Wileńskiego.

468.

Rękopis papierowy, 355 mm. na 220 mm., jedną ręką w XVIII w. na 73 k. lb. pisany, oprawny w tekturę.

Zawiera: »Merckwürdige || Geist- und Weltlichen Commissarien || Hexereÿ-Inquisitions-Protocolla || wegen der im Jahr 1749 zu Würzburg hingerichteten || Closter-Jungfrau aus dem Closter Himmels-Pforten || Maria Renata Sengerin«. Dopisek: »Ein grundgelehrter Profesor D. Barthel konnte noch zur selbigen Zeit nicht Licht und Irrthum discerniren, den Jesuitischen Gauckeleÿen nicht beherzt entgegentreten!«

469.

Rękopis papierowy, 332 mm. na 200 mm., jedną ręką w końcu XVIII w. pisany, k. lb. 87, oprawny w tekturę.

»Fortyfikacya«. (k. 1—45). Podręcznik teoryi nauki fortyfikacyjnej; incip. »Fortyfikacya iest nauka ktora podaie sposoby mieÿsce iakie tak umocnić, ażeby w nim zamknięta pewna liczba ludzi mogła się bronić....« Rzecz nieskończona, urywa się (k. 45) na słowach: »Domy pobliskie tylko dla zgęszczenia ognia użyć się mogą. Często....« — k. 45ᵇ—85ᵇ białe.

Hist. Należał do nieznanego bliżej M. Kiersnowskiego.

470.

Rękopis papierowy, 330 mm. na 210 mm., jedną ręką w XIX w. pisany, k. lb. 25, oprawny w tekturę.

Zawiera odpis, zapewne z druku, »Świątyni Sybilli« X. Jana Woronicza. Incip. »O ty sławna wyrocznio....«

